

M.A.LIBRARY, A.M.U.

PE3340

چون شایسته این دین و این دین را شایسته

و دستور العلاج اطباء و نیکو کسیر صفت و تباکیر کیمیا محبوب قلوب قبول عالم معروف

مجلد دوم

بار دوم

بدر نظر تانی و صحیح مناصد اصناف و تجارب است دیگر عالی جناب مصنف معروف اکثر

در بیان این کتاب و این کتاب را شایسته

اطلاعی۔ اس مطبع میں ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ دار فروخت کے لیے موجود ہے جس کی فہرست مطول ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہے جس کے معائنہ و ملاحظہ سے شائقان اہل حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہیں قیمت بھی ازان ہر اس کتاب کے ٹیٹل پرچ کے تین صفحہ جو سادہ سے ہیں ان میں بعض کتب طب فارسی و اردو وغیرہ کی درج کرتے ہیں تاکہ جس فن کی کتاب ہو اس فن کی اور بھی کتب موجود کا خانہ سے قدر دان کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو

کتب طب فارسی	محررات اکبر سی۔ محشی تصنیف حکیم محمد اکبر خان	طب یوسفی۔ مع مجموعہ چند رسائل ذیل۔
مجموعہ الفاظ الادویہ۔ یہ مجموعہ نو کتب سے ہے	معروف حکیم ازرائی۔	۱۔ رسالہ نبض۔ ۲۔ رسالہ قارورہ۔
شامل اوپر چار کتاب کے اول الفاظ الادویہ	تکشیف الحکمیت مصنفہ حکیم سلیم الدین خان۔	۳۔ رسالہ ستہ فروریہ۔ ۴۔ رسالہ تقطعات
تصنیف حکیم نور الدین مرحوم کہ جو مفردات طبیین	کفایہ منصوری۔ مع رسالہ جو سیاحتی مشہور	یوسفی۔ ۵۔ رسالہ ماکول و مشروب و نباتات
طبیعیہ پایہ اعتبار کی کتاب ہر اور متداول ہر امن	کتاب رجالہ و شیشہ میں مصنفہ حکیم منصور بن حکیم محمد اویس	۶۔ رسالہ صحت۔ ۷۔ رسالہ بحران۔
ہر ایک دوا کی طبیعت اور خواص اور بدل اور	ضیاء الابصار۔ مصنفہ حکیم محمد دھان۔	۸۔ رسالہ غریب۔ ۹۔ رسالہ مسافرین کے لیے ماہر نسف
قدر شہرت بہت تھی جس سے لکھا ہوا علیٰ زیادہ	محررات رضائی۔ معالجہ امراض نعوذ باہ و مشائخ	۱۰۔ رسالہ غریب۔ ۱۱۔ رسالہ غریب
میران الادویہ مصنفہ حکیم بایع محمد کہ بیان نفرد	میں مولفہ حکیم سید رضا حسین۔	۱۲۔ رسالہ غریب۔ ۱۳۔ رسالہ غریب
طبیعیہ میں ہر روش الفاظ الادویہ کے ہر اور سوم	دستور الاعلاج۔ مصنفہ حکیم سلطان علی خراسانی	۱۴۔ رسالہ غریب۔ ۱۵۔ رسالہ غریب
فرنگیہ فیہ معروف بجل فخرن الادویہ مولفہ	بڑے نامی حکیم کی۔	۱۶۔ رسالہ غریب۔ ۱۷۔ رسالہ غریب
حکیم نصیر مغفور کہ حسین نام دو اوت کو تہ تیغ	میران الطیب۔ محشی مشہور کتاب طب کی ہر	۱۸۔ رسالہ غریب۔ ۱۹۔ رسالہ غریب
حروف تہجی ہندی زبان کو مقدم کیا ہوا ہر ایک سال	رسائل ذیل تصانیف مختلف۔	۲۰۔ رسالہ غریب۔ ۲۱۔ رسالہ غریب
نام المعالجین کہ تہجی عربی لغت کو مقدم کیا ہے	۱۔ میران الطیب محشی مصنفہ حکیم محمد اکبر ازرائی	۲۲۔ رسالہ غریب۔ ۲۳۔ رسالہ غریب
اس سے عوام کو واسطے استخراج نام دوا کے بہت	۲۔ رسالہ دلائل النبض۔	۲۴۔ رسالہ دلائل النبض۔
سہولیت ہر اور واسطے مزید فائدہ عوام کے رسالہ	۳۔ رسالہ دلائل النبض۔	۲۵۔ رسالہ دلائل النبض۔
چہارم انیس المعالجین مصنفہ حکیم نور الدین کہ	۴۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔	۲۶۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔
رسالہ معالجات ہر قسم امراض میں نہایت کار	انیس لاطبا۔ مصنفہ مولوی محمد صادق علی۔	۲۷۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔
ورنہ کتب ہر کہ شائقین نف جان سے خوش	مطبوعہ علمی خان۔ نسخہ نادر متحن کا مجموعہ	۲۸۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔
نہایت میں۔	۵۔ حکیم علوی خان۔	۲۹۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔
مخصوص حصول بقراطی۔ مشہور کتاب بقراط	مفرج القلوب۔ مصنفہ حکیم محمد اکبر ازرائی۔	۳۰۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔
لی جسکی تکمیل مولوی غلام حسین نے فرمائی۔	بجائے نافعہ مصنفہ حکیم محمد شریف خان	۳۱۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔
علاصۃ التجارب۔ جو بابت بنیہ حکیم علوی	۶۔ العلاج۔ غریب رسالہ ہر جلدی تراکیب معالجات	۳۲۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔
روئے حکیم بہا الدین و بہادر۔	طبیعیہ جہد دولت نور الدین محمد جہانگیر بادشاہ غازی	۳۳۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔
یقیناً اس مجموعہ جدید۔	میں تصنیف حکیم امان اللہ فیروز جنگ کی۔	۳۴۔ رسالہ بحران مع جدول ایام بحران۔

فہرست جلد دوم اکبر اعظم

فهرست جلد دوم اکسیر اعظم						
صفحه	مضمون	صفحه	مضمون	صفحه	مضمون	صفحه
۲	اصول شفقت و شدت قیین	۲۶	ان	۲۶	ان	۲۶
۳	سینه کب و پنج دهن	۲۷	ان	۲۷	ان	۲۷
۴	تفتیق و تشتر قیین	۲۸	ان	۲۸	ان	۲۸
۵	بفتاح لب	۲۹	ان	۲۹	ان	۲۹
۶	فرم کب	۳۰	ان	۳۰	ان	۳۰
۷	بجو و قوس لب	۳۱	ان	۳۱	ان	۳۱
۸	بفتاح شفقت یغنی سفیدی لب	۳۲	ان	۳۲	ان	۳۲
۹	بواسیر لب	۳۳	ان	۳۳	ان	۳۳
۱۰	بفتاح شفقت	۳۴	ان	۳۴	ان	۳۴
۱۱	بفتاح تشتر قیین	۳۵	ان	۳۵	ان	۳۵
۱۲	اصول اخلاص و کبیا	۳۶	ان	۳۶	ان	۳۶
۱۳	سینه کب و پنج دهن	۳۷	ان	۳۷	ان	۳۷
۱۴	بفتاح شفقت	۳۸	ان	۳۸	ان	۳۸
۱۵	بفتاح تشتر قیین	۳۹	ان	۳۹	ان	۳۹
۱۶	اصول اخلاص و کبیا	۴۰	ان	۴۰	ان	۴۰
۱۷	سینه کب و پنج دهن	۴۱	ان	۴۱	ان	۴۱
۱۸	بفتاح شفقت	۴۲	ان	۴۲	ان	۴۲
۱۹	بفتاح تشتر قیین	۴۳	ان	۴۳	ان	۴۳
۲۰	اصول اخلاص و کبیا	۴۴	ان	۴۴	ان	۴۴
۲۱	سینه کب و پنج دهن	۴۵	ان	۴۵	ان	۴۵
۲۲	بفتاح شفقت	۴۶	ان	۴۶	ان	۴۶
۲۳	بفتاح تشتر قیین	۴۷	ان	۴۷	ان	۴۷

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون	صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۱۰۲	غشوق بجهت بی گاو بسته بکند	۱۴۴	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۴۴	نفث الدم	۲۲۶	اول علاج صدر و جگر و نواحی آن
۱۰۳	فتق علق بینی چپیدن در دهان بگاو	۱۴۵	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۴۵	علاج کلی اختتام نفث الدم	۲۲۷	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۰۴	بجز رطوبتی و قرحان	۱۴۶	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۴۶	شرح قانون	۲۲۸	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۰۵	قرقوت خلق	۱۴۷	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۴۷	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۲۹	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۰۶	مخوفت خلق	۱۴۸	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۴۸	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۰	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۰۷	آوارم و قروح قصبه ریه	۱۴۹	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۴۹	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۱	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۰۸	اختلاج دار نقاش قصبه ریه	۱۵۰	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۰	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۲	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۰۹	آشتر خار جگر	۱۵۱	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۱	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۳	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۰	اصیاض مری	۱۵۲	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۲	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۴	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۱	غشور البلع	۱۵۳	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۳	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۵	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۲	انقباض المری و فاجع آن	۱۵۴	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۴	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۶	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۳	وزم مری	۱۵۵	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۵	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۷	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۴	تقرقن الصال مری	۱۵۶	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۶	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۸	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۵	قرقوت مری	۱۵۷	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۷	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۳۹	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۶	خساک مری	۱۵۸	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۸	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۰	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۷	فساد صوت یعنی آفت آواز	۱۵۹	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۵۹	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۱	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۸	انقباض الصوت	۱۶۰	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۰	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۲	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۱۹	بجهت الصوت یعنی زنگ آواز	۱۶۱	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۱	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۳	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۰	اصیاض ریه و صدر	۱۶۲	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۲	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۴	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۱	علاج کلی امراض ریه	۱۶۳	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۳	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۵	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۲	علاج کلی زدنفس	۱۶۴	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۴	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۶	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۳	نفس ظیم	۱۶۵	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۵	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۷	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۴	علاج کلی در سوختن	۱۶۶	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۶	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۸	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۵	علاج برونش	۱۶۷	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۷	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۴۹	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۶	علاج ریه و بلعنی	۱۶۸	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۸	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۵۰	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۷	علاج ریه و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست	۱۶۹	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۶۹	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۵۱	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۸	علاج ریه و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست	۱۷۰	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۷۰	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۵۲	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۲۹	علاج ریه و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست	۱۷۱	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۷۱	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۵۳	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست
۱۳۰	علاج	۱۷۲	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۱۷۲	علاج سرخ و خال که از اسهالی از ده و خالی بزرگ	۲۵۴	علاج آوج و جگر مذکور در حادث از حرارت و بیست

[illegible]

و حفض و مرد اسنگ بابر در آب گشتان افروز و سودا گلاب و مکه سوده مفید و صلب البلبه سیاه آتشکی خوردن و آب سوده ضار و درون مجرب است
 جگر البود در روغن گل سالیله و کدو اسنگال کینه که بر چاه یافته بشود و سالیله هم نفع میکند و گویند که اگر از روغن بادام و موم قیر و طی سازند و آن
 آب انار میخوشد و آب سماق و اخل کرده در مادن سنگی نیکو سوده طلا سازد سوده دارد و اگر دران دم الماخون نیز داخل کنند بیشتر باشد و مالیدن
 دم الماخون بر روغن کدو سوده و اندک پیچیده و با آب پیچیده و سرشته مفید است

امراض و جبر و لیسان و شک

و درم چهره اگر علامات ضعف جگر یافته شود هیچ باشد و اگر آنرا نزله پیدا بود از نزله باشد و اگر درم باخارش بود و ما شربا باشد علاج تریج و سیرج و سیرج
 بیاید و اگر غلبه الشلب غلی در عرق غلبه عرق کاسنی جو شاییده صاف نموده شربت بزوری خاکشی داخل کرده بیا شامند برای پنج وجه و سختی شکم
 و خروج بلغم مخاطی در برابر تیر مفید است و اگر سبب نزله باشد علاج جش و اگر سبب ما شربا باشد علاج جش و اگر سبب او را دم خواهد آمد و در امراض
 اس نیز مسطور شد و قروی مرانی که حرارت احشافرا و مداع مرانی دانی داشت بقولات زرک و ترب بسیار خورده و از گرمی شکم بول بصری آمد آب بسیار
 شکم سیر نوشیده عوارض زکام و نزله و سرنخی رخساره و درم چهره موم هم با شربا شده چون فصل سرما موم صند زبده ماده بلغمی فصد بر آید و موقوف در
 با فصل برای نزله و اصلاح خون نقوع بهدانه سده ما شربا غلی شایسته گل بنفشه گل نیلوفر هر یک شش ماشه اصل السوس گاو زبان هر واحد چهار ماشه پستان
 بست دانه قمر بندی و دو توله شب در آب خیساییده صبح خام مالیده صاف نموده شیر و مغز تخم تر بو شیر و تخم کاهو هر یک شش ماشه شربت نیلوفر و دو توله در
 کرده خاکشی چهار ماشه پاشیده دانه شند پنج شش روز گرمی مزاج و غلیان خون کم شود و درم مبرط گردید و بلغم نفج یافته از دمان بسیار بر آید و نبات است
 و درم کله و رخساره اکثر این درم دوسوی بیاید و گاهی از نزله علاج در دوسوی بعد فصد سر و لعاب بهدانه شیر که غلبه عرقیات شربت نیلوفر و هند و
 غلبه الشلب غلی مغز فلوکس ضار و کنند و اگر هوا سرد باشد و دیر بیدار جوش داده لعیل آرد و اگر فامده نشود و زو کچیا نند و در جوشانده تخم غلی اضافه نمایند بعد اگر
 قدری درم بانی ماند برای تحلیل خبازی پستان در جوشانده افزایند و خاکشی پاشیده بدینند و در ضار و محلات مثل بابونه اکلیل الملک زیاد کنند و یا فصد سر و کنند
 و بهدانه غلبه پستان تخم غلی در عرق شایسته شربت نیلوفر یا نبات داخل کرده بیا شامند و از جو گل غلی اکلیل الملک غلبه الشلب هر یک پنج ماشه در آب غلبه
 سبز سالیله ضار و کنند بعد در شدن درم که قدری گره بانی ماند و نخله جوشانده سابق غلبه الشلب گل بنفشه گل سرخ اصل السوس خبازی افزایند و نخله ضار و نخله مغز فلوکس
 یک توله بابونه ماشه عوض وجود اخل کنند و ایضا در ابتدا برای روح تحلیل ضار و سوت بعد و آب کشینر تازه سوده محول است و ضار و جبر و آب که سوده پورم از درون
 رخساره مفید است و ضار و سوت سینه بصل سوخته بار و عن کچیه نیز نافع و درم رخساره است و کدو آرد و جو آرد و حلیه بر آب سیر که آینه طلا کردن نافع و درم سوت و درم کله
 از نزله جبر و دمان چینی آب کشینر سبز ضار و دمان کوز بلنج حاقر قر حاصب الشلب کوکنا هر یک چهار ماشه جوشانده مضغه کنند و مضغه عاقر قرحا بزرنج
 خولجان فلفل سیاه جوشانده نیز مفید بود و برای درم و خش کله و رخساره سبب الصباب نزله حار شیر و غلبه عرق تخم کاهو نبات داخل کرده
 و غرغره نزله و فصد سر و بعد سده روز مسهل و ضار و از جبر و سوت حفض کل آب کشینر سبز لعیل آرد و ایضا درم کله از آب بلون برگ شمشیر
 سوت صندل سرخ جبر و آب غلبه الشلب تازه بر رخساره ضار و کنند و بعد در و زردی و چینی افزایند و درم رخساره و رخساره غلبه الشلب گل بابونه گل
 غلی تخم کتان کوفته بشیر گاو چشت روغن گل محزوج نموده ضار نمایند که منضج و پیچیده باوش نام و کله نیز از امراض جبر است و در دمان

امراض فم و لسان و شک

یعنی دمان و زبان و کام به آنکه امراض بان پنج است یعنی شوری دمان و طلاع و آنگاه و کثرت بزاق و جبر الفم و امراض بان یازده است یعنی شوری و تورم و قشر و لسان و زبان
 و عظم اللسان و قشر و حرق و شقاق و جفاف و کله و قشر و زبان کمتر مضی میگردد و زیر که رطوبت حار مثل بزاق و لعاب و پیچیده بران نصب میگردد و از بیشتر تحلیل میگردد و

حرکت اودا کم است باجملة جمیع امراض زبان بهفت قسم است یکی امراضی که آفت بطلان یا ضعف یا تغییر در حرکت او پیدا کند و این چنان باشد که حرکت زبان از حال طبیعی از آنچه عادت بوده باشد برگردد و دوم امراضی که آفت مذکور در حس لمس یا حس ذوق حادث کند و اکثر این دو حس یکی باطل یا ضعیف یا متغیر شود مثل ذوق بدون لمس سوم مرض سورمزاج و تغییر آن چهارم مرض آلی که عظم یا صغریا فساد شکل یا فساد وضع پیدا کند چنانکه مسترخه دور از گردن و زبان بیرون آید یا شنج کند و منبسط نگردد و پنجم انواع تفرق اتصال ششم مرض مرکب از سورمزاج و تغییر شکل مانند یکی از اقسام اورام هفتم مرضی که بیشتر اندام دیگر افتد بهر آنکه امراض زبان گاهی در زبان باشد خاصه و گاهی بکثرت عضوی دیگر اما آنچه بشمارکت و مانع باشد از آفت و دیگر بواسطه و از مشارکت رخسار و لب و در اکثر احوال بنا شده و آنچه بشمارکت معده و ریه و صدر باشد اول نوعی از افتادان عضو بوده باشد و شناخت انواع سورمزاج زبان از بهفت وجه باید کرد یکی از رنگ او که سفید است یا زرد یا سرخ یا سیاه و دوم از حس طعم که چه وضعت در می یابد یا جلالت یا قفص یا مرارت یا شاعت یا عفوصت یا قبض سوم از تری و خشکی او چهارم از حرکت او و نزد کلام که حرکت او سبکتر است از عادت یا سنگین تر پنجم از شکل او ششم از اوام و شور که بران عارض گردد و هفتم از درشتی او و آشنای از جهت رنگ چنان است که سفیدی او بر مزاج بارد و ماده بلغمی و زردی او بر صغریا و سرخی او بر خون و سیاهی او بر سودا و دلالت کند و گاهی سیاهی او دلیل احتراق ماده بود و این در امراض و حیات حادث باشد که از اول سرخ بود پس زرد پس سیاه گردد و با اندازه شدت تب و احتراق ماده و گاهی دلیل مرگ حرارت غریزی و قرب مرگ باشد و در اکثر احوال رنگ او دلیل مرض اعضا و دیگر باشد چنانچه زبان اگر سرخ و درشت باشد دلیل درم و دوسوی در سردی و معده یا در جگر بود و اگر سفید باشد دلیل بر دودت معده و جگر باشد و دلیل ماده بلغمی و سرد بود و اگر در آنجا حرارت مصعد بلغم نباشد چنانچه بیشتر در حیات زبان سفید گردد و با وجود گرم بودن این همه اعضا و گاهی دلیل یرقان باشد اگر چه رنگ بدن خلالت او بود و شناخت حال زبان از طعم او چنان است که احساس ترشی دلیل اجتماع رطوبت رقیق مع حرارت ضعیف در جمیع بدن یا در معده یا در مرست و شیرینی بر غلبه خون و تلخی بر غلبه صفرا و طعم ناخوش بر بلغم متخفن و فساد و عفوصت و قبض او بر غلبه سودا و دلالت کند و باجملة طعم او نیز گاهی دلیل غلبه خلط بر تمام بدن یا بر معده و سرد باشد و شناخت حال زبان از جهت تری و خشکی چنان است که نگاه کنند اگر زبان خشک باشد سطح دمان صاف این را خشکی حقیقی گویند و اگر خشکی بر سطح دمان رطوبت نرزد باشد و این دلالت بر خشکی در جبهه و نمیکند بلکه دلیل آنست که رطوبتی غلیظ از دماغ نازل میشود و یا از ماتحت اجزای غلیظ صعود میکند و حرارت مرض آنرا از اجزای خشک می ناپس بر طیب واجب است که هرگاه بهر آن خشکی زبان بسیار شکایت کند این حال تا مل نماید تا بر حقیقت آن واقع گردد و شناخت حال او از گرائی و سبکی در سخن گفتن چنان است که گرائی زبان گاهی دلیل اتساع عروق و دماغ از خون یا از رطوبت و یا دلیل ضعف قوت ماسکه باشد و شناخت شکل او از شنج چنان است که اگر شنج دران عصب افتد که حرکت زبان بهر دوسوی دمان بد نیست زبان را بهر دو طرف نتواند بردارد و یک عضله افتد زبان بویست طرف آن عضله گردد و اگر دران دو عضله افتد که دو تو کردن زبان بدان سمت زبان دو تو نتواند کردن و شنج یا از خشکی باشد یا از امتلا و شنج خشک عقب استقرانات افتد یا از پس حیات محرقه و آنچه از امتلا افتد و فتنه افتد و شناخت حال از شور و تفرق اتصال در شور و قسلا و کله خواهد آمد و حال درم زبان همچون حال درم لب باشد چنانکه مسطور شد و شناخت حال از درشتی و نرمی زبان چنان است که درشتی او تا بهر خشکی باشد و نرمی تا بهر تری باشد باجملة امراضی که بر زبان علق دارد و بعضی از آن مرضهایی است که آفت دران خاص زبان است و بعضی شرکی است که بشمارکت دماغ یا معده یا ریه و صدر هم میرسد پس معالجه شرکی بمشارکت مع سر یا معده یا ریه است و آنچه اصلاح او نماید و در باب عضوی از اعضای مذکور مضبوط است و معالجه خاص آن بمشروبات مستفرغه یا سمال و این نافع تر از ادویه مقویه است و مبدل مزاج و قابضه و محلوله است لطفه که اثر قوت آن بر زبان رسد و شربت این چیز را در معالجه زبان مناسب نیست که بعد طعم محل آید و گاهی معالجه بمضاه و ذرات و دلوکات و غراغری میکنند بعضی ادیان و جوب مسکه بهترین است و از ادویه که در آن توانی مذکور باشد بکسب حاجت بیشتر متعل میشوند و جهای مسکه می باید که مضطرط باشد تا ملاقات آن بر زبان مقدار اکثر باشد و اثر آن قوی تر گردد و واجب است که در استعمال ادویه در زبان چون از جنس مضرات خلق و ریه باشد احتیاط نمایند تا چیزی از آن بسوی خلق در پیسلان ننماید

باید که اول استفراغ قاطع غالب فاعل او از تمام بدن نمایند و فصد مائع ترست در اکثر اقسام اگر از مشا کست تمام بدن بود وقت اندام و اگر از سر بود اول قیال بعد در گریز ذوق و در گمای زیر زبان و چهار برگ خاصه بکشند که فصد او در سریع امراض حار مادی و من نافع است پسترا دو یک در شب و دهان مذکور شد استعجال کنند قلاع قوی را که رطوبت و صددیده بسیار داشته باشد با دوی قوی و ضعیف را بضعیفه و متوسط را بدوای معتدل و حاجه نمایند و چون قرحه از جلد جنک و زیر زبان تجاوز کند و باستخوان این هر دو موضع رسیده باشد با دوی بسیار قوی مثل فلافیون با قاقیا کثیر محتاج گردد و دو حبست که از جمله در غنماحتی که از زمیت هم اجتناب نمایند تا ترمید عفونت و تساع قرحه نماید مگر آنکه مقصود از ان تعدیل پوست او دوی باشد و درین وقت در غنمای قابض مثل روغن آس در روغن گل مناسب است و همچنین از روغن زرد و قهوه و سومات احتراز نمایند که از ان فساد و تعفن و شقاق قلوبس پیدا میشود و بخیر بسلاکت میگردد و چون قلاع بدین مرتبه رسد علاج او خلیه و شوار گردد و دوی باید که درین وقت ملاک کم در علاج او استفراغات بود و ارسال نایق همماکن و حفظ اعضای رئیس با دوی قوی آنها مثل جوارش آله و غیره مناسب علاج و حفظ معده و امعاء از تغذیه که ریم منصب از قرحه مسوی آنها از چه اندک باشد بخرمید میکند و علاج او صعب تر میگردد و قلاع احمد دوی را و فوق او دوی در ابتدا قابض اندک و سبر و بعد آن محمل بلالذع است و اشقر که از دهم صفراوی افتد و هم صفرا دوی را از اند التبرید و غیر اینها را در اول مجفف و جانی کیفیت معتدل و در آخر مجفف و محلل قوی می باید و در همه رعایت سن ضروری است حیوان را با دوی ضعیف تر و مصلح شیر و شبان را بدوی قوی تر استفلاج نمایند و کبسا است که حیوان را از غذیه تنافع نبخشند و اگر طعام خوار بناشنند مر ضعه را بخورند و از او دوی مشترک النفع جمیع اقسام قلاع عصاره برگ خناس است که آن مضمه نه نمایند و یا برگ خشک او در آب ترکرده خوب مالیده بکار برند و اگر کانفور و کبکیم بقدر قوت مرض و مریض و شدت حرارت ماده افزایند قوی تر گردد و کانفور را خاصیت عجیب است در قلاع دموئی و صفراوی و سوداوی ساییده و در رساندن و در بلای شیر تنها هم درین باب نافع است و اقا قیال نفع میکند به قروح فم و اصل السوس نیز حیصیت و کبوس گا و زبان سوخته و کذا

شعیر سوخته هر دو تندا یا کتفه سفید ساییده و جرب است و طبع خفیف و بقول ایلاتی و جربانی خفیف و سرکه جو شایند و مضمضه که در قلع سسرخ
و سفید را میفید و سدر و س کلستر مطلقاً اعظم و اصح و لاد و یست و بکاین سوخته در دمان پاشیدن نیز نافع و مضمضه بآب بارنگ نیز قروح و بشوره شود و دارد
و مضمضه با آب غسل و آب انار وانه ترش و در شیشغال و کشنر و سرکه و لبلله و گلنار و دانه و هر واحد مفید اقسام قلع است و در جان و آب تاج خروس سوده مالیدن
برای قلع جرب است و کذا افکوس خیاشنر بگلایب سوده در دمان مالیدن نافع و گل سسرخ ترنجبین کشنر سادی سوده پاشیدن نیز قلع سسرخ و سفید را میفید و صاحب
بقالی گوید که در جوب پنج سوسن لبلله برگ چغیه که گلی است مشهور کوفته باشد سرشته مالیدن برای قلع سسرخ و سیاه نافع و یا الایچی کلان بادیان نبات
مسادی کوفته در دهن اندک گیرند و یا پنج سوسن مع نبات لحظه لحظه در دمان دارند و ترنجبین و صندلین و طباشیر برستور میفید و یا زنج سفید کاغذ
سوخته باز و سبز کند رخا زعفران برابر کوفته بخیه در دهن اندازند و یا کتفه سفید و آله الایچی کشنر خشک شب یانی سوخته برابر کوفته در دمان پاشند و آب نیز بکنند
و یا کاغذ سوخته عوض کشنر کتفه یا عدس سلم سوخته و کتفه سفید مسادی ساییده پاشند و یا آله الایچی و فوغل سوخته و مالیدن برگ خیارشور و خاییدن برگ توت
و کذا پوست گوندی یا کتفه سفید مالیدن و نوشیدن برگ نازک غیلان و مضمضه و شیر که برگ ار هر رادال او و آب کرده نهال یا ابدال عدس خیسایند که کافور اضافه کرده
هر واحد مفید اقسام قلع است و طباشیر گل مغر که کافور در ساختن و قلع بار و بسفیدی سفید سرشته در قلع خارج لظاکی است و در و گل سسرخ گلنار تو کتفه
الایچی تر کتفه سفید کباب چینی اصل السوسن قشقر کوفته بخیه پاشیدن نیز جرب هر قسم قلع جرب و حمل است و گلن و دحل کافور بان سوخته کتفه سفید تخم خرفه
سماق زهر مره تخم کاهو کباب چینی دانه بیل طباشیر شیشغال سوده پاشیدن نیز برای جوشش دهن معمول است و یا گل سسرخ جو سوخته جوب انگور سوخته جوب کاین
سوخته زرد و طباشیر کات سفید و آله الایچی کلان کباب چینی سماق کوفته بخیه در دمان پاشند و کاسیران گل سسرخ برابر کوفته بخیه پاشیدن برای قلع عجب است
و جرب صاحب بد است و دانه الایچی بوژل گشته کشنر سوخته پیشکرمی سوخته مسادی کوفته بخیه در دمان پاشند که جوشش زبان و قلع را نفع تمام دارد و جرب
نوشته دانه و شب یانی هر دو برابر ساییده مالیدن جهت اقسام قلع جرب صاحب تخم است و لبلله بلبله آله کلستر گلنار هر یک هشت درم نمک المهری ده
درم آرد جو دانه درم نمک را با روغن کافور که در دانه سوده آینه مالند که جهت جوشش دمان جرب صاحب
بقالی است و نمز الماس بگلایب مالیده و کذا لبلله تر بیل و کات سفید مضمضه که دن صاحب تکلیه بندی کتفه اقسام قلع نافع نوشته و مضمضه تر بیل و جوب
و برگ و شاخ چنبلی و چنبل بر برگ و پوست ارس و پوست وخت فالسه نیز میفید است و انجیر زرد و اکلیل الملک بزرگان جو شایند صاحب نموده و در دمان جرب
زر در روغن خرمی داخل کرده مضمضه کردن بچشم قلع بار و در آخر قلع حار نافع است

علاج قلع و رموی و صفراوی

بترید عذاب بعد از دانه و شیر که عذاب و شیر و مغز تخم تر بود و شربت نیلو فرودند و یا عذاب بچغول عوض عذاب یا بکند و یا شیر که زرد بار دانه مثل خرفه و خیارین
و کدو کاهو کاسنی هر یک هفت ماشه شربت نیلو فر چار توله بدیند و برگ خارا آب تر کرده مالیده صاحب نموده کافور دران جلگه مضمضه نمایند و گاهی کات سفید سوده
هم می افزایند و یا مضمضه عذاب بچغول و آب کشنر نیز میفید است و گاهی خفیف کلی سوده افروخته میشود و صندل سفید در گلایب ساییده بزبان مالیدن نیز فایده
میکند و کذا مضمضه پوست وخت گوندی نافع و اگر درین کات بندی داخل کنند نافع تر باشد و طباشیر کشنر کتفه سفید بچغول کتفه کافور زرد و کوفته بخیه بزبان
پاشند و ترک لحوم و حویات و امحیات نمایند و سیفانخ هندی و رومی که دران نبو ماش داخل کرده باشند و یا دال سونگ مقشقر کم نمک یا پنج بزم
و در صفراوی آب شویا شربت نیلو فر شربت و اگر ازین تر بفرماند نشود و سیر و و چهار گ و بجاست فقر دانه نیز بزنند کنند اگر بجاست چپ پاییدن ز نور است
نیز کبار برند و اگر احتیاج سوسن باشد بعد از صفر یا مطبوخ لبلله یا شانه تر و مضمضه و تعذیل مزاج بقوع است مثل عذاب و آب بچسار و نیلو فر
کشنر خشک و خویانی و کاسنی و خیارین و با شیر بر سرده مثل شربت لیمو و شربت صبر و شربت انار نمایند و غذیه بار و خوراندند و ترک کتفه کتفه یا عذاب
بقرق شانه تر که کرده مالیده صاحب نموده شربت نیلو فر خاکی داخل کرده نوشند و طباشیر کتفه سفید الایچی خسته در هر مره سوده در دمان پاشند و یا بچغول

سر و چهار رگ و زبانه بدهد شاهره عنب بقرق شاهره ده توله جوشانده صاف نموده شیر تخم کاهوشیره مغز تخم تربوز شربت نیلوفر خاکی مخل کرده
 بنوشند و رسوت فاصل بگل آب سوده پاشیده و آب کشیده مضغه کنند و اگر در ویسار بود و دندان هم جنبش کنند بعد فصد بدهد عنب جوشانده نبات دخیل کرده و
 و گلنار پنج ماشه کوکنا ریکه و عنب الثعلب کشیده خشک کنه مارج برود اشدش باشد بزرالنج دو ماشه سدس مسلم بکینول در آب سه پاو جوشانده صاف نموده محله لمحه مضغه
 کنند و الیفا در قلع و جوشش عنب شاهره بقرق شاهره جوشانده شیر تخم هند و نبات سفید داخل کرده و پیغول پاشیده بنوشند و آب کشیده سبز و
 لعاب اسپغول مضغه کنند و اگر جوشش دهن در موم سر یا از خوردن ادرک عارض شود عنب شاهره پرسیاوشان گاو زبان ابرق شاهره جوشانده شهل
 کرده بنوشند و عنب الثعلب کشیده خشک بزرگمان گلنار جوشانده مضغه می سوده پاشیده مضغه کنند و اگر جوشش مع سرفه و ذبول دمی غشی و حرارت مفرط
 باشد شیر تخم خرفه شیر تخم کاسنی شیر کادیان شیر تخم خیارین شربت بزوری بار دخاشی دهند و اگر سرفه زیاده شود اصل السوس افزایند و برگ سیب و
 برگ یاسمین برگ جنایه پوست گوز می هر یک شش ماشه جوشانده مضغه کنند و بجبت آخردن کشیده خشک است گلنار با شیر دانه نایل هر یک یک ماشه سوده بخورند
 بالاش شیر خیارین شیر تخم کاسنی نبات بنوشند و شیر تخم کاهوشیره کشیده خشک لعاب اسپغول رسوت لب شیر زرد سوده آمینه مضغه نمایند باز قرص لب شیر
 خیارین و شربت نیلوفر دهند و آب عنب الثعلب تازه رسوت سوده پاشیده مضغه نمایند باز کوکنا برگ کنار برگ جنایه سدس هر یک شش ماشه عنب الثعلب
 تازه ده توله رسوت دو ماشه سوده پاشیده مضغه کنند یا جفرض می یک ماشه سوده پاشیده افزایند یا کچله معتدله در و رات مجفف که دران اودیة تالفه
 و افقه باشند بکار برند مثلاً زرد و در لب شیر تخم بازنگ هلیله زرد مع خشک کنه مارج هر دو سوخته گلنار سماق برگ بازنگ و سیب باغی هر دو در سایه خشک
 کرده هر یک سه ماشه مارج بریان دو ماشه کافور یک ماشه بکار برند و این نیمه قوی ترست کشیده خشک صندل سفید گل خنا گل سدا گل آب تخم تاج خروس
 لب شیر لب سدا سماق سدس هر یک سه ماشه کافور دو ماشه پاشیده و این زرد و برای اقسام قلع عارض معمول است نه هر مبر سوده لب شیر زرد و
 گل نیلوفر تخم خرفه مضغه صندل سفید و سرخ گل ارمنی نبات یا میثا جفرض می سدس مقشر گلنار مغز کنول گله کوفته بخت بکار برند و نزدیک شدت حرارت کافور
 اعتداف نمایند و هرگاه تحلیل منظور باشد کباب عنب الثعلب خشک ساییده بفرزاند و زرد تخم کاهوشیره تخم خرفه هر یک یک گرم لب شیر تو اکیر کباب چینی گلنار
 وانه الایچی هر یک دو ماشه کوفته بخت تیر معمول است و گاهی بابر شدت حرارت نیم ماشه کافور اعتداف کرده میشود و گلنار تو اکیر کوفته سفید سر کینه سفید
 تخم گل هر یک سه ماشه کافور یک نیمه سرخ کوفته بخت پاشیدن نیز محبت جوشش دمان که اگر گلبود نافع است و یکا کافور کات سفید تخم کاهوشیره زرد و سماق
 دانه نایل لب شیر گلنار صندل سفید کشیده خشک کباب چینی سوده و در دهن پاشند و الیفا در و در هر مبر پوست تربوز سوخته جو سوخته نافع است و جفرض می
 یک نیمه گل سرخ لب شیر سماق سدس مقشر هر یک سه گرم تخم خرفه چهار گرم ساییده بزرمان پاشیدن قلع سرخ را مفید است و لب شیر سفید جو سوخته شربت
 مسادی ساییده پاشیدن نیز محبت قلع امر حرج است و زرد گلنار زرد و هر دو فقط یا مع اقاقیا و هلیله زرد و سماق کشیده خشک قلع سرخ را نافع است
 و سماق و گلنار و کافور و صفراوی مفید و عصاره حی العالم کشیده و آب خور و جفرض می گل ارمنی یا تخم و کثیرا گلنار و صفراوی هر دو نافع بود و یا
 اول از لعاب اسپغول شیر کشیده خشک شیر عنب الثعلب مضغه نموده بعد آن لب شیر زهر مبر گل ارمنی زرد و کات سفید مغز کنول گله کباب چینی
 الایچی خور سوده و در دهن پاشند و مضغه سماق عنب الثعلب کشیده خشک چینی برگ کوکنا ریکه کوکنا تازه جوشانده صاف کرده کات سفید سوده دخیل کرده
 نیز معمول است و کذا آب کشیده بمر لعاب اسپغول شیر عنب الثعلب کشیده خشک کات سفید سوده داخل کرده مضغه کردن و اینها
 پوست شش خاص عنب الثعلب سدس کشیده خشک جوشانده کچین ساده مضغه کنند و با پوست کچینال پوست جبریری پوست کیکر پوست پیاز
 باز و پیازی چهل کات سفید جوشانده مضغه نمایند و مضغه باز و گلنار سیر که جوشانده و کذا اهر بختی یا بخیساییده و کذا پوست انا پوست دخت گوی
 کتبه سفید جوش داده هر دو نافع قلع حار است و اگر از سفید گل نیلوفر گل سرخ گل سید دل هلیله سدس الایچی خرد و لب شیر گلنار کتبه سفید مساک و حب
 در دهن دارند برای قلع حار جبر است و گویند که در صورت غلبه صفرا ویت بعد تقطیع زیاده از دوسوی گل سر شو کثیرا سدس اسپغول پیوسته

از دهن سائل باشد از دو برگ عنب الثعلب خشک ساییده در گلاب حل کرده در دهن گیرند و اوقات یا سوده بگلای حل کرده و آب عنب الثعلب و اندک سرکه آمیخته در
دمان گیرند و ساعتی بدارند پس بریزند و بدانند که کثرت لعاب علامت صحت است عرض است صاحب تر و معج و حامدی گویند که در قلاع و موی اگر مزاج مختل
باشد و مریض طفل نبود فصد یا سلیق و جحامت و فصد بزرگ نیز فتن و چهار برگ کنند و از انشرب مثل شربت عنب و انشرب حامضه و آب انار برین مخصوص تخم لبلب
ساده و قبه مع شکر و زنجبین هر یک ده درم هر روز بنوشند و از فواکه سیب خش و از رودی دهند و غذا امزورده باشد و عدس و مغز بادام آب فواکه ترش کرده آلو
و تره بند و شکر بوزن دو لیموین طبعیت آب فواکه و نقوع شمشش یا بلطیخ فواکه یا تمبر بند و شیر خشک و ریون که کند و دهن را در روزی سه چهار بار بکشد و گلاب
و روغن گل مخمر و ج لبشوند و سماق گلنا رگل سرخ طباشیر عدس سوده در دهن بدارند و کبوس گل سرخ سماق کشنیر بریان طباشیر تخم خرفه تخم کاهو صندلین
فلفل عدس گلنا رگل یک جزو کا فور ربع جزو تیز نافع است و در و گل سرخ سماق گلنا رگل نشاسته تخم خرفه تخم کاهو صندل سفید و صندل سرخ طباشیر فلفل هر یک
ده درم کا فور نیم دانگ بر زبان پاشیدن و بعد آن بگلای و سرکه و روغن گل مضمضه کردن نفع بین می نماید و همچنین تخم خرفه مقشر شیان یا میثا صندل گل ارمنی
گل قیولی یا حنظل هر واحد یک جزو و زعفران کا فور هر یک ربع جزو مفید است و چون با نهار سده مضمضه آب عنب الثعلب و غیره که در قول صاحب کامل گذشت بعد از آن
و عند انحطاط آب بطیخ اصل السوس و قاقله و غیره با بون و لعاب بزرگتان مضمضه نمایند چنانچه گوید که اگر بدن متغلی باشد فصد کنند و اگر متغلی نباشد جحامت نمایند بعد از
بطیخ یا لیمو و شاهره بنوشانند پس از آن برب توت و بطیخ سماق و اطراف آنس و زیتون و بطیخ عدس و گلنا روجل و حب الاس و بطیخ حنا بگلای و بطیخ انار قلعش تخم قشیر
او و گلاب که در آن صندل سرخ و فلفل و اس خشک و کشنیر خشک جوشانیده باشند و آب عنب الثعلب که در آن حنظل و عصاره لیمو یا لیس و دیگر پنج بخت بهشت مضمضه
نمایند و اگر از این تدبیر خشکی در دهن عارض شود بعد از آن بر روغن گل نیم گرم مضمضه کنند و اگر از دهن لعاب بسیار سبب جح شدید بر آید اوقات یا سوده و آب عنب الثعلب
حل کرده اندکی سرکه بر آن بچکانند و مضمضه نمایند و اگر قلاع بسیار جار باشد گل سرخ سماق نشاسته گلنا رگل حنا تخم خرفه عدس مقشر صندل سفید طباشیر مساوی کا فور
قدیمی قلیل ساییده در دهن گذارند و در قلاع کثیر الرطوبت و الحار یا میثا طباشیر و برگ بازنگ و زرد و لیمو زرد و گلنا روجل و دیگر زیتون مساوی ساییده
قدیمی شب یانی سوده افزوده استعمال نمایند صاحب شفا را الاستقام گوید که در موی بعد فصد قیالی و جحامت نظره یا تحت ذوق و فصد چهار برگ و بهمال
مضمضه نمایند آب سلق که در آن سماق جوشانیده باشند و در سماق کشنیر گلنا رگل طباشیر عدس کا فور یا لیمو زرد و در دمان اندازند و در صفاوی استقران صفا با لبلب
مع لبلب یا بنفوق و مقوی و یا بطیخ فواکه نمایند و سماق و گلنا روجل در دهن گیرند و کا فور را درین خاصیت عجیب است و کذا کسا در سودای و عصاره حصص نافع و آب لیمو
در آن برگ زیتون و برگ حماض جوشانیده باشند مضمضه نمایند و حنا و آرد عدس در دهن پاشند و هر روز سه چهار بار در دهن را بکشد و گلاب بر روغن گل بنفشه و سوسن
گوید که اس طباشیر سبزه که آمیخته در دهن گرفتن برای قروح فم مجرب نیست گفته که اکل قبله محققا خام و کشنیر و کذا استعمال آب انار ترش شکر و افشور و فلفل
در وقت سی بی قلعی جوشانیده تا قوام غلیظ گردد و کذا مضمضه گل سرخ تازه و کذا کبوس بروی سوخته و یا آب بطیخ و طمان نری آمیخته و کذا مضمضه بطیخ برگ حنا
و زرد و کذا مضمضه شرفام علیق و کذا مضمضه آب بیتان افزوده و کذا بطیخ جزو اسکر و کذا زرد گل نیلوفر و صفت خشک ساییده و کذا برگ عیج که حنظل کبی یا کشنیر سبز و کذا رصا
محرق و عصاره آس و کذا آب برگ شمشش هر واحد نافع الیضا او گفته که لطلخ زبان بخلان در گلاب حل کرده و کذا عصاره حنی العالم تا زمانه طویل و در دهن
گرفتن بزرگ قلاع حار مجرب نیست و مضمضه برگ جنازی یا عوج دیاط خون و مضمضه آب توت شامی و کذا آنجازی و کذا آب گل طراف نرم علیق کذا برگ تخم و جناس گل
زنج در سرکه جوشانیده و کذا صندل سرخ بار یک ساییده آب عنب الثعلب و ضماد جع علیق و کذا از زرد و سماق و زعفران و طباشیر در گلاب آمیخته و کذا احب الکاس یا سیما فید
آن و کذا صندل سرخ و سماق بگلای و زرد و زرد و گلنا روجل زعفران سماق کبابه مساوی کا فور ربع جزو کبوس رب السوس و مساک و در آن
هر واحد مفید قلاع حار است چنانچه می گوید که مضمضه آب خرفه مخصوصا چون سبزه که آمیند در آن آله قروح فم و عفونت آنها مجرب است یا کبیر صندل سفید گل سرخ زرد و
عدس مقشر تخم خرفه هر یک ده درم سماق کشنیر هر یک پنج درم لبلب طباشیر هر یک دو درم کا فور زعفران هر یک نیم درم بار یک ساییده بر موضع شور و قلاع گذارند
و گاهی حنظل و کبابه و پودینه نری و قاقله و شکر بوزن دو فلفل و حب اس و اوقات زیاد می کنند و گویند که تخم گل و برگ آن طباشیر نشاسته عدس تخم خرفه کشنیر

سافج هندی هر یک پنج درم بادیان ده درم سوزنی سی درم انجیر درم و چهل عدد داخل کرده بچوشانند که بچارم حبه سیدالیه صاف نموده بن لعسل چند توام سازند عورتی را سیلان لعاب بکثرت بود و هزال بد ریخته اتم میداشت و شتهها ساقط شده بود و اطباء عرق کافور و جویان بسبب هزال میلند و انواع علاج سودنا ووقی قرار میدادند آخر الامر صاحب جاسکنجین عسلی سته توره عرق بادیان و عنب الثعلب هر یک هفت توله نوشیدن و وقت شام بنجین سته توله تنهالیدن و کبابی آب العسل مبرودادن غذا فلیکیز خوردن بعد چندی وقت شام حب سیماب سفید نزله بار و بطبوخ صمغ عربی دادن مقرر فرمودند و در یکماه صحت یافت باجمه غذا قلیه که کباب ناخوش که دران خردل و فلفل و اچینی و لوم و زیره ناسخاوه افتد و نان خشک تنوری و مری و ماهی شور و فراخ طبعن با نادر میخردل و لوم خوردن شرب یا صمغ کدو نان خشک مری خیلی تناول نمایند بعد آن آب گرم کچک کنند و بادیان لعسل بجزرند و قافله با و اچینی بخایند و از فوکه رطبه و بقول خرزهره و تر بزو یا را جفتا بنشیند و اگر آن مرض بسبب گرم شکم باشد علاجش قتل و اخراج است بدینچه در سبب دیدان خواهد آمد انچهها را برای لعابی که از دهن صبیان جاری باشد افاقا ساییده و در دهن بپاشند و تقیه بر صندل و قند و قلیقل او نمایند و فورانیدن موش بریان خصوصاً برای صبیان از مجربات بودلی سیناست و تعلیق شست بکثرت در گردن طفل جویباری است و نهادن حمام کاستان از زردست زیر رساده صبیان و وضع تعلیق مرزینافع و کذا و عصاره شامک که آن بر فوف است مفید و بعضی اطفال را که بعد بنده شدن لعاب کبچ پیدا شود در رب السوس ولایتی بشیر مارد جل کرده بپزند که سقراط طبابت فضیله تصبیه و حلق و عذابی ملینی دیگر و نافع سرفه است و دیگر از وی سرفه مضطرب معده اند الا رب السوس که گاهی برای سرفه که در حبس است لکچ پیدا میشود اصل السوس بادیان سوزنی پرسیا و شان جوشانیده خاکشی پاشیده بدون شیرینی میدهند و بچکان را شربت و شیرینی نمیدهند برای محافظت از شرخ با ده

کتاب الفهم

یعنی کنده و سببش عفونت است که یا سبب ای اولته و اسنان باشد بنابر عفونت و فساد و گوشت بن دندان یا با شرخای عارض آن یا بنا بر عفونت در پنج دندان و یار نفس دندان و اکمل آن و یا سبب ای اولته و اسنان باشد بنابر سوزن روی دران غیر طبابت آن و اکثر این سوزن را حار بود و یا سبب ای او فم معده باشد بنا بر خلط عفن در فم معده صفراوی بود یا بلغمی و یا سبب ای او ریه و قوای آن باشد بنا بر رطوبت ریه عفونت آن چنانچه صاحب سل را در آخر آن عارض میشود و یا سبب ای او داغ باشد بنا بر نزول رطوبت عفن فاسد حار و الکلیفیه بسوی للمات و حدوث فساد ازین رطوبت در امور چنانچه صاحبان نزله عارض شود و یا سبب ای او رحم باشد بنا بر عفونت و ان چنانچه هنگام موت جنین عند اجتماع مواد عفن دران عارض گردد و یا سبب ای او جمع بدن باشد بنا بر بعضی طبوبات آن چنانچه در بعضی حیوانات رویه افتد و علاوه این سبب سبب از خوردن اشیای بد بوشل سیر و پیاز و ترب و شرب عارض میگردد و حیض قسام مذکوره اولاً ملاحظه نمایند که مرضی دیگر مثل سل و تب و غیره باری هست یا نه اگر باشد سل همان مرض باشد والا بطور اشد و دندان و دندان نظر کنند اگر درم و درج نشه معلوم شود و سببش فساد باشد پس اگر با وجود آثار فساد نشه علامات نزله و نزول چیزی بر مزه از دماغ بسوی حنک محسوس گردد و از مضغه اشیای حاضری حاضری رطوبت مزج باران که بر این کج دهن جاکر شود و در آخر آن منقطع نگردد و بدانند که فساد و نشه لیسید انصبنا رطوبت فاسد عفن از دماغ بسوی للمات و عروق است و اگر ترمل نشه و تحک دندان بود از شرخای نشه باشد و اگر تا کسل و تغییر رنگ دندان بنمایند سببش فساد و تا کسل آن باشد پس اگر رنگ دندان زرد بود از ماده گرم و اگر کبود یا سبز بود از ماده سرد باشد و اگر این آثار یافته نشود و رطوبات دندان زرد مزج شود و از مسک و شومیدن دندان بخرم گردد و سبب مزاج روی جلد دندان باشد والا بر سبب که در خلط معده بجزر زاده میشود و از خوردن غذای باره و تسکین می یابد و آنه نوع و دندان می آید یا نه اگر مرضی قرا آن کند سببش صفراوی عفن در معده باشد و تلخی دهن و کثرت تشنگی و قلت شتهها و غیره علامات صفراوی بران لالت کند و اگر اقران علامت که سبب بلغم عفن در معده و کثرت تب و غثیان آرزو ترش و قلت عطش و دماغ لسان نیز و لعل بلغم است الا حال خوردن چیزی ببرد و یا نمایند خواه از آنچه آن چیز شانه کنند که سببش ترش کردن او باشد

علاج بجزر از فساد و نشه و اسنان

اگر فساد و نشه و سبب مزاج حار که بعضی طبوبات آن باشد فصد سرد و چهار رنگ کنند و بعد از بلغم تصفیه صفا نمایند و دندان در سر که جوشانیده مضغه کنند بعد از ماز و د طباشیر و گل سرخ و افاقا ساییده بپاشند و از رسک و کافور هر یک یکدانه یک طباشیر نیم درم گل سرخ صندل سفید بلبله زرد هر یک دو درم و فلفل کباب

علاج اسنان بک
نشه زبان بک
چندین بار بخورد

کرده در سر که میخیزد و باز در بقدر حاجت گرفته بدان مضغه نمایند و یا بر روز و از دوا بقدر استعمال در سر که حل کرد مضغه کنند تنبیه این پس اگر مزاج غلبه گرم کرد و آب سرد
در و غن کل مضغه سازند و تا انقطاع رطوبه برین تدبیر لزوم نمایند اگر بعضی محتاج به استفراغ زیاد باشد و قوت اطاعت کند از آن امتناع نیست و این چوب
مصالح این چوب و طبیب را که میزند تا شک یک چوب و وسعیم چوب و گل سرخ و جوز و دقاقله صغیر و جوز و فلفل یک جز و ساییده قدری قلیل کافی است میخیزد و خوب پس
مثل عدس سازند و زیر زبان نگاه دارند و زبان را بر غمور بگردانند و اگر این چوب در مزاج غلبه گرمی پیدا شود تخم زعفران و طباشیر و نشاسته و آرد عدس اضافه کنند و فلفل
کاغذ سفید ایند و مسواک استعمال نکنند که از آن دندان او حرکت نکند و ضیعت نشوند و فلفل بر آن منضج گردد و دیگر وقتیکه از انصباب فلفل امن حاصل شود و این
شود که بدن را پس در فلفل پاک گردید و مسواک با استیسا استعمال نمایند یا چیزی خشک دکان سازند و آنچه از فلفل و غن و فلفل آن مع خروج خون
از حصول دندان باشد علامتش نماید بر علاج مذکور بحسب زیادتی اعراض آن باشد و باید که تقیه بقصد و اسهال کنند و حفظ مزاج و قوت نمایند و در لطیف غلظت
اقتصاد کنند و بر مزاج حمل بهماق یا آب غوره یا آب زرشک صبر کنند و در روز دکان در سر که میزند چوبه بد فلفل مضغه نمایند پس اگر خون منقطع نشود فلفل
کنند و قنایا بخار در سر که تر کرده و مضغه کنند تا خون تازه از لثه ظاهر شود و بعد از شب بمانی و نمک و اوقاق و مر مساوی در سر که مع پوست بچ کبر چوبه شاییده بد فلفل
مضغه کنند و در هر گاه الم در لثه ظاهر گردد و بر غن کل مضغه سازند و اگر این دوا اثر نکند فلفل و فلفل استعمال کنند گوشت کبکین حب مسک هندی که در آن مال آن است
نیز مفید است و دارال دوائی هندی است مشابه قرقره الفلفل این بهر حال اگر گفته که اجمل کرده اند الحبار جوت تاثیر او در اوج غم و قروح و قشید و غموره و منع او از فلفل
بگیرند که در مال هر یک باطل و آب بپوشیند بعد از آن فلفل را با روغن لایق آب را در خانه بپوشانند تا آنکه یک سطل پا و بالا باقی ماند بعد از آن در قور لایق مطلق
لایق این خارج نیز تا بقوام عمل آید و در ظرفی بر داشته در سایه خشک نمایند بعد از بکیر زدن از آن بپست متقال و ساییده بکیر بپزند پس فلفل چوبه آب است
عود هندی سازنج هندی صندل سفید کباب هر واحد یک متقال مشک پنج جبهه کافور شمش درم کوفته و جریه بختی بیا میزند و جهاش نشود و سازند و در دهن دارند
و اگر عفونت در فلفل دندان باشد حک کنند و با بسوئان تر شند اگر در دوا باشد و یا بکند اگر عفونت ترسب پنج دندان باشد و اگر قطع دندان بسبب فلفل مثل
ورم لثه یا ضعف مزاج و غیره ممکن نباشد علاج مزاج او و تقیه و تداوی و صاحب از البان و در با جنتاب کند و بکیر که در آن عاقر قرقص و کز مانج چوبه شاییده را بشوید و با بکیر
غنض مضغه نماید و سفوفات طبیب استعمال کند و حب المسک در دهن گیر و در اسنان و لثه ظاهر صبح شام بخور فلفل ببالد و بخلال پاک سازد و در شب روغن گل بپاشد
اگر در لثه اثرات بود و بر روغن لبان اگر در آن بر دوت محوط باشد و مصطکی و فلفل و عود بقدری بپوشد و عاقر قرقص را بخاید و هر چه در تامل دندان بیاید بکار ببرد و بهر
نظافت و جلا زایل بکند تا که شکر صدف برابر دندان مالند و باز مضغه بکیر که تنها نموده این سنون مالند گل سرخ سعد تخم مورد مصطکی را که با نانج هر یک دو درم
قرنفل سه درم و باز مضغه نیز آب شب بمانی کنند و یا القنابر پوشیدن بوی سنون آس و ماژ و وسع و مصطکی و گل سرخ و اگر اسهال نمایند و اگر استسهای
گوشت لثه باشد و آن بسبب وجود عفونت بود و لثه پیدا و نمایند بر آنچه در بحث استسهای لثه مذکور کرد و مضغه از سر که غنضی که در آن پنج کبر و پوستی بخورد
گل سرخ و تخم مورد هر یک یک توله چوبه باشند بکار ببرد و بهر چه استسهای قباله خوشبودی تریاقیت در دهن دارند و این سنون نیز طبیب و مقوی لثه است صندل
گل سرخ هر یک پنج درم سعد این پوستی بخورد و از هر یک که از نانج هر یک سه درم قاقه کبابه بسایند و فلفل مصطکی عود مسک هر یک دو درم سوده سنون که کشتن با
فلفل صندل نیز در هر یک پنج درم بلبله پوست نیز از نانج هر یک دو درم عود مسک کبابه مصطکی هر واحد یک درم ساییده سنون نمایند و اگر آرد و بهر آنچه بپوشید شکر
مسوزند و شاخ گوزن سوخته هر یک پنج درم که نانج کف دریا مالند وانی هر یک سه درم گل سرخ صندل هر یک چهار درم فلفل بلبله را یک هر یک دو درم
قرنفل مصطکی عود مسک هر واحد یک درم مشک کافور هر یک یک دانگ و نیم سوده استعمال نمایند طبیب که است و تقویت لثه و جلا سده استسهای نماید

علاج بخار از فلفل خلط و در معده یا در حلق و در استخوان

اگر بسبب خلط صفراوی غنض در معده یا در جلد دهن باشد آب تر هندی شیر که از زرشک باشد و آب تر هندی و سکنجبین بپوشند و حب مسک که در اسهال و کافور هر یک
یک دانگ بلبله شکر نیم درم گل سرخ صندل سفید کبابه هر یک دو درم فلفل کبابه هر یک یک درم کوفته و جریه بختی بکباب جها سازند و در دهن دارند و در فلفل ترسین چوبه شاییده

تنها با با صفت و توجیه و تخیل میخیزد بر زبان مالتی و سوس و موز و حله و انجیر و جوشانیده صاف نموده و غرغره و صفت کنند و در زبان دارند و اگر تکرار کفر منی و اخراج از زبان
از آنجا که زبان از آنجا که تخیل زیاد کند و اما الاصول قوی بر دهن بادام تلخ و دهن بیدار و غیره و غذا شور با کزنجشک و تخم داب با صفت و زبیر و کرم و یا و دار چینی
و قلیه با سبزه خشک بری و غسل بر دهن زیت یا بر دهن جوهر بریند و صفت با العسل که در آن اصول و بز و زهرار بچته باشند و یا بری و غرغره و کزنجشک
بر زبانی یا غصلی یا مار الاصول نیز مفید است و یا بلبل و یا انجیر و تخم کتان و شبت صفت نمایند و پیاز و کوشا و در دهن بخیل و کسب بر زبان مالیدن نیز نافع
و ضماد و جوهر بریند و بطورخ زبان بچنه ترش بجز لعین نیز نافع است و بقول حکیم علی حقیقه حاد و اسهال یا یا سب و صفت با العسل یا بری و صفت با از غلظت
مولد بلغم و دلب زبان یا یا سب و معاجین حاره این را نافع است و بقول طبری اقتصار بر لطیف غذا مثل شور با میوه و تخم و کزنجشک و تخم داب
و زرد و سفید نمیشد و مانند آن و ترک افند و غلیظه و استفراغ بدن بچ یا سب و حب صبر و حب توقا یا در هر هفته یکبار تا سه نوبت غرغره و عاقر قرحا
و کرم مانع و خردل و سود و حوق و سبزه یا بری و غلیظ و دلب زبان یا یا سب و فیکری و خمر و تنزیق و دلم نمایند و صفت با سب و صفت با از دهن بریند و جوهر
زبانی جهت داده بر دهن یا دین یا دهن صفت یا دهن سب و مانند آن سب و در بعض اوقات شلیش و دوا و الکسک شود و لعل و سب و زبانی مانند
در بعض اوقات عیان اندک با چون فقر و یا دهن که این درم باین طریق تحلیل شود و اگر تحلیل نشود و اگر تحلیل نشود و اگر تحلیل نشود و اگر تحلیل نشود و اگر تحلیل نشود
لطیفه سلوک نمایند و بعد از آن طریق تحلیل و بقول شیخ درین درم در منتهای درم جابج یا دین سوخته بر زبان صفت کردن نافع است و گاهی در شل این درم در بعض
او را حاره که در آن غلظت باشد و عطران و یا سب و فیکری و خمر و تنزیق و دلم نمایند و صفت با سب و صفت با از دهن بریند و جوهر
حل کرده و صفت با می کنند و جالیوس گوید که پیری شصت ساله را درم عظیم در زبان عارض شد و چون عهد فصد داشت او را حب توقا یا خورانییم ماده با سب و صفت
و اراده خلاف بان و ضمادات بار نمودیم و پیری شصت ساله را درم عظیم در زبان عارض شد و چون عهد فصد داشت او را حب توقا یا خورانییم ماده با سب و صفت
و در و درم صفت با می کنند و جالیوس گوید که پیری شصت ساله را درم عظیم در زبان عارض شد و چون عهد فصد داشت او را حب توقا یا خورانییم ماده با سب و صفت
و از آنجا که زبان از آنجا که تخیل زیاد کند و اما الاصول قوی بر دهن بادام تلخ و دهن بیدار و غیره و غذا شور با کزنجشک و تخم داب با صفت و زبیر و کرم و یا و دار چینی
و قلیه با سبزه خشک بری و غسل بر دهن زیت یا بر دهن جوهر بریند و صفت با العسل که در آن اصول و بز و زهرار بچته باشند و یا بری و غرغره و کزنجشک
بر زبانی یا غصلی یا مار الاصول نیز مفید است و یا بلبل و یا انجیر و تخم کتان و شبت صفت نمایند و پیاز و کوشا و در دهن بخیل و کسب بر زبان مالیدن نیز نافع
و ضماد و جوهر بریند و بطورخ زبان بچنه ترش بجز لعین نیز نافع است و بقول حکیم علی حقیقه حاد و اسهال یا یا سب و صفت با العسل یا بری و صفت با از غلظت
مولد بلغم و دلب زبان یا یا سب و معاجین حاره این را نافع است و بقول طبری اقتصار بر لطیف غذا مثل شور با میوه و تخم و کزنجشک و تخم داب
و زرد و سفید نمیشد و مانند آن و ترک افند و غلیظه و استفراغ بدن بچ یا سب و حب صبر و حب توقا یا در هر هفته یکبار تا سه نوبت غرغره و عاقر قرحا
و کرم مانع و خردل و سود و حوق و سبزه یا بری و غلیظ و دلب زبان یا یا سب و فیکری و خمر و تنزیق و دلم نمایند و صفت با سب و صفت با از دهن بریند و جوهر
زبانی جهت داده بر دهن یا دین یا دهن صفت یا دهن سب و مانند آن سب و در بعض اوقات شلیش و دوا و الکسک شود و لعل و سب و زبانی مانند
در بعض اوقات عیان اندک با چون فقر و یا دهن که این درم باین طریق تحلیل شود و اگر تحلیل نشود و اگر تحلیل نشود و اگر تحلیل نشود و اگر تحلیل نشود
لطیفه سلوک نمایند و بعد از آن طریق تحلیل و بقول شیخ درین درم در منتهای درم جابج یا دین سوخته بر زبان صفت کردن نافع است و گاهی در شل این درم در بعض
او را حاره که در آن غلظت باشد و عطران و یا سب و فیکری و خمر و تنزیق و دلم نمایند و صفت با سب و صفت با از دهن بریند و جوهر
حل کرده و صفت با می کنند و جالیوس گوید که پیری شصت ساله را درم عظیم در زبان عارض شد و چون عهد فصد داشت او را حب توقا یا خورانییم ماده با سب و صفت
و اراده خلاف بان و ضمادات بار نمودیم و پیری شصت ساله را درم عظیم در زبان عارض شد و چون عهد فصد داشت او را حب توقا یا خورانییم ماده با سب و صفت

نقل زبان و خلل کلام

عین صفت از لعل و جالیوس گوید که پیری شصت ساله را درم عظیم در زبان عارض شد و چون عهد فصد داشت او را حب توقا یا خورانییم ماده با سب و صفت

در دهن

آمین و در قضا و نماز و باجمعه علاج او سبب ل زبان ض ترک نمکند چه فضلات غلیظه تا جود و بواسطه ضیق صلبی الانحلال میباید و اگر تشنج میباید علاج
پنذیر و لیکن بر ای تخنید یا بصورت میس قلیل بستور که در تشنج یا بس مسطور شد بشر با و غرغره و تمرین تیر طیب کوشند و اندکی مرطوبه و استحمام خفیف نه بر زبان
کنند و از بنفشه خطمی و موم سفید و روغن بنفشه ضماد سازند و بر روی گردن و بین گوش مدام روغن بنفشه یا کدو یا بادام بمالند و نیم گرم در دهان بدارند و شیرین
و شیر خرد روغن باس که مذکور روغن نیلوفر و آب عنب الثعلب و آب عصبی الراعی و آب کشنیز تر غرغره و مضغه کنند و بر پس گردن ریزند و یا آب نیلوفر
و عصا ملات رطوبت نیم گرم و آبیکه در آن بنفشه و نیلوفر و جو نیم کوفته جو شاییده باشند بر موی سر طول کنند و ایضا و غنما و شیشامی مرطوبه مثل لعاب بیدار
و لعاب تخم مرد خطمی و پیچ لبط و اکیان استعمال نمایند و باضماده مرطوبه مثل قیروطی معمول و در روغن بنفشه و موم سفید و روغن نیلوفر و روغن مغز تخم کدو
بر قضا و کنند و یا شحم بط یا اکیان و الیه بیشتر ضماد سازند و اگر این شحم را بقدری روغن بنفشه بکشد از دبا اندک بنفشه و نیلوفر کوفته بنفشه و لعاب بیدار
آمین و نافع باشد و یا شیر و شیر خرد یا بنفشه و پس شیر را روغن بنفشه آمیخته غرغره سازند

علاج نقل زبان از دیگر اسباب

انچه بعد از سرسام عارض شود چون من گردد علاج پنذیر و اما در ابتدا به ستر خای زبان استعمال محلات و لظولات با لوبخی و الکباب بر بخالان و مالیدن بان
چیزی سیل لعاب و قاطع رطوبات غلیظه مثل نوشا درونک اندرانی و غیره نافع بود و فصد هر دو که زیر زبان بسیار سفید است و ایضا اگر آب باشد غنما پنچ وانه
اسطوخودوس چهار ماشه جو شاییده شیرین خیارین شش ماشه شربت بنفشه و دو توله خاشکی پنچ ماشه بدهند و آنچه بسبب دم یا قرحه یا شره باشد علاج آن نمایند بنفشه
در مقام هر یک مسطور شد و آنچه که بعد از مال جو احسن بان گره و تقطیر در زبان افتد برای تلطین او العبه و شحم و او مان بر زبان مالند و آنچه اگر مستمن عصب
زبان افتد علاج است و آنچه بسبب کوتاهی رباط حادث گردد رباط مذکور را اندک در عرض قطع کنند با لوبخی و قلع شربان بعد از مسکه و الکاب بنفشه سازند
و از آن و مانند آن او بیایا بسبب سوده و آنچه بسبب پانصد تا خون بند گردد و اگر از قطع ترسند جرم کنند و آنچه بان باشد که سرشته ایشیم در سوزن که در بر رباط
در آورند و با حدیاط به بندند تا رگها در رشته نیاید و برید و بشود و آن رشته را بگذارد و در حرکت داده باشند تا وقتیکه رباط قطع گردد و در رشته سیردن آید و علاج
آفت و فصل است و حفره است و علاج است و تشنج است و ای بس زبان است الا آنکه در اینجا غرغره استعمال کنند و آنچه مضغه و دلوکات و او و یک مسکه در دهان بعمل آرند
و در بعضی هنگام سخن گفتن نفس باز کشد و عظیم کند و تجمید صدر و دی از جدا دهد تا عصبه خنجره و القوت بجهان و سخن گفتن آسان گردد و و

بلبلان و نقصان فوق و فساد آن

بدانکه آفت بر قوت و القه از تنه و به واد میشود که آن نقصان و بلبلان و تغییر فوق است و در واد از اینها گاهی میبارکت اعضایی دیگر باشد و گاهی بسبب من
خاص زبان از سوا مزاج یا مرض آلی یا مشترک و طریق شناخت آن در آفتاندا امراض خم و لسان مسطور شد از آن اقباز نمایند باجمه مراد از بلبلان فوق
آنست که پوچ مزه از طعمها محسوس شود و این گاهی بدان در رسد که درض لسی زبان نیز فطور افتد و علیل میان حار و بار و ایتا نکند قطع نظر از حلو و محض
و نقصان فوق آنکه مزه طعم ضعیف تر درک گردد و حتی که دریافت نشود مگر طعم بسیار غالب و بیشتر ابل و بهند و بسبب کثرت تناول برگ استنبول ضعیف است
فوق عارض میگردد و از اینجهت در طعام نکند و اخادید چند آن بکثرت میخورد که بر تناول آن غیر ایشان قدرت ندارد و بر اکل طعامهای که در آن نمک و توایل
با اعتدال باشد رغبت نمکند و آن را عذیم اللذت بنده اند و بسبب بلبلان و نقصان فوق در آمدن فصول رطوبی است در حصه بنه بان و فساد فوق عبارت
از تغییر و القه است پس اگر سبب قوی باشد بدین چنین یا بنیزی یا طعمی از طعم مناسب هراده چون تلخی یا شور و سی و مانند آن بر زبان محسوس گردد و اگر
سبب ضعیف باشد هنگام خوردن چیزی طعمی خلط آن چیز درک شود و جمیع معلومات را بیک و القه بنده و بسبب فساد فوق غلبه خطمی از انحلال
اربع است بر زبان یا بر جمیع اجزای دهان یا بر معده یا سایر بدن و شناخت خلط غالب از طعم آن خلط توان کرد و به ستر که در شرح امراض دهان و زبان
مذکور شد لیکن اینقدر خیالی دارد که در صورت احساس شیرینی اگر علامات غلبه خون یافته شود دلیل غلبه خون باشد و اگر آثام غلبه بلغم موجود بود و نشان بلغم حلو

مرطوبی که با کوشش و آتش و آب بازنگ و غلبه الشلب و لعاب اسپغول و بدهانه در دهان دارند و بر آن مضغه کنند و این مضغه که دانه کلاب و مانند آن است
که سببش حرارت معده و دماغ و تشنگی این چیزها نیز نمایند و دیگر لغوعات ملینه و مبردات معده و دماغ نباشند و کافور بر زبان مالند و در صورت الصباج
خلط حار به صورت ناله حار سهل و غراغرتیقه نمایند و مضغه از دماغ برای حرقیت زبان که از آشنای حاده باشد بر الساقه ست و آنچه تلخ می یابد هم شکم باشد
علاج آنها نماند و فصد با سلیق و دادن آب غلبه الشلب با شکر و آب کاستی یا نه کی خیار شیر و کلاب بر دهن بادام نیز درم اند و آن سکنجبین را نافع و در حقیقت
که درین مرض اینجاست که اگر احتمال فصد و اسهال داشته باشد یکی از آن یا هر دو هم آرد و بقل شنج اگر در اینجا خلط لزج باشد بر دهن سکنجبین
و تعمد بهین زبان سر و مضغه یا دانه مثل بر دهن خلط و نبشته در دهن گل و موم روغنات و لعاب و عصاره و شوم فیلر نمایند و بعضی علاج این بدست نشانی
مسازند و اینها از سر که غذا را خورد و کلاب جو شامیده باشد و مضغه ساد و گیلانی گوید که یک لیج هر لیج یک گند که تحمل باشد و تنقیه بطور آفتون کنند و در شوم
سکنجبین نمایند و انداخته بر زیر باراج و فصد هر روز سه مرتبه مضغه کنند و فصد اول باب گرم و فصد دوم بشیر تازه و سکنجبین و فصد سوم سبک
و روغن گل پس اگر از یک لسان یا لسان لعاب بسیار در دهن جاری شود بهین سرکه مضغه کنند و ساعت بساعت در دهن آرد تا آنکه مرض زایل شود
اگر مزاج و لیج متغیر نشود و قوت ضعیف نبود فصد خیال کنند و معاودت نمودن مطبوخ کنند و در مطبوخ بر لیلیه و ترسندی و خواب دانه و گل سنج و نبشته و تنه
آن زیاد است که بعد از برگ و در نهنگ چند مرتبه بخانند و اگر زایل نشود لیلیه تر و سوده بر زبان مالند یا در دهن دارند و بعد طعام با لیلیه در دهن بگذرانند و آب
در دهن بریزند و بعد فصد طعام آب در دهن فرو برند و بعد تنقیه موافق مانع نرا لیلیه تر و در دهن مرض نیست و هر چه در شقاق اللسان بیاید اینجا تلخ شامیده

شقاق اللسان

یعنی ترکیدن زبان و این از خوردن دانه تلخ آید و هرگاه چیزی ترش یا شیرین و بی رطوبت باشد و در دهن رطوبت آن بر زبان و بافت
اختلاف محترقه و در معده و یا خوردن آشنای تیز چون آبک و غیره باشد و شخص این اسباب چنان کنند که اول از لیج حال خوردن چیزیست تیز بپرسند
اگر اقرار آن کنند سببش زبان باشد و الا از حال تقدم بپویند و دیگر آنرا بهیوست و مانع سوال کنند اگر باشد از بیوست و مانع بود و در آدن جناسی خانی
و آنرا فصد معده و در لیج اختلاف از رسته ایان باقی دریافت کنند که این نشان صحر و آنچه معده است علاج اگر سببش بیوست و مانع باشد لعاب
اسپغول یا مال شیر تر جمع نمایند و دانه القریع و عرق شیر ساده و دیگر مرطبات دماغ که در علاج امراض دماغی یا پس مسطور شد و فصد و اسپغول و ترابا با دیگر
بنات و یا بدانه و یا کثیر در دهن گیرند و در آب از آنها لعاب بر آرد و مضغه کنند و در دهن گیرند و کت خیار که از دانه کت فطخه آن بر آن بر آید و قور و طی زوخت
و هر چه مرطوب باشد بر زبان مالند و روغن بادام و روغن کدو و شیر و تران و لعاب اسپغول و روغن نبشته بر جسم زده و در پیشه چکانند و در روز
روغن نبشته مع روغن زرد می بر زبان مالند و اگر فامده نشود از مالشیر و روغن نبشته بر نهات کثیر حقیقت کنند و مار بکین اگر وقت او باشد و الا شیر
نبوشند و کله با نچه و مضغه نیم برشت و گوشت چه مرغ و حلوان بوزند و از هر یک ترش و شیر و نکین اجتناب نمایند و ترک جمله است و تلخ
و جماع کنند و اگر از ارتفاع بخارات معده باشد تنقیه معده از ماده محترقه نمایند و از لطیفات و طبله مربی و دانه مربی و مجون مرغان بخورند و کوشش اکثر نمایند
و اشیا مسطوره لعل آرد و پستان در دهن دارند و اگر از خوردن چیزی تیز باشد ترش برستور و بعد آن اشیا و مرطوبه فک و عرق و طی و فامیدن فزادام
و نارسیل و غیره است و مضغه یا شیر یا شیر خورنه یا کشیز و شقاق نیز مفید و اگر بهدانه پستان و آب جو شامیده و شیر که مغز تخم کدو شیر که تخم خیار این شیر
تازه بر آرد و آینه مضغه نمایند تیز تر قیدگی زبان و جفاف آن را نافع است و پوست درخت گورد تخم خورنه و آب یا مضغه کردن نیز نافع و اگر کافور
و لیلیه و گلابی سنگ بلوط زیره سفید بل شیر کاس سفید سوده در دهن بپاشند و فصد شیرین بخورند و سوده و هر چه در جفاف اللسان گذشت مرطبات بکارند

جفاف اللسان

یعنی خشکی زبان سببش حرارت و بیوست است چنانچه در حیات صفراوی و خنقی و غیره حادث شود و یا التزاق و رطوبت لزج بر سطح زبان و فرق در دهن

مگر غرغره کردن بر سوراخ کام مجرب مولف حکیم شریف خان است و ایضا بزرگ خاک گداز فارسی اقا قیاب بزرگ مورد کشنده خشک که مانع پوست چرخ گوشتی پوست چرخ چینی کلی سبوتی هر واحد یک توله و شایسته پخته نموده غرغره کردن بعد از آن که شسته دوم الاغون که با کشنده خشک طراشیده فلفل سه هفته اقا قیاب زرد و عصاره بچه التیس هر یک یک ماشه بوده پاشیدن برای آنکه قریب ملازه مجری بسبب ضل آن شک با سبب نزول مواد و کجاده کشاده شود منتقل او را که مجروح است و آنچه احتقر درین باب مکر تجربه نموده نیست که سیاه شده ماشه قند سیاه و دو دم خوب با هم بکوبند تا یکدست شود پس چهار بار با سبب با سبب بستر صلایه کرده چهارده عدد همانندند و یک صبح و یک شام خوردند اگر درین بخشش نماید چنانچه کچال با آب جوش داده صاف نموده ضمضه کنند و یکبار طفل ده ساله را که کبش دندان مجرای کام غنچه عظیم در آوازها هر شده بود چنانچه سخن او مفهوم نمیشد یک ازین جویب وقت صبح تا چهارده روز داده شد بقایب شانی مطلق درین مدت سوراخ فرا هم آمد و صحت کلی یافت و شخصی را صاحب مرد اسنگ که در آب یکسره ساخته میشد و همون جناب دالدر حرم است درین مرض ادم بعونه تک صحت یافت و طوائفی را از بلیه کلان و خرد و هر یک است ماشه قوتیای سبزه ماشه و آب لیمو کاغذی یکصد عدد که هر ل کرده بهر مقدار که در شش بسته کی صبح و یک شام خوانده شد صحت یافت و باز همین مرض عود نمود بار دیگر همین حسب استعمال آتشهای کلی حاصل شد و دیگر ب توتیا که در آن فلفل سیاه داخل است دوز دکانی مسکوت و حبیب و سم الفار و در عن نکه و رتبه که در مجربات اکبری مرقوم نیز درین مرض نافع و گویند که شخصی را از جراحت کام مجرای مینی و حلق یک شده بود طبعی گفت که سر بخور و سگ بریده و راتش بسوزند بعد از آن مغز سر گرفته باریک ساییده قدری از آن در لی انداخته بدندان درین تدبیر جراحت مندرگشت و برگ آنکه که پخته و خشک شده باشد و دوا در قلیان کشیدن زود آید که سوراخ کام می نماید و اگر فتن و دو بخوری که در آن اسپند و دانه ناک است در دکان مسکوت نافع بود و گویند که دندان مازوی مسحق بر تبقه حلق و کشیدن خان گل همین در یک هفته اندام آن میکند غذا ادا و رنگ مقشیر یا شور با س گوشت بز بدهند و پیرا شیرینی و ترشی و لبنیات نوا که نمایند

احراض اسفندان و لکته

یعنی دندانین دندان که بکلی قبول جالینوس شیخ الریس دندان بخنده استخوان است و حس او بتا بر پیوستن عصبی ماعی لین بان است و چون آلم شود بدین سبب محسوس گردد از آنچه عارض شود از مزاجان و اختلاج در آن و بیاست که حمله و دفعه محسوس شود و در آن امراض بسیار عارض میشود چنانچه شترخا و تیرک اختلاج تغییر رنگ و جوهر او و نشستن بخار بر سر او و تا کل و تفرق و کسر و جلع شدید و حمله و فترک نوعی از اوجاع است و عجز از خاییدن شیرین ترش و ضرر از گرم و سرد و قلت صبر بر اوقات که از آنهایا هر دو که عارض میگردد و او را تغییر در مقدار آن بالطبع که طول کند و عظم غریب و یاسوده گردد و در صغیر یا بد و زود اکثر عارض میشود و در آن نوعی از مردم و استلال بر مزاج دندان ازین دندان در رنگ ادا باید کرد که اگر سرخ باشد مزاج دندان موی بود و اگر زردی زرد صفراوی و اگر سفید باشد طبعی اگر رنگ تیره باشد سودا بود

تدبیر حفظ صحت دندان

طالب صحت انسان در سبب که رعایت ده چیز عبادی که آنکه استخوان نایاد و تخم کثرت کل و از خواب بر بخت و از تواتر فساد و طعام و شراب در معده و فساد و فساد جوهر آنها باشد که سبب قبول فساد نمایند شل شیر و دای شور و محض و خوا سبب ترتیب استعمال آنها مثل تدخل یا تاخیر استعمال غذا حتی که شته باشند که در کوبتا فاسد و بسوی معده منسحب گردد یا جمع کرده شود و آنکه در آن جمع کردن ممنوع است یا خوردن غذای لطیف و قیق بعد از غذا یا تناول چیزهای نازک شل یا تاز و غرغره یا شست و صاب کثرت شراب و حرکت بر غذا و هم آنکه قه بسیار نکند و عادت آن نماید خصوصا اگر آنچه در قی بر آید ترش باشد سوهم آنکه از خاییدن چیزی عکس خصوص که شیرین بود چون حلوا و سوهن و ناطق انجیر خشک یا جناب نماید چهار هم آنکه بدندان چیزهای سخت مثل بادام و جوز و فلفل و امثال آن نشکنند و چنانچه آنکه از ترشیها که دندان را نکند چون فواکه خام عفش شش و ترشی تنج و انا بسیار ترش پیریز کنند شش شش آنکه چیز سخت سرد یا سخت گرم نخورد و خصوصا از پس یکدیگر بلافاصله مانند آنکه بالای چیز بسیار سرد فی الفوی چیزی بسیار گرم نخورد و بالعکس هر چه آنکه حسیه بانی که دندان گوشت برین دندان را بجا صحت ضرر از آن چون کنزای خام و جوز و خربا و خجوه و غیر آن خورد و شش هم آنکه بعد خوردن چیزی که در معده و فساد و فساد دندان را از هر چه پیریز

مضمضه کنند و گاهی غلبه الشعلب عاقر قرحا عوض کشنیز و خولجان میکنند و اگر در دماغش دمان بود کشنیز خشک غلبه الشعلب کوکنا هر گل سرخ هر یک چهار ماشه شایند
مضمضه نمایند و قصد و طینات خون لعل آرند و بعد از آن مرض نمک لعل عاقر قرحا خولجان شعلب یانی بریان هر یک دو ماشه سنون بسازند و اگر
کشنیز خشک مانده پوست خشکاش گلنا ریزه البیض غلبه الشعلب حب آلاس هر واحد دو درم نیم کو فته جوشانیده صاف نموده افیون یک ماشه کا فور نیم ماشه
گلنا بست و چهار درم داخل کرده مضمضه نمایند و ساعت تسکین در نماید و اگر مضمضه آب کشنیز سبز آب بارتنگ سبز آب غلبه الشعلب سبز لعاب اسپنول
آب برگ خرفه و کا فور قدری لعل آرند جهت درد دندان حار و قلاع مفراط الحار و نیز نفع میکند و مضمضه پوست درخت سرس پوست درخت کچال در آب
جوشانیده قدری کشه سفید داخل کرده نیز برای وجع انسان نافع است و همچنین چهل کیکر دو دام کوکنا در عدد و در دوا جو کوکب کرده در نیم آتش آب جوشانند
هرگاه دلفیت باز نیم گرم مضمضه نمایند و کذا اسکا کالی بجز قدری فلفل هر یک کو فته برگ چیلی عدس سلیم با بزرگ پوست پلید زرد هر یک چهار ماشه جوشانیده
کردن و اینها پنج شش انگو برگ چیلی برگ سپستان هر یک شش ماشه جوشانیده مضمضه نمودن نافع و اگر پوست انا کر ز مانج حب آلاس گلنا کوکنا هر یک
یک جز و پوست درخت ثوت و در جز و در آب جوشانیده سر و گرد مضمضه کنند تسکین درد دندان کنند و مواد رو به را از ریختن باز دارد و یا پوست ششخاش
اسپند برگ گیت برگ سر و پوست مغیلان پوست انا کر گلنا زرد و جوب جوشانیده مضمضه نمایند که جهت نزله درد دندان از مجربات والد روح مست مضمضه
نماید که دمان حب آلاس جوشانیده باشند و یا آب غلبه الشعلب صرف و کذا اسپنول با سرکه آمیخته بر دندان نهادن و کذا مضمضه بطنج جوز سر و یا پوست درخت
موسری و یا پنج آقامه و یا پوست بول و یا پوست درخت سرس و کوکنا یا برگ چیلی نیز نافع و فایده دندان برگ و ساق خرفه و تخم آن مسکن درد دندان حار است و کذا
مضمضه لعصاره حمامی یا بطنج آن در سرکه و کذا زده فای مطبوخ لبه نیز مسکن درد است و بکله بار یک ساید مالیدن نیز مفید و یا سپاری چهلایه سوزند با بطنج
تخم خرفه ساید سنون بسازند و یا بطنجی بریان و مسی مساوی گرفته مالند و یا چهلایه بطنج بول شانه پیا بالنه ریزه ریزه که در جوش دهند تا آب بوم
حصه باند اول انکابا بران نمایند و چون دوا نیم گرم باز مضمضه نمایند و تا در آب در دهن داشته بر تانند و اگر روغن گل و سرکه و مسکه هر واحد قدری
گرفته با هم جوش دهند و اندک افیون حل کرده مضمضه نمایند اکثر اقسام درد دندان از مجرب اقوال را طبیب بقول جرجانی و ایلاتی اگر ماهه مرض جارب باشد
آب غلبه الشعلب آب کشنیز و آب برگ بارتنگ در دهن شستن مفید و اگر حرارت مفراط باشد درین کا فور یا ده کنند با جمل در ابتدا و رو به بار و که در آن تبض و خشکی
معتدل باشد استعمال نمایند و بعد رانده ابتدا بترج او و به جمل لعل آرند و رو به بار و ده قلیضه که بدان مضمضه کنند مثل آب آس و طب لبه که است و آب برگ
زیتون آب غلبه الشعلب سرکه که در آن برگ آس جوشانیده باشند و آنچه مائل با اعتدال است مثل روغن گل که در آن مضمضه جوشانیده باشند و روغن گل
و چون کچر و روغن گل باد و جزو شملاب انگوری جوشانند تا نصف با نه جید باشد و چون در و عظیم باشد عاقر قرحا سوده مع کا فور بر دندان نهند و اگر در دافراط
کذا فیون بر روغن گل بجز در آن غلبه آلوده بر دندان نهند و یا فلو بنهند بعد تلانی خزان با دوی محله تبرج نمایند و ترایق الاسمان نیز تجسید
در دینشاند و بچ تبرج در تخدیر انسان بهتر ازین نیست که بر دمان آب سر و گرد بران در دهن گیرند و هرگاه نیم گرم که در دجه پد آن کرده باشند تا آنکه دروساکن
گرد و گاهی در مرتبه اولی ازین در دمانده میشود بعد چون اعاده و تکرار کرده شود باطل ناکل گردد و حکیم عابد در شرح اسباب غلبه نیز مینویسد که چیزی در دمان
مثل این نیست و چون تخدیر دروساکن شود بعد از آن محلات از خارج استعمال نمایند حکیم شریف خان در حاشیه کتاب مذکور مینویسد که استعمال محلات با روغن
قوی غیر محلات با روغن حاره از خطر خالی نیست بنابر سلسله نکایت بسوی دماغ و اما تحت حرارت غریزی از عضو چندان میکنند که بعد از استعمال محلات
از خارج اصلاح می نماید لعل الی که گوید که علاج در دمان اگر داده در دندان و قرب آن کمال شده باشد فصد چهار رگب کنند و از اسر و یکشایند بعد از آن
تقیه آب آتارین کنند که روان پلید جوشانیده باشند و گاهی نفوذ آن مسحق کافی شود یا آب تر مندی و ما اشعر نمایند و با بطنج و آب بقله را درین حالت
بجاست بشربت در دوا مجربات من این مطبوخ مست جوشنری در تخم قوطم پانزده تخم کاسنی و ششخاش مرزنجوش کشنیز خشک غلبه الشعلب هر واحد ده
کو فتن زرد و در چهار رطل آب بجزید تا ربع با نضاف کرده بوشند و اگر حاجت بزیاسمال بود در آن پانزده درم کیکر حل کنند و الا تکرار آن کفایت

جوشانیده باشند و مضغه نمایند و یا سرکه که دندان حبس الغار یا برگ او یا پوست سیخ کبر و عاقر قرحا چخته باشند و درین گیرند و بدان مضغه کنند و یا قدری بنفشه یا قند
جوشانیده در درین گیرند و یا شربتی سیاه در سرکه جوشانیده در درین گیرند و خراشیدن در روغن سوسن جوشانیده نیز نافع است و اگر ساکن نشود و قدری فلوئید یا روغن
یا قند یا شربتی یا سرکه حل کرده یا چوبه در دندان نهاده یا فلوئید یا خرقه در دندان نهاده و آب زهرین فرو بریزند و در او الکبریت و سنج بنیا مسکن و جع است
و یا تخم خنظل در سرکه چخته مضغه کنند و یا شسته شش و نمک ساییده در سرکه سرشته در فم نهاده و یا بر دندان مالند و یا زنجبیل در سرکه و عسل چخته نهاده و یا بر دندان
در دندانک مالند و یا فلفل پنج درم عاقر قرحا و میزج هر دو احد در درم بوق کوفته در عسل سرشته در فم گیرند و یا فلوئید یا سکه سرشته بر فم نهاده
مسحکی گوید که چون با جع دندان آید و درین در دندان نهاده و یا بر دندان مالند و یا فلفل و زنجبیل با عسل سرشته در فم گیرند و یا فلوئید یا سکه سرشته بر فم نهاده
غرغره بایک دران افروخته و فلفل و یا کبر که دران جود سرد و اهل دیار دران عاقر قرحا و فوئج و صفت جوشانیده باشند استعمال کنند و نمک کله سیاه در سرگرم نهاده
و پنج دندان در دندانک با عاقر قرحا و میزج و خردل و شیطرج و بوق و فلفل و زنجبیل با عسل و اذان در فم گرفته بر دندان نهاده و اگر کفایت نکند در پنج او چندین ستر
و حلیه و فلفل و زنجبیل و معد و اندک فلوئید در عسل سرشته نهاده و فلفل طعام و کبر سرشته و حمام نمایند و اگر ازین هم ساکن نشود و آهنگ گرم کرده و بر دندان
نهاده و یا گوید که اگر ماده این علت با بر داشته و لا با استعمال او و یا براده و یا سکه سرشته در فم گیرند و یا فلوئید یا سکه سرشته بر فم نهاده
و نمک مسادی چون بر دندان نهاده و از سرشته بر سرکه سرشته در فم گیرند و یا فلوئید یا سکه سرشته در فم گیرند و یا فلوئید یا سکه سرشته بر فم نهاده
و هم فلفل و بعد سرشته در زاده و یا حمله استعمال نماید چون ماده بر یکی باشد هم او و یا حمله استعمال نماید مثل سکنج و حرمل و با دیان و تخم خنظل و عاقر قرحا و حلیه
و خردل و زرنبا و دقتا و احمار و کدش و ثوم و صند و من و بنوش و اما دندان و ازین بانک در صره بسته گرم کرده از پیرون تمیید کنند تا ماده را از اصول دندان
بخارج بکشند و درم بید کنند و چون آسان گیرند در ساکن شده و او و یا حمله درم را زایل کنند و با فوئجی بر دندان حمله و آب یا شرب بنزد تا مثل فلوئید گردد و از
خارج بر کله نهاد و دران محصل قوی است و گاهی از عفوان و جود و از اضافت کرده و مضغه باین نیز نفع است و چون درین از روغن بابونه بار و روغن شبت نیگرم
بر کنند و تسکین و جلع دندان نماید و اطبا کی گوید که هر چه گرم فلفل یا با فوئج مثل زرد و یا صند گرم دندان گرم در دندان گیرند و فلفل و زنجبیل و سیرا درین نفع ظاهر است
و از مجربات من و دران این دو است و این نافع هر علت بارد و از روغن سیوی قم صند است و کله عسل سی درم انیسون قرطم تر به هر دو احد یا ترده درم تخم شبت
صند و واحد پنج درم صندل سه درم مصطکی یک درم پست و مطبوخی که در علاج در دندان حاکم شست بچشاند و کذا شرب ما العسل با زعفران از وضعیات
این دو است مضغه قسط عاقر قرحا هر واحد پنج درم زنجبیل سعد سنبلی که کم قنفل هر واحد دو و چند ستر یک درم و چند ان آب جوشانده تا مایع باشد در درین
گیرند یا به قند به مرتبه گرم نهاده و گویند که فلوئید و بنفشه و ترایق درین نیکوست و از وضعیات ناجیه نیست چندین ستر حلیه من و از روغن بوی زنجبیل مسیح
بزرگ و فلفل عسل سرشته نهاده و از روغن گفته که روغن گاو یا روغن زنجبیل گرم در دندان گرفتن تسکین در و کند بنا بر آنکه روغن تلخین عصبه یکمده و تا موضع
بعید تر نفوذ نماید و بکری خود ماده را تحلیس میکند و اگر در خردل در سرکه جوشانیده مضغه کردن ماده را تحلیس نماید و یا تخم خنظل و عاقر قرحا و کلنا و مساوی مطبوخ
بر سرکه یا شرب نیز محصل است و بر اسب پیوست دندان یعنی حفظ مزاج طبیعی آن بایک که او و یا فلوئید یا سکه سرشته مثل اقا قیا و کلنا و مازو با فلفل یا میزند و مضغه
مخربق بنفشه عاقر قرحا و شیطرج نیم کوفته در سرکه جوشانیده فلفل ماده کند و در عاقر قرحا و کبر نوشته که جماعتی شهادت بخبر داده اند که این دو اوج را زایل کند و گیرند
توم پنج است که در نیم مثقال برگ آس یک کف در سرکه جوشانده و چوب صند و کلنا صاف نمایند و نیم گرم در درین دانه بعد جاده شیر محلول در روغن
بلسان بر دندان مالند و اگر روغن بلسان میسر نشود بدل او روغن زیت گیرند و یا فلوئید یا سکه سرشته عاقر قرحا و میزج عاقر قرحا و شرب و سنج او سرکه جوشانده
تا نصف باشد در درین گیرند و یا تخم خنظل دو مثقال حرمل چهار مثقال در شرب یا سرکه بنزد یا عاقر قرحا و میزج در سرکه چخته استعمال نمایند و اگر پودینه
گوئی فلفل سفید عاقر قرحا هر ستره با میزج منقعی سرشته قرص سازند و خاکیده و لعاب آن فرو بریزند یا با حلیه صفت ماده را تحلیس کنند و سندن فلفل و میزج
عاقر قرحا و زنجبیل هر یک دو درم بوق کوفته درم بر دندان مالند و فلفل صفت و ترایق از بعد و سنج بنیا و ترایق کبر در دندان گرفتن

و اگر ازین هم فائده نشود و ثریاق فاروق در و عن لبسان بالند در و عن غرول گرم کرده در دهن داشتن و الیدن بسیار نافع بود و از قطران گرم کرده مبرات سح
دندان نمودن خیلی سودمندست و همچنین عن بز و ز و خون شیر و طحال بسیر که بچینه دندان طلا کردن و اگر فائده نشود سهل بلغم و حب ابراج تهیه نمایند و با آب
ذره که بلع آرد و این دوا هر که آب دندان و منخ جیب امراض انسان و مقوی آن دواصول است بگیرد شاخ آس و طب از قریب قدح اول بلول چهار انگشت
و پنج کبر و اطراف او و پنج کالج و جوز اسیر و گل سرخ و براده دندان فیل و شب یانی هر یک بوزن مناسب علی قدرت و وضع و و بهر را در سر که بچون نند
و مضمضه نمایند و آب دهن بریزند و اکثر کسان درین علت لحوال جمال استعمال می نمایند بطوریکه کباب بر آتش ساخته میخورند و بر دندان طلا می کنند و مرض با حسیت
زایل میشود و اگر سبب حرارت بود یا هم و عن گل که در آن کافور و صندل و تنه یا با کشینز و تخم خرفه هر یک یکم و کلک کرده باشند یا اندر دندان طلا پس قبول بگلایه تعال کنند و
خامیدن برگ ساق خرفه و تخم آن خاصه و مغز بادام سودمندست و کذا میایدن بسیر یا و بهر که با آن و هر چه به قلع حاکم گفته شد عمل آرد و اگر فائده نشود فصد و استغراق نمایند

تامل و تشقب انسان

سبب رسیدن سوراخ شدن دندان طلوت روی است که در آن نافذ شود و بعضی کرده و باشند که بسبب ندرت برودت یا حرارت محمد شایان من گردد و در بادی رنگ دندان
بسیاری یا زردی یا سیاهی بحسب خلط و طلوت با خلط اخلاط مختلفه متغیر شود و علاج تنقیه و او روی از سسل و حب ابراج نمایند تقویت معده ببلایه مربی و طریقی
صغیر کنند و از اغذیه بر طلا یا سی سبز و معطر با چینی و غیره اقتصاد در زرد و مضمضه و مسنون از مقویات دندان کنند و البته بهر تقویت دندان تا شود و فائده قبول
کنند چیزی یا قیاض و مانع تامل مثل حفض و نار دین و سعد و از و عاقر قرحا بالند و بسیر که در آن قوا این مثل آس و گانار و شب جو شاییده باشند
مضمضه نمایند و مسک و مصطک و اندک کافور در آن بچینند و بعد تنقیه جوهر فاسد آن بسوزان تیر باشند تا بجار و متعدی نشود و البته حشو سوراخ تامل مثل
طلیت و زباد و گل سرخ و مرصاف و سدر و وس و میعه و عنبر و مشک و مصطک و در آن مسک مفرد و مرکب بحسب قوت سبب ضعف و بهترین او و پست قبول ببلایه
افیون و بز و البز درین مرض کافی است و بسیر که در آن کافور و صندل و تنه یا با کشینز و تخم خرفه هر یک یکم و کلک کرده باشند یا اندر دندان طلا پس قبول بگلایه تعال کنند و
اویست و بچینند و در کافور و کافور در آن کافور و صندل و تنه یا با کشینز و تخم خرفه هر یک یکم و کلک کرده باشند یا اندر دندان طلا پس قبول بگلایه تعال کنند و
نافع بود و در مسکین کند و خوشتر بر بیان در سر که کشته ساید و در ضرس متاکل نهادن منع از زیادت تامل می نمایند و کذا کافور قرحا و موینز و زنجبیل و بوق هر
یک درم فلفل سیاه کشش درم ساید و بسیر که سرشته نهادن و اگر این او و بهر را خشک که فته و در ضرس متاکل کبس نمایند یا داک کنند در دوا مسکین کند و اگر عاقر قرحا
یک درم نوشت و افیون هر واحد نیم درم باریک ساید و در ضرس متاکل بچینند در حال درد مسکین کند و یا مسکین مشک فلفل حفض و از و نار دین مصطک و خوشتر
بوق عاقر قرحا هر واحد یک جز و طلیت کبریت نوشت و موینز و بز و البز هر واحد نیم جز و باریک ساید و بقطران و میعه یا نیزند و بجلایه بسیر که غسل مکرر
انسان متاکله را اطلاع نمایند که درین باب صاحب تصحیح بلوغ النفع نوشته و مسنون احمد و سنونی که در تفتت انسان می آید نیز نافع و گویند آنجا که سود مزاج حاصل
بود افیون یا کافور یا نمایند و آنجا که سود مزاج بار و بود و طلیت یا قوم در سوراخ بچینند و دیگر ادویه حار و بار و سفید و دندان که دسا غا از طریقی دندان مسطور شد بهر
تعذیل سود مزاج حار و بار و بلع آرد اگر تامل اندک بود و سوزان تیر باشند تا مستوی گردد و باقی آن را بچینند یا بهر با من دافع و صندل و بجانان بر و عن ز
و آب مرزنجوش مضمضه نمایند تا دیگر خورد و بشود و اگر تامل افرا و کذا در انسان کشینز و تخم خرفه هر یک یکم و کلک کرده باشند یا اندر دندان طلا پس قبول بگلایه تعال کنند و
گویند که اجزای شجر تیون و صمغ آن برای تامل بنجایت نافع و کذا مصطک و مسک حشو و قطران و بز و البز مضمضه و مسک و کذا و خردل و حرث
شیخ المفسر می فرماید که غرض در علاج تامل منع و یا دتی آنست از این به تنقیه جوهر فاسد از آن و تحلیل مادی سید می بسوزی او و منع دندان از قبول
این مواد و انفراد مواد از آن بسته تفاوت حاصل شود و ادویه مانع از تامل مضمضه اند پس اگر تامل قوی باشد حشو یا بسوزی و دای قوی شد بچینند
و الاستحسان است و اگر ضعیف باشد آنچه در آن تنجیدت و قبض بود و مثل آس و حفض و نار دین که سبب است که استعمال این از هر صفت که مذکور شد
نمایند و اکثر از قسم حشو ازین بلع آرد مثلاً مسک و سعد و یا مسک تنها بچینند که منع تامل و تسکین و صمغ کند و یا مصطک و سعد و یا مرو یا بهر

سنتی درم و تنخیر منقی پانزده درم و آلبنجار البت عدد و عتاب سه و مونیر منقی پانزده درم و اصل السوس مقشر پنج درم سه و در چهار رطل آب بچشانند شسته که
یکی رطل آید مایده صاف نموده درم مقزخیا رشنبر در آن مایده باز صاف کنند و نیگرم بنوشند بعد از آن آنچه بر دندان باشد در کنند و سنون مذکور در
نمایند و سیر که و گلاب در و غن گل مضغه سازند و اگر قاج سیاه باشد علاج او مرکب ازین دو علاج نمایند صاحب حاکمی گوید که تنقیه فم معده باقی و بجا
مسلمه و تساول نقوش مشمش و ماء الفواکه نمایند و لزوم مسواک سازند و سنون جالی که در علاج تغییر رنگ دندان مذکور شد استعمال نمایند و از خوردن مسواک
حلویت و مانند آن اجتناب در زن و انچه بعضی کسان که توجبه تنقیه دندان ندارند از اجزای غذای ماکول در اصول استنان باقی می ماند و اولی حرکت کرد و
بعد از آنی همان اجزا اجزای دمان تخریر میگردد پس قبل از آنکه مسواک و سنون جالی نزاکتی توان کرد و باجمعه در وضع حرکت استعمال سنون است مذکور
کافی است و دیگر او به مصفی دندان مثل سنون صدف سوخته استند تخم ترب مفید و اگر سپیاری چمالیه سوخته کات سفید بریان فلفل دراز هر یک چهار سه
نیله عود و تنقه سوخته یک باشد که قوت پیچیده سنون سازند بر لبه حرکت دندان نافع و سنون سفال چینی کف دریا شکار نمک اندازی هر یک سه درم جو سوخته عود سوخته
عاقق در چهار هر یک دو درم قر فلفل کباب چینی هر یک نیم درم کوفته پیچیده بالیدن دندان را بجا آورد و محکم سازد و گوشت لثه بر ویاند و بوی دهن خوش کند و سنون نمک
شکر و زبد البحر مساوی نیز مصفی دندان است و اگر اشجار از رنج نرسیده مثل آن آرد و در کوفته و بر سر که سیر شدند و بکوزه مطین کرده در آتش نرم مشوی سازد
و ساییده بعد از آنکه سیر که استعمال کنند در آخر روز و شب روغن گل و مسکه بالند درین باب منجر است ایضا بقول سیدی سنون مروارید و عقیق و کک و نقل حجاز
و قیثور محرق و زرن ازال محرق و زرن ماخر محرق و بلوط محرق و نمک بخیل سرشته سوخته و کذا سبناج محرق و نمک مساوی و کذا بزرقنا کوفته و کذا اشجار
و کذا انبجای شود و کذا انفاکس بر فا و نمک از برای مساوی و کذا انو بخان هر دو اند جالی دندان است و شیشه الزجاج و کذا البه محرق حجاز است و گفته که اگر فطران چهار اوقیه
نمک باریش دو اوقیه و دو اوقیه آمیخته در کوزه گلی کرده سترش بند ساخته سه درم در آتش بدارد و پس برآورده ساییده بالند و بجا و تنقیه دندان تشدید محو رست

منہ پر اسٹان و طول آن

بدانکه چنانچه که غذای از دوا قبول میکند همچنین مزاج و سبب که خوش را قبول مینماید و در حجم علم می پذیرد و در غلطی افزایش پس هرگاه که سببی او داده منصب گردد
آنرا امتحانی گرداند و ثوابی از ورم در وی ظاهر گردد و آن گاهی با وجع بود و گاهی بدون وجع و آنچه با وجع باشد دلالت بر خلط یا بول باشد و دلالت بر انقباض خلط جاکندش و اگر ورم گرم و آنچه
بلای وجع باشد بر انقباض خلط یا بول دلالت کند شل و نرم و گاهی دندان در طول می افزاید حتی که از سوراخ دندان دراز شود و سبب منع دندان دیگر از منع گردد
و پیش از این سبب تر بود و دندان بزرگوار در سوراخ دندان در خلقت بود و یا حدوث ورم در اصل او یا القاع او از نفع که بران حرکت که سبب خلط است اگر با وجع بود قصد
سرزد و متعینه بران سبب و اصلاح غذا کنند و بر شیر نوشیدن مار الشیر که بران اندکی خشک است سفید چخته باشند لازم گیرند و از غذا از زرات سخت بگریزد و در نزد
روغن ماهی و آب ساق و آب غناب الشهاب و یک گلاب مع سرکه در روغن گل نمایند و جوز سرکه و کنافج و مار و در سرکه سرشته بر دندان گذارند و یا گل سرخ آرد
باقلا هر واحد یک چیز آرد و در جوهر شیمی نیم جز در سرکه که چوشانند حتی که مثل ناله گردد و قدری بران روغن گل بپایند و در تمام روز ده گام خواب شب بر دندان
نهند و اینها که سبب خوب انگور و خاکستر کشیز خنک است که بر سرشته بر دندان طلا نمایند و بخار غنایت که گمانا در ساق آرد و عدس و تخم خرفه و بلبا شیر بپایند که بر سرشته و در
اختیار بر دندان گذارند که مجرب است بلای خلط است و دیگر الایه یا در قلع لب که سرشته بران دندان میدهد و اگر با وجع باشد لبه فنج بنفع بجم یا بلبل و اصل السوس
و یا زنجبیل و گار در بان مع گافند متعینه بدن بلبل و فینون بعد متعینه بدن بلبل یا سر و یا حب یا سر و یا حب فو قایا و یا یا برج فو قایا نمایند و تناول پنجه شکر یا سبب
حسب جزیل لازم گیرند و غرغره بهای قرصا و موینج و خردل و فنج و مرمر و مانند آن کنند و بهر تحلیل ماده سعد و مسکه بچایند و لعاب دهن فرویزند و به روغن
مسکه عدس بران با دندانند آن که پنجه بر جزیل و تحلیل رطوبات مجتمعه در صبح و دندان کنند مسعود نمایند و در اوقات قطران بر دندان طلا سازند و آب بنفشه
کنند و تر یا قوی را با سبب سبب سرشته بر دندان بالند و با شیا می ناشنه مثل طلا یا یک باب حکم حلال که بران شرب کنند یا شنیده باشند غذا سازند و قوم
بر روغن بران که ده بر دندان مالیدن و کف اخوند آن در بران باب اثر عظیم دارد اگر تری بر سن در طول سبب جلب تر بودن او باشد و دندان را

تمامه چون لثه شادمانی گردد و قطع چهارگانه یا فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
چون که مرغ و قهوه محمول آب آن را و آب زرشک کفند و طراشیت قرطاش شمع پوشت انار ترش سباق مساوی و آب خوب جوشانیده و مضغه نمایند و اگر این دو
بار یک سالیانه یا هر هفته مضغه نمایند تا فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
محلی را می و آب شنبلیله لثه بکشد و سرکه نیز نفع و یا زرد و دو ساق مساوی در گلاب بپخته صاف نموده قدری آب عصی را می و آب باریک آمیخته مضغه کنند که قطع
دم و نفع بیشتر و درم حار لثه می کنند صاحب شفا و الاستقام گوید که چون با درم لثه و ج و دندان باشد تخم خرگوشین خشک ساق عدس مشتمل سفید
عسل و لثه کافور اجزای مساوی ساییده اول سرکه در گلاب در دهن ساعتی بگیرند بعد ده ای نیکو بر لثه و دندان نهند و لثه و آب از فواید بسیار است
گوید که در درم حار فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
شیرین بر باد و درم و غذا مزه آن را با شکر و اسهال طبیعی بلوغ فواید بسیار است و فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم فواید بسیار است و فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
طراشیت فواید بسیار است و فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
آب ساق و سرکه نمایند و از شرب شراب و محوم و شیرین بر باد و غذا مزه آن را با شکر و اسهال طبیعی بلوغ فواید بسیار است و فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
در درم حار فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
نکود و درم حار فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
بعد از آن که بدن باریک بلوغ پوشت بلوغ و درم ترمیمی پنجاه درم آلوده غلاب هر یک سالی عدس تخم کاشنی هر واحد فصد و درم کشتین خشک کف
برگ عنب الثعلب اگر غلاب باشد با کبریا قوت شامی جفت کف کبریا تخمین سبب درم هر یک در پنهان رطل آب پزیزتی که یک رطل و ربع آید مالیده همان نموده
فایده بسیار یافته و درم مالیده باز صاف کرده بگیرم نبوشند بعد بر عمو شترانند و عین شتر حطب علت باشد و بعد به سرکه که در آن سنج غلاب خشک شده باشد
مضغه و درم مالیده باز صاف کرده بگیرم نبوشند بعد بر عمو شترانند و عین شتر حطب علت باشد و بعد به سرکه که در آن سنج غلاب خشک شده باشد
گل از این حل کرده باشد مضغه نماید که تسکین و جع کند و باقی ماده را تخلیل نماید و از غذا بر مزه و متخذ آب حصرم و یا عدس متش و سرکه اقتصار و رزند
و این علت چنان عمیق بود و معارض بسرعت بد شود و هرگاه عمیق بود پس تیرا و جلیج بخور الفم که از فدا و عمو عارض شود باید که در جی گوید که در فلفونی لثه که مع ضربان
باشد اول فصد قیال کنند و اگر کفایت نکند فصد هر دو درگ زیر زبان نمایند و با حجامت استعمال سازند و اسهال بد آنچه شقی راس و معده باشد مثل ایسج و غیره
آورند بعد به سرکه که در گلاب غرغره نمایند و مضغه بدان کنند بعد روغن گل در دهن بگیرند و برگ آس طب بعد فایدن در دهن گیرند و با حجامت استعمال سازند و اسهال بد آنچه شقی راس و معده باشد مثل ایسج و غیره
این عمل نمایند و هرگاه چون ترو برگ عنب الثعلب و آب ساق و آب پوشت انار و آب حی العالم و آبیکه در آن فلاح از خر مع سرکه و جوزا سر و بخت باشند نیز نفع است

لثه و امیه

عبارت است از برآمدن خون بن دندان خود و یا بر سیدن چیزی بدان سبب ضعف قوت غایبه لثه است یا کثرتش در بدن این میگوید که از لثه و قوی خون آید که کثیر اگر لثه
متخاضل جرم رخوشوند و لثه را در علاج او تخفیف و تعلیق تسدید مسام او باد و به قبالضه و جاست با مجله فرق در هر دو سبب از عدم علامات غلبه خون در سبب اول و در ج
آن در سببانی تو اگر دلاجات در ضعف غایبه لثه سنونات قابض مقوی لثه مثل ماز و مورد و عدس سوخته و طباشیر و ساق و قهوه و یا گل شمع پوشت انار ترش
شماره گوزن سوخته اقا فیکند و گلاب شربانی پوشت برون پوشت تخم مرغ حنظل کل حب آس و ام الا خون فواید بسیار است و فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
خون خوب جفت بلوط پوشت بلوط زرد و کالی بلوط سیاه که در زبان سوخته کافور سوخته بلغا نیم سوخته کفته سفید ساق گل از این سبب بسیار است و فصد و درگ زیر زبان کنند و فقیه بذر بلوغ مناسب نمایند و مضغه سباق در گلاب مالیده و غذا با خنک لطیفه و محوم
سبب کمال همان درین باب معمول است و اگر فواید بریان پوشت با درم سوخته هر واحد و آبیکه ساق شش و شش کل سنج ماز و درم و آبیکه درم پوشت انار ساق کوفی سبب

هر واحدی که داشته باشد است و در دم و الاخون و انقباض هر واحد دو داشته توتانی سبز بریان کنیم ماشه کوفته بخیه سنون سازند خون آن بدن از لخته باز دارد و دندان
 جلاد و دستخاکه تیار و در جمیع نفع معیدیل دلی نظیر است و یا یک در شب یا بی سوخته و در هر که سرد کرده با و چند آن نک طعم و کنیم در آن نانج سرخ ساییده بر دندان
 بپاشند این نفع بسیار است و در غلظت و در سوختن و در عروق نانج هر قوم است و در لخته دیگر سماق سکه جزو عروق نانج است و پاشا هاست
 نکس و بسوزد که شل نکال گردد و کج و از آن گیر و از گل سرخ و در سوخته بکار برند و ایضا بگیرند آس و عدس سوخته یک یک جزو سماق و زنج هر واحد جو بسوزد
 نانج و در سوخته استحال کنند و سنون که نانج کلنا فارسی بلای شیر سندان پوست انار ترش گل سرخ شام گوزن سوخته نیز مفید است و سنون و دم الاخون کلنا
 کتفه کباب چینی معین است و پست مغیلان مساوی و قش شب الیعدن و گوری پان بالای او خوردن برای لخته و امیده و تحریک دندان و وج آن جامع النفع است و کلنا
 عدس اقا قش شب یانی کبدر بزرگ و مساوی کوفته بخیه بر دندان بالند که حبش آن لخته نماید و اگر بعد الیعدن این سنون دندان کند ی کند آب برگ و سماق
 خرفه مضغه نمایند و مفر با دم خورند و اگر سوخته و باند نیز سفید بود و اگر قدری نک لاهوری و اصل سنان
 قوی تر گردد و تا که سوز و تخم خرفه را در ساییده صاف نموده مضغه کردن نیز نفع است که البصار که آس و اگر پوست انار سوخته و آب آس سرشته نان
 بسازند و ساییده بپاشند قطع خون کند اقول اطباء صاحب ریح قصد با سلیق یا حجامت و نصف چهار رک بعد تنقیه بقصر نفیقه و حبس و طلا بکفیف سوخته
 بعلل و سوخته و یا بعلل بعلل سرشته و سنون و تقویه در غیر مرض نافع نشود و در فشار الاستقام است که طری لخته و امیده و استحکام دندان و تحریک زرد البشرب یانی
 اقا قش کلنا فارسی سماق پوست انار هر یک دو جزو و تا که سوزند و نک طعم و بگیرند کوفته بخیه سنون نمایند و بعد از آن سماق که در کلنا بپاشند
 مضغه کنند و گویند که سنون فوکل کات هندی هر یک لخته استحال که نانج عاقر قرحا اقا قش هر یک دو مثقال نیز مجرب است و از تجربات صاحب نفع است که
 عاقل گرم نموده در هر که سوزد و سنان یک جزو و دیگر نصف و صبر و شب یانی هر که ام نیم جزو کوفته بخیه سنون سازد و از آن چندین تجربه کرده و از سنون کثیر الاجزا
 منفی یافته اهل پوست است که هر واحد کج و پوست که هر واحد کوفته سنون سازد بعد غره یا سرخ فیکر و کسی که تنگی آن نباشد بگیرد و بزرگ و اگر با نفع نشود
 و در شک و کز نانج و برگ کبدر و برگ زیتون مساوی از جمله دم و نانج بازنگ سوزد و شب و نوشا و در دوا نک و سنون سازد و الحس که گوید که باقی و کلنا آب
 و یا سرکه که در آن برگ آس یا زیتون بخیه باشند مضغه کنند و اگر خون قطع نشود حقیقت بود و پوست انار کلنا که نانج و سماق شب آس و سماق ساییده بر لخته و در سازند
 که نشود و قطع خون جاری از آن بیدستی گوید که در سنان آن از لخته سنون که نانج سبک هر یک سه درم عصاره لیجه التیس گل محمود اهل هر واحد یک درم و این پی نیم درم
 ساییده بر لخته و یا بگیرد شب یانی و برگ آس مساوی و بالند و لبقول اهل هند سنون صمغ پلاس سوخته و مار و ساییده و خوب و رخت جامه و خفته و خوب
 مؤسسه سوخته و خوب و رخت کچال سوخته و بکج و حست سوخته و کلنا پوست انار ساییده بود که از آن چوب شم بول و از لیش برگ که هر روز تازه گرفته و مضغه و نانج انار و کلنا
 ماز و عدس هر واحد نافع لخته و اگر کثیر آن باشد فصد سر و چهار رک نمایند و طبقات خون لخته می محول بیاشا مند و باور و از قاضی لخته و کلنا
 غذا نمایند و ترک لوم و حل و یات کنند و بجز رت قاضی را در قصار و زنده گویند که اگر از فصد سر و چهار رک یا زنده ان فامده نشود و سهل سودا و نه نه مضغه و شتر زنند
 و فوکل شب نانج گوزن که نانج سوخته که کلنا بلای شیر هر یک هفت ماشه بیدنج ماشه گل یا سیمین ماشه سنون سازند و بهمانچه در شکر کاشاید بکار برند

قروح لثه و تاکی و ناصوران

قروح قروح اتصال است که در گوشه فم و دریم که قروح لثه یا سافج یعنی بی ورم و بغیر عروق باشد و متعفن با ورم و این را قروح خبیثه گویند و یا تاکی بود و این را
 آنکه خوانند و ناصور عبارت است از قروح عینه که در گوشه فم زده باشد و در آب از آن بالا بد بجا این مرض عسر البر است اکثر بکستی ایجاد و چون
 گرد و تبی شریک او شود و پیش ماده ها و حن باشد بسبب ترش خبیثه خون سوخته یا سودای سوخته باشد که از سر فرو آید و گاه باشد که بخارات سودا و این را
 بیالار و چنانچه در صاحبان آن شک پدید آید علاج اما علاج قروح سازج بعللاج قلاع نمایند و فصد سر و چهار رک کنند و سهیل صفرا یا مسطوخ بلیله
 و شاهر و دهند و بزرگ که در آن عدس کثیر و خشک جوشانده باشند مضغه نمایند و کافور سوخته بر قروح بپاشند و از پوست انار و کلنا و مار و شب یانی کات هندی و تجربات

کج

فردی که از دندانها آزار میخورد و جالینوس گوید که اگر احتیاج بقوی تر ازین افتد قلع فیون بر آن ضار و سارند و باید که بعد از آن سنون که در آن کرمها و عاقر قرحا هر یک در دست
و در علاج قرح که گذشت بپاشند و بعد از بایاج فیه اسنون سارند و بر مضغه سرکه که در آن عاقر قرحا کز بایاج و مر جوشانیده باشند بمیست نمایند و از اعتدای
غلیظ و شیرین موزی لکه مثل شیر و خرما و در طب و انجیر و خرزجه اجتناب بر زنند و اگر کرم غلیظ باشد و تنگاری نمایند برین طریق که کرم را از آب تقاش یا بصفتی
سازند و بقیه آن قلع کنند و مضغه سیرکه یا شرب نمایند و با اکلیل الکک یا سماق یا گلکنا رساییده ضار آن موضع نمایند و بگلک یا مضغه سازند و بنزد ملحات
و یا بر سر میده نشل سرهم سفید کب و کافور و روغن گل علاج کنند و لطفه موضع نمایند تا در آن کرم نریزد و فاش شود پس اگر در آن زیادتی ظاهر شود و بدای حاد معالج نماید و صرف
عفت یا سماق یا سماق را مع ملین فرمایند و قاضی سر هندی نوشته که محوری را از شیرین عارض شده و مالع اکل و شرب گردید مگر با نمونه باریک اندک اندک آب و شیر
می نوشید و جراحی او را قطع نمود و او را میصال او نشد و چیزی از آن باقی ماند و از بخت عود نمود و عجب است که آنچه کرم را از اساقط شده بود و از داخل او احتراس و سنان
مختلفه بر آمد بعد از آنکه او را طول نمود و از درین اوصاف مضاعف بر آمد و علاج سود نکرد و چنانچه اکل و شرب با کحل موقوف شد و تبرید حکیم شریف خان مینویسند
زنی که حال او قریب بحال عورت مذکور بود و علاج او نمودم و بعد فصد سر و دو چهار رگ و رگ زیر زبان و اسهال و علق و اسهال را قطع کردم تا او به کاه
کردم و مرض مستوصل گردید و در زمانه محترق و خنثی ده ساله مبتلا باین علت گردید و جراحت فمورانی بعد از شقی جلد از شدت آن مفضل فلین قطع آن کرم نمود و صحت یافت

اسماء

کلی لثه مستحی و قشری میگرد و سببش یا سوء مزاج یا رطوبت یا طریح یا فقر فی انصال بود و کثرت تناول اشیا شیرین نیز مفرغی لثه است پس اگر استرخا اندک باشد
سبب آن ضعف انسان که در علاج تحرک دندان گذشت مفید است در اینجا کفایت کند و آن مثل تمضمض است بطیوخ قوایض مجففه حار و بار و حسب مزاج و شب یمانی
مطبوع بسیر که درین باب باشد یعنی لثه بسیار باشد بر لثه شرط زنند و خون صالح بقدر کفایت بر آرد بعد از چون خون بایستد مضمضه مطبوع قوایض
نذکور و استعمال مسنونات قالیجه محلی نمایند و آنچه درین باب از مطبوعات موافق است کز مزاج کوفته سه درم برگ خا و دو درم زرا و نو یک درم سست چو شانه
بدان مضمضه نمایند و یا گلنار پوست انار هر یک شش درم زریخ سرخ شب یمانی هر یک سه درم گل سرخ سماق هر یک هشت درم سنبلیله قیاح از هر یک یک
ده درم بگیرند و از آن طریح لاحق سازند و اگر گل سرخ با قیاح و دلفنیل هر واحد هشت درم جفت با و با گلنار حسب آلاس هر یک چهار درم خربوب بنجی سماق قی
ارمال هر یک پنج درم بعد مضمضه استعمال نمایند بصوق صالح است و اگر لثه شسته سخت کند و زرد و صاحب ذخیره او خال عاقر قریح ابدل فلفل درین ترکیب است
و فصد چهار درم نافع است و تخم یا یارج فیقرا و تمضمض بسیر که عضل و سیر که عضل نیز مضمض است و مسنونات مقویه لعین آرد و گویند که گل سرخ و جنیت با
و گلنار حسب آلاس هر یک چهار درم خربوب بنجی سماق عاقر قریح هر یک پنج درم باریک ساییده بخت بر لثه افشانند لثه را محکم سازد و استرخا را مل کند
و هر چه در علاج جنبش دندان از کثرت رطوبت و لثه و امیله گذشت بکار بند و امین الدو که گفته که علاج او مثل علاج فایح است و در علاج استرخای لثه
تمهل نمایند زیرا که تا به او متوسط انسان است و بعضی متاخرین میزنند که بقیه بدن و دماغ مطبوع اسطوخودوس سبیل مقوی لبنا و حسب یا یارج
و قوایا نمایند بعد از جفت نشستن رطوبت و تقویت لثه سنون از فلفل و پوست جوز و پوست بادام و خشه بلبله و خشه خراجه سوخته و مانز نیم سوخته حسب آلاس
گلنار را قیاح صطک هر یک دو درم سازند و قوی تر نیست که گلنار سماق گل سرخ جفت بلوط سعد شب یمانی طریش قوئل سوخته کز مزاج تخم مورد پوست
بلبله زرد هر یک یک درم شب سنون سازند و صبح لعین و سر که عضل و گلنار مضمضه کنند و اگر قوی بود فصد چهار درم کنند و مضمضه بقوایض نمایند و با صاصله
چهار روز شرط زنند و سنون از خاکستر پوست هند و اند و برگ مورد و زیتون و تنول و پوست بلبله زرد و زرد و شب یمانی و گلنار و فلفل سوخته و
مانز و نیم سوخته هر یک سه باشد شب بلبله صبح مطبوع مورد و گلنار مضمضه بنید و معاجین مقوی بعد از شرب استعمال نمایند

لے

کجای در لثه اطفال دفع و خارش عارض میشو و پس اگر در هنگام نبات انسان بود و بوم دروغن گل تکبید کنند و بمسکه تازه و قهقروم و امحاج که در تیریسپیل نبات

استان مسطور شد بالند و هر دو کله و گردن را بر و غن با دوام بالند و اگر در وقت دیگر سبب انصباب بلغم مانع یا مواد طار بر آتی از دماغ ایشان باشد تنقیه بلغم و مواد حار نماید و لثه را بر و غنهای مذکور بالند تعلیم بجهت امراض لثه یکی نقصان لحم لثه است و علاج او در تحریک انسان و تا کمال لثه مسطور شد دوم شقوق لثه و علاتش مثل علاج شقاق لب است سوم تن لثه و علاتش در باب بخر الغم مذکور شد

امراض اعضاء خلق

نخاعی

به آنکه خلق عبارت است از انشائی که مشترک میان مجرای نفس و غذا است: آنست زودانی که آن لهات و لوزتین و غلصمه باشد و لهات یعنی ملاذه و هر لحمی است صنوبری شکل مخلوق بر پشتهای سخت و تنگ و اعلاهی خنجره و مثل حجاب است قصبه ریه و مری و لوزتین که آنرا انقباض و انقباض نیز گویند و پارک گوشت عصبی مثل دو غده اند که در جبهه زبان هر دو جانب است و چپ مائل بسوی بالا و ریه که گوید با گوش صغیر اند و غلصمه لحمی است صفائی که بکنک چسبیده و زیر لهات آویخته منطبق بر سر قصبه و خنجره و قصبه ریه است و قصبه مجرای نفس مری مجرای طعام و شرب و در هر دو احد از این امراض سود مزاج و اولی و تفرق اتصال عارض میشود و بقول شیخ کلام کلی در معالجات اورام عارض در نواحی خلق و خنجره و غده که لطیف است و لهات و غلصمه و لوزتین نسبت به اول تنقیه هر ماده فاعل مرض بقصد و سهال کنند و ماده را بجهت مجالی که جذب نمایند هر چند بواسطه محاجم بر مواضع بعید متقابل او و بر بطن اطراف بسنجی باشد و باید که ابتدا استعمال او بیه قایضه مزوج بجزئی که در آن جلا باشد مانند غسل بر آن نمایند و بهترین آنها رب پوست گردگان سبز و رب پوست است و در ابتدای درم لهات یا خنقا مبادرت بغرغره سکه مزوج آب باعث دفع و منع و تجارب رطوبت بسیار است و از این او بیه است مانند شب و باز و گلنا که هر یک پنج درم گرفته سوده و دو انار یکی ترش و یکی شیرین با پوست پاره کرده بپزیند و باهر شود و بیه است بالیده افشوده و اندازد و می دود و کند و باز بپزیند پس او بیه مذکور آینه ز تا مثل لثه گردد و وقت حاجت آب حلو و غرغره نمایند و نیز ترشیدن بگو یا فسخ پس طلای عصا را که اقا قیابرا نافع است و این تدبیر در اوائل است پس بتدریج استعمال منضجات نمایند بعد بفتحات قویه تا بد رجوع مثل نوشادر و عاقر قرحا برسند و از آنچه نفوخ میکنند درین وقت عطوس باشد قطع کندش و برگ و فلی و مزنجوش است و از مشیای مجری که با نخا صیت در او رام خوانند و لهات و لوزتین غسل کنند با بجمیع اعضاء خلق را نفع عظیم بخشد نیست که بکبر نهضوط ابریشمی که بارغوان مجری رنگها ننوده باشند و بچند بگردان افنی تا خفه گردد و آن فیوط را بر گردان کسی که او را خنقا و اورام مذکور و بمرسد بند نفی عجیب مجاوز از قدر متوقع نماید و شیر از او بیه شرفیه است در ابتدا و انتها که رادع و ملین و مسکن و مویج است لازم است که تامل نمایند در استعمال او بیه قایضه یا محالکه یا منضبه و نظر کنند بحال بدن نرمی و سختی او پس تقویت بخشد قوت را و صلب قلیین فرمایند و درین مختصر رعایت سن و زمان و عادت مری دارند و گاهی مختص میشود و اورام لهات و لوزتین و استرخای آنها را قطع و از دوجه علاج فخر موطع است و آن سه موضع بود یکی قریب فقا رزائل دوم در او رام لهات و لوزتین که در آن احتیاج بر پوشش آنها سبب سقوط بسوی فوق باشد سوم در او رام بلغمی چون منقذین بند گردند پس استغانت بفرم بر تنقیه و تلطیف او نمایند

اقسام خنقا

و آن خنقا مطلق و ذبحه و خانه و خنقا کلبی است و اطار در استعمال این الفاظ اختلاف است شیخ الرئیس و تابعان او مثل ایاتی در میان خنقا و ذبحه فرق ننموده اند بلکه هر یک را بجای دیگر اطلاق می نمایند و اکثر تاخرین درم لوزتین و عضلات مری و خنجره را که مانع نفس و بلع گردد خنقا مطلق گویند و درم جاری که در عضلات طرفین خلق قوم حادث شود و ذبحه خوانند و هر بانی گوید که ذبحه درم جاری باشد در هر دو عضله که بر مری و هر دو جانب مخلوق اند و آنرا بخره نقصان نامند و لوزتان نیز گویند و این درم از گوش تا گوش در پیش مخلوق مانند طوق سرخ ظاهر شود و خنقا و دشواری دم زدن را گویند و صاحب شفا را الاستقام گوید که ذبحه درمی است در عضلات و موه در دو جانب مخلوق که با آنها بلع میباشند و یا در عضله موه بر مری می و مخلوق و در لثه مری و بجهت موه حاد غلیظ فاسد است و اکثر متولد میشود از کثرت تناول لحم و شرب خمر و ترک استغفار و فصد و حجامت و ملاسید گوید که ذبحه

قسمی از خنثی است که سبب درم غلظت می باشد و پیش خلق از گوش تا گوش طوق ظاهر شود و اندامی بدست و صاحب کامل و تالان اول است
چنانچه گویند که صدها دفعه از درم غلظت که عارض می شود و بعضی خلق و یا بعضی بری پس اگر در غلظت داخل باشد از اسبوتی گویند و این روی است یعنی
از اندام او می کنند و اگر غلظت خارج باشد از اسبوتی نامند و صاحب این غلظت را عسکر نفس و خنثی و انساب او و تپ و تله ان و صوت و وجع و خلق و سخن
در زبان و دردی و تند و عسر و ریلج و غیره عینین عارض می شود و از اندام و شواخ و نوق از درم غلظت که عارض می شود پس اگر درم غلظت خارج باشد از اسبوتی
خوانق مطلق گویند و اگر در غلظت داخل بود از اسبوتی کلی خوانق و عارض می شوند برای اصحاب این غلظت اعراضی که عارض می شوند اصحاب از سبب ابیعیه مگر
آنکه این صاحب تر شود و درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
که در از او آن چند کند و از این غلظت که در درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
عضلات داخله خنثی کلی و درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
و جگر گویند و علی بن زین در فردوس الحکامه نوشته که خنثی نوعی است یعنی عارض مجرای طبع می شود و بعضی عارض مجرای هوا و در نوع دیگر در عضلات مطبقه
که در هر دو طرف این و جگر و اندام نوعی است که در خنثی غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
و بهر دست و آن درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
که بیشتر است با نظر و درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
عبارت است از انقباض نفوذ نفس پس بری ریه و قلب و آن از اسبوتی عارض می شود و مانند استحال او و در خلق آن در او و سبب و مانند سبب و درون
یا شیر در بعضی است و لیکن مراد ما از آن در اینجا است که سبب درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
و یا سبب الطبیقات بود و ظاهر است که درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
بیش از اسبوتی است و یا آفت دیگر عارض می شود و از اسبوتی نفس ناطقه و اگر چه سبب درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
فقرات گردن بسوی و اول که سبب درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
او یا درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
که در غلظت ظاهر و آید و یا سبب مایه ها و در غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
و اصحاب و مملای و مانع ایشان عارض می شود و در غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
اولی باشد و در کمال رتبه و در غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
بنابراین است و مثل سار و در خلق و درم غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
خسکه ایشان غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
عضلات بخیره و غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
مذکور و افزوده اند و در غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
بدان و زبان می تواند بود و در غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
از بخیره مائل بطرف خلف و در غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
و یا در عضلات باطن از مری باشد و در غلظت که سبب این است که شاد و می باشد و بر فردون چیزی از اسبوتی قادر نباشد و بسیار است که در خلق او چیزی رقیق هم فرد و در و بسیار
انواع از بهرست و ایضا بحس ظاهر و در جمیع علامات خنثی که می موجود باشد و گاهی ازین اقسام دو یا سه یا چهار مجتمع شوند و قبول شده و این در از سبب

باید که در اقسام خنقا اگر خون غالب باشد در آن ابتدا القصد نماید و بعد از استقرار خلط موجب پس از القح آن کنند و گاهی خلق یا قورخ در خنقا درمی قالمده
 میکنند و بقول رازی و اسکندر اگر بدن لغی باشد حجامت در خونین نافع بود و اول ردا و عات پس محملات پس منضجات پس مفجرات پس مدلات استعمال
 نمایند و واجب است که تبرید و صفراوی قوی تر و در لغی ضعیف تر و ترتیب تلکین و سرد و آوی زیاده تر باشد و جمیع اشرب و دهنده و غراغری مخفوق می باید که گرم
 باشد مگر در صفراوی که ماده آن نهایت حدت داشته باشد و اگر ماده کشیر باشد غرغره بعد از تنقیه مناسب بود زیرا که در استعمال غراغری روع قبل از تنقیه و قصد
 خوف رجوع ماده بریه و قلب است و در ابتدا استعمال ردا و عات در انتها باید نامی باید و حجامت سابقین و مستقبین آنها و حکاک اطراف بسنگ و درک و تسخین
 آنها بهر جذب ماده از خلق بسوی اشغال نیز مناسب بود و بهترین زمان بهر جذب ماده از باطن بظاهر حجامت زیر زدن است و اگر سبوس گندم ام کلیل الالکاس
 یا بونظمی زوقای خشک نمک در آب پیزند و پاهای را با این مطبوع ببالند تا که سرخ شوند جمیع اقسام خنقا را نفع دهد و ضماد جودا و خطالی یا کشنیر یا آب عنب الثعلب
 بهترین محملات است در خنقا حار و بار و دینار شنبه ضماد و غرغره بسیار نافع است و اگر آرد با قلا آرد حله بهر دجو هر کدام یکچیز خسته خرا تخم طحلی هر کدام نصف جز
 و تخم خنظل و خنقا بار و گل ارمنی در روع حار ربع جز و کوفته خجسته با سفیدی تخم مرغ و قسم حار و با پیچ مرغابی یا پیچ مکیان در قسم بارد سرشته مگر بر خلق ضاد کنند
 در اقسام خنقا از مجربا نهالکی است و کذا غرغره بطبیخ تخم کشوث و با بونده و بونظمی و پر سیاوشان و تخم ترب و انجیر و تخم کرفس مجموع یا مفرد بحسب ماده کوزید
 آوردن مجرب است و اگر در روع کجند آب کشنیر لعاب حلیه هر واحد یکچیز و سه گرم نیم جز و حصص ربع جز و سبز نودا و رغن باند پس بر توالی گردان در درم حار بار و دکل کنند
 و در بار و نیم گرم جامع النفع برای خنقا حار و بار و جمیع ادجاع خلق و مجرب است و ضماد انشاء البقر و خرا الحام در سرکه و رغن گل پنجه در حل او را درم خلق مطلقا
 بلینج النفع است و در اقسام خنقا صعب محمول مولف نیست که صفیج کلان بری شکم شکافته که اگر مگر بگل بوند غونپیه کمین پن منوده اند آتش گرم کرده مگر
 به بوند و ایضا سنگ شسته را محاذی و دهن مخفوق دارند تا هوای دهن رنگ پشت بموضع خنقا برسد باذن الله تعالی و در اندک مدت ورم خنقا را تحلیل نماید
 و ضماد و خراطین در رغن کشید جو شاینده در اقسام خنقا بغایت نافع است و ضماد و خنقا کستره خطاف و شرب او بر الساعه است و مستین بر گلبه شوی بعد شوق
 آن بسیار مفیده و ایضا سپستان یکجز و حلیه تخم کشوث هر واحد نیم جز و پوست تخم کبر ربع جز و درده شل آنها آب جو شایند تا راجع با نذا فک رغن نقشه پنجه
 در خلق و جو کنند که مجرب است و از نشان کسبان با فیه در گلو بستن برای اولی ادم خلق مجرب بود پس است و این سجون گوید که تعلیق حلیت در گلو نافع خوانین است
 و بقول علوی خان مهر که آنرا گرم ایوب گویند و کا غذا از آن مهر کنند در گردن صاحب خنقا و ذبحه او بخین از آن آب دآتش دادن و مسوده آنرا بر دم
 ضماد نمودن با نجا صیت نافع است و بقول جالینوس طلا ابرار است مطلقا و خصوصا مار را که کش و زنگا و محسل خوانین است و از آن خلطی کشیر شفا یافته و هرگاه
 خنقا صلب گردد در درموی و صفراوی برگ خبازی و کشینتر تر و برگ نشسته کللیل الالکاس خنقا صلب حلیه عنب الثعلب مسادی و در آفتاب پیزند و دهن را کشاد و حلیه
 او محاذی خلق دارند حتی که بخار او در خلق داخل شود و درم رازم و تحلیل کند و چون اراده استعمال این الکباب در خنقا بار دارند او دویه مناسب آن یکجز زیاده کنند

و بعد نفخ نام برای نفخ مثل نظرون و بوز و حلیقت و مرقه و فلفل و چند بیدستر و سرگین خلط و خروین بارب آت غره نماید که نوشا در وعده آخر و خور و دل و تخم حیل و تخم ترب آب و کنگبین غره استعمال کنند و نفوخ نوشا در بسترست و چون مرض رو با خطا نماید یا که استعمال فطولات و حمام نماید و این حسب در انتها نافع است اصل اسوس که با جز حلیقت نیم جز و بعد از که کرب و یا عقید غلب سرشته خوب طبع سازند و زیر زبان نگذارند و از ادویه و الحاحیه و موافق در هر وقت بکین سفید را و سرگین سفید را و یا فلفل بجز انسان است و سرگین سفید است که سگ یا گاو را به بندند و خوراک آن را منحصر استخوان نماید خصوصاً آنخوان فقرات گردن جزو گو سفید و یا پاپه آسانا سه روز و روز چهارم سرگین آن را بگیرند که سفید کم بخواهد بود و فضله بجز انسان بشرط آلهه او را مان و اندک تر مسقطیه سفید و بخور مانند زیاده و اگر بدن صبر تواند نمود اندکی اغذیه سیب اضمه مانند گوشت مرغ و جمل و اطراف آن بخور مانند که درین حالت فلفل او کم بود و سیب و غیر این سرگین و فضله مجوز نیست مگر اگر از شدت تنوع خوف شدت شقاق و ملاکت است و در آن هم باید که پیچ بلا توقف آسانا شل طبیعت مرض استعمال نمایند که فلفل استعمال نمایند و علت و جهت طبیعت و بحال آید باز مرتبه دیگر استعمال نمایند و همچنین بعمل آرند و الفلفل از ادویه با الفلفل حلیقت موقت است که از افواج نمایند و خون آن را بر باز و بال او بگیرند و آن کاسه بپاشند و در کوزه مطبوع کرده سکنجبین و سبزه و زعفران و زرد و آرد و اگر در ظرف شیشه مطبوع محرق نمایند بسترست و بعد بکیرم بپاشند و شقاق و صبیان اصل اسوس بدیند و الفلفل بکین خلط محرق قوی الا شربت و تخم کنگبین و سرگین و زیتون و کاه و باطل و زهر کاه و زهر کاه و اسوس سرمای نمکسود نمایند و این او را ماله و نیز نافع است و کذا کس غره بکین که در آن تخم ترب طهار و فلفل این و دم فلفل و نیز سفید است و از سرکبات راجع بر روز عذران و در لخطا طبیعت و در الحار و در قشر جزوی و اقراض اند و خوردن است و این و سرگین سفید کنگبین و در ظرف گلی و یا غیر محرق یک اوقیه فلفل و درم مازوی سوخته است و آن را با خنجر یا سمون یا کفتار به هر واحد یک اوقیه و در قسط هر یک نیم اوقیه نرم سوخته و نفوخ نمایند و در حلق یا بنویه و با شقاق کوبک و بناله بلند آن بپاشند و یا باطل سرشته الطوخ نمایند و الفلفل در آخر و در وقت شدت فضله بجز انسان متخذه از آن ترس نخورد و سرگین سفید سگ و سرگین خلط محرق و نوشا در از هر یک تدریج نرم سوخته و زرد شده حاجت که پیچ دومی و دیگر سوخته بخت و پیچ ملاکت باشد در روزی چند مرتبه نفوخ و یا الطوخ نمایند و اگر زبان محرق و درم نماید و جاش نبوی است که در او را ماله لسان ذکر یافت و آنچه در اینجا مخصوص است مع و در جوع علاج درم زبان نیست که بعد فلفل حیل و در جذب مواد سموی اسفل نماید و گاهی این فعل در اینجا بایج فیکر میکند که او را حلیقتی است در ماله اخلاط از اعالی فم معده و مری و حلق با سفل بعد از بران مبررات را در مثل عضاده کاه که با الحاحیه نافع است استعمال نمایند بعد از اگر احتیاج تجلیل لطیف گردد و محملات ملطفه مزید آن نمایند و چون خون منقش شده و کنگبین از ادویه تخفیف حاصل نشود و از دلائل یقین گردد که در آن رجای خلاصی است شق و رطوبات بیان و حلقه از حلقهای قصه کرده شود و بدون آنکه حضور فلفل را آسپید باشد تا آنکه لیس از آن تنفس نماید بعد از غنچه فراغ از تیر و درم جرات را بدوزند و چون صاحب خنق غشی کند و خوف خنق تمام گردد و مبادرت بقتله قوی و فلفل زیر زبان در کس پیشانی و تصبیق محاجم بر قفا و تحت ذقن بشهره و غیره شط نمایند و کس را که در حلق دردی باشد ترک کلام او را اولی است

علاج خنق دومی

فصل سیم و نهم و بعد از آن که در روزی هر دو گوش و میان کردن بپاشند و در روز دوم نیز تکرار عمل نمایند و فصل درک زیر زبان کنند و حاجت ساقین پس کردن و میان شانه و زیر ذقن نیز بسیار مفید بود و گویند که اگر خنق بمشاکت هست بود و قوت مساهله باشد و فلفل کل یا با سلیق بر فلفل قیفال مقدم دارند و خون چندان بر آنند که تر بخشی رسد با بجمه حسب حال و قوت لرین خون بر آنند مثلاً اگر حجامت یا کشادن رگ واحد کفایت کند بدیگر دست جریزه و الاحسب احدت قوت رگهای دیگر کشانند و خون و اگر کشانند لیکن تنفاریق تا که لغشی ناخامد و تیرید که در قلاع حار گشت بدست زهد و در آب کشینز سبز یا آب غلب ساییده بر گلو ضما کنند و ضماد تنزوی فطالی تنها و یا با جود و در آب کشینز سبز یا سفید بود و از لعل با پیچول و آب کشینز سبز غره نمایند و غره مغز فلفل در کشینز سبز نیز بسیار نافع و راجع و خلل است و با اشعیر فلفل سازند و اگر در درم حلق شربا نیز طاهر شود و عرق شانه عرق نیلو فر هر یک چهار توله عرق غلب اشعیر پنج توله و خاکی در تیرید مذکور افزایند و شربت بنفشه عوض شربت نیلو فر کنند و بعضی یکی دو ماشه مر و اسنگ گل از مری هر یک ماشه

صندل سرخ دو ماشه در آب غلب اشعلب سبز ساییده ضما و نایند و از سال خلق کنند و چون قدری تخفیف شود بیدانه اصل اسوس مقشر نیکو فته هر یک سته ماشه
 خطمی چهار ماشه بناری شمش ماشه بناب پنج دانه پستانان نه عدد و شهاب در آب گرم گرم تر نموده صبح مالیده صاف کرده شیر که چارین چهار ماشه شربت بنفشه
 دو توله خاشی اضافی کرده بخوراند و مفر فلوس آب غلب اشعلب سبز حل کرده یک گرم ضما و نایند و اگر کرب و دندان نیز مشورم باشد بعد تبرید و از سال خلق از کلان
 هر یک چهار ماشه غلب اشعلب سبز که مانع کشید خشک سو بیاری چوبالیه نیکو فته هر یک شش ماشه جوز السرد پنج ماشه بزر الیچ دو ماشه عدس مسلم کیتوله مضغه کیتوله
 بعد مضغه مفر فلوس در آب کشین سبز حل کرده نایند و کتله سفید زرد و در طباشیر گل نیلوفر عدس مقشر نشاسته گاو زبان سوخته ساییده در دهن پسینند
 و اگر اسهال شود و آب شیشه خطمی در تبرید افزایند باز لعاب بیدانه چهار ماشه نیکو فته تخم کاهو سفید ماشه در عرق شاستره بر آورده شربت نیلوفر خاشی و گل کیتوله
 و اگر خناق مع تشب و صدل باشد تبرید شیر کاهو شیر کاهو مغز تخم کاهو شیر کاهو لعاب اسپنول شربت بنفشه خاشی و دهن و فصد سر و بعد جدامت و زلو
 بر قفا نایند بعد از آن غلب اشعلب شش ماشه بناب پنج دانه آلو بخارا سفید دانه در عرق شاستره پنج توله شب گرم بنود و بنیساند صبح خام مالیده شیر کاهو
 شیر کاهو چارین هر یک شش ماشه شربت نیلوفر خاشی و اصل کرده بدین غذا اقلیه و خشک یا قلیه نوری و قدری نان هم و گاهی بر عایت نزل و فصل و زبان
 استماع عرض تبرید چشاده با شیر جات میدهند یا بنج غلب پنج دانه بیدانه چهار ماشه پستانان نه عدد و شیر کاهو شربت بنفشه بدین و لعاب اسپنول کیتوله و آب شیشه
 و دهم رب قوت دو توله غرغره صبح و شام کنند و غذا کچری کم روغن و یک گل بنفشه چهار ماشه درین جوشانده افزایند و شیر کاهو چارین شش ماشه و خاشی چهار ماشه
 عوض شیر کاهو و دهن و اصل کنند و بعد از آن مضغ کل هر یک دو ماشه آب غلب اشعلب تازه ضما و نایند و یا غلب بیدانه جوشانده شیر کاهو مغز تخم کاهو و شش ماشه
 بنات اسپنول روز دوم شیر کاهو چارین بجای کدو و طلا گیر و سوت جد و هر یک چهار ماشه آب غلب اشعلب تازه بروم نایند و اگر خناق با تپ سوزش
 گلو و جوشش دهن دانه مالیدار الجبرن از اینچنان نزل حار و انصبا بآن بر خلق و فصل صیغ باشد اول فصد بعد جدامت باز زلو بر قفا چوب پانند و غلب آلو بخارا
 گل نیلوفر جوشانده شیر کاهو مغز تخم کاهو و شربت نیلوفر و اصل کرده خاشی پاشیده بنوشند و کونار غلب اشعلب گلزار باز و برگ خراکشین خشک جوشانده
 غرغره نایند و اگر بلع و مشوار بود در آب غلب اشعلب تازه فلوس خیار شیر حل کرده غرغره سازند روز دوم غلب اشعلب گل خاشی کشین خشک
 پوست خنک شش جوشانده مفر فلوس آب غلب اشعلب تازه آب کشین تر داخل کرده غرغره کنند و بعد از پوش در بندی رسوت آب کشین تازه بر گاو ضما و بنات
 روز دیگر باز فصد کنند و عرق شاستره شربت بنفشه بنوشند باز جدامت و غرغره ضما و ت محموله سطوره بکار برند و گل بنفشه غلب اصل اسوس جوشانده
 بنات داخل کرده بیا شامند و اگر در خناق با وجود و مشواری بلع آب و طحام بالای گلو گره گوده و سن شباب باشد زلو لقیفا چوب پانند و بعد از آن غلب گل نیلوفر
 بعرق شاستره جوشانده شیر کاهو مغز تخم کاهو و شربت نیلوفر یا شربت بنفشه داخل کرده خاشی پاشیده بنوشند روز دوم شیر کاهو چارین عوض تخم کاهو
 روز سوم شیر کاهو روز چهارم شیر کاهو مغز تخم کاهو شیر کاهو بنفشه بنوشند و آب کشین سبز و لعاب اسپنول فلوس خیار شیر
 حل کرده برای تسکین ورم و دغ و تجلیل غرغره نایند و اگر آب کشین بنوشند عرق شاستره و غرغره داخل کنند و ضما و بعد از آن گیر و مضغ کل آب کشین
 سوده برای روع و تجلیل بر موضع ورم نایند غذا آب مونگ کچری ملائم و آش جو روز دیگر هر مره سوده پاشیده جبت تقویت قلب بنوشند و اگر عطش
 بسیار و جوشش دهن بود و آب اندرون خلق نرود و هنگام شرب آب در گوش نفس و در خلق خلش باشد شیر کاهو مغز تخم کاهو و شربت بنفشه عرق شاستره
 شربت نیلوفر بجای زهر مره و دهن باز شیر کاهو کاسنی افزایند و مضغ کل برای تجلیل و در دهن دارند و باز چوب پانند بعد مسهل مبارک فلوس خیار شیر
 آلوئی بخارا و بنجین گل کنند بعرق غلب اشعلب حل کرده روغن بادام داخل نموده باز دو مسهل تقوع غلب گل نیلوفر گل بنفشه خطمی بناری پستانان سکاکی
 فلوس خیار شیر بنجین گل کنند و دهن و تنزوی خطاکی سوده ضما و نایند بعد اگر خشکی بسیار و عطش و دشواری بلع و نفس بدستور باشد شکم مضغ شکافه
 بر گلو بندند که از گرمی تجلیل نماید و یا دهن سنگاپشت راه و بر و دهن محفوظ گذارند که بجات نفس و درم خناق تجلیل پذیرد و غرغره لعاب اسپنول
 گلاب آب برگ بازنگ کنند و جمای جامی دو دهن دارند و شیر کاهو کاسنی شیر کاهو مغز تخم کاهو و عرق کیتوله از هر مره شربت بنفشه بنوشند

و جای حکاک ز آب بپاشند و سست بر آنگاه رسوبت بالند بعد عذاب گل نیلوفر آبی بخالای برق شاه تره جو شاییده شیر خیارین شربت بنفشه خاکی بپسند و منقردی
خطای بگللاب و سرکه سوده ضماد کنند باز اگر اندکی تخم در گلو پیدا باشد گیر و حنظل یکی جدا و بعد از زربینا و زنجبیل گیر و صبر زرد آب کشیند تازه سوده باز جدا
بسرکه سوده ضماد نمایند و اگر در خنای عسر ملج و کلام هم موقوف باشد بعد فصد سر و عذاب گل بنفشه در عرق شاه تره ده تولد جو شاییده شیر خیارین شربت
بنفشه خاکی داخل کرده بپوشند و کوکنا را گلزار عدس درست کشیند خشک جو شاییده رب تولد داخل کرده غرغره نمایند باز تخم خلی گل بنفشه عذاب بپزند
و ده دانه جو شاییده شربت بنفشه داخل کرده بپوشند و اگر با وجود تنقیه بمسلمات بسبب نکردن غرغره ملج و شوار باشد ملج عذاب و غیره با شیر جات معمولی و ده غرغره
شیره تخم و شیر اهل اسوس شیر عنب اشعلب شیر کشیند خشک هر یک چهار ماشه حنظل یکی دو ماشه سوده پاشیده نمایند و ضماد جدا و حنظل یکی بپزند
و دو ماشه سوده باب کشیند روغن گل شستن شده آمیخته نیگرم نمایند و انکیا بپوست و دخت نینب عنب اشعلب جو شاییده بخار گیرند که برای تجلیل و انضاج پوست
و اگر ماده مرکب باشد اسفون و وس شاه تره گل نیلوفر جو شاییده شربت بنفشه و بپزند و غرغره کوکنا را باز و کز مانج عنب اشعلب جو شاییده نمایند و ایضا
در ابتدا اگر کشیند تازه را قیمة کنند پس بسرکه بپزند تازه شود بر پا رجه گذارند بر گلو بند نیز مجرب است و اگر از برگ عنب اشعلب همین طوره عمل نمایند هم نافع است
و اگر رب شاه تولد ده مثقال در آب کشیند سر سبزی مثقال یا آب عدس حل کرده غرغره نمایند مفید بود و غرغره آب طبلونج برگ تولد شامی و آب برگ لیسان افروز
و آب برگ یا سمین هر دو جدا و غرغره مغز فوس در شیر گاو یا کشکاب حل کرده صاف نموده نیز برای تسکین و بیخ معمول و قبل از تنقیه نیز استعمال تواند کرد
و غرغره عدس مسلم کشیند خشک زرد و در هر یک چهار ماشه سماق شده جو شاییده با شربت بنفشه دو تولد و حب از سماق یکا شده زرد و گلزار کثیر هر یک دو ماشه
در دهن داشتن از اول روز تا سوم که زمان تداوست نافع و اگر گل خلی و برگ آن و تخم آن کوفته بپزند چندانکه مثل خمیر گردد و دو لبه از آن قدری گلاب آمیخته
نیگرم بر موضع درم از برون ضماد کنند و در شربار دوزی چهار بار تکرار نمایند در گل و درام و ادجاع علق و گلو نافع حتی که در ورم و موی و صفراوی روج میکند
و از جربات حکیم علی است و ضماد جدا و یکا شده حنظل یکی گل ارمنی هر یک دو ماشه گل بنفشه چهار ماشه عنب اشعلب شش ماشه کوفته بپزند تازه و سرشته
قدری گرم نموده بر گلو نیز در ابتدا معمول و ضماد جدا و زهر هر سه ساییده بگللاب یا آب برگ عنب اشعلب یا سرکه آمیخته نیگرم نیز مفید و ضماد و آب کشیند زرد و سرکه مجرب
حکیم علوی شان است و در ماده مرکب با بونه افزایند و بعضی در ضماد زرد و آب عنب اشعلب آب بارنگ آب کاسنی گلاب عوصن آب کشیند داخل کرده اند و آب عنب اشعلب
گل خلی آرد و جو گل بنفشه اکلیل الماک کوفته بپزند و آب کشیند آمیخته بکار بند و غرغره کوکنا را عدس مقش کشیند خشک عنب اشعلب یکی و احد تولد زرد و بنج سه ماشه جوش آمده صاف
نموده نیگرم در خنای حار معمول است و کذا عذاب پنج دانه کوکنا پنج عدد عدس مقش کشیند عنب اشعلب هر یک تولد گلزار کات سفید اهل اسوس هر یک شش ماشه
جوش داده و غرغره کوکنا را عنب اشعلب گل سرخ که مانج کشیند خشک حنظلین هر یک دو درم عدس مسلم سه مثقال جو شاییده در و در گلو و ابتدا خنای نیز
نافع و اصل السوس کات سفید آله مساوی در آب جو شاییده صاف نموده غرغره کردن جهت در گلو و خنای حار و شرب علق معمول حکیم بقا خان است و غرغره عذاب عنب اشعلب
تخم کاهو تخم کاسنی کوکنا کشیند خشک و آب جو شاییده صاف نموده شربت تولد داخل کرده در ابتدای خنای دوی و صفراوی معمول است و مرحوم است و کذا عذاب
عنب اشعلب عدس جو شاییده در ابتدای ورم حلق مجرب غرغره آب کاسنی آب عنب اشعلب آب کوکنا شیره تخم کاهو شیر عذس مقش هر یک تولد آب عذاب پنج دانه
گل ارمنی شش ماشه داخل کرده بر خنای حار مجرب علوی خان است و اگر در آب عنب اشعلب آب کاسنی آب کشیند زرد و سرکه هر یک یک و قیة رب تولد سه و قیة
غرغره نمایند برای خنای حار مقول از اهل خان است و ایضا برای خنای و در گلو پوست ششخاس ده عدد عنب اشعلب گلزار فارسی کز مانج هر یک یک تولد
عذاب هفت دانه صندل سرخ نه ماشه حنظل یکی هفت ماشه کشیند خشک یک نیم تولد برگ خنای هفت ماشه در یک نیم آنرا آب جو شاییده و در آخر جوش عدس مسلم دو تولد
اندازند چون آب یک نیم پا و باز صاف نموده لعاب بپول تولد آب کشیند سه تولد شیر که تخم کاهو تولد داخل کرده غرغره کنند در تمام شب در روز که جهت خنای
در در گلو متعل است و اگر آب کاسنی تازه آب کشیند تازه آب برگ عنب اشعلب آب برگ کاهو شیر عذس مقش مغز فوس رب جو غرغره کنند جهت خنای حار
و در مجرب حکیم میر محمد مادی است و کشیند خشک عدس مقش پوست ششخاس عنب اشعلب گلزار فارسی هر یک دو تولد عذاب هفت دانه جو شاییده صاف

نمود. جھنض یکی یک توله سوده در آن حل کرده و رب توت سیاه چهار توله آمیخته غرغره کردن برای خنق حار و ادرام حفره و المات و لوز قین و در مجرب حکیم علوی خان است و در نسخه دیگر گل سرخ اصل السوس و مغز فلوس و مغز غناب و شربت توت است و گویند عصاره غناب و غناب و حب الاس یا عصاره برگ آن و کذا طلیح حبک و کذا عصاره بارتنگ و غرغره جھنض یکی و یا خولان و کذا طلیح جمیع اجزای شجر حلیق و کذا العباب بزرگ و نود آب کاسنی و مغز خیار شنبدر و کذا طلیح برگ طرفا رب توت آمیخته و کذا آب برگ خلایف رب توت و کذا طلیح گل سرخ و برگ آن و کذا آب اسفناخ و کذا آب جراد و کذا و هر واحد نافع خنق حار است و چنانچه خولان آب کاسنی یا آب کشیز خیار و کذا اضداد شجره ابی مالک و غرغره نشاسته شیع و خنق مجرب ویدی است و کذا شربت طلیح بنفشه مجرب است و اگر تار و ز چارم ورم تحلیل نشود و ادویه ملکه استعمال کنند و دست از فصد کوتاه دارند لیکن اگر آماس بطرف خارج کلو طهر نماید و وضع حمام و ارسال غلق بر آن سودمند بود و در وقت مغز فلوس در شیر ماده گاد که ملای آن در کرده باشند مایده صاف نموده غرغره نمایند و ایضا مغز فلوس در طلیح انجیر یا اکلیل و غیره مایده غرغره کردن نیز در زمان آنها معمول است و هر دو را ریخته چینی هر یک سته مایده افودان سته سرخ آب نیگرم ضا و نایده و یا برگ بارتنگ غناب و غناب همیشه بهار گل بنفشه آرد و جو عدس چهار دس یک توله بکاس مایده در آنها حنا و کنند و آرد نشاسته غناب ساید بزرده تخم مرغ آمیخته بگل و ضا و کردن نیز وقت منتهای مرض نافع است و تخم کتان اکلیل الماک هر یک هفت دس و درم چهارده درم کشیز خیار و درم کاسنی و دو نیم درم فلوس خیار شنبدر و درم ادویه سه حصه کرده یک حصه در نیم انار آب بجوشانند چون پادشاه باز صاف نموده نیم گرم غرغره کردن معمول است و کذا پنج سوسن یک نیم توله گل سرخ چهار توله عدس نیم پادشاه بوشانیده غرغره نمودن مجرب است و ایضا در انتهای خنق و غرغره انجیر و وزیر ستی حله تخم مرغ و تخم کتان و آب جوشانیده شیر تازه که مغز خیار شنبدر و آن حل نموده باشند مزوج ساخته معمول است و دیگر حملات چون طلیح اکلیل الماک و اصل السوس و سوس گندم و پرسیاوشان و انجیر یا مغز خیار شنبدر یا رب توت نافع و ایضا در منتهی وقتیکه با خنق حار نرسیده کشیز خشک پوست خشکاش با بونه غناب و غناب گلکار گل سرخ عروق سوسن جوشانیده صاف نموده مغز فلوس خیار شنبدر مایده باز صاف نموده جھنض یکی پاشیده غرغره نمایند و ایضا در آخر مرض مزیم جزو رب السوس و درم و حلیق است و درم و آب کاسنی یا رب غناب سرشته جدا سازند و در آن نگا هارند و کذا قال الرازی و اگر در خنق و دوی وقت منتهی ورم صلب شده باشد آب برگ بارتنگ آب برگ کاسنی شیر و جو مقشر و آب گل خنکی شیر و عدس مقشر آب برگ بخاری آب با بونه و غناب بنفشه و غناب غیره بجوشانند تا و قینک آب فانی که در دو روغن باقی ماند نیگرم برگ کردن مکرر در بین نمایند و بعضی عوص روغن خیرک روغن گل می اندازند و اگر بعد از این روغن برگ بنفشه برگ بخاری گل بنفشه جوشانیده تنبیه بجا آید بجای رسانند برای تسکین و بعضی نافع تر باشد و اگر حاجت تنبیه نشود و بعد از بعضی صفا تنبیه کنند و بهتر است که عوص سهل خنقه لعل آرد و اگر با وجود تنبیه نکرده ورم تحلیل نشود و مدت دراز گردد منضجات ورم استعمال نمایند تا غیر از آن سستی ورم در شیر گاد و سه اوقیه حل کرده تخم کنوبه پنج درم کوفته بجینت آمیخته اندک گرم نموده غرغره نمایند و دیگر غرغره که در احوال اطفال خواهد آمد بکار برند و وقت قرب اختلاط تخم کاسنی کشیز خشک غناب و غناب گل با بونه جوشانیده صاف نموده مغز فلوس مایده باز صاف کرده غرغره نمایند و هر گاه ورم مستحی گردد و رنگ آن زرد شود و باید دانست که ماده بچته شده پس در وقت ادویه مجرب بکار برند مثلاً نوشته آورد نکاس مایده در روغن کنجد آمیخته نیگرم غرغره کنند و وقتی که منبخر شود غرغره از روغن زرد و آب گرم و یا از راه غسل نمایند و بعد از بدیم الاخون و صمغ عربی غرغره کنند و اگر منبخر نشود باید که از انکشت و یا آله او را منبخر گردانند و غرغره تخم تربس سبزه حلیق صبر نوشا در شتر سادی شده و دو چند در آب جوشانیده نیز منبخر ورم حلق است و ضا و غناب گل بنفشه آب ساید نیگرم بگل و در دس و سته روز خنق را منبخر بسیار و و اگر سلطان بخاری جھنض یکی طبا شیر صمغ عربی کثیر تخم مرغ و مغز بیدانه کوفته بجینت آب جدا ساخته در دهن داشتن اعانت بر نضاج و انفجار میکند و بعد از آن اگر قرحه باقی ماند علاج قروح حلق نمایند احوال خنق شنج می فرماید که اول فصد نمایند و خون بسیار بکشد و غرغره و در وقت ضعف بسیار بلکه تنبیهات و دفعات ده ده درم براسه بقای قوت تا ایامی که غذا نتواند خورد بگیرند و اگر در طبیعت ضعف نیابند آن مقدار خون بگیرند که قوی

دورم در داخل و بران هر باشد چند شرط بر آن بزنند و خون از آن بگیرند و چون رنگ دورم از سرخی بزرگی سبب تحاله خون بریم متغیر گردد و در نرم و سست و نخی شود و نفیض و فوج و خود بخود منقبض نگردد و باد و بیه و غرغره منقبض مانند شیر تازه و دوشیده و اودان منقبض که در آنها بوره ارسنی و طلیت و سگسین کیوتر و خطاف مل کرده باشند غرغره نمایند و یا بطبیخ ناز و دو گلان رو شب یانی و پوست انار و مانند آن از اذویه قالیضه منقبضه و اورام جمع اجزا بقوت جذب غرغره کنند آن هنگام اگر تو نهند انگشت بر آن بگذارند و بنشارند تا شگافه گردد و در نیم آن بر آید و اگر نتوانند بافتی که آنرا میل همان نامند آن سیلی است سر آن نیز مانند نشتر و چون آلتی مانند انبوسه و منوع لشکا فند و بعد انقباض غرغره نمایند بر وزن گاو و آب گرم یا بر وزن بنفشه و آب گرم یا بشیر زنان تازه و دوشیده و غسل برای تفهیل و تفتیل آن آزرده و بعد تفتیل غرغره نمایند با بیکه در آن ماز و یک جز و ایرسانیم جز و جوشانیده باشند و در ابتدا با باد شیر که در آن عدس پخته باشند تغذیه نمایند و بعد از انقباض بر ریه که از شیر به سوس گندم و روغن بادام و از ک نبات ساخته باشند و یا ماش پخته یا کدو و برنج نرم رقیق که از قاشق خورند و بداند که هرگاه ماده ورم تحلیل یابد و یا منقبض گردد و در نیم ازان بر آید و با وجود آن ورم کم نگردد و در همتا پدید نیاید و لعل انتقال ماده بر ریه یا به سوس و دیگر باشد و آن منقبض مسطور شد صاحب کل و جامع و حکا و مایه سیجی و خلاصه گویند که در خنای و موی رگ قیفال بکشایند و هرگاه سن و وقت و قوت مساعد کنند سبلی و افزون بر آن زدود و یا سه مرتبه بحسب مقدار مرض و احتمال قوت خون بر آن غرغره و در فقه واحد لیکن بتفایلیق اندک اندک بگیرند و پنا که بعضی نه انجا دورم دفع بقدره درم خون بگیرند تا سه صد درم برسد بعد ازان همان روز بلا توقف رگ زیر زبان بزنند و باشد که حجامت زیر زدن از فقه مستثنی سازد و حجامت مساقین و وضع مجربین الکنتین و مساقین و ششین بشرط و غیر شرط نمایند و هر چه ممکن باشد ماده از مطلق نمایند و لعاب بعد از آن و اسچول با شربت بنفشه و یا شربت عناب و شربت نیلوفر به بند و روز دوم اگر از درامان باشد لعاب پیستان و آلوسجا را و ترنجبین و نیار شیر بلبلین طبع نمایند و الا فقه بلبلین مثل سنا و بنفشه و جو کوفه و پیستان و خطمی و عناب و سوس گندم و برگ چغندر و نیلوفر و آلوسجا و تخم کاسنی و فلووس نیار شیر و ترنجبین و فایند بر وزن بنفشه بکار برند و اگر تپ نباشد از تخم خنظل و بابونه و اکلیل الملک و شربت سوس گندم و انجیر و بوره ارسنی و روغن کچنه و نمک و شکر سرخ بعل آرد و بر ریه و پا آبیکه در آن بابونه و جوشانیده باشند بریزند و اگر بلع ممکن باشد بار شیر که با عدس پخته باشند باب انار شیرین ترش و یا شربت بنفشه تغذیه نمایند و حشو محمول از قطار جوارزی و شکر طرز و روغن بادام بدیند و تفهیل غذا نمایند و در ابتدا بر دوا و صرف مثل آب عناب و عدس و آب عناب اشعلاب و آب کشنیز تر در بوت شامی و دیگر اشیای قالیضه مثل آب بازنگ و گلاب و قدری آب انار شیرین ترش و آب خرفه و یا گلاب که در آن سماق مالیده باشند و عدس مسحق و یا بطبیخ عدس و گل سرخ و گلار و یا آب عناب اشعلاب که در آن صندل کوفته و گل سرخ و فلفل کوفته جوشانیده رب آس داخل کرده باشند و یا بلع آب پیچول در گلاب برآورده غرغره کنند و پیوسته پایای او را آب گرم و سوس گندم و گل بنفشه می مالند و در حلق و گل سرخ نشسته تخم خرفه طباشیر شکو طرز و گلار به مساوی با یک ساید و بجای پخته بدیند و روز دوم و سوم با کشنیز و آبیکه در آن عدس جوشانیده رب السوس و در لحن بنفشه داخل کرده باشند و یا آب عناب اشعلاب که در آن عدس و گل سرخ و اصل السوس جوشانیده صاف نموده باشند غرغره فرمایند و رب شاه قوت دین باب عجیب الاثر و هر روز جلابی از عناب و آلوسجا را و ترنجبین و شیر خشک یا ترنجبین اگر ممکن باشد بدیند و بار شیر تغذیه نمایند و نگذارند که طبع قبض شود و باین پنج تا روز چهارم بگذارند و چون انتها قوی شود آب عناب اشعلاب که در آن خیارشیر و قدری آب کشنیز داخل کرده باشند غرغره نمایند و اگر ورم تحلیل نشود و باد و مملکه چون طبع انجیر و موز و اکلیل الملک و اصل السوس و میفنج و یا شیر تازه و فلووس نیار شیر و آب سوس گندم پر داند و در هر کیش و گاو بر حلق طلا کنند و گویند که چون سگسین گاو و سگسین که بر ترابسه که روغن گل پخته بر اورام خونی طلا نمایند از آنکه آن تخلف نمیکند و چون مرض و انتهار رسد غرغره آب عناب اشعلاب و آب بادیان خیارشیر مالیده میفنج و خنظل کرده نمایند و در حلق اذویه که در ورم لهات باید بدیند و اگر فاکه نکند بکین که سه روز در استخوان خورانیده باشند که نشک نموده یک جز و لو با زو و سقر هر یک و جز و مساید و جز و حقیقه در حلق دیند و در واصل حلق بهر طرز و از خارج نیز طلا کنند که این دو عجیب القوت است و کذا اغا که صاحبان مجتهد مدقوق بر ستور استمال کردن و اگر با وجود استمال

این ادویه در دست دراز کشد و درم تخمیل نیاید و صاحب وجع و خلط در یابد قصد هر دو گردان بر زبان کشاید بعد از همدادویه محلوله مذکوره استعمال نمایند و اگر امر محول
 بتقیج گردد و غیر از انضاج و تقیر چاره نباشد پس بادویه منقحه مثل طنجیر و غیره یا غرغره کنند یا خلط را بنیاز شنبدر طنجیر یا بنیاز طنجیر و غیره منقح نماید
 یا قدری خمیر و منقح بعمل آرد و طنجیر و منقح را با اصل قوی ترست یا تخم مرو و اندک تخم کتان که فته باشد بر آیمحه غرغره کنند یا بعد از منقح و کل سسینج
 و اصل السوسینج جو شاییده صاف نموده مع تخم مرو و منقح استعمال نمایند یا با زنگرس کوفته در آب گرم مالیده صاف نموده قدری از طنجیر یا بنیاز اندک خمیر
 در آن حل کرده بیکرم غرغره کنند و یا آب انجیر یا یک روغن بزر قدری خمیر بیکرم غرغره سازند و اگر درم نفعی کنند نکشاید و ادویه قابضه استعمال نمایند
 تا جمیع انقباض منقح سازد و عفن کتان را در نانچ پوست انباشت یا با نان که فته بنیاز در خلط بدیند که این تدبیر در تقیر جمیع اورام که بعد از نفع منقح شود و هر چه است
 چون درم بکشد و دریم از وی بر آید بر روغن کاه و آب بیکرم یا زرد تخم مرغ آب در روغن بادام یا هم نموده قدری نشاسته و کثیر آیمحه بیکرم غرغره سازند
 و منقح و اصل السوسینج فایده در روغن بادام یا شامندر آرد خلط و فته بنیاز باشد بلعاب استعول و طی در روغن منقحه غرغره کنند و اگر هنوز قدری از
 صلابت در موضع درم سوسینج در روغن کاه یا در روغن کسک و در روغن کسکیت و زبل صبیان زبل کرگ و خاکستر خطاطین و عصاره قنار
 از تخم بر حلق طلا کنند یا قافی و سسینج جانای گویند که در شقاق دودی نظر کنند اگر میشاکست به بدن باشد دقت قوی بود از قصد مانع بود و اول قصد
 کنند و خون یکد و قصد بر آید که خربش می گرد و مرض فی الحسب داخل شود و اگر در وقت ضعف باشد خون بتفاریق هر ساعت ده درم یا پنج درم
 بر آرد تا سوم روز و خصوصا اگر مرض در تریو ماده هنوز در حرکت باشد و در اخراج خون و فته حاجت ضروری نباشد و اگر میان اخراج خون بتفاریق
 قصد رگ زیر زبان کنند و در آب باشد خصوصا چون رگهای زیر زبان مستطیلی باشند و هرگاه بنیاز بدن مستطیلی نیست و ماده در حوالی حلق است اگر قصد کنند
 میشاید و اعتماد بر ترک غذا کنند تا بدن از خون غذای بدیه و قوت ساقا نشود و چون از وقت تریو تجاوز کنند و تخمیل مشغول شوند و اگر در چنین حالت قصد
 کنند خون ضعف قوت بود و احتیاج به تناول غذا باشد و غذا از حلق فروزد و در تعب و اسهال حاصل گردد از آن ضرر رسد و چون درم حوالی غلصه
 باشد قبل که شستن وقت تریو در حرکت ماده قصد کنند خون نزول ماده و درم بسوی حلق باشد و خنق صعب گردد و بعد از آن مجسمه بلا شربط و سمارا کما
 وزیر ذوق و بر ساق و کاهل و کتف بنهند و در کاهل اطراف و کتف بپوشانند و اطراف بر بندند و بعد قصد اسهال باین حقنه باین نمایند بنفشه با بونه هر یک
 هفت درم عناب چهل عدد تخم خنمی ده درم بسوسینج یک مشت بهر را جو شاییده صاف نموده ده درم شکر و چهار دانگاس نمک بپندی
 و درم بود و از منی در آن حل کرده ده درم و در روغن بنفشه یا روغن کبجد یا میزند و حقنه کنند و اگر تب نباشد و برین حقنه قطره یون و فقی سه درم و اکسیر
 است عدد افزایند و اگر چرت بگرفت و تواند بر دینی شنبدر و شیر خشک در آب کاسنی یا آب عناب اشعلب حل کرده یا شامندر و بعد اسهال اطراف و آب بیک
 در آن با بونه و اکلیل الملک و بنفشه و بسوسینج گندم جو شاییده باشند یا بند و یا اشیر که در آن قدری عدس منقش و دو درم تخم شمشاد کوفته بنفشه باشند
 بنوشند و ادویه بارده قابضه بادویه محلوله آمیخته مثل بارتنگ و کاسنی و آرد جو و عدس منقش و خطمی و با بونه و بنفشه ساییده بر روغن بادام چرب کرده
 گلاب آمیخته حوالی کردن و خلط و قضاضا نمایند و اما استعمال غرغره اگر بدن در دوق کردن و زیر زبان متسلی باشد تا بنفشه و نقصان و شلجاست
 زیر اگر غرغره باید که چسبید قابض بود و آن درم راقض و عصر نماید و از آن در دوزیاده گردد و آن مواد را زاده بند بکند و قانون در غرغره نیست که در آن
 قابض مثل رب جوز رب شربت طلف مثل سنجین آمیزند تا که قوت قابض را بسوی داخل رساند و اگر در عظیم باشد ادویه لینه مسکن و حج مخلوط سازد
 مثل شیر تازه گرم کرده و شربت بنفشه و در جمیع انواع خنق اول غرغره بچیزی کنند که در آن قبض و تسکین هم باشد مثل شربت خرنوب و شربت جوز تر
 و آب عناب اشعلب و مانند آن و یا عدس منقش کل سسینج یا شنبدر کتان را در ساق در آب جو شاییده غرغره کنند و یا کل سسینج صندلین فلفل کوفته در آب اشعلب
 یا آب شنبدر جو شاییده صاف نموده شربت قوت و خلط ده غرغره نمایند و حی که در علاج کلی گذشت در دهن و آید و اینهمه تدبیر در روز و اول
 بکار برند و در روز دوم در آب شنبدر یا آب عناب اشعلب سبک گل سسینج و اصل السوسینج جو شاییده صاف نموده غرغره سازند و در روز سوم در چهارم

سودمند است و همچنین غرقه عدس و عناب در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
در خلق نیز در ازله خلق صفای خاصیت عجیب دارد و صفا داند و با آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
بشر سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
و یا بشر سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
کشتیز سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
نختم غرقه عدس و عناب در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
نوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
مار کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست

در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست

بعد از تفحص این مصلح و حسب ایاچ تفتیه کنند یا حقه عاده متخذ از طبع سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
بوره و نکاس و شکر سرخ و درون شیر یا سوسن در آن آمیزند و آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
عادت صعب بود و فصد گرگ را بر زبان و حجامت قفا و نه نیز حاکم و شربت لیمو و فندک و درون قوشی میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
و تخم انجیر و هر یک یک تله انجیر و پنج عدد در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
اکلیل و در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
و تخم سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
پوسته جوز استمال نمایند که بسیار مفید و مجرب است در اسهال و یبوست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
عسل و قدری عاقر قرحا آمیزند و غرقه عدس و عناب در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
مع خردل و تخم ترب و یا دور و یا مخلوط طبع میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
و در دم حساب رشاد و تخم ترب و خردل و حقیقت مسادی کوفته و میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
مسلم بود وینه و هر یک یک عدد و عاقر قرحا به قاقا طبع میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
و تخم ترب و خردل و حقیقت مسادی کوفته و میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
خطافات در سر که حل کرده بر خلق طلا کنند و در او المخطاط طبع میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
خردل و عاقر قرحا حقیقت فطرون قفل گردد و پودینه سوده بدیند و در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
از آب بادیان و یا میگزین خطافات نیم درم در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
و یا با عسل و تخم ترب و خردل و حقیقت مسادی کوفته و میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست
کینه و خردل یک درم و عاقر قرحا نیم درم و در آب جوشانیده و آب کشیده سبزه و شربست قوت آید میختره نافع و استبرق رشیده فنی مخلوق یا چیدن خون سنگ شست

اول فصد با سلیق نماید برای تقلیل داده و تخفیف اعراض اخراج خون بقدر مطلوب نماید درین رکب و سبج کشاید تا سودا یا خون نیز منفع گردد و محتاج
ساقین کنند و پاها و ساقها را بیکدیگر دان سپوس کنند و مضمی و با بوز بیشتر باشند متواتر بسیار بالند و غناب کا و زبان اصل السوس گل بنفشه جو می مانند
بناست و اصل کرده بنوشند و یا از اشعیر شربت بنفشه یا شربت شیو فرود و عن بادام سیاه شامند و لوب کاه و زبان با شرب به زکوب و دیگر نیز مفید

و عند اداء الشیر بر وزن با دم باشد و یا حریره آرد و جود شیر مغز با دم شیرین در وزن آن طبری گوید که فصد قفایین و اخراج خون اندکی بنابر اقبای
 قوت و تلین طبعیت تنگینه اسی لیزه سطحیه تر است بعد از معاودت فصد در دوم و غرغره با شیر گرم و اگر قدرت غرغره نباشد و سختی مالشیر در حلق بعد از اساک
 سر و سیلان او بسوی خفگی نافع بود و چون مرض کم گردد و غرغره ممکن بود و غرغره با شیر و شربت شفاش و یا بر غرغره و رب ثوت با دم نمایند پس اگرگاه
 مرض نقصان پذیرد و امکان نکاشی حاصل شود و قوت باقی بود فصد مرتبه سوم نمایند و در اخراج خون اسارت نکنند و غرغره مذکور بکار برند و چون دهن
 بشاید و در حلق او مالشیر و هر ساعت اندک اندک فروزد و هنگامی که مالشیر از معده او رد گردد و غرغره نمایند و آنچه درین علت بعد از فساد طریق و امکان
 غرغره استعمال کرده میشود آب برگ عنب ثعلب و آب هندوانه و لعاب بزر قطلونا است که همه را در هم نموده و نیم شب و روز تا ایام نفع غرغره کنند و بشود
 که این دو است شیر درین مرض است و در آخر علت غرغره بشربت آنا که آب او مع حب و تخم کوفته گرفته باشند و اندک نوشاد
 آینه خست لعل آرد و چون اسهال گردد و مرض از چهار روز بگذرد و از حلق و مری چیزی فروزد و باید که مرض را بر پشت بخوابانند در خانه بستر و
 در سبک بکشایند و مرضه مادر و دختر از پستان خود در دهن او شیر بدوشند اگر سرکه بکنند و این مری را دشوار نباشد بروی دوام نمایند که علت اذلال
 گردد و امید صحت است و چون دهن او پر گردد و اندک حرکت دهند تا بتدریج از گلوئی او فروزد و پس یک ساعت او را صحت در است دهند بعد از است
 بنشانند و نظر نمایند بسوی نفس او اگر تنفس از بینی تنماید و نتواند که از دهان نفس کشد باید که او را فصد نمایند چند دفعه و بر حلق او از خارج ضاقت و طوی
 در وزن نفیسه و در وزن شیری گذارند تا ماده را بسوی غایب جلد جذب نماید و گذشتن خرقة در وزن با بوند و در وزن بیت آلوده بر حلق تیر نافع یکبار و غلی
 مناسب نیست زیرا که گاه روع ماده بسوی داخل می نماید و بهر حلیه که ممکن بود ماده را بسوی خارج جلد و خلل جفت جذب کنند و اگر قوت باقی نفس
 نیکو و قوی باشد باکی نیست که فصد نمایند و مرتبه یازدهم مرتبه یازدهم از مالشیر و آب پخته و آب سبوس و خطمی و در وزن گل و در وزن نفیسه و اندک
 پورق و شکر سفید بقد مناسب مخلول و اگر این تدبیر نیز سودی نبخشند و در حلق او چیزی فروزد و مرض از چهارم روز گذشته باشد و مرض را بر مخرج بلند
 بنشانند و سر او را راست مستقیم بدارند و دهن بر لبش را باز نموده و کف دست را بر وسط سر او نزد قحف و ده گذارند و سر او را اندک بسوی حلق مال
 سازند که برین تدبیر اندک حلق او گشاده میگردد و پس مالشیر رقیق که در آن ربع وزن او لعاب بزر قطلونا و اندک شکر باشد بنگرم بقاشق و یا بکوزه
 لوله داری که لوله آن نزدیک لسان او برسد حلق او برسد و غلیل اندکی سرفه و حرکتی نماید تا اندکی بحلق او داخل شود و انعاشی در قوت و تقویتی نفس
 او هم رسد و اگر این فروزد و آب حلق او فروزد و دهن خشک را در آب بخسایند تا آنکه آب قوت آنرا اخذ کند و جرم جرم از آن دائم بخوراند تا حفظ
 قوت او نماید و اگر این تدبیر نیز سودی نبخشند و مطلق چیزی در حلق او فروزد و درم بحال خود باشد دلیل کمال صعوبت علت و اکل بد و امر است
 آینه خست و یا ملاکت بسقوط قوت درین علت بعضی احوال گذشتن صحنه میان کفین و تحت ثوبین و شتر طساقین و گذشتن صحنه بران هر دو و ثوبین
 باز و او هر دو عضل ساقی را بر آب جذب ماده بخلاف جهت امر نموده اند و ایضا طبری نوشته که زنی را این مرض عارض شده بود او را غرغره بگرین سگ
 که استخوان پاچه و فقرات گردن خورایند بود و دم چند دفعه فروزد و دم او بخیل یافت و باید که سگ را بسته سر و زنتوالی چیزی و دیگر با و بخورند
 سوای استخوان پاچه و رقبه گو سفند که مفید است نه سگرین سگ که گوشت سباع و دو آب خورده باشد که مملک است و از سگرین سگ مذکور قدری گرفته
 در رب ثوت و یا رب جوز و یا هر دو با هم حل نموده بد آن غرغره فرمایند و اگر نتواند که غرغره نماید در حلق او بریزند زیرا که چون آن دو ایلان حخره و لمانه
 مرض برسد قوت و دفعه جفت از پستان بمقام دست دفع آن در آید و قاعم مقام غرغره گردد و لیکن زیاده از یک دفعه این را استعمال نمایند که بسبب
 تحریک قوت خود هلاکت است بلکه بگذارند مرض را تا استراحت یابد و نفس او ساکن گردد پس مرتبه دیگر بر فرق و مدار استعمال نمایند که این دو امانه
 نیک دارد و فعل این از قبیل خواص است و نیز او گفته دیدم که ابو ماهر در هنگام صعوبت مرض آب عصبی از ای و آب برگ بزر قطلونا و آب برگ بزرنگ
 و آب برگ نفیسه و آب برگ جنازی و آب برگ خطمی تازه گرفته و همه را یک جا با نکی نوشاد و جوش داده و قدری سگرین سگ که دو مقدار نوشاد باشد آمیخته و

صاف نموده باریک توت و عصاره سوسن مزوج نموده غرغره کنایید بر نخود هر حمله که بخلق مریض رسید صحت یافت و این از تدابیر آخرین مرض است و بسیار است
ضماد حکم محلول بآب سیب شیرین و گلاب بر معده مریض باعث تقویت آن و عدم حدوث غشی از فرط جوع گردد و بعضی ادواکل تجویز استعمال فضله
انسان نموده اند و جایز نیست این را ایضا نموده بجهت شدت لاشا عمت آن

علاج خناق

جمع الالباج نموده اند بآنکه علاجش فصد است و چنین این اسحاق گفته اگر فصد نمایند و فتنه می میرد بجهت ضعف و خناق و اگر ترک نمایند فصد را نیز
می میرد و خناق و بطری نیز صدق قول چنین است و میگوید که بهتر آنست که اسهال فرمایند اگر از ایندک این علت هفتاد و دو ساعت گذشته باشد و علاج آن
علاج فصد است و بعضی اطباء تجویز فصد در گزیر زبان در ساعتی که این علت بهم رسیده اند و والد حکیم علوی خان شخصی را در روز اول از مرض فصد
نمودند و امر او صعب گردید بعد یک نصف شب آن نزدیک قطع نفس و اشتراط بموت از خناق گردید و در آن حال بفسد دو گزیر زبان امر نمودند
و بعد فصد نصف لی را در آب باز تنگ حل کرده قطره قطره در حلق او ساعت بساعت تا صبح چکانند و قریب بپاشت آن روز ما را بشیر رقیق آب
باز تنگ و عدس متشرب مطبوخ اندک اندک در حلق او مقدار دو مثقال هر ساعت می ریختند و اول شب نیز این را مرتب ساخته در حلق ریختند بعضی عاقلان
آن تسکین یافت پس سائر تدابیر و سحر را بعمل آوردند شفا یافت و دیگری را خناق بهر سبب بود و چند الالباق فصد قیفال یا فصد دو گزیر زبان و
امر نمودند و از نفس و سائر عوارض او در یافتند که اگر او فصد نمایند در همان ساعت میرد و از نجات منع از فصد نمودند و شیر بر تازه دوشیده سفیده
رقیق بضمیمه مرغ و لعاب بدهانه و قدری سرگین سفید سگ حل نموده چند قطره در حلق او چکانند و چند ساعت مملت داده باز چکانند و همچنین تا صبح
نمودند وقت اشتراق درم او منفتح گردید و چرک از آن برآمد و نجات یافت با بجمعه مدار فصد درین علت و جمیع علل ملاحظه و قای توت است که اگر توت
قوی باشد با خراج خون و فانی نماید فصد واجبست و اگر وفانی نماند واجبست که از آن حذر کنند

علاج خناق کلبه

که خناق حادث از درم عضلات داخل حلق یا زوال فقره از فقرات گردن است و این بدترین قسم خناق است در اکثر قبل از چهارم روز هلاک می سازد
از اینجاست که گفته اند بهتر آنست که بعد از چهارم روز فصد و مسهل و فتنه بعمل آرند و فصد در گزیر زبان بعد فصد عام درین نوع نافع تر است در آن تاخیر نکنند
بالجمله در صورت درم عضلات حسب ماده فتنه از فصد و فتنه و دیگر تدابیر بهتر است که در قسم سابق مذکور شد بعمل آرند و در جذب ماده بسوی خارج بوضع
اضمه جاذب و محاجم نیزه ذوق مبالغه نمایند و اینها جهت جذب ماده با سفل محاجم باشد بر ساقین گذارند و محل طبیعت بجهت که در فصد بکار نمایند
و اگر توت و فانی نماید فصد جهت قطع مواد بکار برند و اگر ممکن بود درم را پس از نماند بنگارند و در حالت زوال فقرات اولی از ازاله سبب کنند مثلاً اگر سبب
زوال ضربه یا مسقطه یا درم یا تشنج استلالی یا ماده حادث باشد بزودی فصد نمایند و مسهل و فتنه بعمل آرند و در درمی غرغره یا نیز بکار برند و اگر مشاهده واجب
کنند بر و طریق گردن حجامت کنند و جایگزین سنج غلیظ در طریقت مزلقه سبب زوال فقره باشد مسهل ملغم کفایت کند و حاجت فصد نبود مگر بصورت
و تشنج که تشنج یا پس باعث آن بود اصلاح پذیر نبود و بعد از ازاله سبب فقره را اگر ممکن باشد با و خال انگشت در حلق و غش
موضع بر فتنه یا کسب نفس یا بگزاشتن ضما و فالض جاذب بر فقره گردن مثل صبر و مغاث و مروا قیاقا و سس لیش مزوج بلعاب بزر قطونا
یا ماد پوست انار قرطاس نواج اساکفه در سرش گذاخته آمیخته بر خرقة طلا نموده گذارند تا آنکه فقره را بکشد و موضع خود در نماید و اگر بعد فقره
با نداشت یا آنکه که مخصوص این کار است این ضما نمایند آنرا بر همان طبیعت محفوظ دارد و بهتر آنست که بدست یا آلر حرکت ندهند و بر ضما داد و یک فاصله
ولادقه اقتضا کنند و شاخبران موضع نهادن و بزور بکندن نیز از خداب فقره میکنند و بر نفس ملج یا بی سید هر دو اگر در زوال فقراتی مرض از
چهارم روز گذشته باشد و چیزی در گلو فرو رود و دست و پای علیل را در نیم رسد و حسن او باطل گردد امید خلاصی ازین مرض است

لیکن گردن او کج ماند و التفات بچپ و راست و شوار باشد پس بهتر آنست که بعد از چهارم روز که فصد و حقنه کرده باشند غرغره بر سبب سبب در بفرغ و در بپوش
گردگان تازه و شربت توت بخور و یا آنچه هم رسد استعمال کنند و اگر ممکن باشد و قوت قوی بود باز فصد و حقنه بکنند و حقنه نمایند و فصد را بر شرب آب شیر
یا خردل یا حنظل یا قوت در موضع بهر رسد و علامت قوت آن زوال الم است و قدر اطفال نیز و فقره زائمه با و خال هیچ در خلق یکس نفس یا بضامه
مذکور نمایند و بگری گفته که فقره گردن باغلی بچای شده قابل قطع از جمله که در آن قیر بود و بدان آورده با قتاب گذاشت تا گرم شد و قیر آن بگذاشت تا گرم
بر گردن او چسباید چون خشک گردد فقره او بجای خود آمد و بعضی متاخرین می نویسند که این لزوق بصاحب کز از نیز لعل آمده و بسیار نافع شده
و با لکه اکثر علاج و فصد و غرغره و غیره علاج این نوع است و گفته است که سبب خناق ورم یا زوال فقره نباشد بلکه سبب استرخای عضله خنجره
یا پوست عضله داخل خنجره یا ورم در یک مثول و در ریه و فضای سینیه و یا گرم معده و امعاء یا انجماد شیر و معده یا انجماد خون در معده و معلى قوی
و غیره و یا خوردن اشیای خالقه و سیمیه یا استقام متواتر عارض شود علاج هر دو از سبب است بد آنچه در مقام هر یک مسطور گردود و آنچه از کفرت
استقام بود و شربت لیمو و نارنج دهند و ایضا در شبی آب انارین شربت بنفشه یا آب انار شربت بنفشه در روغن بادام دهند و در دای غائی و غیر
جاء تنقیه معده از دای خالقه شیر جاد ضرورت است و اگر از اجتناب استغرافات معتاده مثل حیض و خون بواسیر باشد و اول فصد صاف و محبت
با شرب ساقین و فحزین نمایند و مطبوخ مشکله آشام یا پوست تیار شیر دهند و در ثانی فصد و اطلیه بخوراز مفتحه که در بواسیر مذکور شد بمسمل آورند

اورام خارج خلق

گاه باشد که آتاس بیرون گلو افتد از یک جانب یا هر دو و بیشتر اطفال را عارض گردد و گاهی در اکثر بلغمی بود و گاهی دمووی بود اگر رنگی و دهم رنگ
بدن و در دکم بود بلغمی باشد و اگر رنگ او مائل بسفیدی و بادرنه یاده و تب بود دمووی باشد و فرق درین ورم در خنجره که بگلو عارض شود آنست که آن
بدن در دو با صلابت بسیار بود و در صاحب کامل گوید که هر گاه ورم خارج خلق عارض شود باید که تدبیرش علاج اورام ظاهر نمایند و علاج در دمووی فصد
سرگردانند از طرف ورم و اگر ممکن نباشد زوایا حجامت قفای لعل آرد و لعاب بعد از شیر عنب شیر که تخم کاهو در عرق عنب الثعلب نه تولد عرق شاهر
پنج تولد بر آورده شربت نیلوفر داخل کرده نباشد و بعد از گیر و رسوت آب کشینر بنز یا آب عنب الثعلب بنز یا گلاب یا سرکه ساییده و صفا کنند و یا تیر
لعاب بعد از دهنده و صفا دگل از منی آرد و در آب کشینر بنز نمایند و اگر سبب جوشش آن در آخر فصل بهر از حرارت لطیف مادی سیلان نموده بر گلو و گلو
افتد و در بیشتر باشد و بلع لعاب بسبب تنجالت گلو و شوار گردد و در فصد سر و روز قفای لعل آرد و لعاب بعد از شیر عنب شیر که تخم کاهو در عرق شاهر
شیره کاهو عرق کاهو در بان عرق نیلوفر شربت نیلوفر خاشکی داخل کرده دهند و طلای نزد آب کشینر بنز ساییده بالای گلو طلا سازند و معوض او جاد و فحزین
صندل سرخ گل از منی مساوی آب عنب الثعلب بنز یا کشینر بنز ورم گلو فصد کنند و براسه تنجالت غرغره لعاب اسپنخول و آب کشینر
آب برگ خنجره شیر کاهو آب سوده نمایند و براسه در گوش شیان مایشیا یا اما طر آب عنب الثعلب بنز سوده در گوش چکانند و وقت شام
لعاب بعد از عرق شاهر عرق نیلوفر عرق کاهو در بان عرق عنب الثعلب شربت نیلوفر خاشکی دهند و اگر ورم خارج گلو بر خاسته مثل دانه باشد
عنب شاهر عرق شاهر عرق شاینده شیر کاهو شربت نیلوفر داخل کرده نباشند و موم را بر روغن گل گداخته و در اسنگ رسوت سفید
کاشغری سوده شیر که مغز تخم کدو مزوج نموده مثل برهم ساخته بر گلو گذارند و یا اصل السوس نقشه تخم خطمی خیالین کوفته جو شاینده بنات
داخل نموده بدهند و صفا دجل و آب عنب الثعلب تازه سوده نمایند و یا لعاب گل بنفشه شاهر جو شاینده شیر که تخم کاهو در عرق شاهر
شربت بنفشه خاشکی داخل کرده نباشد و یا گل سرخ گل بنفشه در عرق شاهر جو شاینده شربت نیلوفر داخل نموده خاشکی پاشیده بسیار شانسند
و در آتاس گلو و در بان عنب بنفشه عنب الثعلب شاهر جو شاینده صاف نموده شربت بنفشه آینه نباشند و مغز فلو سن در عرق بادیان حل کرده
نیلوم بر گلو طلا نمایند غذا دال خشک باشد که پطری یا آتش جو اگر ورم تخفیف نشود و اکل و شرب متعذر گردد و در در گوش نیز باشد

نصف دوم یا ز لوزین گوش از لایه است و نفوذ عین است و پستان گاو زبان اصل السوس خطمی بهمان در آب گرم خیسایند شیر ناکا به شیر ناکا مغز تخم هندوا
 شربت بنفشه داخل کرده خاشکی پاشیده و بنوشند و غرغره عدس مسلم گلابی که بکشند و بنفشه اصل السوس برگ ها آنکه کوکنا در آب جوشانیده غرغره سازند
 و ضماد نیز بکار برند و از گل خطمی گل بابونه گل بنفشه کوکنا را کلیل المکس در آب جوشانیده بخور گوش نمایند و اگر احتیاج باشد در گوش آب بکشد و آب
 عنب الثعلب تازه چکانند و درین درم در انتها عنب الثعلب گل خطمی اکلیل المکس گل بابونه هر یک سه باشد در آب عنب الثعلب سه ساینده یکم هم نهاد
 کنند و یک گل خطمی گل بابونه ساینده و مغز فلوس در شیر بادیان حل کرده آینه نیکم هم نهاد و کنند و دیگر اعضاء که حلاله اصل آرند و ضماد تخم خفاش در شیر کاه
 که در او رام خواهد آمد نیز برای درم گاو آزموده است و اگر درم نفع یابد یکد و زو بر آن سپایند بعد از بخت برگه و آب بر آن نهند و اگر نشکافد نیز بخت برگه
 مراحم بدینند و گاهی این درم خود بخود منقرض میشود و درم از اندرون گوش شیری بر آید و بصورت فیل شده و از درون گوش گذارد و در درم خطمی
 جوشانده اصل السوس بادیان پر سیا و شان عنب الثعلب و بنفشه با گل قندید به بند و گیر و سوت زنجبیل بر یونجه و مغز فلوس آب عنب الثعلب تازه و ضماد
 کنند و برگ بانسه گرم کرده بر درم گلابستین نیز مفید است و کذا انگلی که نزدیک بینی و دخت آگ باشد در آب پنجه ضماد نشوند و برگ آگ گرم کرده بالا
 آن بستن نافع و دیگر زنجبیل صابون بر سه برابر ساینده ضماد کنند و یا تخم سرس کالی زیری فلفل سیاه و یا علبه گل و یا گداز فلفل گل و آب ضماد و ضماد
 و یا یونجه و کالی زیری بلبله سیاه فلفل گل لسانی علبه سادی کوفته بخت یکد توله آب پنجه نیکم هم نهاد و نمایند که درم گاو در خسار را مفید است
 و در پنجه دیگر و زو در جوب آرمض فلفل و حله است و ضماد عنب الثعلب کالی زیری سیاه گل کمر یا مساوی آب ساینده نیز درم گاو خنق را نافع است
 و اگر قوی تر خواهند مغز تخم کدوی تلخ گیر و صندل سرخ زیر کاسیه پوست درخت سرس عدس مسلم فلفل گل کالی زیری کر این خشک تخم شربت سادی در سر
 ساینده نیکم هم نهاد کنند که برای درم گلاب و جرب است و اگر قویب نفع باشد حله خشم کتان گل خطمی گل بنفشه تخم و جد و اگر کوفته در آب بکشد و آب ساینده نیکم هم
 کنند و بالایش برگ تنول گرم کرده بنهند و بچشم اکثر خنخا نیز درم گاو پدید آید و در او رام مطلق مسطور خواهد شد و گاه باشد که گلاب است و عظم و استغنا
 پذیرد و آنرا بپزدی بکشد و گاه کینه و آن کمتر علاج پذیرد و چند نسخه که از آن نافع است مسطور میگردد و دیگرند آنکه بر پارچه ضماد کنند و بالای آن زردی و سفیدی
 پیچیده حل کرده طلا نهند و بالایش برگ کین برگ گل حل کرده طلا ساخته بر گلو نهند و بالای آن پیچیده بنهند که عظم خفیه را نیز مجرب است و یا برگ شیرازی
 با مساوی نمک شور در زلطه باریک کرده بر و مال بر گلو نهند و بر و مال نفع میکند و یا پنجه اوها جهازه در بول ماوه گاو ساینده نیکم هم بر گلو ضماد نمایند
 و بالایش برگ پان بکله نهاده بر بند روز سوم کشاده ضماد تازه نمایند و یا پنجه گیاه کچی خرد و با چند دانه فلفل سیاه آب ساینده نیکم هم ضماد نموده باشند
 و یا در کیشنه سیم یا ریا که کوچک از هر قسم که باشد سلامت بگیرد و در طرفی نهاده بالایش گل پر نمایند تا مار در آن پنهان گردد و پس آن طرف را درین
 دفن کنند و بعد چهل روز بر آورده گل در دره حلقه را در اسلام بر آورند و در پارچه سفید نهند و نهند بر گلو نهند که با احتیاط نافع است

درم لوزین

یعنی آماس روغده که هر دو طرف حلقوم است و تا بهج گوش رسیده و بعضی متقدمین درم حادش این هر دو غده را لوزین نامیده و لفصل طالعده نوشته اند و
 حقیقت نوعی از خنق است و در ریه وضع لوزین اکثر نزول طبع لادم است و فرق میان درم لوزین و درم عضلات اظلی نیست که چون بعضی این بکشاید و در
 بیرون آرد و طبیب در حلق و لوزین درم در هر دو پهلوی ملافه دیده شود و چون در عضلات داخل باشد پنجه بنظر نیاید و آن خالی از چهار سبب نیست یا چون
 باشد یا صفراوی یا بلغمی یا سوداوی و تشخیص هر سبب مثل انقسام خنق درمی نمایند از رنگ و درم و زبان و لحم و دمان و غیر این و علاج آن نیز مثل انواع خنق
 و شیخ الرئیس لوزین را در فصل درم لها ذکر نموده گفته که عدس گلاب هر دو دانه پنجه جزو شیاع نامیدند از عذران قسط هر واحد یک جزو جوشانیده ضماد
 نموده نصبت او رب توت و سرخ او غسل آینه غرغره کرد و بنفشه او رام نافع و مفتی آنست و قطع کردن آن مثل قطع لاه نیز لوزینه و طبری
 علاج انقسام این درم چنین نگاشته که اگر درم دسوی بود نصف قیالین نمایند اگر مائی باشد و الا حجامت میان دو شانه کنند و بعد از آن پنجه بخورند

اینکوفته و کف سیستان عذاب با بونه هر واحد یک کف برگ خناری برگ چقدر هر واحد یک بسته انجیر زردی دانه جوشانیده صاف نموده بقدر صد درم گرفته و هفت درم شکو و دوا نگ بوق سوخته حل کرده روغن بنفشه سبست ورم داخل کرده برهم زده نیم گرم بچند دفعه استعمال نمایند و اگر درم تخفیف نیابد خون غالب باشد اعاده کنند و گرفتن خون بقدر ضرورت و یا گذارشتن مجله بر ساق و لزدوم بار اشعیر با شربت عذاب و غرغره بعد از مقشر و کشنده خشک و تخم کاسنی هر واحد یک کف تخم کاهو قدری جوشانیده شربت عذاب داخل کرده چند مرتبه متواتر کنند و بعد نفیج و تغییر رنگ ورم بزدی و بشکافند و در وقت بقیه ورم اندکی بر ب غرغره و رب سیب و رب ریاس یک در غرغره سازند و یک در آب نیگرم و یک در بلطیخ حدس و غیر آن لعن آرد و اگر درم صفراوی باشد و غلبه خون نیز بود فصد و اخراج خون اندکی نمایند و تلیمین طبیعت اگر منحل نباشد و غذا امار اشعیر دهند که جوار خشک دران جوشانیده و رب غرغره و رب سیب داخل نموده باشند و دوا تخم غرغره و رب غرغره دوتوت سیاه و سیب ترش و یا بلطیخ حدس مذکور نمایند و لزدوم بار اشعیر نمایند و اکثر تدابیر آن مثل دمی است مگر مبالغه در اخراج خون بعضی طبیب درین نوع تجویز غرغره بچیزی که دران پوست ششخاش داندکی کافور باشد نموده اند و کشنده حلق و زوال تب و بقیه ورم بعضی ادا ائل تجویز گذارشتن ضما و بر حلق از برون براسه جذب ماده بطا هر جلد و تخمیل ورم از قیر و طی روغن خناری و روغن نارودین که دران افادیه حاره کثر باشد یا روغن سوسن یا روغن یاسمین و موم سفید با و خال اندک با بونه کوفته بجمعه دران نموده اند و فی الواقع در او درام صفراوی لوزتین و ذبحه و خواص بنیق مجرب است و اگر درم بلغمی باشد حل طبیعت بجمعه حاده و غرغره بری بنطی محلول دران عسل و صبر و بعد از آن غرغره بچیزی قوی تر از آن مثل عاقر قرحا و مویز ج بارب انکور و مانند آن نمایند و از زو فای خشک یک کف و عصا را سوسن و مویز منقی هر یک قدری جوشانیده صاف نموده غرغره کردن برای ورم لوزتین حادث از رطوبت بلغمی با لینیوس ذکر نموده و رب پوست بنر گردان با عسل ساخته باعث تحلیل ورم بلغمی است نه در او درام حاره حلق که موجب زیادتی آنست و بعد ازین تدابیر بصورت بقیه ورم رخود شکل استقرار یافته پس بحسب ایامی کنند و اگر حرارت مزاج مریض مانع استعمال آن باشد بجمعه لعن آرد و پاپایا با لند و حمامت بی شرط بر ساقین نمایند و بعد از آن اگر بقیه ورم باقی ماند لزدوم غرغره مبری کنند یا بکثیر انجیر زرد صد و یکم و بیش و با بونه کف و اصل السوسن مقشر اندک و مویز منقی کف کبیر و ترنجبین کف پرا جوشانیده صاف نموده و رب انکور داخل کرده غرغره نمایند و اگر قدری ازین مطبوخ نوشند نیز جالب است و چون دهن بکشاید و تب نباشد ضما و قیر و طی که در صفراوی مذکور شد برای جذب ماده لبوی خارج بکار برند و ملاک امر در معالجه این علت جذب ماده با سفل بدن است و چون ماده لبوی خارج بخوبی گردد و بطرف جلد میلان نماید غرغره با ششای مبرده مقویه مثل آب برگ عنب الثعلب و آب کشنده تازه و اشتریقا بضمه مثل شربت حب آلاس و غرغره در ریاس نمایند تا تقویت عضو و استحکام آن گردد و دیگر قبول ماده نماید بعد با طراف کاسنی کوفته و روغن کبچ جوشانیده اندک خطمی آمیخته ضما کنند که نفیج و تریق جلد و آن کند و بحالت عدم انفجار شق کنند لیکن شکاف بر عصب و عروق واقع نشود و گویند که ضما نرسین و کذا اقطران و کذا خراطین سوخته مخلوط بعسل کذا مثل ارزق و سوسن گندم در آب عنب جوشانیده لبین چرب کرده و غرغره اشق محلول در آب نیز نافع است و اگر درم صلب سوداوی بود بقیه بدن بجمعه متوسط میان حاد و لبین سافج نمایند و آنچه در بلغمی مذکور شد بدان غرغره کنند و تخفیف ماده بعلجات قویه نکنند و پرهیز از مولات سودا نمایند و اگر اندک تب آید تبسکین او تعرض ننمایند که آن سبب تحلیل ماده است و اگر تب زیاد گردد و خوف شدت مرض باشد فصد قیفال یا با سلیق کشانید و اخراج خون زیاده کنند و از تناول طعام غلیظ باز دارند و اگر بران اقدام نماید امن از سرطانی شدن ورم و قتل او بخلق نباشد

اورام لمة

بدانکه آلاس ملازه سیمی با سمای مختلف است بحسب اختلاف اشکال او که اگر درم طولانی و سیمه اجزای آنرا گرفته باشد آنرا عمودی و طولانی نامند و اگر در سوراخ آن باشد فقط آنرا غنمی گویند و اگر در هیچ آن باشد فقط آنرا اصلی خوانند و حد و ثانیها یا از غلبه خون بود یا صفراوی یا بلغمی و یا سودا و بشیر سبب نزول نوازل از سوراخ لبوی آن حادث شود و اکثر او را درام حاد دمی و صفراوی بصبیان شبان دور بلاد جنوبی و فصل ربیع و صیف بهم میرسد و صاحب او وجع و حرمان

در اقسامی دهن یابد و وقت بلع متنازی گردد و تشخیص اقسام مذکور ه چنان کنند که اگر آثار نزله یافته شود و سببش همان باشد و الا از رنگا لهما و ذوالقه و ان
ماوه و دیگر علامات به ستوری استدلال نمایند که در اقسام خنق مسطور شد و الا معالجها و قریب بعلاج خنق مستند و در بنیائین علاج هر نوع از اقسام مسطور
میگردد و در ابتدای این درم علاج پس لطو خات بر فو کند و هر طار استعمال نمایند که من و با گشت در غیر وقت آن بسیار است که مودی بضر گردد و در درم
عظیم او که قلیل الالتهاب بود بران او یغیض استعمال نمایند و درم صلب را آنچه شد به التبرید بود مثل آب غنیمت الشلب و بزور و وکل شیخ صالح است
و این هر دو در افضل قوی است و آنچه درین باب قوی ترست لطخ نفع عربی و کثیر او از روست و نشاسته بسیار الیضا گلزار و در جزو شیبانی یکیز و کوفته بجز
بجینه در فاشقی که سر او در عرض مقطوع باشد استعمال نمایند و گاهی دران زعفران نیم جزو کا فور بلع جزو زیاده کرده بطور لطخ استعمال میکنند و ایضا
مازو در سرکه سوده بر بطوخ کنند و همچنین آب انار ترش قابض و ایضا شادینج و طباشیر و گل مخنوم و گل ارمنی و رب غوره و شراب مصری و شیبانی و
بزور و استعمال کنند و عصا ره انار شیرین مع پوست او باشد و در آن مثل بقوام غلیظ آرد و بطوخ جیدست و باید که مع تغیر قوی بعضی پوست غرغره
باب گرم نمایند که بعد ازین فصل قوی بعضی دران تلکین او میشود و منع قه ایست قوی بعضی نماید و اگر قوی بعضی صلابت یا انحصار معلوم پیدا کنند دران لعاب
و صمغ و کثیر او نشاسته و از زرد و تخم حللی و آب سبوس گندم و جو استعمال کنند یا گل سرخ و ساق بیدریه و عسل بقوام آرند و از خراج اسچچ جحففت و قوی بعضی باشد
مثل مازو و شیبانی بعل آرند و دو آنفع در جمیع اوقات در احوال شب بامالی سته جزو بزور و در جزو قسط یکیز پوست جناد او و بر استعمال کنند لهما و بر و دلائی
آب انار مع پوست تخم بر عسل بقوام آورده نیز نافع است و الا یغیض شیبانی یکیز نیم جزو نشاد و یکیز نیم جزو مازو و دو ثلث جزو زاج سته بزور و چون درم لهما باشند که
یا قریب او بود و هر نوع که باشد او به آن مرد مسدود زعفران و مانند آن و دار شیبانی خاصه و فلاحه و از خود و بلسان داشته بطور لطخ و غرغره استعمال نمایند و خود
چون غرغره بطبخ پنج نسوس و بزور و در مع عسل استعمال آرند و در وقت روغن بادام در گوش چکانیدن نافع و اگر درم لهما و لوزیتین جمع گردد و مطبوخات
که در خنق گزشت استعمال نمایند پس اگر در مع دوام کند و ساکن نشود معادوت استعمال کنند و اگر این کفایت نکند او به قوی التحلیل مثل شلی عصا ره
تنها انصار و کبریت و نظرون سرخ و قنطاریون کوفته و تبعل شراب بران باشند و تنهار و ومان نگا دارند و اگر درم صلب بگرد و و بلبول انجامد بران حلیت مجلول
در عسل بال و زیت شیبانی حلیت نوشاد و سادی ساینده یکیز میل بر لهما گذارند و اگر این دو با یکجین عسل غرغره کنند جاز است اگر این دو با شش
پیدا کند اصل اسوس جو شاینده سیفخ آیمخته در فو نه گیرند و جالینوس و نفوس گویند که تحلیق حلیت و دوا قیه غرقانی در کله برای درم لهما و غیره و
بقول و مقهور و تحلیق هیچ ذنب الاسد بر تلکین هیچ لهما نافع و الا که گفته که کثرت مسواک چوب اراک باعث نرم لهما و ثبوت آنست

علاج ورم و مسوی لہامہ

تدبیرش باشد طلاع و موی و خناق و موی نمایند و فصد سر و دگر مانعی باشد حجاب است نقره و میان هر دو شانه کنند و بعد از آن تنقیه تنوخ فو که یا طایفه آن استعمال
مسکناات حرارت غول از شر به مثل شربت عذاب و توت و در یاس و صیب یخوش با عاب بهمانه و امغول و شیر تخم کاهو و مغز تخم کدو و کشیز خشک و صوف طایفه
بحسب حاجت و غذا اما شیر و شربت عذاب و مفرده حدس و ماش با برنج و کدو و برگ خرفه و کاهو و اسفناخ و خبازی مطیب بر و غن بادام و اطریه و استعمال
غراغره و زرات و نفوخات را و بعد در ابتدا مثلک برب توت یا ریاس یا بگللاب و اندکی سرکه تیکرم و یا باب با رنگ و آب گل سرخ کوفته افشوده و یا آب
عنب الثعلب و آب کشیده سبزه که در آن سماق لیده یا چوشانیده باشد غرغره سازند و برگ بول یا ثمر آن جوش داده بدان غرغره کردن نیز نافع و کیفیت
غرغره آب انار ترش یا آب خرفه و یا آبکی در آن سماق یا پوست انار یا گل سرخ یا کنز کرم یا گلکار یا اقا قیا یا حدس چوشانیده یا شسته میفست و یا بگللاب
که در آن گل سرخ و پوست انار و ماد و سماق و حدس و حب لالاس چوشانیده یا شسته غرغره کنند و زرد رنگ سرخ و صندل و زرد و کافور و گلاب رسوده
در چرخ میل کو چاک که دنیا که آن بامند باشد نموده بر لاله بالند و نفوخ گل سرخ گلکار را و دوسبزه کرم صندل سفید سماق شیان یا میثا حدس شسته
برگ سوس نزد چوب مساوی نرم سوده یا بنوبه بد مند و اگر ماده اندک باشد اویشد یا تقبض استعمال ننمایند بلکه غرغره گلاب و سرکه یا همچنین ساده بخرج

اگر در طب باشد فصد گفته و نون اندک برآورد و همین طبیعت بقوع قهرندی بشیر نشست و یا فلوس بخیار شنبه و ترنجبین با قدری روغن بادام و یا آب کاسنی مرده
و عنب الثعلب مرده بخیار شنبه و ترنجبین و روغن بادام و یا بلبلج لبله زرد و قهرندی و شاه تره و گل نیلوفر مغز خیار شنبه و روغن بادام و یا بار افرا که و شیر نشست
نمایند و بعد از آن مطعینات صفا مثل بار اشیر و آب هند دان و ما القرق و شربت نیلوفر و شربت آلود و ب شربت خنکاش بلعاب بزر قلو نانو و بعد از آن
شیره تخم زرد و کدو استمال کنند و آنچه در دوسوی ذکر یافت پس آرند و او را میوه ضعیفه بارده را و در ابتدا مثل غرغره آب کاسنی و عنب الثعلب و عسل الرامی
در آب قافیه را و در عسل مائده توت و در بیاض و سفرجل و انار و گل سرخ بخیار شنبه و محلول و البه و عصارات بارده و بلبلج آلود غرغره بلبلج آلود بخار را و اگر اسطوخودوس
و در کبرچه آب سائیده نیز نافع است و انطاکا گویند که بار اشیر و آب کاسنی و شکر و شربت و دره و خفته بدهند و اگر با قبض بود و مغز خیار شنبه و ترنجبین و کباب
و اگر نوبت خمر ناده باشد غرغره بخیار شنبه و محلول در لعاب خطمی و لعاب تخم مرده بدهند و آب برگ کشنیز و برگ باز تنگ نمایند و در مساق گلها گل سرخ و او کشنیز خشک
فوقله سوده بپزند و او را در تبرید و چسباندن زلوله قفا و منصفه ایجاب بپذیرد و آب کشنیز تازه که دفع سوزش الهامه معمول است

[illegible]

وزرده پیچیده مرغ نیمبرشت اقتضای وزر و اگر ماده درم ملغم غلیظ باشد علاجش مثل علاج درم سوداوی نیشابوری و سترخار اللماء

علاج درم سوداوی اللماء

تنبیه سودا نماند و یا بطنج تمام مطبوخ گاو زبان و شاه تره و اصل السوس و کل نقیضه با گل قند اسهال سودا مطبوخ ایتمون و معجون بخلج یا با الجبن با کجین ایتمون یا بجنج ایتمون و لاجوز و یا مطبوخ گاو زبان اصل السوس بطنج ایتمون ساسی کلی انجیر زر و نماند و بعد تعدیل مزاج سودا مشبیل شربت گاو زبان و بادرنجبویه و مفرجات معتدله کنند و استعمال او در موضع یا ششای ملطه محمله مثل غرغره یا با اصل باربع وزن آن درغن بادام شیرین یا پیچنده خیارشیر محلول شیرین تازه و رب السوس و یا بلعاب حبه و روغن بادام باندک یا با الجبن بنک نماند و اگر خفوت سرطانیت درم باشد و اعلم با ششای بارده مانند آب کشنیز تازه و آب برگ کاه و غرغره نماند و در زمان نگارند و قبول ششخ ماز و خام یک جز و از سنف ساق هر یک سه جز و نشت نک اندازی است برز و کوفته پیچته با شربت توت سرشته بر اللماء یا لادن یا ملا کردن درم سوداوی اللماء را نافع است و از ششای حاره یا ملطه پیچنده ریاضات اجتناب نماند و اما الشیر مطبوخ با ششخ و شخ و خورده و شیر از شیر آرد کنند و روغن بادام و قند و حریر را همزاد و شیر که تخم ششخ شش بنوشند

علاج درم تری اللماء

اول تنقیه دماغ و تقویت آن نماند و او در مناسبت از ایاریجات و سبب ملطه و مطبوخ لبلبه و غیره بعد از آن استعمال او در موضع مذکور در انواع بن سبب یک از مواد مذکور در مخلوط بچین یک حبس نماند مثل گلنار و اقاقیا و تخم ششخ و بزرابنج و مانف آن نماند مگر گلاب و مسکه و مساق و غیر آن محوضات

استرخار اللماء

که از اسقوط اللماء نیز گویند یعنی سست شدن و افتادن ملازه و او آنست که ملازه میل استخوان نماید و بطنج خود برنگردد و در بعضی چنان در یابد که گویا چیزی در حلق او معلق آید پیچته است چون دهن را بکشاید و زبان را بر آورد اللماء در از تر او پیچته دیده شود و گاهی بنج او باریک و سوراخ است بر گرد و پشت که از فرط استرخانند و در بدن چیزی محتاج بر داشتن با نداشت شود تا طعام در حلق فرود و در شیرین مرض اطفال و صاحبان مزاج رطب را در فصل ریح و سرما و بلا و جنوبی بهم میرسد و چون عظیم گردد و مخوف و باعث اختناق است و گاه با تب باشد و گاهی بی تب و جیش یا سود مزاج حار رطب دموی است و یا سود مزاج بار و رطب بلغمی و فرق میان هر دو سبب چنان باید کرد که اللماء و کام و زبان را ملطه نماند اگر رنگ آن ناسخ نماید و با گرمی و سوزش و تشنگی باشد دموی بود و اگر رنگ سفید و عدم حرارت و برقت و با کثرت سیلان لعاب باشد بلغمی بود و علاج در دموی فصد قیفال یا حمامیت با شربت لقره یا زردقن نماند و از اخراج خون بقدر ضرورت و قوت کنند و تلکین بلعیت مطبوخ فواکه نماند و هر چه در قلاع دموی و درم دموی اللماء کند فعل آرد و گلنار و گل سرخ ساق و مسکه جو شایند و غرغره نماند و مساق گل سرخ گلنار ماز و کشنیز خشک فلفل کوفته پیچته و دیگر چیز خرد نماند و بلهله را سنا و یا مسکه و گلاب و غرغره کنند بعد و گل سرخ و صندل و گلنار و کافور در رب توت آمیخته اللماء را بر فلفل نماند و غرغره رب شاه توت و آب انار بنوش و طلای سریش کفشگر آن در گلاب که اخته بر تارک و یا نشسته مسکه سود و نیز سود مندست و یا آرد و ماش گل ارمنی صمغ عربی اقاقیا کثیر کوفته بسفیدی بقیه سرشته دموی یا فوفخ تراشیده طلا نماند و بلایه سفید گلنار ماز و سبز گل ارمنی اقاقیا کوفته پیچته باب ما قول یعنی استرخار آمیخته غرغره کنند و یا برگ مکوه و کشنیز و گل سرخ و وید سوده هر یک نه ماشه و سبوس اسپنول پنج ماشه کثیر اسه ماشه سفیدی بقیه یک عدد و بر تارک نماند و باب یک گلاب تر دارند و صفا و برگ خرفه و تراشیده که در تریوز هر یک یکینیم توله سلیمه سه ماشه سبوس اسپنول هفت ماشه روغن گل یک توله سفیدی بقیه مرغ مکیده و قوی تر از اول است و در تراشیده بلغمی قدری گل و دیگر آن که از آن سرخ شده باشد بکاید و فلفل سیاه ساییده ملازه را آن بردارند و یا شاخ گوزن سوخته و ماز و لوشادر برابر سوده بر کف نیل نماند و یا نداشت شهادت آنرا بردارند و اگر قاشق خرد از موم یا آرد کنند م ساخته آب سیر روی پر کرده ملازه را در آن غوطه دهند تا سیه و در نیز ملازه سترخی را که باعث سرفه و شدت عوارض آن میگردد و نفع میکند و گلنار و کونا و عنب الثعلب که مزاج کشنیز خشک جو شایند و غرغره کنند

و یا حشمتی منقش گلزار فارسی پوست انار مازون مانج پوست سیلان سماق چشایند ریه باقوت داخل کرده غرغره سازند و مازون و گل طاقانی را در سرکه سیاه
بر تارک منقش و نایبند که در بر داشتن ملازه مجرب است و اگر گل مذکور را برین نایبند و قدری صمغ عربی افزایند قوی تر گردد و یا سفادت اقا قیما گل دیگر آن
بزرگ قطونا منقش هم مسادوی سوای بزرگ قطونا سیاه مجبور را بر سر که در آن برگه سر و دکنش خشک چشایند باشد سرشته موی یا فوخ تر باشد بر آن
نما و نایبند که ملازه را با شکم میکشد و شب یالی سیاه باشد میخند بر لهما ماییدن نیز مفید و یا از سفادت بگذاردی و اقا قیما گلزار حلیه و مکوه
و حب آلاس هر یک جدا باشد و در هر یک یک نیم توله زردی و سفیدی بینه سنگ است سه عدد و اگر هم نرسد عوض آن بینه کجک گرفته و خنک کنند
از تخم شنبلیله و اوایان و مقطر و بهمنین و بادریخ و مکوه و اسطوخودوس هر یک نیم توله غسل پنج توله غرغره سازند و غرغره بکنجین و موی و خردلی
و آب نمک تند و یا بادریخ و طبع زوفا صحت تقطیع و تبخیر نایبند و یا ششیای قالیقه منقش رطوبت شل شب یالی دوسر و یا یک سیاه
و آب ششسم آن برین آینه غرغره کنند و شب یالی و شاش گوزن سوخته و نوشا در نرم سووه و با شش کویک و بنا له بلند بر ملازه ماییدن یا بنوبه نفوخ
کردن نیز مفید است و نفوخ بزرگ و سماق رب السوس حشر گلزار عروق الحشر بلبله شب یالی سووه و در طلق دیدن هم سووه و بقول میجی
را کند و نوشا و شب یالی سووه یا بنوبه نفوخ کردن و بر چمچ سیل نماده ملازه را بر داشتن و قدری ملازه را آن بطرف خارج کشیدن و یا دوا برنج
اچسپا بیدن نیز نافع و یا پوست انار شیرین گلزار طبا شیرین و اجدیک جز و دوا سبتر اقا قیما و یا آن هر یک نیم جز و کوفته بنیه بر چمچ سیل نماده ازان لبا
را بر دوز یا دوا بر انگشت نماده ازان بر دوز و گویند که جز و لاسر و شک لاسر و ی نوشا در ساق مازون پوست انار اقا قیما عصاره لیمه البیس
شب یالی برگ سوس ششیاف ماییدا میران جفیف کلی شرط ناز عروق آن و پنج و دو گانه که استرخا طبع کوفته بنیه صبح و شام و حلق
نفوخ کردن برای سقوط لهما و بیا مجرب است و کذا فلفل سفید در صاف هر واحد یک مثقال شب یالی مازون سبز هر یک دو مثقال کوفته
بر لهما مسترخی باشد از نافع و دوج ترکی قشاکر کند دم الانون شیان ماییدا سیر شیم ای فوفل نشانه برین زعفران عود صلیب عود و چند تنی به
مسادوی و سیفی بر بنیه مرغ بر تارک ضا و کردن مجرب شاه از زالی است و اقا قیما مفول برگ مور و یا تخم آن مازون برین جفیف عود صلیب عود عصاره لیمه البیس
اسطوخودوس دال نیز با شش منقش هر یک دو مثقال شیرین سووه زردی بینه مرغ یک عدد و دروغن گل و توله آینه خنک و یا دوا سبتر اقا قیما عصاره لیمه البیس
و حنما و مازون سبتر قشاکر کند برگ آس کوفته بنیه در سرکه سرشته نیز نافع و غرغره سدس منقش گلزار اکلیل الماکه غده برگ حنا پوست یا با زرد چشایند و یا
نموده رب جز و آینه منقش و در نسخه دیگر غناب الغلب کشیز خشک مازون جفیف کلی عوض اکلیل و رب جز و است و انار دانه ترش سماق مازون مسادوی کوفته
و شیر تاز یک شب از روز تر نموده بعد صاف کرده غرغره ساختن برای ملازه مسترخیه و سرشته زردی در بیاض و الدرحوم و ذکائی مفید نوشته و مازون سبتر
گلزار سدس سماق ماییدن یا دینه شکر طبرزد از هر واحد یک جز و عاقر قرقا قله کبار طبا شیرین هر یک نصف بر دوز عزان ربع جز و کوفته بنیه در حلق نفوخ کردن
قلالسی منقش و نفوخ اشر الملوک و یا شب یالی و گلزار هر دو مسادوی یا رب سووه و در حلق دیدن و یا کچمه کویک سر نهاده بر لهما که گذشتن و کذا نوشا
بدنور لعل آوردن و صاحب کامل نافع نوشته و بقول شیخ از دویله چیده برای ماییدن لهما مسترخی گلزار و شب و کافور است و برای برداشتن آن سک بنر شادر
و مازون نوشا در دست و آنچه مجرب است بزرگ و دوز عصاره لیمه البیس مطبوخ و در عمل یا طلا است و گویند که نهادنک فطی و عمل و کسب بخوض الخف سوخته و شب
مازون و ساق و کذا بر او سرهای صفا و غرغره بجا که تر قصب فارسی و مازون و ساق و کذا بر دی سوخته یا خوض الخف سوخته و آب کیه بنانه در زرد کرده و در آن پوست
انار یا مازون و شب و سماق چشایند و کذا بلبلج برگ یا فمغیلان و کذا بلبلج ایر یا نیز نافع است و کسب نمک در آخر مرض عجیب نفع و غریب لا فرست و هر چه
در دم بلم لهما که گذشت استعمال نمایند و بعضی قالیقه یا جزیه قالیقه شل خاک دیگران و یا مازون و انگشت ماییده دو سه در نیم ملازه اطفال را بر میدارند
و منع از ششیای بار و طب می نمایند بجا که اصلی رجوع می کنند گاهی از ماییدن بنفشه میشو و در آن بریم و خون بر می آید و صحت می یابد و حکای می کنند
که این مرض با اطفال مشیر فرستد و زردی رنگ و منصف و رقت بر از و هنر لازم است و علاج می کنند بوجور زرد نهادن و دین و قاسله و برداشتن آن

روغن بالون بر سر و کفین بر حلق بالند و اگر انجیر صلب بخانده مثل غارهای دستخوان غیره باشند صلا نهند که در آن خوب زیاده آشفته آن در حلق است بلکه علاج او بخوی نماید که مسطور میگردد و در شرق را بر طبیعت بگذارد که آن اسعال دفع میکند و اگر خارج نشود در آن خطر است و منجر بحس نفس و هلاکت گردد

آشفته شک و عظم و غیره یعنی خلیدن خار و دستخوان و غیره در حلق

علاج چون خار و دستخوان و غیره آن در گلوئی کسی متعلق شود اگر بنظر آید از زنبور گرفته بر آورند و یا بر سر چوب خیزران یا بر چوب پیچیده و در گلو انداخته ازان دفع کنند و یا ز قوس و دانه نموده در گلو زدند و چون ازان چیز در گلو بکشد تا بر آید و اگر محسوس نشود لقمه مایه بزرگ چرب از بل یکدیگر بخورند و روغن یا لعاب یا حبه چند مرتبه بپاشند پس تی کنند و یا اسفنج یا صوف را برشته نموده لعاب آلوده فروزند و قلیکه از شکر متعلق بخار کنند آب بوشند بعد از شسته را یکبار گل بر کنند و اینها بزرگ از گوشت یا انجیر خشک در رشته قوی بسته و اندکی خاییده فرو بردن و باز کشیدن انجیر را بیرون می آرد و دیگر این عمل نمایند و اگر غرغره برب عنس که در آن انجیر جو شاییده باشند باعث بر آمدن شکر ناشب میگرد و در وضو شستند پدید آکنند بر خارج گل کنند و ضماد آرد و در سوزنیت و آب بگرم بیرون حلق نیز میفید و غرغره انجیر خشک و غیره مایه جو شاییده صاف کرده و یا انجیر زرد و سفید جو شاییده نیز نافع است تا اگر پنج تدبیر بر نیاید هر روز یک گرم حرق کوفته آب گرم بپاشند و تی نمایند که مجرب است و اولی آنکه تی بعد از متلائی معده از طعام نمایند و اگر دستخوان بود سوده در حلق دهند و اشیای تیز مثل قلع در دهن دارند و حلق غارهای رس است میکند و اطو بر نفس گفته که لطو بر سر گین غریب در حلق با حلق خارج چیز ناشب است و بعضی او را ذکر کرده اند که لعاب بزرگ قطونا و لعاب بزرگ کتان و لعاب جلبه بر هم زده غرغره نمودن شکر متشعب را قلع میکند و اگر ازان بر نیاید چند روز بگذارند و از اشیای مضغ بر حصه اقتضای روز بعد لقمه بزرگ مضغ کرده ملج نمایند پس قلع آن میکند و گویند که اگر استخوان و ارمینی هر یک یک جزو سنگ مقناطیس بر او بر هر یک نیم جزو نوشا در ربع جزو سوده و سیرکه ده چند آن سقیه داده و مقطر نمایند و تا سه مرتبه تکرار کنند آن را و پس در شیشه ننگا در اند و عند الحاجة نیم مثقال یا یک گرم اندک اندک در گلو بپاشند هر چه از خار و دستخوان و آهن و پیکان در گلو شسته باشند همه را میگرداند و اطاقی گوید که از جربات من نیست که بگیرند نوم و دیوان و شلیم هر دو حد یک جزو شاییده در روغن عطاس سرشته تلا کنند که این هر چیز را که از آهن و غیره در حلق متشعب شده باشد دفع کنند و اینها مقناطیس را بر آن نوشا در میانند و یک گرم ازان آب سداب بوشند که آنرا خار ج کند و در خواص آمده که اگر زن حلق قبل از طلوع آفتاب از ابریشم شش هفت تار رشته بافته آنرا از دست دختر ببرد و در گردن برافیند و هر چه در حلق باشد خارج شود و اگر در وقت بر آمدن خراش حلقی بعد از اوقات مغریه برده غرغره نمایند و قدری بیاشامند و حریری مایه بلینه بوشانند اگر وجع سینه باشد و امتلائی بدن نیز بود فصد نمایند و حلقه بلع آرد و در استمال غرغره حلقی مباله کنند تا در هم بهم رسد و اشیای لعابیه غیر حاده تن اول نمایند

بلع ابرو یعنی فرو بردن سوزن

تدبیر آخر جوش نیست که مقناطیس را نرم سوده یک گرم آنرا بایک تاشق شلیم انگوری که بخته بیاشامند و نیم ساعت صبر نموده و جوشانی سده مارشک با حلق دو ماشه لعاب سه توله خوانیده تی کنند اگر بیرون نیاید ساسی کمی پنج مثقال گل سرخ بپاشند هر یک دو مثقال سپستان سی و اندو شاییده صاف نموده و خیرشت پانزده مثقال حله که بیک گرم بوشند و یا سوزنی یکی توله ریوند خطالی شش ماشه تر بدیند کیتو که خیار شش هفت توله روغن یا دانه ماشه داخل کنند و اینها در کنند و غذا نخورند و بعد از قطع عمل و در لعاب گاو زبان شربت قند یا بنفشه با گلآب و تخم ریحان بیاشامند غذا شور بای مرغ بنان توری فریاده کرده و همین غذا را چهار بار تکرار و آید و الا پیوسته سنگ مقناطیس در دهن دارند و یا مقناطیس در رشته ابریشم سبزه یا اسفنج بسته ملج نمایند و بپاشی آنرا بکشند

غریق المار یعنی فرو رفتن در آب

تدبیر کسی که در آب غرق شود نیست که چون آنرا از آب بیرون آورند و نبیوش بود آنرا نفس آن مانی باشد سر گلوئی حلقی سازند و شکم او پیش نمایند تا گلی آب از شکم بر آید بعد از قلع سیاه زخمیبل و یا دار چینی بادیان در سر که جو شاییده صاف نموده در حلق او ریوند تا آنکه جوشش آید و باقی تدبیر آنچه در سکت نوشته است

بکار برود و خلقی بجز در مالک سده هر یک پنج توله شربت عود و شربت یا قوت هر یک یک نیم توله حل کرده بنوشانند و بعد از آن فاقه چند روز هر یک که از آن خود شیر
و شکر ساخته باشند بنوشانند و از انشای رطبه مخصوص آب جناب نمایند و بقول ابن سیرین اگر در دهن غریقی کف نباشد فلفل و تخم زلفیه هر م سوده با سرکه
مخلوط و در حلق او بریزند و بقول قیس در حلق او تخم انجبره و تخم قلیس با سرکه تیز حل کرده بریزند و هرگاه نفس در غریق نمانده باشد حکم بدست او کنند و اگر
گفته که اگر هر که غریق سبز و کوشه ای شیم او سیاه گرد می میرد

مختص خلقی بوقی یعنی کلاه سینه نامند

تیمیر شخصی که گاهی او از کند در سینه غیره خفه کرده باشد نسبت که کند و لیسان را برودی از خلق او او کند پس به بینند اگر کف از دهن او بر آید امید زندگانی
بناید داشت و اگر کف بناید و نفس اندران باقی باشد فصد سیر و یا با سلیق نمایند و برغن بنفشه یا روغن بادام و آب نیلگرم غرغره کنند و اگر بوش بناید
پایه او بخردل سوده یا بر روغن یا بون سیدار یا لند و یا شویک کنند و بعد و ساعت چاه است بشرط نمایند و حقه متوسط نمایند بعد چند روز هر یک که از خود شیر
یا شور که در آن نان گندم سر کرده باشند یا زردیه نیم شربت یا صوبوس گندم و روغن بادام و بنات نمایند و اگر قبض باشد مارالشیر بر روغن بادام بزنند

و از آن باز بند و کلام بسیار در خان و غبار و اغذیه جاز حریف بریز نمایند

تعلق خلقی بخلق یعنی چسبیدن و یوچه بچکو

گاه اتفاق میشود که بعضی آبهای را که در آن دیوچه های بسیار خرد باشد سبب صغرو خلقی آنها آدمی در احتیاط آن غفلت کند و آن آب بنوشد و زود در ظاهر
خلق یعنی دهن و کام یا در باطنی و بندرت در قصبه ریچسپد باشد که از کام بسوی بینی برآید و در آنجا آویزد و یا بعد از رسیدن بسیار باشد که سبب صغیر
وقت چسبیدن بنظر نیاید و چون زمانه معتد بران بگذرد و خون مقدار وافر بخورد و برآید و حجم او طاهر گردد و دهنم و کرب و لغث الدم عارض نشود و چون
صحیح را به بینند که خون رقیق و لغث او برمی آید یا گاهی خون قوی میکند خلق او را ملاحظه نمایند که گاهی بسبب زلوم یا شش پس اگر در خلق متعلق بود چیزیست
متعلق در خلق بریاد و اگر در مری باشد و شوری بلع نیز بود و اگر در قصبه آویزد تا که جدا نشود سرفه یکم فرصت نبرد و بجهت لغت عارض گردد و اگر
از کام بسوی بینی برآمده باشد که انی مقدم و مانع و انسداد مجرای بینی بران گواهی دهد علاج اگر بنظر درآید از مناقش یا از زنبور بگزیند
و ساعتی گرفته و در آنکه تعلق او کم شود پس به تنگ کشیده بیرون آورند و چون قبل از گرفتن آن بسره که و نمک غرغره سازند تا است شود او را و اگر
و اگر دیوچه بنظر نیاید بسره که و نمک و یا سرکه و انگور به هم آمیخته که غرغره کنند و غرغره بمطبوخ نان خورده و نفوخ آن در خلق نیز مجرب است و یا آب پیاز
آب برگ خوخ آب برگ فنجانش آب افیتون هندی هر یک که توله گلاب یک نیم پا و فستقین یک توله رنجه خردل دو توله سرکه پنج توله در روز سه
هفت هشت بار غرغره کنند و همچنین در شب و یا فستقین و شونیز هر یک یک توله آب پیاز خام و سرکه هر یک است توله آمیخته غرغره سازند و تا بیدار برکت قبول
و آب او فرو بردن بکار از زلوم ساقط میکند و اگر دو و گد در قلیان بطور تنباکو بکشند چون در خلق داخل شود فی الحال زلوم بفتند و اگر گل سیاه را در حلق
نهند در سینه علیل را بدان بپزند زلوم از هر جا که باشد جدا شده بگل آویزد و بیرون آید و گرفتن مجلب در دمان همچنین عمل کنند و یا سیر بخورانند و در آفتاب
بنشانند تا گرمی اش را بکند بعد قطعه برف یا کوزه آب سرد بر لب نهند و بفرمایند در لغث را که دهن گشاده دارد تا زلوم بسوی سبزی کند و بیرون آید و غرغره
بسرکه در دل با قدری نمک و کز او شاد و بسره که حل کرده غرغره کردن جرحه نوشیدن نیز نافع و همچنین غرغره با تمام زاج با سرکه مجرب و ایضا آب
پیاز و آب سیرتها و یا با سرکه و نمک مفید و کز افنوخ شونیز خردل کوفته بخیته در خلق زلوم را ساقط کند و اگر نه بود و معده افتد فوری کنند و الا سبب
اگر از کام برآمده بسوی بینی متعلق گردد و شونیز سوده بسره که آمیخته سحوط کنند و اگر خون آید و بنفشه و اول برگ سر روزند اگر ازین هم نبند گردد و بقیه
در سه پاس فصد سلیق کنند دوم الاخین و کز او شاد و صمغ عربی و کثیر او با شیر هر یک سه ماشه سوده از فی حلق و مند و کز بانج عدد به عدد کلان
خوب شامی هر یک یک توله کوکنار و توله جو شایند شربت حب الاس چار توله داخل کرده غرغره نمایند و یا ساقی کوکنار کلان رصند لیس تخم مو

که حب کای هر یک یک تو که جوشانیده فرغ سازند دوم الاغین نشاسته شش گوزن سوخته ماز و سوخته کاغذ سوخته ساییده در و سارند احوال طب
حکیم علی در جریات خود مینویسد که اگر زود در خلق مانده باشد ناخواه و قافله را تا تک بسایند و در خلق بدینند که در او از ناخواه سپریزد و حاسه خود را
بیکد از و بوج از آن اگر بعد از دو سه که و تک بخورند که قاتل دوست بعد از آن بلیس که دفع آن کند برهند و اگر زود در مینی باشند و ای مذکور در مینی و
الطایفی گوید که اگر شیرین جوشانند و خردل و زاج و بوره ارمنی و لوشاد را در آن افکند و بر آن انگاب نمایند فی الفور زود از و آن بیرون افتد و فرغه بسیر
که در آن آب زنی مذکور جوشانیده باشند ازین قبیل است طبیب گوید ایر ساسایید در سر که بار و غن کل آیمخته فرغه کردن در بناب معید است و گویند
که تک طبیب یک کت و دست خود را در آن که کوزه آب بچ و داشتن و بر سر که صبر نمودن و جرب است ایلوما هر گفته که قدر سه صبر بود و زود و شل او هر
از صبر غیر جرب و نام آیمخته در آب آرد و زود در خست مل کنند و یک ساعت در دهن گیرند که در ساعت زود را قتل کند سویدی گوید که برگ طرف
و شایه با فی در سر که جوشانیده فرغه کردن در زاج و لوشاد است و کذا بعد خلق و وسط سر طوخ قطران بر آن جرب صبح سست و نیز از از زنی
و جالبه و شل کردن که اگر سوید در شش برینا مانند و بر بیرون خلق و گردن او و بوره طلا نمایند و بسیر که تند و تک فرغه کنند زود آید و ایضا
او در تذکره فند از حکمای هند نقل کرده که چون صاحب این مرض بر چوبی که طول آن یک ذراع باشد به پیشانی تکیه کند و مان خود را کشد و شش
نوبت بر آن پیشانی بزند و بچه بیرون افتد و جرب است و ایضا فرغه و عصاره قنار الحمار و کذا عصاره اوان الفار تمنا و جاشا و خردل و کذا عصاره
برگ بلسان و کذا عصاره سداب و لوشاد آیمخته و کذا عصاره فراسیون و زخم و ج قنار الحمار و اوان الفار ساییده بر خارج خلق و نفوخ طلیف
محرق در خلق و جرب ترشی ترنج بقدر اسکرجه در سر که تند جوشانیده و در دست اکل برت و مشرب آب و وسیع قطعه اسنج مبلول برت یا آب برت
هر واحد نافع نوشته در صفت آب و صیغره لوشاد که نفع میکند آنرا فرغه و بصیر برگ شجر بنق یا زیتون یا زیتون با شکر و یا لکه که در آن
خردل و حرقه داخل کنند و یا لکه که در آن قدری ثوم سوده مل کنند و ثوم فقط خارج میکنند خلق را و یا بوره و خردل و لوشاد سوده در خلق و لوشاد
زاج نیز نافع است و کای کل و جامع گویند که اگر زود بخلق متعلق گردد و ثوم بخورند و یا خردل و دوم بوق چار دوم کوفته بخورند و خلق چند مرتبه
بدیند و یا بکیرند که کت است در آن ثوم سه دانه بوق و در شقال سوده آیمخته فرغه کنند و اگر در معده متعلق شود و قیوم فستق شونیز مسا و
ساییده بسیر که آیمخته بنوشند و صیغره مینویسد که طاج زود در ک بصیر با خذ آن از آله میکنند و گاهی علاج مینمایند با دویه از غرا اگر قریب خلق باشند و از
بخورند و یا در صفت آب اگر بسوی بلی میل کنند و بقیات و مسلمات بدان و مانند آن اگر در معده افتد و گاهی بخیله نامی دیگر چنانچا انسان را و آب گرم
یا در حمام گرم بنشانند و در صفت آب بعد خردل ثوم و دام آب بچ در دهن گیرند و بر تا آنکه زود موضع خود را گذارند از حرارت که بجهت کوری میل کنند
و اگر برین حرارت چنان بصیر ناید که خود غشی گردد در زاج او و بر نیک است و بسیار باشد که بعد خردل ثوم شستن و آفتاب و کت دن دهن بر آب برت نفع
در چنانچه مسطور شد و اکثر ترشح سر که تنها آنرا خارج میکند و در صفت آب با تک و اما غرا برین بعضی از آن فرغه بسیر که است و حلیت تنها یا تک یا خردل
و در چند آن بوق یا خردل و لوشاد و یا شچ و نصف او که بریت یا فستقین و شل او شونیز و یا لکه که در آن ثوم و شچ و ترس و خنظل و خس
جوشانیده باشند و یا بسیر که بقدر دوا و قیه که بوق ثوم و دوم در آن داخل کرده باشند و فرغه بصیر که برگ غریب خاصه و کذا لک فرغه
بسیر که متعلق از و هر گاه و بچه بد باشد بعد افتد باید که این دوا در دهن شچ ارمنی قیوم شونیز فستقین ترس قسط حرف برگ کای شش هر یک
دوم در سر که و آب بچته بیاشانند و ایضا طعام کند صاحب او از سیر یا بیا یا کرب یا پودینه نری رطب و خردل طبیب و سر که حا و خنظل و لجه
فی کند اگر قی بر آن مل باشد و الاشی بالحق حاد قاتل و میان بکار بر و چون تعلق زود در مینی باشد شونیز و عصاره قنار الحمار و خرق در سر که بچته از مینی
چکانند چون منقطع شود صاحب او از آواز بلند و کلام حذر کشد اگر سیلان دم یا قند او با اسهال او باشد علاج همه بد آنچه و بجهت هر یک مسطور است
باید که و چندی و آب و سسلی گویند که اگر بعد خروج خلق نفث الدم باقی ماند پوست آنرا گلنار سماق جوشانیده فرغه کنند و اگر گلنار کند نشاسته

دم الاخون ساینده بدنه شش دم که از حلق بهر سده قطع کند

بشور حلق و قرصه آن

گاهی در حلق بشور حلقه از مادۀ حار و دوی یا صفراوی پیدا گردد و در مری اکثر واقع شود و در قصبه کمتر افتد و عسل علاج بود و نشانش وجود و وجع شدت و حرقت و آن موضع است پس اگر شدت در و سوزش و وقت فرو بردن لقمه طعام و خصوصاً طعام ترشش یا تیز یا ملح یا خشن باشد بشور در مری بود اگر وقت تکلم آواز بلند و از وصول و خان و بخار در و زیاده گردد و سرفه خشک هر وقت رخ دهد و تغییر در آواز ظاهر شود و بشور در مجرای قصبه ریه بود علاج تدریجش به علاج خنای حار و بشور در مری نمایند و اینها بعد فصد قیال یا اکحل و قنیه شربت غناب یا شربت آلبوم یا تخم کدو یا سوسن یا بیدانه نشین و یا براسه تسکین حدت ماده و حرقت از شیر که جو و نشسته در روغن بنفشه یا با دام حریره ساخته بگیرم آشامیدن خیس مفید است غذا را بشیر بر روغن با دام و باید که غذای نوشیدنی را بنیاد کنند و هنگام نوشیدن غذا و غذا بر پشت بخوابند و از آب سرد و طعامهای سرد باغ فصل و از شیبای شیرین و ترش و نمکین و تیز و گوشت و نان و اغذیه خشک پرهیز نمایند پس اگر بشور تحلیل نشود با نضاج و انفجار و جلا و اندمال آن کنند بدینچه در خنای گوشت و اینها در بشور متفرج و قرصه حلق و بنفشه کثیر از آب سوسن مغر تخم خیارین مغسول تخم هندوانه مغسول تخم کدو نشسته مغر بیدانه و خشک قیال و تخم خشخاش ساینده بلعاب بیدانه و سپحول سرشته خوب سازند و در دمان نگاهدارند و اگر بزور در و بلعاب شیر نشسته که با دم الاخون مساوی کوشت بهینه حب بندند و تا اندمال در دهن دارند برای اندمال قرصه حلق نافع است و اگر برگ نسی سنگ جرح است صندل سفید بگلایپ سوده الایچی سفید مع پوست زرد در مساوی بگلایپ کحل سازند و حب بسته یک از آن در دهن دارند چون حل شود دیگر نگاهدارند تا که قرصه اندمال یا بدین قرصه حلق و طلاء را نافع چون تخم گل یکدم موم کافوری یکدم و نیم از زردت و دو درم روغن گل سردرم و نیم گرفته موم را در روغن که اخته ادویه دیگر که فیه بجهت آن آمیخته جهای خرد ساخته یک یک بزرده تخم مع آلوده فرو برد و اگر بطور حقوق لوق کنند نافع تر باشد و در غذا هم زرد تخم مرغ نیمه شربت تناول نمایند جهت قرصه حلق مجرب و معمول است و شادنج عدسی مغسول گل ارمنی ماز و سوسن سلطان سوسن نشسته گلنا زرد و رولید سوسن و سوسن کوفته بجزر بهینه در حلق لوق کردن برای اندمال قرصه بعد بنفشه آن از نیم نیز مفید است چنانکه گوید که اگر بشور در مری باشد فصد هر دو قیال کنند و حریره معمول از شیر که جو و نشسته بر روغن بنفشه بگیرم بنوشانند بر پشت بخوابند و از آب سرد و اغذیه با رذائل فصل منع کنند تا آنکه بنره بکشد و اینها را بشور در مری آید بعد از اندک سرکه که بنوشانند تا ماده باقی را پاک کند و اگر ازین درد شدت کند اندک روغن گل و قدری لعاب تخم کتان بنوشانند که تسکین الم در ساعت کند و اگر بنره کوچک باشد باین علاج بسرعت به شود و اگر بنره بزرگ باشد بود موضع متاکل ساخته باشد بعد بنفشه و حقه موم روغن از روغن گل ساخته هر ساعت اندک اندک بچکانند تا الم آنرا کم گرداند بعد موم نیم بجزر کافوری باین طور سازند که موم سفید مصفی در روغن گل تازه که اخته و اندک فیذا بطلعی مشغول نرم سوده و اصل کرده از آتش فرو دارند و بگذارند تا بنره گراهد پس در ماهن سنگی انداخته آب سرد بر آن ریزند و بسایند و آب آنرا چند مرتبه تجدید نمایند بعد قدری از آن بچشند چون طعم شوری و تیزی سفید بچشند محسوس گردد اندکی که فور قیاسوری نرم سوده بر آن پاشند و خوب بر هم زنند پس قدری از آن گرفته با اندک سفیدی بجهت موم تازه مخرج نموده اندک اندک در حلق بچکانند تا موم در وقت خواب قدری از آن در دمان گیرند و بخوابند و باید که غذا حریز نشسته و شیر خرد یا شیر بز سرخ رنگ و روغن گل و قدری نبات باشد و در بشور قصبه ریه که نادر افتد بعد فصد و بنفشه و شادنج اطراف کاسنی کو بید و در روغن بنفشه یا روغن گل جو شایند از آتش فرو آورده آرد و جو خطمی سوده بر آن پاشند و مزوج نموده مثل مرمم سازند و بر پارچه صفا و تخم کرده از خارج بر حلق بموضع کثرت در گذارند که نفع میدهد به شوره و بعد دفع مرمم بسرفه تدریجاً تمام او بر هم بزنند و از اغذیه خشک خام صفا و حریزه و جریزه مذکور غذا سازند تا آنکه به شود و تخم گردد و در علاج از آن در و سوسن سرفه است ایلانی حسب جانی می نویسد که علاج بشور حلق خواه در مری یا در قصبه باشد نیست که اول فصد یا سلیق

عسل

یا کس و تبیین طبیعت بار الفوا که خیار شیرین نماید و صبح با شمشیر نیکم یا بزرگ نبات و دروغ نبشته یار و عن کل نبوشند و شب لعاب بهنول بشکری نیکم
 و غذا آستامیدنی منسل حریر که رقیق و سبب و بعد از قیام و خروج ریم در آخر اندک سرکه و در ج آب یا مارا لعاب نیکم نبوشند و غرغره بآن نمایند
 تا شش و قتیقه آن موضع کند و اگر از سرکه الم بهر سرد روغن گل و لعاب تخم کتان اندک بپاشانند و بدان غرغره نمایند و اگر نور بزرگ باشد و ویرماند
 و گوشت حلق را نیز در هر ساعت اندکی موم روغن در دمان گیرند و در بزرگ تخم کسکین باید و ایضا هر چه کافوری مخلوط بزرده بهینه در روغن گیرند
 و در بزرگ قتیقه نیز در دمان آن شغول شوند و فصد و اسهال و شربت و پیریز که مذکور شد بکار برند و علاج آن بیشتر بغرغره باید کرد و از علاج خنایا قتیقه کنند
 و صبح به حال از قتیقه و کثیرا در آب السوس و غرغره تخم خیابین و نشا سبب و سبب طبیب است و در بزرگ نبات و دروغ نبشته یار و عن کل نبوشند و شب لعاب بهنول بشکری نیکم
 که اگر جوشش قروح در جسد و خلق و مری باشد و تازه بود و در سس منسج و سس تخم کسکین که از مارج برگ حنا پوست الیه زرد و کالی و بلبله سیاه
 آله حفض کل هر واحد که انتقال در گلاب و قدری آب لیمو چوشانیده صاف نموده بقدر نیم درم سنون احمر که از گل مغفوفه چیده و قوتیای نبشته
 بریان یک پیچ و ساخته باشند داخل کرده غرغره نمایند و اگر سرفه باشد او به را آب چوشانیده و دو دانگ سنون و هر داخل کرده غرغره کنند
 بعد از آن در روغن که مناسب باشد بپاشند و اگر قروح و ثور از آن شک باشد که مارج عاقره حاسا فوج هندی سیلخه سیاه و از شیشهان برگ حنا
 چوب چینی و هر سه الیه و بلبله آله زرد و در چوب صنوبر گلنار هر یک یک منتقال چوشانیده صاف نموده و دو دانگ سنون احمر آن پیچ غرغره سازند
 ایضا در جوشش خلق و درم گلاب و شکر برید لعاب بهنول شیر که کاهو شیر که مغر تخم هند و عرق شاه تره شربت نیلوفر دهند و بپاشند شیر و لعاب
 شیر که خیابین افزایند و فصد کنند و در لوبقا چپانند و باز شیر که عنب شیر که تخم خیزه شیر که خار شک شیر که بادیان نبات و بهنول بهنول منسج عنب
 گل نبشته شاه تره غلیظ جنانزی خار شک عنب الشلب پر سیا و شان باوین و مویز متقی پستان اصل السوس گل سرخ تخم خیابین گل نیلوفر چوشانیده بپاشند
 داخل کرده و دانه سطل و بهنول ایضا در گلاب بعد تیریدات و فصد سرد و سهلات که با سنگ گراحت سوده بر موصع آنکه خلق پاشیدن مفید و بهنول ایضا
 که در آله کام مسطر شد نیز در قروح خلق که لب آب شک باشد چوب محمول و بهنول ایضا

بپاشند

حرقه خلق

سبب زش خلق یا خون عاقره حاسا فوج است و فرق در هر دو از لون و سبب و طبع و دیگر علامات مخصوصه فلبه خون و صفرا توان کرد و علاج در هر دو
 فصد سرد نمایند و تبیین طبیعت باین طبع فوا که عنب ده دانه پستان بست و دانه آن بخار هفت دانه قرمندی زرشک هر یک درم شاه تره نیم
 گل نبشته پر سیا و شان هر یک چهار درم چوشانیده صاف کرده بپاشند و تخمین مایده باز صاف نموده نبوشند و اگر با خون صفر باشد سناسه کل
 ده درم مغر فلوس خیار شیرین و ادویه اضاف نمایند و اگر کید رم رو به چینی افزایند قوی تر گرد و بعد قتیقه معدلات مزاج از او شربت منسل شربت عنب
 و زرشک و ترندی و سماق و مانند آن و از غرغره بلبله و گلاب و سماق و کشیزه خشک و امثال آن استعمال نمایند و در صفرادی قتیقه صفرایا
 بهنول ایضا زرد مسحق آب انارین معصور و یا آب ترندی و شیر خشک یا باین فو قی الیه پوست الیه زرد و بلبله سیاه کوفته هر یک
 چهار درم گل سرخ شش درم سناسه کل هفت درم گل نیلوفر بپاشند کوفته هر یک پنج درم شب در یک رطل آب بنجیاستند صبح مایده صاف کرده
 یک ادویه نیم مغر خیار شیرین و تخمین مایده باز صاف نموده و درم روغن باوین چکانیده نیکم نبوشند و بعد از قتیقه تعیل مزاج
 نمایند با شربت منسل شربت نیلوفر و نبشته لعاب بهنول و یا شربت ریاس آب برگ بید و یا گلاب یا آب انارین و تخمین لعاب
 بزرگ قوت و یا آب بهنول و یا ماد القریح و تخمین غرغره آب نقیج کشیزه و الم و عدس مقشر و گل سرخ و اگر حرقه بسیار باشد پوست خشک و شش و اگر
 کافور اضافه کردن مضائقه دارد و از تناول گوشت و غذای حاره و اشیا حریفه و مالحه و پنجه غمی غالب داشته باشد اجتناب نمایند و بهنول ایضا
 و عدس و قروح و سماق و مارا شیرین نبات اقتصار و زنده و از قبول خرفه و اسفناخ و عصی الراعی و برگ کاه و کد و مناسب با طبیعت است

191

استلاج و ادرکاس

بر آنکه قصبه سینه عارض میگردد و اختلاج که عبارت از حجتین آن باشد و ارتعاش که مراد از لرزیدن آنست چنانچه سایر اعضا عارض میشود و سبب
اصل اختلاج قصبه ریج فلجیده متولد از خون علیله و یا بلغم و یا سودا می محرق است و سبب ارتعاش آن همان اسباب عرشه بدن است که در امراض
راس مسطور شد و بیشتر ارتعاش قصبه از ماده بلغمی مرخی عصل خنجره و الیاف غشای اوست که از حای غیر تمام ناید و نشان اختلاج آن بکجکج و تردد
و اضطراب در کلام است ساعتی بعد ساعتی نبرد و ادم و علامت ارتعاش آن لرزیدن کلام است و اتم متصل عالج تدبیر آنها از تنقیه ماده و غرغره
و غیره حسب و حسب همان است که بر اختلاج و ارتعاش سایر اعضا در امراض راس مسطور شد و غرغره و معومات را در اینجا تاثیر عظیم است و ایضا طعمای
که در آن خردل باشد قوی النفع بود و باید که از رفع حموت تا یکماه و صمغک و غنذب و از زفتا بسیار و از ویدین و جنابیندن و ستما و خواب بر غیر قضا
اجتناب نمایند و اگر بر سینه مزاجی است بزرگ آن چون تخم اسرب و غیره بقدر طاقت او نمیند و تکلیف تکلم کنند و در اسهالت که او متعلق بود دفع شدید نماید

و دار چینی با دایان تخم انجیر شبت سحر کوه هر یک یک توله جو شاییده شربت فستقین چهار توله داخل کرده غرغره کنند و از مسکه و صندل و صندلین کبریک
یک توله چند هفت ماسته بر روغن بابونه مرستند و ضا و نایند بعد در روغن بنفشه با لند و اگر سود مزاج یا لبش با لعاب پنبول و لعاب بیدانه و شیر و مغز تخم کدو
و شربت بنفشه یا شربت نیلوفر بپزند و بیشتر تازه غرغره کنند و نوشیدن شیر گاو تازه و روغن بادام یا روغن کدو و یا شیر خر یا شیر بز گرم کرده اندک
اندک و یا مار اشعیر لعاب بزر قنونا و روغن بادام و غرغره آن یا شور بای چوب از پیه ماکیان و مسکه و یا حسه آرد سمید و شیر و روغن بادام
هم مناسب و مغز تخم کدو و مغز بادام و بنفشه و برگ گشلی و جنازی ساییده با لعاب تخم مرو و پیه ماکیان تخمیت میان هر دو شاییده و نایند و روغن بنفشه
و موم و روغن کدو با لند و بعد قاتل و طبیب معتدل المزاج و زردی بقیه نیم شست بخورند و بقلبه کدو و اسفناخ و جنازی و قطف غذا سازند و تخم لبط
و غیره و مسکه و اسفناخ بخورند و با لند و یا بجزله و سود مزاج را مری تدبیر معده الحسل آرد چرمی در اکثر اضرار مزاج خود تابع مزاج فم معده است و مقوله الحظ
خدا انی از متاخرین سنت که این مرض علاج پذیر نیباشد

الطبايق المری و فالح آن

یعنی هم بیستن مجرای غذا و استرخای آن و در الطباق چیزی رفیق و یک چون آب و شور با فرو و دقتی بزرگ ثقیل و سلب بخوبی خورده شود و در اول طبقت
ملح نباید داشت الا در اطفال و در فالح مری و صلاطی صغری از طعام و شراب از حلقی فرو میرود و آنچه که در حلق میزند از راه بینی بیرون آید و سبب
الطباق استرخا و عضله مری است از رسیدن بر دوت بآن و انقباض و انقباض طریقی بر آن و بعضی گویند که سبب استرخای غشای مری است و آن
از انقباض صفرا و نفوذ او نیز افتد و گاهی بسبب ورم بود و هر واحد اطلاعات مخصوصه خود شناخته می شود و علاج براسه تخفیف مرض تنقیه بطن و نایند یا با چاق
و غرغره منشفه رطوبات و ستوری که بر استرخا و اضرار اسس مسلو شد و کثرت غرغره با یارچ فیکرا همراه با الحسل نیز نافع و بعد تنقیه براسه تقویت مری
انسیون مصطکی سنبلیط کنگره بهمنین جو شاییده غرغره کنند و کافور عسل و اخگر و صاف نموده نیک گرم قدری از آن بنوشند و باز و سبب لاس
را یک میان هر دو شاییده و نایند و زیر زرخ مجله ناری بنادون و یا شربتانه و چند بیدستر و کینچ و مانند آن طلا نمودن مفید بود و استعمال جوارش
سفر جلی و دیرین باب از جریات است و از قفل فریون و مینج عاقر قرحا کندش بخور مریم بهرق کوفته بهینه آب کف سبب بزرگ ساخته و شک کرده
اکثر اوقات خصوصاً قبل از تناول غذا در دهن داشتن ابیات نافع و فووس گوید که اگر استرخا در آلات بلع باشد بلوغ بر روغن بآن چند بیدستر
نفع بخشند و معمول بهینه متاخرین نیست که چون استرخای مری بسبب رطوبت نری عارض شود و بیاعت آن الطباق مری بهم رسد اول تنقیه بدن
و اما ماده از تنقیه حاده نموده سنبلیط طبیب فستقین قند تلخ هر یک سه توله در آب باران نیم آتار خیساییده صبح بپوشند که چهارم آب باند
صاف نموده و روغن گل در روغن بابونه هر یک هفت توله میچخته باز جو شاییده که آب بسوزد و روغن باند پس مصطکی یک توله چند بیدستر چهار شاییده
سوده آمیخته با لند و از بهمنین در بنفشه با دایان تخم شبت در روغن هر یک یک توله غرغره کنند و چون دهن اندک کثا و شود و لیسون را بر سازند بکند
مصطکی بهمنین هر یک سه توله اصل لیسون شش اسلو خود و هر یک هفت ماسته در عرق فستقین و عرق غلب هر یک سه توله جو شاییده و صاف
نموده شربت فستقین چهار توله داخل کرده بنوشند و تنقیه سبب بلغم و یا جاست کبار نایند و مجله ناری بر صره دوم گردن انفسد که فی الزمانه
میکند بلکه زیر زرخ و میان کتفین نیز سه چهار مجله بنوشند و چون دهن اندک کثا و کرد و در روغن بنفشه چهار ماسته شربت مسهل چهار توله در عرق کدو که توله و
و وقت ظهر شور بای مرغ سنگم سیر دهند و روز دیگر لیون بلین علوی خان چهار ماسته و شربت مسهل چهار توله بی بنادون مجله بخوراند و اگر با این مرض بهوشی
باشد اول تنقیه حاده و بلوی شان و یا ششایات حاده و ارا ایشان لعل آرد و شیشه جاست بر مهره دوم گردن و زیر زرخ نهاده و بزر بکند و همان وقت
خدا و چند و مرد سنگا و دویوز و فریون و قسط تلخ و فستقین عاقر قرحا هر یک یک توله سنبلیط یک توله کوفته بهینه در روغن بابونه سه توله آمیخته بکار برند
تا مری بکشد و بهوش آید پس همه تدابیر آنچه در فالح مسالین مسلو شد لعل آرد و لیکن در خیا غرغره بسیار بکار برند و اگر سبب صفا ایدرم باشد علاتش نایند

بادیان مکوه انیسون دارچینی بادرنجبویه تخم انجیر هر یک یک کوزه و هفت تلکین صمغ در بلوط مذکور برگ سنا دو تولد تر بنفشیدر یوندر خطای هر یک شش شمش
 تجلیل و دوا شده بیاض شنبلیله شش تلکین شرب و نیاس چهار تولد روغن بادام قوی ماشه انما نموده بنوشانند و غذا نخورند آب کچک منع دهند و صمغ
 لعاب تخم سرکه و زبان هر یک پنج ماشه شربت انیسون چهار تولد تخم شنبلیله هفت ماشه چار پنج روز دهند بعد هفت تجلیل سبیل الطیب با بونده مسطک
 اکلیل مکوه هر یک یک کوزه روغن قسط سوم حصه او یک آمیخته صفا کنند در روغن خیسکه و ترب بالند و اگر تجلیل نشود به نضج لعاب علیه و تخم کتان هر یک
 هفت ماشه تخم صمغ مسه تولد نوشانند و بعد انجا برای اندمال صمغ عربی چهار ماشه بلای شیر کزله و یک ماشه لعاب کاز زبان هفت ماشه شربت شش سته تولد
 بنوشانند و یا تخم مرویچ ماشه با شیر گاو سیاه نیم پاؤ و شربت حب الاس چهار تولد دهند و غذا کله یا کچک خورند و شنبلیله صمغ مخفی فرایده در مری واجب است
 که او و یه موضعیه او و یه قایقه متعذر از یاهین و فوکه بر نیاس علاج ادرام معده باشند بعد در ان مثل اشق و مثل و ملک البطم و غیره شوم بلوط و کایا بلوط
 زیاد کنند و اگر ازین فایده نشود و یا قیاس تجلیل بیشتر افتد و یا در مری حاصل صلب باشد باید که بقولینس او و یه قوی التحلیل مثل حب لغار و عاقر قرحا
 و فرودان و زرد و وایرسا و بلبلان مخلوط سازند و بسااست که در ان با استعمال صفا و بهیوات مثل خردل و ثانیفا و غیره آن که در مریات معده دریه بکار آید
 حاجت افتد حتی که بزرگین کبوتر و مانند آن و اما او و یه شرب و در علاج در مری حار و یه قوی باید تا مری در او اندک اندک بود و در او اول در مری حار و یه قوی
 مثل عرس و بلای شیر با حب اسهول و تخم خرفه و اما القرقع و مانند آن باشد و بعد مخلوط از زرد و در مریات میل کنند چنانچه در ان کبوتر از انجیر و بادیان
 و در مریات و تخم کتان آمیزند بعد از ان خرمای و حله نه یا ده کنند و حار استعمال نمایند و ابتدا بر او تخم مثل آنکه از آرد و عرس بر یان و غیره بر یان و شیر به ادرام
 و شکر بسیار زرد و چنانچه شروع کنند حار و شیر و سوس گنیم بر روغن بادام و شکر اختیار نمایند بعد از ان که در سده و آرد و تخم در ان داخل کنند چون خوب انجیر
 رسد اندکی ایرسا و بادام تلخ و فراسیون و قدری تسلیل خردل و تخم خرمای داخل نمایند و در ادرام بار و آنچه در ادرام بار و معده پیدا افتد کنند و ملکات
 و مضغیات در ان استعمال نمایند از داخل مثل بعوقات و حار که بر سبب انجیر در مری حار مذکور شد مثل آرد و کز سینه و آرد و کز که در ان پس و قدری ایرسا و غیره آن با
 و از خارج صده مضغه که مسطر شد و از انجمله حله و با بونده و اکلیل الملک و مثل صمغ بطم و اشق و ایرسا و اندکی عطرست و اگر میل تقوی و تخم کچک است که در شست
 و هر چه در باب ادرام معده بسیار بسیار است

تفرق اتصال مری

سبب اشتقاق عروق از استلائی خون یا حوت آن و یا ضربه و سقوط و جراحت و عللش بر آمدن خون است از قی و در دایم کفین و فرقی میان آن است
 مذکور چنان کنند که اگر استلائی بدان و عروق از خون و سایر علامات غلبه دم یافته شود و سبب اشتلائی خون باشد و اگر آثار غلبه صفرا در یک گرد و از حوت خون
 باشد و الا حال تقدم سرد و در نه یا سقط یا جراحت دریافت کنند علل آن را اگر افرو یا باشد فصد با سلیق کنند و صمغ عربی نشانه کثیر اگل است مری
 دم الاخرین که بر ادرام مسوده اند که استلائی یا نبات یا شربت حب الاس سرشته بلایانند و یا بشیر خرمای و یا بشیر بونده و یا کک مغول یا بشیر بونده یا
 حب حار بر ادرام یا قوی که با بر دهند و عقب او آب نهند و غذا بزدی و سببه بسیارند و هر چه در قی الدم باید بکار برند و قبول شیخ فرق و علاج انجا در مری
 و علاج انجا در مری از مری است که در دنیا حاجت با و یه قوی از وجبت و ملکات بر و تا وقتکه بسوی معده دفع نگردد و بکار بر صمغ انجیر و نبات جاری شود که از ان
 فعل قوی ظاهر گردد و اگر چه قوت او از راه عروق نیز رسد لیکن بسبب طول مساک که در شربت اتصال در مسکه ضعیف شود و بقول گیلانی باید که در غذا ده
 اجتناب منه قاست باشد و نیز خوب که در دمان گیرند و او و یه کبوسوی معده بسیار است نازل شوند و ایشان باید که استعمال و دوا بر است کثیر باشد و یا با

تفرق مری

سبب اشتقاق خون از مری است یا مریاده حار بران موضع نزوی و مانند آن بی نیست که از او نازل حاره عاوت شود و فرقی میان قری و در مری است
 که در قری در دوسو شریک گام خوردن چیزی شور و تیز و ترش اگر چه آن چیز اندک بود و یا ده شود و بلعام چرب نشد اگر چه بزرگ از ان خورد شود و در کبوتر

مرا و دان بطلان صوت با کلیه نیست بل حالیکه با وجود آن انسان بر آواز دادن حسب عادت و لازم او موهبت قادر نباشد و در اکثر عارض میشود این حالتیست که در حجره و آلات او آنچه قریب از نیست موجود باشد و گاهی عارض میگردد و بسبب که در اعضای دیگر باشد بطوری گوید که گاه منقطع میگردد و صوت از انقباض با و بسبب عضلات تمام آواز جمیعاً منقطع میگردد و یا از رسیدن آنست به عصب راجع بسبب بالا و از انقباض با و بسبب اصول انماست و گاه آواز منقطع میگردد و از فساد داخل عضلات موضوع میان اضلاع و با یکدیگر اسباب او بسیارست جالینوس در مقاله رابع مشروحاً بیان نموده و جرجانی گوید که مزاج حشر که فاعل آواز است معتدل میان تری و خشکیست نیز آواز و بطلان او بیشتر از آن باشد که مزاج در تری یا در خشکی از اعتدال خارج گردد پس هرگاه در رطوبت از اعتدال بسیار دور افتد آواز باطل گردد و اگر اندک دور شود آواز گوی و با یکدیگر فرق میان این هر دو کیفیت چنان کنند که نظر نمایند اگر آواز در بعضی نفیس و کدر در زبان باشد حال عدم وجع و تقدم تناول اغذیه و در شرب و مرطب و مقام در هوای رطوبت بسیارند اگر این امور یافته شوند سببش رطوبت باشد و اگر آواز صغیر و تیز همچون آواز کلنگ باشد و خشونت و وجع و تقدم تناول طعامهای خشک و مقام در هوای خشک گردد باشد سببش یبوست بود علاج آنچنینیست در اعضای دیگر باشد تیزش بالا جمالی نیست که اگر از سوء مزاج در بعضی عضل یا آفت او باشد بدانچه موجب بود عارضش باید کرد یعنی چون سبب بعینه دریافت گردد درین وقت بهترین وجه علاج او مقابله سبب دفع او با مائاتل کثیر و وجدان اسباب بعد از عرض و علامات نمایند و هرگاه ابتدای انقطاع صوت محسوس گردد و موجب است که قبل از استحکام و قوت بعلاج او مبارزت نمایند پس بگوید نرزدی یضیه و آب جوشانیده و کچند منقشر و شیر تازه هر دو با یکدیگر ملحق و آب یا شامه تا سه روز و باید که انامه شیرین یا عسل یا چرب یا چوبی که بجا کسر گرم و فنی کنند چون نرم و پخته شود بر آن نهد و سرد و کدره آنچه در میان دوست بجزیری حرکت دهند و قدری شکر در آن انداخته نوشته و انقطاع صوت که اسباب آن در حجره و آلات او باشد در اکثر موارد مر متضاده که رطوبت کثیر سائل بسبب حجره و آلات او در رطوبات او باشد و در موهبت غالب حجره و آلات او باشد حادث میشود پس اگر سبب رطوبت باشد بعوق انخیز بلینند و یا بکیر نذر و عققان و بعقیده غلبه سرشته معق نمایند و یا بکیر نذر عققان سه روز و نیم مردود و رجم ربا بسوس کند هر دو با یکدیگر ملحق و غلبه یسبل بقوام آورده سرشته حبیب سازند بقدر باقلا و دو نیم کی را در دمان نگاه دارند و یا بکیر نذر عققان بجزو خلطیت نیم جزو عسل سه جزو بیزند تا منقطع و حسب سبب نیز زبان بر آید و لعوق کرب نیز شافع است خامیدن شاخای تازه که کرب و در دران آب او اندک اندک مفید و اگر لعوق کرب فایده نکند قدری خلطیت در آن آمیزند و آرد در سینه و طبخ حلبه و کرات شامی و بخی و پیاز و عصاره او و نیم و پسته و انگور شیرین و بعوق زنجبیل نافع و از اغذیه مثل کاهج و خصوصاً اکارع بقیر مفید و باید که حسب فظ از آن بخورند و خصوصاً لعسل یا طبوخ لعسل و گویند که فوّه البصع و شرب عومالی بقدر سخاو و با جلاب و که اکثر لعسل و کذا صمغ عظمی و کذا مغز و طبخ و کذا صمغ سائله هر واحد نافع انقطاع صوت است و بطری گفته که اگر این مرض از انقباض فصول بسوی عضلات باشد علاج بختنه میکنند اگر قوت اطاعت کند و آواز از فوق مثل قتی و بلبل و خات مسهل و غیره جائز نیست و اگر مزاج حار باشد و قوت قوی فصد تیز نماید و اگر مزاج گرم حار نباشد و قوت حار و رطوبت توست عسل یا شیر حار و دل سیاه برب غلبه شیرین غرغره نمایند و از اغذیه مرطبه و باره

بنوکثان چو شایسته غرغره سازند و غرغره کا کراستینگی اصل السوس کو کنار گنان کرمانج عدس و آب جوشایند و نیز سفید و اگر بحسب الصوت مزلی بعد زکام و غیره
 حار پیدا شود و غرض من شده مندر لیسبل گردد و در بعض ضعیفها المعده و سوادی خفقالی باشد بعد از آبکی خورد و چو شایسته نبات داخل کرده و چند دفعه یا
 حسب سرفه همراه شیرین بوش داده نبات داخل کرده و نبات همراه لعوق طباشیر و لعوق سپستان یا در و شربت فریادرس و شربت کریمه و البهر
 استعمال کردن نافع و اگر بسبب بیس مزاج اوئی چیز حار گرمی کند و شایسته یا بس بد حال سازد و مسکه و فالود که یا قوی نافع شود و طبخ حالی با قلابوس گندم
 هر یک چهار ماشه بدانه سه ماشه نبات یک توله جوشایند مفید بود و گاهی بر عایت بوسیند و آب سفید و آب می کنند و اگر در بینی سده و بند زکام باشد بدانه
 سه ماشه گل نیلوفر چهار ماشه عناب پنج دانه تخم خلی جنائی هر یک چهار ماشه جوشایند شیرین و مغز تخم بدانه شش ماشه شربت بنفشه و توله خاکشی شش ماشه
 و چند روز سوم گل بنفشه چهار ماشه از ایند روز چهارم اصل السوس چهار ماشه گل خلی سه ماشه وانی پرسیاوشان هر یک چهار ماشه عناب پنج دانه جوشایند نبات
 یک توله بطور قوه بیاشا شد و اگر آواز بدستور متعسر ماند باز سپستان پانزده دانه زدن خشک سه ماشه خلی چهار ماشه جوشایند و صاف نموده شش یک توله
 داخل کرده کثیرا صمغ عربی یک یک ماشه سوده پاشیده و بنیکس اگر آواز کشاید و اندکی بلغم باقی مانده باشد در بینی سه ماشه افزایند و بعد اگر بلغم لزج
 در پشت بر آید اصل السوس چهار ماشه عناب پنج دانه باوان زدن خشک و در بینی هر یک سه ماشه جوشایند نبات یک توله داخل کرده صمغ عربی پاشیده
 بنوشند که در آخر جالیات حار میدهند و اگر آواز نزل بار و باشد علاج نزل بار و کنند برستور یک مقامش مسطور شد لیکن در بنجا جویب و لعوقات و غراغریا
 نافع آید و این حسب کماله منقول است آردن خود بریان و لیست درم رب السوس ایرسا بسا به اصل السوس باوان مغز چلغوزه مغز بادام هر یک پنج درم
 مشک یک درم بقدر خود و جدا سازند ایضا من آردن خود و با قلاب هر دو بریان لبست ماشه کثیرا مغز چلغوزه بریان مغز بادام تلخ بریان هر یک پنجاه شنبات
 حصه و این حسب نیز سفید کباب چینی قرنفل رب السوس ایرسا بسا به زدن خشک باوان قلیل سیاه مغز پنبه دانه مغز چلغوزه مغز بادام و چینی هر یک
 هفت ماشه و لعاب گادبان سرشته بهما بقدر خود سازند و این لعوق نافع بزرگ کثان بریان تخم کریمه بریان مغز چلغوزه کلان بریان رب السوس هر یک
 دو مثقال ایرسا زدن خشک هر یکی باوان زعفران هر یک دو درم حبسب سفید قوام ساخته بیامیزد شربت و در مثقال با عرق باوان هفت توله و اگر از
 گرمی صخره باشد مغز تخم که شیرین تخم خیارین شیرین تخم خرفه و در عرقیات بر آرد و شربت بنفشه یا شربت نیلوفر داخل کرده بنوشند و لعوق نبات نافع است و نبات
 و اسپغول و شیرین عناب یا شربت بنفشه و ماء الشیر و ماء الحینا و مارا لقرع و آب تر بود شیرین و شیرین و شکر و تخم بوسین هر یک بر سر در مطب منزی بود چون مرطوب باشد
 و سرق و صفایغ و غیره خوردن و بدان غرغره کردن مفید بود و کذا و تا دل شیرین کند و مغز تخم خیار و نشاسته مغز بادام شیرین و زرد ماش مع مغز بادام و با چوب
 گو سفند نافع و اگر از سردی محزه باشد اصل السوس مقشر نیمه کافور باوان پرسیاوشان نبات سفید و عرقیات جوشایند همان نموده بنوشند و یا بخیر سه عدد و موی
 کیتوله اصل السوس مقشر دو درم کافور باوان تخم کثان ایرسا هر یک یک درم و نیم آن آب بچو شایند و گاه به آب با نفع است که در چند روز بنوشند و اگر
 از برودت هوا که قشلی آواز در و سینه عارض گردد و اندک میل نیکو فته نبات سفید و آب جوش داده باز ننگ داخل کرده بطور قوه و نه و اگر بحسب الصوت بار و در فم
 بود اصل السوس چهار ماشه و در چینی عود مسکه هر یک دو ماشه گل خلی چهار ماشه و اندک میل سه ماشه و عرق باوان عرق عناب السوس هر یک یک توله جوشایند و
 سیب دو توله داخل کرده و چند قلیل سیاه حلیت خزل زعفران هر مسکه کوفته باشد و خاص بنزد استغفار گردد و هر صبح بقدر فندق تناول کنند و حسب خزل بنوشند
 نیز زبان داشتن جرب و یا بگیری زرد و درم کپورده درم بی پنجه بیامیزد و حسب از مغز بادام تلخ تخم کثان بریان مغز چلغوزه مسادی ساییده بهما بسته
 در دهن نگاه داشتن نیز معمول و جرب و یا مغز بادام مغز حب العنبر کباب بزرگ کثان بریان هر دو درم السوس باوان رب السوس صمغ عربی هر دو
 یک درم فایند و درم بدستور جدا سازند و یا کثیرا صمغ عربی هر یک شش درم هر یک درم کپورده درم و نیم فلفل سفید لبست عدد زعفران یک درم رب السوس
 شش درم خرماسه عدد و سیفنج بقدر کفایت بدستور مرتب ساخته نیز زبان نگاه دارند و یا خزل بریان مغز بادام تلخ قلیل زدن خشک باوان هر یک درم
 زعفران نیم درم کوفته بجنه کباب سرشته بهما سه پن سازند و نیز زبان دارند و یا قلیل سیاه خزل زعفران قرنفل سبیل الطیب پاشیده و او صمغ عربی

برابر مجموع قند سفید بوزن همه بستر و حبس باخته در دمان نگا دارند و دوا الحلیت بخورند و یا فلفل خردی زعفران خولجان عاقر قرقا حبس سرشته بلبلند و از سبزه
 مستعمله اطباء پسند نیست که اگرک سه درم باقیه سیاه کنند پنج درم ناشناخته روز بخورند و یا خولجان زنجبیل ریح فلفل سیاه خردی دار فلفل همه را کوفته
 بخیته و آب برگ تنبول جهابته وقت حاجت در دهن داشته که آبش فرو برند و یا بگریزاد درک و اندرون آن خالی کرده یکدم حلیت و یکدم نمک سنگ
 ساییده در آن پیکره قطعه ادک بران پوشیده در خمیر آرد گندم گرفته بخاکستر گرم نهند تا پخته شود هر روز بقدر شلک درم از آن بخورند و یا برنج باقیه سیاه
 بپزند و وقت خواب شکم سپر خورده بعد از ساعتی دو قاشق آب بیک گرم نوشیده بخواب روند و رسته روز از یک شایه و یا قدری حلیت آب گرم فرو برند و یا تخم
 کوفته آب گرم همزود نموده بخورند و یا مغز تخم بلبله فلفل دراز نمک سنگ مسادی حبس غلله است بهر روز یک توله تا دو هفته بخورند و یا کبابه جو الکا ساییده
 بشود آینه بلبله غذا بخورند آب با شیر که حب قرطم و زرد که حبیفه و شور یا و حریره نخاله و مغز بادام و شند بهرند و تلکین بلبلت بختنه با و مسلمات باشد
 اگر احتیاج باشد و اخراج ماده بلعوقات کنند و صاحب شفا را الاستقام گوید که اگر برودت مع بلغم باشد علاج او همان است که در ربو مسطور است و گاهی
 احتیاج می شود و غلبه حلو و بلبله زرد و نا و اگر بلغم غلیظه باشد بعد از بلغم غار لقیون استقران نمایند و غرغره خردل ساد و اگر از تری خجسته
 باشد اصل السوس منقشر نیکو فته بادیان نیکو فته پنج بادیان نیکو فته سیاه شان بنا به سفید و آب جوشانیده خشانده نوشند و عوض نبات شند در همین نسخه
 آینه غرغره کنند و یا خجسته زرد پنج درم جوشانیده شند سه توله داخل کرده نوشیدن نیز مفید است و برای زنجبیل دو توله و یا شونیز سه ماشه حبس سرشته
 بخورند و اگر قوی تر خواهند انیسون پنج کرفس ابر سا صغیر بودینه در جوشانده اول افزوده جرعه جرعه بنوشند و تخم شبت پنج کبر نیز زیاده کرده
 و شند آینه بدان غرغره نمایند و حلو مغز حلخوزه رب السوس میوه ملی ساییده باشد فلفل اصل آینه بلبله و یا خجسته و موز و مغز لسته شور بادیان بخورند و یا
 لعوقات مناسبه مثل لعوق کرب و لعوق حب القطر و لعوق زنجبیل و لعوق خجسته غذا بخورند و آب پاکوشت در ریح و تپو و سنگ گنوار و هر روز دانی صبر باز ده آینه
 مرغ تخم نمودن و فلفل سیاه بشند سرشته جهابته در دمان داشتن سودمند است و خولجان در دهن داشتن و خاییدن نیز بکجه الصوت و طوبی
 و نزلی را مجرب است و حلیت محلول آب بیک گرم یا مارا حبس خوردن بستر و دو کمنه بریان بقدر که کف دست خوردن عجیب الاثر است و اگر حاجت تنقه بود
 بهر نسخه این مارا الاصول دهند پوست پنج بادیان و پنج کاسنی و اصل السوس و از هر یک هفت ماشه ابر سا انیسون اسطوخودوس هر یک چهار ماشه غلب
 نه ماشه جوشانیده اسطوخودوس منقش چهار توله داخل کرد پنج ششش روز داده تنقیه بحب شبا کرسند باضا که سنا سه توله ترب سفید ریون خطائی هر یک
 نه ماشه زنجبیل سه ماشه و شربت اسطوخودوس و یا خجسته چهار توله و یا شونیز و زنجبیل هر یک هفت توله روغن بادام هفت ماشه در مار الاصول عوض
 شربت منقش و غذا تا ان گندم شرب لیشور بای مرغ و بند روز دیگر مار الاصول مذکور باضا که شربت بزودی جار چهار توله و تو در بین یا حرف نه ماشه و همین
 بنطاسه چهار سهل نموده این غرغره کنند پوست پنج بادیان اصل السوس تخم شبت انیسون بادیان هر یک نه ماشه در مارا حبس سرشته و حبت تعدیل هر یک
 زنجبیل بخورند و یا شونیز سه ماشه سودده در عمل بکیتوله بلبله و یا خجسته عد و جرش کرده عمل سه توله داخل کرده خجسته نمایند و دیگر لعوقات و غرغره کار برند
 و شیخی می فرماید بایات که در القطاع صوت و طوبی مذکور شد بهر مفید است و محصل و عمل روغن گا و دوی منقش سفید بود و احسا آرد با قلا و بز بزیان و اگر در کرسنه
 نافع در شیا که در در جبر اذل جلاست و کدک اطریه و شیر لیس روغن زرد و عقیده غلب و اصل السوس و رب السوس پس با قلا حبس و طبع انیسون و محصل و انیسون
 و صاحب کامل گوید که هرگاه بخواست از رطوبت حادث شود و بیک خشونت و حرارت نباشد باید که صاحب و آب بیک دران انیسون بادیان جوشانیده باشند
 بقدری مارا حبس غرغره ساد و حریره از قطاعه جاری حبس در روغن بادام ساخته بنوشند و یا آب مطبوخ پنج نسوس آینه خجسته مع حبس و باقیه از فراسون
 و قطور یون غرغره کنند و یا غرغره بخورند مضروب حبس نمایند و لعوق حب القطر بنهند و اگر مدت مرض دراز گردد و سجد استر خا می خجسته و انقطاع صوت که در الاصول
 پوست پنج کرفس پوست پنج بادیان هر یک ده درم تخم کرفس بادیان انیسون هر یک چهار درم مصطکی سنبل الطیب هر یک یک نیم درم اسبارون سافورج هر یک
 دو درم قطور یون دقیق و غلیظ فطر سایون پنج نسوس هر یک سه درم اصل السوس منقشر نیکو فته پنج درم خجسته سفید و ده عدد موز نیز منقش است درم و چهار درم

آب باتش ملائم بچشانند تا بیک رطل آید چهار او قیده ازان صاف کرده بوزن یک مثقال بچون قوی دران لیده بیکم نبوشانند و غذا شور بای و پنج نخ و شنبه و کون و روغن بادام شیرین ساخته و اکثر اوقات حب الصنوبر کبابشکر و پسته و گاهی بادام تلخ بخورند و سیاهی گوید که اگر ثقل صوت از رطوبت باشد چند آنکه بسبب او در خلق غرضه پیدا شود بلغم غرول و جلاب غرغره سازند و یا فلفل و زنجبیل لعسل سرشته حب ساخته در دهن گیرند و فلفل طبعیت خردل مساوی لعسل سرشته بقدر فلفل حب ساخته هر روز سه بار در دهن گیرند و انطاک گوید که از مجربات مار لعسل و عروق کربن خصوصاً بکلیت و وسیع و اکل حلاوات و شل بادام و پسته و نیمبخت لعسل است نزد اهل هند مال گنگنی و جخراسانی ناخته و خولجان و فلفل شسته بقدر یکدم صبح و شام لمیدن بجه الصوت بلغمی را نافعست اگر خشکی حفره و قصبه یا باشد لعابات بیکم حشرات چرب دهند و لعاب بیدانه و لعاب اسپغول در عرقیات برآورده همراه شربت بنفشه و شربت نیلوفر بیاشانند و یا لعاب اسپغول سه ماشه روغن بنفشه یک توله و شربت نیلوفر چهار توله بپزند و لعابا مار الشیر بر روغن بادام نبوشند و یا بطبوخ سپستان تخم خلی خبازی هر یک سه درم باشکوده درم بپزند و روغن بنفشه و روغن بادام اندک بیک بخرع کنند و غرغره بدان سازند و آشامیدن شیر که خرقه و شربت نیلوفر یا آب انار شیرین و زنجبیل برک دفع خشکی که از اغذیه و ادویه حریفه مانده بخشنه بهم رسد نیز مفیدست و بیدانه در دمان دارند و شور بای مرغ فربه و اسفاناج و جنازی بر روغن بادام وزر که بصفیه نادل نمایند و دیگر ادویه و اغذیه مرطبه چون شیر تازه و مسکه باشکوده و سوس گندم و روغن و نبات در شیر خخته و یا آتش که دو کشک جو و یا آتش نشیق و یا دونه شیرین یا پاپچه بزرگاله و گوشت آن بخورند و کثیر انشاسته صمغ عربی رب السوس مغز تخم کدو شیر که تخم خیارین مساوی سوده حب ساخته در دهن دارند و اگر خواهند تدری نبات هم داخل نمایند و خشکی شش را ساییده یا مسکه و شکر آینه مثل لعوق اندک اندک بلینند و هر سه بر اسماوی گیرند و لعوق لعابات نیز مفیدست و از روغن بنفشه و انشاسته و کثیر او گل خلی و موم و سیه گرد و بزره و طی ساخته و هر چه در قسم آید و در سعال یا پس بیاید استعمال کنند و اگر از کثرت آواز قوی و یا بیدار بسیار باشد شیر که مغز تخم کدو شیر که تخم خیارین در عرق عنب الثعلب برآورده شربت بنفشه آینه نبوشند و یا مغز تخم بزره و خربزه عوض خب باین هر یک نه ماشه گرفته و قشقا ش بخت ماشه مغز بادام چهار عدد و شربت صندل و انار هر یک دو توله عوض شربت بنفشه داخل کرده نبوشند و یا لعاب بیدانه و مار الشیر بر روغن بادام بیاشانند و از مسکه تازه که اخته و شکر یا از روغن بنفشه غرغره نمایند از مغز تخم خیارین و مغز بادام و تخم خلی و کثیر او مغز بیدانه و لعاب اسپغول لعوق ساخته بلینند و یا مغز تخم کدو و انشاسته افزوده در لعاب اسپغول حب ساخته در دهن دارند و یا سپستان ده درم تخم خلی تخم خبازی هر یک سه درم جو شاییده صاف کرده با شربت بنفشه ده درم جو شاییده لعوق سازند و کثیر انشاسته بران پاشیده بخورند و قیر و طی که در نوع میباید که شست بر سینه بالند و صمغ عربی انشاسته کثیر تخم قشقا ش مغز تخم کدو بنفشه رب السوس ساییده بلعاب اسپغول جها بزرگ و پین ساخته بپوشند در دمان دارند و حیر که که از شیر تازه و انشاسته روغن بادام و شکر سفید ساخته باشند نادل نمایند و زردی بصفیه نیمبخت بک نک و شیر و مرغ و فرفنی بادام و اطریه و شور بای سمرق و اسفاناج و جنازی بخورند و آب نیگوم استعمال کنند و خواب خصوصاً بر پشت و راحت بنشیند و بیکار نکند و دیگر انشاسته ملینه مرطبه نزل خشونت لعبل آرنه و قبول نولس و رازی فحل منقوع و عسل بجه الصوت حادث عصب صیاح را نافع و اگر ماده زول نماید و درم و درم و درم پیدا کند فصد کنند و بلعاج خناق حار جوع نمایند و جوب ملینه منصفه و کدک غراغره و لعوقات ملینه که ازان علاج خناق حار نمایند نافع است درین نوع و همچنین احبار جاسع تغریه و جلاب بلاندع مثل آنکه از آرد و قلا و بزرگتان ساخته باشند و قوی تر ازین صمغ بطمست و شراب در ابتدا بجه الصوت درمی مضرت و در انتها شراب حلو جائز داشته اند و ترب مطبوخ و مری قلع یکند و بولس گفته که چون این مرض از درم حار قصبه یا حفره یا هر دو باشد باید که اول استعمال علاج مسکن کنند مثل ادویه که بگیرند بپختن و کثیر او صمغ عربی و انشاسته و تر و تخم آبیکه دران این فزوب السوس بپختن پخته باشند تا شل عسل در قوام باشد و حب سعال زیر زبان نگا دارند و چون در درم تخفیف گردد احسانیکه لعسل و کرب و کرات مطبوخ سازند استعمال نمایند و از ادویه که اندک بکار رسد بر نزشل رب تخم از لبنی و کدو و اصل السوس و عکال بطم و وسیع و فلفل و قنده و دارچینی و سیاهونه و امثال آنست و گیلیانی می نویسد که اگر بجه الصوت از کثرت صیاح بنا بر جیمیل حرارت رطوبات را بسوس حفره و قصبه عارض گردد بگیرند

انچیر و لغتار و صبر سادی و منج شسته اندک اندک هر روز دو بار وقت خلوه معده تناول نمایند و حریر که با سبب قح و کشک شجر و روغن بادام و زعفران و کزک
شیر تازه و شور بای ماکیان فربه و اسفناخ و اطریه و حسای معده و لغتات بخورند و جویب لینه صدر و حلق و درون گیرند و کلاک انگور مال شیرینی بنویسند
و سالرا بنده استعمال نمایند و انچه در القطار صوت گذشت و خصوصاً در الحلیقیت بزعفران نافهست و بخوردی گوید که گاهی بجهت الصوت سبب کمرت
استلای بدن از خون یا استلای قصبه ریه افتد و اعراض آن سرخی رنگ و غلط قاروره و سرخی او و تشنگی و عظم نفخ شیرینی و سبب است و علائش فصد
با سلیق و بجا است و اخراج خون بقدر قوت و نوشیدن شربت عناب و شربت ششخاش و خمیره و نفشه لباب بعد از غذا و غذا نماند و بجز بادام و کدو و هم او
گوید که اگر سبب او در دم خیره یا قصبه ریه باشد هر صبح حلاب پستان و تخم کلمی و جنابزی با خمیره و نفشه بپزند و غذا از آن گذرد و با حلاب بجز بادام و شکر سازند
تمیخ صدر و قصبه و بقر و طی معمول از روغن بادام و نشاسته و کبیر از برگ خطی نمایند و بنشیند و در بلای و تخم بعضی بادام بود و صحت جبهت گرفتگی آواز
از سر یعنی سینند و معنی میخوانند و از آن گرفتگی آواز با تخفیف است و در درسته و گشت زبان و پاهی و دیگرگی آن پدید آید و گویند که از خوردن سره نیز این
عوارض رونماید و علائش نیست که چیزی سوخته که بر سر فکله چرخ سیاه شد و از البارسای گل چراغ گویند با برگ بتولی بچیده بخورند که قیامی آید و آواز
میکشاید و گویند که اگر تنها با برگ پان خائیدن و آب و طبع نمودن هر روز تا یک هفته و فصد میسند و رمی نماید و اگر برگ نیست یعنی راس خائیدن
و با طبع آن غرغره کردن نافع و گویند که اگر مزاج گرم باشد بچین بسیار ترش و آب سردی که گشت بکرات و عوارض و اگر مزاج سرد باشد بمخلوط شربت و در
و شکر و غیره قی نمایند و مسل مناسبت که در آن دویذی و می ترایقیت باشد بتولی آرد و بعد بهجت بتدیلیل از آنج شربت بتولی در مالک هم ساده یا در عرق قوی
و بپزند و غذا الکبک و در آنج بر روغن گاو و پخته بنان روده خور اند و آنجا که زمان خوردن آن بعد باشد علائج بنشیند و در کرا و و یه چسب و صمغ است
بقولی شمع خائیدن که با سبب صفت صوت شن و کمرت و آواز او و در حلقه و حلق است آب اما شیر نیست که جوش داد و پس روغن نفشه بران بپایند و با طبع آید
و از او یه حافظه است صوت شن و معصفت آن با قلاست و نفی و زده و مویر و خیره و صمغ و حله و تخم کتان و خرا و اصل اسوس و خرا و بادام شیرین و در
و پستان و شربت عمل و نفی و توار و دویذی حاره و مرست و حلیقیت و قفل و بهر زده و کندر و عکالک و بطعم و پودینه و مغز فیه و دانه و در آنج و صمغ سکه و مسر که
عضل و شربت کزبرة اگر از حرارت و جویست بنامند و از او دویذی باره و مغز تخم بنیار و مغز تخم بادام و مغز تخم کدو و نشاسته و کبیر و صمغ و لباب
اسفول و شربت انار شیرین و حلاب رب اسوس و زده و صمغ نیمه شربت از صمغ ترین چیز برای ترکیب با او دویذی است و کدو که شیر تازه و بقول الطالی اگر
آب ترب انشور و آب انچیر بنشیند و کدو کرب و کرفس و از البارسای صمغ کند و چون تخم کرفس بپایند و با شیریش بخورند عجیب است و بقول سیدی خوردن
کرب و نوشیدن شمع او صفت آواز است و حلیقیت با کرم حل کرده تجراند و درون سجه الصوت را که از ضربه بهم رسد شمع میکند و بچین پیه ماکیان بخورد و صمغ
نیشکر شوی و بقول بعضی نوشیدن آب اگر گرم بر روغن بادام مفید است و کدو از آنرا و کبیر از عرقان و رب اسوس و مغز حلقه و کلاک و مغز بادام
و عمل جب ساخته و درون و شستن و خوردن و غم خام یا شوی یا بطیخ و کدو اکاسع و بصل و کدو و قصب و کدو اسفول و کدو و کدو اقرطم و نوشیدن کاشمش
و یا از خر و یا سلفا فلفل و بطیخ و اکل بجم و ماکیان و کلاک و در آنج و سلوی و در عینی و خوردن عناب و نوشیدن طبع او و کدو کدو صمغ و شربت سبکین
و رب اسوس آب که گداخته و کدو از او و کدو بصل و لعوق در آنج و صمغ اصل و شمع نیمه شربت قطران بران بپایند و همه مفید است صوت است صوت شن
سبب رشتی آواز از اختلاف وضع سطح خیره و قصبه ریه است که از سردی خیره و اگر کشیدگی حاصل صوت و از عروق حاسته شیمی به کشش در آن و از حفاف
رطوبت آن و اگر کثرت ترغم و سرد و از قطع لیا و ویداری مغز و از جماع بسیار حادث گردد پس تشخیص این سبب با استدلال و تقدم آن از مرض بنای
علاج از اسباب موجهه و غذایه و خسته اعتنا نمایند و هر چه از اینها در اقسام سجه الصوت گذشت حسب سبب بکار برند و تناول انچیر تازه و خشک و بویزی
خصوص در روغن بادام تر کرده عظیم التفه است و آنچه از قطع لیا باشد عقیده انگور با هم چند آن غسل چندان بچشانند که گشت آن در شود پس آب گرم آینه غرغره
کنند و در آن از آن بپزند و کدو و بنشیند و از آنرا است صوت همیشه شربت علاج تبید سخی و لایق بر نفس نماند با که عادت صفت نفس کنند و تبید سخی و لایق

ساده
بالفوت و خفا
نگه شکن

[illegible]

باشد و فرق میان آنکه از اجابت یا بسبب سبب و ده ضعف است باشد نیست که آنچه بسبب کثرت حاجت باشد آن علامات التهاب ظاهر بود و آنچه بسبب الم در اعضا
محکم باشد انبساط و انقباض نفس از سخن زیاد بر آید و آنچه بسبب برده و قح باشد و فتنه عاوش شود و آنچه از ضعف قوت باشد جو و ضعف و عدم علم و معرفت
و دیگر آثار مذکور بود و بقول بقراط از نفس متواتر و بیشک شود و آلات دم زدن نده گردد و نفس متفاوت و آن ضد توازن است یعنی قوت است اگر علم حاجت
برسد یا برود یا غایت سقوط قوت نفس حار است که در نفس حرارت و در نفس آلت آن نیز حرارت محسوس گردد و بیش غلبه حرارت است نفس را و در غایت
سببش لطافی حرارت غریزی در سینه که مزاج قلب پر در است و دلالت بر قوت قوت نماید و بدترین علامات است در امراض حار و خصوصاً فتنه که آن نوات
و تری باشد که دلیل تمام است بر اختلال حرارت غریزی نفس متصل است که حرکات انقباضیه و انبساطیه بهم متصل باشند و این دلالت بر شدت حاجت و عدم مطاوعه
آنکه مینای نفس منقطع است که در میان تمام حرکات انقباضیه و انبساطیه نفس منقطع گردد و باز حرکت نماید و این دلالت بر ضعف قوت و عدم مطاوعه است آنکه مینای
حاجت نفس لعش است که در بین حرکات و آنها ارتعاشی بهم بسبب ضعف قوت و صلابت است که نفس منقطع است و این دلالت بر شدت حاجت
میان این و سایر اصناف بخیر است که نفس آن در غیر حال تنفس محسوس میگردد و این در حین تنفس ظاهر گردد و این دلالت بر شدت حاجت است که اگر
در سخن یا مجرای حکم باشد و اصناف بخیر است که نفس در آلات تنفس باشد و در این وقت در اعضای غذا باشد و این دلالت بر عفونت است
و یا غلطی عین و یا مده متعین در ریه و فتنه است که نفس خفاقی است که صاحب آن نتواند نفس کشید مگر آنکه درین راه را نماید و آن هم بر شوری تمام و عظم و سرخ
و توازن باشد با عدم نفخه نفس متکرر است که نفس کشیدن صاحب را خوش نیاید و یا شکره نفس کشیده بیشتر ضعف حرارت غریزی و قوت است نفس و در
این نیز مانند نفس منقطع است و لیکن انقباضها عاقلین زیاد باشد نفس منخشی نفسی است که در این راه ریه یعنی کناره بینی حرکت در آید و این دلالت بر انفجار حرارت
و نور قوت و ضعف طبیعت و یا ضیق شدید خاف و زجر یا جمع ده و انقباضها و یا غلط روی مینای نفس سرخ و فتنه است که بسبب قوت دل در پی حرکات
انقباضیه و انبساطیه که واقع شود و این تابع درم حار و ضیق حاد از شدت

کلام کلی در سده تنفس

و این عام احوال خارج از طبیعت تنفسی است که تالیع علامات حالت مختلف باشد بلکه علامات حالت مرض موجب قوت باشد و در این تنفس مختلف نفس متعین
و نفس منقطع و انقطاع نفس و تنفس ضیق النفس و استعجاب النفس است و همه اینها روی اندگاه عارض میگردد و این انواع نفس بسبب انواع
سوزناج و متلا و سده و مجاری و غلط و اورام و اوجاع و مولی از حرکت و مرض و در جابجای نواحی صدور و بسبب سقوط قوت از امراض ناکه و حیات حاده و یا به و موم
مشهور و بهر تنفس ضیق و عسر آن که بسبب او باشد زیاد میگردد و در تنفس متلا و متوسط میگردد و در سده و جلع بر پهلوی و خفیف می یابد و در تنفس در ریه و خفیف
مثل آنکه از زوال فقرات یا درم عضلات داخل جگر باشد نفس عند تنفساً مطلقاً متعین گردد و علاج خفیفی نوشته که فی الحقیقت این انقباض امراض اند
علاج آنها با تحقیق علاج امراضی است که اعراض آنها باشد با محله علاج بیشتر اقسام سده تنفس از علاج سایر اصناف ریه و استناده و تالیع و بقول شیخ اگر بسبب تنفس
حرارت قلب باشد او و یا سده و یا شرب طلاء و غذای بارده استعمال نمایند و در سده تنفس اگر سبب کثرت بخارات در قلب نبضه یا در ریه ها محسوس از مواضع دیگر باشد
فصد با سلیق کنند و استفراغ با الجبین متعین بکنجین مع ایسج فیکر انانیند و کاسا و سده و یا پیا بعسل آرد و اگر سبب رطوبت رقیقه باشد آنچه تعدیل قوا را
نماید استعمال کنند و اگر سبب رطوبت معتدله باشد جالیات مثل حب صنوبر و جوز و غیره استعمال نمایند و کاسر که از آب بادروج یا آب سداب نفس
رطوبه را نافع است و اگر سبب رطوبت غلیظه باشد استعمال منقیات مذکور در علاج کلی امراضیه بی قوی الحاصل مثل غشیل و زرد فادانندان نمایند و آنچه در علاج
ریه و ریه و نواحی دیگر از مواضع دیگر آید علاج دمانی از انان بعلاج ناله و تنقیه راس کنند مگر آنکه ناله از موضع سده و سوز و ماع باشد که علاج
و آنچه از مواضع دیگر آید علاج کنند بحسب ماده سده و سوز که سبب است و بعد فصد و سده و تنقیه صدر مثل زرد فادان و سده و سوز و ناله و تنقیه راس کنند مگر آنکه ناله از موضع سده و سوز و ماع باشد که علاج
در تقویت نفس و اگر سبب اعصاب یا آنچه تقویت آن تقویت روح در آن العاقلین نماید مثل ادان عطریه استعمال نمایند و اگر سبب هم مریاس و مزاج او باشد

نفس

افشیدن سنبلیله یا نیسودن بادریان با هر دو در هر روز در هر وقت که در وقت خواب و در وقت بیداری
هر واحد یک گرم و تخم بادو حبه و اگر کسی بی ضعف عضلات صدر یا افتاد باشد بمقویات روح که در عصب است علاج نماید و امان حاصل نماید
روغن زکریا روغن در زیت و امان محمول با فادیه و قیر و طیاره است و این روغن را با لادن و روغن در عصاره زعفران و نباتا نافع است و اگر از رسیدن ضربت عصاره
باشد بواجب درم علاج کند **تقلص النفس** و این نوعی است از عسر نفس که تقلص الحجاب نیز نامند گویند که غیر از عسر النفس است و آن آنست که نفس
کشیده شود و نتواند که بر آید تسببش سرد مزاج حار یا بسبب معطل است که عارض غشیه صدر و اختلاج گردد و نتواند که منبسط گردد و پهلوی راسته تنفس
بهم آیند و غشیه بجانب بالا که مبادی آنهاست کشیده شود و علامتش تب لازم و دشواری جمیع حرکات و عدم قدرت بر اخراج زبان از دهان و بر خاستن
پیشم و بند شدن آب و طعام در گلو و اجابت اختلال عقل و بیداری و صلابت و منشأ ریه تنفس است و ایضا سرفه و شواار بود و اگر کسب فدیوش گردد و علاج تبیر طرب
بکار برند و هر صبح اشیر بر طبع مثل شربت نیلوفر و غشیه بشیر و تخم خیارین و یا ما الشیر که که وی تر آب بپزند و آنه در دهان بچسبند یا شربت غشیه و یا
روغن بادام یا روغن کدو و شکر آمیخته نبوشند و اگر روغنهای مذکور نباشد شیر مرغ یا دام و مفر که و خیارین و آب تر بر در مار الشیر که میبندند و روغن
و کدو بر سینه مالند و از غشیه و مفر که و لعاب اسپغول و آب بپزند و آنه بر صدر و اختلاج آن نهادن سازند و اگر غشیه و خطمی کوفته بقرطبی آمیخته طلا نماید
نیز مفید بود و اگر خواهند لعاب اسپغول مضروب بقرطبی بکار برند و چون تب کم گردد غشیه و خطمی و نیلوفر و غشیه بپزند و آب آن سازند و آب فواکه و لعل
یا رده و رطبه و آب انار شیرین بر روغن بادام و لعاب اسپغول بخواب و یا آب تر بر در مار القرقع نبوشند و زردی بر غشیه نمیشیرت و سفید باج بکند و و ماس
در روغن بادام بخورند و هر نوع را از انواع نفس نام طبیع که بسبب شدت حرارت و کثرت حاجت باشد همین طور علاج کنند و هرگاه که و مفر سرد تر باشد
ضمیق النفس بد آنکه چون قول هو انزد استنشاق خروج او عذر و نفس منفذ ضعیف باشد از ضیق النفس گویند و این در جمله اعراض شمار کرده میشود
چون تلخ مرضی باشد که برای او اسم مخصوص بود مثل زجده و ذات الحجب و ذات الریه و مانند آن گاهی مرض بر سه میباشند یا بجلد ضیق النفس
هوا که داخل میشود و استنشاق و خارج میگردد بر نفس دخول و خروج منفذی یا به بگازنگ که در آن تنفس اندک نماید و اسباب او یا اورام است و منافذ
که آن جگر و قصبه و شش است و در نفس خلطه لریه و اجرام آن و شدت ترین اورام که ضیق نفس آرنه است که صلب باشد و یا اختلاط
غلظت یا لزج در آن یا ما است که در ریه جمع گردد و یا غلظت که عارض شود در آن را از غلظت عصاره در از دم حار و کدیا معده یا الحمال و یا اختلاط منصبه در
اضای سینه بسبب استسقا و غیر آن مثل آکا یا از انفجارات اورام و جوف اسفل باشد یا نکات اعضای حلق و صدر از شش یا از بزرگه بریه یا اجباب ریه
و یا کباب آفتی در عصب یا اجباب این اولی است یا نیکه نفس نامند ضیق آن و یا از آنجمله دغایه و گاهی بسبب او ضیق صدر در اصل خلقت باشد و گاهی
بسبب بجران امراض حار بود و این علامت آنست که هوا بسوی فوق میل میکند و گاهی غسر نفس و ضیق او بسبب سیلان هوا از اورام یا غلظت سبب
نوعی راس باشد و مندر بود باورام پس گوش اگر امراض المزاج و اس و غلظت بللاست باشد و یا اورام و ماس اگر امراض است و آفت در حلق و غلظت
یا کبابه شخص این اسباب را برقی نمایند که در بحث ریه میاید و ایضا علامات اورام تنفاتی مذکور شد و علامت ریه در ریه و ج نفیس است و مفر خست
و در درم غشای عضلات صدر و عصب صدر و مخرج شش و مخرج ریه و در غشای ریه و مخرج مع حله بود و لباست که مودمی البعال گردد و اگر
هرم حار بود یا تب باشد و علامات اختلاط اگر قصبه باشد ثقل صدر و نفث و شوق بسعال است و انتقال از د با نفثا ششی یا نفثا
و یا خزه بود و اگر در ریه باشد حال همچنین بود الا سعال از مکان غائر تر اخذ کند و خزه نباشد مگر بقدریکه صعب گردد و خروج او از راه
و اگر در قضا باشد ثقل است که مع تغییر خطیاع از پهلوی به پهلوی دیگر تعصب آرد و بعد ثقل نفس تبد کند و درین با ضیق نفس سعال متعده نباشد
خشک و مرن و خفت با سعال آب گرم و روغنهای حار و طرب بر نکات نف از سو مزاج بار و یا بسبب یسر و دلاله کند و حرارت مزاج و سو و آرد
آن احساس صمود و طمان نشان آنجمله است علاج اگر چه علاج اقسام ضیق النفس بالاستقصا و انواع علاج بود و مبرطز خوا

لیکن قدری از ان با تلباس قرشی در نیجا نیز مذکور میشود و آن نسبت که در ضیق درمی علاج درم نمایند و در خلطی که از خلط غلیظ علاج باشد منفسه منفع اول برینند و اگر با حرارت بود مادر الشیر بر بر نبوشند و عرق گاویان که در ان بزر قطره نادره و اصل السوس حلیا بنده باشند شیر بریت بنفشه با نبات شیرین کرده در آن سبب است و غذا از و رات دهند و اگر ماده کم باشد تنقیه بمشمل لغوع حلو و ترنجبین نمایند و الا غار یقون یکدرم ایر ساد و درم افزایند و بعد از ان جو سو خاله گندم استعمال نمایند و خاییدن برگ ترنج و مشک و زرد تو سبب نفس نماید اگر تشنگی ادا از بلغم باشد و آنچه سبب تکالیف بود اگر از برده و هوا باشد مغیضه حلو بشکر یا جلاب با اصل السوس بدیند و بر روغن سوسن و اندک موم زرد و قیر دلی ساخته و یا روغن بان با نیک مغاث و کثیرا اسپخته نیگرم برینه بالند و اگر از میس باشد با دمان و لعاب است رطب معتدل و حرارت و بر دوت مثل روغن بادام مخمر و روغن بنفشه و لعاب بزرگان لعاب اسفند یا بهر آن علاج کنند و آنچه سبب انحراف و خاییدن باشد برای ترطیب نفس ماده سوداویه و مادر الشیر به نبات چند روز بپاشانند و از مولد است سودا و جو منض پریز لایزم دارند و بعد نفس ماده بلبلوخ افیتون یا حب او یا افیتون بشیر و مشک و هر چه سبب مواد محترق باشد تنقیه نمایند و بعد تنقیه تعحیل علاج قلب بفرجات یا قوتی نمایند از ترشهای مفرط و جله حرلی و ما کج شده یا الملوحت و هر چه مولد سودا باشد مثل هیس و بادخا و قدید و کرم بقدر کوم صید اجتناب کنند و عرق گاویان بشکر یا بهر شربت انار شیرین و روغن بنفشه و از روغن صفت و منع او خن و مواد سوداوی بجا حببت کینیت نافع است و از قو که انار شیرین خام یا بریان بکبر که فته در آتش نرم بچینه و نشکر و موز شک سودا و منست و آنچه سبب منعی صدر در اصل خلقت باشد علاجی ندارد و ضیق النفس بجرانی را علاج نشاید کرد و بعضی سبب ضیق النفس به باج غلیظه و شکای معده از غذا نیز نشسته اند و علاج آنها همان است که در روفا و آمار و قرشی گوید که گاهی ضیق النفس سبب متلاطمی رگ عظیم متدیر است از خون عارض میشود و تیرا و فسد و از خروج خون بسیار است و رازی گوید که اگر در ضیق النفس احتیاج فصد افتاد دست چپ گیرند انتصاب النفس و او آنست که نتواند صاحب آن نفس کشد بدن آنکه است نشیند و سینه را بر دارد و در گردن را بسوی فوق کشد و سبب او جری کشاید و نتواند که گردن را کج نماید جهت آنکه درین هنگام جری تنگ میگردد و نفس خوب بر نرسد آید چنانچه عند انقباض رقبه بسوی خلفه خم نموده و سینه و پشت بطرف خلفه سینه تنگ میگردد و در ریه برای استنشاق قادر نباشد و انتصاب نفس گاه عرض بعضی امراض میباشد مثل خوابتی و حیایات و مانند آن بکثرت انحراف و ناله و در طبوبات منجمه بجا است و گاهی عرض میباشد سبب با خلط طالیه و ماده غلیظه و ادرام و اعصابی نفس و استرخای عضل سینه و گاهی خلطی میباشد بعضی مردم را علاج آنچه عرض مرض باشد علاج آن مرض نمایند و آنچه سبب ماده غلیظه یا درم یا استرخا باشد سبب علاج بر کوبند و اگر خیره بنفشه یک اوقیه بکفند یک نیم اوقیه که در نیم اوقیه در ده شل آن آب بچوشانند و بنفشه چم بپوشانند نموده بنوشند انتصاب نفس را در ساعت ماکن سازد و کذا افطور یون و شربت نان انتصاب نفس و ضا و مفید آن نیز سودمندست و مسیجی گوید که کفع در عسر نفس انتصابی استمال فی مست خصوصاً عقب اکمل ترب که در ان خربق سفید غلا بنده دور و زنگ داشته باشند و اگر بدن محترق نباشد لفظ و یون و قیاحا و فراسیون و مانند آن حقنه نمایند و امان مرطبه از سینه دور در عتار خا و ترطیب و نسد ادرام بکفند و گویند که نوشیدن بول میان نفس انتصاب نافع است و با در بنجوبه کوفته جینه لعسل لعوق ساخته بدستور و طبع قیجیوم نیز مفید و کذا مشونیز یک مثقال جهت انتصاب نفس و ضیق سودا و منشد و بعضی نوشته اند که اگر برگ سنابر بنجیل هر یک دو ماشه نبات چار ماشه وقت نفقن همراه شیر گا و نیم آنرا لعسل سه توله بیکرم بخورند و صبح حب سیاب یک عدد و مطبوخ صبح عربی بخورند و غذا و راج و کلبک و کنشک بر روغن گا و لب یا بهر چته بنان روده تنوری خورند و بعد حب آب برام لعسل که از عرق با در بنجوبه و گا و زبانی ساخته باشند اکتفا نمایند تا اصل روز بل آرند انتصاب کنند و از اکل کنند و اگر وقت خواب زرد و نطویل و جبه سفید که در چشم گویند میباشد هر دو چهار سرخ و غار یقون در بنجین عصفیه یک توله یا سینه و مالایش شربت سبیل دو توله در عرق با در بنجوبه پیغت توله بنوشند و صبح مرکبی سه ماشه بلع نمایند و شربت بنول و سبب بنجین عصفیه هر یک دو توله در طبع چامی ساده آمیخته یک با فغان بنوشند و غذا را در مرغ با بالائی شیر گا و و نبات وقت شب و صبح شربای مرغ و سنگواره بنان خشکار تنوری بخورند تا درست و منشد و الیها السوس

یک باشد و نفس گردد هر یک دو باشد و در غسل یک توله آینه و وقت شب بطور خجسته و غدا شور بای مرغ بنان روده و سبک
آب را در غسل بگیرد و بنشیند تا دوا در ریه و پیر برانکه اطلاق لفظ ربو و هر ضیق النفس و تنصیب نفس اختلاف است شیخ الرئیس می فرماید که
ربو و ضیق نفس که تعلق بریه دارد نفس صاحب آن متواتر میباشد مانند نفس کسی که در اخلاق بهیچسیده و یا کسی را که عظیم عارض گشته و اینها قوی است
که ربو و تواتر نفس است و نفس صاحب او متواتر نفس متعجب میباشد و آن از سرعت و تواتر و صغر خالی نباشد برابری است که با ضیق باشد یا نه و بعضی گویند
ربو آنست که تنفس کند انسان تنفس شدید متواتر مثل تنفس کسی که عدو و صاحب کند و همچنین صاحب و غیره گفته بود آنست که آدمی آسوده دم نتواند
راگشتن تاب و تواتر همچون نفس کسی که بدو و صاحب کامل نوشته علی معروف ربو و تواتر و هر ضیق النفس و انتصاب نفس تمامی حادث میگردد از ضیق که در
مجارای ریه هم رسد بجهت آنکه هرگاه ضیق در شریانی که در وقت بهم رسد بر دهر حادث میگردد و هرگاه در اقسام قصبه آن باشد ضیق و تنصیب
نفس حادث میشود و گویند که مراد از این بیان این نیست که ربو و تواتر بر همه شریانی که در ریه و همچنین ضیق و انتصاب نفس یک مراد آنست که اگر ضیق
در شریانی است ربو هم میرسد و چون قوی گردد و در هر حادث میگردد و همچنین ضیق در وقت تمام قصبه ریه اول آنکه سبب ضیق باشد
ضیق النفس و نزد شدت و قوت سبب انتصاب نفس حادث می نماید و سبب مراد گوید که ضیق النفس عارض عام است بر همه صاحب این
علت و براسه اکثر علل حادث در آلات تنفس و جنبه ی فرق میان ربو و همچنین بیان نموده که مراد ربو و تنصیب نفس عروق خشک میباشد
و مراد بر دهر شریانی و از اینجاست که بعضی گفته اند در هر نفس صدر حادث میباشد و عند سعال هر چه سینه میشود و بجهت انتصاب سینه و خنده و غایبه
و در ربو چنین نباشد و از کلام قرشی نیز تباین و ضیق النفس و ربو ظاهر میشود که هر دو احداث از ان هر دو کذا علاج و احکام آن هر دو حد بیان
نموده و اینها از تعریف ضیق النفس که در بحث اوسطور شد مفهوم میگردد که ضیق حادث صغیر سریع باشد بخلاف ربو که نفس او مثل
نفس صاحب بود و آن عظیم التیق است با وجودیکه آن هر دو قسم سریع متواتر میباشد و بعضی گویند که ضیق عسر نفس است و ربو تواتر مثل متعجب میگردد
فیما بین ربو و ضیق النفس و هر فرق نمیکند و هر سه را مترادف گردانیده و گفته اند که ربو و تواتر و بعضی آنرا ضیق النفس نیز نامند و همچنین صاحب
خلاصه نوشته ربو عبارت است از عرضی که در شش افتد و صاحب آن با وجود سکون محتاج نفس متواتر باشد و این را هر ضیق النفس
نیز خوانند و حال آنکه نیست چنین بلکه هر یک قسمی خاص علوه اند از ضیق و لا نفیس گفته بعضی علما انتصاب نفس را مختص سینه اند با آنکه سبب آن
امتنای اقسام قصبه ریه که آن عروق خشک است از نفیس غلیظ باشد و اطلاق می نمایند بر ربو و بر امثالی عروق و قید نفیس غلیظ بر آنست که او قوی تر
سبب حدوث انتصاب نفس است و مراد از عروق عروق ضواری اند و البیوس و از این گویند که ربو غلط غلیظ در قصبه ریه است اکنون باید
که در سبب ربو توضیح میفرماید که گاه در آن آفت در نفس ریه و آنچه متصل با آنست از پیچیدن خلط غلیظ در شریانی و شعبه صغیر آنها و اکثر شعب
قصبه ریه در خلل ریه و اما کن فاسیه میباشد و این رطوبات یا بطور اولی منقسمه است به آنها از سر باشند خصوصاً در بلا و جنوبیه و مع کثرت
هتوب ریه یا ج جنوبیه و یا منفتح است و مراد از مواضع دیگر باشند مثل صدر و اعضای تحت حجاب که چون هواداران معدوم کنند ریه آنرا قبول نماید
و یا متولد گردد و در ریه از سردی مزاج آن و گاه بسبب خلطی باشد که در ریه و شریانی آن نباشد بلکه در معده منصب از اس یا کبد یا متولد در معده
باشد و هر حادث گردد و بجز احمت معده حجاب را و جز احمت حجاب ریه و شریانی را و گاه برودت کبد و یا غلظت و صلابت آن معین بر ربو میباشد
و گاه برودت از جفا و ریه و شریانی و پس آنها و اجتماع و انقباض ریه و نفس خود و گاه از بر دسافج ریه بدن حادث ماده میباشد چنانچه
در مشایخ و گاه بسبب آفت و مبادی اعضای نفس از عصب و شمع و مانع و فوازی که منافع میگردد و بسبب اعضای تنفس از مبادی
میباشد و گاه بسبب حرکت اعضای حجاب که مزاحمت نمایند اعضای نفس را از انبساط میباشد مانند معده مثله که مزاحمت نماید حجاب را و گاه بسبب
کثرت بخار و دخانی متفش در ریه هم میرسد و گاه بسبب احتباس ریه در اعضای تنفس که مزاحمت نفس نماید و گاه بسبب مفر صدر میباشد

و گاه بسبب

اگر ماده نزله خارج باشد فصدت اندام را با اسبق کنند و بعد از آن صغیر تقیه نمایند و لوقی بار و دهن را از او بگردانند دست که تاه خارج و لوقی بمقتل
در هر حال مناسب بود و گاهی بعد فصد سر و پستان خلجی خبازی اصل السوس گاه در آن گل گاه در آن جوشانیده پاشیده بقیضه صمغ میدهند و شام و یا قوزا
همراه عرق گاه در آن ده قوزه نگاریم می خوانند و وقت سهوا تنفس شش شیری اندکی می لیسانند و یا جوشانده خلجی خبازی گاه در آن بل بل بقیضه عذاب نبات دهند

دار چینی دو ماسته بوشانیده صاف نموده شربت بنفشه دو توله دوم روز شربت گاوزبان سوم روز شربت خالص حمل کرده دهند و اما الحسل از عسل نیم پانزده
گاوزبان نیم آنرا تیار کرده وقت عصر شربت چهار دام میزند یا شند که جلای بلغم و اخراج آن و تصفیه صوت و تفتیح مجاری است خلق خواهد کرد و لعوق
با دوام و لعوق سپستان تیار کنند وقت صبح لعوق سپستان بدهند و اما شیش شربت زوفا در عرق گاوزبان حل کرده بنوشند وقت شام
لعوق با دوام شش هشت بنوشند و هرگاه بر دود و زجاج محسوس گردد و لعوق حبس کنند و بر هر راه بلغم دار چینی دو ماسته و اما سیل زوفا سه خشک
هر یک سه ماسته بنات توله بنهند و زجاج با یک و زهر آفتابیت و مانع بضم زعفران و سرخ خشک یک سرخ سود و بنفشه و گاوزبان و اما سر شسته با عرق گاوزبان
دهند و غازی روغن کباب با نان و اگر تب آید بقیع حی تری از عذاب گاوزبان بدهند اصل السوس نبات بنهند و آنرا بر زهر بنفشه شش و خمیر گاوزبان
هر یک سه ماسته سر شسته بنوشند و بنوشند و عرق گاوزبان هفت توله بنوشند.

علاج

[illegible]

تخمین که شوش هر یک چهار ماشه لبغاج با در پنجویه هر یک شش ماشه قنطاریون دقیق سه ماشه گلشنه و دو توله عوض گل شنبه و عنب الثعلب گل سرخ
در پنج شوسن خطمی و جلازی و شمش می کنند و گاهی در بونانی که با صفر مرکب باشد در منجج اول عنب الثعلب رومی گلشنه عوض بادیان پنج
بادیان زوفا خشک انجیر شند داخل کرده می دهند و بعد نصف سناسه کی نه ماشه ترب و صوف سه ماشه زنجبیل یک ماشه مغز فلوس شش ماشه توله
در عنبر بادام شش ماشه سنی افزا سینه در روز تیر به منجج اصل السوسس پرسیاوشان زوفا سه خشک گاو زبان تخم خطمی جوشانیده شربت بنفشه
تو در می پاشیده می دهند بعد از ایا سراج فیقر با سهیل روز سهیل و با منجج روز خالی می دهند و چون اندک تنفس باقی ماند عنب الثعلب پرسیاوشان
هر یک چهار ماشه ریون خطالی سه ماشه اصل السوسس گاو زبان هر یک چهار ماشه انجیر زرد و چهار دانه جوشانیده نبات داخل کرده با در روز دوم
ایا سراج فیقر سه افزا سینه و یا بهر تکلیف و نفع ماده اصل السوسس پنج کرنس پرسیاوشان فجاج اذخر هر یک پنج ماشه انیسون قنطاریون
دقیق ایرسا لبغاج هر یک سه ماشه با در پنجویه بادیان عنب الثعلب هر یک هفت ماشه انجیر زرد پنج عدد میوه زینتی و دو توله جوشانیده گلشنه
چهار توله داخل کرده و دهند و غذا شور بای مرغ و گنجشک و توله بنان تنوری و بجای آب ماء الحسل معمول بعرق بادیان و سینه و بعد از نفع حب غالیقون شنب
خورانند و صبح از مبلووخ مذکور سنای کی یک توله ترب هفت ماشه زنجبیل دو ماشه جیاش شش شش توله ترب هفت ماشه چهار توله شربت دینا رسته توله روغن بادام
پنج ماشه اضافه نموده می دهند و روز سهیل و دو هر خرداب و شام به دستور سابق و صبح ترب بلوق استقیل و بادام هر یک هفت ماشه خوره بالایشین
اصل السوسس زوفا خشک برگ گاو زبان پرسیاوشان هر یک پنج ماشه ایرسا سه ماشه انیسون چهار ماشه در عرق زوفا و با در پنجویه نیم نیم پادوشانه
ضاق نموده شربت زوفا چهار توله تو درین و یا حرق پنج ماشه پاشیده به بند و همین پنج سه چهار سهیل و به بند پس بهت تعدیل مزاج لعوق کستان
یا استقیل یا بادام و یا سکنجین غصیل و شربت زوفا و یا حله و یا کتان و دهند و حسب ایش و سیاب و اذراقی همراه ماء اللحم به بند و اگر بعد از تنقیه و تعدیل
پس از یک ماه و یا کم و زیاد و باز غلبه کند این دوا دهند که پور کچری شونیزه زنجبیل دار فلفل هر یک یک ماشه بزرگ کتان بریان سه ماشه در عسل سه توله میخسته
بلیسانند و بالایشین مبلووخ صمغ عربی که در جوشانیده که گذشت نوشانند که فی الفور نفع میدهد و توی تر از آن نیست که مرکب کی ایرسا دار فلفل زیر البغ صمغ عربی مغز چلو زه
زوفا سه خشک عاقر قرحا و ارچینی هر یک سه ماشه بزرگ کتان بریان نه ماشه لعسل آیمخته و دو ماشه با گشت بلینند و روز سه هفت هشت بار
لیکن صبح و شام با این مبلووخ به بند بزرگ کتان بریان نه ماشه اصل السوسس شش زوفا سه خشک برگ گاو زبان هر یک هفت ماشه ایرسا سه ماشه
عسل چهار توله و گوشت گاو مرغ خنثی تازه باشد با ست که کفایت می نماید هر روز آتشا میدن شربت زوفا محلول در عرق بادیان و
عرق گاو زبان یکیم قوی کردن در هر سه هفته یکبار تا آنکه ماده متاصل و زائل گردد و نوشیدن مبلووخ زوفا و پرسیاوشان هر واحد یک شست عنب
و سیستان هر واحد ده دانه مقدار یک سکر چند روز بلین و منجج رطوبات و جفت آتسانست با کچله بعد تنقیه سهیل قوی کردن نفع میکند با بر خراج
بقایای رطوبات را و نیز تخمین او و عصاره او اگر از سکنجین عسل و تخم ترب جوشانیده قوی کنند و سه روز بعد قوی مصطک دانه سهیل عود و عرق
هر یک دو ماشه سوده گلشنه یک توله ریج یک توله سرشته بخورند و بهر سهیل و اگر سبب نزله باشد خمیر گشتش یک توله عوض گلشنه کنند و بعد از قی قرات
خمیره مفید و لعوقات و جویب نافه از مشروبات است و لعوقات ادریه که استعمال نمایند در آن جلا و انضاج ماده و تفصیح سد و تنقیه اعضا نفس و تطهیر
ماده بغیر تخفیف قوی باشد و سکنجین غصیل بهترین ملطف و لعوق غصیل عظیم النفع است و از لعوقات حیده عسل و آرد کتان و روغن بادام شیرین
و بادام مقش و مغز میته و مغز چلو زه و آنکه زوفا سه خشک در جلا بیکه در آن اصل السوسس و پرسیاوشان جوشانیده باشد سه هفته یکبار به بند
که قوی تر از آنست و تخم کتان نیکو فته جوشانیده صاف کرده با عسل دادن وقت غلبه نیستی خوراکی که سبب می دهد و کذا عرق ناخواه و همچنین
حلبه و میوه زینتی و طل آب خوب جوشانیده یک نیم اوقیه که گرم نوشیدن سریع النفع است و اینها بعد تنقیه جویب و سفوف و شربت و عرق و عرق
و جویب و مبلووخ و ماء الاحول که در میان او و یه که مذکور کرد و حسب حاجت استعمال کنند و جویب گرم پوخته در دمان دارند و عسل

در اینجا

منقرض نموده و پرسیاوشان با دیان زوفای خشک مغز با دام متشرب جلد پودینه و لایق صمغ عربی تخم خطمی کثیرا تخم کتان بیدانه کوکتا هر یک شش
جو کوکب نموده و در دو آتار آب بجوشانند تا نیم آتار با نوصاف نموده غسل پا و آتار داخل کرده بقوام آرد خوراک پنج ماشه تا دو درم لعوق کبر
ضیق النفس مجرب است گاو زبان گل گاو زبان صمغ عربی زرد و زرد حج رب السوس همین سفید پنج سوس فلفل سفید هر یک یک درم پا و بالا شش سفید چار درم
و نیم شش سیاه دو نیم درم مغز بادام یک نیم درم مغز تخم تربوز دو درم تخم کاهو متشرب یک درم سفید پنج دام بنات سفید پا زوده دام بستو
لعوق سازند خوراک شش ماشه ایضا نافع ضیق النفس و سعال و زهر بلغمی اصل السوس متشرب ساگل گاو زبان با دیان زوفای خشک گل بنفشه هر یک
یک توله عنب انجیر زرد هر یک بست دانه موثر متقی چهل دانه تخم خطمی کثیرا زوفا رب السوس یک نیم توله جوشانیده صاف نموده بنات سفید پا و آتار
عسل مصفی نیم پا و داخل کرده بقوام آورده در آخر صمغ عربی رب السوس مغز جلفوز سه صطک هر یک سه ماشه دار چینی دو ماشه بار یک ساید آمیز
ایضا نافع ضیق و سوس متشرب اصل السوس متشرب گاو زبان تخم خطمی خبازی سوس گندم هر یک یک توله گل بنفشه رب السوس شش ماشه زوفای خشک شش
جوش داده صاف نموده بنات سفید پا و آتار بقوام آورند زوده و آورده صمغ عربی رب السوس مغز بادام متشرب مغز تخم خرزهره مغز جلفوز هر یک
سه ماشه گاو زبان دو ماشه بار یک ساید آمیز زوفا که در این مرض مجرب نوشته ایمون غار لیون سفید هر واحد یک توله کوکب بنفشه در شش
سفید شش توله آمیخته هر روز سه ماشه با عرق گاو زبان بلیند مطبوخ نافع رب و سرفه لغوی بزرگ کتان زوفای خشک ساگل گاو زبان هر یک یک نیم
با دیان دو درم پنج با دیان نیکو فته اصل السوس متشرب نیکو فته پرسیاوشان هر یک سه درم انجیر چهار عدد موثر متقی پا زوده دانه بنات دو توله در آب جوش
داده بل آرد ایضا که مجرب سویدی است اصل السوس متشرب نیکو فته پنج درم با دیان دو درم انجیر سفید صفت عدد خوب جوش داده صاف نموده یک توله نیکو
داخل کرده بنوشند و بلنج شیخ از سنی و ایر ساد اصل السوس تلیم النفع است و بلنج بزرگ کتان جلد هر یک هفت ماشه موثر متقی یک توله نیکو فته مطبوخ که در رب و بار
بلغمی اسن پیری اصل السوس برگ سداب پودینه هر یک چهار ماشه پستان بست دانه جوشانیده شند دو توله داخل کرده و هندی و گامی و سیون چهار ماشه
بجک سداب یک ساید با دیان اصل السوس پنج سوس هر یک چهار ماشه زوفای خشک سه ماشه جوشانیده بنات یک توله داخل کرده و هندی با سارون و عصف هر سوس
داخل کنند اسارون حبتا ملل باره دماغی هضمی نافع و پنج سوس لطیف ماده است دانه باید و اگر در سرفه ضیق که بهیول است ایضا رب اکرب و سوس کثیرا بلغم مع
استسقا کلکنا پنج بزرگی شش ماشه خورده و مطبوخ و س با دیان عنب الثعلب هر یک چهار ماشه زوفای خشک سه ماشه موثر متقی ده دانه جوشانیده گل قند دو توله داخل کرده
بنوشند اگر گافه نشو اصل السوس پرسیاوشان فراسیون عنب الثعلب رب السوس هر یک چهار ماشه زوفای خشک سه ماشه موثر متقی ده دانه پودینه دو ماشه جوشانیده بنات توله
آمیخته صمغ عربی کثیرا هر واحد نیم ماشه سوده پاشیده بدینند و چون زوفا و شیرین متشرب است مطبوخ زوفا که در بلو بلغمی معمول انجیر زرد و سوس هر یک یک درم درم رب و
ده دانه تخم کرفس با دیان پرسیاوشان اصل السوس دفا می خشک فراسیون هر یک یک درم رب و سرفه و بلنج عنب الثعلب تا بنصف رسد صاف نموده در سرفه روز
با دو مثقال چون زوفا بدیند و تا یک هفته بل آرد بعد و بنفشه نماید همچون زوفا که در رب و ضیق حبتا ملل نافع مواد محبت سینه مجرب است در حبتا معال نزل بار در
قول جربانی خواهد بود و دیگر منفع سو اسینه نافع رب و سرفه زوفا اصل السوس پرسیاوشان و زوفا رب و سرفه درم یک نیم درم مغز بادام تلخ تخم کتان مغز جلفوز
هر یک سه درم فلفل با دیان پودینه خشک پنج سوس هر یک یک درم غسل سه وزن شربت سه درم همچون رب السوس نافع رب و ضیق و خراج
رطوبات از سده و ده از صدد از مجرب است حکیم علی زرد و زرد حج تخم انجیر و دانه فلفل مغز بادام تلخ حبتا زوفا خشک پرسیاوشان هر یک
یک جز رب السوس و در زوفا کوفته بنفشه با عسل کف گرفته همچون سازند و هر روز سه درم تا چهار درم بخورند و عنب الثعلب خمیره بنفشه در آب گرم حل کرده بتدریج
بیا شاند همچون قشقی نافع رب و سرفه و در سینه و معده و جگر و در بول و مصفی آرد موثر متقی است و پنج درم زعفران سبیل الطیب سلیمه و اویسی
دار شش شیان هر یک یک درم قصبه لوزیزه قفاح از خر عکاک بلغم متشرب هر یک دو نیم درم مرکب چهار درم انجیر حل کردی است در شش حل کنند و انجیر
اگر کفنی است کوفته بنفشه جگر با عسل متشرب شربت یک درم با شربت زوفا در در و سینه و سرفه و آب گرم در در و جگر و معده نافع و دیگر که ضیق و سعال

مسامی کوفته پنجه یک ماسه و یک ماسه شام خورد و در طعام بر وزن زردیاده نماید و دیگر کا کز رنگی بیکر مول بهارنگی و شیشان مساکو کوفته
یکتا یک صبح و شام بخورد و دیگر بیکر مول بهارنگی مویر منقی السوس فلفل سیاه و مسامی در شند که سخته از دو ماسه تا چهار ماسه و ادن نیز
مفیدست و دیگر شکار بریان یک سیاه اشخار هر یک ماسه سوده وقت خواب باب بخورد و دیگر چوب تقورسه و هار که گرفته اندرون آن خالی کرده
نمک و قدر سه اجزان پرنوده بگل حکمت گرفته در آتش خاکستر نمایند و یک سنج خورده باشند که چوب بعضی اطباست و دیگر چغندر سه ماسه
پوست سنج آگ شش ماسه در نیم آتش و نیم پاؤ آب اورک کھول کرده جدا بآب درش ساند و یک صبح بخورد و در وزن زردیاده خورد و سه روز
مرض بر باد اعلی میشود و دیگر چغندر و ایفون و عاقر قرحه ختم و هتورا مسامی بگیرند و ایفون را بر آتش انگشت ملائم و طرفت آهن بریان کنند
و یاد در جود ای جوف پکرده در آرد کنند کم گرفته در وزن گاد بریان نمایند تا آکا آرد سیاه گردد و بعد از ایفون را بر آورده باقی ادویه بسایند و آب جدا
بقدر نصف یا شش شش به بندند و یک صبح و یک شام بخورد بشرطیکه بطن غالب و مزاج مرطوب بسیار بار و وقت او متحمل باشد بطن را بکشد از
در بوی و انتصاب نفس را دفع نماید و حکیم علوی خان میگوید که اگر چه در عرض چنانک کنند چه ضرر باشند و اگر هر دو انفس نمایند ضرر او کم گردد و دیگر
نمک کماری نیم پاؤ و نیم پاؤ چهل و هتوره شش عدد و در طرفت گلی ملین نموده اند و سه آثار پاک و شتی نموده آتش دهند بعد ساید قدری
خورده باشند جهت خفقت و سرفه از مجربات اوستاد مرحوم مرقوم است و ایضا بر بیان آن مغفوفه مستورست که اگر آرد کنند و آب بسیار خیر کرده
روغن نان پنجه بخورد و فیدست صفو کف دست می که از برای شقی النفس یعنی بسیار نافع است برگ آکه که در در شده از دخت افتاده باشد
یک آثار چون بهری و نمک از هر یک دو نیم ماسه پنجه بخورد و آب ساید به برگ مذکور طلا ساینده خشک نموده در سیدوچه گلی نموده در میان آتش
پاک و شتی آکیاس که از زردیاده سوده باشد احوال حذاق مؤلف اقتباس مینویسد که این تدریسین باب بسیار
مفیدست و از مسهل نیم ستی بسیار زردیاده و قندهار اول سوطی غاس نزل که بر بذر تار و بوسه بسیار از را بخی و طلق بر آید و بقا صله بسیار
کفتری شود بای میخ که بر وزن بسیار پنجه باشند خورایند چهل قد می نمایند چهار کفتری تا در سه ترا گیر و پس جود القی ساید فلفل گرد و کافور
در عسل یک توله آینه بلیسایند و بالایشین مطبوخ تخم شنبه و ترب و شلجم و پوست سیاه اصل السوس هر یک نه ماسه پنج خرپره سه توله با جبین
چهار توله نو شاندر کفتری بفرانگست نیاید پیر مرغ مدود و هند و کفتری از مغز بادام سخت عدد اصل السوس سه ماسه شیر کشیده نوشانند و این
دو ادیرین باب از مجربات مستجابترین در زنجبیل سمنه هر یک ده ماسه تر کچور و کاسینی هر یک پانزده ماسه عود و روغن عطرانی بسوی گل گاوین
ایرماق فلفل مر و ادیرین ماسه هر یک پنج ماسه عسل الطیب هر یک نه ماسه زعفران هفت ماسه مقطر چغندر مقطر پنجه و نه هر یک
یک توله مغز بادام سه توله مویر منقی نه توله روغن قنب نه توله و نه ماسه در سه چند قند قوام ساخته بای میزند شرفی از سه ماسه تانه ماسه و اگر این مرض
دوره کند سه چهار روز پیش از حد و شاد و اول دستور کتی کنند بعد مسفوف نبشته و یا حب غار لیون و یا این حب چند برگ سنا تر بپسند هر یک سه توله
زنجبیل فلفل گرد هر یک یک نیم توله مویر منقی پنج توله جدا بقدر فلفل سنبه شرفی از نه ماسه تا یک توله مطبوخ تر بر قوی لبنا سه چهار مسهل داده لغوات
در کوره و یا حب بیش و یا آب دایمی که یا لا باشد شد بکار بر بفضلی که در اول دوره نیاید و اگر آید یا خفیف بود و اگر صبح یک عدد حب بیش بخورد
و وقت عصر حب بسیار و سواک لبنا هر چه خواهد بخورد و تا چهل روز متواتر استعمال کنند ضیق هفت ساله دفع شود و آینه برای دفع دوره آن
چهل روز متواتر وقت غفلت همراه شیر مادی کا و نیم آمار این دوا احتمال نمایند و اگر آید یا زنجبیل هر یک دو ماسه سنا سه ماسه نبات بارز تا لبست و نه
بعد از تدریس موقوف ساخته صرف سنا دو ماسه و زنجبیل یک ماسه نبات بر لب عمل آرد غذا شور بای میخ نان تنوری و اگر در آن سال دوره ویر و آید
و ضیق شود در سال دوم چهل روز دیگر بکار بر نوز و چون در سال یکبار در دو سم سراده شود مسهل بگیرند و این حب پندی مفیدست عاقر قرحه فلفل
پوست انار و جود برگ با نسج کزانی پوست میخلان نمک سنگ و سنا ششتر ششتر هر یک دو درم ایفون دو ماسه کوفته پنجه آب اورک جدا بقدر خود مساکو

و در دمان و در عروق پر سیاوشان که در او دیده می شود یونانی ها مستطور شد درین باب از مجربات هست ششوی ازان از نه تا سبت درم و این عرق زردی
نیز نافع زوفای خشک نیم رطل انجیر زرد سی عدد و اصل السوس پر سیاوشان خراسین پنج بنفشه بادیان هر یک ده درم عناب کلان چهل عدد ششوی
سبت درم مصنف خلاصه گوید که در بلغمی اگر در نبض و قاروره علامت حرارت در یابند رگ با سلیق بر نهند و مطبوخ نه و فای و چون آن را
و تا یک هفته برین نوع بگذرانند بعد ازان بقوی و اسهال قطع ماوه نمایند و چون یک عدد و بار کثافی سه چهار قطعه نموده یا ناکس آلوده بخورند قوی تر است
می آورد و سینه را از اخلاط پاک می سازد و جوی که در باب اسهال خواهد آمد برای تنقیه و ریختن نیز مفید است و حسب که در قول سینه می آید درین باب
مؤثر است و بعد ازان با مطبوخ و چون اول تا یک هفته دیگر مداومت کنند و باز به تنقیه بر دارند و همین نوع بجا نهند اشتغال و رزق تا مرض زایل گردد
و این بقون بقایست مفید است و سر فکند و ضیق النفس را بجز ششم خنطل بکنند و یو دار فلفل سیاه گویگر و فلفل زنجبیل مجموع مساوی کو فستق چینه
یک درم ازان با مال العسل بدهند و این دار و بقایست مفید است ششوی نیم درم بکیرند و در آن گندم آمیزند و قرص ساخته بر آتش بریان کنند و بهیاری
تا سه روز غذای نرم بدهند و روز چهارم اگر بیار جوان و قوی باشد نصف این قرص بدهند و چون شش سفت بار اسهال گردد و قدر است با شش
بخورند و اگر با وجود آن شکم نباشد و بار دیگر همین غذا تناول نمایند و روز دوم نصف باقی ازین دار و بدهند بعد ازان تا سه روز شور باری که بر خورشید
غذا سازند و پنج شش روز دیگر هم غذای نرم بدارد و در اثنای خوردن دو و بعد ازان تا چند روز از باد احتراز لازم دارند و در خانه مطبوخ که بسیار ناکس
نباشد بنشیند که سخت نافع است و صاحب جربیات گفته که باین دو و چند کسان از ضیق مزمن صحت یافته اند و در هنگام امتداد و ارضی ضیق فستق
و عرق بادیان حل کرده شیر را اصل السوس را در آن اضافه نموده گرم کرده به سوز توده نوشیدن فی الفور تسکین و بهر شربت زردی یا بکیرند و
و عرق فلفل عظیم شود و منبت است و اطبا گوی که بسیار در تنبی نمایند و آن کس بود و تلطیف غذا کند و او را می که قوت قوی باشد و زردی ترک کند اگر تسبی
موجود بود و الا حسب سبب و رت و اگر چاره نباشد فروع و ارضی درین و منبت و طلق شیشه ها ترک نمایند و کذا دهند و انداخته و باید که بکیرند و شربت
اسول یا زردی و فای بند و در آن محلول از جربیات است و کذا بطلع فو که با نیدن و در ارضیون هر و احد یک درم و هر که بزرگتان با نصف زن آن فلفل بسیار
و عسل برشته دائم بخورد و مرض را قطع کند و کذا سندوس خربزه بخورد و هر کسی که طبعیت نیم درم بخورد و عقده یک یک سکر جبه آب مطبوخ انجیر و کویا و انیسون
و زیره مدبر سکر بنوشد از ضیق النفس و بهر خلاص یا بدو و جربیات است و مثل انیسون طبع نیم حلا ششویت و بوقی و زیره و خوردن سرطانات بریان
و طبع آنها بشیر و الیها از جربیات نوشیدن بار اصل بر عفران سبت قول شیخ الرکیس بدانکه شیخ علاج بر وضیق النفس و اشتداد النفس سبب
اشترک آنها در اکثر امور و اسباب یکجا بیان نموده و فرموده که آنچه از رطوبات باشد علل شش نیست که توجه بانفاسی رطوبات ریه برفق و اعتدال
کنند با ستقراغ باشد یا تجلیل و اگر بدانند که آفت عارض در آن سبب کثرت ماده است لا محاله استقراغ بدن مبطل نمایند و وجب است که او را
لطیفه منجم باشند بدون تسخیر شده یک مودعی تخمیت ماده و تغلیط آن گردد و لهذا متقدمین در معاین بر او فیون و بیخ و هر و ج بلکه بزرگ طونا
داخل کرده اند سبب خون آنها از غلیظ و انجماد و اگر آنکه مراد ازان باشد که بزرگ باشد چون کثرت پذیرد در آن هنگام استعمال آنها اندکی به صلاحات
جائز است و همین سبب و حسب است که تعهد ترطیب ماده یعنی ترقیق تسبیل و انضاج آن نمایند چون غلیظ یا لزج باشد و بر تلطیف و تقطیع صفت
اقتصاد کنند که اکثر عتف او و عصیان ماده مودعی جبر است در ریه که در بدین سبب جمیع او و یه مره از جنت او را بر بنا بر خراج و رطوبات قوی
باین مرض ضرر میکنند چون بار بود که غلط محسوس گردد و باید که او را به صدریه او و به از جنس نافه از فستقین و امثال آن از او که کبیده منجم
مخلوط سازند آنچه میان این جاذب شد سبب است او مثل فوه الصنع و نیز از دست چون مرطوب طفل باشد او را به بشیر مادرش آمیزند و او را به
معتدل مثل آب بادیان و به بشیر آمیزد ایشان را کفایت کنند و شور بای خردس پیر همین بر نفع و نفست است و از نه سبب استعمال
دلک سینه و متصل آنست با سبب او با پاپا خوشن خور و سا چون در جی النفس اشتداد باشد بدکاس معتدل یا بس بدون زعفران گر آنکه مانگی بر

در جربیات

پس ندرکی روغن بر آید و باید که در دلک بر روغن در بعض اوقات او به محله قوی مثل قیصر و نظرون حقوق استعمال نمایند بدان دلک شدیدی کنند و قبول
 شایع قوی از این آنست که دردی شراب سوخته چهار درم تفاح از خرزقیون هر واحد یک درم بار یک سائیده بر روغن آمیخته بر سینه مالند و اگر داده بسیار و مرض مزمن
 باشد لایست از تنقیه سبب قوی معمول از تخم انجیره و برفانج و قشالکهار و تخم خنظل و مانند آن او به تنقیه صدر از رطوبات نمایند لیکن این او به صحت نباشد
 بلکه به بلحات آنها تعدیل نموده باشند و از جمله تدبیر بعد تنقیه قوی استعمال صورت و رفع او به ریج لبوی قوت و طول است که بخور ریاضات جزیه مخصوصه سبب است
 آنکه بکام لایق و قلیل لعل آرد و از جمله تدبیر بعد از تنقیه سبب است استعمال فی متصل خصوصا بعد خوردن ترب است یا شراب چهار درم بوق مرغ پنج اوقه
 مار العسل و این دو قوی سبب استعمال او نشاید که چون مرض قوی و دام صعب گردد و در خرزقیون سینه بسیار نافع است و آن در امراض صدر امون
 غیر مؤثر است و بهتر آنست که قطعه ای خرزقیون در ترب خلائینه یک بشانه در زنگار زده بعد بر آرد و آن ترب را بخورند و الا یغیا گیرند و خردل و نک
 هر واحد یک درم و بوره از منی نیم درم و نظرون یکد انگه سوده در ج استار آب و عسل یکا اوقیه آمیخته بنیاشا منده باید که بعد استعمال فی کمال استقامت
 مرضی دارند که برای بار بعد از سینه بلک بلکوس سینه را پوشیده و آرد و از جمله تدبیر جدیدین مرض او مستطین طبعیت است و تناول کبر کلینج بل
 طعام و طرح کنند و شور بای مرغ سیرین بر قوطم و بلالاب و چندند را عا نشاید بر آن میانه و اگر این کفایت نکند یا الشیر شدیدا الطبع مع خرزقیون اندکی عیسینه از
 نیم دانگ تا سه ربع دانگ بنوشند و ایتیمون درین مرض شدید النفع است اگر از آن سیکه در آن ایتیمون جوشانیده باشند و العسل بسیار نافع شدیدا
 و همچنین تناول او یک مقدار پنجم طبع است و کدک انجیر و پودینه و سداب که در آب جوشانیده و از آن مار العسل ساخته باشند نافع و الا یغیا طبع حلیه
 باختر و ربع عسل بسیار قبل غذا بزمان طویل استعمال نمایند و بعد غذا معاد و کت کنند و همچنین طبع مؤثر و مله آب باران و شیر اندام شیرش ریاضت است
 که از بلالاب و سیرین و سبب نمانند و عجلت در ایشان احداث احتیاق تجرک ماوه بعفت ننماید و احتیاطی ایشان نیز تدریج باشد مثل ریاضت و آن ایشان
 نفعی مقبول از عین خیر بود و نقل آنها مطلقا باشد که در آن حب ایشاد و زرد فاقه و مقرو و پودینه افتد و سوسنا غدی آنها از شوم خرگوش و گوزن و
 غزال و خصوصاً قلدس باشند و خنده و سار به آن که ریاضت چون خشک کنند و در دم از آن بیاشا منده و ای این مرض است و کدک که ریاضت بر سه
 و نجوم برای آنها مثل ماهی مخزی نری غیر اجامی مثل کونجک و زرد و در ج و شور بای خرزقیون سیرین و سداب و سوسنا و کدک و کدک انجیر
 در اندکی احباب بود و داخل میکنند و شراب ایشان ریحانی کنند قلیل المقدار باشد چون اراده کثرت نفع و اعانت بر نفث کنند بسیار رقیق از آن استعمال
 نمایند و شراب عسل و مؤثر ایشان را نیز نفع میکند و در شرابهای شیرین معاون بایشای لطیفه بسبب جلا و لیس و نفث نیز منفعت است و باید که در شراب
 و غذا فرق دو سه ساعت کنند تا شراب غذای غیر نهضم را نماند و کدک و سداب و مقرو و پودینه و سداب یک دفعه سیار بنوشند بل بدفعات افک اندک
 نوشند و اما اسوره که اجتناب از آنها واجب است از آنجا جام است حتی المقدور و خصوصاً بر طعام و خواب بسیار و خصوصاً خواب روز
 و خواب بر طعام مضرتترین اشیا است برای ایشان مگر آب سبب بیداری نمیشود و مانگی و حرارت در بدن بهم رسیده باشد که درین کلام
 اندک خواب بعد طعام کنند و از جمله خوب که در آن نفع باشد اجتناب نمایند و از شراب آب خواهر شراب بر طعام احتراز دارند و اما او به سبب قوی که
 ملائم ایشان است مثل نوشیدن جاد شیر و تخم خنظل هر واحد نیم درم با العسل است و یا چند بید تر مع اشق و استعمال حب غاریقون در هر ماه
 دو بار لایست چون مرض قوی گردد و الا یغیا تخم خنظل نیم مثقال نیون سدس مثقال آب سرشته حب سائیده بعد استعمال حقه سافوریکه
 قبل ازین مثل آب چقدر در روغن کج و بوق و مانند آن استعمال نمایند و الا یغیا تخم خنظل و دانه تخم انجیره یک درم ایتیمون نیم درم عسل
 سرشته یک شراب سافوریکه ساعت بر آن جبر نمایند بعد از یک اوقیه تا سه اوقیه مار العسل بنوشند و الا یغیا تخم خنظل و تخم مساوی
 بوق نیم جزد و ج سوسن یک جزد و جاد شیر یک جزد و حب سبب از یک نیم درم تا دو درم بخورند و بعد انتظار یک ساعت نصف قوطی مار العسل
 بنوشند و الا یغیا خردل کثقال نک طعام نیم مثقال عصاره قشالکهار نیم مثقال شست قرص زان ساخته و یک روز در میان یک قوطی مار العسل بخورند

احتمال حرارت قوی نماید یا حاصل آید بهر دو حسب صنوبر یا حسب بلغم بطن و اگر قند یک درم در آبیکه بخیر سفید یک و قند جوشانده صاف
 کرده باشند که اخته بایک درم روغن بادام آمیخته سه روز بنشیند نفخه بپزد و اجابت است که استعمال جمیع او و دیگره بعد از قند بدن بدو است
 مسهل یا تخم در لوبست مثل دوا می مرکب از ترب و غار لقون و نمک لعلی و تخم قنطاری باشد و اگر استغراق بدن از تریب و سنگین کنست بدن او از
 بلغم و خلط غلیظ پاک گردد و کتوف که از فراسیدن و پیاز استیقل بریان هر واحد یک و پنج سوس نیم جزو ساید بلغم کف گرفته سرشته بسیار
 صبارح بقدر یک بلغم همراه آب طبعی پنج یا حاشا یا برنج است یا پودینه بخورند و از دوا مرکب هر روز چهار اوقیه بیکشتال معجون قوی دیگر درم
 روغن چلغوزه بنوشند و اگر احتیاج بقوی تر ازین افتد تریاق اریغیم درم در آن حل کنند و کتوفی که رسنه بر سیاوشان رب السوس هر یک هفت گرم
 باریان فراسیدن غار لقون زردنای خشک هر یک سه درم میوه سالد صمغ بلغم هر یک دو درم مویز منقی لبست درم کوفته سینه و مویز و صمغ و صندل
 و تخم کتوفی که رسنه و یا آمیخته و یا بلغم کف گرفته آمیخته بیکشتال خوردن نیز نافع است و کدک حب صنوبر که بار مغز سخته مغز بادام تلخ منشر
 هر واحد پنج درم تخم انجیره بادیان که رسنه حله هر یک سه درم سقرنبه دانه سقر حب قلقل هر یک چهار درم باریک ساید و بلغم و تخم کتوفی که رسنه
 لعوق سازند و روغن بادام تلخ آمیخته بقدر یک شقال آب مویز یا سقنجین غصلی بخورند و یا حله بمقشر و جزو حب صنوبر که بار یک جزو کتوفی که رسنه
 خوب جوشانده باریک بسایند و بلغم کف گرفته آمیخته لعوق سازند و یا علق الا باطرا لرج رطل و چند آن آب که آنرا پوشند بخوشانند تا بقوام عسل آید فایند
 نیم رطل از اخته سبز تا آنکه لعوق گردد استعمال نمایند و جالینوس در کتاب ادویه مرکبه ذکر کرده که پیاز غصص خوب کوفته آب او بگیرند و مثل عسل
 آمیخته بر آتش انکشت سبز تا بقوام لعوق آید و قبل طعام و بعد از یک بلغم بخورند و یا جالینوس در میوه نوشته که مویز منقی و حله مغسول هر دو
 یکجزو آب باران سه جزو خوب جوشانند تا مدها شود صاف شود و عسل آمیخته پزند و کف او بردارند تا بقوام شربت آید و بر استاتوالی بنوشند شربت دو و قنده
 راج و شربت نافع انحصار نفس نیز مفید است و آرد که رسنه آرد حله هر واحد پنج درم شونیز اصل السوس هر یک دو درم عاقر قها کینیم درم باریک
 ساید موم در روغن سوسن یا روغن نارین که اخته آمیخته مثل مرهم سازند و بر سینه چنان نمایند و غایزه ایشان مشکل در مزاج و جوهر بادیه مستعمله
 اعنی جابر یا بس لطیف باشند و مثل تیتو و در راج و قدر محمول آب خود بزیاده و شربت و در چینی و خولجان و قنطاری یا بلغم بر روغن بادام و در چینی و
 کرد و ادوی دمانند آن بسیارند و اگر احتیاج بیابن تر ازین افتد محوم غزال و رنب و قلع و دهن که تخم حله براس ایشان موافق است و لا سیما ریه
 آن چون بخیر نک خشک کنند و کوفته سینه و درم بایک در آن مویز جوشانده باشند بهرند و کدک که رسنه بقیه قند و اگر طبع سرد و کوسج ادام سازند نافع بود
 و از بقول سداب و کرفس و نعناع مرشا و صقر طرب و بادام و ج و چند روز در دل و مانند آنست و آنرا که باریک یا بلغم و مویز و حب بطم و حب مختل و طبع
 معمول السوس حب صنوبر و حب بطم نافع و از اغذیه مولد بلغم مثل سمن و ماهی تازه و شیر نار حاست و حب که منفع و مزید این مرض انداختاب نماید
 و کدک از تمامی مولدات نفخ در راج و شراب غلیظ و حلو چه سبزند و بعد از خواب کنند بیکه بعد از دل و اندک از معده بخوابند و طول هم نهند
 و غذا بعد ریاضت چون از تعب آن استراحت گردد استعمال نمایند و بر ابدان ایشان آب مالج لطل نمایند و لافقی و جهر جانی مینویسند اگر
 داده در عروق و شرابین ریه و در خل ریه باشد و نفی بود ابتدا القهه با سلیمتی از دست چپ کنند بعد از آن آب و دیگر بکار برند و در تمبران بادیان مثل
 نمایند و شوربای خرگوش و آه و گوزن و رده و دهنده و ماهی شور بای ماهی طبعی باشد و شش رده و دهنده و ششک کرده بگویند و با شکر آمیخته بنهند
 که درین مرض با نخاصیت نافع است و بعد طعام تا مدت دراز نگذارد و آب بنوشند و از آن آب حاصله در ساعت یا برده هر چند که نوزاد بکست
 و بعضی آب مادر السوس سود دارد و ماییدن سینه و پلو کف در باد و نظرون سودناقص است و اگر از مالش مانده شود و شون یا سمن یا روغن خیر
 انگلیک یا لند و آما تیر خوردن و در ایشان بایک که اولی بر دانه میوه و شرب کنند مثل سقنجین که از چهار دانه است یا یک شقال سوده و آب سداب سطل کرده
 بنهند و سقنجین بزدوری و عسل موافق است ماد غلیظ را نفخ و در آب سانی بر آرد و سینه پاک کند و شصت و شصت که نزد فاسد خشکشان و در آن کرده باشند

نکته

نکته

درگاه

و هرگاه او بی‌مفر و کفایت نکند یا در یک مرتبه چون مبلو و نماز و جوع و کینه و بر است تقیده حب غار یقون بدینند و یا غار یقون چهار دانگ و نیم تخم خنظل
یک نیم دانگ رب السوس یک درم حب سازند و این یک شربت است و ایضا غار یقون نیم درم تخم خنظل شلک درم نیم حب طحاح دو دانگ
رب السوس تخم انجرو ایرسا هر یک نیم درم و آن یک شربت است و جهت کسی که در سینه او حرارت باشد یا تب همگی در آن نقشه رب السوس هر یک درم
غار یقون ربع درم کثیر نیم دانگ حب سازند و آن یک شربت است و غار یقون و افیتون را در غیرض نما صفت عیال است و حب طحاح و شیر و هند و حب
و نع حضرت آن حبیب روغنهای گرم و خوشبو مثل روغن یاسمین یا لند و هرگاه بدن با دود مسهل پاک گردد و دوا نیم گرمی کردن سود دارد و دود و
حبوب منقی سینه و مجاری نفس ازین نوع باید بگیرند عاقر قرحا و عکاک الالبابا و کوفته باندگی باز و سر سینه حب سازند و دوا در دمان دارند و اگر
ازین لعوق سازند باز نیست و باقی همان ادویه است که در قول شیع مسطور شد و اگر حرارت باشد آینه ادویه در تخمین و تخم کثیر یک نیم درم سیر ملطفت
مخلک خلط غلیظه علاج نمایند و لندرا حنت و دلاک بنظران سحوق و انشاع از اشیا می مرطبه مثل نوسم و تخم کثیر و سکلون و نع بیکند و باید که آنی که
در تخمین آن ایسول و شونیز و زیره سرشته باشند تناول کنند و از بقول ترب و مانند آن دهند و بعد طحاح نماز طولی آب گرم آنرا که نوشند و فقط
در هر مرتبه دو بار تلین طبیعت نمایند و بر روغن سوسن و غار شربت و سداب که در هر واحد با دوا جمع این روغنها قدری موم گرم کنند باشند تخم کثیر
و قحاح قیصوم بدینند و تخم انجرو در سر که فیسانده صاف نموده بنوشند و یا تخم رشا و سوس و عسل در روغن بادام لعوق را باخته بخورند و یا بگیرند
نوه و قد و مانا و حب الفار و سرکه و از آن بخیل سبیل سازند و در کولک طنج زوقای خشک و غار ایسول و ایرسا و کما در کوس و سرکه و رشا و پودینه و
بر روغن چلغوز و یا روغن بادام تلخ بنوشند و یا لعوق از عکاک الالبابا و عاقر قرحا و باز و دوا شش ساخته استعمال نمایند و در هر ماه دو یا سه بار بخورند
و افیتون اسهال آورند و هرگاه قی استعمال کنند اول با شیا می خفیف تر مثل ترب شقوق و تخمین بعد با انجرو قوی تر باشند شل خردل و بوقری پس
بقوی تر از آن مثل کل ترب که در آن خریق خلاصه باشند قبل آرد و بعد از آن آب که در آن جلوه مویز مقدار یک انچه و قیو چوشانیده باشند بر روغن بادام
چهار درم بنوشند بعد اسهال طبیعت بجهت حاد و وجوب نمایند پس از آن اعاده کنند بدینچه سبیل نفث نماید مثل طنج انجرو مویز بر روغن بادام تلخ و
انجرو و آرد و شونیز در روغن سداب یا روغن شونیز بر سینه ضا نمایند بعد از آن انجرو چوشانده و صاف کرده آب ادبار دیگر چوش و دهند تا بقوام آید
و بر سیاه شان و پودینه کوی کوفته بجهت آمیزند و بطور لعوق استعمال کنند و گاهی معالج این مرض باین طور کرده میشود که هر روز شلک رطل مبلو و زوقا
بدون شقال معجون زوقا تا یک هفته بنوشند بعد از آن بجزل و عسل و سرکه قوی کنند بعد باین حب اسهال آورند غار یقون شلک ربع درم تخم خنظل ربع درم
عصاره قشال الحار دو دانگ رب السوس نیم درم حب سازند و این یک شربت است و اگر کفایت نکند باز اعاده تدبیر نمایند تا آنکه صحت حاصل شود و اند
اغذیه غلیظه تا بضعه رسیده بپزند و لعوق آسبیل نافع است و کذا دوا که از اراد چینی و زرا و نطویل و حله و هر واحد نیمه و قیو رافسنیدین فوه هر واحد یک اوقیه
زعفران یک درم لبا و زرد سفوف حب الرشا سی درم کچر لبت درم زوقای خشک ده درم فایند لبت درم مرثب ساخته بقدر حاجت استعمال کرد و این
نیز سفید روست و تخمین بعد و قیصوم و کما فیطوس و زوقای خشک و زاسیون مسادی و دوا که در آن ریه شعلب خشک پنج درم است و در قول تخم
مسطور شده جلوه ادویه آن کوفته بخیل انجرو سرشته حب سازند و هنگام خواب استعمال نمایند و افضل زین همه لعوق انجرو و حله است و باید که حله سرشته
با انجرو خشک چوشانده و صاف نموده آب او بخیل بنزد تا غلیظه شود و بقوام یعوق آید و چند ساعت قبل از طعام بخورند که منفعت عظیم نماید و اگر
تب نباشد و الا با احتیاط استعمال نمایند تا تب بپایان نکند و اگر همچنان کند اول تسکین آن نمایند بعد استعمال کنند طبری گوید که بر حقیقی از بخت
بار و غلیظه منجمه را قیام تصبیه باشد علامتش خنق نفس در صدر و شیب وجه و قلت نشاط است و نفس صاحب آن شبیه نفس شخص و دیده و تعب
کشیده و یا بپزند زوقه کشتی گرفته یعنی متعالج میباشد و خواشش را با خراج نفس اکثر از او خال هوا بود و علا شش غریبه که اول بحال بدن مرطبی نظر
کنند اگر شدیرا لا متلا باشد فصد با سلیق نمایند و از اغذیه غلیظه پرهیزند بعد بجهت لینه عقده کنند مگر آنکه مزاج غلیل بارد باشد و در قاروره ادغامی بود و اگر

درگاه

او قدر است از جاشیر یا سکنجبین داخل کردن مقدار نقد از رو جاشیر و سترست بعد از آن بگیر از اصل السوس مقشر و پنج درم و نیز منقی لبست درم فطر اسالیدون پنجم درم
 تخم کرفس با دیان هر دو واحد درم بر سیاوشان ده درم و در ماهها افشار سترست هر دو واحد چهار درم زوقای خشک پنج درم جلد را بچو شانه تا مگر اگر در صافیت
 نموده در ظرف آبلکینه بدارند و هر روز لبست درم ازین طبع بوزن پانزده درم این شربت بنوشند بگیرند از شیر سفید من همیز و نیز منقی یک کابل و نیز و نیز
 صد درم در وقت چند آن آب بچو شانه تا آنکه جهر شود بعد صاف نموده بعد نصف آن غسل و اصل کرده بپزند تا بقوام سکنجبین آید و اگر در آن قدر
 زعفران داخل نمایند بهتر باشد و اما غذا از صحرای صغیر طایفه که بر آن سرکه غصیل و مری پاشیده باشد سازند و اگر این معالج در آن اثر نکند ازین اصل
 ننمایند و اگر ازین بجای حاصل نشود با نیز طایفه دیگر که از اسعاج اوسطا مانند مستقل شود و آن انیسیت که بگیرند و صقیل کلان تازه و قطعه است به خود
 آن ساخته مثل قلاوه مشطرم سازند و در ظرف آن خضر که نصف او از سرکه کشیده باشد بنهند از زرد سوس آن گل حکم کرده پنج روز در آفتاب گذارند بعد پنج روز
 در سایه گدازشته سمرقانی بکشایند و باید صاف نموده وزن کرده در دیگ انداخته بر هر طایفه آن زوقای خشک و بر سیاوشان هر یک پنج درم جاشیر یک درم
 داخل کرده خوب بچو شانه بدارند و دیگر صاف نموده و مثل ربع او غسل یا شکر داخل کرده بقوام آورند و هر روز ده درم از آن بایک درم این سرفه بنوشند
 بگیرند زوقای خشک پنج درم تخم کرفس دو درم و نیم بر سیاوشان یک درم و شکر عاقر قرقس که یک درم و نیم درم همه باریک ساییده و نصف وزن
 او شکر طرز آهیزند و غذایه باریج شیرین لیسب سازند و برین معالج و او صفت نمایند پس اگر فاضل نگردد و باین اسعاج ثالث بچو شانه کنند که میان هر پنج روز
 یکبار قی کنند با نیز طایفه که بگیرند و بر سیاوشان کلان و پارچه پارچه بنمایند و برگ شسته کنند که بپزد و در دل کوفته یک کف در آب تر کرده و در روز بگذارد و در وقتیکه بپزد
 اندکی میوه سالک و صره یک انگه خربق در پارچه بسته اندازند و با شش ملائم بپزند تا مگر جهر شود و بعد اختصر و صاف نمایند چهار اوقیه از آن بگیرند و در آن چهار اوقیه
 سکنجبین دو انگه نمک سوده داخل کرده قدر کلان از آن بنوشند و از پر بر وزن سید انجیر آلوده تحریک نمایند و چون این سه دراتی کنند و مده پاک
 گردد قدری گلاب گرم کرده بنوشند بعد پنج روز راحت داده و مرتبه دیگر قی نمایند و این ایام قی روغن خیری و یا سیسین که در آن قدری مصطکی و انزلی
 نوقا و اندکی مر جوشانیده باشند بر سینه بمالند و هرگاه سه بار باین طور علاج کرد و ندپس امر بخوردن این چون نمایند که خلقی کثیر را باین معجون علاج انجیر
 کرد و بسیار از آن صحت یافتند چند آنکه گویا برونشال یا نانا بود و این معجون را از اینان ترکیب داده اند بگیرند زوقای خشک ده درم بر سیاوشان
 سه درم و شکر حمافا شرافط اسالیدون که فیلس جعه فراسیون هر دو واحد درم افیتون چهار درم کبریت زراوند صحرای هر دو واحد و درم سکنجبین ده درم
 فرفون سه درم و شکر میوه سالک و یا لیسب مصطکی و عکاک الانباط را پنج هر دو واحد چهار درم و نیم انیسولن با دیان صحرای هر دو واحد و درم همه را بسته اند و هر پنج
 ساییده نشود و در بطیخ انجیر یا سرکه غصیل تر کنند تا گدازشته شود پس با دو سحوقه آهیزند و جمله را صقل کنند کوفته بپسندند و درم سرفه و صفت ساعت
 دو درم از آن بخورند و بالای آن نمید کنند صاف غیر تلخ بجمع کنند و با نمک پخته را به روغن زرد بکشند و در روغن بکشند بل بقتلار یک تلیس نماید
 و غذا با سینه خشک یا قمار سازند و اگر از سینه تپید و تپید باشد باز از غذا غلیظه و لیسب پریزند و ریاضت معتدل جائز است و از جماع
 حذر کنند که موهن صدر است و از جمله جو بیهوش مثل با قلاوه و عیس و لوبیا و مانند آن اجتناب نمایند و این معجون نیز انجیر من رالس یا رناع است اگر در آن
 حرارت مزاج نباشد بگیرند باز از پنج درم زراوند صحرای زوقای خشک اصل السوس هر یک ده درم انیسولن بریان سی درم و سواسه بارز و سواسه
 بعد از پنج خشک بچو شانه بدارند و صاف نموده غسل او بپزند و مثل او غسل سفید داخل کرده با شش ملائم بپزند تا بقوام آید پس
 باز در داخل کرده حل نمایند تا مختلط گردد بعد دیگر او و میوه سحوقه آهیزند و این معجون هر روز ببرات در حالت خلط شکم استعمال نمایند و آن در غایت
 جوهر است و کثرت آن ننمایند و هرگاه مزاج مرطوب بجزارت متغیر گردد و درین طریق معالج ترک نمایند و تسکین مزاج نموده باز اعاده این معالج
 کنند و اگر بقایا ازین رطوبات لزج در اقسام قصبه ریه یا صدر باقی ماند باین معجون بچو شانه کنند که تفتیده او نماید بگیرند زوقای خشک و گدازنده پنج عکاک الانباط
 را پنج بر سیاوشان هر یک ده درم و سواسه کوفته بپسندند و از سینه تپید و تپید باشد باز از غذا غلیظه و لیسب پریزند و ریاضت معتدل جائز است و از جماع

در وقتیکه بپزد

در وقتیکه بپزد

در وقتیکه بپزد

در وقتیکه بپزد

در وقتیکه بپزد

و شیر شتر نیز براسه ریه و سینه و اندک زائیر گوشت و ماده خرد آنچه در علاج ضیق از اجزای دهانیه گشت لیکار بر نه و غذایا را شیر سوزند و گاه
 باش مقشتر مرغ و غنم بادام و شیر مقشتر بطبخ بقرع و اسفغاناخ و مانند آن غذا بسیار نهند و فواید فراوانی که طبیب الراحمه و مستشار فواید و شکر است
 و امر و دخیار و ریاحین بارده مثل بنفشه و نیلوفر و گل سرخ و صندل و گلاب و کافور و دلالی اینها بر سینه مناسب و از ایشان می یابند محفظة احتراز ضرر و رست
 و بعضی متاخرین میگویند که بعد فصد با سلیق یا ابلجیت تبدیل مزاج خمیره صندل تیش راوی یک توله در قی نقره یکده و طباشیر لاجورد و مقبول هر یک
 یکماشته آمیخته بلیسانند بعد شیر که اصل السوس هفت باشد و خیابین و منکر کند و هر یک نه باشد و لاجورد و زبانه هفت باشد و گلاب و بید مشک و عرق گاو زبان
 هر یک هفت توله بر آورده شربت بید لاتی و گاو زبان هر یک دو توله داخل کرده تخم فرخنده یک که نه باشد پاشیده نوشند و غذا شور با سی بر غله بنان نهند
 و اگر احتیاج تنقیه باشد بطبخ افیتون فراوانی علوی خان کنند و یا مال الجین با سفوف لاجورد و حبه افیتون و شربت شاد بر شاه ارزانی نوشند
 و بعد فراغ از مال الجین جهت تقویت و تعدیل مزاج یا قوی بار دوز کار انداختن بقرع شیر علوی خان شربت گاو زبان و ابریشم و تخم بالنگ و شربت سیب
 و خوردن انار سیون و موز و فیکر و سیب و در دال و شفتالو و ترنوب و خرزهره و لیمون شیرین و قرص لیمون فایده عظیم دارد و همچنین خمیره گاو زبان و غنم
 و ششاش با عرق صندل و گاو زبان و ابریشم و گلاب و اصل السوس با شربت صندل و سیب همچنین قرص کافور با شربت نیلوفر و عرق بید مشک و بعضی
 مردم سودادی و دمن آنهم از این نوع بسیار افتد و بعد فصد با سلیق و صافن و در دال و مست فایده هر با عرق بید مشک و شربت ابریشم و قلیله شراب
 خفیه عظیم یابند و آنچه که میوه است و ذبول باشد علاج نهند و لیکس سبوس اسپنول سه باشد با شربت نیلوفر چهار توله و عرق بید ساد و نیلوفر و صندل
 هر یک چهار توله بپزند و یا شیرینش و ترنجبین و هندگر قوت داشته باشد و الا لعلات مرطبه نرمی اعلا بپزند و هر با عرق شیرینند و باقی از بخت شربت قوی و لیکس
 اخذ کنند و پیچیده صاحب غنی می گوید که گاهی ریه را از اجمل و دوزخ حادث میشود و در ابتدا از اعراض بسیارند حکیم شریف خان میگویند که بسیاری را از دوزخ
 یعنی از اجزای قلب و نزله عارض شده و اگر اطباء امر ایشان غنی بود و معالجه آهسته نمودم و صحت یافتند

علاج ریه و سینه

شیر که تخم کشوت شیر با دیان و آب بر آورده و گلفند مالیده صاف نموده نبوشند و دیگر ادویه که کاسر یا بر مضمعه سده و جوارشات و کمادات و حمام استعمال نمایند
 و روغن نارون و سداب و غار بر سینه و پهلوی مالند و شربت و یا بونه و مرزنجوش بران موضع خنک کنند و کمی صندل و پهلوی بر خوش مطبوخ و کد امطبوبات دیگر بپاشند
 و بعد از این مضمعه بلغم از سهیل بلغم تنقیه کنند و معجون خلاصه نوشند و روغن بنفشه و امروسیا و معجون قلی بخورند و آب با دیان و شیر که تخم آن و حسب ارشاد و یا بر فقر
 و جبهه که از سبکینج و جواهر شیر در آب سداب حل کرده بسیار نهند هر واحد درین باب سخت سودمندست و از شفقات اخترازمایند با جمله بقول شیخ در علاج
 این نوع ریه قصد دوا بر باید که تحلیل ریه بر فواید بلطفات که در ریه بلغمی مسطور شد و دوم تقطیع سده و تا عاصی التحلیل از ان منفذ یا بد نقطه گویند که در ریه
 سیه این مضمعه که محلل ریه است بد هند گل با بونه بسطاج با در بنجوبه پوست با دیان هر یک نه باشد و از آن سیون فوه هر یک سه باشد و یا
 هفت باشد گلفند محلی چهار توله و بعد حصول نفع تنقیه بدن بکب فراسیون و غار لیتون علوی خان با صاف تر بد و ریه و خطای دیوست بلکه زرد
 و سیاه هر یک نه باشد سنا یک نیم توله انجیر در هفت عدد و موز منقی سه توله زنجبیل چار باشد خیارشنبه ترنجبین هر یک هفت توله شربت و نیار چهار توله
 روغن بادام هفت باشد که غذایان تنک و شور با می مرغ و سنگ خواره و قند شام و صبح تبرید از مصلحه سه باشد سوده در جوارش جالینوس آمیخته
 بپسند بعد صغیر اینون پنج کرنس بسطاج از هر یک چهار باشد اصل السوس پسیا و شان با دیان هر یک هفت باشد و شربت بزروری حار چهار توله و لیکس
 پاشیده و هند غذا بدستور همین نطر سه چهار سهل داده جهت تعدیل و تحلیل ریه و تقویت معده جوارش مصلحه که بطلوخیان عرق تناک و جود و اور و غنم

علاج ریه و سینه که از استرخانی عضلات صدر است

جلبه و اوچینی جو شایند و حمل آمیخته نبوشند و روغن تر کس و سوسن و بان و روغن شون غیر بر سینه بالند و روغن نارون را تا شیر عظیم است انجیر و آرد جو

و شونیز با ریه یک ساییده بر روغن شنبلیله یا سداب برشته ضمه کنند و مطبوخ نافع است و انتصاب نفس نوسیدن و ریه را و سبب یکدانه فلفل سیاه هر یک در یک
با عسل لیسیدن و بالالایش چکانی مطبوخ تجویز کردن از مجرب است و باقی علاج همچون علاج فایج نمایند و شمشیر رو با خشک که ده ساییده و دوم
بطبیخ سوز خورون با نبات نافع است و حکیم عابد نوشته که نفع خوردن ریه حرور و اجوات سلفه نازی پاک کرده باقی را سوز خورون مع قدری فلفل و
عسل میخیزد بصحت بخورند و حرمل کجده قشر هر یک دو درم زوای خشک هفت درم با ریه یک ساییده و سوز خورون سوز خورون نماید و اگر هر یک فلفل
فلفل سیاه سوز خورون هر یک چهار درم خشک خالص نیم دانگ گرفته اول برگ پنهان کور و ریه گلاب خوب بنویسند تا شش مرهم گردد و باقی فلفل و خشک
سوده سیاه سوز خورون سوز خورون میخیزد حل کنند تا که بکلی کینا گردد و خوب بقدر فلفل سبب صبح یک شام بخورند و از ترش و شوری و سوز خورون
پر سوز خورون اگر ریه استرخالی و نفع تمام دارد و بطریکی گوید ریه که از استرخالی عضلات صدر عارض شود انتصاب نفس و عارض ضیق النفس بآن حادث گردد
و شونیز بکلی است و علاج این نوع علاج فایج و استرخاست اگر مزاج بارد باشد و اکثر حار است این علت از رطوبت بارد و فساد حرارت میباشند و بهتر است
چیز را که در معالجه این بعد فلفل استعمال نمایند غرغره بشیر است و بخیر است و در بعضی چنان میخیزد و عارضه کوفته در سینه محل کرده و این عارضه کوفته سبب
تصب الزیره مرصه نارمشک است و ساییده و بگلای میخیزد بر پارچه طلا کنند و بر سینه گذارند که بسیار نافع است و هرگاه طبیعت شعله شود و فلفل که در بار فایج
و استرخاست فلفل آرد و باقی علاج او نیز از فایج و استرخاست اخذ کنند و غذا الاقن این معالجه باید

علاج ریه و ریه که از سوز خورون ریه است

ما را شمع شیره شیره زان و شیره تازه بنوشند و شیره کوه سفید یا ترنجبین نیز خوب است و شیره زرد ریه و عارضات و اوقات مرطوبه بکار برند و همچنین
اطلیه و قیر و طبعات و مرهم مرطوب بر سینه گذارند و از بنفشه و خیار و خلی و نیلو قرد و دیگر مرطوبات جو شاییده و روغن بنفشه تازه داخل کرده از این بنشیند
اگر بان تب نباشد و یک کفاسه بنوشد و صبح و شام آب زرد برون بدنی در از بران مداومت کردن فایده تمام دارد و شیره زرد مرطوب شش است
عنا ب و نیلو قرد و خیره بنفشه نافع است و عمارات و ادمان بار در طب مثل روغن کد و بنفشه و ادمان بسیار میخیزد و روغن با ادمان و حریر و با و شیره
رقیق المزاج استعمال نمایند و شیره و دوم روغن بنفشه در حمام ریه و ضیق ریه را نافع نوشته اند و غده بار و ریه قمار و سینه اختیار نمایند و از
قوی و محالات و مجنات پر سوز خورون حکیم عابد نوشته که شخصی را این نوع ریه شدت تب عارض شده بود و او دیکه مذکور فایده که پس اصل السوس و شفا
بدان یک هفته الی پوسه ششش یک درم سبب آن سی حد بنات سفید بکند که سوسا بعد از آن همه را کوفته جو شاییده صاف نموده و در سینه بخورند و سوده پاشند
و ادمان و همچنین وقت شام و یک گام صبح بعد دو ساعت از نوشیدن این مطبوخ خاکشیر و دو تون چهار روز و نیز ادمان و صحت یافت و باقی ریه نفس متعطل شد و بکار
علاج ریه و ریه که از سوز خورون ریه عارض شود

علاج ریه و ریه که از سوز خورون ریه عارض شود

سوز خورون هر چه و علاج ریه و ریه که از سوز خورون ریه عارض شود و شیره کوه سفید یا ترنجبین نیز خوب است و شیره زرد ریه و عارضات و اوقات مرطوبه بکار برند و همچنین
اطلیه و قیر و طبعات و مرهم مرطوب بر سینه گذارند و از بنفشه و خیار و خلی و نیلو قرد و دیگر مرطوبات جو شاییده و روغن بنفشه تازه داخل کرده از این بنشیند
اگر بان تب نباشد و یک کفاسه بنوشد و صبح و شام آب زرد برون بدنی در از بران مداومت کردن فایده تمام دارد و شیره زرد مرطوب شش است
عنا ب و نیلو قرد و خیره بنفشه نافع است و عمارات و ادمان بار در طب مثل روغن کد و بنفشه و ادمان بسیار میخیزد و روغن با ادمان و حریر و با و شیره
رقیق المزاج استعمال نمایند و شیره و دوم روغن بنفشه در حمام ریه و ضیق ریه را نافع نوشته اند و غده بار و ریه قمار و سینه اختیار نمایند و از
قوی و محالات و مجنات پر سوز خورون حکیم عابد نوشته که شخصی را این نوع ریه شدت تب عارض شده بود و او دیکه مذکور فایده که پس اصل السوس و شفا
بدان یک هفته الی پوسه ششش یک درم سبب آن سی حد بنات سفید بکند که سوسا بعد از آن همه را کوفته جو شاییده صاف نموده و در سینه بخورند و سوده پاشند
و ادمان و همچنین وقت شام و یک گام صبح بعد دو ساعت از نوشیدن این مطبوخ خاکشیر و دو تون چهار روز و نیز ادمان و صحت یافت و باقی ریه نفس متعطل شد و بکار
علاج ریه و ریه که از سوز خورون ریه عارض شود

علاج ریه و ریه که از سوز خورون ریه عارض شود

علاج امراض مذکوره نمایند چنانکه در محل هر یک مذکور است و بطری گوید هر ریه که در ریه حادث شود یا متعطل شود یا صلب گردد و غرض معالجه و ریه
تلیس و قلیل است اگر حار باشد و از جنس ذات الریه بود اگر ریه بود از جنس بود متعطل باشد و علامت درم صلب ریه است که با سبب انتصاب
نفس بغیر وجه نفث باشد و اگر ریه بود انتصاب نفس یا وضع اندک و نفث باشد و اگر درم حار از جنس حمزه یا از جنس دیلات باشد انتصاب
نفس لم شدید و خشکی در ریه و سرفه رخسار و عطش و حاجت با استنشاق شدید و سرعت و توان ترخیص بود و علاج این نوع ریه و علاج ذات الریه و است

و آن فصد با سلیق و لطیفه بار الشیخ و فصد صدر بار و جو مخلوط آب غلب آب عصی الراعی است چون در دکن شود و قیروطنی تنهند از آب جراد کاکه و وایک
 و آب برگ بزر قطره ناد جاز می و موم دروغن که تسکین آید اگر که با سنجید تجرد صدر رخماند و اگر لیبب شد بد باشد موم و روغن موقوف سازند
 و خرقه را باین آبها تر کرده بر سینه کنند و در وقت طبعیت صاحب این مرض رواندازند و اگر قبض شود و لیبب او زیاده گردد این حقنه عمل آرند
 بگریز جو قشر سه کف و سبوس خنک می هر واحد یک کف و در صره بسته و عنای سی عدد و سپستان یک کف و پرسیاوشان یک باقه کبیر بنفشه یک کف و صیفیر
 جله را بجوشانند تا مگر اگر در وقت جوشود بعد از آن حقنه از آن صاف نموده بار و روغن بنفشه بسته در موم و شکری سفید نیم درم و اندکی یورق در بان بپا
 تا نیکه ات گردد و دیگر حقنه نمایند و در وقت از و یا و لیبب قبض طبعیت همین حقنه بکار برند و اگر قوت قوی باشد اعاده فصد نمایند و باید که دوا می
 از فوق استعمال نمایند و بانی علاج و علاج ذات کثیرا

علاج رلو حار و غیر آن

اگر از حرارت ریه عارض شود با شربه و تقوعات و عزدرات و طلیه بدهد و علاج کند و باشد که نزد فراط التهاب قلب و ریه حریق بکار فوراً حقنه شیمی نماید که در آن
 مراهم بدهد و قیروطنی بدهد استعمال نمایند و آن حقیقت نسبی از سوزن نفس است نه ضیق النفس و شربت خیمه بنفشه و شربت آن و مارا شید در آن فستق
 و نوشیدن آب که کاسنی و آب غلب الشلب و شکری بنفشه و مانند آن نیز مفید گفته اند و می العالم نفع عجیب دارد و بلعاب بزر قطره و آب برگ خرقه و موم
 سفید و روغن بنفشه بر سینه ضا و نمایند و رلو که از امتلا می معده بوده بریش تنقیه معده است و کبیر ایارج و مانند آن تقطیل فدا و تجویز می شود و باید که
 معده ۱۹ آنچه در امراض حاده روز بخوان ظاهر شود و علاجش شاید که در وقتی علاجی ندارد

سعال

بدان سعال که بفارسی سرفه نامند از حرکاتی است که طبعیت دفع می نماید آن ازیت را از عضوی و آن عضو در سعال ریه و عضلات متعلقه بآن
 و یا سعال که آتند و سعال ریه و صدر را مثل عطسه است هر دو را در حرکت از هر دفع مودی و سعال سرفه بقول جرجانی سعال است یک که اقسام مزاج
 ساده بود یا با ماه دوم انواع او را م و در ح و شور ریه سوم رسیدن چیزی مودی ناگاه بالات تنفس از خارج چون باد سرد یا دود یا غبار
 یا غیر آن یا زور فتن چیزی به لعلات و مجرای نفس و اگر چه حرکت سرفه از آلات تنفس است بیا باشد که این اعضا سالم بود و بسبب مشارکت
 همه بدن چنانچه در جیات یا مشارکت یک عضو چون معده و مری و جگر و طحال و پستان سرفه پیدا آید و هم او گوید که با اعتبار انواع سوز مزاج
 و انواع ریشها و شورها که در ریه و آلات تنفس است سرفه حاصل می شود که سرفه سبب سوز مزاج گرم ساده دوم سرفه سبب سوز مزاج سرد
 ساده و این هر دو نوع را سرفه خشک گویند سوم سرفه سبب سوز مزاج گرم یا ماه چهارم سرفه سبب سوز مزاج سرد یا ماه و این نوع را سرفه تر گویند پنجم سرفه
 سبب آناکس و ریش آلات تنفس ششم سرفه سبب نبرات السعال و این چنان باشد که هرگاه گرم بسیار شود خون متولد هم گرم
 باشد و دم غذائی که از آن بریه آید گرم بود که بسوزاند ریه را و در آن شود هم رسد و آنرا لعلی نبرات السعال گویند و گاه ازین خون در پر خراج هم میسر
 و سرفه می دیگر عارضی باشد و بر تب مرض دیگر پیدا گردد و محمد زکریا در فخر نوشته که سرفه با چوبی که در ریه پیدا شد که محتاج با خراج است
 و آن چیزی یا ریم و یا خون و یا غلط غلیظ و یا رقیق حاوست که دائم از سرفه و آید و قصیده ریه را و غده نماید و یا بجست رطوبت ریه است و یا بپوست
 و حرارت آن و یا جرت درم در آن خواه حار و دمی و یا صفراوی و یا بارد طبعی و یا سلب باشد و یا بجست هوا س بار که بریه رسد و شیخ
 می نماید که سرفه یا سبب خاص در ریه باشد و یا بسبب مشارکت و سبب سوز سعال یا با وس است یا وصل و یا سابق و یا باب بادیه
 سعال چیست که از اسباب خارج است که اعضا صدر و ریه را در مزاج و طبیعت آنها موقوف گرداند و یا تفرق اتصال آن نماید مثل
 سردی که بریه یا عضلات صدر و یا حجاب و یا غیر آن رسد از هوای مستشق یا آب سرد و شرب و غیره و یا شنی از اسباب بادیه

بجمله تشنگی کثرت استقرائات جمع و صوم و جلع و سکون و در میان کار که یا بیشتر یا بشده سببش بیوست ریه باشد اگر سرفه یا تب محرقه یا کمی یوم یا دوابی بود
سببش مشارکت همه بدن باشد و اگر باصلابت طحال بود یا بشاکت طحال باشد اگر پیچ یک از علامات مذکوره یافته نشود تقدم اسباب نخستین قصیده ریه مثل سینه
خبر یا ریاد خان یا خورون اشیای ترش یا غصص یا حریت و یا قوسه چیزست در حفره پر سینه که دام از اینها که اقوا کند سببش بهمان باشد و اگر مرین
در سوال اول بر آمدن رطوبت در سرفه که پیش جنبش نفث بر جنب ماده ولالت کند یعنی از رنگ غلیظی که در سرفه خارج شود وجود نفث در سینه دیگر علامات
مخصوصه غلبه هر غلط بر نوع ماده استدلال نمایند و خروج غلط لزج بسرفه شدید و عرض سرفه بعد از کام دلیل نزله بار دست و لین بیشتر و وجود عرض طحال
بشاکت و در طوبین مثل اطفال و اناث و اصحاب و عت و استسقای زنی بار و در طب و کثرت خورخوره خصوصاً در خواب و بعد از تقدم اسباب مرطبه مثل مقام
در وضع رطوبه و تساوی اشیای مرطبه و استسقای آنها نشان سعال رطوبی است و اگر با سرفه علامات فرج ریه از نفث خشک نشود و در باطن لثه جرم ریه یا حتی
شعبه قصیده ریه و در وقت آن بعد از نوازل اکاذبه نشاء الدم یا اورام و و بیله ریه و صد بود سببش سل باشد و اگر سرفه با کثرت و دم صفار و در ریه بود از شدت آن
قی کنند بلکه بول و براز هم خارج گردد و در سینه تشنگی و مقوطه اشتها بود و در آخر تنج رود و چشمها افتد سرفه دوابی از قطن هوا باشد که بول بد آنکه گاهی با سرفه
بار و نزله بار و نیند شریک گردد و نزول شئی بسوی صدر محسوس شود و از جذب ماده بسوی بینی سرفه کم گردد و ابتدا چیزیست بسرفه بر نیاید و بعد از آن بغم
خام سفید یا مائل بزردی و سبزی بر آید و گاهی به آن تب لاحق شود و سعال که از سوز مزاج سافج افتد با نفث نیا باشد و آنچه با ماده بود با نفث
میباشد لیکن ضرر نیست که آن ماده محدث سعال باشد مثلاً حدوث از سوز مزاج سافج باشد مثل حرارت و با وجود آن چنان القانی است که در
جوت ریه اندک بغم باشد و این حرارت آن را بکند و در وقت نفث بر آید و گمان شود که سرفه از بطن است و سبیل تخر از این غلیظی آنست که اگر نفث در ابتدا
ظهور نماید و سببش منقطع گردد و بداند که این نفث از غیر ماده مرض است و اگر از آنکه تاخر کند بعد از آن بزاقی نفع زیاد گردد و آن نفث از ماده مرض باشد
و گاهی چنین نباشد اگر در ریه بغم شدید القاط و اللز و ج باشد پس در اول امر حرارت الطیف آن طبیعت با خروج آن قوی نباشد بعد از آن حرارت قوی گردد
و چنانکه حرارت در شدت زیاد شود و لطیف او بجز آنکه خروج او آسان گردد و اینها اکثر سرفه یا پس مادی که بان نفث نباشد سبب ضعف قوت و دفعه صدر
در ریه یا القاسه ماده از آن پیدا شد و رقیق فایمین آنها نیست که آنچه از آنها باشد بعد از اسطاط مرض و غفقت اعراض بعد از نفث کثیر نفع بود و آنچه از ضعف
دفعه باشد بان قوت ساقط و ضیق در نفس بود و آنچه از خامی ماده باشد اگر بعد از کثرت در تلویل بر مرض بود بان اعراض صعب و ضعف قوت
باشد و اگر در اوائل مرض بود بان اعراض غیر شدت باشد و آنچه از نفث نه رقیق باشد و نه غلیظ نه در ابتدا و نه بعد از آن سبب تشنج صدر باشد
و سعال با نفث گاهی سبب ورم صلب یا تیز بود و جالینوس گوید هر که سعال با دفعه قصیده ریه عارض گردد سبب آن نزله باشد که از سرفه و آید
پس اگر بان نفث نباشد ماده ندره رقیق مایه جاد بود و هر که اسرفه بهم رسد و وقت تکلم و کشدن و بین بچان میاید بخت القوی داخل نباشد بلکه سبب
خشونت قصیده ریه یا سبب سیدن سردی بدان باشد و بقول بقراط گاه صاحب نپ سعال عارض میشود و اگر سبب سعال نکند ترش یا اگر بخیف شده و در زیر پاهای
رسیده باشد و سرفه بسوی ابتدا رجوع میکند و اکثر این سرفه شدید و زمانه سرفیدن طول میباید و چون در سرفه مادی سبب مرض نفث تشنج و دوابی اگر ممتد
ماده عفونت نپ در ریه و تشنج عفتی یا دوقی نکند

علاج کلی سعال

بقول شیخ ایشای عاده ترقیق ماده میکنند و نفث نمی آید و باره مثل شربت خنکاش و حریره خنکاش جمع میکنند ماده را براسه انقاشات که آنکه چون افراط
انها کنند بجز نیکو و اندر حاصل آنکه گاهی محتاج میشوند در تینه ماده براسه نفث بسوسه اشیای عاده داین هنگامی است که ماده شدید القاط باشد و
اراد که آنک تلطیف او کنند تا صیاب خروج از نفث گردد و گاهی درین احتیاج است از نفث بسوسه اشیای بار و داین و تشنج است که ماده شدید تر
بود و ماده تعدیل قوام اند نمایند تا خروج از نفث سهل گردد و نیز اگر هر دو احداً افراط غلظت و وقت مانع از نفث است و در اکثر امراض حاجت با شیای باره

و شربت بنفشه شیرین و شیرین بزموری بر عایت ادرار و گاهی شیرین خیابین و باز شیرین عناب و شربت خشتخاش عوض شربت بنفشه و گاهی
و گاهی شیرین عناب شربت نیلوفر و صمغ عربی کثیر اسوده پاشیده بجای اصل السوس و شربت بنفشه و گاهی شیرین غار خشک و خیابین بجای کارو
براسه ادرار و گاهی شیرین مغز تخم تربوز عرق شاه تره شربت نیلوفر عوض کارو و شربت بنفشه و گاهی شیرین خشتخاش و لعاب اسپنول بجا بدهند
میکنند و گاهی تبریز بخت آخر در لعاب اسپنول یا بدهند همراه عرق شاه تره و کیوی و شربت بنفشه یا شربت نیلوفر میدهند و یا حبیبانه باین طو
ر که دیاقود اشعث همیشه خود و عناب پنج دانه سپستان لبست و اشعث بنفشه گاو زبان خلی اصل السوس هر یک چهار ماشه در آب گرم تر کرده
شیرین خیابین شش ماشه شربت بنفشه دو توله خاکشی چهار ماشه داخل کرده بپوشند و یا سپستان خلی لبست خلی اصل السوس بدهند در آب گرم خیابین
شیرین شیرین خسر و شربت بنفشه داخل کرده اسپنول پاشیده بدهند و یا بپوشانند بدهند اصل السوس چهار ماشه و یا گل بنفشه شش ماشه عوض اصل السوس
و یا بدهند نموده همراه یک و شیرین و شربت مناسب مثل شربت بنفشه و شربت خشتخاش و شربت نیلوفر بدهند و گاهی تخم خلی شیرین مغز تخم تربوز و شربت بنفشه
خاکشی بجای اصل السوس کنند باز بجای تخم تربوز خیابین و یا گل بنفشه بدهند تخم خلی جوشانیده شیرین اصل السوس شیرین خیابین شربت بنفشه خاکشی بپوش
و گاهی عناب عوض گل بنفشه و عوض شیرین اصل السوس و خیابین شیرین مغز تخم کدو کرده میشود و یا اصل السوس تخم خلی بقرق عناب الشعلاب جوشانیده شیرین
مغز تخم کدو و شربت بنفشه خاکشی بدهند و گاهی بدهند سپستان خیابین شربت نیلوفر عوض خلی و عرق عناب الشعلاب و شربت بنفشه میکنند و یا عناب گل بنفشه
بدهند اصل السوس جوشانیده شیرین مغز تخم کدو و شیرین خیابین شربت بنفشه خاکشی بدهند و باز تخم کدو و موقوف در روز سوم بادیان بنات عوض خیابین
و شربت بر عایت تقویت هضم و گاهی شیرین مغز تخم کدو و خیابین درین نموده میکنند بعد یک دو روز بجای بدهند و بجای عناب زوفا و بجا
شربت بنات و شیرین مغز تخم کدو موقوف میکنند و یا سپستان بدهند خلی جوشانیده شیرین مغز تخم تربوز بنات بدهند و گاهی گل بنفشه و شیرین و گاهی
بجای تخم تربوز و کثیر اسوده می افزایند و یا عناب خلی خیابین گل بنفشه جوشانیده شیرین مغز تخم تربوز شیرین اصل السوس شربت و یا قودا خاشی
روز دوم غیره و در بجای تخم تربوز و کدو روز سوم شیرین خیابین به تبدیل شیرین جات بعد شیرین بادیان و کثیر اسوده پاشیده میکنند اصل السوس هر گاه
کرب و بقراری از مرض بسبب بجهان و سوزش مواد باشد بطبع صرف بدهند مثلاً براسه سرفه نزلیات و عناب خلی خیابین بدهند جوشانیده بنات صمغ عربی
کثیر یک یک ماشه سوده بپوشانند و گاهی بجای بنات دیاقود شیرین خشتخاش افزوده میشود و بخت کیوی و صمغ گل بنفشه و مویز منقی بقرایند و صمغ و کثیر
و خشتخاش و یا قودا و عطافات و قابضات و کدو کنند و بخت آخر و در گاو زبان چهار ماشه بپوشانند شربت سپستان یا نروده و در شربت و یا قودا
و دو توله جوشانیده صاف کرده بپوشانند و یا کدو اول بنفشه خیابین کوفته عوض خیابین میمانند و گاهی سوسن بنفشه می افزایند و یا قودا
می بدهند و یا بدهند عناب سپستان اصل السوس جوشانیده شربت بنفشه بدهند و گاهی بنفشه گاو زبان خیابین اعانه کرده میشود و گاهی بپوشانند زوفا
که با تب باشد تخم کدو بدهند جوشانیده شربت بنفشه خاکشی بپوشانند و یا بنفشه اصل السوس هر یک یک دانه و در عناب پنج دانه سپستان یا نروده و
مویز منقی یا نروده و یا بنفشه خلی بپوشانند بدهند هر دو حد یک شغال جوشانیده بپوشانند و یا سوسن گل کدو یک دانه بپوشانند شختخاش کدو
صمغ عربی روز و شب سپستان یا نروده و اصل السوس شربت بنفشه بپوشانند و بنات یک نیم توله داخل کرده بپوشانند و اگر خفقان هم باشد گاو زبان یک شغال
افزایند و اگر تب سار یا دیاقود تخم خلی گل نیلوفر و در دوم افزایند و بعد از آن سبب و عایت بپوشانند و بخت آخر و عطافات موقوف کرده عطافات عوض آن کنند مثلاً
اصل السوس سپستان جوشانیده بنات و بپوشانند خلی گل کدو زبان و گاهی بپوشانند بادیان و مویز منقی پرسیا و شش و گاهی گل بنفشه بادیان مویز منقی
پرسیا و شش عوض اصل السوس و گاهی زوفا و شش گل نیلوفر و مویز منقی و یا قودا و عناب سپستان و بنات و گاهی بادیان نرودانج بادیان مویز منقی بپوشانند
عوض سپستان میکنند و گاهی بدهند عناب بنفشه گاو زبان بنات و شربت بنفشه عوض بنات و گاهی بادیان اصل السوس و گل بنفشه عوض سپستان و گاهی
مویز منقی پرسیا و شش و زوفا و شش شربت بنفشه عوض سپستان و بنات و گاهی گاو زبان کدو اصل السوس بپوشانند و یا چهار ماشه عوض سپستان میکنند

اکنون این نسخه چند براسه سرفه نالی مع عوارض دیگر قلمی میگردد و شکر براسه سوال که با تسبیح و در وسینه باشد پستان خلی خناری بیدانه اصل السوس بعصب
عنب الثعلب جو شاییده شربت بنفشه خاکشی داخل کرده دهند و یا بیدانه سه ماشه سپستان گدانه تخم خطمی شش ماشه نباتات توله بطور قهوه بنوشند و اگر
با ضعف قلب بود گل خطمی عنب گاو زبان بیدانه جو شاییده نباتات خاکشی و آخر روز و اول المسک معتدل عرق عنب الثعلب و اگر با ضعف دماغ بود گاو زبان
گل بنفشه جو شاییده نباتات داخل کرده تودری چهار ماشه پاشیده و اگر بیخ چهره باشد گل بنفشه اسطوخودوس بیدانه جو شاییده نباتات و اگر با صلابت معده
باشد اول عنب پنج دانه گل سرخ گل نیلوفر هر یک چهار ماشه بیدانه سه ماشه لعرق شاییده ده توله جو شاییده شیر کاهوشش ماشه روز دوم
شیره خیارین شش ماشه شربت نیلوفر و توله روز سوم و یا توله ایک توله بعد اصل السوس چهار ماشه زوفای خشک سه ماشه افزایند بعد از آن
اصل السوس خطمی خناری جو شاییده شیر کاهوشش ماشه و یا توله و دهنده چهارم روز شاییده شش ماشه زهر هر دو یک ماشه بر عایت شفا الم
افزایند و اگر با قبض باشد عنب گل بنفشه اصل السوس جو شاییده شیر کاهوشش دوم روز شیره مغز تخم که سوم روز ترنجبین
بجای شربت بخت تعلیم طبع دهند و اگر با تب نباتات پرسیادشان چهار ماشه دیز منقی دو توله عرق شاییده ده توله در نسخه اول افزایند دوم روز گاو زبان
و بخت آخر روز گاو زبان سبوس گندم شش ماشه سپستان پانزده دانه شربت یا توله و توله بطور قهوه نیم گرم بپزند و اگر با مال تپه با سبب نزال باشد و ق
باشد کافور صمغ عربی زنی که کثیر اصل السوس مغز جودانه کوفته بنفشه جودا المسک پادوسر شسته با شیر نباتات مناسبت دهند و کذا در سرفه کینه تسبیح و ضعف
و لاغوی و لم غذائی شیره اصل السوس شیره کاهوشش عرق عنب الثعلب شربت بزروری بار و خاکشی دهند روز دوم قرص طبا شربت ملین مسوده
تغذیل نمایند لاییش و با بنوشند روز سوم طبا شیره سه ماشه صمغ عربی که در او دوا شده کافور یک مسخ سوده بخورند بعد از آن آب تر بون پنج توله شیره خیارین
شیره خرفه هر یک شش ماشه شیره بادیان چهار ماشه شربت بزروری بار و دو توله از عرق کبوتر عرق میه تخم بخیان پاشیده افزایند و اگر با خفقان حاد
و تب باشد صمغ عربی یک ماشه مسوده با مال عربی یک مسخ شسته بخورند و لاییش شیره خیارین شیره کاهوشش کاهوشش ماشه شیره دانه پیل چهار ماشه
عرق صندل پنج توله عرق کبوتر کاهوشش توله خیره صندل خاکشی داخل کرده دهند روز دوم شیره اصل السوس چهار ماشه سفوف شش ماشه پاشیده افزایند و اگر
قوری خون آمده بنوشند و قوی نفس عارض گردد بیدانه جوش داده شربت بنفشه داخل کرده دهند و اگر با شسته اعضا باشد اصل السوس گاو زبان بیدانه
جو شاییده شربت بنفشه داخل کرده دهند و اگر با تب و در و گاو باشد بیدانه سپستان خطمی خناری جوش داده شربت بنفشه خاکشی دهند و غرغره و عنب الثعلب
کو کنا کر نازج کشیدند سبوس جو شاییده نمایند و اگر از خوردن شیر نمیاغشان شود صمغ عربی کثیر خطمی خناری مغز بادام مقشتر تخم کاهوشش تخم خناری
هر یک سه ماشه کافور کفایت کند و کفایت کند و اندک خون بچند دفعه برارند و بداند که گاهی در سرفه نالی مزمن جهت نفیج نزله حار پنج توله بطور قهوه بنوشند
آب بار و بپزند و یا بارتنگ ساییده دو درم آب بارتنگ دهند و یا گل رسی یا گل مخموم آب سرد یا آب بارتنگ بپزند و یا با الشیر کبدر و یا آب برنگ
مطبوخ بکند و دهند و اگر کفایت نکند فصد کنند و اندک خون بچند دفعه برارند و بداند که گاهی در سرفه نالی مزمن جهت نفیج نزله حار پنج توله بطور قهوه بنوشند
مثل عنب بیدانه تخم خطمی سپستان سبوس گندم جو شاییده نباتات داخل کرده و کاهوشش اصل السوس عنب گاو زبان سپستان نباتات جو شاییده و
گاهی جو مقشتر پرسیادشان بجای عنب گاو زبان میکنند و یا بیدانه اصل السوس جو مقشتر زوفای خشک نباتات جو شاییده بپزند و گاهی پوست خناری
عنه جو مقشتر میکنند و یا گل بنفشه خطمی خناری زوفای خشک بادیان نباتات جو شاییده و یا بیدانه سه ماشه بنفشه خطمی هر یک چهار ماشه الاچی نرد سه ماشه سپستان
پانزده دانه نباتات و توله جو شاییده بطور قهوه گرم بنوشند و یا گاو زبان اصل السوس هر یک چهار ماشه کاهوشش دو ماشه سبوس گندم چهار ماشه
ابریشم مقش بیدانه هر یک سه ماشه نباتات جو شاییده شیر کاهوشش کاهوشش داخل کرده و گاهی در سرفه نالی حار هر گاهی که ماده غلیظ باشد تخم خطمی کثیر بپزند
تخم خناری شیفه زوفای خشک اصل السوس موز منقی انجیر زرد و جو مقشتر عنب سپستان جو شاییده خیره بنفشه مالیده صاف کرده میدهند و اگر از خوردن
دو درم سفزایند بهتر باشد و یا بیدانه سه ماشه با فلا کوفته چهار ماشه سبوس گندم شش ماشه نباتات کیتوله جو شاییده بطور قهوه بنوشند و غرغره عنب الثعلب

احمل السوء عن نفسك كشيرة خشاك كو كنه به جو شاپه به پيشه

[illegible]

ترباق الشربة المعنى يست که در منع نزله و دفع سر و نزل و دهال و دماغی تجربت است اسطوخودوس و دیم درم گل گاوزبان حب الالس کشنیز خشک هریک
چند درم تخم کاهوده درم بزر الیچ پوست خشکاش هریک با نروده درم تخم خشکاش سفید سبت درم شب و آب حبسایند صبح بخورند پس صاف نموده فند
کینه و پنجاه درم داخل کرده بقوام آرد پس گل سرخ کشنیز منقشر با السوس نشاسته صمغ عربی کثیرا مرکب هریک و دیم درم باریک ساییده دران آمیزند
خوابک نیم مثقال حسب نر که که در سر و نر و بیخالی معمول است بزر الیچ زعفران فیون تخم کاهو صمغ عربی اصل السوس منقشر کثیرا مرکب باریک بیدانه سواد
آب سوده چهار مثقال نخل سیاه سازند و وقت خواب دو سه حب فرو برند و هنگام شدت سر فیک حب در دهن دارند حسب السعال بیهیجه معمولی
صمغ عربی کثیرا نشاسته اصل السوس منقشر هروا کثیرا فیون خشکاش سفید مغز بیدانه هروا چهار ماشه زعفران دو ماشه مغز بادام ده و ربعا بیدانه
حب سازند بقدر تخم یک حب در دهن دارند نوع دیگر که سهوا در معمول است صمغ عربی نشاسته کثیرا هریک سه ماشه مغز بیدانه سواد تخم کاهو و تخم
نیایین هریک دو ماشه مغز بادام منقشر تخم خشکاش سفید هریک چهار ماشه نبات سفید هفت ماشه کوفته بیهیجه بلعاب اسپنخول چهار سازند و گاهی
ربا السوس چهار ماشه شکر میقال سه ماشه عرق مغز کدو و نیایین داخل کرده میشود و اگر سرفه بانی باشد سوزنی مفتی چهار ماشه زعفران یک ماشه
نیز افزایند و قویا قویا و اجرب معمول و امراض صدور و سرفه و دفع الیجاب نر که از سربسوی اعضا خشکاش سفید مع پوست شتر طانزده درم سی عد
گل بنفشه گل نیلوفر گاوزبان هریک سه مثقال اصل السوس منقشر پنج مثقال عناب سبتان هریک ده دانه ادویه رابینو کوفته جو شاییده صاف نموده
نبات سفید سه درم خواجه سبت و پنچ درم داخل کرده بقوام آرد پس سر سبت خشکاش سبت که جبت سر و خشکاش سل و منع نوازل هریک تخم کاهو بزر الیچ
هریک سی درم تخم خشکاش سفید و سیاه هریک صد درم اصل السوس دو اذنه درم در پانصد درم آب بلخ و مننداب و صمد درم آید صاف نموده بقوام پنچ
پنجاه درم ترشبین یا نبات سه درم و انیک کرده جو شاییده بقوام آرد لعل و پنچ درم داخل کرده در نر و سرفه جاری عدیل قویض نوارد و پنچ بیهیجه سبت هریک آرد
و بیدانه معمول کثیرا صمغ عربی نشاسته تر تخم کدو مغز بادام هریک دو و اوله قند سفید نیم رطل ادویه سوده قند بقوام آورده آمیزند و اگر قند یا در عرق
بیدانه شک جمل کرده بقوام آرد بهتر است و اگر اصل السوس بکثیرا افزایند و یا مغز بیدانه نیز اضافه کنند قوی تر گردد و خوابک بکثرت لعل و خشکاش
که برای سر و نر و بیخالی نیز است اصل السوس پنچ درم تخم فطری بیدانه هریک هفت درم و رو صمد پنجاه درم آب سبت تر کرده صبح بخورند تا بیدار
باشد و سبت درم قند سفید بقوام آرد پس مغز بیدانه صمغ عربی هریک سه درم کثیرا چهار درم خشکاش سفید خشکاش سیاه هریک پنچ درم نرم سوده سیاه سرفه شرب سبت شش

البرص

شیخی فرماید که اگر در پنج ماهه رقیقه باشد بیا تو زوات ساز و به اوقات تشخیصه و لعابیه نفع دهند و آیتها او گوید که اگر در منع او اعیان با استعمال ضا داء خیرا
بر سر استعمال کنند و هر وقت و در شب خاصه چنانکه زهر زبانی نگا دارند و بقول بعضی که نه طعم آنها ترش و نه عفن باشد غرغره سازند و بیا تو زوات
ساده بخورند کیلانی و تبرجانی و ایلامی و مسیحی سے نویسند که آنچه زهر را منع کند و تغلیط آن نماید نوشیدن شربت ششاش و غرغره آن است
و از آنوقت خواب بدان غرغره کنند آب بلوغ گل سرخ و عدس قشر و زرشک میست و اگر علامت ناله دم یا بند فصد کند و خون بحسب قوت و زمان
بر آرد و تغلیط غذا نمایند و شراب ترک کنند و از خواب بر تها هذر نمایند و حقنه لین بر آرد و هنگام صبح و بیا تو زوات چاشنگاه مال الشعیر که با پستان
و با آب پخته است بنوشند و شربت بنفشه یا شربت نیلوفر و فغن اودام بر آن چکانند و نبوشند و وقت خواب لعاب افیون با شکر یا شامه و در غیر و زان
بعوق کثیرا که کثیرا نیم جز و مغز اودام و دوزخ و حلاط آمیزند بخورند و اگر سرور افرا کندان حبس معال نشاسته کثیرا را با سوس هر یک نیم جز و درم افیون
نیم جز و در لعاب افیون یا بادانه یا سیاهه و ترش شب در درین دارد و تخم ششاش مدقوق بمیزدقی نافع است این بود و این با سوس نیز مفید تخم ششاش است درم

کوفته بخیه بلعاب بزرگتان سرشته صنف طبع بسیار زود ریزه زبان نگاه دارند اگر ماده نازله بسوی صدر رقیق جاودا هم السیلان باشد باید که فصد قفیل کنند
و بحسب احتمال قوت و مساعدت سن و زمان خون بر آرد و در الشیر غلیظ القوام که در ان عذاب و خشنای و پستان غیر مدقوق بخته باشند بیشتر خشنای
بهیند و حریره شیر خشنای با بزرگ نشاسته و کثیرا و نبات ساخته و دهند و عروق خشنای معمول بادویه و شربت خشنای معمول پوست او و شکر بچکانند
و بنان آرد و جوی میخ خشنای و بادام مقشره ساخته و حسای معمول از اطره و آرد و عسل و مزوره ماش و کدو و عسل غذا سازند و این عروق
نزلات حاده را بشکند تخم خشنای سفید کوفته ده درم نشاسته کثیرا صمغ عربی هر واحد چهار درم مغز تخم کدو مغز بیدانه هر واحد
سه درم باریک ساییده در فایند محلول بگلکاب سرشته استعمال کنند و این عروق نیز تا فاع است خشنای مع پوست یکرطل عذاب نجاه عدد و پستان
صد و ده جله را در پنج رطل آب بچکانند تا یک رطل با ناصاف نموده فایند خراسانی یک رطل یا میخ یک رطل داخل کرده آتش ملائم بپزند تا بقوام عروق
آید بجه کثیرا صمغ هر واحد هفت درم نشاسته پنج درم باریک ساییده آمیزند و این عروق نیز تا فاع رقیقه نازله از سر بسوی سینه
تا فاع است بکثیرا خشنای سفید و سیاه هر واحد هفت درم اصل السوس مقشره کوفته سی درم بیدانه تخم کدو سی درم بیدانه تخم کدو سی درم بیدانه تخم کدو سی درم
در پنج رطل آب بچکانند بجه فایند تا بصفت آید و بران کثیرا هفت درم و صمغ عربی پنج درم و بیدانه پنج درم هر واحد خوب کوفته و شکر طرز
در رطل و نیم انداخته بر آتش معتدل بپزند و اگر حرارت زیاده نباشد میخ داخل کنند و بقوام آرد تا مثل عروق گردد و در طری برشته استعمال نمایند
و اگر نزله شیت کند و آنچه از سر فرو آید بر قوت باشد و این تدبیر در قطع اسهال و زنده سر را با یک اندک افیون در ان حل کرده باشند مالیده موآن
تیر باشند و کل مقصوم یا کل از منی آب بازنگ سرشته بر سر و پیشانی طلائه نمایند و در غن بید که در ان خشنای مع پوست کوفته و بزرگ و بچکانند
بر سر جانند تا دهن بران قوت یابد و ماده غلیظ گردد و از آنچه همین فعل دارد و حرقت و کیر کیر کبوتر خشک و ناصیا است چون باریک ساییده
آب آمل و آب برگ سر و سرشته بر سر طلا سازند و بخار سر که در ان سوس گندم و با قلا بخته باشند و تشنای نمایند یا سنگ را گرم کرده در سر
که در ان سوس جوشانده باشند انداخته بر بخار آن انگاب نمایند و صندل و کافور را فکند گشته بخار او استنشاق کنند اگر حرارت قوی باشد
و این جمله بخت و مغلطاده اند و حتی الامکان خواب کم نمایند که ماده غلیظ وقت خواب بر سینه ریزد و بالین غیر قلع باشد و غذا حصوی
از نشاسته و آرد و دیده و غیره که مذکور شد و بنده اگر باین تدبیر اصلاح پذیرد و عروق خشنای معمول بادویه بدهند که آن مغلطاده است بکثیرا خشنای
تازه با پوست یکرطل و در ده رطل آب بچکانند تا بجه رطل آید صاف نموده عسل مصفی یکرطل و میخ دو رطل اضافه کنند و اگر حرارت قوی باشد فایند
محوض عسل گیرند و باز بر آتش ملائم بچکانند چند آنکه بقوام عروق آید پس از آتش فرو گرفته اقا قیما زده و ساق زعفران گلنار عصاره لیمو و لیمو و لیمو
یکه درم باریک ساییده اضافه نموده بر هم نهند و قوی در ان قدری افیون اضافه کرده اندک و اگر ازین ماده منقطع نشود بخورات که در علاج زکام
مذکور شد بچکانند و اگر از ان هم منقطع نگردد بر سر و ان خنجر دارد و در حکم علی بعد بیان قول صاحب کمال در شرح قانون نوشته که عروق صلیان
بشیر زان و شیر خرا برای خنونت صدر و حرارت بهیند و یا از اصل السوس و کثیرا فایند و بیدانه صمغ یک بکثیرا خشنای یک نیم جزو نشاسته نیم جزو بچکانند
سازند و بلیست و جازوست که از ان فرص یا حب سازند و استعمال کنند و آنچه نوله را منع کند و غلیظ ماده نماید خوردن خشنای است بهر طریقه که باشد
و کدک اگر از ان نالفت و حلو ابرو غن بادام سازند و نشو قات مذکور در باب زکام حار استعمال نمایند و با استنشاق گلاب بکند و بخور با قلا که در سر
تر کرده باشند و بشکر و صندل و زعفران و کافور نمایند و حریره آرد و طلا بدهند که در ان قوت جلا و دفع نوله و اعانت بر نفست و نشاسته
نیز در ان اضافه نمایند و در غن بادام و شکر طرز و از نوله و طبع عسل بکدو و در غن بادام که بران قدری کثیرا پاشیده باشند بهیند و اگر فاقه
خواهند زنده بضمیمه بیشتر و مایه شد بدلیاض بر و غن بادام بریان و آرد و کثیرا خشک خورند و آب با طلا بر و غن بادام و حسوی متخذ از با قلا
و جو مقشره خشنای سفید و در غن بادام شیرین و فایند بسیار زنده و لبله میانی یا کدو و اطره و نافع است و شربت ایشان شربت بخت و حلا

خون قات نوله

بکثیرا

و ادوات این در ریه غلیظه و قوی و بلغم سنده محقق است و از انچه برتر از دیار و در مجده شاد کام و مری و کوزه و کوزه بکا بر بر نرفته و فصولی نازله بسوی ریه و صدر بلغم نمایند اما که نزل
از ریه صدر بطریقی و تقویت راس و تحسین آن کنند و اصل السوس سپستان پر سیاوشان زردی خشک جو شاینده شکسته فیه داخل کرده بنوشند تا نفیج ظاهر شود
یا گا در بان موثری انچه زرد و سیوس گندم عوض سپستان و شربت بنفشه عوض شکر داخل کنند و از زرد انچه و کونیا یک یک توله و غیران برای بس نزل غرغره
نمایند و حبالتنفا جرب است و اگر خلط ماده و برودستان آن نروده باشد بر بلغم و نفیج ماده زرد و انچه اصل السوس ایز سا جو شاینده غسل آمیخته بنوشند
و از ریه السوس فلفل سیاه شکسته و ریه و در من و دانه و اگر در ریه سبب است اید و اصل السوس سپستان جو فلفل در شاینده تر بنشیند و در دانه
داخل کرده بنوشند و غذا از دانه ماش مع خرد و سبوی بمغز ادام و مهند و آوینا را است و سر و زرد و بلغم سینه و تپه گلی بر یک توله و من عری اصل السوس
چهار سپستان زرد و نای خشک نفیج با دیان هر یک سه دانه جو شاینده شربت و انچه از زرد داخل کرده هوا است و ایضا براسه این سر و موثری بر سیاوشان
اصل السوس زرد و نای خشک جو شاینده شربت بنفشه داخل کرده و مهند و اصل السوس با دیان اسطوخودوس گل بنفشه جو شاینده نبات داخل کرده بنوشند
و با گا در بان اسطوخودوس و در این هر یک چهار دانه جو شاینده نبات حل کرده بنوشند و اگر گا در بان با دیان هر یک چهار دانه اصل السوس و در دم است
نخاش یک عدد و صغ عربی نیم درم سپستان یا زرد عدد و تخم خلی یک عدد و سر و موثری یا زرد دانه جو شاینده نبات یک توله داخل کرده بنوشند چرب است
و گاهی درین نسخه سیوس گنم یک توله عوض با دیان و موثری و خلی داخل کرده میشود و اگر با عنیق نفس با شت تخم کنان ایز سا نروده کنند و ایضا براسه
سر و موثری گا در بان پر سیاوشان اصل السوس مقشیر کوفته هر یک چهار دانه در عسوق عنب الثعلب جو شاد و دانه شربت بنفشه داخل کرده و مهند بلغم
زعفران اصل السوس که نروده بنوشند و اگر اسهال یا عصب جود و از این خونی خورده ابر ششم خام سه دانه گا در بان چهار دانه گل گا در بان

جو کوب نموده جوشانیده و صاف کرده و شیرین کننده شش و معده و ادرام هر یک سه شست توله در آب مذکور برآورده اینهاست سفید بقوام آرد و در آخر زعفران دو شست
در بید مشک و صندل حل کنند و اگر قوی باشد با بار بود و توله بنفشه و سوسن و داخل نمایند و اگر در آخر یکا شده مشک و یکا شده صندل و داخل کنند و بید مشک و صندل
تا لیف علوی بخان سپری صندل و شیرین باد و زنی موثره شقی اصل السوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
اسطوخودوس و سوسن یکا شده باشد بید مشک و صندل و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
و در آن کرده با نبات سفید و وزن او و بقوام آرد و بعد از آن زعفران در چینی هر یک سه شست توله در آب مذکور برآورده اینهاست سفید بقوام آرد و در آخر زعفران دو شست
تا لیف علوی بخان سپری صندل و شیرین باد و زنی موثره شقی اصل السوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
تا قرقر حاشیه یکا شده باشد بید مشک و صندل و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
تا لیف علوی بخان سپری صندل و شیرین باد و زنی موثره شقی اصل السوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
تا قرقر حاشیه یکا شده باشد بید مشک و صندل و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش

فکر لطیف و ادویه پودانه که در این نوع سحر نه نامیده

اگر مری صمغ عربی کثیر ساییده و بید مشک و صندل و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
مسادی کوفته بید مشک و صندل و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
افزون نیم درم کوفته بید مشک و صندل و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
نکات لا ادری اندکی فلفل گرد آینه گندم آرد و بعد از آن زعفران در چینی هر یک سه شست توله در آب مذکور برآورده اینهاست سفید بقوام آرد و در آخر زعفران دو شست
یک نیم با آرد جوشانیده چون سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
بوشند و یکا پودانه و شش و شش و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
فلفل هر یک یکا پودانه و شش و شش و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
زرد و بناد و فلفل سیاه و فلفل هر یک دو شست توله در آب مذکور برآورده اینهاست سفید بقوام آرد و در آخر زعفران دو شست
هر یک یکا پودانه و شش و شش و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
موثره باشد که با سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
زعفران و غیره تا فیست و هم او گوید که از جوب جوب مسکن معال کینه روی حبس میوه معدوم است و لیفا بگیر میوه و جوب و اسرار دان افزون
مسادی از آن جدا ساخته و در آن زعفران و لیفا بزرگ و سوسن مقشر هر یک پنج توله تخم ملی پودانه دم بخوان یکا توله پودانه و شش و شش
هر واحد نیم او قیر و زعفران بسان زعفران هر واحد درم بقدر که سینه جوشانیده و کوبیده که این حبس میوه معدوم است و لیفا بگیر میوه و جوب و اسرار دان افزون
میوه یک مثقال فیون زعفران مری هر کدام نیم مثقال بعینه انکو سرشته حبس سازند و یک از آن بدهند که سحر را سکن گردانند و خواب آورند و از آن کوبیده

مغز با دام مغز قنبه دانه هر یک یک توله و عسل سرشته چهار ساخته بدهند و مطبوخ اصل السوس خطمی باریان هر یک چهار باشد انجیر زرد چهار عدد سطلونودک
سه باشد باشد نیز سرفه لغنی و کوتاهی نفس را نافع است و دار چینی باریان هر یک چهار باشد جو شایند ه گلفند و توله داخل کرده دادن نیز مفید و کذا
اصل السوس زوفای خشک موز منقح دار چینی بعرق عنب اشعلب جو شایند شیر که زیره سفید چهار باشد نبات داخل کرده براسه سرفه دلول مکده
از عفونت بلغم نافع که همه مطلقا است و حاجات تنزه انجا ممنوع است و همچون زوقا مجرب حکیم علی دین باب بغایت نافع و بار بار السوس روفاسه
خشک ایرسا مغز با دام تلخ هر یک چهار درم حالتی تخم انجیر هر واحد یک درم کوفته بخیته با عسل آمیخته حسب حاجت بخورند و در حمام عرق آورند و مثل سبلوب
ترنجبین بدهند و افند و ناسته چون قلیه بریان و کباب و نان خشک بعد تنقیه تناول کنند و ریاضت متعبد بل طعام خصوصاً حرکت صدر بقرا است و اسحاق
و کاک اختیار نمایند و از اشیای رطوبت افزاه محرم چرب بریزند و باقی تدبیر از علاج سرفه نزلی بار و افند کنند و دو درم یا یک درم را پنج سوده بریزند
سبوس گندم پاشیده هفت روز خوردن لفع میکند سعال مزمن و تنقیه صدر در ریه مینماید و بقول ثابت خوردن انجیر خشک با مغز با دام یا مغز جوز سرفه مزمن
رطوبی را زایل کند یا بگزیند وینه تخم ترب صمغ بلغم میوه سالک و عسل سرشته استعمال کنند و اگر کبوتر صحرائی دنج نموده همچنان درست با بال در پسوزند و کجابه
خاکستر آن بابرگ تنبول بدهند براسه سرفه لغنی بغایت سودمند است و بقول سوسید می شرب طبع فلفل و یون دقیق و لعوق تخم کتان شش درم و پیاز
عصل بریان سه درم و همچون عسل و شرب و صمغ مصکک و خوردن خرما و شرب لفظ سفید و طبع پنج نادر یون و عصاره خشک نشه الزجاج و اصل السوس مقشر
نیکو فته و حلیت در بخیه نیشتر و خوردن جلد و شرب طبع و مع انجیر و شرب حب بلسان و تخم فلفل در روغن بلسان و طبع زوقا در اسن لعسل و دو قو
و عصاره غصص لعسل و خوردن غصص مشوی بشکر عسل و پیاز بریان و کرسته مطبوخ بر روغن با دام و پودینه کوهی مع انجیر و شرب طبع ایرسا و
عود بلسان و قرا سیون یا لعق جرم او لعسل کر و خوردن تودری پسته و انجیر و گرفتن و خان زردی و پنج زردی و شرب طبع زوفای خشک
د جوز السودا سطلونودک در یون و ترب و سکر العشر و سیسالیوس و طبع گاو زبان با انجیر یا موز منقح یا لعسل هر واحد مفید سرفه مزمن است و هسم اگوید که
عرق گاو زبان بشکر شیرین کرده در سعال مزمن مجرب من است و سبکین نیز نافع و را پنج یک مثقال سوده بد و سیخه نیشتر است آمیخته نهار خوردن و حیره
سبوس گندم مغز با دام و اصل السوس مقشر کوفته و انجیر و زب فنج مدد سعال مزمن نفع عجیب بخشد و مجرب است و خوردن لخم بطا و مغز حلوزه بشکر
و تخم کشمش و گاو بریان و مر بای او لعسل نیز مجرب و دار چینی و قنده و خطمی و صمغ او و خردل لعسل و زفت رطب بجالب و با دام شیرین و طبع کرفس و سیخه
د میخه سنگ پشت و بند قی هندی و سداب و شبت یا بس و غار لیون و دو درم رب السوس یک درم و قنطاریون غلیظ هسمه نافع سعال مزمن اند

ذکر ادویه سردیه

مفید سعال انجیری پوست بلبله مغز تخم کج فلفل گرد صمغ عربی اصل السوس کا کرا سنگی مساوی کوفته بخیته حب بقدر سخو و سازند و دو حب در دمان دارند
که کبر و تیره بریده و دیگر فلفل سه باشد و از فلفل شش باشد پوست اناریا که لوله قدسیا ه دو توله جو اکهار یک نیم باشد او به کوفته بخیته بقدر سیاه سرشته جها
بقدر سخو و سازند و یک حب بخورند و دیگر ایلوه زعفران هر یک سه باشد ریون چینی و ما شله بلبله کابلی یک باشد فلفل گرد و زنجبیل عاقر قره هر یک شش سرخ
همه را که فته آب او را بر سر سخو و حب بندند و بجان و حب و فلفل یک حب بدهند و دیگر صمغ و سحی و سخو و بریان مقشر هر سه مساوی در شیر ادرک حب بندند و
حسب حاجت بدهند که خوب نوشته و دیگر فلفل گرد و ناخواه دار فلفل نمک لاهوری نمک سیاه هسا که هر واحد یک درم برگ ارو سه یازده عدد در سبوسه کلی
نماده و در آن بند کرده در آتش نهاد و بسوزند و برآورده ساینده نگذارند و هر روز بقدر چهار سرخ از آن در پان خوردند که معمول و بسیار مفید است و بعضی
نوشته اند که بعد سایندن بر آب آن صمغ عربی سوده افزایند و بقدر یک شانه از آن خوردند و دیگر دار فلفل در پارچه خنم داده و پیچیده زیر خاکستر گرم بقدر یک عت بارند
بعد در پوست بمالند که دانه ای دار فلفل جدا شود و یک توله از آن بگیرند و سکا بریان و خولجان هر واحد یک توله فلفل دو توله عاقر قره خایم تو که کوفته در کهرل
انداخته آب گیسو را سه روز تخم بلغم نموده حب مقدار سخو و بندند و یک حب بخورند که سرفه رطوبی و ضیق لغنی را مجرب است و کبوتر صحرائی و بلبله

بنا

و آله کاکر اسکی و نجیل و ارفلنگی بهارنگی پوست پنج انبر هر یک دو درم نمک سنگ نمک سوختر نمک سابعصری جو اکهار هر یک یک درم کو قند با شیر گله
جسباز نه خوراک نیم باشد و دیگر پنج پیل زنجبیل عاقر قرحا نیمه تلخ هر یک یک درم جلیبی میغنی پنج دانه کوفته در آب سرخ ساجی بقدر موی و موی و موی و موی
جسب بخور نیز برای امراض مذکور نافع است و دیگر پنج پیل هر واحد یک درم تخم کنای کوشه یکی هر یک دو درم کوفته بخته آب برگ بالنه به با بذر کنار بنزدیک
صبح و یک شام به بند و دیگر دار فلفل تخم کنای نمک سابعصر بر کوفته بخته برگ تخم در آب و شایده شیر آن گرفته بدان دوا اما آمیزند و حسب بقدر کنای و صحنی
بسته یک صبح و یک شام استعمال نمایند و دیگر زنجبیل دار فلفل یکی دو فلفل گرد و مغز تخم کونج هلدی جو اکهار کوفته بخته مقدار کنای روشنی حسب بند در آب
نیم گرم وقت شب یک حسب بخورند که از علوی خان مغولی است و دیگر غنچه آنکه سرخ مرغ سیاه جو اکهار مساوی ساییده بقدر فلفل جبراساز نزد وقت
شب یک حسب در دهن دارند و حسب صاحب کماله نیست و دیگر طباشیر پنج باشد دار فلفل چهار باشد زنجبیل سه باشد فلفل ناگسیر الکی تا لیس پیر
پنج هر یک دو باشد نبات نیمه سفوف ساخته سه درم به بند و دیگر گویند که اگر چه چشبه با برگ رشاق و تخم و پنج خشک کرده بسوزند و نیم سیر ازین کستر
دره سیراب بخورند یا یکسره با نصف ازین خاکستر جو شیده مع آب نیم آثار گرفته با و نیم پاؤ دار فلفل کحل کرد و حسب بقدر کنای روشنی بنزد و یک حسب
هر صبح بخورند و نیم سیراب یا خاکستر که باقی مانده در آن نیم سیرا جو آن انداخته وقت خواب یک کفن بخورند و از روغن بر سر کفن کنند بر کس سرده بلغمی تازه
و کمین و ضیق و مزمن و حیرت و غش است و دیگر اصل السوس صمغ عربی هر یک چهار جز و دار فلفل یک جز و شکر بر این سفوف ساخته بقدر و مشغال چند
روز بخورند و صمغ بادیه و صمغ نخ است و دیگر پوست انار و لایتنی دار فلفل کاکر اسکی هر یک شش باشد نمک لاهوری نمک سیاه هر واحد یک کاف
پوست بلبله و تو که کوفته بخته سفوف سازند و در روز دفعات قدری قدری بخورند که راس سرده و ضیق معمول است الا حیثا اصل السوس سه جز و کاکر اسکی
صمغ عربی پوست خشک شش سوخته بسبب سه هر واحد و جز و دار فلفل سماگ بر این پوست بلبله مغز تخم کونج کات سفید قر فلفل پوست انار و لایتنی هر واحد
یک جز و سفوف ساخته بقدر مزاج خورند که درین باب بعضی آرد و دیگر کاپچل زنجبیل پیکر مول کاکر اسکی بهارنگی دار فلفل مساوی ساییده هر یک
یک درم بعضی آینه بخورند نافع سرده بلغمی در بود در قطع بلغم نیز سیف قاطع است و دیگر مغز سمندر پیل فلفل دار فلفل پوست خشک شش صمغ عربی کاکر اسکی
اصل السوس مساوی ساییده هر روز نیم درم به بند و دیگر دار فلفل اصل السوس طباشیر مساوی هر روز سه درم وقت خواب باب گرم
بخورند و دیگر صمغ عربی شکر تری هر یک ده درم عاقر قرحا پنج سوسن هر یک دو درم سفوف ساخته هر روز دو درم بخورند و دیگر سماگ کاکر اسکی
قر فلفل پیکری بهارنگی پوست بلبله دار فلفل نمک سنگ جلیبی مساوی زنجبیل برابر سه کوفته بخته آب جبر با بقدر کنای خورند و وقت خواب
یک حسب و حسب بخورند الا حیثا ککلی از خرد اصل السوس کاکر اسکی و لایتنی پوست بلبله کوفته بخته در آب بلوغ پوست میخالی ان حسب بقدر شولوبه
در دهن دارند و دیگر شلغم را در پارچه چسبیده گل حکمت کرده در تنور بریان نمایند پس افشرد و آب و نبات یا تناینگم دهند و خوردن سو درم
برگ بالنه یا یکم شد مزاج کرده نیز نافع و دیگر نمک سابعصر یا آثار مغز گهی که از یک آثار با و بالا و دیگر گلی ته بتنهاده سر آن بر سر پوش پوشیده گل حکمت
نمایند و خشک کرده در بست پنج آثار پاکدشتی آتش بچند و بپزند و بعد سر و شدن بر آرد و از چهار صمغ تا یکم باشد به بند که قاطع بلغم و نافع سرده و ضیق
و با ختم طعام و صلیح معده مطلوب است و دیگر پوست بلبله پوست کاکر اسکی بهارنگی دار فلفل شش میانی شکر بر این شیطیح و فلفل نمک سنگ
زنجبیل مساوی بقدر کنای خورند و حسب صاحب صمغ و شام بخورند و دیگر تخم پنور ساییده بقدر چهار باشد سرده بلغمی سرده بلغمی را نافع است
بزرگ کیده سوخته خاکستر آن با قرحه نمک آینه در روز چند بار قدری قدری خورند این عمل دارد و دیگر دار فلفل بر جلم نهاده مثل بنای که کشند که مفید
سرده مزمن است و شعله هر فرد که خواهند در روغن زرد بسوزند و ساییده وقت نماز و سرخ اذان خورند و دیگر آرد موی و شیر در سرشته قرص ساخته
بر شکر بسوزند و با یک مسوده بقدر دو سه سرخ در بزرگ بتولی بخورند یا بعضی آینه بلبله اند که مفید سرده بلغمی است و دیگر نمک سابعصر نمک لاهوری
نمک سیاه اج این نمک لفظی سماگ هر شش دو برابر در سوخته گل کرده گل حکمت نموده و بچند نیم دره از پاکدشتی آتش دهند و بعد سر و شدن بر آرد و بر آن

تبع عربی آینه نگارند و یکماشته اند از آن خورده باشند نیز سفید بود و دیگر زرد یا زرد و سیاه یا سیاه پوست آنها و نیز تخم کوبیده خاکستر بزرگ رسیده خاکستر کوچک
هر واحد یک جزو بلبله دار فلعل فلعل کرد هر یک یک نیم جزو سفوف ساختن یکماشته صبح و شام خورده باشند در سه روز آرام شود و اگر مالون کوفته لعسل خفته
لحق نمایند نافع سرفه بلغمی و نافع مواد از سینه و دافع درد و بیهوشی و دیگر سنانی کفی شست توله سبیل الطیب چهار توله کوبیده الکاهی سفید بود هر روز
یک توله کوبیده کجری دو توله نبات مصری چهار توله شمشیر نیم آله سه رگ کوفته خجسته در شش ماه آمیخته وقت خواب دو توله بخورند که برای سرفه بلغمی و ضیق مجرای
نوشته و دیگر توله سیاه سبز یک آله سیاه در قند سیاه حب ساخته فرو برند و اگر خواهند قندری آب بالای آن نبوشند تا هفت روز در سه روز اول
گرمی و قلقل زیاد می آرد و قی و اسهال هم می آید و چون اسهال وقتی منظر سازد و کچهر طمی بار و قطن بسیار بخورند و بعد سه روز پنج غنطراست آرد
و سرفه بلغمی و ضیق النفس مزمن زائیل میسازد لیکن نازک طبعان و ضعیف مزاجان را نباید داد و تا کار بدو دیگر برآید باین و در اجزای نشاید
قول ابو منصور در سرفه که از رطوبت ریه باشد خمیره که بنفشه در تخم حب منور یا تخم لسته یا تخم بادام و انجیر و خرما و مویز بخورند و بر سینه بخورند
و گرسن موم بمانند و یا مبلوغ زوفا که در رگ کوفته در شش ماه بکند و سیخه سالک در دهان بگیرند و این مجرای سعال بخورند و مغز جاپوز سه درم مغز
پنج درم مغز بادام ده درم لعاب تخم کتان ده درم فانیه مثل مجموع مجرای ساخته مثل جوز دهند و گلکند عسل آب مبلوغ انجیر و مویز و پنج بادان خورند
و چون کهنه گردد بزرگ کتان لعسل سرشته بخورند و چون نفثه غلیظه باشد تخم زوفا باین قرص نبوشند بادان تخم کرفس رب السوس بر میان
مغز بادام تخم مساوی لعاب بزرگ کتان قرص ساخته سه درم بدهند و غذا حریره آرد با قالی آب با قلاب و تخم بادام و عسل بدهند **قول صاحب**
قانون و شاسح آن شیخ می فرماید که علاج سوزن مزاج رطوبت و رطوبت و نفس بیخففات ناشئه مخلوط با جالبیه نمایند و این ترکیب بهین صفت
گل ارمنی کثیر الصغ عربی هر واحد یک جزو پودینه زوفا خشک حاشا و اسپنی ایرسا بر میان و شان هر واحد نصف جزو لعسل مقوم مجرای سوزن و اسهال
کنند و هم او گوید که اگر ماده غلیظه باشد تحلیل و جلابشر طه که در رگ کوفته بخورند و کینه سنجین زیاده نکنند بگر اعتدال بلکه چند نمایند و اگر تلخین
تقلطع و از لاق حاصل شود و منقیات که در بحث ربو مسطر شد استعمال نمایند و انجیر و پنجا تخم سست عکاس انباط لعسل ست و یا قرطم و یا سعدیل
او عسل و یا رب السوس کثیر اوقته و مغز بادام شیرین مساوی و گاهی صبر لعسل در دهن بگیرند و نفثه بسیار می یابند و یا بگیرند سه سینه سالم و دو دهن آن عمل و
آن روغن زرد و چهل عدد قفلن سوده بیامیزند و بغیر الفصاج انعقاد نمایند و صبح و شام لمببند و ایضا هفت عوس کرات شامی بگیرند و در سه درم
آب پنجه زده شام با زده صامت نموده و باقی عصا ره قشر او عسل مخلوط سازند و پوزند و ایضا بگیرند در رطوبت شش جزو مغز جاپوز یک جزو صغ بلغم کجری
مویز چهار جزو عسل بقدر کفایت و از آن لعوق سازند و دای جید نیست که بگیرند و پودینه زوفا پنجه اوقیه مغز جاپوز ده و تخم انجیر هر واحد اوقیه
بزرگ کتان و قفلن هر یک مساوی لعسل لمببند و استعمال نمایند گویند که این دو اگر سعال کائن از ماده غلیظه که نفثان دشوار با جزی است
و تحلیل و تقلطع و تلخین از لاق آن میتابند و از نفث ماده را دفع میکنند و یا بگیرند زخمای تخم پنج جزو سوسن شش جزو عطران قفلن هر واحد دو جزو کرسنه
لمببند جزو لعسل کف گرفته لمببند و یا بگیرند زعفران و سبیل الطیب قفلن هر واحد یک جزو و اسپون زوفا هر واحد سه جزو و سوس هر واحد دو جزو و لعسل
مصنعی لمببند و برای مزمن قطران لعسل لمببند و یا قسطا هندی آب شربت مبلوغ بقدر سکر جمع طه و تخم کینه و ایضا بزرگ کتان بریان لعسل تنه یا
قفلن سه درم حصه آن با پودینه و ایضا لمببند عمل لعنی با عسل نخل و نیز جابو شیر و خروال و بادام تلخ و ایضا مشرو و بطوس نافع و هم او گوید که گاهی در سعال
کهنه رطوبت دخن مذکور در باب ربو استعمال میکنند و اگر رطوبت منتن باشد زردیخ احمد و زردیخ و زردیخ و آرد جو و پوست لسته بزدی سینه سرشته قرضا
بقدر یک یک درم ساخته در آفتاب خشک نمایند و سه بار از آن بخورند و ایضا از آن درم و میوه و بار زرد مساوی زردیخ برابر هم در روغن کاد
سرشته بند سازند و یکی از آن بر آتش نهاده بپزند و در قلع بستانند و گویند که اگر زردیخ و میوه و مغز بادام و مغز جاپوز مساوی بپزند و کوبند
نیز بر آتش سعال مزمن نفث منتن سوده و منقیه و یا یک که بعد از این تخم حریره آرد و گندم مغز بادام و روغن تازه جهت رفع مغز بادام و زردیخ استعمال نمایند

و تخم

پانزده عدد موثره منقح لبست عدد اصل السوس مقشره درم پرسیاوشان پنج درم زوفای خشک سه درم ایرسا دو درم چنانچه رسم است چنانچه وصف است
 مخلوطه با شکر بقوام آرد و با دار المسک یا سحرینیا یا شرو و دیلووس بدینند و سینه را بر روغن سوسن نرگس و خیری و یاسمین و موم زرد و مالند و غذا بخورند
 با و از چینی و زعفران و بهند و ایضا احساس سوسن گندم جلیه و روغن و انجیر و خرما و غسل یا فایند بخت و اصول کرات شامی و حلاو امتحان از خربا و فایند و زعفران
 و عا سب جلیه و کرنبیه بجم سوسن و مغز سیته و اندکی فلفل و کشک گندم بپایند و فلفل و دار چینی و کرایشه بدینند و اطریه بپایند و از اذان روغن سیته و چغندر
 و جبهه الخفسه از ناف مست و از لحوم گوشت فرا بچ و خروس و شور بای آنا و شور بای گوشت حلوان و خود آب بمغز قرطلم و مزوره با قلابی مقشره
 بمغز بادام و فراخ مع خود بدینند و فلفل سیته و چغندر و دیوین منقح مع جلیه و انجیر و بادام مست و خوردن انجیر خشک مع جو و بادام سمال مغزین با قطع
 کند و از استیای بار و و هوای سرد و کثرت شرب آب سرد و استحام اجتناب نمایند و در هوای گرم و حمام نشینند و یقول سوسیدی شرب جابا شیر کرم
 در حلاب یا میعه سالمه و ران و بخور قصب الزیره تنه و مع صمغ بطم و کذا شرب عسل و طبع کرنبیه پنج و چغندر زفت یا بس مخلوطه با بادام مقشره
 و شکر و کذا ملک البطم و قرمانا و دار چینی و مغز سیته و آنه و طبع کما ذی لیس و روغن بندق و سفرآن عسل و خوردن قوم و کر فتن مر بقدر با کتلا
 در دهن و مقل از رقی و بخور کوشش و شرب قشر السود و ولادن و حب البطم هر واحد مفید سرفه بار و مغزین است و گوشتی که این حب سرفه بار و سنانج
 و ماوی را عجیب الاثر است و در فلفل تنباکوی سورتی هر کدام یک درم سوسن منقح و دو درم کوفته آب ادرک ساییده و جبهه البقره و اندک سرشینه سیته که در
 و یک حب اذان بخورند و یکی زیر زبان نگاه دارند و گوشتی که کبیا است که با سرفه بار و نزله میباشد و در نیشور است انجیر و سرفه تزیلی بار و گوشت نیشور
 بعل آرد صاحب کمال گوید که در سمال بار و یاس که در زمستان یا نوز و صوب شمال حادث میشود باید که حسوی مملول از سوسن تسبیل و
 روغن بادام استعمال نمایند و فلووس خیارشور که در آب بلبلوخ باویان این پنج مع آب باویان کنند و پنجمین ده درم در آبیکه باویان جو شاییده باشند
 دهند و این لعوق بخورند بزرگ کتان جلیه بزرگ و جوز السرو و مغز سیته و آنه هر واحد یک جزو صمغ انونیم جزو بار یک کوفته بخت و دران فلووس خیارشور بقدر
 داخل کرده بپسند و گاه گاهی این حب در دمان دارند مغز سیته مغز چغندر و آنه مغز حب البطم هر واحد پنج درم صمغ انونیم و کوبیده هر یک درم
 بار یک ساییده و بوزن او شکر طرز آسینته بلعاب تخم کتان بپسند و حب آسینته استعمال نمایند و غذا بشور بای فراخ فواصض بخور و شربت و دار چینی و خوبان
 یا بشور بای قناریه مزوره حصول بخت و روغن بادام و کشیز و دار چینی سازند و سیته و انجیر خشک و ناطف عسل و سیته و بطم بخورند و اندکی شرب که دران
 قدری شیرینی باشد یا شامند و چیزهای سرد نمهند و فلفل شرب آب بار و کنند و ایضا و گوید که اگر سرفه از بردت باشد تدبیریکه در علاج بجهه است و در حلا
 مذکور شد استعمال نمایند و سینه را بر روغن سوسن و موم بمالند

علاج سرفه حار

شیره تخم خیارین شیره تخم تره شیره مغز تخم کدو در عرقیات بر آورده شربت بنفشه یا شربت نیلوفر داخل کرده نبوشند و دیگر مبررات چون عا ب
 اسپغول و بهدانه و عرق ککائی و عرق کاه و زبان بر آورده آب تر بوز آب انار شیرین اشتر مذکوره داخل کرده و ما الشیر و خیره بنفشه و لعوقات بار و
 استعمال نمایند و صندل و کافور و ترشاید و آب کاه و آب کاه با بود کلابه این پنج بر سینه طلا سازند و یا از بنفشه و نیلوفر و برگ بیدنها و دمانند و یا دقیر و طی روغن
 و روغن نیلوفر و موم کافور این پنج طلا سازند و یا در آب طلا بسفیدی بپسند و روغن بنفشه و موم بر سینه نهاد کنند و از میوه ماتر بوز و
 انار شیرین خورد و صندل و کافور و خیارشور و بنفشه و نیلوفر از به بپسند و کثیرا سه نیکو فته یک جزو مغز بادام مقشره و جزو کوفته در حلاب حل کرده
 درام اندک اندک بپسند و نشانه بخت عرق کبیرا مغز بارام مغز تخم کدو مغز تخم خیار مساوی ترنجبین پاک کرده بچند جبهه اودیه در عا ب بهدانه
 یا اسپغول حب سیته پیوسته که حب و ران دارند و سیته ان در دهن گیرند و اگر او را بپزند و عا ب بر آورده شکر آسینته بقوام لعوق آرد و ناف بپشد
 و بادام آن کشک جبهه و اسفناخ و با قلابه یا شرب مقشره و کدو و برگ کاه بود و روغن بادام سازند و از لحوم احتر از نمایند و گویند که در میان هر دو کتفت

آنها

آنجا که دست مرطوب از قهقهه سردی و پانچ عدد دیوچه انداختن فائز تمام دارد و شش و شش قانون می نویسد که علاج سعال حار و سلیفات سرد و فزاد
عصاره است و ادوات و ادویه و مرده غایت نمایند بعد فصد فیقال یا با سلیق اگر استلا باشد و جلاب نیز نافع است و نوشیدن لعاب اسفند و شیرین
و نیلوفرو یا قوای ساده و شام و کدکس لعوق خشخاش ساده و اوق خشخاش که در آن خشخاش سفید و سیاه و دوا قویه است و ادم لعوق کند و از رب السوس
بنفشه هر کدام ده درم و مغز تخم خیار و تخم کدو تخم خرفه تخم بن
بجزند و آب انار مقوم بشکر بزر و الینا نافع و در وقت ایشان از لعاب بزر قطلونا و بهانه قرص ساخته سه درم با دال شیر و شربت بنفشه
مستطوب است و جویب نافع سعال حار استقال نمایند گاهی ران محذرات می آمیزند و در سعال حار سافج و بانا و بهنج رسیده که شش شست زیر آب بپزند
و در روز و شب بقدر حقیقت و درم تا ده درم استقال نمایند که مسکن سعال حار و عطش و طبع صحت و ایضاً رب السوس ده درم نشاسته کتیرا استقال
صمغ بنفشه هر یک پنج درم ساییده بلعاب بهمانه سرشته بهمانه سوزن در و درین بدارند و مارالشیر که در آن عناب و پستان بخشنه باشند بر وغن بنفشه
نوشیدن بسیار نافع است و صمغ صابون مس غلاب کرد و دوا غذیه پیش از بلعوب شش قفا و کدو و خیار بر وغن بادام و با قفا کوفته هر
یک نیمه بر وغن بادام و در وغن کدو و مارالشیر و حریره معمول از بود و با قفا کوفته و آب سوس در وغن بادام سانه ند و اگر طبیعت نرم باشد سست جو
بشکر و اطریه و بهند اگر کار باشد و ادوات و جلاب مارالشیر سطلانات مقلوع الاطراف معمول با شکر و نمک بر بند صاحب کامل گوید که هرگاه سعال
از حراره سینه خفزه مع تب باشند باید که در ابتدا فصد فیقال کنند و تبیر او تبیر میرد و طب مش مارالشیر که در آن عناب و پستان و کتیرا خفزه قدس
شیر بنفشه مالیده بر وغن بادام و در وغن کدو و بران بکایند با شند باید که در و طعم به زور و اسفانج یا سرتق یا خناری بر وغن بادام یا سینه بادام
سود و نمایند و انار شیرین و بنفشه و سوز بادام و طب بزر و خوخ و خیار و قفا بهند و از اغذیه ترش و نمکین و صیاج و کثرت کلام و دغان و عصاره اجناس باشند و گاه
لعاب بهمانه و بزر قطلونا با قدری شکر بزر و یا فائز تخم نمایند و بهمانه آنچه در معالج خشونت خفزه مذکور شد بعمل آرند و این لعوق نیز نافع است و کتیرا
مغز تخم خیار و قفا کدو و مغز بهمانه تخم خرفه هر واحد پنج درم نشاسته کتیرا صمغ بادام هر واحد سه درم بلعاب شیر و درم فائز سست درم با یک ساییده
بلعاب بزر قطلونا یا بهمانه سرشته بر وغن بادام انداخته بایستد و اگر ازین ادویه حبس بازند و در وغن کدو یا زیز میفید سست و هم او گوید که اگر سعال
از حرارت صدر دریه باشد باید که صاحب در الفصد با سلیق امر کنند و قدر حاجت و استمال قوت خون بر آند و مارالشیر بطریقه لعاب و پستان و کتیرا
و جز آن که مذکور شد استقال نمایند و سینه را بر وغن بنفشه و نیلوفرو که در آن موم سفید که رخته باشند بمالند و بقرص و طریقه بهمانه صاحب معنی قدیم
گوید که علاج شرب الفصد با سلیق و شرب مارالشیر و استقال لعوق خشخاش و غیره بنفشه و لعاب جلاب و شیر و تخم خرفه شربت خشخاش و استمال انار شیرین
و اکل حسو نمایند و قفا مثل با قفا بر وغن بادام و اسفانج یا بنفشه نیم شست سازند صاحب شفا و الا کتیرا هم و ترشی گویند که در سرفه که از
سوز مزاج حار یا یا بس یا هر دو باشد و مارالشیر بزر و شرب شیر و تخم خیارین و مغز تخم کدو و تخم خشخاش و شربت بنفشه و در وغن بادام شیرین
بهند و خیمه بنفشه بنفشه شربت است و لعاب بهمانه یا لعاب اسفند و بزر و سوز مذکور و سوز بزر و دما و الخیار و جلاب و لعوق انار شیرین
و شربت او و شربت نیلوفرو و حب متخ از مغز تخم خیارین و مغز تخم کدو و تخم خشخاش هر واحد یک درم کتیرا رب السوس نشاسته هر واحد ربع درم سوده
بشربت انار سرشته استقال نمایند و گاهی درین حب تخم خرفه می آفریند اگر حرارت قوی باشد و اگر حرارت قلب مغرط باشد احتیاج بکافور افند و لوتی
اگر تیراد جلاب و در وغن بادام یا صمغ سفرجل و کتیرا و نشاسته و بادام و مغز تخم کدو و مغز تخم خیار بلعاب اسفند سرشته قریب ازند و صمغ بادام و درم
گرفته در کیده ورم جلاب و دو عدد درم آب و پنجاه درم و در وغن بادام پزند تا آنکه بقوام عسل آید و ادم استقال نمایند و اغذیه اصحاب سعال حار و یا بس
مزور که و یا خناری یا ملوخیه یا بقدریانی یا خرفه است و این مزورات ساده بی گوشت باشند اگر تپ نام بود اگر تپ نباشد باز است که در آن گوشت بپزند
یا جدی یا حل و لایم یا پیچا و داخل نمایند و یا زردی سینه نیم شست بهند و اگر آنرا بطریقه نیمه شستن فی الحال نفع بخشد و بر عصب لمغ النفع است

به بند و شربت بنفشه و شربت خشخاش هر یک پنج درم در آب نیم گرم بنوشند و لعوق بنفشه و کثیرا و مغز تخم کدو و مغز تخم خیار و خشخاش سفید با یک ساخته
بلعاب اسپغول و بهانه سرشته لعین و اگر روغن بنفشه یا بادام و مانند آن بفرزاید بهتر باشد و از جو مقشر خشخاش سفید رسیده آب و شکر و روغن بادام
جزیره و پنجه بنوشند و قدری بهدانه یا کثیرا در دهان گیرند و از مغز بادام مقشر مغز تخم کدو و مغز بهدانه بلعاب اسپغول جدا ساخته پیوسته در دهان
دارند و گاهی سه نوشیدن بلعاب گاو زبان و شکر از آن کنایه کند و یا بز قوطی نابد انگل بنفشه آب باران پنجه بایستد صاف نمایند و فایده
در روغن بادام شیرین غل کرده بقوام لعوق آرد و از آتش فرو داند و در کثیرا مغز تخم کدو و مغز تخم خیار و خشخاش سفید نیم سوده مخلوط نمود و یک کوزه
لعوق نمایند و این لعوق نیز ناشی مقشر تخم خیار و مغز تخم کدو و مغز تخم خیار و خشخاش سفید هر یک پنج درم صمغ عربی کثیرا نشاسته
هر یک شش درم ترنجبین منقی و در طل ترنجبین را آب بهدانه حل کرده صاف نموده آتش ملایم بزنند تا بقوام عسل آید پس بچل درم روغن بادام
در آن ریخته و دو جوش داده فرو داند و او به را نرم سایند و مزوج نمایند شربت پنجه درم تا بهفت درم و یا این لعوق حب القطن پیوسته
مغز پنجه و نه مغز بادام مقشر هر یک چهار درم رب السوسن پنج درم کوفته بزر و بهینه صمغ چهار عدد و روغن بادام آبیخته بغلایند مقوم بپوشند و اگر
در مزاج حرارت نباشد عسل عوض نمایند کنند و این صومیزه نافع است آرد با قلابی مقشر سه اوقیه نشاسته یک اوقیه کثیرا و درم آب حل نموده
و خوب پنجه روغن بادام و فایده یک اوقیه و نبات در دانه داخل کرده بزنند و با قوام جیره آید بنوشند و اگر این نوع سرفه حرارت و عطش باشد
این حب استعمال نمایند مغز تخم کدو رب السوسن مغز بادام مقشر مغز تخم کدو و نبات هر یک دو درم تخم کدو و تخم خشخاش سفید هر یک پنج درم
صمغ عربی کثیرا نشاسته آرد و جو مقشر کثیرا پنجه هر یک هفت درم مغز تخم خیارین یا نروده و درم مغز بهدانه بهشت درم کوفته پنجه بلعاب بزر قوطی بهشته
جوب سازند و درم یک حب در دهان دارند و اگر حرارت با فراوان باشد از رب السوسن پراشان کل بنفشه کثیرا صمغ عربی نشاسته با و این
هر واحد یک درم مغز بادام مقشر آرد با قلابی هر یک چهار درم تخم خشخاش سفید دو درم شکر سفید و او درم زعفران نیم درم کوفته پنجه بلعاب تخم مرو
سرسشته حب سازند و پیوسته یک حب در دهان نگاهدارند طبعی گفته که علاج این قسم سرفه قصه و استفراغ و نفوذ مزاج است اگر مزاج صحت دریا
مار الشیر خوراند و ملایم نمایند سینه را با شیامی طعمه شل کثیرا یا صمغ عربی و رب السوسن و لعوق است تخم از بلعاب بهدانه و فایده کثیرا و مغز بادام
و مانند آن لعوق است تخم از ترنجبین و مغز بادام شیرین مقشر و مغز بهدانه و نشاسته و صومیزه منقی و گاه زیاد کرده میشود و بران رب السوسن
و اگر با آن قرص باشد از شیامی مدله مانند کند و را شنج با سارا و دینه مذکوره علاج نمایند صمغ حب کامل گوید که چون معال از خنثی
خنجره و قصبه ریه عارض شود غلیل را از غذا نگیرد و او به مغزیه طعمه شل خنجره بنفشه بهدانه و فایده روغن بادام و حب
محمول از آرد و جاری و نشاسته شکر یا فایده روغن بادام و شربت بنفشه با نیک بلعاب بهدانه بپوشند و بهینه نیم بهشت و مسکه آرد و بشکر بپزند
بنوشند یا بگریزند مغز بادام مقشر و با یک ساییده بجلاب سرشته لبند یا بگریزند کثیرا و صمغ عربی و بلعاب بهدانه و مغز تخم کدو و هر واحد یک جزو
با یک ساییده بجلاب بپوشند و روغن بادام آمیخته لعوق سازند و صبح و شام بخورند و قطعه کثیرا یا چند دانه بهدانه در دهان دارند و این حب
سعال مغز بادام مقشر مغز تخم کدو و مغز بهدانه هر واحد پنج درم کثیرا صمغ عربی صمغ بادام هر واحد سه درم با یک ساییده بلعاب بهدانه یا نفا اسپغول
حب پس سازند و آرد برای لذت جزوی از شکر یا فایده آمیزند جائز است و هر وقت در دهان دارند که طلس خنثی است و ایضا بگریزند و موم سفید
سه درم روغن بنفشه ده درم کدوخته فایده بشکر بپزند و داخل کرده لعوق سازند و گاه گاه لبند صمغ حب منقی قدیم می نویسد که علاج
سعال انگلیک تابع خنثی قصبه ریه و خنجره خوردن خنجره بنفشه مع روغن بادام و نوشیدن آب عناب مع بلعاب بهدانه و شربت خشخاش یا بنفشه
و خنجره بهینه شربت است و اگر سعال زیاده باشد فصد قبضال کنند و مار الشیر که در آن سپستان پنجه بپوشند و بنفشه روغن بادام بنوشند و نفا
استفاد از سازند و از غذا نگیرند و حاصه و صلیح اجتناب نمایند و این نوع غذا مزوره ماست بنفشه بادام با آرد و با نفا بنفشه بادام

بخوراند و سر و سینه را بپوشیده و دارند که خوب گرم باشد و آنجا که سرفه بلغمی یا حرارت باشد بعد از اصل السوس مقشقرک بنفشه گاو زبان عناب جوشانیده پخته
و اگر تبین معلوم باشد ترنجبین شیر خشک افزایند و مغز فلوکس نیز سودمند است و بهترین اغذیه ماش و برنج یا شیر و بادام و یکپنجای بسیار کم برودن
لبنقول شش جوق بلغم شیر زن تا آنکه بخواهم غسل آید و یا آب بویان برطب بر است ای شان که فایده کند و زبان طفل را بعسل و گندکافور و پنچ زبان را
با گشت نمز نمایند تا بلغم بسیاری کند و صمغ عربی کثیرا مغز بعد از اصل السوس فایز هر روز قدری در شیر مادرش یا بشیریت یا انشیرین یا بعسل بدهند و از آن
بعوق ساخته بلیه مانند و اگر بلغم بسیار باشد قدری جلیه بار یک یا سه سوده اخلاط کند و موضع را از اغذیه مولد بلغم منع نمایند و اگر از اینون نشاسته صمغ عربی
رب السوس مساوی بقدر غلظت و سیاحت بدهند سه روز خشک است که بشیریت کند و در سینه زله و صبیان را که از شدت سرفه تنگی کنند و رفع سست و گونی پخته
که طبع بادیان و پودینه بعسل لعوق کردن مفید و پخته که در بادیان بسیار چشمت گوسفند میباشند خشک کرده ساییده بقدر جهابان است در شیر مضاعف
حل کرده صبح و جو کردن عاجل التفع است و قلع پوست خشک شش اندکی سرطج الا بر است و در بل غراب و صره بسته بگردن طفل و اینچنین بر سر سعال بجا
نفع دارد و گاهی در سرفه اطفال سبب تبلیه عناب اصل السوس ناگلیسه چر شایده خاکی پاشیده میدهند و ناگلیسه جدت سرفه بلغمی داخل میکنند بر
تب و یا طبعی اصل السوس عناب شکر سرخ جوشانیده بپوشانیده بلیه و عناب سوزنده در سبب السوس و کم وقت شب بایسانیده باشند و از اینون میس
ساکه کند هر که هر یک یکبار در غزال نیم جز و یا یک ساییده برابر مویک سبب بکند و حبه بدهند و یا مغز فلوکس مغز فلوکس و یا جلیه مساوی اصل سرفه
بخوراند و اصل السوس و اینچنین نبات سفید سوزنده بپوشانیده و یا بپزند و یا بزرگان یکا شده قرفل یکا عدد و اینچنین یکا شده جوشانیده و یا صامان نموده و نبات با
شیریت زودا بپزند و در صورت حرارت مزاج مغز بعد از مغز ادام رب السوس کثیرا صمغ عربی کوفته و بشیر یا آب گرم دادن مفید است
و اگر بعد از صمغ عربی کثیرا فلفل سیاه سحر کوفی نشاسته زرد قاشق خشک بخیان بادیان و اینچنین هر یک نیم درم اصل السوس مقشقرک کدو و اینچنین و
مویز منقی بپخته و آن ساییده با برابری اصل آمیزند و صمغ عربی مزاج لیسانند و در سرفه اطفال مکرر بعسل آمده و کثیرا و شکر ساییده در شیر زن یا بشیریت حل کرده
در سعال مزمن اطفال مجرب ساییده است و هم او گوید که شش پندی سعال صبیان را نفع میکند و گاو بادیان را طب بپوشانیده صاف نموده شیر زن یا بزر
اضافه نموده نوشیدن مفید و یا مغز تخم خیار یک درم تخم شمشاد کثیرا هر دوا نیم درم و در بلغم ده عدد سپستان حل کرده بشکر شیرین ساخته بپوشانند و بر پسته
بعسل سرشته بعسل لیسانند سکن سعال بلغمی است و تعلیق عجز اسفنج و گردن طفل سعال شدید را ساکن کند و شرب آب افشرد و اگر برگه بنفشه بزرگ نیز
مفید و دادن در روغن گل حل کرده یا قلع فلفل چرب کردن سکن سعال صعب است و تعلیق پای اغراب زردی بر صمغ عربی عمل دارد و کزنبکین نیز نافع است
و لعوق پنچ راسن هم مفید و اصل سوزنی زایند که اگر کرا اسکی ساییده بعسل آمیخته طفل را بلیه مانند بحسب سن خنجره سینه و فلفل را نفع میدهد و او را
بطفل شیر خواره موجب فواید و توانائی است و اگر بکافور که نفع تمام و نصف بریان و بوزن آن فلفل سیاه و مغز کبک و اگر کحل سازند و بر آب غلظت و یا جلیه
نیز بر است سرفه بلغمی اطفال نافع و یا بنجیل کرا اسکی ایس و آنه الاچ میفید برابر کوفته بچینه بعسل لعوق سازند و یا بر آب کرا اسکی که ده خشک نموده
کلاه آن بر سر طفل نهند و اگر ایس پنچ خراسانی هر یک چهار ماشه بهار کلی کرا اسکی مویز یا بنجیل هر یک نیم توله مویز منقی و دو درم اصل السوس مقشقرک
سه درم کوفته بعسل آمیخته از دوسرخ و یا دوا شرب حبس و توانائی در شیر دایه یا آب گرم بپزند جدت سرفه بلغمی و خنجره و صمغ عربی و سوزن فلفل و اینچنین
و کد لک چکرمول کرا اسکی میل پنچ پوست پنچ جو آنسه کوفته بچینه بشیریت آمیخته بقدر قوت و سن را و اینچنین مویز قیس یا بنجیل کرا اسکی کوفته
بچینه بعسل خیره کرده نهند و وقت حاجت بقدر سن سعال و شیر حل کرده بپزند که از جرب است و یا پوسته التماس و اصل السوس هم که بشیریت مساوی
نیکو فته در کوزه گلی بپزده و سرش بند نموده و در آتش لبوزند چون سوزنده شود و در اند و از چهار سرخ تا یک طاشد با طفل و بپزند که نافع سرفه بلغمی اطفال است
و اگر کرا اسکی ایس دار فلفل اصل السوس صمغ عربی مساوی کوفته بچینه بعسل سسته لعوق نمایند برای سرفه و اطفال نافع است و اگر از صمغ عربی
یکینم توله کثیرا نشاسته هر واحد یک توله اصل السوس مقشقرک توله سفید روزانه و دام عالمگیری احوق سازند و در صورت کثرت حرارت مغز تخم تر و کبک

انسانها نمائند فاعل سعال است و همچنین بزمنی موج کاکرا سنگی در خلط آینه لعوق کردن قوی تر از استعمال صرف کاکرا سنگی است و کذا اما اگر وقت سعال
اصل السوس منتشر کوفته بخیه در شند خالص میخیزد قوی از ان بشیر مادرش میخیزد در خلط چکانیدن نافع و باخسته بلبل یا چپو چپ مسکایا نامی خرد و بهر چه
سوزخته با نیک خوراند و اصل و قدری نمک در آب حل کرده بر آتش گذارند تا مرق شود پس در لال صافی آن بپاشند و اینها آب برگ ارسه و آب کوزه
و غسل بزنج کرده قدری کاکرا سنگی و در خلط سوده آینه بخیه بپاشند و نیز رب السوس اگر نری که بزبان اهل فرنگ یکس گویند و بقیه بپاشند و همچنین بپاشند که در
سوزخته و کذا برگ پان بنگله با جویین بر روی جگر گرم کرده و خایه لعاب آن در دهن طفل از اخم و بخیه و اینها سمند پیل بر برابر وزن کوفته بخیه در شند
حسب بقدر غرغره و سینه یکوب بخوراند اگر کثرت بداند که اگر با طفل از خشکی قصبه سعال عارض شود خلط و سینه را بموم روغن چرب کنند و لعاب بهنا
باز که باز بپیکرم ساخته به شند و غرغره و سینه بخوراند و هر چه در علاج سرفه شبی و سرفه از خشونت قصبه رب بزرگان مسهل و سرفه حسب حاجت بکار ببرند و
اگر صفراوی باشد رب ثوت و یارب اوقبل از غذا بخوراند و هر ضعه آن را اغذیه و دفع صفرا دهند و اگر احتیاج تحقیق باشد در اول تحقیق فرستند
و اگر طفل اسهال و سرفه مثل سنا و غیره او را بخار بناید و او اگر چه بعد از آن ماده تعدیل آسان است لیکن چون سرفه صفراوی میسر و سنا بسیار دارد
او سنا و غیره اکثر بجز قوی میسر و او اگر در سرفه صفراوی و تب چنین خطا واقع شود در دهم سسل اصاب بهمانه شیر و منفر تخم شند و شیر و عسل
شیر و اصل السوس شربت بنفشه خاکی برای تسکین و ترطیب و سینه بعد از سسل بدون سنا باز نشه طبعی و در دهن با دایم جهت محافظت با مانده سنا چه
استعمال می نمایند و در سرفه اطفال که بسبب غول و خان یا گرد و غبار و در خلط ایشان حادث گردد و نبات یا شکر یا عسل یا ترنجبین یا شکر خیال هر کدام
که میسر آید و مناسب باشد بپاشند و یکا نیند شیر مرضه تنه کافی است و باید در روغنهای مناسب بر خلط و سینه نوزادان اغذیه چرب و غرغره شیر
اگر توان نمود و الا بخوراند شیر و آب گوشت مناسب و هر چه در علاج سرفه از خشونت قصبه بزرگان که شست و مناسب باشد به سسل یا رند

علاج سرفه

یعنی آواز شدید که در وقت خواب از سینه می آید سببش کثرت رطوبات در ریه است علاج تدبیرش بطول نمایند و اینها در اطفال سال عمل
گرم نموده چند قطره به سینه و تخم کتان کوفته با عسل سرشته یا زیره کوفته بخیه با عسل سرشته یا رب السوس در شیر حل نموده اند که بخوراند و علاج شیر مرضه
بتدایر عصاره یا لبه بقدر اعتدال نمایند و لبل شیر بسیار نهند و نه هوا می سروداغذیه بارده و آب سرد و طفل و مرضه را باز دارند و اگر گریه نیز خصوسا و ابتدا
و بنا گوش و خلط و سینه را چرب نمایند و اگر تبیری قوی آورند اولی است و باید که در آن زمان گریه نمایند و گاه گاهی سس و لاسه منفر با دایم عسل یا حلو چلو غرغره
بخوراند و آب گرم بر آن شستن نافع است اگر کاکرا سنگی سرخ رنگ یک توله اصل السوس سکه باشد کوفته بخیه معویز منتهی یا زده وانه صلابه کرده
باشد آینه بخیه کند از لبل شیر خواره مادرش خوراند نیز نافع خورنده سینه اطفال و بقیه تب بچی و ادا است آن لبل موجب آتانی آنست و اگر
مویز منتهی سه توله غرغره و دو توله اخیر سه عدد بزرگان اصل السوس منتشر هر یک دو درم سه در طفل و بچان هر یک یک درم مشک یکا شسته سائیده
با عسل مساوی سرشته به شند خورنده سینه اطفال و سرفه لایع است و به اندک گاهی انیمرض بقدر اصرع و یا مندر بدان بیاششده و تدبیرش نیست
که چند بید تر تنها و یا با عسل و صلیب سائیده بزنی و گوش و شقیقه و کف دست و پا سه ادا بماند و اندک بخوراند و این صریح را میسر و منفر است این را نیز
منفعت و منفعت دارد و همچنین گاه این مرض از بجا شدن علم رقبه و یا استرخای آن بسبب رطوبت عارض میگردد و در نیمه صورت قابل انگشت و خلط
در آورده و بر آن گذارنده بپاشش برگرداند و اگر سر انگشت را بعضی اشیا می قابل بشه مثل پوست انار و نار و دوسماق و امثال اینها نرم سوده آلوده نماید

بهتر است و خوراندن اندک اندک آب سماق مفید است

لغف الشدم

عبارت است از بریدن خون از دمان آن یا از دمان جزای آن باشد مثل لثه و یا از اجزای خلط مثل لسان و تنک و یا از سر بجان خلط فرو و آید و یا از ریه

و یا از دیگر اعضا است متشکل از خنجره و قصبه ریه و رگها که او را گمسه سینته و یا از اعضای دیگر است از اعضا باطنی مثل مری و معده و جگر باشد
سبب قریب جمیع اقسام خروج دم از قعر جراح است و آن را سبب بادی باشد و یا اصل و یا سابق و سبب بادی یا ضرب یا سقوط بر سینته یا جگر
یا بر جدار است و یا شنی قاطع یا سرفه شدید یا آواز قوی یا جدت آواز بلاتیرج یا خنجر و خشم و این بیشتر بجنونان و کسانی را که خشم گیرند از هر چیز بکم سیر
و یا قوت خنجره و در بعضی نفث الدم یا تنادل مسلمات حاده و اغذیه حاره مثل سیر و پیاز و یا خنجره یا غم و یا هم که باعث حرارت خون گردد و یا خون
بر زمین بچسبند و یا چسبیدن زود در حلق و داخل او در خنجره و مری و یا مقام و سرفه گرم و سرد یا از آب قوی و یا اصل شنی تقلیل و یا کثرت استعمال
سهم و اما سبب و اصل یا در عروق باشد و یا در غیر آن و آنچه در عروق بود و یا القطار و یا الصلاح و یا الفتاح و وسعت آن باشد از قوت که در ریه
یا از جدت ماده که در میان رگ باشد و یا از کثرت دم و یا اثر خنجره یا تامل از جدت خلط و نزلات حاده و مریه یا بلغمی مانع که از سیر بر صدر ریه نیز در نهایت
سختی است و عضو ترشح خون از آن و اکثر متسع میگردد و منافذ میان اجزای قصبه و شرايين زیاد و از حد طبیعی پس ترشح می یابد خون از آن است
قصبه آنچه در غیر عروق باشد و در سینته و شش و معده و جگر جراح است یا قهر حادث از جرات یا از تامل و نقص بود و چون از عضو چیزی متعلق گردد و خنجر
بقره میگردد و گاه از دم و موی ریه می باشد که ترشح می یابد از آن خون و نفث الدم که از دم ریه باشد سلیم است زیرا که دموی است و ترشح می یابد از آن
ماده غیر محذونه و غلیظه و گاه یافته میشود و نفث الدم ریه هم این اسباب که چسبیدن زود و اما اسباب بقا سبالی است که مقدم باشد بر این اسباب و اصل
و آن یا کثرت ماده است سبب کثرت اغذیه و ترک ریاضت و یا سبب ماده فاضله از قدر ضروری طبیعی چنانچه عارض میگردد و عند ترک ریاضت احتیاج
خون که عادت دفع آن باشد مثل خون حیض یا بواسیر یا رعاف یا قطع عضو مثل دست و پا که قریب او از خون در باقی اعضا جمع شود و امتلا می رسد
حاصل گردد و یا جدت ماده است مثل نزله حاده مریه یا بلغم مانع یا قوت دم و یا شدت حرکت آن و یا ریح که در عروق متجسس گردد و لشکرا قدره و خنجره
و یا استعداد آلات حادی ماده سبب برودت متقبض که دشوار گردد و انقباض آنها و مصلح قوت محکمه گردد و یا حرارت خارجی یا داخلی و یا بی سبب که سبب
تخفیف و تکلیف با نیک سببی مستعد شگافتن گرداند و یا سبب رطوبت مری که وسیع گرداند مسام آنها را و یا ملاقات شنی خارق اکال یا قلع یا حین
و بداند که چون امتلا می رسد دموی در جمیع بدن و همه رگها عارض شود و طبیعت متوجه دفع خون فزونی میگردد و هر طریق و جهت که در امکان بود اگر شدید الاستعداد
یا قریب تر از آن نفس باشد دفع می نماید از آن نفث و یا بلغمی و یا بر عادت و یا بواسیر و یا طمث و اگر عروق قوی باشد و شگافتن نگردد و نگذارد که خون سرد
الکینیه از آنها خارج یابد و امتلا بر حال خویش مانع بزرگ منافات بکشد سبب اسباب آن خون تجاوز طبیعت شریکین کبار که در قلب اند و بسبب قلب و در
و هر که نفث الدم از ریه افتد هم آن باشد که قرصه ریه او را عارض گردد و چون بعد از نفث الدم که متجسس گردد و باز نفث الدم هم رسد نفث است که این
نفث الدم ثانی سبب قرصه باشد که جرات اولی تجیل بدان گشته و اکثر دم منفوش را عانی باشد که از سر نخای حلق و لبوی ریه سیلان نماید و درین حال
نباشد و چون نفث الدم از لوی ریه آید و خوف آن متعلق باشد که خوف از افراط و دم دوم خوف از جرات او که قرصه نگردد و گویند که نفث الدم از
اعراض ریه و امراض محذوره است چنانچه بقراط گفته که خروج دم از فوق هر نحو که باشد علامت ریه است و از اسفل هر نحو که باشد علامت جبهه است
بعضی گفته اند که مراد او از فوق نفث الدم باشد زیرا که رعاف مطلقا ریه نیست مگر آنکه نیکو گردد و مراد او از اسفل بواسیر و یا طمث باشد زیرا که
خروج آن با سهال جید نیست و شنی می فرماید که هر نفث الدم خون نیست بلکه آنچه متجسس نگردد و یا با تب باشد و همچنین خروج او از اسفل بطریق بود
یا حیض مطلقا جید نیست بلکه جید آنست که بقدر اعتدال باشد زیرا وقتی آن خصوصاً که منقطع نگردد و البته ریه و بیشتر نفث الدم سبب شفای دم کبد یا طحال
میگردد و نفث الدم که از سینته باشد در آن خونی نیست که در آنچه از ریه باشد و اکثر نزدی نازل گردد و اگر زوال پذیرد در آن غایب گردد و ریه نیز
و اگر چسبیدار باشد که آن موضع سینته که خون از وی بر آید قرصه گردد و ناصر شود و نفث الدم دوام نماید و چندی بایستد و باز بر آمدن گردد و اکثر نفث الدم
از صدر ریه عارض میشود که در آن نزلات بیشتر حادث گردد و سینته او تنگ باشد و آنچه از سر لبوی صدر را نازل شود و فصول رقیق حاد بود که

بقول جبریهانی وایلاتی طریق منع خون از دهن بر چهار وجه است یکی فصد بشرط عدم مانعی و دوم اما ماده بسوی اسفل تسویع بعمل نجات عضو چهارم است که
ادویه های گرم اما تدریج فصد چنان باید که اگر خون از سینیه درید آید که با سلیق کشانند و اگر از کاسم و ملازه بر آید رگ قیفال زنند و اگر از سری و دوده
و جگر آید رگ اکمل باید زد و هر که ایندض بسیار افتد هر گاه در تن خوشیش گرانی و متلاهی دم معلوم نماید باورست با فصد کند و فصد دما کسی که سینیه را فصد
کناس باشد یا فصل بیج باشد و اولی آنست که اول بهر اما که خون آتبه اسفل رگ صافن زنند بعد برای تقبیل ماده سینیه درید و منع حدود دم فصد
با سلیق کنند و خون تنه را یق گیرند و چون حیض زنا را بر وقت اول بقدر که فایده جاری گردد و بدار نفث الدم آنها زائل شود و چنانکه گاهی در ایشان با احتیاس
حیض نفث الدم خواهد گردید و اما تدریج اما که ماده از فوق با اسفل ماییدن اطراف بسوی اسفل و استبن آنها و نهادن محاجم بر ساق و رگ صافن و دیگر کشان
و فصد کردن است اما تدریج تعدیل مزاج عضو آنست که صاحب نفث الدم از جمیع سبب شرک و دم شراب نذیر و او سیه خند و از جستن حرکات ریاضات منتهی و سبب
قوی و از کثرت کلام و افراط محام و آواز بلند و خم و خم و شرب شراب بسیار و کثرت از نظر کردن در شیای سخن و از جماع و نفس الی اجتناب نماید و از ادویه محرکه

و منتهی چون صبر و کرفس و صنداب و گند و پیپر کنند و خربام و عمل و جگر شیرین و مال و شور و شیر خام هر چه بیشتر کند و از افندی موافقه برای ایشان هر چه بیشتر کند و مسدود باشد
و به طعم و جلد سرد دم نافع از غلیان او و ازین قبیل است شیر مطبوخ و دودغ گاو و شیر تازه و خوا که قابضه و زیت الفاق تازه و آنرا که تسکین حرارت مایه
بیشتر باشد طعام او از غوره و سماق و در شک و انار و دانه و ترشی ترنج و برگ حماض باید پیاده به پخته اگر تپ نباشد و اگر باشد موزرات و مارا شیر
و مجبه بکده و مغز با و ام و مسکه و بهند و صبح شربت ریاس و گل ارمنی بپاشند و آنرا که حرارت قوی نباشد شیر تازه بی نمک و شیر تازه مطبوخ و مغز
و دودغ گاو که پیاده پیچند و حریر که از جادرس قشر و کک سازه و زرد و به پیچیده بیشتر و گوشت و راج و تسو و تدر و و ماهی تازه و مانند آن مناسب بود
گاه افتحای می باشد با فدی چرب و میاه شیده شیده المنفصلی و بهترین آبها جست تشریب آب باران است یا آب که در آن گل ارمنی انداخته باشند
آب معدن آهن و آهن تاب و آما تیر منع خون و استعمال او به طبع آن چنان باشد که نگاه کنند تا خون از کد ام محضوی آید و اسباب آن دریا
بعد بطالع هر واحد که جدا جدا مسطور گرد و ششون شوند این سرفیون گفته که علاج کلی عام نفث الدم نیست که اگر از افتحای او عیبه باشد فدیافواه
آن او غلیظه کنند و اگر از انصداع و اخراق باشد الحام آن نمایند و اگر از تا کل بود تولید کرم در موضع متا کل کنند و و عالی که افتحای یافته با و و به قابضه
از اقد و با فدی موله خط محمود و او پیرو بپاشند گوشت اصلاح می یا پیچ می گوید که اگر از افتحای افواه آورده باشد دیشامی قابضه و الفیج می کنند
و اگر از شقاق باشد دیشامی مغز و جفنه بلا لذن مثل گل قبری اگر از اکال باشد ایشامی که گوشت بر و یانند و این از ادد و به پیچیده کرم بود و از افندی
ایشامی محمود الکیوس و کاسی و راد و نفث الدم او پیچیده داخل میکنند برای آنکه خواب آورد و به دست خود اجام خون نماید و هم او گوید که اگر خون
به تنخ و تنخ بر آید در آن خطر بود و اگر بقی خارج شود ایضا در آن خون کثیر نیست و اگر کبر بر آید آن خون ست و در آن باید که ابتدا البصد با سلیق کنند و
تنقیه بدن از خلط غالب نمایند و این قرص که با بخور کنند و هم الا خون کلنا هر واحد و هم کرم که با پنج درم شادنج گل مختوم هر واحد و هم درم شینیم
درم یونجه چینی انیون هر واحد یک درم ده قرص زین تیار سازند و هر روز یکی از آن آب با و روج یا آب خمره بپزند و اگر امر سخت باشد یک قرص قوت
شبت بپزند و باز در آن بپزند و اطراف و خصوصاً سینه را مالند و اگر در سینه جالی در و کند قرص مذکور در سر که آب طلا کنند و فدی ابصرم و سماق سازند و
گل مختوم اندک اندک مص کنند بر پشت خوابیده در اکثر اوقات و این قرص نیز نافع است اتفاقاً چهار درم گل سرخ گلان ر مکدر شبت و هم صمغ عربی و دو درم
کتیرا که درم و آب باران بقدر یک مثقال قرص سازند شربت یک قرص و ایضا و اچینی سیلخه افزون هر واحد چهار درم فلفل سفید و ار فلفل بار و زرد زرد
زعفران هر واحد دو مثقال بصل سرشته قدری دادن نافع است و این دو نفث الدم حادث از نفخ یا شقاق کال را نافع است طباشیر گل سرخ
گل ارمنی گل مختوم شادنج هر واحد شش درم بسکه کرم با و دریدنا سفته هر واحد پنج درم صمغ عربی کثیرا هر واحد شش درم تخم ششاش سفید
مغز تخم خیار بزر او و تخم بارتنگ شادنج گوزن سوخته هر واحد هفت درم اتفاقاً عصا ره لخته انیس ر بلسوس هر واحد پنج درم نشاسته بران
شش درم کوفته پیچیده درم آب باران بپزند و هم او گوید که هر گاه خون بسعال بر آید پیپر یا یخ خوش یک درم آب سرد و بخورند یا تخم بارتنگ سود و دو
آب بارتنگ و گل ارمنی یا گل مختوم آب سرد یا آب بارتنگ یا آب فی تر یا مارا شیر بکنند یا آب برنج مطبوخ بکنند و دهند و اگر کفایت نکند فدی و خون
انک اندک بردفات برارند صاحب معنی قدیم می نویسد که در علاج نفث الدم قصد و چیر کنند یک کیفیت و دوم کیست که علاج کیست که اول است
و کیفیت تعبیل و طبعی گوید که علاج جمیع انواع نفث الدم و حبس و احده است و بی که و اجب بکنند انصباف بن بسوی موضع مذکور یا کیست و
باشد و کیفیت اما کیست چون و یا ده شود و عروق متلی گردد بعض عروق و قاق بسبب ضعف او از علل منصدع میشوند و اما کیفیت او چون
تیز گردد و طبیعت اکاله قطع او را حادث شود و شصه عروق بحدت آن متا کل شوند و خون بسوس معنی از اعضا منصب گردد و در علاج آن
فصد و اما که ماده است بطریقیکه مسطور شد بعد از دو شربت مارا شیر گل مختوم و شربت ریاس و رب حماض و رب جصرم در اکثر اوقات و هم
او سماق و رانی و مانند آن سازند و اگر حبس و شور اگر در و این قرص بپزند که نفث الدم از هر موضعی که باشد کفایت کند و صدر را

شیرین و نسیه و آب سبزه آورد و شربت نیلوفر داخل کرده باز تنگ پاشیده و چوبشند و اگر نباشد فصد با سلیق کنند و قرص کبر با و گلنار دهند و اگر سبب آن
تزلزل باشد میر حبس نزل نیکر کند و غذا آتش و کچهر طمی مریک مناسب است و باید که درین مرض مردم رفع قبض طبع نمایند با استعمال مزاجات و لیفات زیرا که
قبض یکبار مضرت واد اکثر بسبب استعمالی بواس و تواضع غایض میشود و عند حرارت نواهی صدر بقیر و طی بار و طلا نمایند و این سفوف از او دین
عجربا سهرندی است طباشیر گل سبزه گل ازنی گل مخموشانچ تخم خرفه هر یک پنج درم سبزه مراد یکبار بنشخاش رب السوس اقا قیاقعصاره لویه القیس هر
سدرم ایفون دو درم باریک ساییده و پسته درم نیمه درم باب مصوبه یک انگور دهند بهتر است که آب برگ بانسه مروق به آتش دهند که
از عجائب است و اگر حرارت شدید نباشد کند و درم درین سفوف آمیزند گران با وجود حبس و دم و تحقیق قروح و انبات لحم صمغ قوامی ادره را بسوی ریخته
میرساند و اسپهول گاهی زیاده و گاهی کم کرده میشود و بعضی وزن از این دو باشد و بعضی غنی و گلنار و صمغ مراد و باید نوشته و شربت انجبار و توت و حببت
آمیختن آب مروق بانسه افزوده اند و این سفوف و یک نیز و منافع مثل است کند گل مخموش پنج درم گلنار و درم صمغ عربی بفضت درم سبزه کبر
هر یک سه درم با یک ساییده و بعرق گاوزبان بخورند اکنون باقی او دینو نماید و بنده قالیقه که اکثر انعام بفضت درم شکر النفع اندر قوام می شوند

و کرا و و یه لونا نیخه جا بسوم

بعد فصد رخص کمر با بشیر که تخم خرنه و بشیر که شیر خنک و عرق بارتنگ و شربت انجبار و تخم بارتنگ بر بنه دوم الاخون و مندر دوس یا نر و ده تخم شربت
مجر است و دیگر گل غنوم گل سرخ هر کدام دو درم کمر با صمغ عربی نشانه هر کدام یک درم با بعضی اشتره قابله بدینند و مجموع پنج شربت است و دیگر خون بنغال
در همان گرمی که بعد از فوج بیرون آید قبل از آنکه بنده نصبت او قیبه با قدری سرکه که خسته باشد با نر و زبانه شربت بنده که درین کار فعلی عجیب دارد و دیگر کمر با
دم الاخون اقا قیام با بشیر که تخم بنه یا نه گفته بخته سفوف ساخته با بشیر پنج انجبار بخورند و دیگر نفث الدم را که با نر و در دوسینه باشد بعد از جرق شربت
جوشانیده صاف نموده بشیر که تخم خرنه شربت بنفشه تخم بارتنگ داخل کرده بنوشند و دیگر شربت عدسی یک درم تا یک مثقال آب خرنه یا آب عصی الرزق
یا آب با صمغ دادن غیبی با اثر است و شنج حله و خطمی یا تخم بارتنگ و شربت انجبار ازین قبیل است و دیگر انجبار با این ریاض است که بعد از ده درم مغز تخم
هفت عدد در ظرف قلعی و در جوشانیده دو درم نبات آیمه شربت وقت خواب بخورند و بعد از آن آب بنوشند همین دستور صحیح بدینند غذا جوشانیده و عرس
درست و دیگر ورق اطراف در تازه گل سرخ شرب یا مالان و اقا قیام کلان مصطکی افستین هر کدام سه درم خرمای تخم دور کرده هر ده درم منوم
بر و عن آس که انسته سی و شش درم دستور مرهم ساخته بر خرقه طلا کرده بر سینه ضار نماید براسه نفث الدم سودمند است و در آنجا که خون لقی می آید
بر صده یک در آنجا که از دماغ آید بر تارک سر ضار نکند و دیگر آب خیار خصوصاً مع بعض مغزیات قابضه اندک اندک نوشیدن مفید و اگر شنج گوزن
سوزنده یا دویقه قابله آیمه استعمال نمایند نفع کثیر دارد و کذک آب انبغاء الیضا اثر درخت عرب که بفارسی بدیه گویند بوزن یک درم نافع است و کذک شکر
کشیز آب بارد وزن سه درم صبح و شام الیضا باشد و گل شاموس نافع است و حب الالاس و تخم بارتنگ و در آب بارتنگ یا در آب گل سرخ
تازه بغایت نافع و به خصوصاً بر آن کرده مفید الیضا نیز اینگونه گوش و آه و زبانه در گلاب یا در مطبوخ عفن یا آب دروج و خصوصاً براسه آنکه
انصه آید نافع است و گل غنوم و یا گل شاموس باندگی سرکه مفید و حی العالم با شل آن نشانه که شرب یا نر در زردیه بخته شربت خور و ن
سودمند و دیگر شیم های نفث الدم که نافع و چون امر صعب گردد گاهی بربع درم نیز با انجبار العسل میدهند و دیگر تخم کرات بلبل حب الالاس
مسامی که بوقت دوم آب عصی الراعی نفث الدم که نافع است و دیگر بکیر عصاره کرات شامی یک یا دو قیبه و سرکه نیم اذینه و صبح بنوشند و یا
اسفنج سوزنده با قدری بنفشه قابض بدیند و دیگر جالینوس علاج نزف الدم تبریق و مشرد و بطوس و او و یوشو میگوید که آن طبیعت را با حبس
بر فوج خون و الحام جراحت تقویت میدهند و کذک رخص کوب و دوا می اند و مخرج قطره یون جم خون باز دارد و هم سینه را پاک کند اگر شرب
باشد آب بدیند و اگر نپاشد با بنفشه قابض و اصل سقطلاب مطبوخ قطره یون غلیظه علاج میکنند و دیگر عصاره کرات بارتنگ و عصاره کرات بارتنگ

برگ خرفه هر یک دو درم بگیرد و شاخهای گل سرخ و نازک باب او قید کند و پیش از آنکه آب بپاشند و صاف نموده بهر راسیا میزند و در آن قیده
گل مخموم حل کرده بنوشند و بنفشه بود و یک گریز عصاره شاخهای گل سرخ در آن عصاره هر نفس یکبار بنوشد و شاخ گوزن سوخته آینه نمیشد و یک گریز
موافق مطلقا برای سوختن شربت عتاب و خشکاش و بیلو و آس و صندل است و غذا در سینه و ماشیه و مارالشیه و شیرین شمشاد یا مغز بادام و اگر
بایس فیه باشد شربت حامضه مثل شربت انار و لیمو و شربت حرم و مانند آن و غذا سماق و حصریه و رابینه و زرشک و صندل و بیلو و اگر با کرم و ازاد و آب
بازگشت تنها یا گل ارمنی یا گل مخموم یا با زراص کمر یا با عصاره خرفه یا با گل ارمنی و مخموم و شاخ مغسول مع تخم خرفه حالب غش است و از آنجا
بقول شیخ نیست اما قیاقان گل سرخ عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه
تخم بادام و زراص کمر یا با عصاره خرفه یا با گل ارمنی و مخموم و شاخ مغسول مع تخم خرفه حالب غش است و از آنجا بقول شیخ نیست اما قیاقان گل سرخ
عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه
کافور یا با زراص کمر یا با عصاره خرفه یا با گل ارمنی و مخموم و شاخ مغسول مع تخم خرفه حالب غش است و از آنجا بقول شیخ نیست اما قیاقان گل سرخ
عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه
گل سرخ هر دو درم و کرم یا صندل و آینه قرض سازد شربت چهار مثقال برای مخموم و عصاره قلابه و بغیر آن در شربت قلابه و از
او ان مستعمل بر سینه در کمر و رغن بهر در سر رغن بنفشه است و از آنجا بقول شیخ نیست اما قیاقان گل سرخ عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه
بالحام جراحات از مزایات قلابه و منع و منع غذا و جذب مواد باطراف و ترمیم و صدمه نماید و سرکه گوزن چند بار بنوشند و از امور مذکوره بعد احتیاط
بیشتر احتیاط نمایند و یک گریز که استعمال محض کمر یا با کرم یا با عصاره خرفه یا با گل ارمنی و مخموم و شاخ مغسول مع تخم خرفه حالب غش است و از آنجا
آب یا زراص کمر یا با عصاره خرفه یا با گل ارمنی و مخموم و شاخ مغسول مع تخم خرفه حالب غش است و از آنجا بقول شیخ نیست اما قیاقان گل سرخ
بقول سدید می طلخ و تخم او و شربت خشکاش سیاه و شیرین نمیکند و کذا شکوفه علیل و آب آن و عصاره لیمو و شربت حامضه و عصاره لیمو و شربت حامضه
و اطراف تازان او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
آن و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
سوخته لب که خاموش کرده و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
اقایا و بر دی سوخته و کعبه تیس سوخته عصاره لیمو و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
انار و آینه خشک در آب باران و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
سوخته و عصاره لیمو و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
و عقیق و عقیق و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
عقبه و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
مخلوط و کذا و لیمو و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
گل ارمنی و کذا و تخم بازنگ کوفته و کذا عصاره لیمو و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
هر دو عالجی نیست اما قیاقان گل سرخ عصاره لیمو و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
یک مثقال یا با زراص کمر یا با عصاره خرفه یا با گل ارمنی و مخموم و شاخ مغسول مع تخم خرفه حالب غش است و از آنجا بقول شیخ نیست اما قیاقان گل سرخ
شفای نفثه الدم و معجیل است و غذا و زرد و بافتاد او و عسل و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او
شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او و شربت حامضه کرم و سرخ و مثل او

بسرکه و جو زنجبیل و بادام تلخ تنها و مع نشاسته و نعنع و کذا اطلق محلوب شوشل او صبر آب بارتنگ سرشته لیسیدن و عصا رکه طر خشقوق و کلسر پوست بخیله و لیباسه و مصطکی و صمغ بلغم و شکاک و کرسته و ششخ بقره سوخته و سدر و سوسون با دام شیرین و کما خشک بلوطا هر ده خوردن و با قلع و تخم کنکنا و در دم و جویه نیم برشت یا نیم درم و کذا اثر بسیار است که جاذبه از عصا رکه باد و جیاسه درم از بخیج او و بلخیج و از شیشعان و شرب تودری و کذا بندق بندق و صبر نیم درم آب سرد و جو زنجبیل و قلع و زفت و محرق و حلا و زون سوخته و خون و جاج بخار آسیر سرشته و بنظا قلن هر واحد حبس نفث الدم کنند

ادویه نفث الدم که با هر یک از اینها

چنانچه این حب جالبس الدم معمول و نفث الدم است که با کل از اینها دم الاخون کثیرا صمغ عربی بلای شیر حب لاس هر یک یک درم پوست بخیج بخار نشاسته هر یک یک درم و اگر در او درید مر جان زهر هر هر گل غنوم گل و افغانی هر یک یک درم استخوانه کنند قوی تر باشد او به را کوفته بخیجه و اجار اصله کرده باشد او به کذا در آب بارتنگ بر آورده باشد سرشته جویه بقره سوخته و سدر و سوسون با دام شیرین و کما خشک بلوطا هر ده خوردن و با قلع و تخم کنکنا و در دم و جویه نیم برشت یا نیم درم و کذا اثر بسیار است که جاذبه از عصا رکه باد و جیاسه درم از بخیج او و بلخیج و از شیشعان و شرب تودری و کذا بندق بندق و صبر نیم درم آب سرد و جو زنجبیل و قلع و زفت و محرق و حلا و زون سوخته و خون و جاج بخار آسیر سرشته و بنظا قلن هر واحد حبس نفث الدم کنند

ادویه نفث الدم که با هر یک از اینها

برگ ببول نورسته برگ انار آله هر واحد چارماشته نشیر خشک دو ماشه شب و آب تر زده صمغ ساینده همان که کرده بقدری نبات یسک یا شربت نیلو یا شربت حب لاس یا شربت اجبار بنوشند که در حبس نفث الدم و قی الدم مجرب است و دیگر گل ملتانی گیر و بسلچین که با اتانیا کثیرا اگر در ببول نشاسته کافور در لعاب بهما و حب ساخته در دهن و اشتن بینه و انار خام و آب ساینده با صافه قدری شک خام نوشیدن نیز نافع و دیگر نه رگانه هر نیم تخم حاضر نشیر خشک هر یک یک درم کثیرا صمغ عربی کوبه و صمغ باد و صبر نیم درم و کذا اثر بسیار است که جاذبه از عصا رکه باد و جیاسه درم از بخیج او و بلخیج و از شیشعان و شرب تودری و کذا بندق بندق و صبر نیم درم آب سرد و جو زنجبیل و قلع و زفت و محرق و حلا و زون سوخته و خون و جاج بخار آسیر سرشته و بنظا قلن هر واحد حبس نفث الدم کنند

صحیح و دیاقوزانه باشد بشام درنده بعد از ربه السوس کثیر الصمغ عربی شکر تیغال سوده بشریت خشخاش سرشته بخورند بالایش جو شانه مذکور صبح و وقت
معمول و جب غری السمک استعمال نمایند بعد شیر خرفه و گوشت را از ایند بعد قرص خشخاش کوفته بخیخ خشخاش سرشته همراه عرق کوه شربت شسته
باز رنگ پاشیده بخورند باز قرص طباشیر کافوری شیر خشخاش شیر کاهود شده و یا کربا طباشیر دم الاخون صمغ عربی کثیر انشااست و اثبات ششیرین
کل ارمنی شادنج عدسی مغسول هر یک نیم ماشه ایون زعفران کافور هر یک دو مخ کوفته بخیخه دیاقوزا سرشته بخورند بالایش آب برگ بارتنگ
شیره اصل السوس شیر مخم مندا شیر خشخاش ششیر خرفه هر یک چهار ماشه پاشیده بنوشند و گاهی لعاب بدهان شیر خرفه
عوض تخم بدهان خشخاش یک کینه باز تخم فلفل خبازی شاتره هر یک شش ماشه جو شایند شیر اصل السوس شیر کاهود شیر خرفه پنج انجبار هر یک چهار
و دیاقوزا و دتوله صمغ عربی کثیر یکا پاشیده و پاشیده و دهنده بعد اگر بنفشه و صد سلیم از دست دیگر گردان سفوف تالیف کیم شریف خان
میفید است سنگ جراحی نیم درم و در بر سوده پوست خشخاش دم الاخون هر واحد یک درم کربا ریشه انجبار هر یک دو درم ششانه خرفه و شسته
هر یک دو شغال کوفته بخیخه سفوف سازند شربت از یک درم تا دو درم و این سفوف دال کیم علوی خان درین نوع مخصوص است کافور قصوری
نیم دانگ طباشیر دم الاخون ریشه پنج انجبار مر و ایدر ناسفته کربا کثیر تخم خرفه شسته کربا هوفا و اینا رب السوس خشخاش سفید نشاسته هر واحد
یک دانگ ایون شیر زعفران طسوج مغز اودام شسته و انگ کوفته بخیخه سفوف سازند نصف از ان وقت صبح آب بارتنگ و آب خرفه بخورند
و نصف وقت شام آب سید و این سفوف از جربات را تمست سندر دس کربا کل ارمنی خاکستر چوب انگور بارتنگ هر یک شش ماشه صمغ عربی کیتوله
کثیرا چهار ماشه دم الاخون اقا قیام خرمه سوخته هر یک سه ماشه شادنج عدسی ایون مغز پنبه دانه هر یک دو ماشه طباشیر کل لمانی هر یک نه ماشه
کافور قصوری سرطان محرق هر یک سه نیم ماشه سوک بارتنگ همه را کوفته بخیخه پیر و رنج ماشه بشریت دیاقوزا و دتوله سرشته همراه لعاب اپغول
شش ماشه لعاب بدهان شیر خرفه مغز حب اللؤلؤ چهار ماشه بارتنگ شش ماشه شیر مخم خرفه کیتوله شیر خرفه پنج انجبار چهار ماشه بخورند اگر در جرم تامل حادث
شود و ارا شیر البان و کثیرا بنوشند و اغذیه که در ان کاهود کاسنی و خرفه و گوشت چوب مرغ و در انج باشد تناول کنند و اگر تدایر و شربات و غذا که در
سلس مسطور گرد پس از آن احوال جلد بعضی متاخرین بنوشند و در خونی که اندر سید و نه نیست قصبه و انچه از شکاف رگ ریه بود چون طیب بر سر پیاز
باید که همان وقت رگ با سلیق زند و خون و از گیر در طب اکبر است که قصه صافن را مقدم دارند و صاحب نزهت گفته که جماعت با شطر بر ساقین نایند پس
اقایای مغسول کلنار صمغ عربی کل ارمنی کثیرا حفص کلی صندل سفید شیان مایهها هر یک چهار ماشه پاشیده و دیاقوزا و دتوله صمغ عربی چهار ماشه بدهان و این دوا قوی تر است کل ارمنی
شیر خشخاش نه ماشه و اصل السوس هفت ماشه لعاب بدهان چهار ماشه شربت خشخاش و دتوله صمغ عربی چهار ماشه بدهان و این دوا قوی تر است کل ارمنی
و محتوم و قبرسی و عصاره النبیة التیس دم الاخون هر یک یکا پاشیده و بشریت حب لاس و دتوله و رقی لقره کیده آمینة بیساند و بالایش شیر خشخاش و
و خرفه هر یک نه ماشه و اصل السوس هفت ماشه و لعاب بدهان سه ماشه و گاو زبان چهار ماشه و عرق بارتنگ و بید مشک هر یک نه توله بر آورده شربت انجبار
سه توله تخم بارتنگ چهار ماشه تخم خربشک سه ماشه بدهان و ایضا دم الاخون شادنج گوزن سوخته طباشیر سبب هر یک یکا پاشیده و شربت خشخاش کیتوله هفت ماشه
و شیر خرفه پنجبار جب آلاس هر یک چهار ماشه بدهان سه ماشه بریان بارتنگ و خشخاش هر یک نه ماشه اصل السوس هفت ماشه لعاب گل گاوزبان
هفت ماشه در عرق بید مشک و بارتنگ و گاو زبان هر یک هفت توله بر آورده شربت حب لاس سه توله بارتنگ ماشه و غذا آتش جو بشریت خشخاش و نیلوفر
دهند و چون آمدن کرم گرد و سفوف کل کل خان جب دال علوی خان با عرق کافور الشیان بدهان غذا شور بای کلک پایچه بزرگالیمنج دهند و از حرکات عنیفه
اجتناب نمایند شیخ الریس فرماید که در نفث الدم کائن از نفث جرم ریه اودی طعمه یا بس مشل کل ارمنی و گل محتوم و شادنج آب بارتنگ دهند و بسا
بفصد با سلیق کنند از خنقی که گمان تفرق اتصال در است و فصد باریک کشانند و خون در چند دفع بفاصله سه ساعت و زیاده بران گیرند مع مراعات
حفظ قوت زیرا که فصد خون را بسوی خلاص جهت جراحت جنب بنماید و ایضا از حد دشت درم در جراحت منع میکند و اطباء بالکده از بالا بپایین

در جرم

عصاره اصل
در جرم
سفید خالی

و از امور مذکوره در علاج کلی نفث الدم منع نمایند و تعدیل هوا کنند و بر پهلوی و بر پشت مثل اتصاب بخوابند و گاهی نوشیدن اندکی سرکه شکر آب موافق
اشتهای جهت آنکه منع نزف الدم و تنقیه ناحیه صدر دریه از خون می نمایند تا آنکه در آن مجتنب نگردد و انجماد نیابد و او بی بارده مغزیه میاشناسند و اشتغال مغزی و بیجا
بهتر است و اگر با تغذیه تنقیه نیز باشد غایت مطلوب است و آشامیدن اسپنول زافع است مع تبرید و خصوصاً هنگامی که تشنگی بسیار باشد که مبر و مسکن معاش
و مغزی است و بسیار است که احتیاج خلط آن بخدرات افزاید و امریکه براسه تسکین قدرت خون و تخلیط آن دوم براسه تنویم و از آنکه حرکت و چون نفث الدم
از نزله اربعین صغری میهم رسد واجب است که اولاً اصلاح کیفیت آنچیز نزول نماید و بعد از آن نمایند تا باعث ریه باقی نکند و اگر بالغه
و موسیت باشد فصد کنند و الا احتیاج بقصد نیست بلکه فصد در صورت عدم کثرت خون و غلبه صفرا می شود و باعث زیاده قدرت صفرا میگردد و در سبب
از آنکه خون که بر طوینت خود کاسه قدرت صفراست ضرر او زیاده میشود و اگر نزله بسیار لطیف صفراوی نباشد فصد نمائید و واکم اطراف را به پند منجر
از فوق با سفل و از دست گرم کرده در وقتهای گرم مثل روغن قمار الحار و ماته آن با لند و بر سر او مالیده و غن نماند و از پیش نیز در و در و باید که
در نیمه صورت اکثر از منخریات کشند و غذای او و تخلیه با قدری غلظت از این غلظت است تا تقبیل اشمار و مانند آن باشد و در وقت
بان در سر که هنوز آب سرد تر کرده و خوراند و برای انجماد مواد از سر حقیقه حاده استعمال نمایند خصوصاً هنگامی که فصد ممکن نباشد سبب فانی و باید که
در تبرید مزاج براس همه اکسیر کوشش نمایند زیرا که براس حار تر از جاذب رطوبت است و در غیره میگرد و انکار کثرت رطوبت ظاهر میشود و چون بار و
رطب میگردد و بشش ادا آن باره این اشمار سبب زوال سبب در وقت رطوبت است از وی زایل میشود و تا اعتدال ظاهر میگردد و دو گوئید که مراد از این تبرید
ظاهر براس نیست که آن نزلات را می از او بر بکشد مراد تبرید باطن است و غرض باین دو است که کثرت مواد حار در ریه دوم تخلیه مواد است که در است
و با وجود تبرید باطن براس تخفیف ظاهر می باید تا ماده را که در وی است بسوی بیرون ببرد و در نتیجه سبب رطوبت براس کوشش بسیار نمایند
زیرا که از اطراف در رطوبت تر است و آن سبب با نازل میگردد و آنچه دفع است فزون که با سست و او نیز مذکوره و اگر این ماده بهر فائده نباشد باید که
نزله با زلات با ناله و جبر آن نماند مثل کلزنی براس استعمال صفرا و دیگر کسب تبرید و بعد از آن بهر سبب مواد و تبرید ظاهر میگردد و در کثرت
و با این سبب گفته که زنی را نفث الدم از نزله هم رسیده خود اتم کف فدا و نمایم لیکن سبب دفعه تا ششم در هر هفته و او دوم در هر هفته و او سوم در هر هفته
پخته بعد از آنکه چند روز غذا نخورده بود و او دوم و صفرا و بر سر او می کشیم که بر تن خود و بر این غذا و اذن بهر حال حمام و او دوم و در هر روز سه مرتبه
نیاید و تریاق کبیر تازه را فدا و او را خوراندیم تا او را خواب آید بهر جهت آنکه تریاق تازه سبب نفث و نفث و خواب می اورد و در هر هفته صفرا و این می نماید و باید که
ماده را سبب تخلیط آن تسکین میدهد و روز دوم مشغول تریاق آن تا ششم بلکه به حالت خود ساکن گذاریم و جای بدن دست و پای او برای یل ماده قابل
است و خود و او را قدر باطل می گوید که تریاق تازه که کمتر از روز گذشته نورانیست و غرض من آن بود که رفته رفته نفث و نفث و با او عسل آید تا بدان ریه تنقیه
یابد و روز سوم نیز او را دالی بخوراندیم و ساکن گذاریم بعد از آنکه باطل است و دوم در هر روز ششیر اندکی نان نمیدارد که ده خوراندیم تا حفظا قوت او
نماید و روز چهارم تریاق کبیر و او هم جهت آنکه در وقت غرض تنویم او بخورد بلکه از آنکه مواد از ریه و اعضای صدر بود و عسل بسیار برای تنقیه
ریه بود و بعد در سائر ایام تنقیه سبب واجب خود و در سیر تا قبل که روم و با وجود این گاه گاهی بر سر او قیوطی نافیه میگذاریم و منع از استعمال خود
و در این تریاق شفا یافت و این تریاق را نیز در سبب و باید که تریاق مابین دوا تا چهار ماه باشد یعنی از ساختن آن اینقدر مدت گذشته باشد
به جهت آنکه خوابها آورده و جس نزله نماید و این تجربه معلوم شده و نزدیک به هر دو و غن بر نه و موسی سر او تر انداخته برای تنقیه مسام و استعمال این حیرت
اگر چه زن باشد و لا بد بر همان کعبه قیام نماید اگر مواد بسیار باشد زیرا که از شالی این علاج سال مواد مختلفه از سر است و این بعد از فصد باید که در روز
او ایچمه بر سر نماید چه جانی در وقت بل پوشیده که اگر خون از ریه بر آید بر سر او آنست که بسیار ساکن در اند و از همه حرکات باز دارد و در حال فصد با سبب
کنند و اندک خون بچند حرکت بیرون آید و اطراف بماند و بهر سبب که در آب بسیار میچند و در وقت سبب است و با سبب بار بهر سبب تا تنقیه خون بخورد و در یک هفته در ریه

ناید

در شربت حب آلاس و قرص بسد و آب باران یا آب خیار و بنه و مارا الشیر که در آن پانچ بره و حب آلاس بچغص و انار خام بچخته باشند بیاشامند و در روز اول
 پنج طعام نهند و برین مارا الشیر قناعت کنند و اگر قوت ضعیف باشد جریره آر و جو آر و با قلا آر و نخود بر روغن بادام و شکر یا عسل و اندکی نان و در الشیر
 شکر کرده یا بیغصه نیم شربت بدهند و اگر بیمار قوی باشد روز دوم نیز اندکی خون بیرون کنند و غذا تا روز چهارم ازین نوع دهند که ذکر شد و سیدیه بسیار
 بر روغن گل چرب کنند و اگر فصل زمستان باشد بر روغن نارودین یا روغن مصطکی و آب فی تر کوفته افشوده و دادن حبس مخن نماید و صبح و عصر که د آب
 مخموج بیکرم تر کرده بر موضع در دسینه نهند و بجزار آسیاد تراب کنند و روغن سیفیه سرشته و یا بسفرجل عفش در شراب قابض بچخته کوفته خنما و نمایند و برین
 تدریج قبل حدوث درم کنند و بعد از هفت روز نیم شیم زد و ناروغن گل و سرکه تر کرده بر سینه نهند و اگر بر روغن مورد یا روغن مصطکی و شراب عفش بر نهند صواب باشد
 و اگر جراحت ریم کند علاج سل رجوع نمایند بطبری گوید که علاج او قلب ماده و جذب ابودی اسفل است و حیل در آن تسکین مزاج او در حبس دم باین
 قرص است بیکم روز و عرق دگل قبری و ارینی هر دو در دودم و کربای خالص بکیرم و گل مخموج درم و گل قیو یا و صمغ عربی و صمغ فارسی و نشاسته
 کنند هر یک سه درم عقیق و بسد و در دینا مسفته هر واحد یک نیم درم همه را ساینده آب با رنگ مطبوخ نصفی بوزن یک یکشتال قرص سازند هر روز یک قطعه بخورند
 مارا الشیر بدهند و اگر سر نه اندک باشد طبع آس نوانیدن نیز مضایقه ندارد و بیکم حب آلاس و دکت در آن طلای حلو آله را اندازند که پوشد و بچشاند تا آب
 مهر اگر دو لجه صاف نموده کثیرا نشاسته صمغ عربی داخل کرده باز بپزند و بقدر ملحقه یا دو ملحقه گرفته قرص مذکور بر آن انداخته بدهند و خلق کثیر را ویدم نفث الدم
 از انصد است که در ریه دشتند باین طریق شفایافته و اگر مزاج محض این نباشد و در سرفه فضل برانید مارا الشیر و در این با قرص مذکور نمایند و اگر شکم نرم بسیار
 گردد آب پست جو و روغن مارا الشیر کنند و غذای او جوی جادرس مقشر بریان و کماک مدقوق بغز بادام بریان نمایند و اگر مزاج محض باشد و تب نبود و غلبه بریه
 بر بیان و سینه تدر و زرد و ریه مضایقه ندارد و اگر شرب مارا الشیر یا آب سلیق بر روغن و شوار باشد یا مده او بسبب ضعف همضم او نکند و تب نباشد بکیرند
 بهضیه مرغ و سفیدی او و در کرده بر آتش نهند و بخلال حرکت دهند تا زردی منحل گردد و اندکی متماسک شود و بعد قرص مذکور سوده بر آن اندازند و بخور دهند
 و این دو اخون سح و اسهال خون را نیز قطع میکند و واجب است که در قرصه ریه از ارغامی ریه مضر کنند و هرگاه در ریه خشونت از او دیده یا قبضه پیدا شود و موم درون
 که در آن کثیرا نشاسته اندک آیمخته باشند بدهند و این معالجه طریق حرا نین است و اهل عراق استعمال موم در روغن کرده میدانند و شنبلیله این می کنند
 و اهل حسدان در عفر مده موم در روغن که بر آن سفید آج رصاص انداخته باشند و سفیدی برشته که در آن سفید آیمخته باشند سینه

علاج نفث الدم از الشقاق یا انقطاع عرق

اول قصه با سلیق کنند و خون بسیار بکیرند که قریب نقشی رسد و قرص کل سه ماشه در ربای سینیب دلائی دو توله و درق طلا یکده و سرشته بخورند و بعد شیر که نجبا
 چهار ماشه و اصل السوس و حب آلاس هر یک هفت ماشه و ششاش نه ماشه لعاب بهمانه سه ماشه و عرق بید مشک و بارتنگ و گاو زبان هر یک هفت توله
 صمغ آلو با لوسه باشد بارتنگ هفت ماشه پاشیده بدهند و وقت شام سبوس سیفول هفت ماشه و شربت انجبار و ششاش هر یک دو توله و عرق بارتنگ
 نه توله بوشانند و غذایش جو شربت نیلوفر و ششاش دهند و بلا صلیقه چهار روز قصه صافن کشایند و دو غذا بدستور دارند و کل از منی شاخ گوزن شسته
 گل سنج شرب یانی بریان پوست انار و لایقی عسل کرم دو ده حمام هر یک دو درم در روغن گل آیمخته بر سینه خنما و کنند و این دواد هفتاد و پنج مفید
 که را بسبب جفت بلو و هر یک یک ماشه در خمیر و ششاش یک توله آیمخته شیر که مغز بادام هفت عدد و اصل السوس هفت ماشه و انجبار و حب آلاس هر یک سه ماشه
 بارتنگ ماشه لعاب گاو زبان پنج ماشه و بهمانه سه ماشه و عرق بارتنگ و گاو زبان هر یک نه توله شربت ششاش و حب آلاس هر یک یک نیم توله صمغ عربی سه ماشه
 تخم شترتی چهار ماشه و این خنما کنند کل از منی خاک کند و غیر آن که در نوع آینه در قوال لایقی خواهد آمد هر یک دو درم گرفته بر سینه گذارند و کثیرا عظیم دارد و بعد
 اگر کربش اشتلای عرق باشد حتی الامکان غذا ندهند بلکه تا سه روز گرسنه دارند و اگر خون منقطع قوت باشد اقتضای نمایند در آن هر روز بارتنگ غذا از شنبلیله
 معتدل یا کامل بپزد و در آن تغریه و الصاق و قبض خصوصاً تغلیظ خون باشد شل کله پانچ و نیم شربت الطریه خاصه که با عذس بچخته باشند و عذس عذاب

بقدر کسری در سفتی داخل کرده همراه تیرید غایب بهر آنکه شیره اصل السوس شیره غایب و خوراندند و اگر نفث الدم با تب و اسهال باشد غایب بهر آنکه غایب
 ریشه خطی سه باشد شیره که پنج انچه شیره خورده که پنج باشد در عرق با رنگ عرق غایب غلب عرق کاو زبان عرق مشاخره هر یک پنج نوله بر آورده
 شربت بزوری و نوله داخل کرده تخم ریحان با رنگ آفتابول بریان هر یک سه باشد پاشیده دهند و صاحب شفا و الا مقام گوید که آنچه مجرب است بر لب
 نفث الدم عرق گل ارمنی یک درم صمغ بادام نیم مثقال که باشد و پنج دم الاغوبین هر دو احد نیم درم زرد درم و نیم ساییده و شربت انجیر و بازنگ و خشخاش
 آمیخته بپایند و بجوی شیره غدا سازند و اگر قبض شکم باشد نفث الدم و قطن لیمون نمائید و این صند و برای نفث الدم خصوصاً آنکه از انفصال عرق باشد نافع است
 کند آرد جو گندم غبار آسیا مار و پوست انار برگ مور و کوفته بخته آب پخته روغن آس و روغن گل داخل کرده غدا نمائید و اول حکما شیخی فرماید که اگر
 سبب اشتقاق که حرارت باشد بر جلد او و یا در کوفه و افق مست و اگر سبب بیست باشد و این کمتر اندک است حال مرطبات معلومه از ریش و البان و اودان
 و عصارات بعد از علاج کلی نفث الدم از امال و اوسوی خلاف جهت بقصد و انتدای نمائید و با سکه آنچه درین دفعه لایق است از قصد غیره که در ضعیف تر
 از آنست که بغیر این لایق باشد و اگر سبب اشتقاق عروق آریه و صدمه در دوش باشد که بدو رسد علاجتش نیست که جالیوس گفته جوانی را این مرض افتاد روز اول
 قصد او کردم و دو بار خون که فتنه ببالیدن و بختن طراش امار کردم چنانکه در جلد حبس نزول الدم شرط است و فده احریه و اودم و بر سینه او صند و قیر و طی از
 از آن فایده اندام و وقت عشاء بر دوشتم تا سحر وقت آن نهاده از آن نگرد و که سطلوب است و دوا را البرز خورایندم و در روز سوم بر سینه او دهان قیر و طی سه ساعت
 گذاشتم و آن روز غذا را ریش و اسفید باج یک شست با دوا و هر گاه مزاج ریه با اعتدال آید خونت در دوش و دم نایل شد برای تقیته ریه او تریاق که به دوا
 و تبرید و شربت شیره خورده و دیگر علاج نفث الدم باز آوردم و سیگه بر هر که این عارضه افتاد و این دوا روز اول یا فتنه شفا یافت و آنکه روز اول یا فتنه احوال او
 نفثت کرد و یا لایق و جرحانی گویند که با سکه بپزد و مده لایق جبارت غیر شیره القیض مثل سنبل
 و سیلخه و ارچینی و مسعود و قطره کند و در عفران و مسکه در مکی و زرد و باد و یقه قالد که چهارم حمله اینها باشد مخلوط کرده و اگر این اودیه را آب جوش داد
 صاف کرده اودیه قالدیه آمیخته دهند و او باشد و اودیه قالدیه گل ارمنی و گل ختموم مستحق عربی و کثیره نشاسته و کمره و سبب یانی بریان و گل سرخ
 و گلنار و طباشیر و شاخ گزن سخته اینهمه را بعضی ازین بقدر و درم کوفته بخته آب اودیه مذکوره یا آب باران دهند و یا گلنار عصاره لیجه التیسین صفت باط
 خاک که کند و سیلخه مسکه را کوفته بخته درم آب باران یا بنید قالدیه برهند و اینها خاک کند و درم تخم کتان پنج درم سنبل دو درم بسل گل سرخ هر یک
 پنج درم که با سه درم نیم چند بیدستر کنیم و درم اقا قالدیه درم شربت بکنیم درم آب باران و فدا دران قدر و قنار بریان کرده و یا سیلخه و انار وانه و یوز
 و جل آب بنید قالدیه و اگر نباشد عجم زنبیب دران جوش دهند و مزوم مسکنی در روغن سوسن که افخته و آب مورد تر آمیخته بر سینه طلا کنند و اگر آب مورد تر نباشد
 روغن آس آمیخته و صند و قالدیه که مذکور شد استعمال نمایند چنانکه گوید که اگر نفث الدم از شوق عرق بسبب بر دوا می آید از اعتدال باشد باید که قصد نکند بکمال اشتیاق
 مسکه و الحاره مثل سنبل و ارچینی و مسعود و قنار کند و در عفران و باد و اودیه خطی و قنطاریون که در دوا و در مسکه استعمال نمایند و اگر در ابتدا باشد
 اودیه مثل سنبل و سیلخه و ارچینی و قالدیه و قنار و مسکه مثل گل ارمنی و گل قمری و کمره و سبب یانی بریان و جنت بلود و اقا قالدیه و گل سرخ و گلنار
 و طباشیر و قنار و ایل عرق آمیخته آب باران برهند و آب آس و رب سفرجل و گلاب طباشیر و گل ختموم و ارمنی آب باران خوردن نیز نافع است و هنگام خواب
 اقا قالدیه گل سرخ گلنار عصاره لیجه التیسین صفت بله قنار کند و رسا و ساییده درم آب نافع برهند صاحب کامل و چای مع گویند که مسکه
 نفث الدم بسبب جرح اجزای صدر و رویه باشد حتی که اشتقاق آرد استعمال بقصد نراده است لیکن شباهی مقتدر الحاره مثل اودیه که دران سنبل و کند و
 مانند آن فتنه استعمال کنند و این دوا نافع است در عفران و مسکه در مکی هر دو احد و درم و ارچینی کند و ذکر اقا قنار عصاره لیجه التیسین گل سرخ گلنار مثل گزن
 مسکه هر یک درم چند بیدستر کنیم زیره که مانی قنطاریون و نیمه که شیخ ارمنی هر دو احد چهار درم هر یک ساییده و شربت قالدیه یا آب گندم شربت بوزن یک مثقال
 اقراص سازند و آب اودیه یا آب بخون یا شربت حبالت آس برهند و مسکه و راکب و آب مورد و گلاب و آب زرشک بر سینه صند و نمائید و روغن آس که دران

قدرت مرو کند رسوده آید بختی باشد بر سینه یا اند و گویند که قنطور یون آب جوشانیده صاف نموده نوشیدن سودمندست و در ابتدا استعمال عصاره
نفث الدم مخلوط با بعضی دویه قابضه مسطوره نیز نافع بالجملة آنجا که سود مزاج بار و گشت سبب اشتقاق رگ باشد و تعدیل کوشند با استعمال اشیا گرم
و تر تا سود مزاج زایل شود و بعد در قبض توجیه نمایند با ششای مذکوره و تا بمرحله رطب در بحث سعال در بومفصل مذکور شد تا بهت بن تره
گفته که علاج نفث الدم در وقت ادویه خفیه است که در آنجا اندکی قبض باشد و تا دل بجوم لطیفه با محاض و از ادویه نافه دای تخم از کندر و گل سرخ
و چند بیدستر جانی می نویسند که اگر سبب بر آمدن خون تر قیدن رگی باشد سبب حرکت سخت چون جستن و بانگ زدن و زخم آمدن یا ضرب بر سینه
اول ابتدا به علاج کلی نمایند بعد ادویه قابضه مثل گل ارمنی و غیر آن آب باران و شربت صاب آلاس یا شربت به و بهند و این دوا نیز قابض است گل مخوم
که با هر یک سه درم گل ارمنی و دو درم شیشایی و عطران هر واحد یک نیم درم شربت و دو درم صبح و شام و برگ خرفه خاییدن و اذان قلیه یا ختن ناسخ
و بدل آب آب باران و بهند صمغ عربی گل ارمنی در آن انداخته و از سخن گفتن باز دارند و صفا و قابض که مسطوره شد بر سینه نشاند و اگر سبب اشتقاق
عرق ریج غلیظ باشد که در عروق محصور بود ابتدا با جذب ماده لبوسوی اسفل بایکدن و بهشتن اطراف کنند بعد ادویه کاسه ریح و صمغ شقاق
مثل فلوینا و شجرینا و دهر شاد و تر یاق کبیر تازه و ادویه که در علاج شقاق بسبب بر و مفرط مذکور شد بهند و قابض استعمال نمایند

علاج نفث الدم از الفتاح عروق

شیخی می فرماید که در ریخا ادویه قابضه عصاره مع تغریبه استعمال نمایند چنانچه در نوع سابق ادویه محتاج الیه مغریه و طعمه مع قبض اند و آن ادویه پیش گنار و
پوست انار و سماق و عصاره طائیت و عصاره عسل کرم و بلوط و برگ عوج و که با دوا قیاد و جفت و عصاره گل سرخ و عصاره عصی الراعی و شکاشی
و عصاره هر چه در وقت سطل است و گاه تقویت نمایند این را و آنچیز این میسازند ششایمانی و مازوی سبب و فستقین و از آنها ادویه مرکب و قوی
میسازند و گاهی این ادویه با آب خالص و یا در بعض عصارات جوشانیده آب آن می آشانند و گاه از آنها صفا و میسازند بر سینه بیکدازند و گاه مخلوط
نمایند با آنها و جمع میکنند و ادویه نفث الدم مذکوره و ادویه صدر ریه پیش کرفس و ناخواه و لیسون و سنبل و رامک براس رسانیدن قوای ادویه نفث الدم
بسرعت به موضع علت پیش از آنکه سایر آنها در عطران بهتر از این ادویه مذکور است زیرا که آنرا خصوصیت است با بعضی نفس آن نافذ میشود و لبوس
آنها سریع تر از نفوذ این ادویه و گاه مخلوط نمایند با آنها بعضی مخدرات نیز مثل پوست پنج پیر و ج و ششخاش و بزر الینج و ایفون و گاه مغزیات
مانند صمغ و قشار کنند و کثیرا و کوبک شاموش و بلایش و باز رنگ و لعاب اسپنول و تخم او و عصاره خرفه و لعاب بهدانه با نهامی آمیزند و میگویند که
که هر گاه نفث الدم از کشادن افواه عروق در بعض آلات تنفس باشد قصد با سلیق کنند و در چند مرتبه اندک اندک خون بکشد و وقت سکون و ترک کلام
لازم گیرند و اگر با نفث الدم سرفه نباشد قدری سرفه همزوج نباشند و اگر درینجا سعال باشد از سرفه و هر چه میج سرفه باشد هز کنند و در تسکین سعال بکثیرا
و صمغ عربی حید کنند پس اگر نفث الدم منقطع نشود ادویه قابضه مانع دم مثل گل ارمنی و گل مخوم و که با ششایمانی بریان و عصاره لیخته التیس و گنار
و پوست انار و ماز و سماق و گل سرخ و قیاد و جفت و بلوط و عصاره قرط و کبد و شاخ گوزن سوخته و شاد و ج و باز رنگ و عصاره عصی الراعی استعمال
نمایند این ادویه را اگر تپ و درم در آلات جوف نباشد بشرب قابض بهند و اگر تپ یا فلفله نباشد با چیزی عطف مثل به و زعفران و اسفند
و حب آلاس و شریاتی و برگ عوج و برگ انگور و بهند و غذا قلیل الکلیه و در کیفیت قابض ازج می باید صاحب کامل و جامع گویند اگر نفث الدم
از الفتاح عروق حادث گردد باید که نظر کنند اگر این از امتلا ی خون باشد قصد با سلیق کشانند و خون حسب احتمال قوت بر آرد و اگر از امتلا ی اخلاط
دیگر باشد بدل قصد دای سسل مثل بلوط و کوبک و شیار شنبه بیلله و زرد استعمال نمایند و قرص که را از کدیرم تا یک شقال یا نیم درم گل قبرسی آب باز رنگ
یا آنچه که در آن قدری سماق بالیده باشند بهند و یا گل قبرسی کدیرم که با دویون و جینی هر واحد نیم درم صمغ عربی چاره و انگار یک ساییده در آب سماق یا
آب باز رنگ یا آب عصی الراعی و بهند و اگر درینجا سرفه شد یا بهند و قرص ششخاش باز رنگ که با دویون و جینی همراه شربت عتاب یا شربت ششخاش یا آب باز رنگ بهند

و این قرص نیز نافع نفث الدم است گلی قبری یا مختوم که با عصا راجیه التیسر اقا قیاساخ گوزن سوخته و طباشیر هر واحد دو درم تخم خرفه کثیرا
صمغ عربی کشیز بریان خشک جود واحد درم سدر بار یک ساینده بلعاب اسپنول سرشته بوزن یک مثقال قرص سازند و یک قرص آب بارنگ و
آب خرفه و قدری شربت خشکاش بخورند و ایضا که با لبس و مراد و دشاخ گوزن سوخته و دو غ محرق و شادنج مفصول هر واحد درم کشیز خشک
ساق نشاسته صمغ عربی گلار گل سرخ تخم خرفه هر واحد پنج درم طباشیر اقا قیاساخ راجیه التیسر هر واحد دو درم سدر بار یک ساینده و آب سماق یا
آب قنوج گلار و اگر معال شدید باشد بلعاب اسپنول سرشته بوزن مثقال قرص سازند و آب خرفه و اگر سرخه شدید باشد آب بارنگ و آب سماق چنین
و این سفوف نیز نفث الدم را سودمندست تخم خرفه صمغ عربی کشیز بریان گل ارمنی شاخ گوزن دخته نشاسته بزر قطره نامی بریان هر واحد درم
گل قبری ده درم اقا قیاساخ یونانی هر واحد درم تخم حاضر که با طباشیر هر واحد چهار درم سدر ای بزر قطره نامی ده درم سدر سیه یا قالیچه
نمکوره و شربت خشکاش و عناب بخورند و پسند صندل و گلای قیرو طوطی معمول بگلای و آب بارنگ و آب عصبی الراعی و آب برگ خرفه بروغن گل تخم
نمکونه یا غذا اگر کتب نباشد چوب مرغ یا دراج یا تیمور یا تر و طبوخ آب سماق یا عصم یا زرشک یا کشیز خشک یا تر سهره نان سیمه یا جوارس و مانند
آن در هند یا حصوی معمول به نشاسته خشکاش سوده با قدری شکر بپزند و از اشیای ترش و ملح و حرلیف پرهیز کنند و خفض و راحت و دعت و سکون
در مواضع بارده اختیار نمایند و از حمام احتراز کنند و از کلام قوی منع سازند و چون معال حاضر شود اندک اندک بسوزند و در آب نوشیدن گلی قبری
و ازنی و طباشیر از آن سیمه صاحب غنی گوید که علاج خروج خون از امتلا بقصد اسلیق و تعدیل طبع بشریت نباشد و تقلیل غذا کنند و چون غن بند
شود و چوب مرغ و آب سماق و کشیز بریان سازند و گویند که اگر افتاح عروق از حدت خون باشد باید که بزودی متوجه حبس آن گردند بیکه گذاردند و در
خون بر آید و بعد از آن بمرده مرطبه مشرب نمایند و از الشیر و بزر قطره نامی و تخم خیارین و مانند آن علاج نمایند ایلا فی و جرح جانی می نویسد که اگر سبب
نفث الدم کثرت خون و در بدن باشد و بدان سبب رگی کشاده شود و ابتداء بقصد اسلیق نمایند و خون بتغایق در دوسه در زیر آن غذا حفظ قوت ماند
بر ما و الشیر که در آن عذس مقشر و عناب و سدر جل و حب آلاس و زعفران و در لوب شامی بچته باشند تا عت کنند و نان در آب سرد یا بنزد دانه بارد و لعل
و القوه شراب کرده بخورند و عناب تر سودا و در دوا نمایند برگ خرفه و آب او فرو بردن سخت سودمندست و بعد از روز از قصد اگر قوت مساعد باشد
تلمین طبع آب بلعاب کوفته افشوده باشد که با چهار درم بنفشه خشک ساینده بگلای آب آمیخته نمایند و اگر مطبوخ با لعل و بنفشه است و باید که تلمین
راست نباشند و حرکت کمتر کنند و بر پهلوی خنجر تا اجزای سینه او نرم نمیشد و موضع جراح است منصفه نشود و سرفه پیدا کرد و اگر آن معالی شد و یا
بسیر که و گلای غرغره کنند تا خون که در ریه منعقد شده باشد بر آید و اگر قدری ازین سرکه و گلای بنوشند و آب باشد و اگر سرفه سخت باشد از سرکه پخته کنند
و تسکین معال بلعاب است و لغو قات و حبوب که در بحث سرفه مذکور شد باید که در دوا دوی که درین محتاج الیه اند قاضی نوش گلی شاموس و گلی ازنی و غیره
که در قول مسی گذشت مفرد یا مرکب به متور و دهند و بصورت تب یا شربت به حبب آلاس بپزند و اگر از گل مختوم و صمغ عربی و اندکی کافور هم سازند در دهن درند
بستر باشد و اگر تب زائل شود و هنوز نفث الدم باقی باشد غذا پاره حلال و بضمیمه نمیرشت و رشته که در وی عذس حب آلاس بچته باشند و دو غ کاو
و شیر گاو و جوشانیده باید و ادویه خام ضرر دارد و مایه تازه خرد و گوشت تیه و دراج و قطا موافق باشند زیرا که ازین گوشتها خون کمتر تولید کرد و پوست انار
خاک کنند و آن را در جوی گلار و گرو آسیا برگ مورد اطرافش را گور خزان سبب همه را کوفته بپزند تا چون عصیده شود و در غن گل یا در غن مورد آمیخته بپزند و غن
نمایند و اگر سببش حدت خون باشد رعایت علاج کلی در قصد جذب ماده بدلک و شد اطراف حقیقه نرم باید کرد و اگر حاجت تلمین طبع باشد سبب نرم
از بنفشه و پستان و خیار شربت تلمین و مانند آن بپزند و کشکاب آب که دوی تر آب غلبه سرطان بچته بپزند و بلعاب اسپنول بگلای خام بپزند
و آب بارنگ و آب عصبی الراعی و آب خیار و شیر و تخم خرفه باشد که از شربت خشکاش و شربت بنفشه دهند همه تر پیر چنان باید که تیزی خون زائل کند
و در لوبت بنفشه یا تو این دو اسود دارد و طباشیر گلی سرخ گلی ارمنی گل مختوم شادنج هر یک ده درم لبس که با مراد و اقا قیاساخ راجیه التیسر نشاسته هر یک

صعب یا متعفن گردد و لیکن بسیار است که نفث می بخشد اینک نگذارند که تا کل استخوانها را با نفث خنک و سرد و بسیار باشد که اسهال بسیار از خا و انگیز و اسهال
 حسب غار بقون نمایند و اگر حاجت بقدر نفث است این افتد قوی کنند و حله در تسکین و غده سعال بدو از البرز و زمانه که از آن امید نفث عظیم است و با برنج و
 آن تنقیه و اعتدال و نفث و غیر آن است و تناول افغیه جید الکیموس و آنچه برای اکال باشد مانند البان و مرو و بازنگ و تخم خرفه و ریشی طلی است و قرص کوب
 که در آن نیم جند و ایون نه یاده کنند و او دیکه که بوسه در کفش خود و باین عبارت ذکر کرده که ایضا منتفع میشوند بدو الی که از کوب شاموش و حجر اطرون
 و گل مخنوم مساوی بگیرند و بقدر دو مایه صاف با بازنگ سه او نیم بپوشند و بگیرند از گل مخنوم دو قویه از کوب شاموش و قویه و از نشاسته و قویه
 و از انزروت نصف او قویه سوده آمیخته بقدر بلعقه با یک در آن خربال قدر سه او قویه بپوشانند و با شکر بخورند و آب و سرکه با بر دو آب یک در آن قویه است
 یا به یا مرد یا اطراف کرم مانند آن پخته باشد خنک کف کند و غذای آنها اگر قوت در روز سوم ضعیف گردد و بنابرین حل مع شمی با در روز دوم دهند
 و اگر قوت قوی باشد غذا در روز چهارم نان مغسول بچیزی از میاه نفث مثل آب انار یا آب حب الاس یا رب جسم و یا مسودانه بنفشه سازند و یا بگیرند بنفشه
 از انواع طبع متخذه شیر مع قوری از انشیامی قابضه بگیرند از بقول بنفشه قون یا بخورون یا بازنگ و گاهی این را سیاه بلور و سرکه اخذ میکنند
 و از فو که سیب و ج و امرو و در و در و انار و خربال و شامی مناسب است و اگر ترپ باشد قدری از شراب الی یا شامس و اگر ترپ عارض شود چوب
 از اشتره متخذه از این فو که نه کوره و آب سیب که با پوست از کوفته بگیرند بپوشند و او دیکه نافع که در آن شامی و دم الاغ و کبر با و سبزه و گل مخنوم
 و قادم معدنی و پنج انجبار و امثال آنها از او و بچند نفث و مغزی و منبت لحم باشد صاحب الملکی گوید که چون نفث الدم بسبب کسب
 صدر و ریه از قلیل نزلات حاده باشد که از دماغ بسوی آنها سرگرد و فصد با سلیق از دست چپ بگیرند با سبب ماده از صدر و از دست راست
 قیفال برای جذب ماده از دماغ و قلیل آنها از ریه از آن و بقدر احتمال قوت خون اندک اندک بر آن نفثه دماغ بشیر و دو استی سهل خلط حاوش
 بنفشه مغزی بقدری صبر رب السوس سرشته نمایند و یا همچون خیار شیر و نه و خنک لیمه لعل آرد و ایضا قرص کبر یا قرص شمشاد با بازنگ و
 آب عصبی الراعی یا آب خرفه دهند و از اشیر که در آن سرطانات نهی پخته باشد با نکی گل قبری و طباشیر و صمغ عربی بپوشند و خرفه بخورند و این صمغ عربی
 که بسیار نافع است اقا قیامه غفران که با سر و اوید عصاره لیچنه القیس طباشیر و واحد و دم گل سرخ کشینز شک خنک خرفه هر یک پنج درم گل قبری صمغ عربی
 نشاسته کثیر اشانج هر واحد یک درم همه را با یک ساییده آب بازنگ قرص سازند بوزن ششال تا دو درم و ایضا بگیرند گل قبری شامی طباشیر که
 چهار درم مروارید که با یک شامی گوزن سوخته تخم شمشاد تخم حاضنم بازنگ یک درم اقا قیامه عصاره لیچنه القیس یک درم و درم یک را با یک ساییده آب
 بازنگ یا لعاب اسپنول بوزن یک درم تا یک مشتال قرص سازند و با نیم درم گل قبری و عصاره مذکوره بخورند و معذک لعوق شمشاد معمول است و
 او که در آن ماز و و کلنا رو عصاره لیچنه القیس سه افتد و در علاج سرفه نری سله رشه بدیند این قرص نیز نافع است بگیرند اقا قیامه درم گل سرخ چهار درم
 شمرانار دشتی چهار درم صمغ عربی کثیر هر واحد یک درم همه را با یک ساییده آب باران قرص سازند هر قرص بوزن یک مشتال و غذا اگر ترپ نباشد
 از گوشت دراج و یک قویه مطبوخ بهماق یا حرم یا زرشک خرفه و حاض کشینز تر و خشک بر روغن بادام بدیند و بسفر جل و سیب و امرو و تفه نمایند
 مگر آنکه سرفه شدید باشد که درین هنگام از فو که قابضه و موضعات اجتناب نمایند و شمشاد با نکی شکر و عناب بدیند اطلاق گوید که اگر خروج دم از انتقام
 عرق نباشد لیکن حدت خون بدان حد رسد که رگ را تشنگ و متاکل سازد و خون جاری گردد و این شکل است و علاج بدشواری پذیرد ابتدا بقدر نمایان و تنقیه
 بدن از خلط حاوش سهل و چندان کم کنند و بتعجیل مزاج و تدبیر طلب و تسکین سرفه با لیمه و حبوب و لعوق مذکوره پردازند و اقاص کوب در انشیامی نافع است
 و در او یک نوع سندر و شامی و دم الاغ و کبر با و گل رنی بنفشه استعمال نمایند صمغی گوید که اگر نفث الدم از اکال باشد و این از خلط صفراوی بود باید که حاض
 با و پیبرده مسکن حدت صفرا نمایند بعد فصد با سلیق اگر مانعی نباشد و تلیمین طبعیت سهل تخفیف نمایند مثلاً آو بنجار و عناب بنفشه و سیستان بپوشانند و حاض
 نموده مغز خیار خنک بنفشه با لیمه باز صاف کرده روغن بادام داخل کرده بدیند و اگر قوت قوی باشد بلیمه در و در مطبوخ داخل نمایند و آب بلیمه باشد که با شامی و کبر

نافع بود و بعد از این مارا شیرین بخت باشند بدیند و مارا شیرین بطیخ با سلطان هنری یا در مال القع عرض آب خالص نیز نافع بعد از او و
 قابضه قاطع دم مثل بازنگ و کبریا و گل ارغنی آب ببطاطم بپزند که در قطع هر قسم نفث الدم نفع میکند و ایضا نوشیدن آب پنجه قصب رطب بقطر یا کوبیده
 با یکدیگر هم گل بخشوم و کک شاد رنج با یک سوده بقدر دانه یا زاده و تانک شغال حباجت آب ببطاطم یعنی عصی الراعی یا آب بازنگ نفث الدم
 کثیر را منع نماید و قوی را طبعی تخد از موم مصفی در روغن گل مشروب آب عصی الراعی و آب خیار یا آب قصب بر سینه گذاردن صحت بخشنده می نماید که اگر اندک خنک باشد
 از نفثات حاده باشد علاج اول بقص و شرب مارا شیرین بر طمانت هنری بخت و شرب عاب بگل خشوم و غذا کرد و یا ماش و در اخیر عرق میوه یا ماهی صغری است

علاج نفث الدم از صدر

باصدره و او به تابس م که در آنها جوهر بلبله باشد یا ثلثه او و به لطیف الجوهر مثل زعفران و سنبل و انیسون و ناخواه و مانند آن مخلوط سازند علات نماید تا قوت آورد
 حال به بعد در سده آب با روغن تناسل جامع میان هر دو ادرت و اگر تقویت معده و قلب نیز مطلوب باشد پنجه انجبار که با معطله سوده پروار المسک
 بار و سرشته همراه گل خلی بقرق عنب الشعلب بوشانیده بنات و انگرده بالنگو پاشیده دهند صاحب کمال گوید که هرگاه نفث الدم از ریه صدر
 باشد قصد با سلیق کنند و بسکون و دعت و قلت کلام امر کنند و او به قابضه و مغزیه و بنه اشیا قابضه باللات تنفس که بالبلع الملس اندر خضر کنند و به
 گوید که اگر انشعاش دم از آلات تنفس باشد باید که تنفس صدر باضه قابضه یا نفع نمایند مثل نهادن تخد از پوست انار و تراب کند و مار و قصب آرد جو و گلزار
 و گل شاموس و عصاره آبیاد برگ علق در یک سفرجل و اطراف آس و امرو و دو برگ گان برگ گور در سر آب گرم بریزند و بعد از آن روغن قابض مثل روغن
 سفرجل در روغن آس و روغن گل روغن طلوع و روغن درخت مصطکی بماند پس اگر سبب تنفس خون باشد قصد کنند و خون بچند دفعه مقدار اندک بگیرند
 و تبرید و ترطیب به تیسر نایب مثل مارا شیرین و مارا القرع و اسفند و مغز خیارین بعد از او به سکنه مغزیه مخلوط بقاصد که آن گل ارغنی و بسند و گل سمن و کبریا
 و صغ و کثیر او شاسته است و به جفت نموده به جفت شربت قابضه استعمال نمایند و یا بگیرند و آقا و کاند و کثیرا صغ عربی و ساینده آب سرد بجزرند بعضی گویند
 که بعد قصد با سلیق قرض نفث الدم بخورند و ایضا بر سینه طلا نمایند صاحب حاوی و کمال گویند که اگر سبب نفث الدم از سبب خراج مثل ختر
 و متعلق باشد که بر سینه اعصاب تنفس رسد بعد قصد با سلیق قرض که با یک شغال و گل قبری و عصاره نیخته الیشی شاسته و صغ عربی و کثیرا هر دو
 نرم درم آب خمر بپزند و آب سماق یا آب عصی الراعی با عاب بپزند و به وضع ضربات آقا و ماش و مغاث و سنبل سفید و گل ارغنی و مرکی و صبر
 مساوی آب بپزند و نمادند و بر بعضی امر کنند که آذر قوس و کلام بسیار کنند و تنفس شدید نمائید

علاج نفث الدم از حنجره و قصبه

و این بواسطه وقوع جراحت در این اعضا بسبب قهرضه و سقوط بر سینه و مقدم کردن یا سرفه و سعال یا قهره قوی باقی شدید یا تخریف علف یا غصه مطب
 و مانند آن که موجب انصداع و انقطاع عروق حنجره و قصب گردد اکثر عارض میشود و او به قابضه غرقه کنند و حب نفث الدم در دهن گیرند و باشد که بقصد
 خاجه یا به جرات قصبه نفث الدم است مگر آنکه در غشای داخلی او باشد فقط بعضی تا خنجرین میزنند که اگر خون از حنجره و مری و حلق آید بعد از قصد حجامت ساقین
 و ساقین اطراف قرض که با یا قرض بسند یا قرض خنثاش یا قرض کحل سه باشد شربت شخاش یا انجبار و یا شربت آس تولد آینه سینه بپاشند و بالایش شیر آب آس
 یا زنگ و خنثاش هر یک هفت باشد عاب بدانند و به خلی هر یک سه باشد در عقیات بازنگ و کافور زبان هر یک ده تولد بر آرد ده شربت انجبار سه تولد
 داخل کرده صغ عربی نیم لیان که چار باشد پاشیده نوشند و زهر مراه خطائی دو باشد و جوهر مهره یک باشد پاشیده با روغن گاو بپزند که نافع است و عصاره
 نیخته الیشی که با بسند و شرب هر یک یک باشد در شربت حب آس و تولد با روغن یک پیاله دهند و غذا از روی بنیه نیم شربت و کله پاچیز و گوشت بزغال
 که در آن برگ خر تولد و به سفالنج بندی و روی کشیز و سوز خرقه و قبله یانی افتاده باشد با عین تنگ یا با برنج دهند و این بقولات با دال خوابش
 و یا به سبب شربت به دهند و نمایند قبول زکوره با نخاصیت حالب نفث الدم است که انی اختیار است مختار این بطل و اگر از قصد ریه آید بعد قصد صفت

چندین

و با سلیق و چاشنی سابقین یافتند سر و نهاد قالی از اقا قالیگان را صغ کل را منی کثیرا حشمت مندل سفید شیان انیشا هر یک چهار ماشه در گلاب بود و فلهاد
کنند و گل خنوم و از منی و قمری عصاره چینه القیس دم الاغین هر یک ماشه سوده و مشرب سوره و ورق نقره سرشته بخورند بالایش شیر خشک و خنوم و اصل السو
و لعاب بدانه و گاو زبان و در عرق بازنگ و بید مشک بکرده و مشرب آبخار آینه تخم بازنگ و زنجبشک پاشیده بخورند یادم الاغین شاخ گوزن سوخته
با شیر اسب و در شربت خشک شربت بزرنج آبخار تخم سوره و لعاب بدانه و گاو زبان و شیر بازنگ و خشک و اصل السو و در عرقیات برآورده و مشرب
خشک شربت و بزرنگ کوره بپزند غذا آتش جویا مشرب خشک و بزرنگ و بپزند و هرگاه خون آمدن کم شود و سوخفات مناسبه با عرق کافور بپزند و چای گوید که
هرگاه خون منقح و تنجیر بر آید و از آن خطر نیست و باید که برب است مانند آن که در خنق مذکور شد و غرغره کنند و لطیف تر میرنایند

علاج نفث الدم ازلهامة وكم

[illegible]

علاج نفث الدم از قشر و اجزای او

مثل اشبه بجزای قاضی مثل مور و گنار و ماز و شیلین منصفه کند و ایضا منصفه لیل اصل کسوس کشینر خشک و آب بایند و منصفه کردن نیز منصفه است و اگر درین موضع
قرحه تازه بود کند و هم الاخوین بار یک ساییده بران گذارند تا خشک شود و میان خون منقطع گردد و هر چه در باب لثه دیده مسطوب باشد بکار برند

علاج فضول الدم از قلع علق

در معالجه او بباد رسته نمایند زیرا که زواکثر در تشبه که بسوی دماغ است صعود میکند و در غشای متبطن دماغ متعلق میگردد و در م دماغ سپید را می نمایند و اکثر
اصل الهامه متعلق بسپیگرد و سودی بمرم الهامه و نزول او میگردد و تندیرش نیست که کمیرند سرکه نند و در آن قدری نوشادر حل کرده و غرغره نمایند و فقیله بادن آن کو
در تخمین که از نوزاد تا آنکه آن دماغ در حجاب و برسد و قاعی را از قریب حجاب شمع کند و هرگاه سرکه و نوشادر بر زور رسد بر موضع که باشد فی القدر میسر و دنا نخواهد بود چون
بعلق رسد جدا میگردد و اندر هر وضعی که در آن متعلق باشد پس هر یک که ممکن باشد آتش را بد بخار رسانند و اکثر اهل بصره و سکان اسواصل را زو متعلق میگردد و علی بن
بلبله و پوست انار و ماز و کبوتر منقش بسبکه می نمایند و زوئی الحمال ساقط میشود و اگر زو بنظر و آید معاذی آفتاب دهن را بپاش کشاد و بپاش گردنه گیرند و بعد بسبکه و
روغن گل غرغره کنند و از غاییدن بکس آزاد و خوشد و شخصه بآب گان بغیر زو و بر آن بغیر زو بر بخاردها پاک میشود و باقی تندیر متعلق علی منفصل و در اراض حلق مسلولو رسد

علاج نفث الدم از سرخ و دم

معه را تکلیف باشد بخورند و هرگاه علاج حدت پذیرد و با التیسیر یکس نماید و در دم روغن مذکور قدری گل مخموم داند که ریوندا میخند و صبح بخورند و در جمیع احوال است
 افضل مائل سازند و بوضع حجام بر ساقین و شش و لبتین آن و فصد صافن یا با بطن جذب نمایند که اکثر خون از اماله ماده و جذب و بخلاف جهت منقطع میشود و حتی
 گوید که اگر خون بقی خارج شود و ران خطر کثیر نیست باید که فصد کنند و قوا بعضی مثل ساق و حصرم و ریواس و انار داند که در آن مفرجل انداخته باشند و شربت انار و
 و سیب بخورند و گل ارمنی و صمغ عربی و انجبار و دم الاخون و کبر مجوع سه درم بهب مفرجل در بند صما حبث می نویسد که علاج دم خارج از رمی و معده
 بفضه قفالی یا کحل و خورون قرض کلنا رباب بازنگ و نوشیدن آب به و سیب نمایند و میان کتفین بچسندل و گلاب ضا کنند و غذا از مریه ساق و دهند و از
 صیاح و کلام حذر کنند گویند که تضییع معده بضمادات قابضه مقویه نمایند و حقه بنا بر جذب ماده بخلاف جهت نیز نافع است و غذا اگر حرارت باشد بر میرد
 اقتصار کنند و الا مزوره زرشک یا ساق و حصرم و مثل حماض یا خرفه بدهند و اگر در آن پاچه بنزد سود دارد و باید که پراغذیه آنها صمغ و کر با پاشند و شیخ
 و جرجانی گویند که اگر نفث الدم بسبب صدمه جگر باشد اول علاج کلی نمایند بعد از این سفوف ریوندا چینی و ده جزو لک مفصول گل ارمنی هر یک پنج جزو کوته
 بنفشه یک درم بهبند و باقی علاج از امراض کبد یا جیست انقباضه اگر ترسند که در نیمه جن خون در ریوندا کرده و در ابتدا که خون بر آردن آغاز کنند سرکه باب
 حنوج کرده نوشند اگر سال شدید نباشد و اگر خوب انجیر بسوزند و خاکستر او در آب آمیزند و آن آب با حاشا بدهند خون بنجر بر او و صمغ با عسل در بنجا
 سودمند بود و گویند درم و بید که کم بقدری آب گند ناریک طعنه بکشین و در بند نیز نافع و یا از حله مطبوخ دو درم زراوند و سه درم روغن بوس بیدرم فلفل یک درم بزرجم
 یک درم گل سنبل و دو درم قرض ساخته در سایه خشک کرده باب با دین و کرفس بدهند و ایضا غیره بپایه خرگوش آب سفید است و جالیزین گوید که چون خون شیر
 در معده یا امعاء و صدر یا شانه و غیره بنجر کرده و روی است و خصوصاً در صدر و دالت میکند بران غشی و تغییر رنگ و سرخش و تو اثر او و در ششهای طوات و چشمان
 و ضیق النفس و الفجیه جدی آنرا میگرداند و بقی یا اسهال خارج میکند و بنا وفق گفته که بهترین ادویه که خون جامد را حل کند و سائل را جیس نماید تریاق گل مخموم
 و اگر بیشتر شود مغز و طعم آب گرم بدهند که درین باب نوب است و کذا سرکه و آب مطبوخ انجیر و خر و دیکت و حلیق و خربق و باقی تدابیر خون بنجر و امراض معده و ش
 تجبر جن خواهد آمد و گویند که چون خون منقطع گردد و کله و پاچه بخورند و بجمام روزی از شراب قوی و غضب و جلع پیرسین کنند

ا ذ ات الریه

و آن نزد اکثر اطباء و دم حار است که در ریه عارض شود و درم حار بنه شب شیخ الریس آنست که از ماده حار بالذات و در جوهر خود مثل خون و صفرا و از ماده
 سارا بر حری سبب عفونت و طبع مثل طعم متعفن میشود و سودای متعفن حادث شود و اولی با طبعی و سودای که در آن عفونت و سخت نباشد از در عروق باطلس
 ذات الریه میگویند و لهذا دم ریوی و صلب بلبله ذات الریه المجدیه ذکر میکنند و ذات الریه بقول شیخ گاه ابتدا افتد و گاه تالیع نزول و انزال از سر بسوزد
 باشد یا ماده خنک بر شش ریزد و تاس کند و ذرات الریه منحل گردد و ذرات اجنبی قتل بذات الریه شود و امثال این تار و زلفست قتل میکنند و اگر و اگر
 طبیعت بنفس ماده قوی شود اکثر آن بنجر بسیل گردد و ذات الریه از هر خلط حادث میشود لیکن اکثر از بغیم شور غفن می افتد چنانچه بیشتر ذات الریه صفراوی
 و گاهی از خون حادث میگردد و گاهی از جنس حمره باشد و این را اکثر قتال است و بعضی گویند که اکثر از نزله می افتد و از صفای خاص بهم میرسد مگر آنکه خلط بخون گردد
 و صاحب کل گوید بسیار است که حدوث او از ماده دومی یا صفراوی باشد که بسوی ریه ریزد و گاه بسبب نزله بود که از سر فرو آید و گاهی بسبب بجه ذات الریه و یا از
 از امراض عند انتقال ماده بسوی ریه بجهت مجاورت افتد و این جزو در تقویم الابدان گفته که ذات الریه از ماده حار در جوهر خودی افتد و صاحب غنی می گوید
 که آن دم از خون است و صاحب غنی گوید که سبب یا ماده دومی خاص یا مخلوط بصفا است و این زهر صاحب کتاب تمیز نیز از حدوثش بسبب صفرا و طعم
 خالص نکارد و در طبری گفته که ذات الریه پنج نوع است تفصیل او در آخر این فصل مسطور گردد و این بیماری نویسد که آشاپدن میاه بلکه با انجیر و سیب گاه
 باعث ذات الریه میگردد و یا انجیر ذات الریه مرضی است صعب با اکثر امراض دومی میگردد و از در سوم تا هشتم میگذرد که از امراض حاد است و اگر آن را در
 یا انتقال یا غیر آن باشد علامات آنها در روز مفهم ظاهر میشوند بهر آنکه در خبر ان حید قوی است در روز ششم اولی بفساد و پاک است زیرا که یوم سحران

ردی است و ماده ذات الیه که تحلیل دفع شود و گاه دریم کند و گاه صلب گردد و بیشتر خراجات مفصل عین و در بیشتر منتقل گردد و گاه به رگ میل کند و بقرین منتقل شود و این ردی است و گاه بذات الجنب منتقل گردد و این اسلم است لیکن قلیل و نادر باشد و گاه ماده او بجانب ل میل کند و خفان غشی آورد و گاه عقب او در موخر باز و دساعه از جانب الی تا به گشتان مخرج عارض گردد و دفع حدوث عات در ذات الیه کمتر از دفع او در ذات الجنب است علامت کلی ذات الیه تب ما و در اسلم است بلوب مختلف عطش و سعال و ضیق النفس شدید و حرارت مفصل نفس و نقل و تعدد در مقدم سینه و وجع ممتد از قعر صدر تا ناحیه استخوانی سینیه و پشت دگاه در میان هر دو کتف و گاه ضربان زیر کتف یا چنبر گردن یا پستان یا در هر سه محل و اسلم یا وقت سرفه محسوس شود و احتمال خواب بر پهلوی شکم نکند الا بر پشت و زبان اول سرخ بود بعد در آخر سیاه گردد و در آن رطوبت غلیظه لزج مترق باشد که اگر از پوست لمس کنند چسبیده و با قوط بود و بلند ابر صاحب ذات الیه کلام و شوار بود و لباس است که در تعدد و امثال تمام وجه مشارک باشد و در وجه تلبس دریا بود و در سرخی و ارتفاع بود و گاهی سرخی چنان استنداد نماید که گویا زخار را بچرخ سرخ رنگ کرده اند و خاصه در وقت شدت تب و گاه بصورت بخار مثل آینه که در بیالامیر و احساس نماید و فتنه شدید ظاهر شود و نفس عالی سریع و سرخی و ارتفاع چشم و ضعف و نقل حرکت آن از حرکت عادت و متکالی عروق آن و نقل و تنج ابقان باشد و در ترشیه شبیه بوم در حد قشیه چو نامع و سوس و سوس ظاهر شود و گردن غلیظه گردد و لباس است که سبات یا سبات مری عارض شود و گاه با وی سردی اطراف بود و نبض موجی لاین و گاه انقباض دگاه ذوالقرعین دگاه ذوالقرع دگاه واقع فی الوسط و در اکثره عظیم تا بقای قوت باشد و شدت و قلت توازن و بحسب تب و حاجت و بحسب کفایت قوت بعظم یا عجز قوت از آن بود پس بعد دریافت مرض باین علامات تشخیص اسباب و چنین کنند که اگر شدت این اعراض مثل معین تب و شدت عطش خشکی زبان و افراط حرارت در سینه و التهاب و کرب و سرفه یا بس و کثرت اشتیاق به وی بار و شدت صفوت قار و در مع قات ضیق النفس و نقل در صدر و قوت دلائل حرارت بود و دیگر علامات مخصوصه بصرف یافته شود و در صفراوی باشد و اگر این دلائل حرارت کم باشد و سرخی زبان و چشم و زخار و در وضو لانی و ضیق النفس شدید بود و لزجت زبان و انعکاس و غیر آن علامات خون دریا بند و دم دموی باشد و کثرت لعاب دهن و نقل و ضیق و سبات و قلت حرمت و ضعف دلائل حرارت دلیل در دم بلنی است و وجود آثار نزله در دم نزلی دلالت کند بر اینکه لقت صاحبان ذات الیه مثل سهام ذات الجنب بالوان مختلف میباشد و اکثر اذ لغمی بود پس اگر بسیر فی رطوبت بخته بسیار آسانی بر آید و حال مریض روز به روز بهتر شود و اعراض کم شوند و علامات محمود پدید آیند تا آنکه تب به سج پاک شود و ماده ذات الیه تحلیل دفع خواهد شد و اگر ضیق النفس خفت پذیرد و خلش پهلوی او ش شود بسوی ذات الجنب منتقل گردد و اگر از هفته در گذر و در در در دساعه اعراض تخفیف نشود بلکه در اشتداد باشند و در معالین ریه در و تعدد و نقل پدید آید و سرفه شدید بود و ماده بنفث منفع نکر و در بول رسوب ظاهر نشود پس اگر قوت قوی باشد ماده زرد و پخته شود و دریم هموار پدید آید یا ذات الیه خراج گردد و زرد و کبشاید و بتدریج پاک گردد و اگر قوت بحال و سلامت افعال نبود و پخته نشود و عفونت پذیرد و امید خلاص نباشد و هلاکت ایجاد و چون در اشتداد اعراض خفت ظاهر شود و آب دهن شیرین گردد و نشان آنست که ریم کرد و پخته شد پس اگر در چهل روز پاک نکر و در مرض طول کند و چون زمانه بطول بخار و عود تبج یا ما گردد و چون ماده بسوی مشابه میل کند و ریم در بول بیرون آید امید سلامت است و اگر تانگی روی بر دو تب نرم هموار گردد و در دم سرفه گرم بود و جمله علامات سسل ظاهر شود و مرض سسل منتقل گردد و نشان انتقال او به صلابت در دم صلب مذکور گردد و تقریظ گفته که چون صاحبان ذات الیه را خراجات نزدیک پستان و جال می آن و نزدیک اذنین و ساعین حادث شود و ریم کند و نا صبر گردد و انزفات الیه خلاص یابند و کدک حدوث خراجات در فاقین و عین علامت محمود و هم آید که در دم قدیم یا ذات الیه نشان خیر است چنانکه سوس گوید اطلاق شکم در علت ذات الیه و ذات الجنب علامت شمر است و هم آید که در ذات الیه را لاف ابهام سبز گردد و در پیشانی بیمار شبر و سرفه پدید آید و چیزی شبیه بخون از آن شرح کند و در آغاز علت عسل بسیار عارض گردیده باشد بیمار در روز چهارم هلاک شود و گویند که چون خجست ماده بسیار گردد و قوت ساقط شود و غالباً در چهارم روز هلاک گردد و در

صدرا مثل شیر خشک و تمر سندی و ترنجبین و مانتران نماینده رو باشد و الفبا باشد که در آن حاجت قصد با سلیق افتد اگر استلای خون نیز باشد از لای گوشت که اگر کوفته
 و موی باشد و علامت غلبه خون ظاهر بود و ابتدا بقصد کنند تا مل نمایند که ماده در کدام جانب است و دلائل این یکد بر آن وجه و سرخی رخسار و قوت تب در همان
 جانب و احساس تشنگی آن طرف و اگر بر آن جانب بخوابد بر طوبت از دهن بسیار بر آید پس اول قصد صافن از همان جانب بگیرد و بعد از آن و با تیر اندازد
 با سلیق از جانب مخالف کنند اگر صاحب اخلاص است نکرد قصد اکل و فعالیت نیز کشاید و خون با ناله از قوت بر آید چنانکه بعد از هر سه روز در آن طرف بگذرد
 و در آخر یعنی روز چهارم قصد با سلیق از جانب برافشاید که گاهی بعد از قصد و تقطیل داده احتیاج بحجامت سینۀ راسته تا بقدر داده که شود و بعد از آن بر آن طرف بگذرد
 نیست و در آن اشترکه که تخلیه نامواد کنند مثل دیاقوزا و اشالی که در آن قهقهی باشد مثل آب کاسنی و آب سر و الاور ذات الریه که از جنس حمره باشد لیکن
 اشترک جالی چون مار لعل و جلاب و مار الشیر باید داد و در جمیع انواع او کوشش نمایند که سینه از رطوبات پاک گردد و آنرا که بسبب آب باشد باز در آن
 افتد اشترک بارد جالی و در طوبت چون مار لعل و آب تر بود و مار القرق باید داد و در جمیع که بسیار ترش نباشد سخت نافع است و مار لعل و جلاب
 جالی مرتب اند و مار الشیر و جلاب کمتر است لیکن قوی تر است و زیاد است چه کنند که معده و امعاء متعلقه نماند تا بپسندد و الی آن عزامت که یعنی معده و امعاء
 غذا بسبب و در نزد اگر طبع بقدر مقدار حاجت نکند تریتیرین پس چنان نمایند و در ای مسهل که در علاج نفث الدم مذکور شد بپسندد و با شمای ملائم محلول که
 ریاح متولد در معده و امعاء نمایند و اما ده آماس خام باشد غذا نکند و اگر آب و اسهال و سرخ مرد و خجانی و با تله و ماش قشر باشد و اگر حرکت
 قوی باشد شمش موافق است و خنک و سرد که بفارسی جو کنند و گویا چیزی متعلق است و اگر در سینه خشونت باشد پستان عذاب نباشد اصل السوسن عطلی مغز خنک
 صمغ عربی که بپسندد و در مار الشیر و آب گندم بپسندد و اگر آن اجزا جو شایده صاف نموده در آب و شکر که سینه شربت مرتب از بدتر باشد و باقی تر بپسندد
 همانست که در علاج کلی و جزئی ذات الریه بطور که در جغده می گوید که بعد قصد با سلیق و در بدن هر صبح شربت نیلوفر بنفشه و عذاب و جلاب از عذاب و پستان
 و لعاب بهمانه با نبات یا خمیر بنفشه و ترنجبین و هند و غذا مار الشیر و مغز بادام و طوطی از آن عذاب و پستان و طریقه دوسوی بخند از سرچ و آب با قلا و آب گندم و بکوشا
 و خجانی و کدو باید داد و در عذاب اسپغول و بهمانه در رغن بنفشه اند که نبات بلیند و بلیند و بهر دو تخم یا ششم نمایند و برای انضاج ماه و غذا از موم و در جغده
 و سیه میکان کنند اگر ماه و غلیظ تر باشد بزرگ کربن بطور که و تکمید آب گرم و رغن بنفشه نمایند و غذا آب با قلا می کشند و از سوسن که بپسندد و بپسندد که بپسندد
 عقب حق مزین ذات الریه عارض شود قصد بنایک و در هر گاه بنفشه حادث گردد اول قصد کنند اگر از قصد با لعی بود حجامت نمایند بعد از اطلاق طبیعت
 بسمل نشسته کنند و بعد از آن مار الشیر بر رغن بادام و جلاب استعمال کنند و هر گاه در اندک سکون پذیرد و حرارت تخفیف یابد بر رغن می حمل از جود بادام تلخ
 و عمل استعمال نمایند و هر گاه نفث بصورت ابتدا کند پوشیدن طبعی نزد فاکه در آن اصل السوسن باشد موافق تر باشد و اصلاح و صدر را مادامیکه حرارت
 لازم باشد تغییر و طی مرتب از موم سفید و رغن بنفشه و ساقی بقو ساقی ایل ترنج نمایند و در اکثر احوال بطبع ذات الریه علاج کنند و بهر چه که بپسندد
 که توقف کنند و قصد کسانی که ایشان را این مرض از مرضی دیگر حادث شده باشد خصوصاً اگر مرض اول مزین باشد و در ابتدا ای حدود وقت او قصد کرده باشد
 و کسانی را که این مرض بدون تقدم مرض دیگر حادث شود باید که قصد با سلیق بگیرند اگر قوت مساوی است که بقدر احتمال قوت خون بر آید و بعد قصد
 مار الشیر که در سطح او پستان و عذاب و بعد تصفیه و تبرید او صمغ عربی و رغن بادام داخل کرده باشند یا شامند و بپزند و مار الشیرین امر کنند و لعاب
 بزر طوطی و بهمانه شربت بنفشه بپسندد و اگر حاجت بلیند افتد لبلوس خیار شرب و شربت بنفشه و لعاب اسپغول طبع را لایم نمایند و شربت خشناش
 غرغره کنند و هر چه بخند از با قلا و شیر ردی که پوست ندارد و آن فندروس است بر رغن بادام نبات بپسندد و هر چه سینۀ آب می عالم و آب خنک و آب
 عذاب الشیر نمایند چون مرض چهارم روز تجاوز کند رغن بنفشه و نیلوفر موم و کافور ترنج سینه کنند و طبعی زود فایا شامند و بهر چه اراض حاده و بدتر
 نمایند و هر گاه چسب کن شود و سه فقلت پذیرد و قوت ضعیف باشد غذا بکند و در رغن بادام با مزه ماش سادند و چون اصلاح پذیرد با استعمال
 پوزله مرغ شوی اجازت دهند و از اغذیه حاره و سرد حاره و استلای طعام و نحو بصحت حد رکند بعضی متاخرین بنویسند که علاج ذات الریه

در سینه

حقیقی که فی الحقیقت درم حار در ریه است از خون غلیظ تلخی و یا خون صفراوی مطلقا فصد با سلیق است و اخراج خون بقدر حاجت و بعضی گفته اند
فصد ایسلم در ذات الریه است و اولی است از فصد با سلیق و از سر برین نقل میکنند که چون ذات الریه یعقب خوانیق و یا بر بکشد و یا شود و مانند
اینها هم رسد و فصد این امراض بسوی ریه منفع گردد و در نیم صورت جائز نیست اخراج خون خصوصا که علل ایشان اشتقالی از امراض قدیمه باشد
و در اولی اخراج برای آنها نموده باشند و چون ذات الریه ابتداء عارض شود فصد لازم است و اگر قوت مسامحت نماید بعد از آن اگر قبض طبیعت
باشد احتمال اینست که در بهترین مرض تلیمین طبیعت بجهت تلیمین و تلیمین بیشتر و بات در اشغال این امراض بسیار است و این حکم قبل از اینست
اگر محتاج تلیمین گردد و بعد از آن در تلیمین بیشتر و بات ای نیست بلکه بعد از این دردت احتمال دردت بهتر از اینست و با بجملة تدبیر او در جمیع امور تدبیر
حیات حاره با سعال باشد و یا هر صبح گل نیلوفر گل نبشته غنابستان تخم شمشاد یا شمرسته نبشته و روغن بادام یا بانبات سفید باشد و فدا حیر
و فزاد است که مذکور شد بدهند بعضی اطباء غذا را در روز فقم منخ کرده اند و بعضی گفته اند که در اول روز فقم تیرم در آخر آن روز وقت مغرب آتش
دهند و چون حرارت تسکین یا بدتریر که جو مقشر و فندروس با یک غسل صغری در روغن بادام شیرین یا شامند چون نبشت ابتدا نماید آتشایدن تلیمین زوفا
صدغیر که در آن زوفا نباشد و قدری اصل السوس باشد و قمر تخم صدغیر و طی از پیله در تخم و منساق گاؤ که اخته بروغن گاؤ تازه نافع است
بعضی گویند بگویند که وقت غلبه تب خسار که ام جانب سرخ میشود و گرانی در که ام جانب سینه معلوم میشود پس از همان جانب گ صاف تر
و خون را از گیرند و بعد سه روز فصد با سلیق جانب دیگر کنند و اگر قوت قوی باشد از پس سه روز فصد کحل چپ کنند و در آخر فصد با سلیق موافق زمان
تمام پاک شود و اگر جانب چپ باشد همچنین در آن لعل آرند و درین علت اعتمادی بر فصد است و بعد بر حقه و استعجال سهل نیک نباشد و خصوصا که تب
بسیار بود و جهت تلیمین غناب کلان ده عدد و سبتان شمشاد و گل نبشته گل نیلوفر که هر یک نه داشته تخم غنابلی هر یک چهار داشته و میزنی
و قوی چوشانده صاف کرده شربت نبشته چار توله داخل کرده و دهند و از عند سفید آرد و با قلا و غناب الشلب برابر صند نمایند و یا دال بنوش
مقشر شیرین سه توله تخم ریحان یک نیم توله سق نموده سفیدی بهیضه مرغ و روغن گل و توله اضاف نموده بکار برند که فی الفور در در اساک کنند
و درم را از ابل منساید و در ابتدا آتش جو و یا بنوشش با سفاناخ خوراندند و اگر ضعف رود و بدیشش شور بای بچرخ دهند که جو مقشر در آن
افتاده باشد و بجای آب بر عرق مکره و گا و زبان اکتفا نمایند **طریقه** که گوید که ذات الریه علتی است که اطباء تعریف آن کرده اند با سقم فقط
و تفصیل نداده اند آن را با انواع آن بحسب اسباب فاعله و مصنفین کنایش تقلید اولین درین باب نموده و متعلم ناقص از اطباء جمیع الارباع آنرا
یک دانسته و علاج آن یک و او یک طریقی نموده اند و از جهت فاسد بران مترتب نموده و معالجات ایشان اتمام نیافته و این مرض پنج نوع
نوع اول سوء مزاج بار که در ریه حادث شود نوع دوم سوء مزاج حار که در ریه هم رسد و این هر دو سافج بلا ماده اند نوع سوم سوء مزاج بار با ماده
بار که نزول نماید از سوء مزاج چهارم سوء مزاج حار با ماده که نزول نماید از سوء مزاج از سایر اعضا نوع پنجم ورم که حادث گردد در ریه از ماده که حاصل
گردد از اسفصل و او آنست که داخل آن گردد و خون که بریزد و بجهت این صدر ریاده در آن حاصل گردد و نتواند مرخصی که نبشت دفع نماید آن را
و نموی پورم حار گردد و بسیار است که طبع گردد و یا متوج شود و این را در قریه ریه فکرند **نوع اول** که آن سوء مزاج بار و بغیر ماده است
علامت تنفس خشکی و این در وقت صبح و شب بکوبید یا بران آب سرد پاشیده اند و یا بران نمیس طرب انداخته یا پشت در باوشمال سرد
کشاده و چهره او خشک اهل بکودت بود و در جلد پیشانی او چین بهم رسد و سبب فاعلی این سردی است که غلبه نماید بر مزاج قلب یا کثرت خروج
خون از بواسیر و غیر آن یا سده که دفع شود و در عروق که می آید بر ریه از شریکین و غیر آن و بواسیست که مورت آن احتمال ایفون و یا کثرت بودند آن
و یا بوی اسرب در بزنگام که از او یا کندن پناه و قنات و بوییدن تراب بود و علاج آن قطع سبب است اگر حاصل باشد پس دادن این پنج چند روز
بکیر تراب کهنه صافی جید بکوبد و در وقت صبح و در وقت عصر و در وقت شب و در وقت زوال فطر اسالیون دو و درم اصل السوس سه و درم زوفا یک و درم اینسون دو و درم

۱۰۰

[illegible]

آمیخته باشد و در بعضی این نوع خلایح که میاید بلکه بلاک میگرد و میان فرجه و هفتم و کم است که تا چهاردهم طول کند و چون از هفتم بگذرد اکثر سخبات می یابد و نوعی دیگر است که اکثر در میان دیشانه صاحب و سرخی و گرمی ظاهر میگردد و وقتی توانا که بنشینند و اگر شکم او گرم شود و باز در بزرگ از و منفی گردد و نوعی دیگر که از فرجه هفتم تجاوز کند و چون درین نفث کثیر الاصل و مختلف سرعت کند بعد از وجع شدت نماید در روز سوم و چهارم و اگر فرجه سخبات می یابد و نوع دیگر از ذات الحجب است که در بعضی باین در و منتهای نموده از چهره گردن با ساق و زوایا حس نماید و در آن نفث باشد بلکه باق نفثی بی آمیزش چیزی میباشد و بول نیز صاف این هم قائل است چون از هفتم بگذرد و سخبات می یابد و ایضا بقراط گفته که خرد اگر باین داشت گردد در هفتاد محض نیست اگر حادث شود در آخر آن محض است و باینکه در غشای تبطن خلایح بنض بنایت صلب و صغیر در کمال توانا باشد صاحب آن سخبات می یابد و لیکن بین خلایح عقل کمتر از خلایح عاقل صاحب آن محض میباشد بهجت آنکه اتصال حجاب بدماغ بیشتر از است

علامات اوقات ذات الحجب

اگر نفث نباشد و یا رقیق و اندک باشد و یا نفثی که از نفث بزرگی که میند وقت بتدلیف چون اعراض یابد گردد و نفث نیز زیاده گردد و در وقت نفث و در وقت نفث یابد و شود و با سانی منفی گردد و از سرخی اگر باشد و بر روی اگر وقت نیز یابد و چون نفث نفیج با سانی بسیار خارج یابد و از آن نفث تخفیف یابد و وقت انتها باشد و چون نفث رومی اگر با سهولت فرج و عتدال قوام و قلت وجع و نقصان از اعراض وقت خلایح باشد و چون نفث موقوف گردد و اعراض آن خلایح باشد و در وقت نفث باید که محافظت در بعضی از این چیز می نماید که با دهنش عود نماید تا آنکه کمال نفث حاصل گردد

علامات انتقالات ذات الحجب

چون نفث مسرعت خارج نشود و محمود نباشد و در چهارده روز متعده نیاید و در تمام جمیع وولات میگذرد بر ابتدای جمیع و وقت نیز ذات الحجب شدت وجع و عسر و تنگی آن قضا عین آن نزد افساد با حفر و شدت تیغ خشونت زبان و خشکی سرفه و ضعف قوت و سقوط اشتها و اختلاط قتل و بیداری مضطرب و حساس قتل و آن موضع و چون جمیع گردید و تمام یافت جمیع آن ساکن میشود و وجع و زیاده دیگر در قتل باین احوال عارض میشود و بعد از جمیع پیش از انفجار و چون نزدیک بانفجار رسد باز تبث نافض صعب مختلف عارض میگردد و در اعضا می رسد و اعضای متصله آن زیاده از سایر اعضا اختلاف نافض حادث و در حیات که ساری در جمیع بدن مستوفی جمیع اعضا میباشد و ایضا تبث عارض میشود و با اختلاف آن و قوت ساقط و بدن لاغر میگردد و سقوط اشتها و سرخی چهره و شدت گرمی گشتهای نیز در وقت انفجار عارض میشود و اکثر آنست که نزد انفجار تبث شدید عارض میشود و چون منجر گردد و در وقت یافت از زور انفجار تا چهل روز که در می بیند و در وقت انفجار متعده در روز هفتم و بعد از آن تا یازدهم و چهاردهم از ابتدای جمیع میباشد و اکثر بعد از آن تا بیستم و چهل و هفتم و هر چند وجع شدید تر باشد انفجار سریعتر بود و هر چند تا کمتر باشد انفجار بطی تر بود و در خصوص تبث آن جمله عارض از این لعل است که در تمام حادث از زیاده حاره یا رطبه یا یخ سرد انفجار میباشد و حادث از زیاده بارده یا یاسه یا غلیظه البطار الانفجار میباشد و همچنین اگر در عضلات بود انفجار او سریعتر باشد اگر در عشا و در حجاب باشد انفجار او ابطاء بود و کمالات بدن اگر حار یا رطب بود انفجار سریعتر باشد و کمالات چون قوت قوی طبعان جوان بود و اعراض جمیع و خاصه می شدید تر باشد و اگر بدن بار خراج یا یابس بود و انفجار بطی تر باشد و کمالات تبث صعبه یا کسل شایع بود و اعراض جمیع ساکن باشد و همچنین اگر در حین تبث انفجار سریعتر یا اگر بدن بار یا دویه مخمره یا بنفشه استعمال کند و اگر در آن تبث یا بار یا یابس یا دویه یا معین طبعیت بر نفث یا انفجار استعمال کند انفجار بطی تر باشد و چون ظاهر گردد علامات آنکه و مشاهده شود و لعل محوره در نفث و بول غیره باید که در بعضی طبیب تشویش و خزع نمیند بجهت آنکه عرضی بسیار است جمیع باشد و بسبب مرد و دیگر و هر ذات الحجب که تخفیف نیابد و وجع آن نه نفث و نه بقصد و نه باسهال نه بغیر اینها از علاج بد و او سائر تا ابر یا دیگر متوقع قتل و یا قتل بود پیش از آن حسب اعراض و دلائل و شدت و کمالات آن و چون در نبض شدت تمدد دیده شود و ضعف و کمال در آن

خیر می نرود نماید باقی هر چه در اقوال اطباء یاد حسب حاجت بکار برند و در سو و او می واجبست که متوجه تقصیر نسبت سو و اگر در بقصد و سهولت شرف
لا اثن آن و یا بجهت بای خرج سو و او بجهت میلان باوه سو و با سفل حقه الیق است و تنقیه حقه معدلی علایق آن یا بطریق آیتون مسهل ایشان
نیز سفید و بعد از آن متوجه تعدیل و اصلاح آن شوند مثل شربت گاو زبان بلعاب بهدانه و یا مار فشیخ و از برگ کرکب بنفشه بگل حطی و یا بونه بجهت اصلاح
تکلیفین و مضع و جمع آنها نماید و برای بهتر نفیست از فواید طبیعت بگوید مضع باب گرم کنند و با حله عنایت بطرف اسکا مضع و تکلیفین و طبیعت
و اعانت لضعف و تخفیف مضع بیشتر دارند و آب گرم نطول سازند و بجهت کینه طبع بکشایند و بقرط گفته نافع است این نوع ذرات الحجب نشستن
آبزن حاره چون از آبزن بر آید قیخرج نماید مضع و جمع را بقیه و طی تنخیز از سوم سفید و روغن بنفشه و قند یا میزد و شور با که در آن نخود پخته باشند و در
شفایا بقوال اطباء صاحب جلدی و قیخرج گویند که علاج ذرات الحجب یعنی فصد سلطیق و اخراج خون غیر کثیر و آسان سیدر بلعاب هر چه از آبزن
اصل السوس غلبه شلب هر واحد شمه مشک سفید و ترنجبین هر یک درم و در نسخه دیگر گاو زبان خبازی شربت زو فانی زاده است و قند مار فشیخ
مع اندکی نخود و حل طبیعت بعد از نوشیدن در قاروره باین مضع سنای می هفت درم اصل السوس شربت شکوفه تخم کاسنی بنفشه شیخ و تخم خبازی هر
سسته هم میزنی ده درم آخر خشک ده عدد و در سه طل آب بوجوشانند تا بیکای طل آید و در آن ترنجبین و کلقند و خیار شنبه هر واحد درم الیه صاف نموده
روغن بادام کشتقال فروزده و جوج بوشند و آخینار صبر نماید تا اسهال نیاید و آید بعد از آن جلاب بار و از شرک سفید ده درم و بزر قطونا یا تخم سبحان هر
ک باشد و درم و بند و غذا و آخر در بارا شیر مذکور در موی و اگر در یکبار تنقیه باین مضع نگردد و بار دیگر اعاده و در غیره و سبحان نماید حتی که داده بکل
مستخرج گردد و اما اگر داده درم سو و اکثر ق با شمه و فصد اخراج خون بقدر قوت و آسان میدن جلاب هر صبح از بنفشه شمه هم و سبتان ده عدد و گاو زبان
کشتقال یا نبات یا تخم خبازی درم غذا یا شیر شربت بنفشه و مولات مذکور و تکلیفین طبیعت بگوید که در بنی گذشت و بجهت کینه غیر حاره و آو علاج آن قند طیل
آب گرم و دامت خا لین شربت جافی و ایلا می میزدند که هر گاه سبت هم باین صفت یا سو و صفت باشد و در آن آنکه حدت پذیرد و یا بخور آب میزد
فصد نماید که در بکله حقه حاره و بکل زنده و با حله مضع و حله غذا نماید و بجای آب مار اصل میزد و آب گرم هر چه جود دارد سو و در باره یا شیر کاشان
و کندم و نخود سازند و در آن با و یان یک درم اصل السوس پنج درم بزرند و بجهتین غلی مروج آب گرم اگر هر صبح بدین صواب باشد و غلط نمیدانند
سازند و غذا بخوراب بر روغن زیت یا روغن بادام شیرین قلع و آب سیوس باشد یا فانی و شور با که در آن چقدر و کرکب شربت و شمشیر پخته باشد
و سریره که از حله منسول آرد و با قلا ساخته باشند و در آن و در روغن بادام نیکم هر چه جود نشویدن هم سو و مندست و سکه یا شمشیر مضع و شمشیر است
واهی با گندنا و شربت پنجه مضع و شقی است و اینجا که در غلط و جاما باشد نفش تنگ شود و نفش منقطع گردد و زو فانی خشک گردد و در آنکه در اصل
نیکم بدین مقدار سه هم و حقه غلی نفس بدان محتاج میکند که بقدر یک یا قلا نگارد و در شربت شسته بدین مقدار یک یا قلا نگارد و بکجهتین غلی و آب گرم
آمیخته و در شربت زو فانی نشانند چون فوین تنگی نفس بخلیط و تر و نفش سدا از نطون بریان چند آنکه بسیر کشته است بر و از در و زنگار بقدر یا قلا
بانک زیت آب نیکم و غلی اندک بدینند و اگر فاند نشود و قلع گرم مع خلط و سرکه زیاده کنند و نیکم بکار بندند چو نفش کند سیرک و دفع ضرر
زنگار از حلق و معده زاده بخیه مضع نمیشد بدینند یا روغن بادام گرم که در حقه مخرج کنند و ضا و از برگ کرکب بر گاو زبان پنجه و یا از بونه و کاسنی
و در روغن سوئی روغن پیمیز از زردیو خا و سفید میگویند که اگر داده فاعله ذرات الحجب باین مضع باشد و ملاحظه هم عطفش و قلت حدت و
و بدیت نفش است علاجش حقه بای حاره نماید و از فصد مریض حد کنند و سوئی تنخیز از بار بوجواری مع شکر بخورند و بکجهتین نیکم بایشانند
و اخفیه شل آب بخورند و روغن بادام سازند و سوم و روغن بر صدر یا لنت و در حمام غزل کنند و در آبزن آب نیکم نشانند یا بفضی اعانت کنند و از
بجهتین آب گرم بر سر حد کنند و بعد کمال صلاح و صحت چو مخرج و تپو بریان بخورند و در آن اسرون کنند یا بضم فاسک و در و اگر داده فاعله ذرات الحجب
سو و بود علاجش سو و تنخیز از زردیو خا و سفید میگویند که اگر داده فاعله ذرات الحجب

در این
نوع
نوشته

نوشته

جفتس باز پس میگردد و اندوهی تو اندک باین مرض مجمع ناخوش باشد و ضیق انفس و عدم کثرت نشانهیت بعضی نیز از علامات و دست علامت است ان العرض
آنکه بعضی در وضع بانی میان هر دو شانه دریافت کند و خواب بر پشت نتواند کرد و بجا نیست است و چنگا نه تواند نمود و چون سر نه که بقلق میقرار می افتد
بشدت درگاه از افراط الم غشی افتد و از خواب بر سینه تیرد و علامت تازه فاعل این هر دو مرضی که علاج حسب آن داده از جهت ذوات است
بجویند که اینها در ذوات اصد بر سینه و در ذوات العرض میان هر دو شانه باید که در طبعی گفته که در ذوات اصد اگر قوت طاعت کند قصد با سلیق
توقیفه بدن باین نقشه نمایند که در وقت که نشسته و دو کف و سبوس کند و خم می شود و در هر دو ریه بسته بنفشه یک کف غنای پستان یک دستی در
برگ چپند برگ خنای راستی هر یک یک دست هر دو آب بخوشانند تا چهره در آن قدری کمر حل کرده و غرض بنفشه و غرض کچند آمیخته خوب
بر سر زده بگیرد و در وقت که نشسته باشد و هرگاه سورت مرض ساکن گردد و اعراض انفسخت پذیرد و تیرخ عظام صد و موضع موضع باین قیرو طی نماید
بگیرند موم سفید و در غرض بنفشه که در فته تسقیه آب برگ خنای آب برگ بید آب جوده که و خوب بند و چند دفعه بالندی در پی تا آنکه نفثت برسد
تخفیف یابد اینچنینست از بنفشه هرگاه ده جلد در اینجا غلیظ باشد و تحلیل و ترقیق نیابد بر سینه این ضایده نمایند که در چوبیخ درم خلی سفید سینه ممل بنفشه
که فته بنفشه در آب که خنای آمیخته بر چوبی طلای سبط نموده بر موضع موضع ضایده نمایند و چون خشک شود عاوه کنند که تحلیل و ترقیق میسر دوا و اگر در
موضع مرض لمیب حرق و حرمت ظاهر گردد و آب عصی الراجی و آب جی لاهل و آب برگ خنای آب برگ بزر قطونا و آب برگ بزر گنگ لعاب بهمانه و آب
بزر قطونا هر دو بر سر زده تا یکسان گردد و با چوبی ابدان او در موضع علت متواتر اندازند تا تسکین لمیب حرق و تقلیل مزاج و از انحراف و تسهیل
اخراج نفثت حاصل گردد و اگر تحلیل او دشوار شود و معادوت فضا احتقان بالی نیست اگر قوت مساعدت نماید معاودت تیرخ نماید و در حاله این
سبیل غیر آنچه ذکر یافت نیست علاج ذوات العرض مساوی علاج ذوات اصد است مگر آنکه ضا و تیرخ و موضع خرقه بر فقرات میان کتفین استحال نمایند و فضا
و و از رویه کنند تا اثر آن بران برسد و باید که غذا درین هر دو مرض را شیرین و شیرین و حریه شیرین و خناروس باشد اگر محتاج بر یاقتی عسرا بود
و لازمست طبیب که سهل انکاری نماید و معالجه این هر دو مرض نیز اگر بسیارست که منبسط و مسکود و قاصبین میسرند علت خائنه عارض میشود و و هلاک
میگرداند بعضی متاخرین از انان حاصل گفته اند چون علت و فضا متصل بقدریکه مخاوی صدر است بر سینه شاکرکت خرقه متصل بقطام مقص سلیق نماید
و جابست بطین بنشیند نیز شاکرکت در بعضی اکثر در و چهارم هلاک گردد و ضیق انفس از افراط الم و اگر بنفشه تحلیل باین حال عدا او و فضا و بقله و بانی و بقله نماید
باشد باید که نان که طین معین بفضی اند و آب و آب هرانی گفته است که تیرکیت هر دو صاحب این علت ابدان و سبیل و تیرخ و تیرخ و محتاج بنفشه عظیم
نگردد و زیرا که این تمام نمیشود و مگر بسلامت جمیع عضلات صد و حجاب آن چون تحلیل باشد نفثت و تنگ گردد و بران خوف هلاکت باشد و گویند که
قیرو طی معمول و مؤلف و اذ علوخیان برای ذوات اصد نافع است و چنانکه مایه غلیظ و مستکن عسرا نفع باشد که تحلیل و ترقیق و تسهیل نفثت میگردد و چنان
بگیرند تا شیرین و پوست سحر آن بقدری بر سر زده شود و قدری از جوف آن خالی کرده آنرا بر غرض بادام شیرین پرنایند و بر کش گذارند تا جوش بخورد و در غرض اجذب
نمایند باز در غرض آن نخچه جوش دهند تا آنکه و لیکر و غرض اجذب نماید صفت اصد تا آنکه نفع طبعی نماید که دوائی برابر می نماید و دوا و اموال اخراج
نمایند و این نیز گفته که قطاعت معمول و جود نکیر است اصد را از قتها طبعی نوشته که گاهی ذوات انفس ذوات اصد اعراض غرضی می شود و در وقت
که گاه ظاهر شود و در سینه و پهلو و عروق و جوف و این اعراض غرضی اند زیرا که حادث نمیشود مگر از بخارات حاره یا باده که در سبوس اس و نفثی شوند و بدست
انزال گردد و سبب وقوع طبیعت یا تیرکیت غلط ثقیل یا نهایت و اجتناب که بر صد و ضیق این قیرو طی و عروق و نفثی حارین استحال نمایند آب جوده که آب بهند و
آب برگ بنفشه هر دو یک یک جزو آب برگ خنای پنج جزو دیگر موم و قطن از موم و در غرض بنفشه ساخته بر کش اندین که با باد فعات متوالی تسقیه دهند و در
آرد و سر کرده باز بر کش نمایند تا ازین آبها قدام تشرب کنند بعد بر سینه و پهلو بالند و این قیستی است که تپ خفیف بود و یا گرم شده باشد
و یا صحت استحال این نشانی و گاهی از اعراض لمیب صدر و حرمت بشود حادث شود و حتی که گویا آتش بر مشوره آن نهاده و دران این آبها استحال

بج

یا که خواهر شد این در گام واجبست که او دویه جالیه غساله منقیه در ابتدای ظهور نفث استعمال نمایند و آن مثل طلیخ زوفا باهل السوس حنج سوسن شربت
غسل و کربط طلیخ فرسبون باو غسل است حریره بای نه کوره تنجه با رو نموده و مانند آن از آرد و در آن آرد که سینه تیر داخل کنند و از او دویه منقیه
نما فقه درین وقت لعوق کر سینه و لعوق غنصل است و اما دویه مفروقه که آن اموات ایشان اندیشگی آرد که سینه و سوسن و زوفا و بطول و مدیج و فلفل
سفید سیاه و دوا فلفل و زوفا و شیره و قسط و سیلخ و سنبل است باست که قلیاج می شود با سنجتن قدری از بنجیات اگر جمع بسیار باشد
از او دویه شدی منقیه درین باب استقریون است و این دویه با اموات فیه است و درین وقت که از بنجیات و مضادات و مکیدات با بنج و مفرقه تر نموده و در آن بازند
و در غنی که درین و خل نمایند برای خدقوت اینها و در غن سوسن و گرس با بود و در این غار باشد و خصصه و خطاط و بسیار است که در آن و غن نشسته
بحسب حال و وقت و خل کرده می شود و اکثر درین اوردن خل نمایند مثل ایلنج و شوم و بار زوفا و قلیاج و زوفا و غنای طست جلیقه مرکب غار و خل و زوفا
از او دویه که عده فواید آنها تفوی و الزام مع شخین اندکی برای تحلیل باشد و اگر تپا قوی باشد افراط و ترخین نماید تا قوت ضعیف گردد و سبب
سوزناج و عاخر که یا زنفش باید که با درشت نماید تپا قلیاج و قلیج بعد از قلیج در دایا میکمل علیل و آن نفث باید و چون در یابند که در سینه اود بسیار است
که در چیل روز و کمتر از آن منقیه نباید بلکه در سل از او و سیل بدست از او غای که اگر یک سوراخ در صدد آن کرده شود تا نشفاده و اخراج آن اندک اندک
کند و باو غسل بشویند و اعانت جذبه بسوی خارج نمایند و چون تنقیه باید متوجه با احتیاط آن گردد و لازمست که هنگام داغ در یابند چندی در آن دهه آ
از او زوفا و قلیج و غیر آن که در علامات مذکور شد و یا بیشتر و یا کمتر و یا در غنای و داغ مذکور شد هر روز مقداری از آن یک یک بکشد فواید بسیار باشد
که در آن خورج ششی و موت است بسبب کثرت استقران روح حیوانی و اگر آنکه داغ که بصورت مبعوض حاد یا شد و از او آتش سرخ کرده باشد داغ و ترخین
هر روز بعمل آید و منقیه نیست و نفث داغ و شکاف هر روز حاصل گردد و چون این صنف امر خطیرست باید که بسیار شود و واقف بشوید باشد تا اگر مضر صنف مد
قریب از موقع داغ و شکاف باشد و خون مرگیده باشد بر آن جسارت نباید و الا ترک سازد و در هنگام داغ ای شکاف لازمست از حفظ قوت
بخورانیدن گوشت غنای معتدل القوه نه بسیار لطیف نه غلیظ و التقات بسوی تنباید و اگر تارده باقی نیست نرم ال نماید و چون با قلیج یافت
حمی نقلان پذیرد و هرگاه علیل نفث مدیه و یا اگر که علاج از داغ کرده شود قوت باید با علامت حمی امل میگردد بسبب ال سلب و اکثر اتفاق شد و قبل از قلیج
با سبانی که در فوات الحجب بطور شد و منقیه میگردد و از آن خون صحت یابد و خام می آید و درین هنگام زود وضع کنند و علاج نفث را در جمیع نماید از
استعمال مشروبات و مضادات فواید از ششکات ضا و در هر یک کربط باو غسل بنجی از هر دو مضاد بسیار و شان و دروغای ششکات آخیره و در او زوفا و جرج است
باو غسل سازند و وجه شکر ال می آید آنست که میان فضاخ و تحلیل و ترقیق و غسل جلا و اوال بوسیله جلا جامع اندا قوال بعضی حسد اف
حکیم علوی خان نوشته اند که زنی سی و پنج ساله را روح شدید در جانب است سینه به سینه با سرفه ششکات تپا قوی و منقیه نفث و بقای و عطش
نشاکسی بود و درین جمع آوردن را فتم که در پیلوی او و درم حار یا خراج حاد شده فصد بلیق نمود و بطول غناست پستان کل منقیه باهل السوس
پرسا و شان جو منقیه کوفته با شربت منقیه فرایندم و در زوفا و قلیج و درم او فمجر که دید و دریم بسیار در بول و اخراج یافت و اما بعد هم مدیه هر روز بر مقدار
دوا و قیه با بول خارج میشد و من هر دوا و جالیات لطافات و معینه و درات بول مانند او شیره و عسل شیره و خیارین شیره و تخم خربزه و صمغ عربی
و کثیره ابانگی زوفا و ششک می دادم و بعد هفتدهم از ابتدای مرض اسهال می آید و را به سید قوام هفت و را به لیکن بعد اسهال نه تار و زوفا و قلیج
گردید نفث از او ازل شد و من ال ایام باو لطافات مدیه و منقیات آن با فزونیات میخوانید که زوفا و طلیخ زوفا و بنجیات است و قی و خل و خلیج
معلول و روغن بادام شیرین می دادم و من صحت یافت با فزون خدای غر و جل گویند که علاج مدیه و منقیه در صدد بعلاج نفث اند که نماید تا حال لطافات
که در بحث است بطور شد و یا بهر لطیف مدیه و بطول و اخراج شنج عدد زوفا و ششک باهل السوس و پرسا و شان هر یک هفت تا شش می خورد و این با سبب است
چیل عدد و جو شانه صاف نموده کثیرا شده روغن بادام کتیه که و شکریه در سینه که ظاهر نموده بنوشند و چون باو و طلیخ زوفا و قلیج و بنجیات را با شکر ال کتیه

از احوال قلوب متعذر است بسبب تنوع و با سبب مختلفه شتی و کذا که شد لال از امراض قلوب احوال و متعذر و او را در ذکر او نماید قلیل و او را در ذکر او نماید بسیار
بعد علم بسیار و وجه و بعد معرفت این امراض علامات و سبب آن بداند که گاه امراض قلوب شاکرک غیر بود و خصوصاً دماغ و فم و دهان و گاه همی لکس
اما شاکرک و دماغ سبب مشارکت و قاع بینا بماند است که از دماغ بسوی قلب مواد نازل شود و از قلب مواد جاری و از جرحه صغیر و بینا می آید اما شاکرک
فم صغیر و بجا و رت و قرب بود و امراض دماغ مثل الیهو لیا و صرع از امراضی که سرعت زایل نشوند بلکه مزمن شوند از شاکرک قلوبی نباشد سبب است که
بسیار باشد که اصل در آن قلب بود و اگر چه آن عضو اصلی نباشد پس گاهی قلوب شاکرک دماغ او را با این طوری بگیرد و که مثلاً از دماغ مایه و دلی شود و بعد
از قلب آنچه سبب باشد صغیر نماید و از امراض طبعی بسیار که از امراض قلوب علاج اکثر امراض دماغی و فم و دهان نباشد و گاهی منقل شود و بسوی
ماده میده از شل ذات الحجب ذات الریه بسبب خطر فم و لک که در دماغ صاحب طبعه العلاجه می نویسند که من صاحب الیهو لیا را دیدم که ماده محترق
از دماغ او بر شش ریخت و اندک سرفه پیدا کرد و فی الفور از آنجا بقلب منفع شده و در ساعت بکام ساخت و با جمل انتقال به او امراض بسوی قلب
روی ترین انتقال است چه آن انتقال بسوی عضو اشرف هر عضو است و من آنک چون ماده روی باشد و فقه مملک بود و هر گاه در اخلاط چهار گانه
از مقدار طبعی نقصان افتد نخستین ضرر آن بقلب می رسد و او را از مزاج خویش بر گرداند و چون درین حال حرارت صرف یا سردت صرف بقلب رسد
صاحب و لک که در دو اکثر باشد به شش الریه و آنکه که سراده کلام می کند در بیان حالت بقرق و بغیر عرق کردن بپزد و علامات امراض
طبعی قلوب اما علامت مزاج طبعی آن فرخی سینه و خلقت است که آنکه بسبب معارضه دماغ او که براس باشد و غلظت نفس و نفس طبعی و لیل
آن هر دو متواتر و سرعت و حرارت صدر و بدن و بسیاری موی سیاه بر سینه خصوصاً بطرف چپ اکثر تر طبعی و صغیر دیگر یا بدو امراض بسیار نماند
و شدت غضب اگر عروق و ریاضت نفس مانع آن نباشد و او را در وقت وجبات حسن ظن و شحت امل و علامت مزاج بار طبعی تنگی سینه با سبب شریک که
و صغیر نفس و نفس طبعی و لیل آن هر دو متفاد و بطوریکه که سببی دیگر آن باشد که مقتضی سرعت گردد و صغیر و کسل و حکم که بطریق خلق و ریاضت
نباشد و اخلاق شبیه با اخلاق زمان و در پشت و حیرت و بلاوت و انفال از امور محقره و برودت بدن و صدر و عرقانی سینه از امور و علامت مزاج طبع
نرمی و سرعت انفال از واردات مغنیه و مفرجه و سرعت انطراف از ان و رطوبت و نرمی جلد بدن اگر معارضه و مقاومت آن حرارت که نگردد
و موی قلیل نرم بر سینه و علامت مزاج یا بسبب علامت بعضی بطوری نفعا لات نفسانی و بطوری سکون آنها و طبیعت اخلاق و بیس بدن اگر رطوبت کبد
مقاومت نماید و علامت مزاج حار یا بسبب غلظت نفس و مقدار انفال و سرعت آن با لیاقت و تواتر و نفس عظیم سریع و خصوصاً در اخلاط و هوامه و اثر و شر است
خلق و وقامت و جلالت و سرعت غضب بکثرت حرارت و بطوری رشا بکثرت موی سینه و کثافت و جودت آن حرارت طبعی آن و
علامت مزاج حار طبعی موی سینه و عرض صدر و غلظت نفس نرمی آن به سرعت تواتر کمتر از سرد مزاج یا بسبب اگر حرارت آن مساوی باشد و سرعت
غضبه بدن شدت و لیس بدن گرم و تر اگر مقدار متان که بنماید برودت شدید و رطوبت و در آن امراض غلظت بسیار افتد و علامت مزاج بار طبع
عدم غلظت نفس بلکه با لیاقت و لغز و لیس بدن و سرعت تواتر بلکه بحد آن هر دو بحسب میل مزاج برودت رطوبت صاحب کسلان جان غلبه میست نشاط
اگر غیر حق و غیر غلبه بود و سردی بدن رطوبت اگر مقاومت آن کبد بحرارت کثیر و بیست و غیره و علامت مزاج بار یا بسبب کثرت و بعضی صاحب
نسبت ببار طبعی که موی یا باشد و لیلی انقباض است مقهور و جرد و بدن او سرخشاک بود و اگر کبد مقدار و شش چنان کثیر تر طبعی قلیل تر باشد
علامت امراض قلوب از آنجمله دلال فرجه غیر طبعی یعنی امراض سوراخ سوراخ و دلال می کند بر سوراخ قلوب یعنی که چون مزاج قلوب
از حال طبعی بر گرد و گاهی ضعف بدن در حرکات بدنیه و نفسانی حالتی شبیه با عیاء و اخلاط قوت در وقت پیدا کرد و زبان بدن کثرت و سبب بسیار
یا سابق یا مشارکت عضوی دیگر نباشد لاق گردد و هر گاه درین حالت نقصان از بدن شود و لیل نام بود و اگر بخشی موی گرد و اگر حکم شود یعنی استیلاج
بدلیل و غیر نباشد و چون سوراخ ماریا و یا بسبب بلا و در قلوب تحولی گردد و حکام نیز بر بدن طریق سل و زبان شریک کند نوع ماکر از آن طاق کند

[illegible]

پنجیده بوزند با لای آن عرق میزدند گلاب عرق گاو زبان عرق نیلوفر عرق کبوتر تخم قهوه خشک پشیره شربت سیب شیرین حل کرده بنوشند اینها هر یک
مطلق خفقان کشنده خشک صندل سفید گل سرخ کاسنی هر کدام یک جزو کل تخم کبوتر تخم پاشیر بهمن سفید مرغان هر کدام نصفه جزو وار دنیا سفید کمر باکی
هر کدام ربع جزو عنبه خشک که امشن جزو کوفته چینه نبات سفید گلاب غسل بقوام آورده به شکر شترتی کانی مایه گلابی که در که معالجین مغرور
یا قویه بسیار نافع و مزایای فاروق را تأثیر عظیم است در ازاله این مزمن و شربت گاو زبان و سیب پاشیر خشک منقش عظیم دارد و شربت بادین نفی است که در
غیر او نیست لیکن بچسباج مثلاً و مزاج دارد نیز در بیماری احتمال نمایند جهت آنکه اندک لایم جمع اقسام اندک و اقل حرارت بسبب کثرت شایسته است و بسیار
اقسام دارد و در آنجا که حرارت منفط باشد احتمال ناید که در روی بقیه نیست که در آن قندهر سفید سوده و اندکی عنبه شرباب معین بقاوت است و مزاج پاشیر باشد
نافع عظیم است و خفقان جمیع اقسام و صفت قلب البیضا استعمال این در برب و مزاج عجمی و در آنجا که از کمال از مجاری است و او گوید از جمله مفرجات
که جاری بخاری خواص مجرب است و در جمیع انواع خفقان مؤثر است ترکیب است مروارید ناستیک جزو باطل کنند و در آن طلا و نقره یک یک جزو که
اندازند آنجا که همه با سه ل آن خود و شکر آن خنجر بسیار و اندک خاد در هر کافی در گلاب عرق گاو زبان و عرق بید ساینده شربت فو که را بان تستیاید
او به مذکور را بان بپزند سه غیر اطلاق در توضیح و نشاط و قاع مقام شربت و در ازاله خفقان غشی و جنون مجرب البیضا بقول صاحب علاج المزاج شرباب
و کافور سیوق و گل قند کمر کل هر دو مد قوی قلب مفرج و نافع خفقان است این عرق کشنده نیز منقوی قلب نافع خفقان است کشنده مفرج گاو زبان و در
در توله ازاله الا که کل نسیم کل گاو زبان گل سرخ براده صندل سفید هر واحد پنج توله عرق عرقی یک توله خشک یک نشه شیر کا و پنج توله آب بقد و در شربت جزو
عرق کشنده فغانه شنج و شنج قانون میوید که صاحب خفقان با جمیع چنانچه سابق مذکور شد که آن روی است ملاش خصوصاً که در آنجا بقیه می باشد
آشامیدن سوئق شیعر مغسول آب گرم پس سرد کرده بوزن ده درم شکر است و اگر این نیز قی کن دفع از آن یا بزرگ اگر از شکر بسبب یا دق در شنج کرات
کنند بدل او انار و نه سازند و ساقها بر بندند و کافور و ناند آن با سر که ششاق نماید و بر سینه پاره بپزند و آن با صندل عرق کافور و شال آن بنهند

علاج خفقان حار

آله مرعی شسته بورق نقره چیده و یا خمیره صندل کشش ماشه خورند و بالایش شیره تخم زنه قهوه شیره کشنده خشک شیره در خشک هر واحد شش
شیره آکوی بنجار پنج دانه در گلاب عرق کبوتر عرق گاو زبان عرق صندل یک است توله که در شربت ناستیک توله که در تخم قهوه خشک پنج نشه
پاشیده بنوشند و اما الله که و شربت غلاب شربت ترشی شنج و شربت سیب همراه گلاب نیز نیست و صفت کثرت حرارت قوی کافور همراه بید بپزند
و اگر تب بود و در عجمه سفوف کشنده خشک طباشیر و کل این نافع و همراه مفرج با در نفع ویراجن صندل گلاب کافور رنگ کرده بپزند و در آن
گلاب پاشیده بپزند خصوص بر موضع قلب بلیوبات برده شل گل سرخ و زیاده سیب و صندل کافور بپزند و در هوای سرد و قریب آب داری
بنشینند و در خانه آب بپاشند و با کوشش بخورند و صندل سفید در کثرت نیز سوده یا گل سرخ و صندل گلاب پاشیده بر سینه ضا نمایند و اندک
باروبی که شست اختیار کنند و مرای قهوه زنی انسان خورند و بقول از سی سکونت صاحب خفقان حار و بلبل حار و جکی ای عمر است و یک سم
علوی خان در عشره کاله نوشته اند که در صاحب خفقان گرم زیاده از پنجاه سال نمیشد و اگر خفقان حار و موسی باشد و دل فصد بایق از
درست چپ بعد از آن فصد صافن کنند و آنجا که از فصد باقی باشد بساق و بعد میان به و شش حجامت نمایند و استقراض معنی به و درون قصب
سود و در و خمیره مروارید ساره نه ماشه شربت سیب ایونی عاقی شربت انار و لایمی هر یک توله و عرق شیره توله و بپزند و اگر در بعضی مفاصل
باشد خمیره صندل ساره نه ماشه خورند شربت نیلوفر چیا توله در گلاب عرق بید ساینده و کاسنی و نیلوفر هر یک پنج توله حل کرده تخم نیلوفر نه ماشه
پاشیده بنوشند و صندل سفید و کشنده خشک گل سرخ و کافور و قهوه خشک گلاب بید خشک سوده هر یک بر بدل گاو زبان و این مخلوط بپزند و آب کشنده
یک توله آب گل سده گلاب یک توله تخم کافور صندل سفید هر یک چهار نشه گلاب توله کافور نه ماشه یا یک نشه شیره بپزند و کوشش و شسته و در کافور و تار که بر سینه

100

[illegible]

تجربه زائد در دوسر مانده و در مصلحتی تقصیر شود و در پنج عصر یکی یک ماشه شود و باطل منیر یک تا سه شربت بزوری و دو توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله
 فاشی شش ماشه باشد و در وقت روز بخارت اکل میشود و بعد اگر اندک خفغان باقی ماند مصلحتی یک ماشه شود و در دوسر اسکاب بار و بخت ماشه شربت بخورند تا بکشد
 شیر و حیارین شش ماشه عرق غلبه شربت بزوری و دو توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله
 منیر و مندل با شیر و کشمش شک شیر و گاو زبان شیر و تخم فرفره عرق غلبه شربت بزوری و دو توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله
 گل سرخ مندل سفید و کشمش شک شیر و گاو زبان شیر و تخم فرفره عرق غلبه شربت بزوری و دو توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله
 گاه گاه در بدن در اندک بعد چند روز باز شکایت خفغان توبیخ کند بهمان سه ماشه گاو زبان پنج ماشه نبات یک توله عرق گاو زبان جوش داده ببلور توبه و در چند بعد
 بهر ادر آنکه در بی بعد از آن غلظتی فزانی هر یک پنج ماشه بر سیار نشان هفت ماشه اضافی کند و بهمان موتون سازند و اگر سرفه زیاده شود اصل السوس نیز زیاده نماید
 در اینها در خفغان باقی النفس گاو زبان گل تینا و زبر یک چهار ماشه جوشانید و شیر و تخم فرفره مندل و شش ماشه شربت ادر و گل کرده بر بهند و یا غلاب گل نیلوفر
 و عرق مندل عرق غلبه شربت عرق گاو زبان جوشانید و شیر و تخم فرفره مندل و شش ماشه شربت ادر و گل کرده بر بهند و یا غلاب گل نیلوفر

علاج خفغان سدی

رگ با سلیق چپ نماند و جهت تقطیع سدی تخم کشوف تخم بادرنجبویه شام و عرق کبوتر هر یک یک توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله
 و در پنج عصر یکی یک ماشه شود و باطل منیر یک تا سه شربت بزوری و دو توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله عرق شام و عرق کبوتر هر یک یک توله
 هست و در حال گل سرخ یک نیم توله سنا و دو توله ریوند نظای نه ماشه شیر شربت چهار توله ترنجبین سه توله خیار شربت هفت توله غلاب یک شیشه شربت
 آتشی علوی خان شربت و در کدر السلیجی هر یک سه توله ریون با دوام هفت ماشه اضافی نموده بخورند و عرق آب حشرق گاو زبان و غلاب برابر و بهند قوت
 و در هر شخو در آب و وقت شام شور با سه سرخ بنان سده و پنج تبریز از خمیره گاو زبان عنبری علوی خان نه ماشه شیر و تخم خضر بزره و قو طم و نیارین هر یک
 هفت ماشه ساج گاو زبان پنج ماشه شربت بزوری مندل شربت سیب هر یک دو توله تخم بانگوت تخم بادرنجبویه هر یک سه ماشه و بهند و یا غلاب گل نیلوفر
 در همین نقطه تا اینکه کامل جمیل آرزو پس جهت تعدیل خمیره و مذکور هر سه عرق زردک بکار برند و تا در سده و درمی تبدل بر آن و درم پیران در و در بعد زوال
 و درم مقویات مذکور استعمال نمایند و جهت عرق زردک که در خفغان سدی حمل سست زردک از پوست و استخوان پاک کرده پنج آثار بر گاو زبان
 سازد و بهندی سده کوفی خونیجان که کلیل کلیل اندر جوشیرین هر یک پنج توله تخم قو طم تخم خضر بزره هر یک هفت توله اسارون بهمنین تخم زردک
 گل فرخ شکاف قلعین بسفایج هر یک سه توله گاو زبان غار شکاف ابریشم خام هر یک نه توله در کبوتری گل خا غلبه شربت هر یک چهار توله مندل سفید
 جوشانید و شیر و تخم فرفره مندل و شش ماشه شربت ادر و گل کرده بر بهند و یا غلاب گل نیلوفر
 شربت یک خنجان با نبات سه توله بهر خمیره یا فخر مناسب

علاج خفغان از ضعف قلب

در ادر اسباب کوشند اگر موجود باشد و مفرحات مقویه فارغ بار و در طب و یا بسبب ضعف با عرقیات مناسب مزاج و از غلظت میوه فریخته
 چون گشت بره و بزغال و چونه شریخ و تیه و دنان میوه و زرد و تخم شریخ نیم شربت و با دارالحم و عرقیات حسب مزاج و مقدار احتمال آن خوردند
 در هر یک سه توله مناسب بود و شش بدن بهر غلظت شیرین بکار نمائید و گویند که چند روز در یک و بیب و ولایتی و کسیر و خجسته و خام مفید بود
 و اگر شربت یا چند یا نه که شربت تر شیده و میوه زرد نبات شود و یا شیده و شربت بزر زرد و صبح بسوزان زرد گرفته بخورند و آب او که در پیاله ماند
 با شربت مناسب نباشد و خجسته و خام عرق الا شربت و غذا قلیه حلوان شربت و چند روزی بنان و شور با سه شربت خجسته و یا با جوارات گاو زبان
 و بهند و یا غلاب گل نیلوفر و عرق مندل و خام آب بکار میمیل نمایند و هر چه بیشتر بود چون صوم و جوارح و بیدارای ترک آن و در حبش شمشاد

در شکست و نفوذ و کبر با وجود در این بیماری نام تمام و با وجود در این بیماری نام تمام و با وجود در این بیماری نام تمام

علاج خفقان از انکاسه فی الطب

از غلبه خلط چسبنه و کثیفه و غلبه خلط چسبنه و کثیفه و غلبه خلط چسبنه و کثیفه و غلبه خلط چسبنه و کثیفه و غلبه خلط چسبنه و کثیفه

علاج خفقان شرکی

اگر از شرک است معده باشد و علاج معده و کثیفه و غلبه خلط چسبنه و کثیفه و غلبه خلط چسبنه و کثیفه و غلبه خلط چسبنه و کثیفه و غلبه خلط چسبنه و کثیفه

در شکست و نفوذ و کبر با وجود در این بیماری نام تمام و با وجود در این بیماری نام تمام و با وجود در این بیماری نام تمام

و غیره بسیار است *

عبارت است از تعلل شدن اگر قوسه محرکه و ساسه از انفال خود بسبب تعلل قوسه محرکه آلات نفس و حس کس که آن قوسه باقی می ماند و بدین نر
بعضی رسیدن این قلب است از تکلیف روح یا از تقاضای نفس بسبب غرض یا وجع یا ابتلا یا از تجربه رویه یا سیم یا مردم در آن یا در مجاور آن صحبت آنکه
شده است اسباب تقاضای اجتناب شی است که کمال قوت غشی میرسد و چون به سبب تعلل باشد تا میانه غشی و افاقه رود و بدین قوسه محرکه و ساسه
تشنه و الاستقامتی نویسد که سبب او یا نزدی است که قوسه محرکه و ساسه در نزدی غشی است و بدین قوسه محرکه و ساسه در نزدی غشی است و بدین قوسه محرکه و ساسه
فاسده و در روح کدره بسبب تعلل و نزدی اجاع لیس و احتمال سحوم و شحم حریف و وصول تجربه و فانیته خارجیه مثل اوخته اتون و مانند آن و بدین مثل بنجار فاسد
از عضو فانیته و فم آن بسبب تعلل که بلان سبب تعلل نفس گردد و کاسه بیدان باشد که سبب فم معده و معده کنند و یا سبب غرض سنانج یا با دق باشد که تعلل
ناوین گردد و در روح بجا سبب تعلل که بلان سبب تعلل نفس گردد و کاسه بیدان باشد که سبب فم معده و معده کنند و یا سبب غرض سنانج یا با دق باشد که تعلل
الروح بواسطه تعلل و کاسه بیدان سبب تعلل که بلان سبب تعلل نفس گردد و کاسه بیدان باشد که سبب فم معده و معده کنند و یا سبب غرض سنانج یا با دق باشد که تعلل

علاء الدین سوری

[illegible]

[illegible]

20

[illegible]

[illegible][illegible]

و معصیان این ملت غرور است یا خدا و آن ملائکه است که گفتند تا آنجا که میسر شود و با هم میزنند و اول بکثرت تشنگی و با غری بلبان و فوری پستان باشند عکلا ج اول قصد جان من کنند و بچند حد حیدر
روزگ با بقی گشت اند و عطفیات خون بکارند و اگر این متاع اول و کور و پاشتر نمایانیزد که چراغ دین باب اشوسه عظیم و در و معصود و صانن نوشیدن شیر که کاسنی و
نیاز دین هر یک که نه باشد حکم که بچهره است باشد و شربت میزند و کجیچین ساده هر یک و در تو که و غذا ابقا بخور و تیان و معصود و بار از ملک و برگ که که و کشید و کاسنی هر و اهل کفیل
و دیگر و معصود این هر و اهل نه باشد و گلاب شود و در شربت و روز و شربت شربت بار و دین باب و کجیچین

تجربہ کارانہ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ویسٹ انڈی

[illegible]

فرح واکاشی

علاج قروح پستان مثل علاج قروح غم زبان نمایند و خاص مخرج قروح شندی است و خوردن تکه قشای برنجی یا نوشیدن عصا رة ابو دكزا انما دان
نوعی نیست و در عصا رة خاص محل کوفتی نیز نافع و با بون اطفال خشک که کرده ساینده بر قروح ضرر رساندن شجر ب سید می است و گویند که بنمید علف

علاج کلی مرد

[illegible]

[illegible]

موت

علاج امراض معده و اسهال و اسهال و اسهال

[illegible]

[illegible]

بعد از تغییر و تحول مختلف و در نهایتین که هر دو در سر که وقت از سر روغن گل آینه خیز نهاده و اگر با در معجیان محسوس گردد که چرخ سبوسه و فصل و نفع بسیار گردد و در سر دی نیز
سالم شود و فلک حاصل رطوبتی بود و عکاش استغراق به طبع و غنای قشیرین بعد از تغییر و تحول معصوم بر وجه مصلحتی در تقریر و طی روغن نار درین و موسوم است به تغییر و تحول با یکدیگر

علاج در معده ازبوست

در عیب نعل مار آتشیه یا شتر سینه عیب نما نید و مار آتشیه را با زهر و بیهوش اسفناخ و قویع و مانندان و زهر ارج مار یکس و دهنند و روغن بنفشه و عصب
(سپیدولی) و زهر اژدها و زهر ارج مار یکس و عصب کفنه است و تخم قره که ماهو بنفشه نیز مفید و جو و مار و الحسل و قیق و مار و لشکر بنفشه و نافع است و غذای اوراق یا شتر آتشیه
و غوک که با نیمه روغن و ضماد و آب اود که رویا عاب و بولانه و تخم گمان و زهر قنطاریا و آب و دانه این بر روغن بنفشه و روغن گل نمزد و روغن نماید و هر چه در ارج
امراض معده از زهر ارج مار یکس گذاشت بکار برند

علاج درد معده از راه سحر و جادو

[illegible]

علاج دروسه دار مسواک

در علاج فساد و تخفیف او زمانید بعد از استقرار این تب کنند تخم کفیر فسیون هر واحد و دو دانگ تب بد غافقون هر واحد نیم درم آهون آهنتین هر واحد نیم درم
اصل اسون و دو دانگ و اگر خلط رطوبی غالب باشد درین ادویه تخم غلیظ زیاده کنند و اگر سبب باشد یا رخ فقیر افزایند و اگر خلط مائل بصفرا باشد تخم کفیر
درین ادویه افزایند تا نیمه تخم پدید آید و در پنج غلظ و صغر و مقوی باشد مثل غلظی و آرد جو و لادن و گل سرخ و در قسب و قسیر و طی سمبولی هر یکن مانند

بر آنکه آفت بر جان و دل پیشو و باین نحو که غلبه کند اخلاص و توسل این را از آنجا که مستعد و نامند و یا غلبه نماید که در آنچه در ابتداست طاعت می باشد تا مستعد
میشود و یا غلبه افشوش باشد گوید که آن پیشینج یا غرض است و اکثر توت یا ذریه سروری و تری ضعیف کند و گرنی فکلی تقویت و پیری و بد و بد گیس
ضعف او است که طعام از نفم معده بدیشد و گرد و گانی در آن محسوس شود و گاهی قاع و کرب و تقاب از بدلیه و بدلیه و خفقان و سدر و دور از راه برگرد و گاهی
غثیان و قو ظهور نماید و باشد که اشتناج در نفم معده حادث گردد و بسبب این عوارض بیشتر از غذا صغری می جمیع در نفم معده نباشد و آنچه بماند و باشد به بیش شود و در آن
بار و یا رطب بود و در آن با وجود بدلیه و نزول طعام از نفم معده و گرنی آن علامات سوء مزاج بار و رطب که مسطور شد پیدا بود علائح در حالت وجود مادی که
صغری را وی شربت لیمو و نو که و سیب و صندلی و سیب و هند و سیب که در علاج اعراض صغری معده گذشت تنقیه آن نمایند و یا تنقیه معده و بطبعی و بلایه
و شربت و در مرکز و تلخی نمایند و بعد از آن به شربت معده جوهرش صندلی و نو که و شربت سیب بگلاب و هند و او و به بار و قهقهه شل گل هند با و گلاب و
گل صندلی و گل سرخ و گل داودی هر یک دودم سیب و به هر یک سه توله حب الاس یک نیم توله و روغن لادن چار توله بر سر و هند و نهاد و کنند و طبخ
کشنی و قش گل هند با هر یک ناشی شود و در شربت صندلی ترش یک توله و نیمه ترش یک توله و یک عدول که در جوهرند با لایش شربت لیمو و سیب را توله در
گلاب و عرق بند سار هر یک هفت توله نیمه و فست باشد یا ششیده نباشند و جوهرش شاهی درین باب مجرب است و غذا که مرغ و تینه و کبک نان و
و هند و در صورت سوء مزاج بار و یا رطب علائح آن نمایند بطریق که در علاج سوء مزاج بار و رطب معده مسطور شد و طعامهای لطیف و نفیس

و قوت معده باشد و هرگاه مدت ماندن طعام در کرم کمتر از دو و از ده ساعت یا فزون تر از سبب باشد و معده خالی از آفت بود و آفت یا از جهت معده یا جگر یا ایماجو و یا از جهت طعام و ترتیب غیر محفوظان علامت قوت و دفعه را در اکثر احوال با ششپای رطب مال بر برو دت مشق آب فوکه و بنین و اگر کهن و فلوکس یا خارش شکر در آب کاسنی حل کرده و مانند آن محالجه نماید و بلیه مرئی مانع است و غذا از نشوق و اگر دت برسد و ویشش مقشره و اسفاناج بر روغن بادام سازند و بخیض متاخرین میزدیند که در سافج تبدیل نمایند بدستوریکه بالا گفته شد و در مادی منقیه بدلیه مرئی و بر روغن کتان و صابون ایام و جود خیار شنبدر و زردچوبین و گلکند و شکر بت و بنار و روغن بادام کنند و بعد از تنقیه جوارش مسلک ساده و مرکب و جوارش عود شیرین و بلیه مرئی و آمله مرئی با مسکه و دانه سبیل یا عرق وانه چینی و پودینه و بنار و بلیه مرئی و قنطاریه هر یک سه شانه الکی کلان پنج عدد و نبات سه توله در گلاب پخته و آب کوبیده اند که بشیر آید بنوشند و غذا آب مرغ و کبک و کچک آمو بانان و هند و کجاره بادام با نبات یا بنفشه است همچنین کجاره کبک و بوزن نه شانه و نبات یک نیم توله هر روز و بر روغن مصطکی باوامی معده را چرب دارند

و ششپای رطب
و بنار و روغن
و بلیه مرئی
و آمله مرئی
و قنطاریه
و پودینه
و بنار و بلیه
مرئی و دانه
سبیل یا عرق
وانه چینی
و مسکه و دانه
سبیل یا عرق
وانه چینی

صفت هفتم

و او آنست که طعام در معده در پیغم شش و در زیر باند و سبیل متاخر شود و اگر دو و دو گزیند که اسباب ضعف هضم و سوء هضم و تخمیه کیست لیکن این قدر فرق است که اگر سبب ضعف باشد ضعف هضم آرد و اگر قوی باشد تخمیه و اگر متوسط باشد سوء هضم پس ضعف هضم نقصان هضم است و تخمیه بطمان آن و مراد از نقصان و بطمان هضم آنست که در هضم آفت افتد بسبب فاعل او که قوت باضمه است یعنی در قوت باضمه فتور راه یا بهر خلاف فساد هضم که عبارت است از وقوع آفت در هضم نه بسبب فاعل او یعنی قوت باضمه کامل باشد لیکن هضم روی شود صاحب کامل گوید که سوء استراحت و تخمیه عارض از آن که او بطمان هضم است وقتی حادث شود که معده از هضم ضعیف گردد و این چنان باشد که اگر از معده طعام بسیرت منجمد نگردد و آنرا ابله هضم گویند و اگر طعام انجمد نام تمام نیاید و بسبب بعضی کیفیات در پیغم شش و آنرا سوء هضم نامند و اگر البته هضم نشود و منجمد نگردد و در معده فاسد شود و آنرا تخمیه خوانند و کسی را که این اعراض عارض شود اندایشان را معودین گویند و جمیع این امراض از اسباب احوال حادث میشوند مگر ابله هضم از اسباب ضعیف و تخمیه از اسباب قوی و سوء هضم از اسباب متوسطه پس اگر دو و این اسباب یا از داخل و یا از خارج باشد و همچنین که از داخل باشد آن سور مزاج معده و اخلاط متعنه و معده و او را م و تفرق اتصال است و اما سور مزاج یا خارج باشد که اغذیه را در معده فاسد کند بسوی بعضی انواع رو به عفن ماکل گردد و نیزه که عبارت قوی و معده و حفر اغذیه است دست لال میکنند بران از جشای و خانی و سهوکت آید بان شبیه بیجوی حیات را می گویند و تخمیه نیزه بار و غلیظ عسل الا نه هضم و شش رسد که عروق و حج که از استمال ششهای بار و بطن و بالقوه تسکین یا بدو یا سور مزاج بار و بود و سهوکت لال کرده میشود و بران به آرد و غش و ترش و قنطاریه و عسل و استقاع با طعمه حار و حار و حج از آن که چیر نامی سخن بالقوه و بطن ساکن گردد پس اگر برو دت منفرد باشد غذا در معده البسته متخیر شود و جشای حاض حادث نگردد و یا یا تبس و یا رطب باشد و این هر دو مانع هضم میشوند بلکه در آن نقصان می آرد و در اول امر و حج حادث نمیکند مگر آنکه حال دیگر روی در طول مدت پیامی کنند و این چنان است که در آن سبب چون وجود غلبه شود و اوطا کند از آن مرض مسمی فلفیوس که آن دق است حادث گردد لایسها اگر حرارت باقیست منضات شود و درین هنگام این مرض عارض وقت بسیار بدین عام گردد و از آن بواس و قبول حادث شود و مزاج رطب چون بر معده غالب گردد از آن استقاع حادث شود و لایسها اگر برو دت بار رطب منضات گردد و اما اخلاط متعنه یا حار بود و سهوکت لال بران بقلبت استهتا و جشای و خانی و سهوکت رقی و زهرمت آن کنند و این خلط یا بدو یا سور مزاج منسوب باشد و سهوکت لال میکنند بران بدین طور که صاحب او چون طعام عسل الفسا و شش گندم و جو و جوهر و دق یا تبر کنند بان صفا بر آید و یا طبقا معده تشنه باشد و اگر معده باشد و سهوکت لال کرده میشود بروی پیشانی و قی که با آن چیری بر نیاید و پشت حش و یا خلط بار و باشد و سهوکت لال میکنند بران بقلبت ان شحوت طعام و به آرد و غش و ترش و این نیزه یا منصب در جو هضم معده باشد و سهوکت لال بران چنان نمایند که در هضم چون طعام

که در آن قوت جلا باشد مثل عمل تناول نماید و قی یا یاز کند با آن بلغم خارج گردد و در این وقت شرب در وقت معده بود و دستمال بر آن بکشند که تبخیر
نباشد مگر آنکه در معده طعام بود و بقلیت عطرش و زیاده شوی طعام توان کرد و باید که فرق میان آنکه از سوختن و میان آنکه از خفاش شود و بوی
دیگر نماید و آن نیست که نظر کنند که بدن متلی و عروق و بدن خشک بود و عند تناول اندکی معتدل بر آنست تا بیک از اخلاط خارج شود و بول غلیظ غیر صافی
باشد و در حین حادث که در معده از اخلاط متعنه در آن بودند از سوختن مزاج منفرد و اما او را در حین حادثه در معده آن انواع دیلات است و آن یا حار باشد
و دستمال کشند بر آن بوج و ضربان در موضع قدر معده و جفا و حرارت زیر لب و تب و تشنگی و یا بار بود و دستمال کرده شود بر آن بقل و آروغ بدون
حرارت و بغير وج و اما تفرق اتصال یا از سباب خارج مثل جراحت واقع در معده و یا در معده باشد و یا از داخل مانند افتاح عروق و ماکل بود
و سبابی که از خارج محدث امراض مذکور آن قلت و نفقت طعام است و این یا از قبیل است باشد چون طعام کشیده بود و معده بر معده او قادر
نباشد مثل آتش اندک که بر آن چوب بسیار اندازند بر سوختن آن قادر نباشد و یا از قبیل کیفیت بود چون رومی باشد مانند جنات و مایه
و ترب و غذا بچرخن بنزد آتش که چون بر آن چوب رطب اندازند بر شعله او قادر نبود و یا از قبیل جوهر بود چون طعام غلیظ باشد مثل کرم
و نان فطیر و شال این آتش ضعیف است که بر آن حطب تنین اندازند و یا از قبیل رطب او باشد چون انسان طعام خورد و هنوز هضم نکرده و که بر آن
طعام دیگر بخورد و هضم نشود و دستمال برین سباب بسیار از مرض توان کرد و قوی گویا که نقصان هضم و بطلان او بسبب سردی مزاج
حتی که حار می باشد چنانچه بسیار است که بعضی شرب آب سرد و بر نماز از اخلاط غلیظه که بسبب خطای الهی از شرب آب سرد واجب می کنند شقای پند
لیکن سوختن بار و رطب اولی است برای بودن سبب نقصان هضم و بطلان آن و بسبب جمیع سباب ضعف است که مسطور گرد و عارض می شود
و ضعف جرم معده اولی سباب اینست و گاهی بسبب نفوذ طعام بجز معده می باشد چنانچه از نوشیدن شیر و شرب بسیار و خوردن
نان گرم و شرب آب بسیار بر آن و بسبب سرعت نزول طعام چنانچه از غذای مزاجی که با او بخورد و شور یا به چوب می باشد و طبعی
نوشته که امتناع هضم غیر فساد مزاج از شرب سباب می باشد یا از فساد کیفیت طعام یا از کثرت کمیت آن یا از سوختن رطب اکل یا از ترک
استعمال وقت و حبیب یا از انصباب مواد رومی از غذا بسوی معده یا از قبول مواد رومی غلیظه در معده یا از ضعف قوای طبیعی که با آنها هضم
تمام می شود و یا از رطب او بمصاغت یا بکد یا بکثرت غلیظه یا بکثرت مزاج یا بکثرت هضم یا بکثرت آفت و سفل معده یا بسبب در غذا
یا بسبب در حال سکون بدن و حرکت آن می باشد و گاهی بسبب امراض یا سوختن مزاج باشد و قوی ترین سوختن مزاج در احداث آن بار و دست ضعیف
او حار زیرا که اضرار بار و ساده بود و یا با ماده هضم شدید تر از قدرت حار است و اما سوختن مزاج یا بسبب در رطب در اکثر امراض که تنها از آنها با وجود
اعتدال هر دو کیفیت حار و با وجود هضم ظاهر شود لیکن یا بسبب قبول و رطب استحقاق حادث میکند و اما در حال در تاثیر سکون و نوم و غذا آنها و آنچه تاج آنها
احکام غذا در آن باشد آنست که غذا قتی سکون و نوم است حتی که هضم یابد و چون بدل آنها حرکت یا سهر باشد هضم تمام نشود و غذای قلیل در معده مدت طول
باقی ماند پس حال او از این احوال تلاشه خالی نبود که هضم گردد و یا غیر هضم قلیل الا نهضام باقی ماند و اما غذای خفیف چون هضم نشود مدت بقای او غیر هضم
طول نمیکند بلکه چون در معده آنچه از هضم کند نباشد به سرعت فاسد میگردد و غذا یا مستحیل شود و یا سبیل گردد و یا نهضام غیر تمام و ناگوار دیده بیرون
آید پس بدن از قدر ممکن تناول طعام غذا بقدر محتاج الیه می یابد و نهزال عارض میگردد و یا اصلا هضم نکرده و این برود و دست که در ریخت یا پختن
بر حال خود باقی ماند و یا بچوب غریب فاسد تحیل گردد و بدن از روی غذای رومی یا بد و گاهی این تقصیر در هضم حتی که در ثانی و ثالث و رابع می باشد و بدین
استقامتی و سرطان و عله و جره و بقی و برین و جرب عارض میشود و این بر آنست که خون غازی غیر نفیج و غیر لایم طبیعت می باشد و اعصاب برای تغذیه از اجزاء
نمی کنند پس عفن و بد بود و یا از اجزای می نمایند و تشنه آنها بدان نیک نشود اگر در اینجا قتل حرارت غالب باشد سیاه گردانند و گاهی سودا در بدن
شکل تغییر گردد و در سبابی که اول او در برین اسود و یا قویا حادث شود و چون معده غذا هضم نکند از مزاج و یا با هضم قوی گردد و یا با هضم قوی گردد

معدیه را در آن آفت زودتر باشد که از غذا بخارا نگیرد و غیر آنکه هضم کند و بداند که در فساد هضم و ضعف آن و باطل آن است و آن قابل تر است
علامت از آنست که بسبب ضعف هضم و سوزش شکم غرض که در دو اسباب ضعف هضم و اسباب فساد هضم است که مذکور گرد و کذا علامات این مثل علامات آنست که اگر
انصباب صفرا از آنجا هضم نشود میگذرد و از فساد هضم و اسباب سوزش میان هر دو امر یعنی ضعف هضم و فساد آنست و کذا کما سوز مزاج
یا بس و طب از آنکه تا بحال به نیمی رسد که مملای هضم را باطل کند بکافه آنرا ضعیف میکنند و بعد ضعیف هضم و قبل از ابطال آن طب با مستقفا و یا بس
بزرگ بول بوی میسر گردد و از اسباب فساد هضم سوزش مزاج و قوت لحم اوست و گاهی سبب ضعف هضم سرعت نزول طعام باشد یا بسبب فرقی
از معدیه که در رزق معدیه معلوم خواهد شد و این از اسباب فساد هضم نیست و در آن و خلل است بلکه در اسباب ضعف هضم و خلل می شود و این نزول
قبل از وقت گاهی با جودت احتوا از معدیه بر طعام باشد چون دفعه حرکت خود سرعت نماید و قوی باشد و گاهی چنین نباشد بلکه بسبب ضعف ماسکه بود
پس ماسک آن نماید و گاهی بی محتوی نگردد و حتی که هضم تمام نماید و این ضعف ماسکه گاهی عارضی بود و دیشیای مرغیه و زرقه و غیره می باشد و گاهی
این بسبب اورام حار و ولنیه یا سوداویه یا قروح و مانند آن باشد پس احتوا جید نشود و گاهی احتوا جید نمی شود و بسبب طعام چون قلیل لایع و مای
بود که هر واحد از این اغذیه بسبب طلاق موجب ضعف هضم میگردد و با غذا حار و معدیه او از مزاج حار باشد یا صاحب او که مزاج آن حار باشد و جودت هضم باشد
چیزی عارض نباشد و هضم نماید و درین هنگام ضعف هضم و جب کند و در اکثر فساد نماید نه فقط و شل این انسان گاهی آب سرد می نوشد و تعدیل مزاج
هضم او بسبب لطای ناره حرارت می نماید و کذا کما هر گاه در معدیه اختلاط و به خصوصه غذا باشد که میان معدیه و اغذیه خائل شود و احتوا و اسما کما جید
نباشد و گاهی قوی بسوی دفع شدید تر باشد و امری که بسبب حال جودت احتوا یافته می شود و اگر احتوای معدیه بر طعام فی نفسه تمام باشد طعام بر دانت
کیفیت خود موزنی نباشد و استیضای هضم بلا تصور حاصل شود و بسبب او آفت در هضم عارض نگردد و اگر با وجود بودن اتمام طعام موزنی بود و چنانچه آن نقل باشد
و معدیه اسما کما طعام مثل اسما کما صاحب عشته برای بعضی افعال نماید و شوق سفارت و دفع او کند هضم کمتر از آن باشد و آن چنانچه قوا و دفع نباشد
و اگر احتوا تمام نباشد و هضم و قوا و دفع و چنانچه هضم و احتمال غذا بسوی هضم موزنی با تشنه و سردی اطراف و توهم نوبت تب گردد و بسبب
بعضی مثل بعضی او اکل نوبت تب نباشد یعنی ضعف نبض کمتر از آن باشد که در اول نوبت تب بود و گاهی ضعف هضم بسبب تخمه و تقدیم اشتها باشد و در
کتاب جودت سر می گفته کسی که آن کینه و بطای هضم باشد و چشم برده سیاه باشد بخود که بعضی او سرخ یا سبز بود و با اختلاط عقل ابتلا کند و معدیه در
روز هضم تمام میسر و از اسباب ضعف هضم یا بطالان او هم است چنانکه از اسباب جودت هضم سردی باشد و هر چنانچه می نویسد که انواع سوز مزاج ساد و یا
با و در هر طایفه که نه یا نازنه و نه بقوت و ترتیب خورد و هر طایفه که آن کیفیت است و در اسباب هضم سردی است و گواریدن است و قوت باشد و قوت معدیه بیشتر است
پس هر گاه که هضم تقصیر یافته یا در دست گرفت و قوه معدیه است و لامل ضعف هضم اگر بعضی شکایت حرف گرافی طعام در معدیه داند که تعدد
و بقای طعام در معدیه زیاد و از عادت کند مرض خفیف بود و اگر در رزق طعام موزنی طعام ماکول تا زمان دراز دریافت کند و قوا و غلیان و تقلب نفس یعنی
تنوع باشد مرض قوی بود و اگر تغییر طعام معتد به اهل نباشد مثل آنکه بروی خلی مفرط باشد مرض قوی تر بود و بداند که چون طعام بر هضم شود بدین نازل
گرد و مگر آنکه سبب باشد که قوت و دفع از لایع یا قلیل یا کیفیت دیگر مضاعف حرکت و در پس در آن وقت غیر متغیر زود و در دفع گرد و اکثر شوق مرضی موزنی و یا
طعام و بسوی چنانچه جودت قوا و چنانچه متواتر و قوا و دفع بود و چنانچه مستعدی حدوث این امور باشد خواه این امور حادث شوند یا هنوز حادث نشوند
بیشتر احتوای رشتی یعنی غیر قوی باشد و اگر نرمی بر از قوتن او و قوتن تازگی کبده و این از آن باشد و گاهی آن لایع و دفع حادث گردد و بیشترین طعام
از معدیه یا معطل از وقت باشد یا از آن اقدام سوز مزاج و غیره که در بعضی اسباب امراض معدیه مسطر میگرد و یافت نمایند پس هر نوع از آنکه شخص
گرد و بسبب ضعف هضم جان باشد و اینها عارضه هضم و قوتن است و چنانچه می بود و خالی از لامل اختلاط حار است و خروج طعام یا سودا و رقی و ترشی و
معتدل باشد تا در لایع یا در اسباب هضم و لامل برودت و دانه که مذکور شد و لامل اختلاط باره است و اگر علامات درم و قوه و هضم معدیه و قوتن

جزایر شصتگی ساد که بر دوت معده و جگر و ریاح و سیلان اداب و بن را منقبیست معده طکی شده متعال کوفته بختی در نیم آتار شکر سینه وی دنیا
گلاب بقولم آورده آمیزند خود را کشش باشد تا دو درم جواریش معده طکی هر گسب معده یک توله دانه میل شش باشد معده کوفی سنبیل الطیب هر یک
پنج باشد پوست ترنج نه باشد کوفته بختی گلاب و قند توام نمود و جواریش سازند قوس و دیگر به نسخه علوی خان که در تحلیل ریاح و تقویت معده و جگر و ضعف
قلب بار و جگر و خفقان بار و سیلان آب و بن و اسهال الخفی را نافع و اگر در مرض صرع بعد طعام خوردن بسیار ناله کند معده طکی بخیل قاقله کبار و صفار
رقره هر یک دو باشد و در چینی فلفل گردانخواه کبابه زیره سیاه و سفید که در یاکل سرخ پوست ترنج کشیده خشک پوست پنج با دیان پوست پنج کاسنی کند
عود و بندگی از بناد و بنجوبیه سنبیل الطیب گل گاوزبان زعفران هر یک پنج باشد کوفته بختی بعسل سه وزن او و به توام ساخته آمیزند شسته جی و خوشقال
با عرق با دیان و بند و روزه و دیگر امشیا که در صرع مستعمل وزن معده طکی سی باشد و در چینی ده باشد است و اندیون پنج باشد عود و بنجوبیه هر دو پوست نوشته
و وزن زعفران هفت باشد شسته و عود و صلیب هفت باشد افزوده جواریش عود و بنجوبیه مقوی باشد نافع بار و در نزع عود پنج درم و در خشک جواریش
بسیار و دانه قاقلین پوست ترنج طباشیر و در چینی گاوزبان زرب هر یک یک درم معده طکی سنبیل الطیب گل سدرخ نار خشک هر یک یک نیم درم و بنجوبیه
فلفل و فلفل هر یک یک درم و شک نیم درم عسل یا قند سه چند او به قوس و دیگر که باشد راقوت و بدو اشتها آور و دلم و طوبت و پنج کند عود و بندگی
پنج درم و فلفل سه درم قاقله کبار قاقله صفار سنبیل الطیب هر یک دو درم زعفران یک درم کوفته بختی بعسل مصفی پا و آتار مرتب سازند و در نسخه و دیگر که
آن هم معمول است وزن عود سه درم زعفران دو درم پوست و پوست ترنج کبابه بسیار جواریش معده طکی هر یک دو درم زیاد و دوبات سه باشد و بنجوبیه یک
قوس و دیگر نسخه حکیم علوی خان که در تحلیل آمد و عود و قماری پنج درم بسیار قاقلین زعفران جواریش معده طکی سنبیل الطیب و در چینی با دیان
هر یک دو درم و درم پوست ترنج طباشیر و فلفل ابریشم مقروض بود و گاوزبان فلفل زرب هر یک یک نیم درم زرب نیم درم شک یک و انگ عسل مصفی
بقدر ضرورت بنجوبیه سازند قوس و دیگر معمول عود و غرق پوست ترنج هر یک پنج درم قرقه فلفل معده طکی سنبیل الطیب و در چینی قاقله صفار
قاقله کبار بسیار بسیار زعفران جواریش هر یک دو درم نار خشک یک نیم درم فلفل و فلفل زرب بنجوبیه هر واحد یک درم معده کوفی نیم درم شک دو درم
عسل و قند هر یک نیم درم و در نسخه حکیم مرزا سیلان وزن فلفل پا و درم معده طکی سه درم زعفران و جواریش واحد یک درم و بسیار سه درم
است و در چینی و قاقله صفار و نار خشک فلفل و سعد و شک عسل مطروح قوس و دیگر از حکیم اکمل خان عود و بندگی و در چینی جواریش
قرقه دانه سیل و فلفل خونیان و فلفل هر یک پنج درم اسارون زعفران هر یک دو درم شک نیم شقال نبات نیم بل عسل مصفی سه وزن او و به
جواریش عود و ترش نافع جار نزع مقوی باشد و قلب و شوی گل سدرخ چهار درم صندل گلاب معده و زرب شک بسیار دانه سیل طباشیر
عود و غرق و بنجوبیه پوست ترنج هر یک یک درم شربت انار شیرین چهار توله ترش می سه توله و آب تر کرده آب زلال آن گرفته گلاب نیم پا و قند
سه چند ورق نقره نیم درم بر تنور سازند قوس و دیگر که بجز و اناسب و بنزه الذ و الطیب عود و غرق معده طکی پوست بیرون پسته هر یک دو درم و بنجوبیه
شک خاص هر واحد یک باشد نیم درم کافوری هفت عدد نبات نیم سیبجون سازند قوس و دیگر عود و غرق سه درم دانه سیل زرب شک یک و درم برگ بود بنجوبیه
طباشیر پوست ترنج سنبیل الطیب معده طکی فلفل سعد کوفی و در چینی دانه قاقله کبار زرب صندل گلاب معده اسارون و در خشک هر یک یک درم و فلفل
بنجوبیه هر یک نیم درم آب لیمو هفت عدد آب نقوع ترش می چهار توله قند سه چند قوس و دیگر نسخه حکیم محمد رضا عود و بندگی هفت و نیم شقال
قاقله سنبیل الطیب زعفران فلفل پوست ترنج با در بنجوبیه معده طکی هر یک دو شقال پا و بالا گلاب هفتاد و پنج شقال آب لیمو شنی و دو نیم شقال آب بسیار
تند و بنجوبیه نبات سفید هر یک پنج شقال بدست و بنجوبیه سازند جواریش عسیر سخن معده و محل ریاح فلفل و قاقلین و مقوی بل و درم
و جواریش بنجوبیه شک خاص هر یک دو باشد اسارون و فلفل زعفران هر یک سه باشد دانه سیل و در چینی و فلفل زرب بنجوبیه جواریش
بشستن با شسته نبات سفید شکر خالص هر یک پا و آتار بسیار جواریش سازند جواریش نار خشک تالین و از حکیم علوی خان معده و جگر

و گفته اند تا زود فاشه با پودینه و زنجبیل و ادویه و دهنند و اگر از قصور ششانی و ثالث راجع باشد بقوت آنها کوشند و این نوع و آخر به سستی انجام میسر
بهلاک میرساند که انانی النبض البکیر و پوشیده نماید که آنچه از رطوبت بود و بجز سستیها میگرد و آنچه از سبب بود و بدولت نیکو شد و این نوع مسکات
این الیاس که گوید که علامت ضعف هضم و نقل محده است و علاجهش تقویت محده باشد به و ربوب بار و اگر سببش سرد مزاج دار
باشد مثل رب ریاس و رب انار و غیره شش و رب سید و ترنج و لیمو هر چه از اینها هم رسد با گلاب و درم و یک سکنجین سفید و گلاب
هر واحد درم بدینند و غدا مزور که زیر بانج بجم یک مرغ داین سفوف نافع است گل سرخ کشنیر خشک بر یک پنج درم گردیا و زیره هر
درم یک بر واحد درم طباشیر سفید نیم درم مغز تخم خیارین چهار درم کوفته بختیه هر صبا پنج درم بخورند و اگر سبب سرد مزاج بار و باشد به
مصلطه وجود مندی هر واحد نیم درم بار یک سائیده و در کفقه غسل ده درم آمیخته بخورند ایلانی و جرجانی می نویسند که آنچه علاج قوت
مخصوص است خاصه اگر مزاج سرد باشد لطف کبیر و صغیر و جوارش عود و بجز بنیاب شراب کهنه یا بار لعل خوراندن است و ضداد گرم نهادن طاعت
گرم و سرخ الهضم دادن و این ضداد لعل آرد زردی که پیمین زیره که نسرين عود و مندی مصلطه لادن پوست ترنج قشور کند و نقل سک جزو بود
بمسکه و خشک خیر بود از عطران بار و بجمیه قافله کبار قصب از زیر سبیل الطیب گل سرخ مسادی مشک بقدر راجحه کوفته بختیه باب مغز بخور
و آب برگ بود و در ششقه ضداد نمایند و روغن مصلطه بماند و اگر مزاج گرم باشد به سبب سکنجین سفید و ترنج لیمو و نار باید داد و طعام مصلطه و بلام آب
ساقی و آب غوره و آب انار ترش باید خورد و آنچه گفته که هرگاه محده ضعیف با قله عطش و بطوی ترول طعام و جوشی خاص باشد بکیر نیکو سرخ
تله درم عود و مصلطه سلیقه فجاج و در چای چینی آشفته نیم هر واحد یک درم و ششرب کسته قرص ساخته هر روز یکیم شقال لطیف زیره و ناخواه بدینند و غدا
قلیل از رطوبت سرخ الهضم عذیم الفصول مطیب با فایه و بار و ترش قلا یا و طنجیات کوم قنبر و عصاره خیر ندر یا ضمه قبل طعام شقال نمایند و
تقلیل آب بران و تاثیر نوم بعد از آن کنند و شرب کهنه اندک بنوشند و اگر این اعراض در محده فزین و کون پشند کوفی و کند ری هر واحد یک شقال با و نیم
شراب کهنه شقال نمایند و اگر کفایت نکند خبث شرباب پان حصفه تخم کرفس بادیان انیسون کون انجذان ناخواه صحر کاشم کر و یکا کنند و سنبیل
ترنقل جزو بود و سبب بجمیل کشنیر خشک فلفل و لطف و در چینی هر واحد یک شقال خبث الحدید و شقال و شش طل شراب بوشاشه تا نصف بماند
صاف کرده و هر روز سی درم بنوشند و تخفیف غدا کنند و ششقه بنفشه یا شاشه و از ترشی و فدا که طبع پر پیکر کنند و این ضاد و ضمیمه جدا کنند و سنبیل از
آشفته قصب از زیره مصلطه شرباب کهنه و آب به آشفته ضداد کنند و روغن نار دین هر محده بماند و گرم کرده صوف منقوش بدان آلوده بر محده نهند
و بار چهر بر بندند و شرباب کهنه یا بار لعل یا صبیغه بنوشند باین حصفه بکیر نیکو شرباب به ترش و دور و زنگبار ندیس صاف کرده یکس و آن با یک جزو که
آمیخته بنوشند و کف بر دارند حتی که در قوام جلاب آید و مقابل هر طل آن بکیر نیکو بجمیل و قف بر واحد یک درم مصلطه و درم کوفته در صحره جته
و اگر قوام اندازند و در ششقه جوش داده بر دارند و شقال کنند و هرگاه قلت استمرار عطش شدید و قلت شهوت طعام و جشای و خانی و شتن باشد
این سکنجین سفید حل بنوشند بکیر نیکو شرباب سفید حل و نبات سفید یک یک جزو و هر که شرباب جزو و بقوام آرد که مقوی محده مستخرجی از حرارت
بمسکن شدت التهاب است و غدا از ششایه حاصفه که با حوصفت آن قبض باشد مثل حصیه و قناریه و رمانیه و بوار و و قریص و مانند آن
سازند و این سفوف گل سرخ و درم طباشیر سرد و درم ساقی منقی سه درم کشنیر خشک پنج درم کوفته بختیه و درم آب انار و جوش سکنجین سفید و بخورند
و اگر با وجود این حال در محده نفاقت در بدن همیشه زیاد گردد و در وقت مرض از شیر و مادر شیر بنوشند و از بقول بار و مثل کاهو و خیار و خجاری
کند و کرم جدی و حلال شیر خوار و باقی تازه غدا سازند قبل غدا و بعد از آن هر روز تمام و آبن شقال کنند و شرباب رقیق کشنیر از آن بنوشند و در وقت
و سکون لایم که بیدار و در جمیع تدبیر او تدبیر غلبه بر آن عمل زرد خرنی و لاسهید و در تمام حوصفه ششقه و لاسهید و در تمام حوصفه ششقه و لاسهید و در تمام حوصفه ششقه
سور و زردی یا شرباب لعل مزاج نمایند و در اکثر از بر و در رطوبت میباشند و او نیزه نافع بر سه ضعف هضم و نقل سبب سرد مزاج است

و حاجی زیرا که آن سرخ الفاسد است و بران معدة مستولی نشود و فاسد گردد و مندرج شود و غشایان پیدا کند و دافعه قوی گردد و مساکر اخلاط مجتمعه در معدة
و اسهال رخ شود و در علاجش نهایت که فی کمال اگر سهولان باشد و الا آب گرم بنوشند و صبر کنند تا که جمیع طعام فاسد نباشد و مندرج گردد و اگر در آنجا منقص نباشد و شرب
آب گرم حاجت نباشد و آن به سهولت مندرج شود و چون تنقیه یابد و جناسه او صاف گردد و دافعه قوی شود و در حجام و خجل شود و آب متوسط
الحار و بر معدة او ریزند و چون خارج شود و غشایش نباشد اندک از گلاب خالص که در آن قدری سبک مصطکی و عود خام جوشانیده بنوشند و بر معدة او
پارچه و آب سیب گلاب و آب به و آب پاد و بنجوبه و اندک از آب برک اترج تر کرده بنهند و اگر گرسنگی بسیار ظاهر شود و بر بنجوبه تهنید بران مری خوشبو یا آب
سفرجل یا آب سیب پشیدیه بنوشند و پاد و بنجوبه و فروع اقتصاد کنند و سکون اختیار نمایند و بر بنجوبه نرم بنجوانند و اگر این ممکن نبود از مزه و رات
وزان خشک و اندک مری و اندک زیت و هند و روز و دم در حمام داخل کنند و عرق آورند و آب نیک گرم بر بدن ریزند و خارج شود و غذا کرم حلال نماید
خورد و شراب خوشبو صاف بنوشند و همچنین در روز سوم عمل نمایند بعد از آن بخورده و صبر و رجوع کنند و اگر بعد از خروج از حمام شکمی پشیدیه و سیب
خوشبو و شربت سفرجل شیرین تناول نمایند و بر معدة پارچه سیاه گلاب و آب سیب میخوشانند و از آن در آب ریاس و رب حصص بر آن آن نیکوست و چون
اندک اشتها ظاهر شود و طعام از تهی و بیکه مرغ مطبوخ با نار وانه و سحرید بهرند و تکه ابل او کشنیز خشک و کمون و قطعه سفرجل و قهوجا باشد اگر اشتها
او سلیم بود و اما کسی را که هیچ قدیم یا پاد و بنجوبه بهترین اشتها برساند و عقرب سوخته که حکم بران گلاب پشیدیه و حساسه متخذ از آن
مسائیده و اندک با دام بران آمیخته است و روز و دم مع برزقنونه بران و قسم بازنگ و قطعه چوزله مرغ بران و کمی معدة نمایند و در وقت
بروغین گل و هند و مار لاجم معصوم بر اندک کشنیز خشک خوراند و از حموضات و جراح باض و در حد رکنند و در فوس در بقا که خود باهل بلده از بلدان ذکر
کرده که هر که از تخمه و سوسو استمرام برسد جماع کند که آن اکثر دفعه هلاک میکند و اما استرخا و حیضات مطبوقه فخر خشک حادش می نماید و گویند که اگر سوسو بر سر غلظ
غذا حادش شود و بقیه علاج کنند و بعد از آن آب سیب و آب به و اندک شراب بهرند تا معدة بر سر غم قوی گردد و و اینها اگر از غذا سبب تقیل مثل نان روغنی و
پلاو سوسو بر سر غم و از شرکت معدة غشی افتد بعد علاج بقیه و مطلق مزاج بد و اسهال فاسد بر سر تقویت قلب و معدة و و اگر اسهال شش باشد همراه عرق کازان
پنج توله گلاب چهار توله عرق کازان و توله شربت انار شیرین و توله یا شربت انار برین چهار توله یا پنج توله و توله بهرند و اگر سوسو بر سر غم از توله و توله
طعام باشد و او اشت که بخورد و معدة از طعام اول پاک نشده باشد و بخورد و در وقت عادت و عقرب آن بار و دیگر بخورد و پس اول ثانوی را و ثانی اول را
فاسد کند و هر دو فساد پذیرند و در خیالت بطیب و جب است که مایل نماید فساد او که بیکم کیفیت فاسد شده و از آن روغنی در پانصد کند پس اگر حاضری و ده
پانصد شده باشد علاجش همانست که در سوسو ترتیب ند کرد و در زیاده و در معالجه او نهایت که در تنقیه رجوع بسوسو غذا در وقتیکه در معین غذا تناول
می نمود و نظر کنند و از آن تاخیر نمایند تا آنکه گرسنگی شد و از آنچه در دم میشد پدید آید پس غذا بخورند و از آن تکی نشوند و برین جمله و زمانه وقت اندک که بنشیند
تا آنکه ممکن نبود تا خرازان بعد از آن استراحت تمام وقت او نمایند و از طعام بجا باشند تا آنکه ممکن نباشد تقدم بر آن تاخیر غم و قنات گرسنگی و چون باین حال
رسند معدة رجوع بقوت طبیعی خود نماید پس در وقت معاد و او کم کنند بر بخورن لطیف تر آنچه بران قادر باشد و چون قوی گردد و استفراغ بدن او نماید
و این طریق بر آنست که وقت طعام فاسد باشد و این آنست که بقراط گفته که اگر فساد و وقت رو نماید و علاج وقت او باید کرد و اگر تاخیر غم فساد
آن از سوسو ترتیب باشد چنانچه طعام غلیظ یا قایل خورند و بالاسه او طعام لطیف یا ملین بخورند و ثانی قبل از خوردن اول از معدة فاسد گردد و و یا طعام
تناول نمایند و آن بهر غم نشود و عقرب او طعام دیگر بخورند و غم نگردد و بطبری گوید که سوسو بر آنست که تقدیم طعام خفیف مثل گوشت چوزله مرغ و جودا
نمایند و عقرب او کم بقدر و پیر خورند و بعد از آن همان و بقول بخورند و چون در معدة بقیه بقول بماند بعد و در آن طعام خفیف واقع شود و اندک سعی
آنها بهر غم کنند و اگر بخوبی او ابتدا نماید و چون طعام غلیظ واقع شود و از آن بهر غم کنند و چون معدة قوی باشد و و قبول طعام غلیظ باشد و کف بعد
طعام فاسد غشایان واقع گردد و از آن فاسد گردد و فاسد مخلوط شود و بغیر فاسد و از آن فاسد گردد و اندک کسب از انواع سوسو و ترتیب هرگاه که بجا باشد

بهشتم فاسد و روی گرد پس چون طعام به سبب سوء ترتیب متغیر شود و جبست که نظر کنند بسبب جشایه بعضی اگر بر شش باشد تدریجاً و تنقیه معدیه است بنوشیدن آب گرم بعد از آن تقویت او بکافور و مشکلی و اگر جشایه نشین بود ایست تنقیه معدیه بخرم آب گرم کند بعد آب گرم بر صند ریزند بعد از آن کافور و مشکلی و شربت راسن و شربت عود نمایند و اگر ششایه و خانی باشد بعد تنقیه معدیه بشرب آب گرم لطیفه حرارت او بر آب به خوشبو و بر آب سیب و کلاب غریز و مانند آن نمایند و آنچه از تدریج سوء ترتیب یا طبع و صلا یا نقل ذکر کردیم آن جمیع اقسام این عام است و گیلانی می نویسد که اگر سوء ترتیب در حاد است از قبل ترتیب غذا باشد آب گرم و مشکلی بر آب بنوشانند و کافور و مشکلی بعضی جوارشات مسهله مثل شکر یا ران بدینند و بعد تنقیه غذا آب گرم و بعد بپارشدن امر بر اجتهاد نمایند و بعد از آن در حمام داخل کنند و آب گرم بر صند ریزند و غذا اندک سریع الاغضام مثل شور باک چوز و مرغ دهند و صاحب کمال گوید که در وزارت ترتیب غذا چون انسان قدیم غذا را به غلیظ و بهیض یا حاس شکم بر این شکم نماید و غذا را به فاسد گرد و قبل از خوردن از صندره قهقهه ای کند و معدیه را خاصه از غذا ای فانی که فاسد شده پاک سازند و عقب آن سفید حل و کثیری و قفاح بر سه تقویت معدیه و اخراج باقی غذا را به غلیظ بخورند و اگر از قدیم غذا را به حاس شکم باشد باید که بعضی جوارشات مسهله و آب گرم بر خون با و ام شیرین استعمال نمایند و طریقی در آب تنقیه معدیه میسر بیان کرده که آنچه در آن اکثر مردم غلط میکنند آن فساد ترتیب و راکل طعام است که تقویت را به خفت اندیز و تاخیر غذا آن یا قوت دیم و سم و تاخیر ناشف یا آبس کنند و موی بسوی استرا و دیگر امراض مثل ضرب و سقوط شهوت و سحج و دفع معدیه و ای و غیر آن گردد و طریقی علاجش آنست که که چون سوء استرا یا فساد و فتنه محسوس شود آب گرم بنوشند تا غسل معدیه و تنقیه آن نماید بعد از آن نظر کنند بجای که بعد تنقیه معدیه حادث گردد و غرضش شد بر اینست که در موضع معدیه یا قوا و در امعاء یا فتنه می شود یا نه اگر چه پیوسته ازین نباشد یا نشد که بعد فتنی و صاف گشته و اگر عطشش قائم بود بر آب سیب خوشبو یا بر آب سفید خوشبو یا بر صند و غذا را به تدریج یا سینه کباب و مانند آن از فروات سازند و کثرت آن نه کنند و اگر عطشش بعد از غذا ساکن نشود و یا بعد از است که حده طعام را قبول کرده و از نوشیدن بنیزد مشک کند تا طعام او بهضم شود و برین دفعه بعد از آن نظر نمایند و دفعه ثانی که عطشش ظاهر شده یا نه پس اگر عطشش ظاهر نشود و طعام بهضم گردد و بسوی عادت او بر فرق تدریج برسد و اگر تشنگی نباشد یا تشنگی باشد و تشنگی نشود آب با کف شرب اندک اندک بنوشند تا عطشش ساکن گردد و تدریج بر شش همین دوز نمایند تا آنکه بهضم و شهوت او عود کند بسوی عادت که در صحت او بوده و دائم بر بوب قصد نمایند و صنف سفید و قفاح خوشبو و شیرین قبل طعام و بعدین تناول بر بوب و تناول طعام نمایند و بعد طعام چیزی از به سبب بخورند که آنکه طبع قبض گردد و اراده تعدیل و ملین او باشد و اگر تشنگی بعد نوشیدن آب گرم و تنقیه معدیه ساقط نشود و در معدیه ثقل محسوس گردد و در بوز و بول سفید رنگ باشد بعد تنقیه معدیه چنانچه بهیض و شربت عمل سازند بهیض و امر نجایه مصلی و کنند بر کبابه و فرو و برین آب آن نمایند و چون اشتها ظاهر گردد و طعام ناشف خفیف مثل صند و راج یا کبابک مشوی یا پلنگین بخورند و برین اندک شرب کنند بنوشانند و همین تدریج نمایند تا آنکه بر سرخ یازد و در دیاور و روزه رنگینی ظاهر شود و مع سلامت مزاج معدیه بر فرق و تدریج بسوی عادت او در کنند و در بعضی اوقات اندک جوارش سفید حل یا فند و یقون یا کمونی دهند و این وقتی است که سعالی باشد و اگر با وجود علو او بار و المزاج باشد این او و بهیض نیست بهیض و اگر اشتها استحال می نمایند جوارشات بر نهاده و بر پری شکم چون انسان محتاج باین گردد و خطر غلیظ تر و پیچیده تری تر و فتنه امراض و فساد مزاج معدیه و جگر از تناول فلافلی و ادویه حاده بر نهاده نیست و فاضل جالینوس اجاب او امر ترکیب استعمال ادویه حاده حتی الامکان نموده اند و اگر ضرورت داعی باشد عقب طعام محمود و معتدل المقدار از تناول کنند و اینان معدیه و فتنه نمایند که موی بلام معدیه میشود و آیه است از غلطی عظیم آنست که اطباء اشتباه می کنند که پیوسته که سوء استرا را از غذا حادث گرد و به تناول جوارش حب الرمان و جوارش خوزی و نمیب دانند که از طعام فاسد پاک شد یا نه و آیا او را سنج و یا قی است یا صاف و فنی گشت و آیا عقب نقایع عطش حادث شد یا ساکن گردد و یا فراج اگر گرم شد یا نه و حبس طبیعت او میکنند و فقط در تغلیظ غذا و علاج او نمی نمایند و طبیعت

نوشیدن آب گرم

در این کتاب
در این کتاب

قبض نشود و هنوز فساد باقی میماند پس ترا قرو و ج معده و اسباب میباید که گاهی از آن بخارات بسوسه سرشتها بدین شود و بعد از شدت و فساد
ریا فساد میشود و طعمی که قبل از خوردن است و گاهی تصدیه نمایند که طعام او حب الی ان یا ساق باشد و جوارش قابض میسرند و این سبب قوی تر از قبلی میگردد
یا قوی تر میشود و طبع قبض میگرد و در حاد و حاد میشود و گاهی غشی پیدا میکند و سفوفات مقوی معدة قابض طبع تناول کنند مگر وقتیکه
طبییب یقین نماید که علیل است که در غیر آنکه معدة او ضعیف گردد و بدانند که مزاج او متحمل نیست پس قدری بدینند و این از آنکه است که بر طبیب
استقصا و ان در کمالی واجب است و این اسباب در ابتدا ضعیف است و از آن امراض قوی پیدا میگردد و از اینها از اسباب سبب سبب فساد و فتنه
که اکثر واقع میشود و اینست که انسان تصدیه کند یا دوائی سهل نباشد و معدة ضعیف شود و عقب فصد یا اسهال بعد و طعام غلیظ مثل کرم قهوه و پنیر
مانند آن بخورد و یا آنکه بسیار بران نباشد و آن مودی بفساد و فتنه و اسهال گردد و بعد از آن قبل از غذا چیزی را قابض بخورد و آن فصول متعین شود و دست
که از آن که در ضعیف گردد و مودی با امراض فرشته قتال شود و یا عقب فصد و سهل طعام روی مرضی معدة مثل الیه یا فصد یا قهوه یا کرم قهوه بخورد
و آن با ستر خای معدة و فساد آن مودی گردد و در آنوقت باید و بیه حاره علاج نماید و آن فصول متعین شود و سبب حیات خبیثه و صمدی قوی
گردد و یا دوا و اسهال و مانند آن بخورد و فصول جمع شود و مودی بفاخ و قهوه گردد و در وقت که فصد کرد و عقب آن با سست یا دوا
و فوا که رطبه تناول نمودند و قهوه یا فواخ عارض شد و سبب و ان بر و جرم معدة و مشارکت و مانع و سبب و از قهای بخارات رطبه بار و ده بسوسه
و مانع و قبول و از آنکه او ستر خای معدة و بر و آن است و سبب کسی که فصد کند یا دوائی سهل نباشد که طعام خفیف تر و صاف تر تا سه روز
بخورد و بعد از آن جوارش خود رجوع کند و در اینجا سبب و دیگر خفی تر از این همه سبب است و او آنست که بدن بکاف یا دخول حمام گرم شود و در آنوقت آب سرد
نباشد و مودی بفساد مزاج معدة گردد و سبب کسی که مزاج او بکاف یا دخول حمام گرم شود و اینست که صبر کند تا آنکه مزاج او یکین یابد و گلاب تنشاق
نماید و بدان فتنه کند و اگر عطش صبر کند جلاب مزاج نباشد که او سخت سرد نباشد و از این حال جناب نماید که من بسیار را دیدم که در این سبب باطل
نمودند و ایشان را سوزن مزاج حادث شد و این آنست که جالینوس گفته است که مزاج انسان از شرب آب سرد و غیر وقت او فساد میگرد
و با است که سوزن مزاج حار از شرب او در وقت محمود صلاح می یابد

اعلان فساد و فتنه سبب معدة

اگر از حرارت معدة باشد آنچه در علاج امراض معدة از سوزن مزاج حار مذکور شد شمال نمایند و یا شیرین زرشک در عقوبات بخورند و شربت آب
سکنجبین و خل کرده نباشد و جوارش خنک و جوارش کافور و شربت لیمو با عرق بیدرشک و هند و سکنجبین سفید حل با عرق فوا که مانع است و سبب
و خنک و گل سرخ و قدری کافور و در گلاب سائیده بر معدة ضا کنند و تسهیل این است اندک گوید که چون طبیب تحقیق نماید که سوزن مزاج با سبب فتنه
مزاج حار است بجملا شکیه او را باید از شربت التهاب عطش و فتنه از اندکی عسل و لاهضم و سبب است آب دهن مرضی را نباشد و این مار و فتنه و جوارش
آب انار را نماید و نیز در مزاج بشیرین خرم خرمه و آب تمر سبب و سکنجبین را می کند و اگر عطش شدید باشد شربت غوره باب بار و نباشد و اگر التهاب
شدید بود قوی کافور سکنجبین به به و خنک و گلاب و آب ساق و آب حی العالم بر معدة طلا کنند و غذا از زرات ساز و چون صلاح یابد چنانچه
مرغ و تنخه باب انار یا آب ساق به به و از اندکی و اشربه حار خنک نماید و محجوبی گوید که چون سوزن مزاج با آروغ و خانی باشد آن از حرارت
بود پس صاحب او را قوی و در محمول بطباشیر یا شربت انار و شربت سبب و شربت لیمو به به و خنک و سکنجبین سفید حل و شربت حصرم خرمه
بگلاب است و این قوی حرارت معدة و ضعف اثر مانع است بطباشیر خنک و سبب فتنه خرمه که روی شیرین و خرمه با و رنگ و خرمه خیار و خرمه خرمه و خرمه
درم گل سبب فتنه درم زرشک شمش درم گل از انی چهار درم کافور یک انگ سائیده و آب خرمه قوی و از ان یک درم سوزن و دو قوی
برب غوره یا به به و خنک و جوارش و این قوی سوزن مزاج که از حرارت باشد مانع است گل سرخ زرشک هر و شربت درم گل از انی سبب و هر و

در این کتاب
در این کتاب

و غرض ایشان بر آن تنقیح از اخلاط منفسه می باشد و بسیارند در عارضه می کنند که آیا سبب و قوتی آن از انقباض است و یا به سبب آن ضعیف شده یا نه بزرگتر است
از انقباض و در وی بسوی آن ضعیف میگردد و همچنین سایر اعضا ضعیف میشوند و قوت از جریان اخلاط غریب بر آن ضعیف میشود و چنانچه بقدر انقباض که سیلان آن
مردود و هلاک میکند از آن پس کما طبیعت از تنقیح از معدة و قوتی آن بسیار که در بر نوشانی در وی سبب آن ضعیف میگردد و هلاک کند و چنانچه از آن بسوی اول سبب که در
کحل طبیعت نمایند و بر وزن سی درم از طعام مع حدیقه و اقشیا کنند و در کیکه سبب و مقتویات آن از ایشان خطره نمایند و در کیکه کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما
تنقیح بیل و از آن خارج نمایند تا بسو حال اعتدال خاص و رجوع کند و بعد از آن باغذی بکند که سی درم از سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده و قوتی آن گردد و قوتی آن
بعد از آن خطره نمایند و بسوی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
الوجار سی درم و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
کند و بعد صاف کرده بپزد و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
و از اعراض آن نباشد و اگر ضعیف القوه باشد کم فریاده و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
این را باید پس باقی از اخلاط معدة را باقی بماند و اگر ضعیف القوه باشد کم فریاده و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
همانست که در علاج امراض در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
عقلی بعد از آن ایارج و حبیب و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
نوشته و گفته که شراب شنبلیله و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
و ظرف آهن جو شانه و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
کوته بنشیند و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
مسکله بر کیک نیم درم و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
قویا و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
او در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
تنقیح و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
بنوشته و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
کند و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
باید که در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
باید که در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
اسرار و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
باید که در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
باید که در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند
دیگر و در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند

در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند

در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند

در سبب و جریان قوتی آن ضعیف شده که آن که در کیکه سبب از اخلاط است و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند و کما با فزاج از تنقیح می کنند

در آفتاب محلول حبیه دودیم نیم بند و این حبیه ترافع این شوقی معده است ترکیبیم درم غار یقون یک درم هلیله کالی وزر و هر واحد سه درم قطره طری نیم درم
 نکست بندی انیسون هر واحد دوازده گانه ساید هاب حب سازند خوراک و نیم درم تاسه درم و این حبیه قی معده و خن آنست هبیه ساید زرد و هر واحد یک درم نیم درم
 اینستون کل عطران بر عطران درم سکنج حریل هر واحد ربع درم ششم خط نیم درم بار یک ساید حب سازند خوراک بهر طور و جوارشات سبب نافع اخلاط طبی
 حده ش جوارشات شهر یاران و جوارشات مسخو نیا و جوارشات سفلی سبیل جوارشات تفاح سبیل ست و این جوارشات سهال بلغم و رطوبت تقویت معده نماید بگیند
 قرقه قاقه جوز بوا فضل معده و بندگی که باند عطران هر واحد یک مثقال غبیه شک هر واحد نیم مثقال تر به سفید یقون مثقال سبب مثقال سقونی چار مثقال
 فیکر طبر زرد و مثقال هبیه ابار یک ساید و عنبه و قدری روغن بسان گداخته با ویه لست کرده سبیل کف گرفته بهر شند شربت از چهار درم پنج درم
 لاسیا اگر در معده است از گشت بهیم وز حبیه آن باشد و چون از فنجوش مسک و مثقال بهر شرب ریجانی که بران قدری روغن با واد شیرین چکانیده
 بخورد و یکدک طبع فنجوش این را منفعت بین نماید و لیکن غذا بران شور با و بند صاحب حاوی صغیر گوید که اگر سبب سوء بهیم سوء مزاج بارد
 از اخلاط بارده رویه باشد علاجش تقویه حده بقیه از آب گرم و عسل و ترب و کنکر زردست و صبیح صلاب از انیسون یا با وایان و عود هر چه بهر سده درم و کاشته
 عسل ده درم جو شانه و اگر بر دوت قوی باشد و دار المسک حلو و مرکبی نافع بود و یابگیرند تریاق اربیه یک درم و صبیح بخورد و غذا افزوده شود از لحوم باکیان
 یا وراج یا تهو متعبل بهر تن اول نماید و یا این جوارشات عود به بند که بسیار نافع است سبیل الطبیعی و فضل جوز به اب ساید هر واحد و درم انیسون نیم درم کرس
 هر واحد یک نیم درم عود بندگی چهار درم هلیله کالی مقوق در شرب چهار درم قرقه سبب شربت یک نیم درم طبری گوید که اگر خط
 رطوبی منصب بسوی معده باشد نظر کنند که او متولد در حده است یا منصب از اس بسوی آن پس اگر متولد در معده باشد نظر نمایند که در قعر معده است
 یا در فم آن اگر در قعر معده بود و مزاج قهال کند متفرغ به طبع فنجوش و اطریقی مقوی یا یارج و قی بهر شربای شور و خردل مغروب از آن نماند چون فنجوش
 نقی گردد تقویت آن بهشای خوشبو مقوی مثل سبیل وکی و این جوارشات نماید پوست ترنج پوست بیدون پسته برگ با و نیمبویه هر واحد پنج درم ناز شک
 طالیسفر هر واحد و درم و صطکی پنج درم آمایه ساید هر واحد و درم عطران یک درم و لست بهیه ساید و عسل صاف بهر شند و بهر شکم پری چند روز
 استعمال نمایند و هر گاه قوت معده ظاهر شود و بهیم حیدر بسوی غذا می خورد و کند بهر شرب و احتیاط و اگر رطوبت در فم معده باشد و از آن او قوی
 استعمال نمایند و آب گرم و کلاب سخن اقتصار و زرد و غرغره با و قرقه حاد و مری طبری و مسوک و صبیح مری و اوقات نمایند و اگر این کفایت نکند آب ترب
 جو شانه و بهیم یک و دو دفعه فی کنند و اگر این مع صلاح غذا کفایت کند تصحیه فم معده با این ضا و نمایند سبیل صطکی بهر شند نیم درم صبر هر واحد یک درم بهر ساید
 قیر و طی بر روغن نار وین یا روغن قسط ساخته یا سیرند تا کفایت گردد و بهر شرب معده تر شیده طلا کرده بر نهام ضا و کنند و بهر شرب طعام جدا نمایند و برین تیر
 عمل کنند تا آنکه بهیم مستوی و معده قوی گردد و اگر رطوبت از سرخه شود بسوی مزاج داغ نظر کنند اگر مزاج داغ بیشتر از قدر بهب رطب بهشد و چندان قوی
 بود که متفرغ و در آن ممکن باشد و زمان نیز موقوف بود به متفرغ او بهج صبر و حب یا یارج نمایند و بهر شرب این تا پنج روز قضا تقویت معده نمایند و بهر آن
 طعمه نسقی معده و قطع رطوبت کنند و بهر آن تقویه تقویت آن نمایند و بهر شرب جرایان اخلاط بسوی معده از امتحاب سازند و شربت ثانی به تقویت معده
 و جودت بهیم تناول نمایند و الا از حده رشت و ج معده یا بطلان بهشتها و سوء بهیم در فم نماند این را نخبه است که اهل با از آن فحشاء میکنند و چون دوا باز تقویه نمود
 سراسر روز بهر شرب و لک غنیف نمایند و قصد اس نیک کنند و بهر شرب حلو جام و تخم آب گرم بهر شرب و شربت داغ و آب کباب بهر شرب نخل بل با بونه و کلیل الک و قیحه
 و خفشه و سدر حنک انداز آن نمایند و چون انصباب طوبت بسوی معده قطع گردد و بقای حفظ داغ صحت و متیقن شود و دام امتحان او و افراط در حرارت
 از نمایند و این ضعیفی است که طیب نامل نیک نماید زیرا که جمال اطباء بهر داغ در شکل این حال با ویه جاره نکش میکنند و اعتبار مزاج اصلی او نمی نمایند و بعضی را
 در صدارع مفرط و کله بر حواس می اندازند و اگر مزاج داغ حار رطب باشد و صحت او در آن بود و خیر آنکه رطوبت کثرت یا بهر حرارت زیاد گردد
 و رطوبت بسوی معده فزود نماید به سبب کثرت خود و یا حرارت مفرط و سبیل آن علا شش قصد قیصال و حجامت ساقین و دو کک قد بین

فنجوش کل

فنجوش کل

فنجوش کل

وایات

موجب آن وقوع هضمی سودا نموده و دار المسک جلو بجزن مفرج و شربت نهشتین و میسون و مرای بلبله استحال کنند و باورنجویه و نعناب
 و پودینه کوی و نهری بدینند و اغذیه معتدل محو و الکیموس سهل الانضمام خوانند و از اغذیه بکود سودا مثل عدس و کرنب و حشمت بادجان و تخم بقره و تخم
 فک سودا مانند آن منع کنند و این حب منقی سده از سود است بکیر در نفع بلبله کابلی و بلبله سیاه هر واحد یک درم بسفنج کفک فطی اسطوخودوس هر واحد چهار درم
 ایارج فیقر اغار یقون فقیه وین هر واحد دو درم و نیم درم تر بنفید که که سه درم بار یک ساید باب باورنجویه سیر شسته چهار سازند و در سایه خشک کرده از
 سه درم تا چهار درم بجز باورنجویه یا آب گرم نمورند و این حب نیز خورج سودا است بلبله کابلی و ایارج فیقر اغار یقون هر یک دو درم بسفنج کفک تر بنفید
 فقیه وین هر واحد چهار درم کفک فطی یک درم مقمونی چهار و انگ تر نفع برک باورنجویه هر واحد نیم درم هر یک ساید باب پودینه نهری سیر شسته
 چهار سازند و در سایه خشک کرده از سه تا چهار درم نمورند و این حب نیز خورج سودا است و فقیه وین ایارج فیقر اغار یقون فقیه وین هر یک دو درم
 یک نیم درم تخم حنظل مقمونی تر نفع پودینه هر واحد ربع درم میسون پنج نفلی هر واحد یک و انگ بلبله کابلی اسطوخودوس هر واحد چهار و انگ باورنجویه
 بار یک کوفته سینه باب باورنجویه حب ساخته در سایه خشک کرده سه درم نمورند و این نفق و هضمی سده از سود است نهشتین رومی شش درم کل شرج
 بلبله کابلی بلبله سیاه هر واحد پنج درم اسارون ساونج هندی پودینه نهری برک باورنجویه کافور بان هر واحد چهار درم اسطوخودوس کافور بوس
 کافور بوس بسفنج کوفته هر واحد سه درم و نفع کیم نیم درم خرق سیاه کوفته یک درم و نیم منقی حبست و درم هر یک در پنج طلای حب بچو شسته تا نشت برود و از نشت این
 و بر روز چهار و قیه از آن گرفته با یک شقال صبر مطوی در دو درم زعفران بادام شیرین بدینند و اگر درین باب مارنجبین یا سفوف خورج سودا است شقال نماید
 سودا است و این سفوف موصوف است بسفنج فقیه وین هر یک درم سه درم بلبله کابلی و سیاه هر یک درم پنج درم کفک فطی لاجورد و هر یک درم کفک و درم کوفته سینه
 در زول و درم با نیم طل مارنجبین در روز دوم سه درم با شست او قیه مارنجبین در روز سوم سه درم و نیم با نه او قیه مارنجبین در روز چهارم چهار درم
 با یک طل مارنجبین بدیند و تا پنج روز یک هفته همین وزن استحال نماید که اخراج سودا و تنفیه معد و از آن نماید بلکه اگر اقتضای
 هضم از اجتماع سوادری در معد و حصول او و ران باشد نظر نماید که آیا آنست فساد و سبب سبب که از کینه است مثل موصوف و دخانه و تن
 مائل است یا هضم او تا ختم شود و متغیر نشده پس اگر متغیر شدی یک ازین کیفیات اگر در دو درم و محال بود که کلام مذکور شد و مستعدال برشی حاصل در معد
 از نوع تغیر نام می باشد و محال آن سهل بود و اما اگر تنفیه نگردد و هضم او تا ختم نماید یا هضم نشود و محال است و خلط حاصل بر معد و ران سودا و
 بلا شک بود و خلط در عروق و قاق او یا جرم او تشرب باشد و در سرد و حالت علاج او صعب بود پس اگر در عروق او باشد با تاخر هضم سوزی فکر بود و اگر
 در جرم او تشرب باشد با تاخر هضم حالت شبیه بغثیان بود و اگر شدت کند متوج حادث گردد و اگر فضلات در عروق او باشد نظر بقدر قوت هضم
 نماید اگر قوت اطاعت کند قصد بهیض نماید و اخراج خون بقدر احتمال قوت کند و از آن تنفیه بدن بعد استحال را الاصول بطبوخ فقیه وین
 و جوی متخذه از نهر قویم کعبه بران کوفته و خند و آب و بند بعد به قدر هضم نظر کند اگر صلاح یافته باشد با شمای خوش و تقویت سده نماید و غذا
 بکود درم طب مثل چونه مرغ چرب و جوی در بند و امر تشرب بشرب این اندک نمایند و از آن منع کنند و لزوم آب گرم و آبزن و تودع نمایند
 تا آنکه هضم قوی گردد و چون هضم قوت یابد بازوم این اغذیه که کند و از عدس و تخم و پیاز و خردل و مانند آن منع نمایند و اگر فضلات متشرب
 در جرم معد باشد و قوت او صلاح بود قصد کنند و باین مطبوخ استقراض نمایند بعد از زوم پر شیر و اختیار اخف اغذیه و نوشیدن مار الاصول خیزد
 بسبب غلیظی و خندی بر غن بادام نیم کبیر نه بلبله سیاه ده درم فقیه وین سفت درم نهشتین خالص تازه هفت درم و جوده طری سه درم فلو ریز
 و قیق و غلیظ اسطوخودوس ریون بسفنج کفک فطی هر واحد سه درم تخم کرفس انیسون بادیان هر واحد دو درم و نیم منقی حبست و درم برک کافور بان
 کف کبیر سید را به بخور مطبوخ بخورشانند بعد از آن هشتاد درم تاسد درم از آن افشرد و بکیرند و دران غار یقون دو و انگ ایارج فیقر نیم درم نهشتین
 یک نفلی یک نیم و انگ مقمونی می شود سه طسوج ساید سهیل سیر شسته بلبله کابلی نیم درم شربت واحد کفایت نکند بحسب احتمال قوت

نیز در سبب فساد سودا

نیز در سبب فساد سودا

نیز در سبب فساد سودا

اعلا و آن

اعاده آن نمایند و اگر بقیه خلط باقی ماند فصد معدة باین ضماوت کنند و در دم سنبلی و دو انگشت مصطکی یکدرم فو قتل و دو انگشت مرکب رم صبر سقوطی سه بار یک
 بسایند و قوی طوی بر غن نارون یا روغن قسط ساخته او رویه مذکوره آغشته خوب حل کنند و بچشمه که بهیئت معدة ترشیده باشند مالیده بر نار
 بر معدة چسباند و هنگام غذا بردارند پس در حمام دخل کنند و بعد خروج از آن غذا دهند و برین تدبیر لزوم نمایند تا آنکه هضم حیدر گردد و بعد از آن خلط او با غلیظه
 چنانچه مذکور شد و تقویت آن نمایند و دلیل صحت او قوت هضم او است و این خلط چون در معدة حاصل شود و آنرا نفی نمیکند بلکه از مفر و مصلحت
 و اگر از ضعف معدة باشد با دوی خوشبوی قابض مذکور و با غلیظه حسن الکیوس سرریع الهضم که بسوی نشف و قبض بصفت و با زیر مالیدن
 علاج نمایند و سایر آنچه در علاج ضعف معدة مذکور شد عمل آرند و طبری گوید که اگر سوء هضم از ضعف قوت هضم باشد سبوی مزاج برین نظر کنند اگر مزاج
 بار و بود تقویت قوت هضم بهشتیای سخته مثل جوارشات محضه نمایند و اصلاح غذا بقلیس لکیت جید الصفت مطیب با فادیه و توایل مثل قلابا
 و طبایع است و مانند آن کنند و سوء هضم که بسبب ضعف قوت هضم باشد چون قوت حاصل شود هضم حیدر گردد و در علاج قوت هضم است که اگر مزاج
 پیر باشد و اگر قوت از فساد حرارت خارج از حلال ضعیف گردد و بهشتیای خوشبو مقوی مثل شربت سیب در رب منفرط ساده و در رب ریاس و مانند آن
 تقویت دهند و چون معدة قوی و خوشبو شود و حرارت ساکن گردد با ضمه قوت یابد و این مزاج را چون ضعف قوت با ضمه حادث شود البته
 شرب برای او خوب نیست

علاج فساد و هضم بسبب امور عارضی

طبری گوید که اگر سوء هضم از جهت قسب معدة بود از هر نوع که باشد علاجش بر جهت و تدریج بر غن کل سخن که در آن اندک و ارشیشمان جو شانه
 باشد و در شب و بختین آب گرم بر آن وقت صبح باید کرد و معدة را چون قسب و حرکت عظیم لاحق میسر گردد و حال شبیه با عیای قروچی آنرا حارث میشود
 پس آنرا قوت است و لا بطعام نیاید باشد و از آنرا در طعام و نفع او ضعیف می شود و این جهت هضم تا خری نماید و چون قسب گردد اتم علاج او ترک سبب
 و قله او و طلب راحت و ترویج و تقویت او است و حسب سبب مقابل باید اگر از مصادرات باشد ترک او و راحت کنند و اگر از کثرت عمل باشد تخفیف در آن نماید
 و اگر از جماع برانداخته باشد ترک جماع و ترک عشا کنند و با کماله مقابل سبب و تقویت معدة نمایند

تخم و بطلان هضم

و او آنست که طعام در معدة هضم نشود و بچنان باقی ماند پس از دو حال بیرون نباشد یا آنکه شمر نشود یا آنکه باسهال و منع گردد و باشد که فاسد شود
 و مستحیل گردد و بهر غریب و نزد اکثر تخم بطلان هضم است و بقول حکیم علی فرق و تخم و بطلان هضم آنست که چون طعام در معدة هضم نشود خالی ازین نیست
 که یا فاسد شود و تخمیل کیفیت غیبه صلاح گردد و این هضمی تخم است و یا چنین نباشد بلکه بر حال خود باقی ماند و این هضمی بر بطلان هضم است با کماله
 اسباب این مثل اسباب سوء هضم است و بعضی گویند که سببش خروج اغذیه از اعتدال است یا در کیت آن چون کثیر المقدار باشد و یا در کیفیت آن
 چون سرریع الفسا باشد و یا در جوهر آن چون غلیظ باشد و یا در ترتیب آن چون تقدیم لطیف بر غلیظ کرده شود و استلال برین احوال از مساله هضم
 توان کرد و بقول شیخ از علامات این هر دو تخم چهره است و تنگی نفس و گرانی سر و در معدة و فواق و کسل و بطور حرکات و زردی رنگ و نفخ شکم و بها
 و سر و پهلو و آروغ ترش یا حریف و خالی بد بو و غشای رقی و اسهال مفرط یا احتباس مفرط علاج بعد قی باب و کمک هر چه در علاج فساد هضم مذکور شد
 حسب سبب بکار برند و ایضا بهر تبیین بسنای می سود و بگفتند سرشته همراه عرقیات و شربت و یا در مفید و اگر شربت دینار باشد ریون در
 جرثامه سنا و گل سدرخ و عنب الثلب و بادیان و مونز منقی داخل کرده دهند و اگر در معدة باشد بادیان گلخته جو شانه و هر چه در وجع معدة از
 فساد غذا مسطور شد بکار برند و ایضا در تخم از کینجین چار توله و کمک توله قی کنند بکرات و مدت بجای آب این گلاب بدر که الا کیمی سفیدی خرد و بادیان
 کیت که هر دو یکو قهقهه ثبات هفت توله گلاب سه پا و آب فانس نیم آنرا بخوشانند که بنیمه آید صاف نموده جرعه جرعه دهند و اگر ازین درد کم نکند مصطکی یک توله

از هضم و بطلان هضم

سوده و گلاب نیم آن را بجوشانند که نیمه آید نبات سه توله انداخته نیگرم فوشانند و اگر بدین تدبیر در داخل نکرده و جوارش شهریان یک توله گلاب خوشنیم
و بجای آب بر گلاب و عرق بادیان که تفاورزند و در آن روز پنج صبحی از تخم نهند و روز دوم وقت صبح مصطکی سه ماشه گلکند یک نیم توله آینه خسته بلیسانند و
بالای آن شیر بادیان نه ماشه و انیسون پنج ماشه و الیچی کلان چهار عدد در گلاب نیم پاؤ و عرق بودینه و گلاب قرفلی هر یک سه توله بر آورده نبات چهار نیم
داخل کرده نیگرم نبوشانند و وقت دوپهر غذا شور با مرغ بنان خشک نهند و بالا سه آن نمک سبیلیانی سه ماشه با گلاب قرفلی علوی خان پنج توله
بهند و تا دوسه روز بر همین و واد غذا قناعت کنند و آینه را بر سه صلاح معدة انیسون بادیان یک یک ماشه سوده بجوارش عود پنج ماشه سترته با عود
بهند و بجوارش عود هفت ماشه با شیر بادیان چهار ماشه انیسون دو ماشه شربت بزوری دو توله دهند و اگر تخمه غذای غیر هضم با سهال بر آید و ضعف
گرد و عرق بادیان عرق عنب الثعلب هر یک پنج توله گلاب دو توله گلکند سکنجبین شربت بزوری هر یک یک توله دهند و اگر تپ آید دوم روز شیر و کاسنی
شیره اصل السوس شیر عنب الثعلب افزانید و آینه بعد سهال بسیار گلکند و غیره داده بعد آن گل سرخ موزین منقی عنب الثعلب پر سیاوشان سکنج
جوشانیده گلکند برای تقطیع سده که باعث اسهال باشد میدهند و در نیورت بودینه که با قبض است موقوف میدارند و گل بنفشه در تخمه میدهند که مگر یک
معدة هست که در تخمه با سهال همراه او و یخملله ادریه مغریه و عاییه ضرور نیست و بعد از آنکه تخمه رفع گرد و مثل ریشة خطمی و بعد از آنکه باید داد و در تخمه
و پیچیده و دای غذائی نباید داد و آینه در تخمه سکنجبین و کذا دیگر شیرجات ممنوع است مگر آنکه تپ باشد یا در معدة نفخه محلول باشد پس گلکند سکنجبین شسته
باید داد و اگر در تخمه قوی و اسهال و در و شکم در درگاه حادث نشود و قصد با سلیق از جانب موافق در عین تخمه جائز است باید کرد و گلکند عقیقات داده
بعد طبع بر عایت معدة و کرده باید داد و اگر در تخمه از حرارت و واد نیامدن اسهال ندیان و احتراق حادث شود و مشربت بسر سام بود قصد کنند
و اگر در تخمه هر چه بخورد قوی کند و با قبض طبع و در و شکم باشد فغشته بادیان هر یک شش ماشه موزین منقی ده و آن تخم کاسنی کوفته پنج ماشه سنا سه کل گل سرخ
هر یک شش ماشه جوشانیده گلکند سه توله دهند و بعد بر طرف شدن عوارض تخمه بحسب تقویت و دفع بلغم معدة و احتیاج بادیان و در حین خطمی هر یک
چهار ماشه جوشانیده گلکند دو توله دهند و اگر ازین سوزش بول حادث شود آنگاه ناله دانه عوض و در حین کاسنی و اگر بعد علاج تخمه سوزش و سرفه
و بر آمدن بلغم بسبب در آمدن بلغم و آلات معدة در ریه حادث گردد بر سه تقویت معدة و آلات معدة خمیره گاز زبان نه ماشه همراه الیچی کل گاز زبان یک
سه ماشه جوشانیده نبات یک توله داخل کرده دهند و آینه در تخمه اول گلکند و دو توله بادیان شش ماشه جوشانیده بدین اگر دوم روز پیش شود
ریشة خطمی شش ماشه افزانید و در تخمه نراج صفرویی خفیف اگر زحیر کاذب شده باشد بر سه از لاق ثقل و تقطیع سده و دفع ریح متنبه فتوح بنفشه
تخم خطمی بادیان پنج بادیان هر یک چهار ماشه ریشة خطمی انیسون هر یک شش ماشه در عرق بادیان هفت توله عرق عنب الثعلب پنج توله گرم نموده ترک کرده
صبح خام الیده صاف کرده گلکند سه توله الیده چهار تخم اول خورده نبوشند و روز سوم بودینه و دما شش موزین منقی ده و آن افزانید باز بحسب هضم جوار
و کاسنی نیست در و شش ماشه خورده شیر الیچی کلان شیر بادیان هر یک چهار ماشه عرق کوه عرق بادیان پنج پنج توله گلاب چهار توله شربت بزوری
گلکند هر یک یک نیم توله دهند و اگر بعد تخمه و صلاح معدة شقیقه شربت معدة و جگر از صفرا ویت باقی ماند و در المک هفت ماشه خورده زرشک بیدانه
شش ماشه موزین منقی ده و آن در گلاب الیده صاف کرده مشربت انار منخ یک توله نبوشند و اگر بعد تخمه و اسهال بلغم خطمی بر آید و با قبض همین قسم
دوسه اسهال مشهور باشد و با ضعف و در و کتفین بود شیر الیچی کلان شیر الیچی خرد عقیقات شربت انار شیرین دهند بجوارش انارین افزانید و اگر
تخمه با تپ بود گلکند سکنجبین هر واحد یک نیم توله عرق عنب الثعلب گلاب هر یک چهار توله خاکش چهار ماشه غذا بشربت تا کتفیری روز دوم مفتوح شیر تخم کاسنی
شش ماشه شیر بادیان چهار ماشه گلاب چهار توله سکنجبین دو توله خاکش چهار ماشه و آینه در تخمه حلی که آخر شب قی طعام ترش شده باب نمک قتی
کرده باشد و بعد تپ خفیف و کثرت لعاب و سوز عارض نشود گلکند سه توله عرق عنب الثعلب ده توله گلاب چهار توله حل کرده سکنجبین ساده دو توله داخل کرده
خاکش چهار ماشه پششیده دهند و آخر روز بر همین قسم بدین غذا بشربت تا کتفیری بخورند بعد اجابت و بر آمدن قصد غذا و کم شدن

تو که ماده در سده و دفع کسره عصاره و در کمر از ماده صفرا و در دوم شیر و بادیا که چهار ماده شیر و تخم کاسنی شش باشد سکنجبین و در دو توله حل کرده و در دو توله در تخمه و تب بعد از آن آب نمک قارور و بسیار غلیظ باشد گلخانه چهار توله بعرق بادیا و دو توله گلاب چهار توله حل کرده و شربت وینا رسته توله در دو توله در دو توله اجابت از زوال تخمه اگر تپه خفیف و کسره عصاره و آب رین باشد زهر منزه یک ماده سوده پشربت اندرین منع و دو توله سرشته بخورند بالایش عرق بادیا و چهار توله عرق غلب پنج توله گلاب چهار توله خشکی پشیده بنوشند و در روز بجای شربت اندرین گلخانه و دو توله کنند بعد ظهور حی و در عرق کاسنی شش باشد عرق غلب پنج توله گلاب چهار توله یک بوش واده سرد کرده شیر و تخم کاسنی شش باشد شربت بنفشه و دو توله در بند زیر که هرگاه قارور و قیق شود و مواد تخمه بر طرف گردد و شیر حیات مضاعفه نذر و در روز بجای کاهوشیر چهارین کنند بعد از آن اگر ریاح قی و سور مزاج سده و وضعت قلب باقی بود و در المسک معتدل چهار ماده خورده بالایش عرق بادیا بنوشند و ایضا در تخمه و حای مزاج خورده براس دفع نذای فاسد و تحلیل و تقویت معده اول گلخانه سکنجبین سرشته خورده بالایش عرق بادیا و گلاب بنوشند بعد اگر تپه آب شیر و خارین هفت باشد شیر و تخم کاسنی شش باشد عرق غلب هفت توله گلاب چهار توله شربت نیلوفر و دو توله کاسنی شش باشد باید واد و کنگرک بعد تخمه در تب صفرا و آب تمر سبزی چهار توله شیر و تخم کاسنی شش باشد عرق غلب هفت توله گلاب چهار توله سده نافع است و ایضا از عرق بادیا پنج توله گلاب چهار توله یک نیم باشد گلخانه قی که تپه عرقیات گلاب و غیره دهند اگر در دوم روز تپه آید گلخانه چهار ماده گل سرخ تخم کاسنی کوفته پشیده شش باشد عرق کاه و پادسیر گلاب چهار توله جوئی نیده گلخانه و حل کرده کاسنی پشیده بدین غرض است که بخوری و اگر ازین اسهال شود و در داند بادیا چهار ماده سوزنی و دهانه گل سرخ شش باشد تخم کاسنی کوفته نده باشد عرق غلب گلاب جوئی نیده شیر و تخم کاسنی کوفته و شربت نیلوفر و حل کرده کاسنی پشیده بنوشند و در تخمه و حای گلخانه و دو توله بعرق بادیا و عرق غلب هر یک پنج توله حل کرده شربت بنفشه و دو توله در حل کرده کاسنی شش باشد پشیده بنوشند غرض ازین است که بخوری

اقوال بعضی حذائق

شیخ و بعضی شرح قانونی نویسد که در تخمه واجب است احتمال تفتن یعنی از آب گرم و غسل قلیین طبیعت باسهال به تناول بعضی جوارش سده مثل شمر این و صفرا علی سهل و یا به تناول تر بد یک متقال یا یارنج فیکر ایک در دم و غسل سرشته آب گرم و فاقه و ترک طعام اگر طاقت باشد و یا بر غذای قلیی اگر طاقت نباشد و یا خفت و حمام و توفیق اگر امتلا و خوف حرکت از ماند و اگر خفت آن بود سکون و خواب طویل و متعال نمایند با تخمه چون بطلان هضم و تخمه عارض گردد و مبادرت نمایند با خراج آن طعام که در اعضا باشد تا فوران اخلاط نماید و در اراضی نیندازد و اما آنچه در معده باشد بقی و اسهال و آنچه در امعاء باشد باسهال و آنچه بسوی آلات بول رسد باور و آنچه در معنای دیگر محل شده باشد مثل تعریق برضیت و حمام و پوش و مانند آن و چون بدن از طعام فاسد پاک گردد بسوی معده توجه نمایند و تقویت آن پروازند بعد از آن بتدریج غذای لطیف قلیی مقدار کثیر بنوشند و هند و حمام نمایند و بعد از اعانت بلغم خیره که هضم و جید نماید و اعتبار علامات جو دت هضم و کک معده کنند و آب گرم بران ریزند و یا ریه گرم معده دهند و قریح شکم بر روغن نمایند و گاهی تخمه بسبب کثرت خواب و رعیت افتد چه خواب اگر چه از جهت هضم نفع میکند لیکن حرکت از جهت آنکه دفع فضلات می نماید فائده میکند پس خواب مضرت از جهت احتیاج بسوی دفع فضول و پیچولی مضرت از جهت احتیاج ماده بسوی هضم و گاهی تخمه و خوردن و اگر سگی خیره می شود و بدوش حرقت و حدت لا ابطاق مجده میگرد و این کسان بطلان تخمه ضرری یابند و چون سوطیر ایشان را صحت تخم و گاهی ایشان دو و یکینند بعد از خیره که خورده اند قشری سدید کازرونی و صاحب شفا را الاستقام نوشته اند که در تخمه و فساد و غدا چون فساد و غذا با روغن ترش یا دهانی یا قلیل معده تنها دریافت گردد و مبادرت بقی نمایند و اگر تپه بسبب نفی معتبر باشد یا ثقل بسوی مغل معده میل کنند قلیین طبیعت پشربت آب قوی اخراجات بماند که معطل نمایند و اگر با آن پازره درم گلخانه افزایند نافع تر و قوی تر باشد و وقت بسیار سهل

اعلامات این اسباب از آنچه در ابواب مانده گذشت مگر استعلام کسی که نزول طعام از معدة او درنگ نماید و یا طعام بر معدة او طاقی گردد از علامت برهلو است چنانچه است که معین بر سرعت نزول طعام از معدة است و اگر چه ضعیف المصنوع بر خیم است و شکی لطیف و ملک حیدر و کسیر ریاچ بتناول جوارشات و معاجین کاسر ریاچ بران اعانت کند و بقول صاحب کامل طفوی طعام بر خیم معدة از ضعف قوت و انچه غذا بخورد و علامتش احساس ثقل در خیم معدة عند تناول طعام و تعدی بخند است و علامتش تقویت قوت مذکور بقوت خیم معدة بدینچه مناسب او باشد و کسانیکه نزول طعام از معدة آنها سرعت کند قوی از قدما ایشان را معهودین نامند و متاخرین را هم معهود کسری اطلاق می کنند که ضعیف در معدة او باشد و اگر چه برای ایشان تجربه کرده اند ضاوار و حله و تخم کنان و غسل است و اینها نه نشانه آن و از این جمله است که بگردد یک عدد و سیفید و در خورد و در و آن و از این بگذارد و یک مانه غسل و در و آنات و سوده و آن اندازند و با هم میخیزند و بر خاکستر گرم میهند و حرکت داده باشند تا بریان گردد و بخورد و تا سه روز استعمال نمایند و با کلمه باید که قبل از طعام تو به بعضی بار و استعمال نمایند تنها اگر دریا بخار باشد و خلوط بخار و اگر مزاج مائل سردت بود و واجب است که بر طعام خواب نماید و حرکت و ریاضت البته نکند و اطراف عالی به بندند

بیمه

مرضی است که طعام در معدة بهضم نشود و فاسد گردد و آنچه لطیف و صافی بود و بقی مندرج گردد و آنچه غلیظ بود و باسهال چنانچه سدید کار و نونی شود که سیفید تغییر نموده و معدة است و حرکت آن برای استفراغ پس ماده صندری بسبب لطافت و خفت ابوقتی خارج میشود و بقی بسبب ثقل خود میخیزد و باسهال استفراغ می یابد و بدین سبب و سیفید و باسهال عارض میگردد و هر آنکه غذا چون فاسد میشود و بعضی از آن سقیم میشود و بعضی از آن بسوی باطن میماند و بعضی از آن بسوی خارج میگردد و حرکت مواد فاسد غیر منظم بسوی انقباض از طریق معدة و محاسن راجع بسوی آنها از همه بدن از حدت و سختی و دفعه هر آنکه چون انقباض منظم نمیشود و تحیل با خلط غیر و انقباض بدن میگردد و طبیعت تحریک نماید دفع آن چون بران ثقل می آرد و در جهات باصناف سه مراری و مانی در بخاری اینجا و باصناف اسهال و سیفید که سبب آن از فساد طعام واحد بود و سالترازانست که سبب تولد فساد و فساد باشد و سیفید روی اول ابتدا انقباض می نماید بعد از آن و جمع و تخص و در کرم و امحاحات میشود و منقبض و متضاعف میگردد و بسوی معدة سبب کثرت آید و اخلاط حاده و تخمه بسوی آن و در اکثر اسهال و قی هر دو میباشد و چون آن اخلاط مندرج میشوند اخلاط بدن تبخیر می آید و این پس ابتدا باسهال مراری میکند بعد مانی خالص نه یک مشتق می آید پس گاهی مودی باسهال مثل غسال که تاز و دیشم از آنکه و بسوی خراطه میگردد و بعد و بسوی تهتر که بنفش و تشنج و عرق بار و بسوی موت مودی میشود و در حجاب بنفش و عطش بسیار میباشد و هر چند آب بنوشند زود در معدة آنها گرم میگردد و در حجاب تشنج ایشان زانفع است و بیشتر ایشان از بلبلان بنفش و بجز این غذا و تادوی و بسبب اعراض یا خسته عارض میشود و چون اعراض سکون یا با بنفش عود میکند و هر که عادت سیفید باشد و از آن خطر نباشد مثل کسی که مقدار بدان بود و سیفید صبیان را اکثر افتد و در تابستان و خریف سبب ضعف بهضم درین هر دو فصل بیشتر عارض میگردد و در زمستان و ریح کمتر و قد و شاکوی را بیشتر باشد که آب سرد بسیار بنوشد که غذای غلیظ را نتواند لایسما در فطره صوم و خوابانی و خیزه هیچ سیفید اند و بسیار باشد که سیفید محقق گردد و بقیه ماده آن بسوی اعضای بول میل کند و در بول سوزش پیدا نماید چرخ چاقی و ایلاتی گویند که سیفید از امراض حاده و با خطر است هم قی می آید و هم اسهال و گاه اسهال بدون قی بود مگر از غشیان غالی نباشد و اصل این مرض سوزش است و بسباب این سه نوع است یکی کثرت تناول طعام چنانکه معدة از بهضم او عاجز باشد و دوم تناول طعام بلا ترتیب و در غیر وقت آن چنانکه طعام قبل از اول نوره شود و از پس آن طعام خفیف و سیرج بهضم بخورد و بعد از طعام فوکه که چون آنچه در اول و آخر نوره تناول کند و طعام سیرج و غیره از طعام تقیل غیر منظم بایستد و از آن فاسد گردد و سوم تناول طعام نام

در اسهال و سیفید
بسیار است
و در اسهال و سیفید
بسیار است

بهرتقریر مادی فاسد از آب پنجم که بسیار و کج بین فی کف و یا خاکشی سنگ است نموده و در آب یا در خرق کاسنی چوشانیده و یا آب برگ کاسنی و یا کاسنی و آب برگ چوشانیده
مالیده صاف کرده و در آن کاشی چوشانیده و مکرر نوشانیده فی کف کنند و از هر پنج یک کوته تر حرکت دهند و تا وقتیکه علامات وجود ماده از کف قلع و قشریان موهو و کاشی
دست از فی باز ندارند و هر وقت که قلع و قشر از آب مخلوط نماید نورانی نمایان آید تا آنکه ماده فاسد تمامه بر آید و در بعضی از کف قلع باز نماند و هنگام شستن عوض آب برگ کلاب
اقتصاد روزند و اگر قدری کج بین آید نیز در تقطیع اخلاط و از آنکه حرکت آن اجانت کند و آشامیدن آب لال ترشندی بماند که شیرینی نیز مفیدست و گویند که اگر
در آشامی قشایان آب سرخ درین تقطیل است ماده دیکند و نزد مولف تا وقتیکه ماده موجود باشد آب فاتر بناسبست و آب شدید البرمجموع و اگر اندکی باشد خوشتر است
و دندان مار برهم نشیند باید که شانه ماده پاشویه و شومانت مناسبه بکار برند و ناچیل در یاقی و خود و یا سیب چند و انجیری بقدر نیز نیم ماشه بکباب سیانیده در حلق چکانند که فایده یسین
یمناید و همچنین زرباق فاروق و پیت چون بقدر یک باشد و در کلاب سیانیده بدین نیز فایده میکند و ناچیل در یاقی بکباب سوده و حلق چکانیدن و بر مرغ و حلق فرو برده
فی کف اندیدن نیز در آن غشی بهتر و در سیر و حکیم اجل خان و بعضی تصانیف خود مینویسند که در پیغمبر سیب خشکی و بر د اطراف توچه انجور و مواد فاسد بسوی قلب سیب
سیر و روح از بدن بسوی قلب بگریزد تا اذویت از آن دفع گردد و گاهی درین حالت رنگ وی سبز و بدن مثل ابلان میت میشود و درین هنگام عاجله بر وضع مجامع برآید
و شکر لیشامی نوش شود و خورد و اسهال یا قویات محلول در کلاب بید مشک باید کرد و گاهی وجو ز ناچیل در یاقی اندک مخلوط درین آب با اینانید و قلع و قشر عجب می بخشد

و بعضی وقتها حکمت بیگوید که در بیضه اگر غشی و میویشی عارض گردد و دانه اندازیم افندیم بحدیکه مطلق باز نگردد که گلاب یا چغیری در خلط او توان بخشید تا چاق و صاف شود
یا کحل هر که دانه کوب نمایان باشد بگریز و قدری خون بر آن و چون بهوش آید بزودی بند نمایند و زیاده خون بگیرند و صاحب خللا دانه را علاج نوشته که بهشت غشی
و میویشی که اکثر درین حالت عارض میگردد و قطعاً همین را با تشنه سرخ نموده بمغاصه بکشد و بپاشد بر آن و در سه چهارم غلیظی که غشی را بریده بر آن آهسته بپاشد
بیشتر از چنانچه قطره قطره بر باغی بچکد و فایده حاصل آید یا بجمعه هرگاه نقای بدن از دانه حاصل گردد و در متفرغ از حد و گذرد در آن وقت تسکین بکوشند و شربت انار
و سکنجبین و یا شربت هی و رب آن و یا رب انار ترش در گلاب حل کرده بنوشانند و هر چه در غلطی را در گلاب بپاشد شک حل گردد و شربت انار ترش را فروخته و تسکین
تا شربت است و گاهی طباشیر و پوست برون پسته می افزایند و شربت لیمو و عوص شربت انار میکنند و یا شربت است و شربت سفراوی را می دهند و یا با گل خوشبو
و گل و غشائی بدهند و یا حب کوبله طباشیر و یا آب ساق کمرنگ استاب نموده باید داد و گاهی شربت زرشک و قلع آن و سکنجبین را می دهند و شربت بیضه و شربت
بنامند و رب انارین و شربت انارین منفع و شربت حب الّاس و تسکین فی و اسهال سخت سودمندست و اگر تشنگی تسکین نیابد انار دانه ترش را بگلاب بپاشد
و طباشیر بر آن پاشیده یا برون طباشیر و جرمه بدهند و گاهی بنگام شدت عطش و حدت صفرا آب سرد و بنفشه دهند و بقول داود اگر در پنج حار است شدید باشد
و اعراض آن بر آن گواهی دهد بشیر و تخم خرفه بنوشانند و عصاره خرفه مع صندل و سرکه ساییده بر معده ضا نمایند و چون یک درم طباشیر آب انار بدهند
فی و اسهال را در اندک مدت قطع کند و اضمه که قابضه مبرده بر معده ضا کند و صندل و گلاب بپوشد و هرگاه قلع و اضطراب بسیار رود و او سرخی چشم و باغی
باز به سبب انقباض موده رو نماید فی الفور فی کنایند و بعد از آن متصل و دوی سکن شل فاد و بر طباشیر و زرشک و زرد و انار دانه ترش و دانه سیل
و تخم حاض و مغز تخم لیمو یا کاندی حسب حاجت دهند و اگر دوی قلعی بقی باز گردد طباشیر و زرشک و سرکه سوده و زرشک و انار دانه ترش و دانه سیل ساییده
و شربت انار ترش یا شربت لیمو آمیخته بطور لحوق بپاشند و زرشک و صندل و کافور و گلاب سوده بر معده و قلب بکشند و گویند که اگر فی ساکن نشود
در آب اندک کفک سوده یا انان خشک و زرد یا انار دانه سوده قدری آمیخته اندک اندک دهند و هر وقت که فی شود و عاده او مره بعد از آخری نمایند
تا آنکه فی ساکن گردد و بلع آب کند و مضغ و مضغ قرص کند یا خورانیان او رب انار بسیار نافع است یا قرص الطین بدهند و بقول جالینوس قرص
حب الّاس بهتر از است و استعصاف نو که قابضه شل سیب و خند و امرو و دوی نافع و ضما و شکم بفرج و شکوفه انار و ریحته آهسته ساق و گلدار و پوست
و پوست جود و صندل و گل سرخ و کافور و سبک و گلاب ساییده و پاشیدن آب سرد و سکن او و انداختن برگ مید و گل سرخ و بنفشه و آسن و نیلوز و سیب خور و انار
و غدا با لیمو که در آن رب و آب قابضه که در تل کرده باشند و یا آنکه بیضه که در سرکه بنوشانیده انار دانه یا هر که آسن یا ساق بر آن پاشیده باشند و یا خور
پست جو یا پست کنار یا پست انار دانه سودمندست و حدوص از گوشت هر طار که باشد و کذا کرد فی برای ایشان نافع و در صورت کثرت غشی و غشی
ما را لیمو و شربت فواکه ترش و حلق بچکانند و در شراب یا انار لیمو که در آن دوا و المسک بار و حل کرده باشند نیز بقول ابن سرفیون مفیدست و از حبیه که
چید چوده مرغ بریان شکافه بویانیدن است و بقول بعض متاخرین غساله برنج ساقی باب رایب جهت تسکین فی مفیدست و اگر حرارت بدرجه اتم بود
و فی بند شود و قرص کافور و شربت لیمو یا انار ترش شربت بیضه و در تسکین بیضه شربت انار حرارت نوشیدن آب لیمو حکم اکسیر دارد و پوست برون پسته طباشیر
و دانه سیل هر واحد یکا شده سوده و در شربت انار یک قوطه آمیخته خورانیان بعد از نای داده و بیضه سفراوی نافع است و کذا سبزی کنول گشته دانه الایچی خور و زرشک
پوست ساق طباشیر شربت بیضه و واحد یکا شده و شربت انار شیرین یک قوطه و فرو بردن اطراف آب سرد در اکثر فی و اسهال را فی الحال بند میکند و سفوف
خسته کنار درین باب شدید نفع است و چون مرض انقطاع پذیرد فی بیمار را از افندیم هموده باز دارند و بتدریج بجاوت خودش باز آرد و عند ضعف ما و لیمو
بساق دانه و زرشک بر شسته و حتی الوسخ درین قسم بیضه از دوی حار و شل پیتا دانه چیل و دینه و غیر آن اجتناب نمایند تعلیم هرگاه فی و اسهال منتظر گردد
و در اسهال شعله موجود بود و از آن تحلیفی عالم گردد یعنی بار و از آنجا و گل سرخ و شمشیر و مویت ترندی و شربت و در دکر و گل کنند و ترنجبین و شیشیت باید داد
و یا آب ترندی سه قوطه گلاب ده قوطه گل کنند چهار قوطه بدهند و یا شربت و در دکر و سکنجبین داده و گل کنند و عرق بادیان و گلاب دانه دانه باقی برده نجات یابند

بیماری است که در معده و سوراخ جانت بقدری شود و گفتم چه کار تو له بقرق با دیان عرق عنبر ششای هر یک پنج تو که گلاب چهار تو را با لبه صاف کرده و کنجبین با دو تو را
داخل کرده و بنزد با کمال سال بیضه سوخته و فته بنده باید کرد بلکه اگر بنشیند و ملین باید داد و اگر بشرط افراط آن برای قبض صلاح استعمال باشد شیره سوده بنوشد و ساقی
سرشته باشد شیره وانه سبیل شیره تخم خرفه و گلاب شربت انار معمول است و ایضا دین باب جوارش انارین یا عود ترش یا صندل یا آمال برنی یا عود و طباشیر سرد
یکماشته سوده بگفتند کینه شسته همراه شیر جات معمول و اگر بعد بیضه صدام و سوزش خوش حده و خشکی و تشنگی باقی باشد آب عناب آلو بخارا همراه شربت
دیند و اگر تشنگی و قرا و قفس دریا بند جوارش صطکی و کوفی علاج نمایند و اگر سرد و مر وجود باشد در علاج نیز ترکیب دیند و هرگاه بعد از بیضه ضعف و قوت
لاحق شود یا قوتی نایم ستوی حسب حاجت عمل آرد و دوا المسک بار و شربت ابریشم مرتب سازند و اگر بعد و دوسه روز از انقضای بیضه نکام عارض
شود و عناب پنج دانه الایچی سفید چهار ماشه جوشانیده شیر و تخم کاهوشش ماشه گلفه و دانه و یا بانه سه ماشه گلفه و دانه جوشانیده و دانه بانه با جمل بعد از خراج
سواد تخم و بیضه قوت معده و احتیاط و رست اگر بخریات برای از لاق نقل و یا مغریات برای تلین صدر و نزله و سرفه حاجت افتد همراه مقویات
معدیه و دفع ماده آن باید داد و باقی ندریز علاج کلی بیضه که مذکور شد و دوا و دیگر که و اقوال خدای که سطور دیگر و حسب حاجت اخذ کنند
و اگر دوا و دیگر که بیضه صفراوی معمول است حسب بیضه که جهت بیضه و رفع سمیت آن معمول نازکی را همین نوع درست بکنند تا بوسیله گرد
و خشک شود و وقت حاجت با پوست و مغز تخم باریک بسازند و بگلاب جمل بقدر رخو دینند و خوراک از دوحب تا پنج حب بعد از نقای معده بقی
یا اسهال یا سرد و نزله افراط آن فرو برد نوع و دیگر از جربیات حکمای بزرگ که جهت بیضی و اسهال و رفع حدت و سمیت ماده استعمال نمایند
افیون کا فوران گونه سوز و مساوی حل سازند که کینات شود پس جمل بقدر رخو و کوبک بسته یک دوحب و در آخر بیضه دینند و رجه انارین که بزرگ بیضه
بکار آید آب انار شیرین آب انار ترش هر یک یک است آرد و دیگر سنگین یا سی قلمی و از جوشاننده تا نصف بماند یک است آرد و بیضه داخل کرده بقوام آرد و اگر
عود خام و آمال شقی هر یک چهار درم داخل کرده بچوشانند پس صاف کرده فته داخل نموده قوام نمایند و حسب قوی تر گردد و سفوف خسته کنار
که در بیضه برای جسر اسهال بسیار است وانه سبیل منفرجه که از منفرجه آله صندل سفید کشیده شربت طاشیر پوست درخت بریل پنج ساعی هر یک
یک دانه انار دانه ترش چهار درم سفوف ساخته شربت انار سفید بدیند و بیضه بیضه سواد که دفع صفرا و بغم نماید و در اکثر امراض معدیه مستعمل قند سفید یک است آرد
در دیگر کفند و با دانه سرکه صاف بران بریزند و بقوام آورده یک است آرد و بیضه گلاب بر سران ریخته فرو گیرند و اگر غسل بجای قند اندازند بکنجبین عملی شود
و اگر عرض سرکه آب لیمو اندازد شربت لیمو که در دیند بکنجبین لیمو است و نواهد و طریق ساختن شربت خاص و خارج نیز چنین باشد شربت انارین
منفع که در تسکین بیضه دفع دارد آب انار شیرین آب انار ترش هر یک یک است آرد و بیضه گلاب بر سران ریخته فرو گیرند و اگر غسل بجای قند اندازند بکنجبین عملی شود
تا بیضه و سبیل منفرجه که از منفرجه آله صندل سفید کشیده شربت طاشیر پوست درخت بریل پنج ساعی هر یک
و منفع اسهال صفراوی مجرب و منفع سده آب انار ترش یک است آرد و بیضه گلاب بر سران ریخته فرو گیرند و اگر غسل بجای قند اندازند بکنجبین عملی شود
و سکن بیضه است حسب آلاس سوز که فته بچوشانند تا صاف شود و صاف نموده قند سفید ده جزو اضافی کرده بقوام آرد شربت صفراوی رمافی نافع
بیضه و غشیان و قی صفراوی و مقوی قلب و مسکن عطش و حرارت جگر و اسهال است آب بی شیرین آب انار ترش و شیرین هر یک یک است آرد و بیضه گلاب بر سران ریخته فرو گیرند و اگر غسل بجای قند اندازند بکنجبین عملی شود
بیرون پسته ترنج حسب آلاس زرشک بیدار و صطکی گل سرخ عود دانه قلعین هر یک یک است آرد و بیضه گلاب بر سران ریخته فرو گیرند و اگر غسل بجای قند اندازند بکنجبین عملی شود
و صره را لایده باشند و با یک است آرد و بیضه گلاب بر سران ریخته فرو گیرند و اگر غسل بجای قند اندازند بکنجبین عملی شود
براده بی براده میب بگرم و دانه بیضه گلاب بیضه صفرا و نازک عرق بیضه که از معولات شیفاتی حکیم اصغر حسین است زرشک براده صندل سفید
انار ترش یک است آرد و بیضه گلاب بر سران ریخته فرو گیرند و اگر غسل بجای قند اندازند بکنجبین عملی شود
شربت ترکه و صمغ کا فور و دیگر بیضه چهار دانه قند لکین در شدت حرارت استعمال این عرق بدون شربت لیمو و غیره مبردات جائز نیست و صمغ کا فور

و شکم بجزیری گرم پوشیدن و اطراف مالیدن و گرم داشتن بجزایر از آن بهر نقطه اسهال و دفع مبین جفا که از سینه رخ حاصل شود باشد حمام نمایند
و اگر اندکی تب باشد باقی ماندن و غن که در پاهای بر معده و بدن باشد و خیمه و صندل ترش یا نیمه و مر و اید ساده با الهم و دهن و اگر درین هیفنه بقیه و دوزخ معده
و امعاء را در و سپید و آب انار بشکری میخته به هر که بسیار نافع است و از لاق غلط لاف و اخراج آن نماید و اگر بعد خروج خلط و تسکین در و باز در و غن که در
بر انداخته باده از عضو دیگر نماید و درین هنگام غلغله یا سحر زکریا یا تر یا قی یا مشرد و بطوس هند که تسکین آن نماید و بعد دفع هیفنه بجزایر اصل لاف
چون گوشت طپور غذا سازند و اگر مانعی نبود از آب انار و آب غوره ترش سازند تا از جلع قوت اندک اندک در غذا تو بیج نمایند و باقی تر جرب جفا
از اقسام سابقه اند که نهند و بهر دفع سمیت و جفا آن آنچه در هیفنه باقی بیاورد بکار برد

علاج هیفنه و باقی

هر چه در علاج کلی و هیفنه صفا و سیسور شده بماند و سیسور نماند و کشت و حاصل و تنقیه تمام از او و سیمی هر گاه بهر غیر که به خطر است باید فی الفوی نماند و باقی
و ابتدا بهر دفع سمیت ماده بعضی و دویه تریاقیه استعمال نمایند و شل تر یا قی افغانی که از غرغرات و مجربات جالینوس است و به پنج عشر که هر دو معمول را تم است
به ندر و حکیم علوی خان و عشره که مانع بویسند که در هیفنه و باقی شیره و زنجبیل بی ریشنه شده باشد و زرنج و زرنج و هر یک یک نیم باشد و عرق کیو و عرق بهار
ترنج هر یک نیم باشد و توله برآورده و نک لاجوری و زده باشد و غل کرده نوشانیدن که کثیر النفع است و بقول بعضی از عذاق درین باب بهتر ازین دوا فی سمیت و کثیر تر
رسیده و اگر پوست بالایی نازیل که از چا گویند سوخته و پوست لیون سوخته و بانات سرخ سوخته هر یک چهار ماشه باقی کرده و دوسه تریه نوشانند و چون قدر
روز دوم چند بار که در حال نماند برای اکثر تنقی و اسهال و شدت تشنگی که از او و سیمی هیفنه عارض شده باشد عجیب النفع است و اگر آب گلاب یا دونه و توله نوشانند
کافی باشد و توله در دویم تا آب انداخته بگذارند چون آب صاف بالایش با سینه باقی طلال او بگیرند تا در او نیامیزد و آب لیون میخته و شیشه نگاه دارند و از توله
تا هفت توله انداخته نوشانند و در هیفنه و باقی اکثر نافع آن مشاهده رسیده و شیره و گل زرب بقدر و شفقال چند دانه غفل سیاه و گلاب برآورده و دوسه بار نوشانیدن
نیز نافع سمیت ماده است و دیگر او و به دفع سمیت آن که سابق مذکور شده است بهر حال استعمال نمایند لیکن در انشای آن از اخراج ماده بقی غافل نباشند و در
هیفنه و باقی که بالغ شکم و شدت تشنگی باشد شیره و زرنج و چا ماشه ها که بریان و دونه نوشانیدن معمول استادی مرحوم است و بعد نقای بدن از او و دونه کثرت
استفراغ مسکناتی که در علاج هیفنه صفا و دوی که کوشه تسکین بر داند و توله و نقایس میو رسیده که گلاب تند دوسه آتشه و جز و آب سرد پنج یا شوره برآورده
و بهر دوی میخته نوشانند و فی کمانند و بکار دهند تا از او نیایی بر آید و نکاد و منع فرمایند و آب سرد و کف گرفته بر دوسه و سینه و دل زنند و با دوش از چا ساخته بکار
و آب پنج و عرق صندل تر کرده و دانه نمایند و بهتر آنست که مریض را دوحض و از دوح ترش نشانند و تا بگو باشد یک ساعت بخوبی نشسته اند و همچنین
در آب سرد پنج تا زده بر انداخته و نشانی بر آورده و آب گرم غسل نموده و پنبه کشه کفی الحال ندر زده باشند پنهان نمایند تا سه ساعت بخوبی و این دوا دهند
چا هر مر و اگر بدست نیاید بدل آن زهر مره خطائی یک ماشه طباشیر و دونه و ماشه زرنج یک نیم باشد و شربت لیون و سبب هر یک یک نیم توله و میخته با شیره و زرنج و شکم نشا
و گلاب عرق بید شک کیو و هر یک سه توله بر آورده دهند و با چا هر مره و زهر مره هر یک یک ماشه در بالایی جفا ترش یک نیم توله به بند تا جفس فی کن بعد از آن
اگر اسهال باقی ماند و غن که در پاهای بسیار بهند چنانچه حکیم علوی خان و عشره که مانع نوشته اند و خطرهای بار و متوی و عضامی ریسبه استعمال نمایند تا اسهال
بند شود پس جت تقویت و انبساط حرارت غریزی و جوا هر مره خطائی و دونه در دوار المسک حنبل علوی خان نه ماشه سرشته بقرق کیو و پنج توله و بهند
و بهر اندک بعضی عوارض اند که چون مشتق شوند بملاکت رسانند چنانچه غشی و سردی اطراف و اجتهاس بول و دفع شکم پس باید که در تریه اناسمی بلنج نمایند
مثلاً و غشی آب سرد بر چهره و زرنج و تریه غش را بن بیل که چکانیدن آب لیون و یا دوح و یا دوح و ترش بر یا فوج است و در علاج هیفنه صفا و دوی از خلاصه نقل کرده
و دیگر تریه افغانه غشی که در انجا سطو شد بهوش می آرد و بقول شاه از زانی جوز بود در و غن که دانه میخته بر همه بدن و اطراف مالیدن بر دانه و در کشت
غشی را بر دوسه بهار الدین در خلاصه التجارب قلبی فرموده که جوز بود فقط در دهن و دشتن و بر همه عضله های بدن مالیدن بسی مفید است و جت احتیاجات

نوع دیگر تالیف قوی معده و دیگر قند سفید پاد سیر آب لیون شربت دام شربت حب الاس نفست دام آب نارین شربت دام شربت لیون آب پودینه سبز شیر و مربای آن
هر یک چهار دام کلاب دام صطک دانه بیل زهره خطانی هر یک شش دانه گل سرخ زرد و ریح ترکی جوز بواحو و طباشیر هر یک دانه شش پستور مرتب سازند و دانه کلاب
سیر و دام درین و جوارش بوزن عالمگیری معتبر است جوارش آمله مقوی معده و ششی و خوش فایده و دفع اسهال بواسیری آنده منقی بشیر پرورده و دانه تالیف
شش شش گل سرخ صندل سفید پوست بیرون پسته هر یک شش دانه بیل عدسندی پوست حاق هر یک شش دانه شش آب لیون کاندی چهار توله قند سفید نیم آتار لیون
نوع دیگر قوی معده و دل و جگر و اشتها آورد و طعام مضاعف نماید آمله منقی پنج درم عدسندی هر یک سه درم غبر نیم شقال قند سفید نیم آتار آب لیون حاق هر یک سه درم
پستور شور تیانین جوارش خود ترش ششی باضم و مقوی معده شربت سیب شیرین شربت بی هر یک پاد سیر آب لیون کاندی چهار دام عدسندی صطک
هر یک شش دانه صندل سفید پوست بیرون پسته هر یک شش دانه بیل عدسندی شش دانه حاق هر یک شش دانه شش آب لیون کاندی چهار توله قند سفید نیم آتار لیون
بادیان گل سرخ دانه بیل صندل سفید زهره سفید پودینه خشک هر یک دانه شش دانه شش آب لیون کاندی چهار توله قند سفید نیم آتار لیون حاق هر یک سه درم
چهار توله زرشک پوست حاق هر یک چهار دانه کوفته بخیته در آب لیون کاندی شش عدسندی کوبیده جها بقدر خود سازند و پنج شش حب خورده باشند و دانه کلاب
اشتها و مضاعف طعام محول آب خوات یک آتار آب لیون کاندی پاد آتار آب درک و توله سها که بریان پوست بطریح خلخل سیاه هر یک چهار دانه کلاب سفید بقدر خود
در شش دانه کلاب خوراک داد و توله سفوف نمک که شش دانه آورد و مناسب محرومین است و منع اسهال مزمن فرادی نماید و جوارش محول است بگیرند نمک اندر
و خرد و خرد بشکنند و بر تالیا فی یا سفال بر قرن نهند و سرکه تیز بران باشند و حرکت می دهند و چون سرکه خشک شود دیگر بپاشند و هیسان هر که را اگر رنجیده باشند
پس اگر می درم ازین نمک باشد کشنیز بران عصا زرشک انار دانه بریان پوست حاق هر یک سه درم اضاف کنند کوفته بخیته قدر حاجت بخورند اگر آب لیون کاندی
استفاده نمایند بهر دست و محول حکیم علوی خان بهر دست این قسم مقوی قوای اربده معده حار و بار دست خصوص در مزاج حار که آب بسیار نوشند و طعام کم خورد
و اگر انکی بخورد و مضاعف شود و بقرار کرد و وضعف جگر و کثرت تشنگی حرج بلا خلف است و بعضی نمک سفید درم نوشته اند و باقی پستور و گویند که این فایده تر شود
سکجنین تقاضی تالیف حکیم ارزانی است اشتها و مضاعف و قوت معده و دل و دفع قی و غثیان نافع است آب سیب پخته شیرین صمد درم
سرکه چهل درم آب نارین آب لیون کاندی کلاب بید شش هر یک سه درم قند سفید یک نیم پودینه سبز یک شست در انمای طبع اندازند چنان ثابت چون
خوب بکشد بیرون آرند سکجنین قوای که برای خوانند کوفته تالیف حکیم شریف خان صاحب آب نارین شربت آب سیب آب بی ترش آب شش
آب غوره آب زرشک آب فالسه آب قمر بندی از هر یک شش درم سرکه انگوری شصت و چهار درم آب نعنع شش درم غسل و نهات یک یک آتار لیون کاندی
مشک هر یک یک درم طباشیر چهار درم بهر دست را خوب باریک نموده با قدری ازین بخیچین نیک مخلوط نمایند بعد از آن در تمام سکجنین بوجه احسن خاد کنند فقط
شربت انبر بار لیس تالیف حکیم علوی خان صاحب حرارت جگر و معده و قلب نافع است و اشتهای طعام آورد و اعاده شهوت طعام را نکل از حرارت
و ناقصین از امراض حاده را که بقیاض حرارت ساذجه و مزاج ایشان باشد نهایت سودمند است زرشک منقی پانزده شقال آمله منقی هفت شقال کیشب
در هفتاد و پنج شقال آب و بست و پنج شقال کلاب فحیسانند و صبح بچوشانند آب و کلاب بصفت رسد صاف نموده آب ترنج بهشت شقال آب بشیرین
آب سیب شیرین آب انار شیرین آب سیب ترش آب زعفران هر یک پانزده شقال مرارید مخلول در آب ترنج و شقال قند سفید هفتاد و پنج شقال
داخل کرده بقوام آرد شربت و دانه قوی عرق انبر بار لیس معده و جگر و قاع صفرا و اشتهای طعام آورد و زرشک منقی شش من تیز یک شنباز و در آب
بخیسانند و مقدار هفتاد و پنج شقال قند کوبیده داخل نمایند و قدری سرکه انگوری که زیاده بر ریح زرشک نباشد داخل کنند و بدستور عرق کشند و اگر قدر
کهار خود داخل نمایند نیز خواهد شد هر بای اهر بندی که بهم داخل را و دیده و هم اغذیه است و اشتها آورد و دیگر ندر بندی خام سرخ رنگ از پوست
مقشر سازند پس شق کرده تخم آن بر آرد و در آب جوش دهند چون نرم شود قمر بندی را از آب بر آورده در سوادارند چون اندکی خشکی آید آبیکه قمر بندی را در آن
جوش نموده اند از صاف کرده بسجید شکر که بخت مع قمر بندی بقوام آورد تا قوام شیر شل قوام شربت گردد و شیخ الرئیس سفیر باید بسیار است که صلاح او

انچه در علاج ادراس معده از اسهال و مزاج بار و سافج که شد شربت بکار برند و یا اینکه صطکله و خود در آن چو شانه نهند باشند بخوشا نند و ضا و یک در علاج اکثر اقسام ضعفها
سستو شد استعمال نمایند و غذا را هم بزغال و ماکیان بریان نان سبزه گرم سودمند و انوشه را در و جوارش صطکله و جوارش جالینوس و عرق بادیان مرکب و عرق پان
و سبب بخار و توده چای خطائی و دیگر ادویه مرکبه که در اینجا سستو میشود و حسب حاجت بکار برند و شویات حار و شالیم دینه و زنجبیل و فلفل و دارچینی و دسر فلفل
و خولجان و انجدان و میز و دیگر میاه و سیر غلات و بلیه مرئی و ترنج مرئی و انانخاه و عرق گوگرد و کبریت و صندوبوی کباب است و مرئی اورک و سیب و سببه
و انقاس با صطکله و دانه سیل و خود را نهند و در قه عرق دارچینی و انانخاه کنند و تسویدی نوشته که انیسون اکلا و ضا و در تحریک اشتها مجرب من است و کذا بر گ
و اطراف نرم بقه و من در سر که با یک سائیده و بشویم و فلفل و نمک خوشبو ساخته مجرب از این سیل و غیره فلفل کرده که شربت ضا و صطکله و در مجشک و فو تنج و شرباقوان
و درین اکل اندک پیاز و بلبلوس و فلفل و من و طرافت و در سیم و در آن و شرب آب بتون سیاه و سکر که غسل هر شبه مساوی و حما و واجب بلسان یک شغال
چند خود و اکل برگ تنبول و کذا پوست ترنج چون بشکر برگ آن سیل و خود را سارون که سنده و انیسون بریان و خود را نهند و فلفل و انیسون بر روز سه اتو لوسات
تا در روز متصل و اکل مراد و در شرب عصانه و اکل اشتها فزود مرئی شعیب و صفت و کرد و یا و انجدان بسکر که و آب بتون در وسط طعام و صغق قرصیا و فلفل سفید
و باد نجان بسکر که و لوم و فلفل و نمک مخلوط و طعام و انانخاه مخصوص مخلوط در آن و امتصاص قلوب ترب و ضا و میعه هر واحد محرک شویات طعام است و قبول و ضو
شور من و غیره اهلک البطم و غیره و اینخته بلج کردن اشتها می شایخ را که ساقط شده باشد برانگیزد و قبول الطبای هند اگر در فلفل در آب میون جیل پاس کمرل تا
و مقدار در سرخ در بیان خورده باشند برای آنها عجیب است و اگر انانخاه را در آب بکوبد و اگر در آب میون بهفت بار تر کرده خشک نمایند و بعد از فراز خورده باشند
نیز برای اشتها سفید و اگر عود العطاس یعنی چکنی خشک سائیده و پارچه پز نموده چهار دام بخته در و و سیر آب در ک صلیا که در قرص بسته در و دام بخته و در و
بسوزند و از پارچه صاف نموده نگاه دارند و از آن و غن کانی که دو ماشه بخورند برای اشتها و یا به عجیب است و در بیاض است و در حوی امر قوم است که شنگرف یک کوله
در جو نگر و یا زخالی کرده پز نموده در آتش اکشت نهند تا بجاید و دوشه پوست اندزونی نیاز باقی ماند برآورده سه مرتبه بچینین اعمل اگر ند بعد شنگرف
سرمه سا کرده نگاه دارند و در سرخ با برگ تنبول بخورند برای اشتها و سرخی رنگ بشیر و خیلی سودمند است و کرد و ادویه هر که یک درین با سبب حول است جوارش
عود و شیرین که صده سرد گرم کنند و اشتها آورد و یا صمغ راقوت و بدو و پنج درم فلفل و درم سنبل الطیب یک من نبات سفید و و طبل و گلاب و بام و در
اخذ اگر کوفته بچینه آئینه ز جوارش عود و کبریتی که در تقویت معده و آردن شتهای بار و مزاج نظیر ندارد و خود دوشه درم دانه قلعین سافج هندی سنبل الطیب

یا باغتم و تنقیه معده از خلط موجب قوی و اسهال کنند با نخود و علاج امراض معده و صفراوی مسطور شد و گویند که چون خداوند مزاج گرم از او و یکریز بلیغ کند
سقمونیای ششوی بقدر انگلی در پشت او قیور رساید و کاوه محل کرده بخورد و سقوط اشتها که بسبب استتلاهی صفرا باشد و بحد تنقیه تبدیل مزاج پردازند و
علاج و ضعف اشتها از حرارت گذشت احتمال نمایند و حب ترشش مولف را قم شربت بلیغی و فصل و کچین سفرلی درین باب نافع است بولس گوید که اگر دانه اشتها
بسبب کثرت کبوس باشد پس اگر قویق نفع بود و مستقر از او قوی و اسهال نایند اگر قی و اسهال باشد بشربت آب کچیم یا شربت عسل و مار الشعیر یا زری بپزند هر چه رسد
ایشان بود و احتمال کنند و اگر قی بر مرض مشکل باشد بهتر است که لاله خلط موزی بسوی احای مغلط نمایند و قبل از آن و اطبابت اغذای که سحر حدت مزاج نمایند
و دوائی اسهال را بر خنجر متخذه صبر باشد یا آنچه متخذه از سفرلی که در آن سقمونیای ششوی کنند و اگر ممکن باشد که اسهال ایشان بصبر نیز سقمونیای نمایند بهتر باشد چه سقمونیای
مفسد معده است ابوعلی نوشته که تنقیه رطوبات نمایند کچین صبر بهتر از کچین است چه سقمونیای معده است ایضا متقی مفسد مزاج قوی
علاج کنند بطیخ فسنطین اینست نافع است عباس گوید که اگر حدت مزاج و صفرا باشد احتمال قی باشیای منفی صفرا و تفسیه و تیرید تیرید یکریز و سو مزاج معده
نزدگوشد باید که محو و خنجر دمی گویند که تنقیه معده بلیغ از کچین و آب گرم و روغن کچیم نمایند و یا تخم خربزه کوفته و تخم شبت در آب جوشانیده اند که
عسل آنچه متقی کنند و بعد از تنقیه معده تقویت آن بر بوب مقوی قابض مثل رب جضم و رب یاس و کچین سفرلی و شربت زرشک و بوار و معمول بسره و قند
مزوره زرشک یا غوره یا صفیره بلجم یا کایان و تفکه یا نار ترش و میخوش کنند پیچمی گوید که هرگاه از اخلاط صفراوی و معده اشتها باطل گردد و اول بعضی ششیا
مغنی حدت صفرا و حرارت آن باشد مثل آب غلب الشلب و شیر خرم خرم و لعاب سفول شربت انار یا رب غوره بنوشانند بعد از آن تنقیه بملیده زرشک و
و شاه تر و فسنطین نمایند و بعد برای تقویت معده و بطیخ فسنطین و کل سرخ و سنبل و شاه تر و اطریفل صغیر استعمال کنند البوا الحسن بنی بوسه

انچه در علاج امراض معدّه از سودا پنج بلغمی مذکور شد بکار برند و یا اول بهر لطیف خردل و جرجیر و پیچ کبر و انیسون جو شانیده صاف نموده غسل و اندک نمک
داخل کرده بنوشانند و ابه حصول لطیف و توضیح برای تنقیه ماده شبت و تخم ترب و صمغ السوس جو شانیده صاف کرده نمک بنهندی و سکنجبین عسل آینه نیکم بخور
و با شست مد نمایند تا ماده بلقی بر آید و اگر فی ممکن نباشد سهیل بلغم دهند و پس از تنقیه معاجین مقوی بدینند تا معدّه ماده را باز قبول نکند و جوارش عود بلبل
و سفوف تفریک نمک عرق بنندی و تنبول و همچون ناخواه و همچون انتر و همچون غیاثی و همچون ملوکی نیز نافع است و این حب ترش نیز معدّه بار و امین غنیل
خفیل آله هر واحد یک جز و در ان فلفل و جز و پوست بلبله زرد و ترب و صوف هر یک سه جز و نمک چهار جز و بار یک سائیده و آب بهون بقدر کنار حب سازند و حب است
استعمال نمایند و اگر پوست بلبله زرد پوست بلبله آله نمک سیاه سالی اکی با و این سالی در آب بهون حب سازند و بقدر توله یکم و زیاده آب گرم و قه و غریز و بر
اشته آورده و اجابت طبع نماید و این سفوف و تخمیل خریطه و پوست معدّه و آب یان مشهور است و تخمیل و دم با دیان پنج درم مصطکی شش درم نبات بر این سفوف
و این سفوف و نار دانه اشتها آورده و تقویت معدّه کند و نفخ اسهال است و نار دانه پاه آثار و تخمیل نیره سفید هر واحد یک ام کاتنگ نیم ام کافور نیمه بقدر توله
یکم و زیاده غریز باید که دوید بسیار بار یک سائیده و در سفوف دیگر از آنجی خرد فلفل سیاه در فلفل شیطیح با دیان هر واحد یک ام کاتنگ نیم ام کافور نیمه بقدر توله
و نیز نمک است و این عرق بنندی سفید برای اشتها و تقویت مضاعف دفع طوبات معدّه دفع آن نافع زردی اندام و دم پسر است آب در آب بهون آب کیکو و
شده به سالی در سفوف و آب شربت و بعد ده روز یک پالنه خورده و اگر قدری قر فلفل و اجینی و ناخواه و در فلفل یان آینه نیکم و نافع تر
و اگر فلفل سبک را بر این شیطیح فلفل سیاه یک نام سائیده و آب خمر است یک نام آب بهون با و انار آب در یک ربع یا دو آینه نیکم و نمک سائیده و بقدر ذائقه بفرساید و بقدر
یک است و توله بنوشند برای اشتها و مضاعف طعام سفید و از ریاض استاد و حوم مرقوم است اگر نوشادر را در آن کفلی تصعید نمایند و برابر آن کن هکله سار گرفته و آب بهون
کحل نمایند تا خشک شود و باز در سرکه مقطر کحل کرده و سائیده نگا دارند و مقدار یک سنج بخورند برای آوردن اشتها و دفع بلغم معمول است اگر فلفل یک دم و اجینی و در فلفل
سپیل نیره سفید هر یک درم سماق نار دانه ناخواه تخمیل هر یک چهار دم کوفته بخیخته و دم صمغ و دو و تخم بخورند نقصان اشتها برده و اگر نار دانه در تخمیل نیره سفید
چون که را جوشان از نمک هر واحد یک ام هر دو نمک و دو ام سونف اجود هر یک یک نام کوفته بخیخته اول باید طعام بخورند اگر سنگی کمال آرد و طعام بهضم کند این
به نفع است که استعمال فی بخور این دران ترب بران نوشانیدن سکنجبین عسل آنرا نافع است و از آنجی آنرا نفع میکند سکنجبین زرد عسل است که اگر سحر اجنه ای آنرا
شده یک من باشد صبر کنه و قوی داخل کنند و هر روز سه قطعه بنوشند و ایضا زینون الما مع انیسون و کبر خنبل و عسل و گاهی نفع میکند از استعمال آتش به باد اسفند
و حرکات و بعد تنقیه بدانچه در علاج معدّه اشتها از بروز گذشته است معالجه نمایند همچو سی گوید که اگر بلغم نرج باشد فی مخرج بلغم و طوبت نرج نمایند و اسهال
بجه پسر و حب فادیه و جوارش سفوفی سهیل کنند بعد جوارش فلفل و اطراف فلفل کسیر و حب سبک بنهند و این و اب دهند بگیرند و پیچ و زردی و سبب الطیب عود دهند
هر و اینم جز و بار یک سائیده و دو دم آب گرم بخورند و بیه مسکاف است از اطمینان بیه که مری و کروی و فلفل و اجینی و فلفل سبک سخته باشند استعمال نمایند
این سبکی نوشته که هرگاه بسبب خلط غلیظ بار و در تجویف معدّه اشتها باطل شود باید که باشیای لطیفه سقطه فی استعمال کنند بعد سهیل شکم بدانچه منتفی این خلط غلیظ
باید کرد و اگر خلط غلیظ و جرم معدّه غائص باشد باید که بخور ایندن این خرقه را حب بتر تنقیه نمایند و بعد تنقیه کونی و فلفل و بلبله مری و سکنجبین و شقاق
بدیند این الیاس گوید که تنقیه معدّه بلقی از تخم ترب و پیچ یا آب برگ او یا کنز و در آب جو شانیده و اندک عسل در آن حل کرده باید کرد و بعد نقای معدّه
گافند عسل و دم با دیان سه درم یا انیسون بخورند و جوارش عود یا سکنجبین سفوف عسل استعمال نمایند و یا این سفوف نافع سود و فراج معدّه

منفع سد و متقی است و غذای ایشان مخصوص زیر بایج و رمانیه و صبر سینه سماقیه

علاج ضعف اشتها از بطلان جنس معده اگر موجب آفت عصب یا دماغ شود مزاج سازج باشد در تقویت دماغ کوشند بر بادهای
و ادیان روح موافقه که در علاج امراض دماغی از ضعف دماغ مسطور شد اگر اعتنا آفت داده باشد اول تنقیه دماغ بحبوب و ایاریجات مناسبه مثل ایاریج فیترا
و حب توقایا برقی و تغاریق نمایند پس تقویت دماغ متوجه شوند باستعمال تقویات دماغ و از آنچه مضر دماغ باشد از آن پرهیز نمایند و ضمیمه معده
باضمه حار دهند و حب افار قسط شیرین قشو کنند بر یکیده درم سیئه خشک یا نروده درم صبر مرابهل جوز السورج شب بمانی بر یکیده درم عرق
جندبیه ستر یک چهار درم قواما شش درم حنظل الطیب بگلناراقا قیاس بر یکیده درم صبر سلی شونیر بر یکیده درم صبر مرابهل جوز السورج شب بمانی بر یکیده درم عرق
معمول از دود و روغن قسط و روغن نار دین سرشته نیکرم ضا و نمایند حکیم عابگه که این ضما و عجیب است باید که یاد دارند و صاحب ترویج گوید که صبر صبح
جلاب از باد و خجوبه و گاو زبان و گلکند و درم بنوشند و غذا از ضرره بخورند و با حوم خفیفه یا مغز قرقلم سازند و بعد از تنقیه دماغ بحبوب ایاریج یا حب صبر یا حب
توقایا نمایند و تحمیل مری بخورند بعد از تقویت دماغ بقویات

علاج ضعف اشتها از قلت خون تدبیراتهین باغناش قوت از تقویات نمایند با نچه لائق مزاج علیل باشد و اغذیه بولد خون خورانشند
دوای اشتها از بکدر علاج ضعف اشتها از برودت در قول ایوسل مسطور شد جالینوس آنرا برای تقویت کبد نافع نوشته و سنجید بر سفر جلی و میدهند و اگر
عقب طبع امراض عروق دردی باشد و بقول شیخ در کائن بسبب ضعف قوای بدن یا تحریکی یا انگشت نمایند و اگر چاقی نیاید ثوران قوت شود وانی نماید و گاه
محتاج پیشوند شرب تر یا قی در بعضی اشتریکه پیش شربت آسنه نین یا شربت حب الاس بحسب اوقاف

علاج ضعف اشتها از احتباس حقیض بقول شیخ اگر پیش شربت حبالی چون ساقه شود و مثل مشی معیت دل و ریاضت معتدل و قصور اکل
و شرب شراب کنند بر میان قوی قوت از اغذیه محلی با و درید بر عرض اغذیه لیزه و آنچه در آن جرافت و تقطیع باشد بر ایشان اشتها را بر انگیزد
علاج ضعف اشتها از سقوط قوت شهوانی سبب است باصلاح مزاج مسطور مزاجی که باشد و احاله ایضا آن نمایند و کس اگر عقب
اسهالات و سبب است که آن سبب است قوت می باشد خا که ضعف اشتها که بسبب ترک عادات باشد ترک عادات بترک کند چنانچه ترک شراب و استعمال
عرقیات منشئی و ترک افیون استعمال بنفشه و حاد و صحره و معجون اذرقی و جز آن و آنچه بسبب اشتغال طبیعت باشد از اشتغال که مانع شهوانه و بطوریکه ممکن باشد باید کرد
و آنچه از دیدن باشد قتل از مزاج آن نمایند بطوریکه در بحث آن مذکور گردیده و بعد از جوارش مصطکی و کند بر عروق عود و ناخواه دهند و آنچه بسبب تنفر طبیعت باشد
از الیه سبب نمایند و باغذیه لطیفه ملذذ و عطره مثل پلا و غیره و غرق و طنج و قورمه و قلیه و بوج سازند و عطریای مناسب فصل سال بپایند و آنچه از نزله افتد
تدارک آن نمایند با آنچه در بحث نزل گذشت و آنچه بسبب ورم معده یا کبد یا قرح معده باشد علاج هر یک علیحدگیه بیاید و علاج قرح مری مسطور شد و آنچه
از افتراط حرارت یا برودت و یا باشد ترک سبب نمایند و هر چه در علاج ضعف اشتها از حرارت و برودت مسطور شد بصد سبب تدارک نمایند و آنچه از
سوء حال نوم و ریاضت غیر موقع باشد باصلاح آن پردازند و آنچه از شراب بسیار باشد ترک آن اصلاح مزاج بمعدهالات آن نمایند و آنچه بسبب
سوء مزاج یا بسبب باشد علاجش بد آنچه در امراض معده از سوء مزاج یا بسبب گذشت باید کرد و آنچه از استلای و موسی افتد از فساد اشتها

فساد شهوت و وجع قیاس

نزد اکثر فرق میان این الفاظ نیست و اطلاق یکی بر دیگری میکنند و نزد بعضی فساد شهوت عام تر از وجع است زیرا که وجع شهوت و غلبه شهوت و غلبه شهوت
فقط مثل طعمه حاض و تلخ و حریت فساد شهوت یعنی تنهایی از زو و غلبه آن غلبه غیر کولات است مثل آرزوی خوردن گل و زکال و خرف و آنرا که
و سفید لب غیره از اشیای غریبه که از طعمه نیست و نفیس کرمانی گفته زنی را دیدیم که شتهای پنبه کننده داشتند و آنهم آزاری نداشتند و اکثر اوقات آنرا
از خلق فرومی برد و تجویزی نوشته که فساد شهوت یا زیادت در آن باشد و یا بقصدان از آن یا بطلان آن قی زیاد است یا در کیفیت طعمه باشد چنانچه زنی را

عارض میگردد و آنرا دهم گویند و با درکیت آنها و از اجزاع گویند و اگر این مغرط باشد آنرا جوع گویی شصت و یکمین خوانند و آن نقصان پس آن نقصان شهرت است و دهم
او بنابر علنی که آنرا ابوالمیوس نامند و آنرا دهم شهرت اطعیر روی که کیفیت است و حدوث آن از خلط روی که کیفیت باشد که در محدوده متعین شود و آن را خواش
اطعیر ترش یا شور یا قابض یا رطوبت کند و گاهی خواش خوردن گل و آب است که گشتن و خرف و غیر آن از شایای روی که کیفیت نماید مانند آنکه بعضی حوامل را عارض میگردد
بنگاهم جناب فضول حمضی که جنین غذا بداند میگذرد و محدوده ایشان و نجندی گوید که این مریض اکثر حوامل را عارض میگردد و بعد از آن نان غیر حالمه را و بعد آن
اطفال را و پس از آن مردان را و در حوامل بیشتر از آن افتد که در آن وقت خون جنین سبک گردد و بدن از آن منتهی میشود و فضول آن بسوی معدیه میریزد و در آن
جمع میشود و در ابتدای حمل تا ماه سوم اگر عارض میگردد و هر آنکه درین مدت خون جنین برای غذای بچه بند میشود و اگر سائل گردد و بران خوف سقوط حمل باشد
از دم سیلان آن ترطیبیست که در ابتلال و کسرت غامضی ضعف او از ضبط جنین بسیار و ابتدای حمل که تعلق جنین بر رحم درین هنگام ضعیف میباشد پس راول عمل بسیار
بسبب ضعف و ضعف حاجت غذا می کشیده باشد و خون جنین فاضل از حاجت می ماند و فاسد میگردد و قدری از فضول آن را رحم و مدیه میریزد و چون آن طوبیت
سلاست طبیعت در خواست میکند چیزی که آنرا خشک کند و همچنین تا ماه چهارم دوام نماید و چون در ماه چهارم بچه محتاج بکثرت غذا میشود و اخلاط جمعه
کم میگردد و بعضی لغوی بر آید و بعضی نفع یافته تجلیل میرود و جهت تقطیل طعام و باقی غذای کودک که قوتش و بزرگ شده بکار آید این شهرت را کم میگردد و باشد که بعد
ساده نیز مانند بسبب کثرت ماده روی و زنان غیر حالمه را بدان سبب عارض میگردد که اکثر طاهای نیکه بدو مختلط و بسیار دبی ترتیب میخورند و خون ایشان
با تامل روی آمیخته باشد و کدک حال طفل بسیار شود و از مردان کسانی را افتد که در محدوده ایشان اخلاط روی باشد و حالمه را بسیار نسبت بحالمه دختر
که در ضعیف تر باشد زیرا که بسبب قوت حرارت او غذا بسیار جذب میکند و قدری از رطوبات فاضله نیز تجلیل مییابد نسبت بدو مردان نسبت بحالمه
پسر کمتری ماند و سبب حدوث قی و خشیان و دوران سر زنان حالمه را در ابتدای حمل نیز همین است اما اگر بدن عورتی از اخلاط فاسد پاک باشد و
جنین او قوی بود و تناول طعام کثیر و با ترتیب اتفاق نیفتد بدان سبب او را بچه آرزدی باطل پدید نیاید و خشیان قوی و خور و خواش نخ نمید و بقول
شیخ شهرت فاسد حالمه را دهم گویند و دهم نیز مانند در لغت حام شهرت جلی است خاصه و در عرف اطباء اعم از آنست که قوسم گوید که صالح تر از این
شهرت آنست که بسوی شیا ترش و حریف باشد و فاسد او نیست که بسوی حار و یا پس مثل گل زکال و سفال بود و سبب این آنست که سیلان شهرت
بسوی حار و یا پس قوی باشد که فضول شدید الرطوبت و است باشد و این لامحاله شدید الاغبار برای محدوده باشد و اکثر موجب قوی جنین اسقاط آن گردد و در حوض
که این شهرت است و منافات برای امر طبیعی معاد دست زیرا که بسیار مردم در حالت صحت خواش حاصل بلع میمانند و حار و یا پس جنین نیست و هر قدر که شی
مشبه بعد از اعتقاد باشد حال بر روی تر بود و با کجی سبب باشد و اشتها اجتماع خلط روی است و محدوده و نفوذ او در حمل آن و خواش طبیعت بچه که چند
آن ماده فاسد باشد یعنی اگر آن خلط روی نافذ و حمل محدوده بار و باشد طبیعت بخوردن شیا می رویه حاره بسیار مائل بود و با کسین بینند و سبب اکثر
محققین است چنانچه شیخ ابن سینا میفرماید که چون جمع شود در محدوده خلط روی مخالف بمعدیه و کیفیت طبیعت متشنان بسوی مضاد او گردد و مضاد و مخالف
معدیه و مخالف معاد دست چه منافات اطراف است و با کسین این جهت عارض میشود برای قومی شتهای گل بلکه انگشت میگویند که شیا از این قبیل برادرین
اشیا کیفیت ناشی از مقلد مضاد کیفیت این خلط مخالف است و حاصل این کلام شیخ معروفست بر علم معینه مضاد و مخالف بدانکه حکم تخصیص کرده از لفظ مضاد
را با کد و روشی مباینست بسیار و غایت خلاف باشد مثل سیاهی سفیدی حرارت و برودت قوی غیر موهوم از لفظ متخالفین را بدینچه میان و چه بر مباینست بدانکه
دورین غایت خلاف تر نیست مثل سیاهی حرارت و برودت و اینها ایشان و چیز را که در آن غایت تباین باشد مضادین گویند و آن چیز را که
تباین در آن اندک باشد مختلفین نامند و ازین معلوم شد که متخالفین نام تر از ضدین است زیرا که هر چه در میان دو چیز باشد و در مخالف برای یکی از
دو ضد آن نباشد زیرا که میان مخالف یکی از دو ضد غایت خلاف نیست و نه برای یک شئی مضاد باشد و در اینجا دو شیخ بلفظ مخالف مضاد و تباین گفتند و اینجا
گفتند بر روی آن بر دو مضاد و آن چون آن بر دو خارج از اعتدال طرفین باشند و خروج آن بر دو از اعتدال در جهتهین متقابلین باشد پس که اگر مثلاً یکی از آن

غالب طبیعت باشد و طبیعت ویت توانی آن نماید آن مخالف طبیعت بود پس طلب خواستن آن مخالف خواستن طبیعت باشد و شهوت خارج از طبیعت است
اشیای مشابه آن شهوت یعنی آن خلط مخالف طبیعت باشد مانند خواستن ای نمک سود و کسی که بریدن او خلط حار یا البطل باشد مثل خواستن است کسی که
در بدن او خلط بارد و طبع سرد باشد و آب و مایه برین استلال نموده باینکه فی را بدیده رسیده بود و خواستن خورن زینچ نمود و بعد از آن منع کرد و دیگرگاه بدیده را در منجر
کرد و از آن بقی خلط شبنم زینچ احمد و صفر در رنگ بواجزاج یافتن و تخمین اصحاب و ای فاسد خواستن نوشیدن سرکه و اشیای ترش می نمایند چون قوت
خلط ترش که کند گرداند و دندان را خارج میگرد و و طبری گفته کسی که اراده علاج موت شهوت نماید واجب است که نظر کند که آیا ترش خواستن یک شی از اشیا
سوی جمیع اشیا نماید پس اگر درخواست نوعی از ماکول و مشروب کند نظر بسوی طبیعت آن چیز فصل و کند و بداند که فاعل این مرض خلط متاعل است
آن چیز است که خواستن آن بنماید پس علاج آن فاعل آن خلط نماید که استفراغ او و انقاش قوت نماید و این نقصان شهوت و کلال است مثال آن است که
اگر از جمیع ماکولات آرزوی نپیر کند و خواستن سوی او کند و نپیر کند حار یا پس حرلیف اندازد است پس این اند که در بدن او خلط است که طبیعت او عاری
است و آن حرلیف اندازد است پس استفراغ مثل این خلط بدانی مقابل او و قوت فعل باشد باید که در و هم او نوشته که گاهی انسان را علت معروف بفساد شهوت
و نقصان آن حادث میشود و خواستن یک چیز یا دو چیز میکند چنانچه در وقتی خواستن ای شود و در وقت دیگر است که در این بدو مختلف در قوت اند زیرا که شای
غالب حار یا پس است و است بار و طبع شهوت بفهم معده و صحت آن میباشد و سبب دل شهوت انصباب خلط بارد و خواستن قاطع و طحال بسوی فم
است و واجب بود که شهوت او منصرف بشود بسوی جمیع آنچه معتاد بدان در او آن صحت حاصل و بود و چون شهوت او بسوی مایه می باشد تا کل گردد
بمقیین پیدا کند که در بدن او خلطی است که کیفیت او حرارت و دیوست و در آن موت است و طلب ای شود بحسب آن خلط است و ایضا در عضوی از اعضا
او خلط بارد است پس سبب آن شهوت است تا این بدو خلط مختلف و قوت اند و بعد نیست که این بدو در یک بدن باشند بلکه جاز است که سه خلط یا
اکثر از آن باشند و یک خلط در فم معده بود و دیگر در قعر آن که در وقتی بر فم معده طمانی گردد و خلط دیگر در او عید و مانع باشد و بسوی فم معده ترشح نماید پس مختلف
شهوت او بحسب آن خلط چنانچه جالینوس ذکر کرده که فساد شهوت بحسب خلط فاسد و تخمیده در جرم معده و سایر اعضا باشد و حکیم علی بن نوید که بعضی معتقدین
و جمعی از متاخرین گمان کرده اند که طلب حده برای این اشیا بسبب کلت آنها بخلاف جمیع در معده است و طبیعت انسان این امر واجب است که خلط جمیع
معده را کیفیت مثل کیفیات این شمای مطلوب طبیعت است و بحسب آن علاج باید کرد و این گمان بطل است و طبیعت جداگانه معنی است با تجمل محققین
این امری را چنین شمارند که شهوت روی از در خواست خلط فاسد بود مشاکل خود را زیر که شهوت و فقرت پرواز افعال طبیعت اند از خلط فاسد و از
شان طبیعت است اشتیاق بسوی مضا و خلط فاسد غالب بر بدن و اگر چه طبیعت در رعایت ضعف باشد و شیخ الرئیس گفته که میل طبیعت بسوی شی منوق
مزاج غریب غیر اصل است و خواستن کذب چنانچه خواستن شخصی که در معده او خلط غلیظ مانعی باشد و خواستن تناول است نماید و همچنین شمای حامضه اطعمه
خلطه را طبع که از آن او را عطش و کاذب است و صادق و ایضا گویند که این شهوت از طلب خلطی مشابه او را تمییز باشد چنانچه این بعضی
زعم کرده اند بلکه طلب طبیعت است پس خیری را که مضا داو باشد از جهت فقر و جلا و تقطیع و تحلیل غیر آن اسباب حاصل که کسائی که طلب خلط فاسد را بسبب رزق
فاسد میداند میان آنکه از طلب طبیعت است یا از خواستن ده چنان فرق میکنند که آنچه از طلب خلط بود مشاکل خود را یا آن صحت سایر اعضا محفوظ بود
بسبب شمای مرض طبیعت بلکه متغیر شود و با استعمال این شمای مخالف طبیعت و دوام نکند زیرا که در یاد منفسد و در ضعیف طبیعت از یاد نماند است
و ضعف ظاهر گردد و آنچه از طلب طبیعت باشد بر دفع اذیت صحت اکثر اعضا سوی صحت معده یا آن باقی بود بسوی طبیعت طبیعت شمای در مرض با وجود صحت
و عدم حدوث ضعف و عارضه دیگر با وجود تناول شمای روی نشان قوت طبیعت است و بر قهوری ماده دلالت کند و عکس آن را علامت غلبه ماده و دلالت
بر ضعف طبیعت است علاج بدانکه او دیکه درین مرض احتمال بنمایند بعضی از آن استفراغ خلط فاعل علت بقی اند و بعضی معتقدین با سوال مثل ترش و بعضی
غیر استفراغ و از اوصاف بعضی در کیفیت ده فاعله مثل محففات است چون شمای ای که بعضی معتقدین از اجزای معده مثل بلوط و شکله و بعضی معتقدی معده

و افع ما و مثل شراب که استعمال میکنند برای این فعل بود و دیگر متوجه کردن ماده از مضمون مثل بادام تلخ و بلبله و بعضی اینچنین لعل میکنند بفرار از نفس آن
بیشتر به تقدیر اوزان و این مثل طین مخلوط با دویه سقیمه مسته در علاج شهوت طین و در شهوت کلی است بالجملة و حوالی به طبع بگذارد که بعد از
سه ماه در اکثری علاج زائل میشود و الا گفته عسل و سکنجبین بود و جوارش خود ترش است آن خوردن در خوردن و مانند آن شایسته از نفع نیز مفید بود و در هر
مقوی معده و شفت رطوبات روید باشد استعمال نمایند و به شفت رطوبت معده و قاعه و لب با سکه در تحول صاحب کامل سیاه نیز مفید است و خاصیت آن استخوان
چون زهره مرغ بریان عجیب است و دیره سیاه و ناخواه و انیسون و صندل و گندرو سدر و پودینه و واحد فائیدن و آب او فرو بردن نیز مفید و غذا لطیف و در مقدار معتدل و
برفات دهند و در آن شامهای پودینه اندازند و اگر در ده شویست باشد بر تر قویست معده شربت سیب یا دیره سیاه دهند و ایضا آنچه که در حدت کیفیت است و کسی
مثل شربت نه نشاء و دیره و شربت و عن کجی مفید بود و غذا مثل پچم مرغ و طبع آب غوره یا انار خوردن و از فواکه صالح برای ایشان قدری زام و دیره و به
و بخون اسفاط از زهره و سمل خراش کنند و اگر مضطرب و در غیر عین صرف آب نیگرم و نکند اسهال بخیا شربت مرغ او دیره ملائم نمایند بعد از قوت بخوراش معده و مانند
آن کنند و در شیر حوالی تنقیه بقو و اسهال نمایند به دستور دیگر در علاج اراضی معده از سوسن و فراج بلبله گذشت و در هر ماه دوسه بار بگویند و در هر روز
ماهی شمر خوردن و چون عسل غالب کرد آب ترش شربت و سکنجبین عسل یا با اسهال نکند نوشیده و گویند و اگر غلظت علیا و بسیار باشد گاه گاهی سمل و صندل و عسل
و حبیب البرج و حبیب اویه استعمال نمایند و یا باج فیکر این نیز مثل شهوت طین است چون بر سر در یک شربت از آن بخورند و بعد از تنقیه نشاءات رطوبت بکار برند
و در هر صبح زهره کرانی و انیسون هر واحد سه درم موثر باشد و درم بلبله سیاه پوست بلبله کابل پوست بلبله آملی هر واحد نیم درم تاسه درم کونسته
در هر یک شبانه روز تر کنند و صاف نموده شکر سفید یا شکر شکری یا سلی صندل و دخل کرده بنوشند و اگر تنقیه معده از فضلات روید باین دویه نشاء ازین سبب
تنقیه نمایند یا باج فیکر یک درم بلبله سیاه و کابل بلبله آملی و نکند بنده می غاریقون هر واحد نیم درم بلبله سوسن قلیل زرق و هر واحد ربع درم بلبله دیان جها نرگ سنا
بشربت استعمال نمایند و بعد از تنقیه قوت معده کنند بخوراش گرم چون جوارش خود و صندل و گندرو و فلالی و اجینی و غیره جوارش معده مرکب علوی خان با عرق
و این نیز و یا عود و یا سمل بنده و این جوارش نیز مقوی معده است انیسون بلبله بلبله آملی معده زیره ناخواه قاعه طین و حبیب سداب فلفل کوفته و بنفشه با سینه نبات مقوم
بیشتر همچون حبش الحمد بدین با بسیار نافع است گویند که نفع آن در دویه سقیمه ظاهر شود و از ابتدای شمع سنا و آن ایضا نفع آن را فرجه طبع و کذا و کذا
است و از فرجه بسیار که از آن نفع یابند و فسیله با صندل مقوی بعد از سنا از غذا نمایند و یا صندل گل گور بری و گلندار و انار کوچک بشربت نمایند و در هر
بقیر طلی معمولی و عن معده که اگر کشید زیره و واحد علویه در هر یک سه روز و در ده خشک ده بریان کنند و بار یک ساید آب مصر مرکب در آن نوش
تر کرده باشند بخورند و در قطع این علت موجب انقباض است و سکنجبین آن رو به بریان و کونستان و جوارش بلبله و بلبله و تخم سور و مغز چغندر و بریان
و فول بریان و بن بریان کنند و غذا لطیف مثل گوشت کبک و راج و پچم مرغ و دیره سیاه و سبزه و اجینی و باز نیز شسته دهند و بالجملة علاج ایشان بجملة ضعیف است
و معده نمایند و شمعون گفته که صاحب این علت در وقت تبرز براق خود ناخواسته بپنید و بخندد بدین عمل چند روزی تدریج بکازین علت نفع شود و و اینکه
در آن جفت بلوط هشت درم است و در قول شمع مسطور گرد و برای صاحب این علت که معده فاسد رگنه رو و قریب مستقام بوده باشد بصحت تجربه بکند
پیوسته باجملة اودیه و افع نشاء شهوت بعد تنقیه زیره و ناخواه و انیسون بلبله بلبله آملی و کافور و کلبه و بادام تلخ و از خرو و خاف و بلوط و سور و کبر
کابل و نمک سدر و حبش الحمد بدین روغن کجی است الا که استخوان بلوط و صندل و کسکه گل بخور و از آن باز دارند و بخور و بریان و باقلای بریان با دام بریان و
بدینند و اندک قرص و انبراب بخورند و آب حب لایق سکنجبین بنوشند و باغیه متخذه آبهای قابض مقوی معده مثل آب سماق و انار و از غذا سنا و از اغذیه
سوز که اخلط روید و شامی میراج الفساد اقران کنند که حسن تدبیر لعل ازین علت خلاصی بسیار و گویند که خوردن طباشیر یا مغز و کذا حاض نهری ترش تمام
و بنفشه و کذا زیره سیاه در هر یک شبانه روز تر کرده و خشک ده بریان کرده بر روز یک روزه تا هفت روز متواتر و کذا خوردن قاعه که با مرغ پوست کیده و کذا
شراب قرص مسوق و کذا اکل بقله یمانی و کذا صمغ بادام کذا برگ خرفه خام چند بار و کذا صمغ عربی هر واحد برای شهوت طین نفع است و گفته اند که طبیب نفوس ایشان

و کذا

بمعدة طلاء کنند و بران پارچه در شراب تر کرده بگذارند و این صفا و تنهادرین علت نفخ بلغم دارد و در کسندیم حیات اجفان سواصل چون خشک کنند و سائیده اندک
 بشراب بقدر قوت و سن غلیل بپسند و آرد و این شهوت رودیه قطع کند و شهوت طین نیز برود و جمیع اینجور شهوات رودیه ذکر کردیم آن علاج شهوت مفرد و طین است
 و اما در زنان این شهوت در ابتدای حمل قوی میگردد و بسبب جماع فضول کثیر در رحم و چون طفل بزرگ شود و محتاج لغزای کثیر گردد و بسبب که این شهوت
 روی از ایشان زایل شود و عسر و رازین و دفرع آنست که طبقات معدة و نیز رحم و تشریب ماده کرده باشند و اگر گویند که چرا غلط رویی بجمع در معدة طلبت مشکل
 نمیکند و واجب آن بود که طبیعت این شهوت را دفع می نمود و بواسطه اینست که اجفان فضول رویی بسبب کون مرض است و ادام که درین ترکون است
 آن غالب بر طبیعت طالب طاعت قوای آن باشد و این شهوت خارج از طبیعت بود پس هرگاه مرض در کون باشد و آن خارج از طبیعت است بلا اضطرار
 شهوت نیز خارج از طبیعت باشد و شهوات خارج از طبیعت آرزوی شئی مشکل مرض می نمایند و نظایر است که شهوات طبیعی است و شئی شایسته ضاده
 مرض میکنند و شفا می آن می نمایند پس گفته شود که شهوات طبیعی شهوت برای دفع اذیت است و شهوات خارج از طبیعت را شهوات مشکل کننده
 براس این مشابه بیان می نمایم که ساکنان تحت قطب جنوب و آن اهل نریخ و قوم اندا شتهای مشرب آب بسیار می کنند و ساکنان تحت قطب
 شمال مثل ترک و روس نیز آرزوی شراب بسیار می نمایند و یک از دو فزون در نهایت بعد از دیگر در طبع و در فراراج و نیز آنست که شرع نریخ
 مشکلات است و شهوات ترک برای دفع اذیت و طلب شهوت صحت و معده صحت اقتباس می نویسد که در کون بهر منبع تناول گل حلیه با سازند
 چنانچه کل خمارا بغافل و صبر آب نیب آلوده پیش آنها اندازند اگر آنرا بخورند و آنوقت از نریخی و تلخی آن بگذرانند و باز بخورند و نقل به نباتات و خود بریان
 و جلیخوزه سازند و یا با اینها اندک اندک گل میخچه و پند پس با پیستگی آنرا کم کنند تا بهر خود و جلیخوزه قرار گیرد پس تحقیق به سه ملات مناسب نمایند و بسا باشد که
 در نریگان و کودکان از خوردن گل بجز نریخ ورم پیدا کند و آنرا همسر از خارج توان یافت و سفیدی لبها و قلت اشتها می طعام بلکه شهوات آن و بارکی
 گون و بالیدگی شکم و ضعف قوت و خشکی لبها و زردی رنگ و دیگر آثار سده جگر می یابند پس در قشع سده و تحلیل ورم سخی بلغم نمایند و شفا می قوی مثل شرب
 و انیسون و فاخته و قمر طم بکنجین فوینی ریونندی و پند و دیگر محاللات و طینات و شفا می سه ملات هم باید داد و در قشع سده و تحلیل ورم سخی قوی کنند
 که در امراض جگر باید در قوی عادت خوردن بلبه کشته و گل کوزه کچیه داشت و سر و زنتیم آنرا میخوریم و خوابی را در پند نیز وقت پیچیده کفم که بر قدر که فویند
 بخانیند و پیوسته در دهن دارند و آب آنرا فرو برند و لیکن هر روز خوابی را زیاد و پند را کم کنند تا آنکه خوابی تنها بماند و بجای گل کوزه طباشیر و گلاب عرق
 و ملا بر کرده قرص ساخته خورانی و در آن بجزین بسفوفن لاد و ده لوی خان با شربت شمشیر و در نوشانیدم و غذا با با و گوشت مرغ سلیمان و کچیه کرده با شربت
 مرغ مذکور و خاییدن آن استخوان آن مقرر شد و هم وقت شام لاجورد مشمول سده که سود و هر یک دو ماشه و در ستن جالینوس یک لوله سینه با عرق دارچینی
 مرکب عرق عود هر یک پنج لوله شربت سید عود هر یک دو لوله خورانی و در یک ماه صحت یافت و دیگری کاغذ و پوست بر فیض مرغ تا دو آثاری خوردن
 شربت آفتمون علوی خان با با لاجورد و راه نوشانیدم و چقدر خام بوزن سه پا و نبات یک نیم پا و در تمام روز خورانی و در تمام روز و در سینه بار
 نه ماشه شک سلیمان و غذا شور با نان خشک کار و دوم همین تدبیر باشد و زنی سنگ جراحت هر روز در نیم آنرا میخورم و دوا لاجورد فائده نکرده من آنرا که
 سنگ جراحت و امر قوی و اندر سده تازه مقرر کردیم و بالا این سفوف که تباهی آرزوی حواصل را نافع است و در قول صاعه کابل گشت خورانی و
 و شربت سبیل بوجن چهار و دوم تا چهل در بر روز دوسه نوبت با جابت بلغم و غلظت الزالوان می شد و باین تدبیر صحت یافت

اشتداد جمع و شهوت کلبی

و آن افراط اشتها است از حد طبیعی بنوعیکه انسان اکثر از عادت و فوق حاجت بخورد و چون شفا شود هر چند طعام کثیر المذاق را خورد و سیر کرد و دمان و سیر کرد
 بر او کلات بود و از غایت حرص طعام کسی که شربک طعام او باشد مکه الیه مدار شده که در چنانچه خاوه سگان است و از خجسته ششی شهوت کلبی بوج کلبه شیده
 سببش برودت کثیف و غیر مفرد است که در فم معدة اندک و جمیع نفیض که از او اصل و دست است و معدة را قوت و پرورش می نماید و در چنانچه در مرض می شود

از مص عروق و عند انصباب و در فم معده و از یاد اشتداد و بلدان بارد و از ان بارد که سبب است ازین میل است آنچه بعضی مردم اقرب موت
 بسبب غلبه بر اشتدای طعام میشود و بداند که با وجود حدوث برودت غیر مفطر بر فم معده اگر از جوع سائر اعضا گرم باشند و من سخت قوی بود جهت کثرت
 شکر و اشتداد اعضا و سوزن از جوع با برودت فم معده افتد اگر مفطر باشد یا بر تمام اجزای معده حاد و البطلان شهوت نماید چنانچه طبعی گفته که اگر تمام
 بارد گردد و شهوت کلی و دشت نشود زیرا که درین هنگام مضمی باطل میگردد و پس من غیر شهوت کلی پیدا گردد و گاهی بسبب سبب سبب سودای منسوب
 از طحال بسبب فم معده کثرت و یا بلغم ماضی منجم و معده افتد که منجم است خود و غده فم معده کند و فعل نماید مثل فعل مص عروق متقاضی البذا و خصوصاً که
 نکالت فون آن لازم گردد پس محسوس شود و در فوات عروق مثل خلای مصاصی و یا خلط ماضی منجم و در باخت خود و افراط از جوع فم معده
 شهوت را جدا کند بر آنکه حرکت او با وجود حصول مثل این اخلاط از جوعی دفع شد بدین تران جذب باشد و انما کت لیت معده غشید میگردد بسوی نکالت و بعضی
 که مثل آن هنگام حرکت مص عروق و حرکت قوت جاذبه عارض میشود و گاهی از انزال پس که بر فم معده ریزد عارض شود و از حرارت منجم
 معده ترش گردد و بسبب شش فم معده را بگذرد و شهوت کلی حادث شود بقول شیخ این ناد باشد و گاهی عارض میگردد بسبب حرارت مفطر و فم معده که
 تحلیل و اشتدای بدل نماید پس فم معده دائم مثل گرسنه باشد و این در اکثر عیشت عطش گردد و در بعضی احوال گرسنگی آرد چون بکلیل و افراط نماید و عیشت
 جوع در اکثر افراط حرارت در تمام بدن و در اطراف او باشد و حرارت چون منجم فم معده بود آرزوی آب سیالات و طبع نماید و آن چون بر روی متولی شود و فم معده
 و جذب غذا کند و محتاج نماید عروق را بمص بعد مص که منجمی فم معده گردد و بقاضی منجم گاهی این حرارت دارد از خارج بسبب اشتداد هوا می عارض بر بدن
 چون منجمت طحال آن و اجابت بسوی منجم حاجت دائم بدل باشد بر آنکه بدن منجم سباب محله را بشیرت قبول کند و گاهی کثرت شکر و اشتداد
 سبب این باشد چون درینجا حرارت باطنی منجم محله باشد و لا سیما اگر حرارت خارجی یا معنوت اضعف ماسک بود و اعضا مفتقر بقدر آرد و جذب از عروق
 مشتد شود و عروق منجم منجم بدین گردد و تا معده منجمی شود و گاهی بسبب اشتداد اعضا و افتاد آنها بسوی غذا البذا و افراط کثیر با جوع طول امتیاز
 مستطاد که محله بدن میباید و گاهی بسبب ضعف قوت ماسکه بدن عارض میشود و بنا بر عدم قدرت منجم طوبات و حفظ آن بقای محملات طبیعی
 بلا اتعاض پس محله مفطر و شوق بسوی سد بدل دوام نماید و گاهی بسبب یدان و حیاتی که با برودت بسوی طعومات کنند و آنرا بخورند و بدن
 معده را گرسنگی گذارند و بداند که شهوت کلی کثیر و بسوی سبات و موت می انجامد بطریق منجم سباب مذکور باید که اولاً از بعضی سبب سبب منجم
 ضعیف است یا قوی و بر از بسیاری آید یا اندک اگر ضعیف منجم کثرت بر از میان کند حال قنط عطش و کثرت نفع دریافت نمایند اگر از این کند و برودت هوا
 مطبوع نیز یافته شود و دیگر علامات سوزن از جوع بارد معده هم بود بسبب این مرض برودت فم معده باشد و اگر کثرت نفع انکار کند حال ترشی و مان آرزو عیشت
 و قنط دریافت کنند اگر از این کند سوال نمایند که وقت ناخوردن غذا اشتد لذت و حرقت در معده که بدون خوردن ساکن نشود محسوس میگردد یا نه و اجابت
 قوی میشود و این اگر از این نماید پیش کثرت انصباب سودا باشد و اگر از اندک و قنط کند بسبب منجم منجم فم معده باشد اگر این آثار نیز از این سبب منجم باشد
 و اگر با وجود ضعف منجم قنط بر از کثرت عطش بیان کند و آن سائر علامات حرارت مثل گرمی لمس حشای و خاشنه و تلخی و من و انتفاع بمبروات نیز باشد
 سببش حرارت معده و بدن باشد و اگر منجم قوی و قنط بر از کثرت عطش سوال کنند اگر باشد حال فم معده اتفاق سوزن کثرت جوع
 و غشید گرسنگی مفطر و حمام و حرکت غلیظ بر سوزن اگر از این سبب منجم سبب منجم گرم طبعی موجود بود و نیز از این سبب سبب سبب سبب
 شد و تداخل بدن باشد و لا حال فم معده تنفرات کثیر با جوع طول یا حیات مستطاد و یا اراض محله و دیگر معلوم کنند اگر باشد سبب اشتداد و یا اعضا
 بسوی غذا باشد و شدت جوع و قنط صبر بران و اسراف و اکل حتی که بر معده ثقل آرد و دفع او بقی یا اسهال نماید و ضعف قوت و نیز از این سبب سبب سبب
 و اگر چه اندک باشد نیز از اکل این نوع است و اگر عیشت منجم بدن ضعیف قوت آثار مذکور یافته نشود و بر از تمام بسیار غیر منجم باید و ضعیف منجم بسیار
 و بدین سبب می گردد و سببش ضعف قوت ماسکه بدن یا معده باشد و اگر علامات و یدان شک مثل حساس حرکت و حدود آن از اسباب بسوی سوزن و جوع آن

علاج شهوت کبیری از افطار اعضا

شرکت اندر ولایتی و شریعت به هر یک و تولد و عرق کاو زبان و گلاب بر کبک پنج لوله حل کرده بدینند وقت شام میل کنند که دانه سیل بر کبک باشد راوشدار
لوئی علوی خان نهانسته آمیزه بارالحم ساده نه لوله بدینند و اغذیه کثیر اغذا مثل مصلح لحم حلال روزی اندک نکند بخند و فیه بدیند خوردن اغذیه غلیظه مثل سر
و غیره که مستطوره نشاند نیز مفید است و جلد کند که از بدن او چیزی تحلیل نگردد و این بمسجد مسام بتدبیریکه در قسم بالا گذشت باید کرد و حفظ طبیعت از لطیف تمثیل
اشرب مسطوره و تغذیه پیشتر حصصیه سهاتی نمایند شیخ میفاید کسی را که این علت عقب عمیات و استفراغات عارض شود واجب است که او را غذا دهند
بدانچه درم معده باقی ماند از وسوات که روی الجوه بر ناسد مثل روغن بادام شیرین و کشمش ظاهر بدن نمایند همچنین است علاج این مرض که بسبب تحلیل کثیر عارض
گردد و باید که صاحب این نوع از جمع الکلب سختجات و شرابها قرض نماید بلکه تغذیه با طعم یارده کنند و از خارج طلا بمسدات مسام مثل روغن آسن مخصوصاً
آن و شل شب بمانی در سرکه حل کرده باید کرد و غسل آب سرد کنند اگر آنکه مانع بود و واجب است که اغذیه ایشان بارد لرز غلیظه مثل بطون و عقودات دندان
فطیر باشد و هرگاه ازین تعبیر نفیع یا بنده اندک اندک تدریج ترک نمایند و ملافی عالم آن کنند و دلک شخصی که سبب جوع کلی و تخلف بین باشد حساب
کامل گوید که اگر این علت از قبیل استفراغات حادث شود صاحب او را اغذیه کثیر غذا در روزی سه چهار وعقه اندک اندک بدینند تا معده او را
بهضم نماید و بران نقل بناد و جلد کند که از بدن او چیزی تحلیل نگردد و بتدبیر مسام مثل استحمام آب سرد و آبکی دران شب چوشانیده باشند و شستن در
مواعظ بار و مسح بدن بروغن آسن روغن گل خلاف دانندان طبری گفته واجب است که صاحب این علت را خلقت بدینند اگر احتمال کند
او فهم نماید و صاحب این نوع محتاج با سخنان معده نیست بلکه امر با تسهل آل بزنی نمایند و از ریاضت منع کنند و شراب نوزوشانند و چون بدن او مبتلی
گرد و این مشهورت زائل شود و جو طبیعت خود نماید و اگر این مرض با سردی هم معده مرکب شود مشهورت کلی حقیقی باشد و علاجهش بدانچه سابق گذشت
از تشغین هم معده و خوراندن اطعمه و سمه در ابتدای طعام و حفظ او از بهر سیدن تخمیه یا سوخته و انحالال طبیعت باید کرد پس اگر طبیعت منحل گردد و سو
استمراره بعد علاج آن آنچه مذکور شد با جزاء و تحفظ نمایند این الیاس گوید که اگر از استفراغ یا جوع طولی باشد و جمله اعضا غذا طلب کنند و از فیض
شهوت آنهاست باید که علیعلی از تعب و ششی و رکوب حرکات بدنی و نفسانی کل عملات حمام مندر کنند و حفظ طبیعت از تلپین نمایند همچنین می نویسد که
طبیعت باین نوع منحل مجیب نمی باشد و چون خود بخود منحل گردد دلالت بر صحت نماید بخلاف انواع دیگر و ظهور شروع ترش نیز دلیل محمود
و باید که در روزی برای غذا بارالحم وزده بقیفه نیم شربت و کباب چوزه مرغ و هند و بعض شکو روغن بادام خشخاش تناول نمایند و مسکه و مشک
بخوران سمیه و نخورد و بالجملة اصحاب این علت را با اغذیه لغزه و سمه غذا سازند و از جو المنوس قوالهضرم ششیایی زیاده شور و مفتوح و مسخن حرزا واجب
شمارند و هرگز گوید که در شربت خلاصه فرط استفراغ یا تحلیل کثیر چنانچه تأمین را افتد خوراندن اشیای حاو و سمه و دهنی از مسکه و ادیان خصوصاً

داخل مثل تناول اشیا یا بار و یا خارجی مثل مشی در برف و آتش غسل آب سرد و کثیف شوند و گاهی این مرض از کثرت استفراغ اخلاط حاره و از انصباب
بلغم بر فم معده و از ضعف اشتها بسبب حرارت نیز افتد و در میانه نوشته که این مرض سه نوع است اول حادث از سوء مزاج بارد و عارض فم معده قائل
قوت جذب مع نقصان غذا و حاجت اعضا بسوی آن دوم حادث از سوء مزاج بارد مع بلغم زجاجی گفته که بر حده نقل از مزاج آنرا فاسد کند و از فاسد
نمایه قوت جاذبه را ضعیف کند و از شهوت را بکسر اند پس اگر است غذا عارض شود و از تهیبت غذا از بدن شقیح گردد و عروق اعضا و سقوط شهوت و غشی عادت
گرد و سهوم حادث از ضعف شدید در فم معده با حرارت قوی و جمیع بدن قبول سمرقندی این نوع سهوم معنی بلغم غشی است شقیح الیسیل بر علی و بیان کرده
و برای و بال مستقل وضع کرده و بعضی متاخرین عرض آن قسم سوم حادث از خلط رفیق باغشی یا منفرای نوشته اند باجماع سبب آن اگر عروق سوء مزاج بارد
منفرد و فم معده باشد قوت جذب را باطل کند و این باطلان و جمیع معده سلسله است پس بسبب باطلان قوت جذب فم معده از امتصاص
عروق و از لزج سودا و دغغه آن آگاه گردد تا شهوت طعام و نمایه بسبب باطلان قوت جذب معاجله را فرود بردن یک نشانه شکل گرد و شقیح اعضا بسوی غذا
بر حال نوشیدن باشد زیرا که از در و بلع بمحاربت قوت جاذبه بلع معده تمام میشود و اگر فم غلیظ لزج باشد که فم معده را در پوشد طبیعت دفع آن کیشد و از جذب غیر
کنند با وجود آنکه بلغم لظیف معده میان جرم و میان سوای مدغغه حاصل باشد و بدان سبب سودا و از لظیف سودا و اثر امتصاص عروق که تقاضای اعضا است
میکنند خبردار گردد تا اگر سنگی ظاهر شود و اگر اخلاط رفیق باشد که در جرم فم معده نافذ شود و در لیف آن منتشر گردد و مزاج آنرا فاسد کند طبیعت دفع آن متحرک
گردد و باطنه ضعیف شود و بسبب استرخا و شهوت باطل گردد و الحاصل نشان این مرض ضعف و سقوط قوت و لاغری بدن روز بروز و باطلان شهوت
طعام عروق غشی احیا نمائند و حکام مرض است و ظریف تشخیص سبب نشانه این بهمانست که تشخیص سبب امراض معده گذشت پس اگر علامات بروقت
سافج یافته شود پیش همان باشد و کدک اگر آثار خلط بلغم یا صفراوی مدرک گردد و الیفا فمزین نفس وقت و قصر و صلابت آن احساس سردی در فم معده
نه گام گذشتن است بر آن در آخر عرض عند سببهای بر دو مقهور شدن حرارت غریزی از لکلال بروقت است و فم معده یا شرب مثل سفوف یا و سول
استفراغ اخلاط حاره بود و آروغ ترش و دغانی و فساد غذا نشان انصباب بلغم بر فم معده باشد و وجود حرارت و سرعت نبض مخالف و مع حقدان عکس
ضعف اشتها بسبب حرارت است و از دغغه نشانی و تنوع دال بر نفوذ مواد رفیق و جرم معده و انتشار آن در لیف و است علاج در حالت غشی بهانیدن
آب سرد و یا گلاب سرد در مزاج هر دو گرم کرده و در مزاج بار و بر جرم و بیایندن اشیا یا خوشبو و خوشبوای گرم مثل مشک و عنبر و شکر و سرکه و شراب بجمانی و
یسوسن پوزخ مزج بریان سها و سبب رفیق بریان کرده طین مخزن بعد و در مزاج گلاب خیار و لیسن است و با حکم و الیفا آنها نوزاد و رفیق خیر
و رفیق و سوسن کشیدن بر کشیدن سوی و مخصوصا سوی صلیخ و ناصیه فرو بردن سولنا در دست پاهای دردن نشانه ای باریک کشیدن گچ شش و نشان
طبل برای غنای طبیعت و تخمیرند مغز معده و جوار الی و کذا و از الی و کذا و است مثل گل سرخ و صلیک و سبب طبیعت عود و مسک است
و نام آس و یسوسن هر چه در علاج غشی مذکور شد عمل آن در چنان غشی و فاقه یا بند و به شرب یا زاینده انبساط بجمانی یا گلاب عرق بید مشک و عرق گلاب
یا شراب منروج بحر قیاس مذکور یا شربت سبب آب آن تر نموده بدینند از معده و اسهال بر سرعت طرف جگر نافذ گردد و یا بار الی و کذا و علق چکانند و اگر اندکی صفت
یا شراب بجمانی یا بار الی و کذا و یا شراب از شربت بادنجی و پوره درم یا اگر کفشد علی درم یا یسوسن سه درم نبوشانند و اگر خواهند مصطک نیز افزایند
و باغذیر مسطح اند فضا هم مثل شور یا از لحوم فاضله چون گوشت خزه مزج یا در مزاج یا تهو یا کبک بخود و زیره و دارچینی و عود و غذا سازند و مثل قهیه
مجمول از لحوم مذکور و مانند آن با بازیر حاره و شراب بجمانی بدینند تا اعضا بدان قوت یابند و بعد از آن بهر تعدیل اصلاح معده جوارشات حاره
مثل جارش مصطک و عود و عنبر مانند آن و اطریفات بکار برند و اضمه حاره از لادن و مسک و صندل و صلیک و عود و عنبر مانند آن بر عرق مصطک
و اندکی شراب سرشته گرم کرده بر معده احتمالی نمایند و اگر سفلی یسوسن حاضر باشد یک جزو او داخل کنند و بتدبیر شهوت بجمانی و علاج امراض معده بار
بر اند یا بجمالی که از بلغم غلیظ یا رفیق باغشی یا صفراوی باشد و حکام غشی تدبیر مفیده مذکور به کار برند و در حالت افاقه

و پودینه و پوست ترنج و زعفران و سنبل و اندک مشک متوکل ساخته بوی آن رسانند و عنبر و خوشی با آنها آن با صواب بلبل بوق و کشیدن بوی بنگ و غیره و غصه که میان ابدام و سبابه است بخت و ایصال و طاری معده و مفاصل و میسون و نهادن کعب مخلول میسون بر معده باید کرد و چون افاده شد مار و خوشانند بعد بکینز بکینز و آنرا با خود درست و اندکی زیره بزرگ و چون نیم بخت شود قدری زیت انفاق بر آن بریزند و بعد بکینز و دانه و بکینز متوکل ساخته بپزند تا تمام بخفته شود و آب اندک باند پس قدری آبکاه و آب لیو یا آب سیب ترش یا آب ترش بر آن ریخته تا بش بزمک و دوش داده و فرو آرند بعد سداب تازه قطع کرده بر سر آن اندازند و بوی آن بدو رسانند و امر بچشیدن آن کنند و اگر خواهند شور با گوشت آن بهر شکلی این شهودت طعام حرکت و قوت را یاری دهد و بعد چون تحمل باشد ایاج فیکر بپزند و الا سحرینیا و تریاق و انور و سیا و دوا را اگر کم و حتر یا اندک بقون یا جوارش بزرگوارند

جمیع الغشی

و آن قسمی از جمیع است که صاحب آن بگرنگی صبر تواند کرد و چون وقت جمیع در طعام تاخیر شود غشی بر آن افتد و قوت آن ساقط شود و فرق دین مرض و در بول میوس آنست که درین معده عائق از غذا نباشد بخلایف بول میوس و سبابین ضعیف شدید و در معده با حرارت قوی و در آن و در جمیع بدن هست که سبب حرارت شد یا عضلات محال حرارت معده و وقت گرسنگی اشتداد نماید و تحمل از حفر آن بسیار آید و بنا بر کثرت مشارکت میان قلب فم معده قاریب نیز ضرر آن میرسد غشی عارض میگردد و چون فم معده معذک ضعیف بود هنگام گرسنگی رطوبات ردیه بر آن انقباض پیدا و در آن وقت عروض غشی زیاده تروشد بدتر میاشد و ایضا سبب بکینز اعضا تحلیله و تقاضای غذا بیشتر میشود و معده بنا بر ضعف خود از آن تهصاص عرونی تکلیفی می یابد و ازیت او قلب سناوی میگردد و باعث غشی میشود و این مرض گاهی عقب تخمه متواتر و افتاد بکینز بسوی غذا و ضعف جمیع قوای حاد میشود و چون گرسنگی شدت یکنفرج قلب گرم میگردد و حرارت و در آن شغل میشود و این غشی می افتد و بیشتر از سوار گشتی و سفر بسیار در دریا عارض میگردد و از غل بکدر و ریاضت و تاخیر غذا از وقت او به نفعات کثیر یا قنات و تناول بحوم غلیظ صبح و شام باشد و غذای خود را باغذیه لطیفه بدل گرداند یا بیک نفعه ضعیف بخورد و آن الم رساند قلب و از انقباض غذا از آن بکینز بسوی او میرسد پس گرم گردد و صاحب غشی بهمیرسد و از بعضی از جمیع است که چون صاحب او گرسنه شود غشی بر آن افتد و علامت این مرض گرسنگی و کرب و لیس و تبض طبعیت و شدت گرسنگی و عروض غشی اگر وقت گرسنگی طعام حاضر نباشد و وجود دیگر علامات سوء مزاج حاده که تشخیص امراض معده مذکور شد علاج و در حالت غشی تدریجاً غشی باید چنانچه رجوع بقری گشت و وقت افاده از آن سبب کند و شیره زرشک در گلاب عرق کیوژده بر آرد و شربت انار و قنطیرین مخل کرده بنوشند و هرگاه گرسنه شوند همان وقت غذا خورند و غذای آن که در آب اندر سبب یا شربت فواکه یا آب پیچیده های سر و گیک شل و لیمو ترشی ترنج ترکرده باشد باید خورد و غذا بسیار اندازند و وقت گرسنگی دیر نشود و یکجیمین با ده حریم و گلاب پانزده درم یا شربت سیب یا حامض بهر از اجد و درم و آب سرد حل کرده بنوشند و غذا فزوده زرشکیه ایا حاصیه حصیه یاقریندی هر که کم باشد با سفر بادام یکینز آب خوره یا سیب یا در آن نان شرب کرده بخورند و اگر قوت ضعیف بسیار باشد بجزیره مرغ دهند و بعد از آن سارند و میرد که در علاج امراض معده از سوء مزاج حاد گشت باید کرد و وضع از خواب بسیار و عدم تاخیر طعام و تناول طعام بارد و با فاعل القوة مقوی معده نمایند چه طعام جامد مرغی معده و مزبضعه آن و مورت گشتی معین تجلیل روح و سقوط قوت است بخلایف بارد و با فاعل که آن بر فعلی جمیع و تشایب معده و بدان سبب ثوران اشتها و جمیع حرارت غریزی از انشمار و تکلیف مسام و تقویت قوت و منع روح از تحلیله میکن رسا تر بخورد و او جل معده حاد گشت با فاعل از زرد طبری گوید که شخصی با کتفه بسیار عارض گردد و بدان او محتاج بنما باشد و غذا ایضا بد ازین جهت قوت و وضع ضعیف شود و صاحب این علت خاطر است با آنها ابتدا را نمایند و صاحب او بتقویت معده و تعطیل آن تا آنکه معده تقویت یابد و چون معده تقویت یافت و مزاج فم معده او با خدال آید شهودت او بحال می آید و تقویت می یابد و قوت میسن می آید اگر در قوای او بهجت آنکه ممکن نیست تهیغای غذا و بدان مخرج بآن سنت و شهودت زیاده میگردد و بسیار است که بدان جهت قلب گرم میشود و بخار از آن بسوی دماغ غریقی میسر گردد پس عقب گرمی قلب جمیع و انتاب در فم معده بهم میرسد و از آن غشی که معروف غشی جمعی است حادث میگردد و علاج او آنست که چون کسی را اینها بهم رسد از بالیدان دست و پای او بلایست و بتن آنها نماید و بار چه مصلول بر قلب فم معده و مفاصل او بنید ازند و اندک شراب را برنج کثیر نموده سرد کرده

تجرب کنند. در اشیا خوشبو و معتدل الحرارة بوی آنرا که از غشی با فاقه یا پس نظر مزاج او نماید که آیا حار است و تغییر یافته یا او بر حال طبیعی فروست پس اگر گشت
و تغییر یافته باشد یا از اشیا خوشبو و معتدل الحرارة بوی آنرا که از غشی با فاقه یا پس نظر مزاج او نماید که آیا حار است و تغییر یافته یا او بر حال طبیعی فروست پس اگر گشت
بخوانند و خواب فرمایند اگر زمان تابستان باشد در موضع معتدل بریایین و یا در غشی و امر بزرگ جماع البته بایک روز و اگر طبیعت قبض گردد مشغول بکل آن گردند
و غرض از تابیدن بر او اغذیه و مراعات هضم آن باشد و طعام باخ و خردل و آنچه در آن فاضل باشد تناول نمایند و آن تدبیر مرغی دارند تا آنکه طبیعت او خود بخود منحل
و علامت نزول این حالت و دامن ازان آنست که اگر طبیعت قبض باشد منحل گردد و اگر خل باشد منقل شود و هرگاه هرگاه معتدل طبیعت باشد در حالت بر حجاج بدن
بسیار غذا نمایند و چون منحل گردد و دلالت میکند بر آنکه بدن او غنی از مواد و ترطیب بهم رسانیده و چون طبیعت خود بخود منحل باشد دلالت بر عدم اعتدای بدن
نمیکند و چون خود بخود منقل گردد و دلالت بر اغتزازای بدن می نماید و این جمیع چیز نیست که طبیعت منحل در آن نماید و صاحب این علامت را بنام قوی الغذا خوشبو
بنوشانند و از ریاضت منع نمایند و اگر زمانه زمستان باشد امر خواب بعد تناول طعام از اشیا تر و لبه در موضع پوشیده گرم کنند و بخیر موعده تمام اشیا طبیعت نمایند و در
بشم این خمیر و نمایند که بنام صاف بعد و شیشه را از بند بجات بخیر نمایند و اندک بنهند در آن ریزند و حرکت دهند تا بنام شیشه نماید و غایت و قهقه و شیشه را
بعد و در نور اندک مشک محض قوی زعفران و پوست میسب نرم گرفته و اندک بر گشته و بک با و در خمیر و فلفل و پودینه نری هم را بگویند و از بنام مذکور و بک
پوشد و یک روز یک شب بخیر کنند بعد از ششم و ادم نمایند این خمیر مشهور بشکینست و اگر مرض او حادث از طول سفر یا ترک تدبیر غلیظ و عاقبت من
و یا از فرط که و ریاضت باشد علاجش آنست که تدبیر فاقه از غشی بدینچه مذکور شد از دلک و است و پاد ایجاد نمایند و مزاج نمایند بعد از آنکه بفرود آمدن در
آب سرد و تناول طعام بعد از آن کنند اگر مزاج او حار است یافته باشد از آنچه مسطور گشت و اگر مزاجش متغیر نشده باشد گوشت حلال و بزغال و هر سیر و همنه
و باعتباری و در هیچ بخورند و اقدام طعام چرب نمایند و اشیا معتدل و نه گوسفند و جومات هم بخورند بلکه در آنچه آنچه موافق مزاج و خواش طبیعت باشد با
اقدام نمایند و مثل اشیا خوشبو با گوشت حلال و بزغال بخورند و بعضی اطباء اوائل اختیار نموده اند ترطیب و ماغ ایشان بر روغن بنفشه و شیر زنان و قاقا
نمیکند و در آن که بخت قوت ششاک است بسوی قلسب و فرموده اند از روغن قوت مطفیان میسرند و ماغ را از قبول بخارات حار منع میکنند و این طریق معتدل
این علامت است و چون این شیء متواتر و بی در پی عارض گردد و طبیب از علاج آن تساهل نماید مؤل بصرع گردد و بجهت آنکه از کثرت از غای بخارات
بسوی دماغ منسد میگردد و دماغ و انطاط آن فاسد میشود و بعضی انطاط سرد و دیگر در زیر که غشی نفخی حرارت و جمد آن و فسد انطاط است و بسبب آنکه ترقی
میگردد و بسوی دماغ با وجود فساد و برود آن پس مزاج دماغ بارور میشود و از جهت همین خوف اطباء حفظ مزاج دماغ و اصلاح اخلاط و اغذیه با و فنی و اصلاح اغذیه
نموده اند و اگر قاعی گوید که غشی بچطور از فاضای حرارت کند بگویند که بسبب ارت و اشتغال او در بعض اوقات ریاضت میباشد و بسبب فانی او نیز ریاضت بود و چون
بر مقدار خود زیاد گردد و بچشمی غشی حرارت است که در قایب بگردد و کنگر شغل میشود و بچشمی حرارت کثرت جوع است پس امر اشتغال آن نمایند چون خفیل باشد و
اشیای آن کنند چون کشیده و کلام طبیعی و در غشی نیست که طبیب بگوید که حرارت ناشی از طبیعت است یا قیاس بسوی غذا و شرابها هر شود و چون حرارت
کثرت می پذیرد و طبیعت مانای سیر و در آن چون ماده که اشتغال بدان نماید و حال آنکه بسوی خود کنیاید فانی گردد و مثل آتش که چون ماده را که اشتغال آن خود نمایند یا طبیعتی شود

عاش مغرط

این تنگی بسیار بد اگر هر دو اندام ششوت طعم که آن جرج است و از ششوت آب که آن عطش است گاهی مختل باشند و این از امور طبیعی و حسب و حال صحت باشند و چون از اعتدال با فراط و تفریط تجاوز کنند باید که بنحوا امور خارج از طبیعت باشند و نادر که آنها کرده شود تا بسوی اعتدال رجوع کنند لیکن فراط و ششوت طعم نام قدیمه که آن سود ختم سفید گردد و نیز در مجرای مطلوب باشد و از این جهت آنرا از اشیا بی خارج از طبیعتی نشمرند و مرض نخواند و که گاه تفریط و ششوت آب را چه انسان را اگر عطش کم باشد آنرا سرخس گویند و معالجه او طالب کفنی بخلاف آن هر دو قسم دیگر یعنی تفریط و ششوت غذا و فراط و ششوت آب که آن سرد و از اعراض ششوت و نادر که آنها طالب نماید و این فی الواقع نیست بسبب آنست این ششوت نیست بلکه بسبب دلالت بر آن از سود مزاج است زیرا که لابد با فراط و ششوت

بیشتر

بیشتر

بیشتر

بیشتر

استعمال نمایند صاحب کمال گوید کسی که عطش از سرد مزاج حاد مزاج باشد که بخیلین داده باب سرد باشد و یا آب از پیشونش نشیرد تخم خرفه در آب ریخته و یا به سبب
میخوشن رب ریاس یا رب آب اگر با القریع یا عصا خرفه دهند و این قرص صبح و شام استعمال نمایند تخم کدو تخم خیار و تخم بادنگاه تخم خرفه هر چهار درم
صمغ عربی کثیر انشاسته طباشیر صندل سفید هر یک و درم کاغذ از ربع درم تا نیم درم بقدر حاجت همه را سائیده به آب بملغول سرشته قرص سازند شربت از درم
تا شغال و با کمالا و قیبه از شربت مذکوره باب سرد میخسته بدنند معده صفت حاوی صغیر و تریج گویند که اگر بسبب شت حرارت معده یا بیوست آن باشد هر صبح
سکنجبین داده و گلاب عرق کاسنی هر واحد درم و یا آب انار ترش یا میخوشن هر واحد سه و قیبه باشد که سفید درم و یا آب صمغ و یا شربت آن و یا شربت رب
هر کدام که حاضر باشد درم و یا شیره تخم خرفه سه و قیبه مع شکر سفید درم و یا آب تربس و قیبه یا تر سندی و شکر سفید هر واحد درم و یا آب صمغ و یا شربت آن و یا شربت رب
و کذا شربت انار ترش یا میخوشن یا شربت غوره بشیره تخم خرفه و غذافره و حصص یا تر سندی یا زرشک فزادام و شکر و جراد که و و خیار هم فم معده نهند و این قرص
برای عطش حاد و شت از حرارت معده و قلس با فست صندل سفید و سرخ منفر تخم خیار منفر تخم کدو و هر واحد سه درم صمغ عربی انشاسته کثیرا هر واحد نیم درم تخم خرفه
و پنج درم طباشیر و درم کوفته بخیته بلعاب بملغول سرشته قرص سازند و در سایه خشک کرده یک شغال بسکنجبین یا شیره تخم خرفه بدنند مولف یعنی گویند اگر
عطش حاد و شت از مزاج حاد مزاج باشد سکنجبین شکری و آب انار چاشنی دار و آب سیب ترش آب انار بخار و آب تر سندی و شیره تخم خرفه و شیره تخم خیار
بشربت غوره و آب زرشک کنگر یا سکنجبین سفید جلی یا رب صمغ و یا شربت رب القریع بسکنجبین واکل امر و و سیب و نهادن دست و پا و یا با آب سرد
و تبرید معده بمساق و گلاب غذا لحم جدی بسکر که و آب حصص نافع ایملاتی و جرجانی می نویسد که آنچه از حرارت معده و شت غذا باشد سکنجبین یا آب
و آب فواکه ترش آب سرد دهند و بعد شربتین اشربه خواب نمایند تا برودت و رطوبت آنها بقدر بدن برسد و حسب که در قول سببی گذشت نیز سکنجبین
و این عرق تشنگی بنشانند بخریزه سندی و کدو تازه و منفر خیار و خیار بادنگاه همه مثل گلاب قطر کنند و گلاب باوی یا میزند و اندک کاغذ و ران مثل
و بوزن همه آب غوره یا آب ترنج یا آب تر سندی آمیزند و طباشیر انداخته بجای آب بدنند و اگر شراب غوار باشد عوض آب غوره و دیگر آبها شراب سفید قیق
با نان خشک پکائیده بان آب کدو آب خریزه سندی یا میزند و سرد کرده بجای آب دهند و بدانند که شراب منفر مزاج تام ترطیب کند و حضرت آب با دراز
و تشنگی بنشانند و خواب آور و لیکن اگر تشنه باشد شراب نشاید داد و اگر غلاب حام با شراب یا میزند و سرد کنند و ترطیب و سکین عطرش نماید و اگر تشنگی بسبب کث
در هوا گرم یا قریب آتش و آفتاب باشد دست و پای او را در آب سرد دهند و روغن گل سرد کرده بر سر او نهند یا بریزند و قیبه شش بر بدن تر سندی در دهان
و شستن تشنگی بنشانند کپلانی می نویسد که از مسکنات عطش روغن گل بر آب بارد و بر شیره تخم خرفه انداخته نوشیدن مست و قیبه صد ریزد از تشنگی بگریز خرفه
و در آب حصص شیره او بر آرد و آب چوب میزند و بر بدن سرد کرده و پارچه کتان بدان آلوده بر معده نهند و چون گرم گردد و تبدیل آن نمایند تا آنکه برودت محسوس
گردد و عطش ساکن شود و تبرید معده بگلاب نمایند و نهادن پاها در آب سرد مسکن تشنگی است اگر تابستان باشد و کثیرا نیم جز و در سفیدی بقیه حل کرده و منفر
تخم خیار سوخته آبیخته جهاساخته در سایه خشک کنند و در دهان نگاه دارند و این شربت سکن عطش از حرارت مست مساق یک و قیبه یک مثل گلاب بنفشه بنفشه
صاف کنند و آب سرد و طبل و نبات نیم طبل آبیخته بچوشانند تا بقوام آید و غذا اسفاناجیه قرصیه بالحم چم مرغ و جدی و باهی خورد و دهند و انوار و مساق و در
گیرند و خریزه سکین عطرش کنند کسی که محروم بسیار باشد یا خریزه بغایت شیرین باشد الطالکی گویند که آنچه از حرارت معده باشد علامتش شود این است
و یا آب سرد و معده برت بر عطش است و اگر ساکن نشود آب بسکر که آمیزند و شیره تازه و مار القریع و مار الشیره و آب خرفه و تر سندی بنوشند بعضی میخوشن
که آشامیدن عصا به ترش و سبب شت خواب بران بهترین جبین است بر طیب اعماق بدن است و خوابانی که اندکی ترشی و شت باشد در دهان شستن
و آب او فرو بردن تسکین بلیغ نماید و در غذا و مناسبت که چون تشنگی افراط کند آب سبب و روغن کا بنوشانند و اگر از آن تسکین نیابد قرض کاغذ و سکنجبین
خون عطش در سفر باشد تخم خرفه بسکر که یا سکنجبین بخورند و تخم خرفه کوفته سه بار در روغن تسقیه نموده اندک از آن خوردن دفع عطش را یا مستی آیر قیض عطش
حرارت عطش حیات مخوف است منفر تخم خیار منفر تخم کدو هر واحد یک جز و تخم کاغذ و تخم خرفه هر واحد نیم جز و رب السوس ربع جز و در آن خرفه با لعلانی قطرها

قرص ساخته در دهن یکی بعد دیگری نهند و شیر و خره با کجین ساهو یا لعاب بچول شیرین نیلو فروخته شود و پیستند و بکوبند و شکسته میخند و نوشیدن قاطع عطش است و شربت میمون چنین افشته آن دفع عطش میکند و پیستند و کاشفتنی قاطع عطش و نافع فی و تنوع است با آب پنجه به پهنه و برای اشع فی با شربت انار میخوشند و شربت بلیمه و آب انار برای عطش مفراط شیر و خره و آب و ترش برآورده بنوشند و اگر خره را با آب و خره ترش بکوبند و عند الحاجة آب و گلاب شیر برآورده بریند مال عطش فی است و شیر و خره و ترش میمون در آب برآورده نیات میخند و نوشیدن برای عطش طفل نافع و ایضا خوردن آله و کذا که در وضاد آن بر معده و نوشیدن خره در معده حی العالم و کذا برگ خره و اکل خام و پنجه آن و کذا آن شربت بلیمه و کذا گل کرم و کذا انواع زنگار و کذا عصا در عنب ثعلب ضما آن و کذا آب بلیمه و ترش و ترنجبین و قنوع شمش کذا شیر تازه و خوردن سفرجل و بچول سلم و آلو بخارا و بقله میانی و ریاس و حب لاس فی انار ترش که با هو و حاض قراضیا و غیره و سویق ترش و زره آلو سر و اوجده که عطش حار است و بچول اربطامی پسند پوست و دخت پیل سوخته در آب اندازند و قلیکه در آن نه نشین کرد آب صاف او بنوشند که نافع عطش مال فی است و برای عطش اطفال که در گرما حاضر شود و مغز کول که گاهی میخورد و در آب اندازند و در آن آب بچول و پسند و سبزی که در میان دانه آن بیاشند و آب ساینده بچول پسند و برگ نیم در آن بپزند و غلظت بنده پسند و آتش انداخته در آب بریند و در آن آب را سر نموده بنوشند که سکن عطش مفراط است و اگر یک پخته شتی سوخته خاکستر آن در آن کاسنی با ناخته آب تازه بسیار بر آن میزنند پس آن ظرف را بر ناف تشنه نگاه دارند برای تشنگی مفراط که آنرا بندی تونس گویند و گرمی و سوزگی نفع بخشد و آله و کذا کات میفید و در دهن و تشنگی سکن عطش است و پنجه کولی سینه و اگر پنجه غیر نمید و در دهن آن گذارند مجرب است و اگر نان شبینه آتش سوخته در آب اندازند و آب صاف آن بنوشند سکن عطش مفید نوع است و سولون و لای سوده آب شسته برنج ساهو سکن عطش مفراط است و ترنج کلاب و لعاب و بچول شیر و خیارین و قنوع ترشندی همه نافع بچول صاحب کله پسندی است و اگر عطش بسبب حرارت اعضا می باشد مثل قله برید باشد غیر صندل همراه شیر و خره و گلاب عرق بید و عرق صندل و عرق کاسنی و آب سرد برآورده شربت نیلو فروغ اهل کرده بریند و روغن کج بارد مثل خیار و باد زنگ صندل نیلو فروغ گلاب خلعت بپزند و صندل و کافور و برگ خره در گلاب پاشیده بر سینه و دل ضما کنند و نوشیدن شربت صندل و نیلو فروغ کاسنی و بید و روغن کج و روغن بومای بارد و زیر باد کش مبلبل بکلاب و قریب آب بر روف در با شمال نشینند و سرکشوف دارند و هوای بارد و تشنق نمایند و قیر و طی مبر بر سینه گذارند و باقی علاج سود مزاج حار را از ریه و قلب و تنبهاط نایب و هر چه با الاستطو شد نیز مفید شناسند و در شفا و عمل است که علی عطش کائن از حرارت قلب سکون و ساکن بارده طیب العوا و کثرت شتم بنفشه یا کافور یا صندل تفهید صدر آنرا در آب بپزند و در حای و صغیر و قنوع است که صغیر شربت سیب یا ترنج یا بلیمه یا صندل مبر و بر بنوشانند و غذا اما شیر و روغن گل بدیند و بر سینه جاده که در و خیار نشند و آب یا سیب یا صندل بر سینه ضما و کفند و ماء انجیر و آب تر بر سینه سر کرده و بنده و بنوراند بر بایسته زرشکیه و صغیر و رانیه بغیر ادم غذا سازند و بچول جاجانی و ایامانی و ایامی خانه سر کنند و در او ریاجین بارده خوشبو فو بار دهند و اشیا می سطور بپزند و در عکا و با قنوع کافور دهند و بپزند خیار و باد زنگ سر کرده سود دارد و گویند که ما القنوع و دوا و مسک بار و نیز نافع است

علاج عطش از پوست اعضا و حرارت و سبب آن

جانی که آثار پوست در باند بر طیب کوشند و روغن بادام الفلح المرطبات است و هر چه در علاج امراض معدة از سود مزاج یا پس گذشت بعمل آرد اگر حرارت نیز با پوست یا ریه و او پیغمبره مذکوره سابق ضم نمایند و باقی علاج از علاج امراض معدة از سود مزاج حار یا پس خد کنند و آنجا که اناراده صغرا و در باند علاج امراض معدة صغرا می نمایند و بعد فی و اسهال آشکارا شربت و اندامی مبرده مذکوره کنند و شربت رب فواکه و قنوع ترشندی و خوردن ساق مسک عطش صغرا می است صاحب کله می گویند که اگر عطش از رییس مفراط باشد آب شربتین بنوشند و ماء انجیر و ماء القنوع و لعاب بز و قطونا و لعاب بید و ماء انجیر و کذا سدیق و بچول که بر واحد مبر و میر و یا شامند و اگر از حرارت و سبب باشد این اشیا با ماء القنوع و آب تر بر و در بعضی الزین آب با جمع نمایند و منقر تخم که و منقر تخم نریزه و منقر تخم خیار و منقر تخم باد زنگ منقر باده و منقر خره هر دو چند در ضم بادام و کثیرا سر یک شده در رب اسوس بکیرم

خارج

و فصلی حادث موافقت کند و بقول صاحب حاوی صغیر و ترویج سکنجبین ده درم باب تریز یا شیوه تخم خرده هر کدام که باشد سه اوقیه حل کرده برین سر و بکشند و بنوشند و غذاها را شیر یا آب یا حصر سیم یا زرشکی سازند و فواکه میخوش و بقول تفسر و دوغ برین سر و کرده تناول نمایند و اگر آب چهار آب تریز هر چه حاضر باشد سه اوقیه بطبا شیر یا برنج غرض عطش حادث از شراب را نیز نافع بود طبری گوید که شراب کهنه مورت عطش است اگر مزاج شراب او حار و طب باشد پس طوبت را تمیل کند و برین را احتیاج بسوی آب برای رطوبت تحلیله افتد و اما کسی که مزاج او حار یا بس یا بار و یا بس یا بار و طب باشد شراب درین امر چه عطش پیدا نمیکند زیرا که تسخیر بار و تعدیل طب می کنند اما در مزاج حار صدامع و التهاب قبل از احداث عطش پیدا می کند و علاج کسی که او را عطش از شراب شراب کهنه یا صرف نبات شود و دوام نوشیدن ما را شیر است که در آن جفزی و طلع نیخته باشد سر و کرده و اطبای او را درین موضع وصف ما را شیر سرد نموده اند و اطبای متاخرین در غیر این موضع آنرا استعمال میکنند و چیزی بهتر از ما را شیر سرد و قطع شراب نمیدانند و البته احتقان باین فتنه نیست چو متشکک فتنه هفتاد درم غناب پیستان سر و احکاف عصی الراعی باقیه بر قطن ناسی درم در صر و بسته همه را مثل طبع فتنه بپزند بعد از وزن هفتاد درم ناصد درم از آن گرفته در او ناندازند و روغن بنفشه سبب درم و سفیدی رقیق بیضه پنج درم و لعاب پنبول پنج درم داخل کرده حل نمایند تا همه پاکیزه گردد پس آن را بر روز و دفعه صبح و شام فتنه کنند و این وقتی است که شراب غیر عطش پیدا نکرده باشد و اگر کبد یا معده یا قلب را گرم کرده باشد اول اصلاح آن عضو کنند بعد توجه تسکین عطش نمایند و اصلاح عضو نیست که اگر خون گرم شده باشد بفسد باکی نیست اگر قوت و سائر قوانین فصد را واجب کند و از آن نافع منع کنند و اما ثوم برای مزاج حار یا بس یا بار و یا بس مورت عطش است و در مزاج بار و طب یا حار طب یا کرم که رطوبت مالمج باشد تسکین عطش بسیار چون عطش پیدا کنند بهترین اشیاء نوشیدن ما را شیر است و غرور و طعمه بار و بالفعل بالقوه و از فواکه نارنج خوش و ترش و امر و و شفتالو و علق هر واحد سر و کرده و اگر آنرا و انگور تازه و رقیق بسیار چون باب سر و کنند و از آن انتصاب نمایند و پوست تخم آن بپزند و اگر خون گرم شود شربت غناب بشیره تخم خرده سرد بنوشند و در علاج او بطریق تطیب مسکو که نمایند و اما بصل در جمیع امراض عطش بسیار می کند زیرا که حرارت و رطوبت در آن قریب از قسادی است پس تطیب برین و بر اسخان شدید قدرت ندارد و تسخیر او اقل از اسخان ثوم است و بر ترقیق رطوبت و تندی آن قدرت ندارد و جاری گردد و بر آن از آن فاسد شود و چون از آن اخلاط گرم شوند عطش حادث شود و علاجش چون این عطش قوی گردد و قوت قوی باشد فصد است پس تطیفه و شراب شراب معتدل مزاج کثیر رطوبت و برودت آب بسوی اعضا رساند و اما استعمال پیاز و سماغم برای آن نیست که عطش اساکن میکند لیکن آن دفع مضرت سموم رطوبت خلیف که در آن است یناید و بعضی او را ذکر نموده اند که این بخاصیتی است که در آن است و ابوالمهر ذکر کرده که استعمال او در سماغم برای آنست که عطش او را بپزد و نوشیده شود و کثرت آب رطوبت خود منع ازیت سماغم میکند و در آن خاصیت برای دفع سموم نیست و ابو محمد حرانی گفته کسی که وصف بصل در سماغم کرده خود را اول و اولس معلوم چالینوس است و وصف بصل بیکر کرده در بصل طلق را ایضا طبری گفته کسی که در کوب بحر تشنه شود تشنگی او یا بحسب بیجی اعضای او و آلات تنفس باشد و یا بحسب استقبال او یا بر این کسی که در بحر مستقبل بخوب سوار شود و عطش کند بر گرمی مزاج ریه باضطرار و آلات نماید به حالات او و بر گرمی مزاج معده او بر گرمی اصلی یا عارضی و بر گرمی مزاج کبد او در مزاج اصلی و حادث و علاجش فصد است و لازم ما را شیر که در آن غناب جفزی نیخته باشد باندک کافور و سکنجبین ساده و تضید صمد را و بخرقه سرد برین و اقمه بار و بالقوه و بالفعل مثل حصریات بخورده مرغ طب سرد و شامیدن پست فوکل باب گرم بدنات همراه جلاب و برن و امثال آن از تدبیر و آنچه شرم او دائم و حسب بعضی الراعی و کل سرخ و بنفشه است و سر که اندک کافور در آن گذارند باشد و از آنچه قطع این عطش میکنند تضید کبد و صمد را و باین ضماوت آب برگ پنبول و برگ بارینگ و آب عیب میخوش بر آزند و درین آبها قدری از صندل سفید اندک شیان یا شیان و اندکی سرکه و چیزی از کافور حل کنند و در آن خرده کتان آلوده بر سینه و جگر نهند و تمام علاج او اینست که فتنه با ما را شیر و لعاب بر قطن ناسی و سفیده پیضه رقیق با سم آمیخته سر و کرده است و در مکان او آب بپاشند و پاکش بچکانند و حوالی او خلاف و کل سرخ و بنفشه و حمالج و نیلوفر و شامه سفرد و آب سرد تر کرده فرش کنند اینهمه وقتی است که حال تسع باشد و چون حال از استعمال این تدبیر ضیق باشد ما را شیر یا شامه و امر و و فرش در آب سرد نمادند آنرا

دوقوع عرق دار چینی شناسیدم و در آخر قیاح ثانی نفرت از شرب آب یافتیم بعد از آن در وریول شروع گردید چنانکه عذراقت زیاده برده بار در دست یک نیم ساعت رسید و هر مرتبه مقدار کثیره سائل پیشین صحت حاصل گردید باذن اله تعالی

علاج عطش از تناول لحم افیون و فریون

و اشغال آن ادویه سمیه باید که تا یک هفته شیرین تر از نیم آمار روغن گاوی و چهار و نیم توله نباتی توله بدیند و غذا آتش جو یا اسفناج و زعفران در گوشت بچه بزرگال بمان سازند و وقت عصر آب کدو یا خیار نه توله شربت نیلوفر چهار توله قرص طباشیر کافوری سه ماشه بدیند و چون دیر کشد مارا بچین نوشانند و مفرحات باردو بکار برند و باقی تدبیر از باب سموم گرفته بعمل آید و این نوع بقول ابن سیرا بیون تا بوقت مرگ میباشند با بخله سار سیر دات و مطبات استعمال نمایند و مفرحات باردو کافوری تناول کنند و شیر کدو در روغن بنفشه و مارا شیر بار روغن بنفشه و مارا خیار و مارا القوع و آب تر بر و هر چه مرطب بود بتوشند و بخورند و روغن گاوی و کیکوترین ادهان است اکثر آن نمایند طبعی گوید که تناول محوم افاعی عطش است بوی سببی که فریون عطش می آرد و تحلیل رطوبات حتی که اصلی از آن می نماید و اما در اسخان اعضا از داخل نیست زیرا که احراق اعضا و تشیظ آن میکنند و اول درجات احراق و تشیظ اسخان است لیکن میان نخوت فرق است و این نخوت نار عروق است اندک باشد یا بسیار و نخوت نوم و نفعل نخوتی قریب بلائمت است و در اسخان نار البته ملائمت نیست پس در اسخان فریون ملائمت نیست بلکه تشیظ و احراق است نمی بینی در اطلیه دار العلب که امر با تحلیظ اندک از آن در آب بسیار و طلالی خفیف بدان میکنند و لبسات که جلد را میسوزد پس باقیای رطوبت عطش می آرد و علاجش تطبیط است چنانچه سابق مذکور شد و اما محوم افاعی قائم مقام ادویه سمویه است که در بدن غوص میکنند و تحضن بسیار از شل و رایج که در طول زمان اثر میکنند حتی که غوص می نماید از اجزای لطیفه او در اعضا و محوم افاعی چون بر بدن دارد و میشو و اول قلب اگر گرم میگردد و بعد سار عرقها اصلیه را بعد از آن این فعل بطبقه معده میکند و با اعضا تشیظ می نماید و آنرا فاسد میکند و تحلیل قوامی او بیناید و بعضی او اکل فکر کرده اند که در کرم و ملوح است بوزن مستغرق اخلاط رطوبیه و مسخنی اعضاست و آنچه اول گفتیم صحیح است و علاج عطش و علاج مرکب میان علاج سموم و تشیظ حرارت است و کسیکه او را این عطش بهر سبب این نوع بدیند و بعد مارا شیر و نسجه نفوق اینست تخم کاسنی تخم کاهو تخم خرفه تخم کشمش برگ کاسنی صحرایی مسالیم انگور تر منهدی آلو بخارا غناب بوقشتر کوفته زرشک منقش گل سرخ انار دانه مر کشین خشک همه را یک یک کف جمع نموده و کوفتی را کوفته و در آن کوفته برات را آب بقا تازه انداخته یک شبانه روز بگذرانند و روز دیگر از آن یک قهق نه بار بنوشند و چون روز بر آید قهق مارا شیر بچین بخورند و در هر سه روز تجدید ادویه و راسب کنند و گاهی این قرص همراه راسب میدهند تخم خرفه طباشیر صمغ عربی نشاسته کثیرا هر واحد دو درم ترنجبین گل سرخ هر واحد سه درم تخم کشمش تخم کاسنی هر واحد دو درم مغر تخم بادرنگ مغر تخم خیار هر واحد دو درم کافور صمغ درم ریوند چینی یک نیم درم عصا زرشک پنج درم صندل سفید پنج درم کوفته بجنیه لباب بزر قهق و سار شسته قرص سازند هر قرص وزن دو درم و هر روز یک قرص با پانزده درم کلنجبین و لبست درم مارا خیار ترش و یاده درم مارا القوع مشوی بهر بدیند و صفت استخراج این آب در سار حار گتیم و در بعضی را بدخول حمام امر کنند و در آن جلوس را طول نهند و هنگام خروج از حمام روغن بنفشه و روغن نیلوفر مالند و اگر به روغن گل ترش نمانند بلکه نیست بهر آنکه با وجود حفظ رطوبت که بدن علیل استفاده آن از حمام نموده روح ماده که حدت یافته میکند و گاهی این شربت عوض آب و تخم بر نهار و سیری می نوشند آب سبب بچونش و شیرین و آب انار شیرین و بچونش و آب به شیرین و ترش و در و چینی بر آرد و با نصف وزن آن گلاب داخل کرده چوش خفیف اوده و کوفته نبات اندازند و سیرند تا آگاه بگردد از بده از آتش فرو آورده صاف کرده سرد کنند و اگر خواهند تا با یا بچین بنوشند و با و با این شربت را بر برف سرد کرده میدارند و گفته که این تنها صحت می بخشند و گاهی امر بقصد کرده میشود چون ضرر کچم افاعی در همه بدن تشیظ گردد و دام که کسایت ایوب در عضوی از اعضا او شل قلب و باغ باشد فصد کنند و عجب نیست که در اول سموم و مانند آن از ادویه سمویه فصد نباید کرد و در جمیع بدن تشیظ نگردد و در هنگام آتش از آن با خطر فصد کنند و ابو عیسی حراسه کسیر را که کچم افاعی بخورد و امر لقی مدام می نمود عقب هر طعام که بخورد و آن جماعتی را علاج لقی نموده و با و با هر از سبب آن سوال کرد پس گفت که قی تطبیط بدن بطریق عوض و البته ثانی میکند و این بهر آنست که فریبی بدن بیناید و کچم و تخم می آرد زیرا که بجاری پاک میگردد و بدن غذا بسیار میکند و اما بطریق طبیعت قی

و بقصد اول قی در عطش متولد از محرم افای منفی نیست و هرگاه انسان تریاق کثیر تناول نماید و در عطش پیدا کند پس شک نیست که توله عطش از محرم افای و فزونیست و در معالجه او بهین طریق سلوک نمایند علاج عطش از تناول برف و حدوث عطش از آن بایسب شدت برودت آن باشد که فم معدة را ذیبت و سپس حرارت بسوی آن متوجه گردد و عطش آرد و بایسب احداث کثافت و قبض در فم معدة باشد پس طبیعت محتاج بسوی آب سائل بهر از آن کثافت گردد و بایسب حرارت ناری و پس از حنی آن باشد بهر آنکه برف مرکب از اجزای دخیانیست پس در و آن بر بدن از حرارت بدن برودت عارضی آن را کم می شود و سختی اصلی ظاهر میگردد و بهنجبت عطش می آرد و باطله سکنجین بدین آب گرم جرمه بنوشند و زنجبیل مربی و آله مربی و لایله مربی و شربت لیون و نارنج مسکن این عطش است علاج عطش از کثرت عمل مهمل پست جو نان خشک در آب انار یا آب غوره ترنوده بخورند و تنهین بدن بروغن بنفشه و که در بادام و مانند آن برای تطبیق نمایند و اگر قبل از تنهین بحام معتدل نشینند تا آنکه در جلد نرمی محسوس گردد و بعد از آن روغن بالند تطبیق آید و واسرعه حاصل شود و باید که حام آلوده گرم نباشد که عرف آرد و چه درین مرض از آمدن عرق و هر چه محلل و محفف از ادویه و اموری و بنی و نفسانی بود و از آنرا از آن واجب است و صریحات بر برف سرد کرده سو دارد و هر چه در نوع عطش جارگشت مفید باشد گویند که نوشیدن آب کاسنی یا عرق آن بپست دم باشد که دم و یا دوغ و یا آب سیب و به مع برف مفید است و غذا حصیه در شکم و در مانیه یعنی مفرور آتفا و مفرور ترنج بدین هرگاه اسن از سچ گردد و این بعد در روز از تناول ادویه مسهل باشد و شیخ میفرماید که مستقر صبر نماید بر عطشی که استفراغ مورت آن گردیده تا آنکه هضم او قوی گردد و طبری گوید عطش که عقب استفراغ بدو باشد هرگاه دو حسب مزاج شارب مرکب کنند عمل تمام نماید و عطش البته حادث نشود بلکه عطش را زایل کند و معرث عطش گردد چون دو فوق مزاج شارب و فوق قوت آن باشد و یا فاسد گردد و تالیف او عمل کثیر نماید پس آن مورت عطش شود بسبب تحلیل او و طوبات اصلیه را و اوقاتا از اعضا بسوی رطوبت و سخنان اعضای اصلیه دگای مورت تپ مطبقة و تپ دق میگردد و چون دو مورت عطش گردد علاجش انداختن بطبوع و مشروب مستطین چند نباتات میوه و نان شود و آب سرد و زیر با جات سافج و دلم جدی مطبوع آب و طالع یا بقول بطله شل کا هو اطا و کاسنی سرد کرده بخورد و شارب با جین مزج مزاج کثیر بنوشند و در تمام داخل شوند و در سیت معتدل تا ویر نشینند اگر عرق نیارد و اگر عرق آرد ویر نیاید نشیند و بعد آن ترنج بروغن بنفشه کنند و فاب در خانه معتدل الکلیفیت و استفراغ روغن بنفشه و شرب مارا الشیم و ترک جماع البته تا آنکه عطش و کسره را که عطش شدید عقب شارب و یا بهر سدا بید که بعد آن دو نخورد و اگر ضرورت داعی شرب آن باشد ادویه حاره از آن حذف کنند و بر لطیف از آن اقتضا نمایند چون تمر مندی و عناب و آلو بخارا و اصلح اوقات و افوق آن اختیار کنند و هرگاه عمل مسطر کنند عمل آن قطع کنند باقی و یا بدخول حام و یا تناول چیز کثیر بر معدة آن نماید مثل بزر قطونا و تخم خرفه و عطش عقب و او چون سچ نیارد و سلیم باشد و چون سچ و عطش آرد در آن خطر عظیم بود و جمع کنند در معالجه میان علاج سچ و علاج عطش و جمع میان این هر دو صعب است مگر آنکه طبیعت ماهر باشد پس زیاده کند و معالجه آن اهم را و حذر نماید از آنچسبه واقع شود و از فساد

علاج عطش از سرد مزاج معدة

و قلت عطش مع حرارت مزاج معدة این قسم بطبری و معالجات بقراطی نوشته و گفته که اکثریت عطش مع بر معدة بسبب عجیب است و آن اینست که معدة بار و آب قادر نبود و هضم کامل نکند پس آب غلیظ گردد و از معدة نماند نشود و زود بکشد سرد و متخفص گردد و در آن غلیظ شود و چون آب متخفص و غلیظ گردد و آنچه از رطوبت که در معدة است بدان مختلط شود و سرد گردد و تا تطبیق نیابد بسیرت نفوذ نکند و جگر و سایر اعضا محتاج بسوی آب باقی مانده و عطش واقع شود و علاج این اول استفراغ است و تضییع معدة باین ضار و بهر صطکه سنبلی نار دین همه را سائیده و قیر وطنی بروغن نار دین یا روغن قسط ساخته این ادویه آئینزد و نظر کنند که بر معدة عام در جمیع معدة است یا در فم یا در قعر آن پس هر موضع که باشد با جرمه بهنجبت آن تراشیده و دو ابران طلا کرده بر موضع ضار نمایند و حفظ علیل از تغییر مزاج بدن او نمایند و هرگاه تغییر شود و لا تبسکین مزاج او مشغول شوند بعد از آن بسوی معالجه خود کنند و اما غذای این علیل پس نظر کنند بسوی بر معدة که آن مع رطوبت است یا مع بیوست پس اگر رطوبت باشد تطبیق مای تا شفه و دلم محل مشوی غذا سازند و بنفشه کشته غیر مزوج بنوشند اگر آنکه خوف تغییر مزاج بدن باشد پس لنگ مزوج نمایند و شیرینی او بسلی سازند و مقدار طعام او بحسب قوت معدة و ضعف آن باشد و اگر برودت مع بیوست باشد غذا

اوشور برای اسهید با جاشه بقا به و فراخ سازند و در آن کج کراش غلیظ اندازند و از اطعمه آنچه حار و رطب مولد خون جدید بود اجازت دهند و شراب که میان کشته و نوب باشد
ممنوع میباشند و از آن البته اگر نماند و تصفیه معدة او باین ضما و نمایند بن سید دم تووری بوزیادین مصطک هر واحد و ثلث دوم برگ بمسفر صبر رطب واحد
پنج دم هر سه را سائیده بشراب کشته آغشته بدستور مذکور ضما و نمایند و بداند که تصفیه معدة برای بر مرض که خواهند وقت خامو معدة از غذا اجازت رست و با همگام او اخر تمام
و اما چون در معدة طعام یا شراب باشد تصفیه او البته جائز نبود و از جدیدترین اشیا برای کسیکه معدة او بار بود و عطش کثیر او را عارض گردانست که آب تنها نخورد بلکه
بشراب بیاورد و در آن درام ربع ست یکی سرعت وصول آب بقرب جگر و عروق و سایر اعضا و دوم اسحاق معدة و چون معدة نخوت با اعتدال یا بدفع جگر در دو
ایضا از اجو و اشیا برای او دلک خفیف معدة بدست در اوقات درختین آب گرم بران ست و همه آنچه معطر و خوشبو باشد برای آن نیکوست و اما قلیت عطش مع
حرارت معدة آن نیز از سبب عجب است و آن اینست که گاهی با وجود حرارت در معدة رطوبت رقیق شیرین باشد و یا از سرسبوی معدة بسبب حرارت آن طبعاً
بریزد و با طعام مختلط شود و بجزارت معدة گرم گردد و از آن نافع شود و با اعضا برسد پس اعضا از آن سیراب گردند و بهر این علت است آنچه و یا مقورید و کس
ذکر نموده که نوم مسکن عطش است و بدان اراده کرده که آن مسکن عطش کسی است که در معدة او رطوبت باشد و یا نازل شود از سر او بجزارت نوم رطوبات است بسبب
معدة و بسبب اعضا جاری گردد و با اعضا سیراب شوند همچنین هرگاه معدة حار بود و در آن طوبات باشد و یا از سر طوبات نزول نماید بسبب حرارت معدة و نتیجتاً
شود و بسبب آن گرم و لطیف گردد و در عروق نافع شود و با اعضا بدان سیراب شوند و بهین جهت عطش قلیت پذیرد و با وجود حرارت معدة و اما ضما و اولین نظر کنند
که حرارت در کدام موضع آنست آیا در فم یا در قعر آن پس تصفیه موضع حار آن با صند مسکن حرارت نمایند و در کبیب و هند ضما و از او نیز مسکن حرارت مقوی معدة
و معطر مثل فوفل و زیزیره قصبه آس و گل سرخ و آب سیب بخوش و آب عصبه الراعی و می العالم و مانند آن و اما غذا پس نظر کنند بسبب قوت معدة در هضم و غذای
موافق بحسب آن بدهند و اگر حرارت معین باشد و رطوبات که نازل میشود و جمع میگردد و ترتیب آن نماید غذای اوشور با صند میات مبرده و زیر اجازت سازند
و موافق ترین اغذیه مثل این علت زیر اجازت معدة آنست و اگر حرارت مع رطوبت باشد و کم است که این حرارت مع رطوبت بنا شد پس واجب است غذای او کم
جدی یا کوم حلال شیر خوار و بهترین اغذیه پیو و پیو مرغ است اما پیو مرغ مشوی باید ابقا به عطش که از برودت جگر او ورم آن و سده جگر یا با سارقا و
سور مزاج حار کلیه و لیسع افی افتد علاج هر واحد و مقام آن مسطور گردد و در کمال آنچه عرض امراض دیگر از میات و اورام باشد و اگر اکثر مزوال آن مرض ناسل
گردد و تند برش از علاج همان مرض اخذ کنند

اورام معدة

و آن حار یا بار بود و ماده ورم حار یا بجه هر حار باشد مثل خون و صفرا و یا بجزارت عارضی حار بود مثل بلغم چون بجهفونت گرم شود و سودا چون با خرق گرم گردد و ماده
ورم بارد بلغم یا سودا باشد و ورم دموی را فلفونی و ورم صفراوی را حمرة معدی و بقول شیخ الرئیس ما شرکونید و ورم لبنی را ورم و خود سودای را ورم صلب نمایند
و بقول جرجانی ورم معدة بیشتر دموی بود یا صفراوی و ورم صلب که تر افتد لیکن گاه باشد که آس دموی و صفراوی یا خمر صلب گردد و ورم لبنی نیز که تر افتد
و بقول گیلانی معدة نسبت بنغم ست و امراض لبنی اکثر در آن عارض شود بخلاف خون و صفرا که عرض اورام آنها و ظهور مثل عرض اورام لبنی در آن نمایانند
و از اسباب ورم معدة او جاع متظاوله است پس اگر درج معدة طول کند و از حسن تدبیر نازل نگردد و بداند که در خیا ورم ست و اینها احساس و جمع بسبب شکم و وجود ثقل در
معدة و ظهور تو در آن صند صفا اگر ورم در قدام باشد و درین بر پشت بخوابد و یا خفیف البدن باشد و عدم ظهور ورم و وجود احتمال معدة اگر ورم بسبب سوسه خلف باشد
دلیل ورم معدة است و اینها ورم معدة در اکثر انچه در درون خالی نباشد لیکن اگر حار بود تب و درد داشت باشد و اگر بار بود و نجفوت باشد طریق تشخیص اقسام این
ورم باید که نظر کنند اگر تب تیز و تشنگی غالب در ننگ چهره و زبان سرخ و درشت باشد ورم دموی بود و بده از بطلان اشتها و کرب و التهاب معدة و غلیظان و قوی
و وجه محدود ضرابان و احیاناً وقوع فی الدم قبل از ورم یا بعد از آن و دیگر آثار غلبه ورم نیز سوال کنند و اگر با وجود تیزی تب و شدت تشنگی زردی رنگ چهره و
زبان و بول و براز و فی صفراوی باشد ورم صفراوی بود و بعد از آن لبنی دهان و التهاب شدید و حرقت قوی و وجه ناخن در معدة و سقمه و اشتها و دیگر علامات

غلبه صفرا بر سینه و اگر تب نرم بود یا نبود و تشنگی نباشد و رنگ چهره رصاصی و زبان سفید و تهج وجه و شدت بیاض سفیدی چشم و نرم نرم نشسته بود و در موی بلغمی باشد
 معده از قنات اشتها و سوختن آب دهان و دیگر آثار غلبه بلغم سوال کنند و اگر با وجود نرمی تب یا عدم آن و قلت تشنگی و در موی صلب بود و رنگ روی و زبان
 مایل بسپاهی و تخافت بدن و تشنگی چشم و غرور آن و طول مرض بود و در موی سوداوی باشد بعد از آن از کثرت و سواس و افکار رویه و خفت نفس و خجسته و غم و غم و غم و غم
 ظاهر و دیگر علامات غلبه سودا پسند جالبینوسس گفته که در موی معده بخوف است و اگر در تهج اجزای معده بود و اعراض صعب تر و مخوف تر باشد و تهج میفرماید
 که در موی حار معده بسیار است که مودی با خلط از موی و سرسام و المی و یا میگردد و چون بدن خشک گردد و چشمها غائر شود و طبیعت نرم گردد و اسهال و قی کثرت
 پذیرد و تب و دل کم شود و صلابت معده بعدی رسد که زیر انگشت شکر گردد و بداند که در موی خراج گردیده و چون با وج معده سردی اطراف حادث گردد و دلیل قوی

تدبیر کلی اورام معده

علاج آن با ستفراغ مع قهیل مزاج و انضاج بعد از آن تحلیل نمایند و باید که در اعراضه و اطمینان و مشروبات این مرض ادویه قابضه عطریه در هر وقت بپاشند
 و لهذا گفته اند که هرگاه ادویه بخام در عضو شریف و رئیس استعمال کنند باید که ادویه قابضه نیز همراه باشد تا انحلال قوت عضو نگردد و از مسهل قوی و قوی حقیقت نمایند
 و در استعمال قی نظر باید که تر از اسهال غلیظ است و اگر چه بعضی استعمال بلبله و متون یا در مسهل این جائز داشته اند لیکن ترک آن اولی است و ایضا در موی اسهال
 کسبجین را استعمال نباید کرد و شربت بزوری در ابتدای اورام نباید داد و در استعمال مبررات مانع تسخ و خطای عظیم است و خدا در فرسمل موقوف دارند و نگاه
 تناول غذای نازک و نازک گویند که اگر در موی معده بود بالای معده ادویه گداخته و اگر کجاست باشد بر گاه و ضا و مغر فوس و آب سبب الشلب و کذا شربت آن
 در موی اقسام سفید و مهمل است و برگ نیم گرم کرده بر معده بچسبند و در همه اقسام نافع و لطیف غذا در موی اورام معده واجب است و عوصن آب عرق سبب الشلب
 بنوشند و هرگاه علامات خراج گردیدن در موی که مذکور شد پدید آید آنوقت علاج بدیهه معده که طعمه مسطور گردد باید کرد

علاج ورم و موی معده

منصه با سابق کنند و شیره عنب الثعلب شیره تخم کاسنی هر یک شش باشد در عرقیات بر آورده شربت بنفشه داخل کرده خاکشی پاشیده بنوشند و یا تخم کاسنی
 عنب الثعلب گل نیلوفر اصل السوس نقشه خوشنایده گلند داخل کرده بپزند و یا عنب الثعلب گل بنفشه هر یک چهار ماشه موزین منقوی ده وانه خوشنایده گلند و
 داخل کرده بنوشند و یا گل نیلوفر شش باشد تخم کاسنی شش باشد در عرق کاسنی و عرق عنب الثعلب هر یک پنج توله در گرمی مزاج حبسایده و الا خوشنایده نبات یک توله
 یا شربت بنفشه یا شربت نیلوفر و توله آینه بپزند و گاهی عنب الثعلب شش ماشه نیز داخل میکنند و اگر حرارت زیاده باشد و ادن تبریدیم مضایقه ندارد و در موی قوت
 شیره بر در که در ورم صفراوی مسطور گردد و یا عنب الثعلب زرشک و کاسنی و خیارین و عنب و الا خوشنایده شربت نیلوفر و یا شیره عنب پنج وانه بوق شاد و
 هفت توله بر آورده نبات یک نیم توله خاکشی پنج ماشه و شیره مغز تخم هند وانه و کاه و مغز تخم که و قبیله بل چنانچه مهمل است داخل کرده بپزند و یا عنب الثعلب گلند و توله عوصن
 کنند و یا عنب پنج وانه گل نیلوفر و یا شربت خیارین کوفته شش ماشه بهمانه سه ماشه خوشنایده صاف کرده شربت بزوری و توله داخل کرده خاکشی چهار ماشه پاشیده دهند
 و اگر ورم بعد غرور آن سرکه با اسهال و قی عارض شود گل نیلوفر گل خطمی هر یک چهار ماشه در عرق عنب الثعلب ده دانه خوشنایده شیره مغز تخم تر بود هفت ماشه شربت
 و توله خاکشی پنج ماشه دهند و اگر با اسهال و سرکه باشد ریشه خطمی حب الاس پنج انجمار اصل السوس پنج با و ان عنب الثعلب آب گرم حبسایده ربیب به شیرین
 و توله داخل کرده بپزند و گاهی در ورم حار با اسهال آب عنب الثعلب بنبر مرق هفت توله شکر سفید یک توله داخل کرده باز رنگ شش ماشه پاشیده میدهند و آب نداده
 هر روز یک یک توله می افزایند و اگر افواق و تهوع باشد گل خطمی سه ماشه گل سرخ چهار ماشه موزین منقوی ده وانه عنب الثعلب چهار ماشه بوق عنب الثعلب ده دانه خوشنایده
 شربت و یا توله داخل نموده بنوشانند و بجای آب عرق کوه دهند و اگر هر چه بخورد قی کنند بعد نصف شیره عنب الثعلب شش ماشه لاس گل خطمی سه ماشه شیره تخم کاسنی
 شش ماشه شربت بنفشه و توله بپزند و در عوصن گل باله و اگر با تهوع و اسهال بعد خوردن دوا می حار ورم عارض گردد بعد نصف لاس گل خطمی سه ماشه لاس گل نیلوفر شش ماشه
 شیره عنب الثعلب چهار ماشه کلاب شربت انار شیرین هر واحد و توله بپزند و اگر افواق و قی بنوشند و یا شربت کاسنی تخم خیارین عنب الثعلب تخم نیم خیزه

مویز متقی بوق کاشی و گاو زبان و غلبه الشلب خیسایند و گند داخل کرده بدیند و اینها هر رف قبض و نیز برای تحلیل ورم فلوس خیار شنبه یکا توله گند و توله آب
عنب الشلب و آب کاسنی سبز و قو هر یک پنج توله مالیده صاف نموده و زعفران و سرخ گل بنفشه سرشته سوده پاشیده دادن و درم حار حده همول اسانده است
و از قندت و زدن مغز فلوس مقصود تحلیل است نه منظور اسهال تا چنانچه روز بدیند که ورم تحلیل شود و عواضل آن بر طرف گردد و زعفران برای تحلیل و گل بنفشه جهت
رفع قبض همول است و درم معدیه گند می دهند و روغن بادام نیمه و غده باره مثل آتش چو و چغری مونگ و دال خشکه و اسفانناخ و کدو و خرفه و قورنی بدیند
و ضمما و در ابتدای ورم را دعات مثل صندل گل سرخ رسوت پوست کدو و تر در گلاب و آب عنب الشلب سبز یا آب کشمش سبز یا ساید بر معدیه ضماد کنند و بعد از آن
در زمان تریز و در جملی زرد و گلاب و آب کاسنی ضماد سازند بعد از آن در زمان آنها محملات و مرخیات را زاید و کند و خطمی و آرد و جو و زرد و درم بزرگ کمان و حلیه
و منبل الطیب و مانند آن مثل بابونه و سعد و عود و صندل که ضماد کنند و ضماد ستر خیار شنبه بر روغن گل نیز برای تحلیل ورم حار همول است و اگر حاجت تنقیه شود بعد از پنج
روز ششم از سهیل صندل تنقیه کنند و گاهی از گل نیلوفر چهار ماشه گل بنفشه عنب الشلب تخم خیارین کوفته اصل السوس منقشر کوفته تخم کاسنی کوفته شاه تره زرشک
هر یک شش ماشه و آب گرم خیسایند بدستور منقح داده روز سهیل اجزای مسمله افزوده تنقیه می نمایند و گاهی منقح بادویه مرشیه مثل اقویع خطمی خبازی و غیره نمود و با
اجزای سهیل و مرخیات داخل کرده می دهند بعد اگر تب باقی ماند گلو استمال کنند و برای عارضه بواسیر حبس نقل و دهند و اینها بعد از زمان ابتدا و عند
انها هر تنقیه آب کاسنی بخار شنبه و شربت بنفشه و روغن بادام شیرین و کذا آب عنب الشلب بخار خیار شنبه و شربت و در و شربت دینار خوب است و
بعد از تنقیه روز پنجم آب کاسنی سبز و قو و آب عنب الشلب سبز و قو یا شربت بزروری و یا شربت نیلوفر و خاکش می دهند و اینها قرح گل با عرق کاسنی
و بار شنگ و شربت بزروری و خاکش بعد تنقیه دادن مفید است و در میان است که اگر طبع قبض باشد تنقیه این لعل آرد تا ماده را با سهیل جذب نماید و بعد از آن
آب تمر بندهی و آب آلو یا شامند و اگر طبیعت قایل نباشد آب به سبب و رب حصرم و رب انار و رب ریاس و رب ترشی ترنج بنوشند و یا بگیرند برب ورم
انار دانه ترش و یک درم مصطکی و در یک رطل آب بخوشانند تا نصفند مانند صاف نموده یک درم عود و یک درم سبک داخل کرده بنوشند و در شفا را لا مقام مسطور است
که شربت پنج هند بادلیو مفید است و در گله مسطور است که در ورم گرم معدیه تخم کاسنی گل نیلوفر کوفته اصل السوس خوشایند با گند و دهند و صندل و آب کاسنی
و کشمش تر و آرد و جو و خطمی و حلیه و بزرگ کمان و منبل الطیب و قصب الزری و بابونه سبب اوقات ضماد سازند و بقول سر بندهی تا بستر روز بر ورم گذر و از خود
گوشت منع کنند که گسی می آرد و از نو که منع کنند مگر از انار و سبب اقوال حکما سودی از روغن و خنجر و غیر آن نقل کرده که ضماد آب عنب الشلب و سوبق
و زرد و کذا آب برگ و خیموط و اطراف نرم آلو با سوبق و کذا حصض کل و کذا سفرجل بریان و شرب کافور و کذا انبر یا لیس و شرب و ضماد و آب تحلیل و کذا
عصه الراعی و کذا خولان نافع ورم حار حده است علی شریعت می نویسد که در ورم حار حده بعد فصد با سلیق آب کاسنی سبز و آب عنب الشلب سبز هر یک یک
توله شب و در فانی گنداشته صبح آب زالزال بگیرند و در ویندازند و با گند و توله بدیند و بعد از سه چهار روز فلوس خیار شنبه شش توله لهاب اسفول و روغن بادام نیمه
و دهند تا ماده خارج یابد و صندل سفید یا آب عنب الشلب سبز ضماد کنند و اگر صفرا غالب باشد از گل بنفشه نیلوفر پستان عنب الشلب خطمی خبازی کاسنی
پنج کاسنی زرشک آلو بخارا مویز متقی و گاو زبان گند منقح داده از آبهای مذکور و مغز فلوس خیار شنبه سهیل دهند و در بنشین و تمر بندهی نیز داخل نمایند و از حصض
عنب الشلب گل سرخ گل بنفشه هر یک شش ماشه ضماد سازند بعضی تناسلین نوشته اند که در ورم حار رموی و صفراوی اول فصد با سلیق کشایند و در رموی
خون بسیار گیرند و در صفراوی اندک و اگر از فصد انفی بود عجب با شرط میان کفین نهند و اگر ورم بجانب خلف معدیه بود بالای معدیه نیز حجامت کنند و اگر اقیام
باشد بر وضع کلیتین نیز و بعد از آن خون برای لطیفه و منع انقباض ماده آب انارین یا نبات و یا ترنجبین دهند و یا قرح بل یا شنبه یا رب حصرم و یا شربت بنفشه
و نیلوفر هر یک دو توله در عرق کاسنی و گلاب و عرق مکوه و نیلوفر هر یک پنج توله بنوشانند و یا شیره کاسنی و خیارین و زرشک هر یک نه ماشه تخم کاهو هفت ماشه
آلو بخارا هفت عدد و عنب پنج عدد و شربت نیلوفر چهار توله و یا شربت انارین و یا رب سبب و به در گلاب و دهند و در ابتدا و دویه را دعه عطریه قالیقه چون صندل
سفید و اینها و گل سرخ و حصض هر یک نه ماشه و آب پستان افروز و مکوه سبز ضماد کنند و یا سبب یک عدد و در زیر آتش بریان کرده و تراشه که و وساق خرنه

عظم

و مکوه و کشیده سبز هر یک سه توله بخار بریزد و غذا کم و لطیف و سرد و محلل مثل آش چوباش شربت انار شیرین و یا بنفشه و یا تیلو فرا چهار روز دهنند و روز پنجم این دوا دهند و کشیده
و مکوه و کاسنی هر یک سه توله آب انار ترش بکینیم توله شربت بید چار توله و هر روز زیاد کنند تا هفت روز و ضا و آرد و جو و عدس و خطمی و زرد و و گل بنفشه و برگ بارنگ
و تراشه کدو و برگ مکوه هر یک بکینیم توله صندلین نه توله زعفران سه ماشه سرکه چهار توله سازند و غذا بنوازش مسلم یا بنفشه و برگ مالک و خرفه دهند تا روز نهم و روز دهم
ضما درامد قوف داشته بخار بنفشه هفت توله ترنجبین نه توله شیر خشک پنج توله آلو بخارا ده عدد و در دوق مکوه و کاسنی هر یک دو اوقیه گلاب سه اوقیه گلشن یک اوقیه
روغن بادام هفت ماشه اضافه نموده بنوشند و بجای آب عرق مکوه و گلاب و بنیلو فروزند و وقت شام بقولات را سو قوف نموده بر دال بنوازش بنفشه و بنج و عرق
کنند و روز نهم شیر کاسنی و خیارین و مغز تخم کدو هر یک نه ماشه گلاب بهمان و بنفشه خطمی هر یک سه ماشه در گلاب و عرق بید ساده و بنیلو فروزند هر یک هفت توله
و یا در مروق مذکور بر آورده شربت بنفشه چهار توله بسوس اسفند نه ماشه پاشیده و دهند و غذا بنوشند و در این نمط تا دوازده روز دهند و روز سیزدهم تیر تاروز
پانزدهم دهند و روز شانزدهم اگر حاجت بینند مطبوخ بلبله و شربت و در مرقه را بکلی و یا سنانی علوی خان دهند و غذا شورابی بزغالله یا بنج و روز هفدهم قرض گل ماشه
مروق کاسنی و بارتنگ و جبه هر یک پنج توله و شربت بزوری یا در چهار توله آب است روز نهم تا نهم از آن نماند و این هر دو نوع ورم در یک هفتگی تحلیل میشود و یا با
میرساند و نوبت با فحار غیر سد بخلاف آنچه کنانی الیخیر گویند که بعد از زمان ابتدا آنرا غلط توالی بنوشند و یا بنجیات و محلات امتیحه استعمال کنند و اگر طبع صفت
بود و مرقه در آب کاسنی و یا در طبع غلبه الثعلب و تخم کاسنی هر یک نه ماشه ترنجبین دو توله گل سرخ شش ماشه جو شانه صاف نموده بنفشه شربت شیرینش توله شربت
سه توله مالیده یا صاف کرده روغن بادام سه ماشه داخل کرده باید داد و سحی گفته که اگر در معده ورم جاری شود باید که ابتدا بنفشه نماید و ضا اگر سن وقت
و وقت اعانت کند بعد از اینای برده استعمال نمایند و یا آن چیزی از قباضات خوشبو مخلوط سازند مثل آب غلبه الثعلب و گلاب و آب کاسنی و اگر شکر قهق
باشد باین آنها خیار شربت شیرین و گاهی بآن آب بادیان و قدری قرض و در مخلوط کنند و هرگاه حرارت قوی باشد قدری صندل مخلوط نمایند و غذا بنوازش
و کدو و بلبله یا مانی و اسفاناج و روغن بادام سازند و در هفت دوم با شربساق و بلبلاب بپزند و صحت آب بجلاب و آب انار شیرین و بسکنجبین شکری بسبب کنند
و در اول امروغ تلب باشد یا صندل یا دره مثل غلبه الثعلب و بارتنگ و پوست کدو و آرد و جو و طرافت خلاف و بنفشه خشک ضا و کدو و بوی هفت روز چون
حرارت ساکن گردد باین اشیا با بونه و اکلیل الملک و انیسون و بنیل و بنج خطمی و صندل سرخ و قرض زعفران آمیزند و یا قیروطی تخم حبس و صندل و موم و
روغن نارون و گاه درین قیروطی رب حصص خشک می اندازند و ایضا در مقام دیگری نویسد که اگر با وجع معده تب و ورم جارطها باشد فصد با سلیق نماید و بنج
وجع صندل سفید و سرخ و گل سرخ و آب بهی نهند و با شیر غذا سازند و گوشت و شیرینی و شراب ترک نمایند و آب انار چاشنی دار و ربوب فواکه بارده بنوشند
و چون سورت دم ساکن شود و مرقه خیار شربت در آب کاسنی مروق مالیده یا شاشانه و اگر با م طول کنند و حرارت ساکن شود و ورم صلب باقی ماند شیرین در
علاج ورم سوداوی سیاید مجوسی و صاحب خلاصه می نویسند که علاج ورم دارد و موی و صفراوی اول فصد کل است و اخراج خون بقدر حاجت و بسبب
احتمال قوت و سن و وقت حاضر و غیر آن و اما شیرین آب انار سحوش بنوشند و یا شربت بنفشه و شربت بنیلو و فید دهند و تضید معده در ابتدا بقا و مرکب از
گل سرخ و صندل و گل ازمنی و رسوت و شباف و یا شای آب کاسنی و آب کشیده سبز و آب به نمایند و ایضا در ورم معده بگیرند آب مورد و گلاب و آب بر و آب
و آب حی العالم و آب بید و موم و روغن گل گداخته داخل کرده در پاون خوب حل سازند و بر آن اندک کافور و صندل سفید یا ناخته بر معده و نم آن ضما
کنند و در آن بارچه کتان آلوده بر موضع ورم نهند و ایضا هنگام ترنید آرد و بنفشه خشک و صندل سفید و آب غلبه الثعلب و آب بارتنگ و پوست کدو
ضا نمایند و غذا مزوره اسفند باج یا اسفاناج یا خبازی یا قطف و مانند آن دهند و مرقه در آن مالیده و چون ماده ورم بنج ابتدا کند و احتیاج بجلاب
افتد آرد و جو خطمی و با بونه و اکلیل الملک و صندل سفید و گل سرخ برای حفظ قوت معده کوفته بجهت آب کرب و آب غلبه الثعلب و آب کاسنی ضا و کدو
و اما شیرین شربت بنفشه بنوشند و آب غلبه الثعلب و آب کاسنی مطبوخ مروق چهار اوقیه گرفته و مرقه خیار شربت بنج در آن مالیده و روغن بادام شیرین
چکانند پنج روز تا هفت روز بدهند بعد از نظر کنند اگر تب و حرارت نباشد آب کاسنی و غلبه الثعلب اندک آب بادیان و کرفس بپزند و با نیمه تقال

اجتناب نمایند و بر او به و انداخته بلیت شل شیر و ماش و قطعت و که واقعه مار و زرد و لیکن ادویه بلیت شل خیار شنبه را به چه در آن خوف استقرخ بخیار شنبه نیست که
 آن نافع ورم و مختلف ماده است و گاهی از اینها صبر و زرد و لیکن ادویه بلیت شل خیار شنبه را به چه در آن خوف استقرخ بخیار شنبه نیست که
 اندک داخل میکنند که آن بعضی خود را نفع هست لیکن بر است با دخال استنشین بکام سکون شدت حرارت مادم کنند و قوی درین مرض بسیار استمال میکنند و من آن
 کرامت یکم یعنی با استمال آن اصل را رضی مستم و بوجهی از وجود اسهال بلیل درین جائز نیست و گاهی ایشان بکنجین بسموئی می آشامند و من آنرا کرده و بیک
 چه بسموئی یا اصل را بلیت شل و معاند و مضعفت است و بکنجین بسبب قوت تنفیذ آن مسرست و اگر از شل این چاره نباشد صبر قدری و آنچه قریب او باشد
 بسبب کنجین چند و اگر ترک آن ممکن باشد افضل است زیرا که صبر نیز در است از جهت جذب مواد بسوی معدة و که بکنجین از جهت تنفیذ صبر محسوس
 و از مسلمات نافعه در ابتدا نیست که بکیر آب عنب الثقلاب و آب کاسنی و دو اوقیه و مفر خیار شنبه سه درم و از که و دروغن با دوام هر روز در ورم و بسیار باشد
 و در ام کسین طبیعت با این دو و آنرا اگر طبع قبض باشد واجب است که اقدام بر نوشیدن آب سرد و بسیار و خالص نکنند بلکه سورت آن بجلاب یا بر آب که
 بشکنند و اگر وجه شدت کند سه درم تخم خیار آب سرد و آب برنفا بنوشانند و نوشیدن آب شکر طبریزی سودمند است و ایضا آب کاسنی صحرانی و اخضره شکر
 از بلع و قسب و کلنا رویتة التیس و استنشین چون ضما و کنند منع ورم که اگر در جمیع اجزای معدة منبسط باشند و ام که حرارت باقی باشد و اگر چه بعد هفتم روز بود
 آب کاسنی و آب عنب الثقلاب و آب ککچ و آب کاسنی صحرانی موقوف کنند و چون از هفتم روز تجاوز کند قرص و در و نیم درم و قدری از عصارة افستین
 و صیقلیکه با آن آمیزند و ایضا و آن و کفر آمیزند و غذا تا هفتم روز ماش و قطعت و سورتی که در و روغن با دوام یازیت اتفاق دهند و شراب جلاب و آب آلو بخارا و عصا
 کاسنی بستانی و بری و در آن ورم و صیقلیکه و عصارة افستین بدمند و بعد هفتم از پنج جالی و نصف اندک باشد شل سلق و ابلا آب با آن آمیزند و ایضا درین هنگام کنجین
 بسیار باشد و گاهی چند روز قبل ازین انشامی نوشانند و گاهی آب غیر بنفشه انشامی آشامند اگر غلبان شدید موزی نباشد و این تدبیر تا روز چهارم باشد
 و چون لیب ساکن شود و ورم نرم گردد و وقت تحلیل باشد و چون اندک انحطاط یابد و ضما و شل صیقلیکه و افستین داخل کنند و شراب از کنجین بلیت خدر
 گردانند و گاه نوشیدن بذر شنبه را آب با دیان و کفر و روغن با دوام شیرین تا آخر کفایت میکند و صواب است که چون وقت علاج از خا و تحلیل برسد
 در آن ایام بر صرف درختیات و محلات اقدام نمایند بلکه ادویه و غیره بجا نهند و خطا سازند زیرا که در اقصای بر مرغیات خطر عظیم است و در اکثر صاحب اورا پاک
 میگردد و خواه ادویه شکر و آب باشد یا موش و غیره بر معدة از خارج و معدة درین امر اول از کبد است و اگر چه کبد اشرف از است بهر آنکه معدة خناس است پس
 رعایت این احتیاط را در تمام مرغیات واجب است و قوا بعضی صاحب برای ایشان آنچه که در آن عظیم است باشد شل صیقلیکه و گل سرخ است و ایضا مانند و سکا
 و گلنار و اطراف اشجار و از ادیان شل روغن به و صیقلیکه و نار وین و سبب و زیت اتفاق است بلکه واجب است که در تابستان و در ابتدا در ماهم و روغن گل
 و زیت اتفاق و روغن سفرجل و روغن سیب و زردستان یا در زمان تحلیل روغن نار وین و شبت و بابونه و سوسن استمال نمایند و روغن صیقلیکه میان
 این و آن است صفت شده چیه و در ابتدا و تریز و آنها خا و نافع درین وقت و قبل آن کیر نادر و جو فلفل گل نیلوفر و واحد اوقیه گل سرخ کنیم اوقیه
 زعفران نیم اوقیه بنفشه پانزده درم کثیر اینچ ورم خطمی بابونه هر واحد ورم صندل پانزده درم صیقلیکه اقا یا گلنار هر واحد پنج درم سوم روغن گل بقدری که
 جمع کنند آنرا و از اخضره حیدره در ابتدای ورم اصل السوس و اکلیل الملک و موم و روغن بنفشه است و واجب نیست که با وجود اسهال شدید ضما و نمایند
 با دویه مرغیه بلکه اول تحلیل شکم کنند و ضما و استمال نمایند و انصید بقوا بعضی وقت حاجت بر دوع عند اسهال و ضعف قوت استمال باید کرد و از اخضره
 حیدره در وقت تهی تا انحطاط نیست که آنچه گرفته شود بکنجین قحاح او خربابونه اکلیل الملک استنشین روغن بنبل الطیب بیخ خطی صندل و فلفل زعفران و گلنار
 و مانند آن قوا بعضی در ابتدا زیاد کنند و محلات و از اخضره حیدره در انصاج ورم حار و ما شکر که اراده تحلیل آن باشد نیست که بکیر نادر اطراف گل سرخ
 و اطراف افستین و اطراف می العالم و پوست ترنج و صیقلیکه و کند هر واحد کنیم خرد و سفرجل و لبر و زعفران و صبر و هر واحد یک جزو موم و روغن بابونه
 و روغن نار وین هر واحد و جزو چون سبب حدوث او رام اوجاع کند باشد که از حق او معالج بطهات بود بسبب بودنش حادث از مواد غلیظ با رطب

[illegible]

انگبین و حروف نه ماشه در روز دهم وقت شب حب غار بقون علوی خان خوراند و پنج سهیل بدستور دهند و همین مطا دوازده روز بعد از آن اگر تحلیل رفت فها
والا اگر درم بدستور باشد تا مار صبح ظاهر شود هر چه در دبیله معده گفته آید بکار برند و سوسیدی از این ماسه و المقی و نمیمی و ابن مہبل و غیره هم نقل کرده که شرب
وضما و صطیکه و جوز بوا و از خرد شکا عا و غافث و تخمین میعه سالک و عسل و اکلیل الملک و قصب الزریز و ضما و اسقو و قندریون هر واحد نافع درم معده بارد
شیخ میفرماید که درین درم نیز قانون نیست که او ویه محله از قابضه خالی نباشد و محله که درین احتیاج بدان می افتد آن قوی تحلیل انداخته و در علاج ایشان
باین دو انماند که آب کرفس و آب بادیان تر هر واحد و او قیه بوق سه درم روغن بادام شیرین بقدر کفایت بنوشند بعد از آن دو درم روغن بنیانجیر مع سه درم
روغن بادام شیرین باین مطبوخ اکلیل بنوشند اکلیل الملک ده درم پنج بادیان ده درم در چهار رطل آب جوشانند تا یک رطل بماند صاف کرده چهار و او قیه از آن
بروغهای مذکور بنوشند و بطریق مذکور که در آن اکلیل الملک جوشانیده باشند بر شربت آن سه درم روغن بنیانجیر دو درم روغن بادام انداخته نوشیدن نیز ایشان
را نافع است و از سوجات و اخضره این دو مجرب است بکبر جده اکلیل الملک اما با بونه شبت هر واحد ده درم استقین سنبل الطیب هر واحد هفت درم صبر شبت
درم کن شش درم پنج خطی پانزده درم صطیکه اشق جا و شیر سیه سالک هر واحد ده درم پیله طبعه ماکیان هر واحد دو و او قیه موم سرخ نیم رطل فضل سوجات روغن نارین
و روغن سنبل است که در آن هر قدر مانا آید بنزد و بالند و طعام پیون و بلبلاب روغن بادام شیرین پنجه و چند روغن کرب بنیت پنجه و از غذیه که مخفف دم و همدم
سهل باشد نیز نافع است و از فی مطلقا احتیاج نمایند ایلا فی وجع جانی گویند که در ابتدا می ظهور درم هر صبح آب کرفس و غیره که در قول شیخ گذشت بدون بوق
بدو درم روغن بادام بدینند و بعد هفت روز مطبوخ اکلیل الملک که در قول مسطور مذکور شد باید داد و این بادیان انیسون هر یک سه درم قحاح و از صطیکه نیم رطل
هر یک دو درم پرسیا و شان پنج درم بدستور مطبوخ مذکور جوشانیده صاف کرده هر صبح چهار و او قیه دو درم روغن بنیانجیر سه درم روغن بادام بدیند و شربت فها
که در آن اکلیل الملک پنجه باشند نافع بود در نسیمه ضما و مجرب شبت نقل ده درم در عفران یک پنجم و او قیه و روغن سوسن و روغن نارین هر یک نیم رطل افزوده نوشته
که اشق و جا و شیر را باز عفران سوده در شرب حل کند و او ویه دیگر گفته پنجه و پیله موم در روغن گذاشته در بعضی نسخه هایست درم کبر داخل است و
یا کستر حوب اگر و معده و از خرد سنبل کوفته بسره سرشته ضما و نمایند و بجای آب مارا لعل بنوشند خجندی گوید که علاجش نوشیدن مارا لصول و بعضی ترایقات
و بعد این است و آنیکه در آن کرفس و بادیان و پنج از خرد و نیز سرخ جوشانیده باشند باندک روغن بنیانجیر یا شانسند و اقتصاد بر تقلیل غذا و لطیف آن نمایند
و این ضما و نافع است اکلیل الملک مرزنجوش با بونه جده شبت هر واحد یک جز سنبل الطیب استقین تخم کرفس بادیان کند و صطیکه اشق جا و شیر سیه هر واحد
نیم جز و صبر ستوطی ربع جز و صموغ را آب کرفس حل کرده و او ویه دیگر ساییده همه را بقیر طوی پیله ماکیان و موم صمغ کنند و ضما و نمایند صاحب کامل گوید که
هر گاه درم معده یا قه و درم بارد و نفی عارض شود مارا لصول مع دوا اگر کم یا مع امرو یا بقدری روغن بنیانجیر بدیند و یا بنشیند و تریاق اربعه یا تریاق کاش
یا شرو و دیلوس یا سیکه در آن زیره داشته و سداب و پنج از خرد جوشانیده باشند بدیند و روغن بنیانجیر یا آب کرفس و بادیان و موم بنوشند و گوید نم معده آبیکه در آن
زیره داشته و پنج از خرد قحاح آن جوشانیده باشند بقدری نمک در آن سرکه گشته آمیخته لعل آرد و نصف معده و نم آن باین ضما و نمایند صبر ستوطی پنج درم استقین دو
قر و مانا هر واحد سه درم صطیکه سنبل الطیب هر واحد دو درم همه را با یک ساییده روغن یا سمن و روغن نارین هر واحد ده درم موم سرخ پنج درم گذاشته آینه زد
استعمال کنند و با غذیه جاریا بس مثل بخود آب بریت و زیره و دار چینی و شبت و فونجان و لحوم تیمود و راج بطبخن بریت و می و سرکه و کروی و فلفل و دار چینی و قندیر
نمایند طبعی گفته که فلفل کند سببی قوت در بعضی پس اگر احتمال استفراغ کند واجب است که باین دوا استفراغ نمایند صطیکه یک درم تو بال مس نیم درم بادیان
در یک یک لگن حصص چند می یک نیم دانگ پیله سیاه دو درم غار بقون نیم درم صبر ستوطی پنج درم همه را با یک ساییده بشرب کسه سرشته مثل فلفل حب سازند و در سایه
شکم کنند شربت تمام آن دو درم آب گرم است و اگر قوت و احتمال استفراغ نمایند لزوم تقلیل طعام کنند و اقتصاد از آن برانجه ممکن باشد و از نوشیدن آب سرد
منع نمایند و هر روز پانزده درم مارا لصول بعد خوردن هفت درم جلین بدیند و پاک امر در محتاج این مرض بوجع است و امرو یا صفت اندک و تریخ معده بر وزن
و سرکه کنند و بدست و لک نمایند و بران رفاده مبلول بسره که روغن گل یا صوف منوس در آن یا اسفنج تازه دهند و سائر اعضا که بحس ظاهر باشند چون در آنها این درم

در روغن بنیانجیر

حاجت شود پس آنرا بر سر که دروغن گل و کبک بلبل می نایم بجهه آنرا از اسفل بسوی فوق بر فاند و عصاره آب می بندم پس در شبانه روز ازل میگرد و اگر اندک معده باشد
بسر که خاکستر انگور ضاوی کنیم پس این تخمیل میکنند و اما در معده از استعمال بروغن بسیار خوف کنند تا مستخرجی نگردد و قنطیرا و بضا و مرکب از ادویه محلا و ادویه
و ادویه معطره و قنطیرا نمایند و بهترین ضما که باین نوع ورم استعمال نمایند انیس است گل سرخ و صطک و مرو و بر سقوطری و قصب الزریه هر واحد و ثلث درم کو قنطیرا
قیروطی بروغن نار وین ساخته مخلوط سازند و بر پارچه شکل معده تراشیده ببالند و بر معده گذارند و اما کم معده خال باشد و چون در آن طعام داخل شود ضما در اجدا کنند و
نزدیک آخر صبح عاده آن نمایند و اگر در معده ضعف و اسهال اندک ظاهر گردد و درین ضما دوه درم قصب و یکدرم ثلث کشاکش و نیم درم گمانا رود و واکه سنبلیطی ببالند
کنند که این اسهال را ازل کند و قنطیرا آن نماید و آب و با هر پنج بلی و درم لطیفی معده و ذکر ده که ایراج یکدرم ببالند و باغچه سوده و شغال میخند و آب برگ سرخ شسته و وقت خواب بخورند

علاج ورم سوداوی معده

بعد از صبح ماده از سبیل سودا متقیه کنند و بعد از آن نوشیدن شیر شرب نبات یا گلفند بسیار مفید است و استعمال عرق کبک و ادویه و قنطیرا و زنجبیل و دارالکافور و دارالکرم
و چون گل و مرهم منقل نیز معمول و اگر در مزاج حرارت باشد آب کاسنی آب عنبه یا ثعلب آب بادیان سبز و قنطیرا با گلفند نافه بود و در عرقان صبر زرد و هر واحد یکدرم
انفستین سنبلیطی و هر واحد یکدرم درم سائیده آب گرم ضما کردن برای اورام صلبه معده و جگر بی نظیر است و اگر سنبلیطی و الیاس بهر یک یک آن مختلیم قنطیرا و جگر بی نظیر است و اگر سنبلیطی و الیاس بهر یک یک آن مختلیم قنطیرا و جگر بی نظیر است و اگر سنبلیطی و الیاس بهر یک یک آن مختلیم قنطیرا و جگر بی نظیر است
ساق کا و دروغن گل سرخ و مرهم ساخته بر معده ضما کنند برای ورم سوداوی بسیار نافه بود و غذا بخورد و درم غمی گشت بدیند و اگر با شکم در آن شکم باشد عنبه یا ثعلب یا سنبلیطی
قصب الزریه هر یک چهار شانه گل سرخ تخم کاسنی کو قنطیرا نیم خیارین کو قنطیرا هر یک شش شانه جو شاییده شربت بزوری در قنطیرا داخل کرده بدیند و بزوری رنج می با صلاست خا کشی شش
عرق عنبه یا ثعلب یا و سیر خوش خیف داده شربت بنفشه و قنطیرا داخل کرده دهند بعد از آن سبیل معمول لعل زنده گاهی در صلاست معده و صبح از آن کنند این سبیل مفید است و بخار
پنج دانه اصل السوس بادیان گل سرخ گاوزبان پرسیاوشان سفیدتن روی هر یک چهار شانه سنای کلی عنبه یا ثعلب تخم کاسنی پنج کاسنی ترد و صوف هر یک شش شانه
و تخمیل یک شانه جو شاییده گلفند چهار قنطیرا و شش شانه قنطیرا دروغن بادام شش شانه داخل کرده دهند بعد از آن سبیل معمول لعل زنده گاهی در صلاست معده و صبح از آن کنند این سبیل مفید است و بخار
پاشیده بدیند و گاهی بعد سبیل معمول گل چهار شانه خورده اصل السوس بادیان تخم خلی هر یک چهار شانه موزینتی ده دانه جو شاییده گلفند و قنطیرا بالیده میدهند و ایضا
بعد سبیل عنبه یا ثعلب گاوزبان موزینتی اصل السوس گل خلی عرق عنبه یا ثعلب جو شاییده شربت بزوری تخم ریحان داخل کرده باز صطک سودا یک شانه
با طریقی صغیر شربت بخورند یا لایش شیر کاسنی گلاب چهار قنطیرا عرق عنبه یا ثعلب یا و سیر قوری سفید شش شانه پاشیده نبات داخل کرده باز لیلیه سبلی بجای طریقی
و اگر بعد سبیل از ایراج تب شود خا کشی عرق بادیان شیر خیارین گلاب اندکی گرم کرده شربت بنفشه داخل کرده بدیند و اگر عوارض ریاح شدت کند صطک
ده شانه کرویاد و سینه خشک از خرق هر یک چهار شانه تخم کاسنی شش شانه جو شاییده گلفند و قنطیرا قوری سفید چهار شانه دهند بعد اگر قبض زیاد شود شربت تخم کاسنی هر یک
شش شانه گل سرخ گاوزبان هر یک چهار شانه اخیر زرد سه دانه آو بخار سبیل دانه سنای کلی نه شانه موزینتی باز ده دانه جو شاییده گلفند سه قنطیرا بدیند و جو گراج کو گل تجویز
کنند و اگر تپ و آروغ بسیار بود گل بنفشه پنج بادیان پنج کاسنی عنبه یا ثعلب تخم خربزه تخم خیارین کو قنطیرا هر یک شش شانه موزینتی ده دانه تخم کشوت سه شانه
جو شاییده گلفند و قنطیرا حل کرده دهند و بر صلاست قیروطی نمایند و بدانند که در سودای اختراقی مارا بکین با سفوف لاجورد مفید میشود و گاهی در صلاست معده
بامراق و با و سیر و قبض و خروج سده خون آوده حیاء اول منفع بنفشه عنبه یا ثعلب پنج بادیان گاوزبان هر یک شش شانه اصل السوس پنج شانه پورست
پنج کاسنی نه شانه موزینتی ده دانه در عرق عنبه یا ثعلب عرق کاسنی شش خیارینده صغیر جو شاییده گلفند بالیده یکدرم دهند سه چهار روز باز تخم خلی ریشنه خلی هر یک
شش شانه بر عایت با و سیر افزایند باز برای نفخ و بول کدر غلیظ انیسون سه شانه بادیان شش شانه تخم کشوت سه شانه پورستان ده دانه افزایند و در ورم
آورده برای نفخ سده سنای کلی نه شانه افزایند و در ورم منفرط شش شانه قنطیرا و سیر زرد و دروغن بادام شش شانه و در ورم تخم کبک قنطیرا افزوده و سبیل دهند
غذا خواب و شام ملائم و بجای آب عرق گاوزبان عرق کاسنی عرق کوه باز سبیل عنبه یا ثعلب ریشنه خلی شش شانه عرقیات پا و آثار شیر خیارین شش شانه
شربت بزوری و قنطیرا تخم ریحان شش شانه و گاسه سیر عرق بادیان گلاب شربت بزوری تخم ریحان و گاسه گلفند بجای شربت و گاسه هر دو داده

در کاسنی

سنبلی الطیب عصا ده خافش فوداک مفسول ریوند چینی هر یک دو درم زعفران نیم درم کوفته بنجینه آب ترنجبین سرشته اقراص سازند همچون گل که درم سوده
و جگر است ستقا و فساد جگر در سوده را نافع است گل سرخ چهار درم سوسن هفت درم ریوند چینی لکه مفسول هر یک کشتقال و نیم سلیخه زعفران
هر یک سه درم مرکب نیم کشتقال مرور زعفران را در سرکه حل کنند و دیگر دو اگ کوفته بنجینه بدان یا بنیزند و غسل سه چند بنشینند هر چه مقل تا لیف حکیم علوی خان
که در تحلیل اوام صلب و صلابت عضلات مجرب است مقل ازرق اشق هر یک هشت درم گل سرخ بست درم گل بابونه هشت درم اکلیل الملک عنب الثعلب
هر یک نه درم برگ چغندر ده عدد برگ کلم پنج عدد زرباد زرافند مدح فرزند خوش برسیا و شان هر یک چهار درم حاشا زوفای خشک برگ غار حله نیم گمان هر یک
هشت درم عود هندی چهار درم مجموع را کوفته آب بنجینه در بان انداخته روغن بیدانجیر بست درم روغن نارودین پیمرغ گداخته مغز قلم گاو هر یک شازده درم
روغن مصطکی هفت درم اشق و مقل را در سرکه انگوری تخمسانا داخل شود پس با مجموع ادویه بنجینه در بان کرده چندان بدشته بالند که چون مرهم شود شهراب موضع
سلابت نماید اقوال صدق گیلانی می نویسد که علاج این مرض آنچه در میام است نیست که آب ابدان و آب کرفس چهل درم به چهار درم فلوتر خیار شنبه
و دو درم روغن بادام نیم و انگ زعفران بنوشانند و اگر طبع نرم باشد عوض خیار شنبه قرص طباشیر مسک متخذه زعفران کنند و بغیر روغن بنوشانند صاحب
اقتباس مینویسد که در تحلیل وضع مواد مناسب مراح کوشند مثلاً اگر در مزاج حرارتی بود آب برگ بادیان و کرفس و عنب الثعلب هر یک هفت توله و خیار شنبه
هفت توله کلغیه چهار توله روغن بادام هفت ماشه اضافه نموده و اگر حرارتی در مزاج نبود این بطبوخ دهنه پوست بچ را زایانه پوست بچ هند با از قیون
برگ شاتره با در مجویه عنب الثعلب هر یک نه ماشه افسنتین پنج کبر بسلطخ صغیر فارسی هر یک چهار ماشه تخم کاسنی تخم قوظم هر یک یک توله کلغیه چهار توله سلیخه
افنیونی علوی خان دو توله روغن بیدانجیر نه ماشه و غذا غوطه آب پیمرغ و یا شور با بانان دهند و بعد از غسل بفضی تمام بنجینه یا با جات کبار مثل روغن و کافور
نمایند بنا بر آنکه قبل از وضع باعث زیاده ای مرض بد باشد و در ابتدا غذا و پیمرغ یا سلیکین و محلل و مطبوخ و وادانگی بعضی داشته باشند مثل سنبلی و سوده و از روغن بابونه و تخم گمان
و حله و افسنتین و زعفران و آب کرب و مغز ساق گاو و روغن زیت و بادام و موم زرد و پس از بنجینه با الاصول با روغن بیدانجیر دهند و چون کشته گرد و در محلل
باشند و یا تریاق اریبه یا شیر شرب دهند و بنجینه که قانون درین نیز همان است که ادویه محله از قابضه خالی نباشند و همه ادویه شیدا تحلیل که در آخر اوام صبار
بکار آید در بخار منع بود و واجب است که مدام شیر شرب نوشند و از آنچه نفع میکند ایشان را نیست که سه درم روغن بیدانجیر با الاصول که دران خیار شنبه را لیده باشد
بنوشند و اگر حاجت تقویت ازین اقتدر را الاصول نقاح از خرم و مصطکی و برسیا و شان بسیار ادویه یک یک جز و داخل کنند و اگر بار روغن بیدانجیر روغن سوسن
یک درم و روغن بادام و درم کنند نافع بود و کد لک چون این روغن با بار غسل بنوشند و باید که در ضادات این مغز ساق گوزن و مغز ساق گاو و پیمر که همان شتر
استحال کنند و از ادویه نمانده درین در دیلاته نیست که اکلیل الملک حلیه بابونه حسب الطار حطی افسنتین هر واحد یک جز و اشق مقل الیود هر واحد دو
جز و صمغ زرد طلیخ نیم جز در طلا جوشانیده باشند حل کنند و غسل بسیار پس ادویه نیمه خضار سازند که عجیب است و این غذا و نیز سفید است چرک خانه زنبور غسل
نش جز و صمغ دو جز و مصطکی یک جز و ملک بطم نیم جز و روی روغن نارودین نقد یک ادویه جمع شود و اینجا اشق صمد موم صدا اکلیل الملک و دوازده زعفران
در مقل الیود هر واحد هشت درم روغن بسیار یک رطل و آنچه ایشان را بسیار نافع است روغن عصبه گاو است و کد لک طلیخ یا برسیا خیار شنبه بست و ضا و یک
و ضعف صمد و صلابت گشت و این نسخه ضما و جید است مصطکی که افسنتین هر واحد یک جز و اشق زعفران هر یک ده جز و صمغ نیم جز و روغن نارودین
بقا رکایت و چون اتفاق چیزی افتد که آن تحلیل اتفاق از اشغال درم نمایی بسوی درم صلب است و فوق علاج آن ضما و بان صفت است اشق و
مقل و تخم کرب و بادام تلخ و صمغ سانه و مصطکی و سنبلی و از خرم و صمغ را حل کرده و سوای آن ساییده جمع شود و ضما و سازند و غذای ایشان مثل بلبلون
و بلبلاب در روغن بادام شیرین کنند و خصوصاً هر گاه از درم حار اشغال نموده باشند سعی گوید که اگر زمانه درم امند او کند و حرارت ساکن گردد و در اینجا و درم صلب باقی ماند
تقسیم موضع این ضما و نماند بنفشه خشک بست درم گل سرخ پنج درم سنبلی الطیب شش درم سده از خرم صلب از بریه هر واحد دو درم مصطکی سه درم روغن
بست درم گل بابونه حطی سفید آرد و هر واحد درم همه را با بناب بزرگان شش کنند و بروغن نارودین مسح وضع نمایند و چهار ساعت قبل طعام و بعد هم آن ضما کنند

[illegible]

نوعی از اجزاء

شورایی که گمان فرجه باشد و شراب که معتدل القوه و ریاضی و طعم او سلیس از حوصه است باشد ریاضت و آب گرم بسیار بر معده او ریخته و این نسخه سفوف
تالیف ابو یوسف خلع و لوانه ثلاثه زنجبیل است و بسیار است که با بر سبزی که از سبزه و غنی میاز و صغیر و قاقح اسارون فطر السالمون تخم کرفس
زیره کرمانی ناخواه هر واحد و درم مصطکی خود خام هر واحد سه درم کل سرخ کند هر واحد چهار درم که عانه حب السمنه بوزیدان هر واحد و درم
برخیل لسان العصفه فلفل سفید دار فلفل هر واحد یک درم که دریا خجدر هم بلبله سیاه ده درم میوه را بسیار و بران پست سبب شیرین و لیسیت به
شیرین و برگ نعناع و برگ سداب و برگ باد خجدر به هر واحد ده درم و از ثلاثه او زیاده کرده اند درین سفوف منقض مثل یک جزو او و من
میایم که دران بهرم الجوش اصل السوس هر واحد خجدر نه زیاده گفت بعد مثل بهر شکله و زو آمیزند و در ظرف تنگ درین نگاهارند تا بوی او بطل
نگردد و در زمانیکه درم تا پخت درم بقدر قوت نفخ و ضعف آن بخورند و در حرارت فزاینده علیل شربت سبب و عند بروزت فزاج شربت غسل
و نوزد سلامت فزاج شربت صافی با این سفوف اضافه نمایند و ممکن نیست ذکر جمیع اجزای این علت و آنچه بیان عاوت میشود و طبیب ماهر
استخراج آن عند بروزت علت نماید و زیاده و کم کنی بحسب وجوب فزاج و وقت و قوت مرض و ضعف آن *

علاج نفخه و قورت و کثرت اجزاء

تدبیر یک درم علاج امراض معده و صفراوی سبب گشته است حال نمایند و بطری که بیک درم و معالجه این مرض اکثر اطباء غلط میکنند و علمایش بطلان و
نمایند و معالجه آن موی پنهان و معده و اسهال و قوت آن میگردد و اما علاج نفخه که مع قوت عارض شود و نیست که طبیب بسوی قاروره
نظر کند اگر قاروره حار باشد پاک نیست که فصد نمایند و از آن استفراغ را به پنجه محلی و مفتشی و فزاج صفا باشد و این شربت موافق ترین چیز است
که صاحب این نفخه نبوده باشد و درم زو فای صغیری و درم افستین خجدر هم صغیر زیره کرمانی ناخواه هر واحد یک درم تخم کرفس و درم میوه
میوه را بهر مطبوخ خوشایند وزن یک درم از آن صاف نمایند و دران با تیره درم فلوس خیال شیرین مالیده بار دیگر صاف کنند و بران
سه طسوج مقمونیای مشوی بپاشند و خجدر هم سکر انداخته میگردانند و از آنچه تصفیه معده بدان درین نفخه میکنند گفت که جامع محلی و محل
میرد باشد و موافق ترین آن این ضاوست یک درم سفرجل میخوش و منتر سبب میخوش هر یک است و درم و بسیار است مثل مرهم گرد و فندک اس
رطب ده درم بسیار است نفخه شکاک و کل سرخ هر واحد و درم خوب بسیار و افستین رومی ده درم کوفته بخیه آمیزند و در صافی و طبخه طری
هر دو درم و نیم سبب شکاک ده درم کوفته بخیه همه را آمیزند و سی درم آرد و جو و است و درم خطمی کوفته بخیه اندازند و آب بیک دران خوشبخت
بپوشند و در بار چکه که بهیئت معده تراشیده باشد مالیده بر معده ضاوست و چون طام خورند ضاوست را جدا نمایند و عندا و از مضمع عاده آن نمایند
و باید که طام او زیر اجابت شیرین باکیان و سینه دراج و قدر باشد اگر حال مقتضی باشد و الامورات تنخه سبب که در شک و دهن و ام خور و مطاق
شیرینی و جو سبب کنند و شراب ابیض ضعیف القوه بنوشند و از شراب سرخ غلیظ و اصغر مشع منع کنند که این علت باین طریق زایل میگردد
و گویند که از آنچه علاج این نوع بدان میکنند تنقیه معده سبب مطبوخ بلبله یا شربت نفیسه و شربت و در دیگر یا شربت اجاص یا آب گشنیز
بجلا بلبان آب اناجاشنی دار و آب بر بنوشند و اگر التهاب شدید باشد شیر خرقه بشربت محصرم دهند و غذا جو زهره مرغ باب خورده یا باب
ساق یا باب آنا فاعل شرج رئیس میگوید که علاج قاروره و تیر از علاج نفخ است و کسی که ریاح در شکم مع سبب اندک دریا و آب زیره تبرنجین
بدل فایز نبوده شارج قالون گوید که آن دلائل بر خطا غلیظ و زج مسکن در اما میکند و بهتر طریق دفع آن افضل پس اسهال است و باین طری
انضاج مثل این ماده تحمیل نفخ حادث از آن حاصل میشود و باین سبب برای انضاج میشود و باین سبب بولثون نام دفع نمایند و عند وصول
خجدر و تنقیه و گویند که اگر با قاروره و شیرین و شربت بکوبند و با دیان بپخت باشد و کل سرخ نه باشد که فندک چهار تو که آب بکینیم با ویدهند

که سبب ایذا می رسد باعث این علامات شود بطریق تشخیص سبب امراض مذکور باید که اولاً دریافت نمایند که این عوارض تابع مرضی مثل سینه و سوراخ و
 و جمع معده و قروح آن و مری و لثه و انقلاب معده و درم آن و درم جگر و طحال و گرده و قوی و درم جگر و طحال و غیر آن است یا نه اگر باشد عرض آن
 مرض بود پس اگر در مرضی حاد و در بحران افتد و بان صلع و و جمع معده و انقلاب لثه و سیلان لعاب و هین و غشیان و سوزش و شربت حبس و غیره
 بحرانی باشد و اگر تالیع مرض دیگر نباشد پس نظر کنند که قی لازم و دائم است یا نه اگر باشد اصلی بود در خیالات حال تناول اغذیه و ترتیب اکل آن
 قبل از حدوث این امراض برسد اگر غذای فاسد خورده باشد یا سوزش و ترتیب در اکل آن شده باشد سبب فساد غذا بود و الا علامات
 سوزش و سوزش سادج صادی بطریقیکه تشخیص امراض معدیه گشت دریافت نمایند اگر آن سوزش سادج صادی در کمر و در میان آن پنجه بر معده و در
 شود و احتمال آن نمایان یکدیگر برقع آن متحرک گردد سبب همان باشد و اگر علامات خاکی از اخلاط ثلاثه معلوم شود قی صفراوی یا بلغمی یا سوداوی باشد
 و اینها از خروج هر خلط در قی و طعم آن بر نوعیت خلط فاعل است لال توان کرد مثلاً اگر قی مراری آید و بان تشنگی و تلی و هین باشد قی صفراوی بود
 و اگر قی بلغمی بر آید و با قوت تشنگی ترشی یا شورشی یا شیرینی و هین قی قوی بود و احباب از زبان سائل شود بلغمی باشد و اگر قی سوداوی بر آید و
 با عدم تشنگی و ترشی و هین قی قوی بود و طحال بود سوداوی باشد پس دریافت نمایند اگر با عطش و طعم ردی و در بان عفونت ظاهر بود پس خلط
 حار ردی عفن باشد و اگر قی صید بر آید و بان ایت سده شدید مع خفت آن بود سبب خلط صیدی باشد و این هر دو کیفیت خود
 سوزی باشد و یکت و اگر غیر عفونت و طعم ردی و قی ردی نباشد سبب خلط غیر عفن بود که کمیت خود این فعل کند و اگر او به عفن از اسهال کنند
 خلط رقیق باشد و اگر او به بلطف تسکین نمایند غلیظ بود و بران دلالت میکند بر طوبت و کثرت قی غیر ردی و کثرت بران کثرت احاطت هین
 لاسیا اگر تقدم تخمه باشد و اینها نظر کنند اگر قی سهولت آید یا نه در فضایی معده مسبب بود و اگر او دم تنوع و عسرتی باشد ماده متشرب و معده بود
 و اگر قی و غیره لازم و دائم نبود بلکه بعد از قی تا انقباض ماده دیگر بر معده ساکن شود و آفت در عضوی از اعضا مثل مانع و جگر و معده و طحال و
 رحم و غیر آن و یاد همه بدن باشد بشرکی بود پس اگر خلل در عضوی از اعضا مذکور و غیره در کمر گردد سبب شرکت همان عضو باشد اگر باقی بود
 از مشارکت همه بدن باشد بعد از استلال بر نوعیت ماده بطریقیکه مسطور شد توان کرد و صاحب شفا و الاستقامت می یابند کسی را که غشیان و عقیق
 اکل عارض شود سبب او طوبت و معده او یا دیدان باشد و صاحب معده صفراوی کثیر غشیان و قی بسیار باشد لیکن غشیان و لثه و عطش اگر
 و حالت گرسنگی غلبه کنند بدانند که ماده سخت رقیق است و اگر این دائم بود باید دانست که ماده بسیار است و اگر بعد طعام باشد ماده اندک بود و همچنین
 هرگاه ماده در قعر معده باشد و طبقات معده آنرا تشرب نکرده باشد غشیان بی وسعت از طعام ظاهر شود و هرگاه که سفر یا طعم مختلط شده از قعر
 معده بسوی قعر معده رقیق شود پس غشیان ظاهر میگردد و دو علامت مندرج بقی تنوع و غشیان است و خصوصاً چون با اینها اختلاط جلب زیرین
 و کشیدن شریقه بسوی فوق مقدار گردد و شیخ الرئیس میفرماید که غشیان گاهی علامت بحران باشد و گاهی علامت ردی و مثل حمیات باقی
 بود و چون غشیان باقی بماند کثرت نماید و تشنگی باشد و گاهی غشیان باقی بماند و تشنگی نماند و سبب درین شدت قوت ماسکه یا
 ضعف کیفیت تشنگی یا قوت ماده است تا آنکه صاحب امر هرگاه چیزی بران بخورد قی سهل گردد بلکه قی از خود حرکت کند و بیشتر حصا حمی را
 تشنج یا صرع یا تشنج صرع دفعه عارض شود و چیزی را بخورد یا تشنج قی کند و از ان خلاصی یابد و گاهی از سبب تشنج عظیم امتدادی در حمیات و تشنج
 خلاصی و در بیشتر قی از نواق مبرج خلاص کند و رقیق ترین قی آنست که خون قی کند و دیگر برده قی که در قی الدیم مذکور گردد و قریب آنست قی سوداوی سبب درین
 روایت آنست که این هر دو در معده متولد میشوند بلکه اینها از مکان بعید و از اعضای دیگر بسوی آن معده فرستاده میشوند و بر آفت در ان اعضا و بر مشارکت معده
 و ضعف آن دلالت میکنند و قی صرف که از ماده واحد یا غیر خلط و خلط دیگر باشد ردی است اما صفراوی دلالت میکند بر افراط حرارت و بلغمی بر افراط
 برودت سادج صرف دلالت می نماید و قی مختلف الالوان اسود و زنجاری و کراتی ردی ترست و هر آنکه بر اجتماع اخلاط ردی و لالیت

و سائرین فی مخلوط متوسط و غلط در وقت از اخلاطی است که آن در محدوده تولد کند و در آن مجتمع گردد و یا اندفاع او از آن بقی معنای باشد مثل طبع و صفرو و اما اگر فی
در اعراض دلیل شریست و اخضر مائل بسود مثل لاجوردی و نیلوجی در اکثر احوال و خور و حرارت و موت قوت دالت کنند آن هر دو غیر کرائی و زنجار رسد و با وجود
گاهی اتفاق می افتد که آن هر دو نیز بسبب احتراق می باشند الا احتراقی ازین هر دو قسم که از تسوید برود و نکند بر آن و موت قوت نباشد آن مائل شریست
و صفرا کر اثبت بود و با وجود این فی اخضر و کرائی و زنجاری کسی را کثرت نماید که در کبد و سود و حران خارج بسیار باشند و اما فی اسود و جز آنکه در او رام
طحال و در آخر تبیح باشد رومی ست و فی منتن نیز روستی و خضه نماید که در ام ازین هر دو که در حیات و بائی باشد و از ترکیب رومی آنست
که فم معده متقلب متغشی و طبیعت قبض باشد پس اینهمه تسکین فی کند و قبض طبیعت زیاده نماید و آنچه تعلین طبیعت کند و در فی اخضر و مگر آنکه
منغشی خلط رقیق یا صفراوی باشد و علاج آب آلود و قمرندی و مانند آن کنند و هر دو امر را نفع بخشد و بعضی کسان باشند که در ام خواش طعم
کنند و چون از آن متمسکی شوند فی کنند یا بسوی اسفل منترقی شود و باز اعاده کنند و این حالت دوام کند و ایشان مثل تند رستگان زندگی نمایند
گویا که این براسه ایشان امر طبیعتی است و درینجا طاهر است که صید ملخ میکنند و در ام ملخ میخورند و شکم سیر نمیکرد و حیوانات و دیگر باین صفت متنبه

اعلاج کلی فی

در قانون و شروح آن مسطور است که آنچه سببش ماده رومی یا کثیر باشد استغفر آن ماده بیشتر یا به مقتضای سببها و تقبالت نماید و تقبیل غلظت او طبیعت
و احتمال صوم در ریاضت طبیعت کنند اگر ماده صفراوی نباشد و حقه های مناسب بحسب طبیعت نافع است بنابر آنکه ماده را تسوید و اسفل مائل میکنند و بیشتر حقه
حاده قطع می کنند و فی نیز قطع فی نماید اگر از ماده باشد اصل او از سر باشد و نفع فی ظاهر است که در اخراج مواد رسده هر چه که باشد هیچ چیز باومی نیست و صفو
که ماده فم رسده باشد لیکن آنجا که ماده مائل بقعر بود و طبقات آنرا تشریف نکرده باشد و درینوقت سبب حقه سوخته بود و اگر ماده فروخته باشد بدون
ادویه قوی را مائل نگردد و بالجمیع چون برای اخراج آن ماده فی کنند که تمام یا بخشی از آن را تسوید یا آب تر و غسل نمایند آن بنوشانند اگر ماده که را در وقت غلظت
آن بقی یا غیر فی بود و غلظت باشد ابتدا با طبیعت و تقطیر آن کنند بعد استغفر آن نمایند و غایت قصد در تبیین ایشان دفع خلط منغشی است یا تقبیل آن اگر قوی تمام
بسیار نباشد یا تسوید یا سبیل یا تقطیر آن اگر غلیظ و لزج باشد یا اصلاح او اگر غلیظ صید می بود یا با جبر سبب غیر که نباشد و هر آنکه غلظت باشد یا سبیل یا تسوید یا اصلاح
بعد است و حقه و کما چون غذائی باشند و یا از آن فراموش کنند آن اگر حس بدان مایل باشد و غرض ازین آنست که گاهی در خیال کیفیت رومی که به
بر روی او به تسوید شود و انسان متخیل میکند که در محدوده خلط موصوف باین صفات است طبیعت خواش بر دفع آن نماید پس با اجابت لامحاله قبول کنند
حش ناقصی کردن و این از او را که مثلین امور نا آنکه سبیل فی نکند بهر وقع او و بعد تحقیق او و نیزه حاسبه است و حال نماید و او و نیزه نافع فی آن قابض و
خوشبو است مثل به و سیدب و حاض و جمیع ادویه ششیه نافع این اعراض است و آن مثل سبیل و سبیل ساده و شربت انار منفع است و شربت
صوم منفع نیز سفید و سفید و بعض نافع است و قطع فی کائن از امتلا و کثرت اخلاط جائز نیست مگر آنکه افراط کند و جذب ماده یا آنچه بسوی اطراف بسیار
نافع است در حبس فی خضه و چون از اندفاع اخلاط از اعضای محیط محدوده بسوسه محدوده باشد و این چنان باشد که اطراف برزید و در خصوص ماسطه
مثلا ساقین و قدیمین نازل از فوق اما اگر اندفاع ماده از شل راس باشد در آن ربط این اطراف شدید المضرب است و گاهی به برین اعانت کند
گریم کردن اطراف و نهادن آنها در آب گرم و گاهی احتیاج افتد بآنکه به باز و مساق دو اسه مخمر سفید بنهند و عجیب آنست که تسخیر این اطراف
نافع است در تسکین فی بنا بر جذب و تری آنها و تسکین فی سیر معارف مستحبست بهرید و آنکه تا بهر محدوده مسکن حدت حرارت است و جمیع به شرط
نزدیک ناف و میان کتفین و بر ساقین نهادن و اطراف سببستن و بقوت ماییدن و خواب آوردن در دفع فی انترام دارد و مگر تجربه رسیده و کما رسیده
در آب سرد یک گهر می خیسانند و نوشیدن عجیب الا شریست و چنین است جو که ایست بر دل و اگر عرق یونان و بید مشک و لابل داخل کنند بهتر باشد و بعضی زخم
کرده اند که با ملخ چون بسایند و در آب حل کرده صاف نموده بنوشند بایست فی خالی با ملخ بریزند و گرنی علاج است و جالبه که گرسنگی و اجابت و اسهال را

در

و چون فی سکن تر شود و طبع او آهسته و در بدن از باقی سوخته پاک شود و اگر سبب ضعیف باشد یا در وی آفتی بود علاجش چنانکه در مقامش بیان کردیم
پس معده را به دوا الک برود دیگر جوارشات گرم و قوی نمایند

علاج فی و شمع و شیان انشا کرک اعضا

مثل دماغ و جگر و طحال و مراره و رحم یا سینه بدن مع مایهات تب نمایند به صورتیکه در محل هر یک بطور مستقیم و تقویت
معدیه نیز کنند آب فوکه و ربوب مع دویه مطبوعه قابضه و جز آن که در انواع سابق گذشت و فصد یا سلیق از دست راست و کبده و از چپ در طحالی و
مراری سفید بود و قبل از تقویت معده باید کرد که در آن خون انصراف ماده بعضو نیست و آنکه مری برای قی شرکی و مایه ای بسیار
مفید است و عملی نوشته که از پنجه از انصباب ماده رقیقه انداخته که با طعام آمیزد و عارض شود و غشیان آرد آنرا نافع میکند قرص کوب در اوقات نوبت و
اسهال یا یابج در غیر اوقات نوبت و اسهال بسیار نفع بخشید و نیز با برای اسهال و آب آلوده را و قمرندی که آنرا سیلان ماده با
نماید و سکن فی بخت خود کنند و واجب است که در مثل این جذب ماده بسوی اسفل محققه و نیز از منقشه غلاب و جو قشر و فخر شک با بونه و سپستان و ترید بر غفر
نقشه و شکر سرخ و بورق نمایند بعد اسهال شربت ششاش استعمال کنند و این شربت اسکندر سفر حبل و سماق و زین و انار و آنه و قمرندی بجز شانه معده در آن
کنند و اندک عود و گل کنند و اصل گفته که اگر سبب ضعف باشد که از جمیع بدن منقب گردد و قصد تقویه بدن کنند بعد از آن تقویت معده نمایند با بهای فوکه
و ربوب آنرا و این دو انجور و انار و گل سرخ سماق فندک هر واحد سه جز و طباشیر یک هر واحد دو جز و ربوب سیب و ربوب بیه یا ربوب انار و نخوش بر سینه و غذا
پست کنند و چون با آب انار و نخوش سازند و چون غشیان افراط نماید که مسوق مثل سرکه در آب سیب و اندکی از شراب بر سینه و اگر با قبض طبعیت باشد
حقنه و جز آن که در فوکه می در قسمتی صفراوی مذکور شد بکار برند پس اسما عیسی و ایلاتی گویند که اگر ماده روی از عضوی دیگر یا از همه بدن معده آید تن را
بمطبوخ بیلید پاک کنند و تقوی صبر و شکر و ک با سلیق نهند و حقه که در قی صفراوی گذشت تحت نافع بود و فوکه و یک از بهر بیان کرده و سیب و سبیل و گل سرخ
و آب و تر و آنرا آب و دود و کک و سبک و ملا و آن عود و کافور و میسون و زعفران و مرطب کرده باشند بر معده نهند و این شربت فی صفرا و در و جگر سکن کند
آب الیسیا و آب قمرندی هر یک سه و قویه که منقول یکدیگر زعفران و دودانگ لک و زعفران را ساییده و درین آب حل کنند این جمله یک شربت است و ایضا
آبی ترش و سیب ترش و امر و دودانگ ترش و غوره و پیرا کوته بپاشند و آب بگریزد و سماق و زعفران و فوکه و حب الاس و زرشک نیم من درین آب بپاشند
و در در زین و سیب صاف کرده با قش نرم بچشانند تا بخواهم آید و اگر حاجت بود قدری پوست پیرون پسته و درین شربت بچشانند پس صاف کرد و بچشانند و این
سفوف بنفشه عیسی بن صاف و بنفشه نیز نافع بود طباشیر هر یک سه و درم گل سرخ بودینه و زرشک هر یک پنجم درم سماق چهار درم انار و آنه ده درم بهر را بپوشید
و با شربت انار یا شربت ریاس یا آب ترندی بر بپزند و ایضا گل سرخ سماق هر یک پنجم طباشیر دود درم گل فیشا پوری سه درم بهر را کوته نمینا لک کافور سو
بیا میند و شربت سه درم با آب انار ترش یا آب سیب ترش یا آب بود ایضا طباشیر پنجم درم گل سرخ چهار درم تخم حاضی تخم خرفه هر یک پنجم درم سماق ده درم
و قافیا سبک و روان یک شقال گل فیشا پوری ده درم تخم عربی سه درم عود خام سه درم شیمی و و شقال با شربت ترنج و کک سه درم و آب سیب ترش با اندکی
شراب چند آنکه مره شرا طعم نشود قی صفرا و از دود و حفظ قوت کند و اطراف مالدین و گرم کردن و در آب گرم نهادن قی باز دارد و خاصه اگر ماده از همه تن
یا از عضوی دیگر معده آید بهر آنکه ماده را با طراوت کشیده طیبری گویند که اگر خلط منقلب بوی نموده صفراوی باشد را از شیر بنوشند و اندکی حاضیه و حصر میسر
و در ریاضیه خامه بر سر کرده بکار برند و این سفوف استعمال نمایند گل سرخ طباشیر تخم خرفه تخم خیارین هر واحد پنجم درم نشاسته کثیرا و تخم عربی هر واحد درم
و نیم کافور و دودانگ کوته بنفشه و زعفران و زین بخورد و اگر مانی از استعمال این باشد صنادات مطبوعه بر معده نهند بکینر گل سرخ
و درم تخم شوش تخم کاسنی هر واحد نیم درم زرشک شقی سه درم کک سه درم بهر را ساییده و در آب سیب و نخوش و آب اس حل کرده و در آن تخم یا پود
آلوده بر معده نهند بپاشند یا بعد از طعام طعام گویند که اگر خلط از جمیع بدن منقب گردد و بعد تقویه بدن بهر تقویت معده این رب انار ترش

نوشته شده است

نوشته شده است

ببند و پوست بیرون بسته سائیده بآب سیب و یا برادران بنایت سودمند است و خوردن صندل بگلآب سوده همین اثر دارد و کذا بود و بیشتر با شربت
نضاج خوراندن و ضماد گل سحر و فوفل و عود بپزدی و بلبله و اشمال آن بآب سیب و به سرشته بر معده نهامند و اگر طفل را در آغوش
تقی تب عارض شده باشد خاکشنی بجزق غلبه کلاب شربت نیلوفر دهند و اگر کفیل همان حب الاس بپزدی اصل السوس برابر گرفته
بخیته با عمل سرشته قدری برستان مرصعه طلا کنند و اگر طفل کلان باشد بکمانه یا زیاده بلبله یا نند جهت فی اطفال و تب آنها جربست
و در حفظ ای حیوانات مقوی مثل رب به ترش و رب غوره و رب یاس و شربت زرشک و مانند آن بپزند و شربت انارین منفع سودمند
و فادر به حیوانی نیند انگ کل را صفتی دو دانگ در آب سیب یا به یا عود یا به و رغی بسک و یا به شربت نضاج بنایت مفید است و زرشک سماق
پودنه تک طعم و کندک طباشیر و دانه سیل در شیر مرصعه حل کرده بپسایند و فادر به هر صفتی در آن نافع و خوراندن جوارش فواید شربت
فواکه سنگین تر سود دارد و همچنین میکه حیوانات با طفل شیر خوار بخوراند یا بیکه صفت ایشان از شیر خالی باشد و به از آن نیز تا یک ساعت
و زیاده از آن او را شیر ندهند و اگر بسبب قحطیات باشد بپاشش پر دانه و صاحب کله بپزدی بپساید که اگر بچه شیر خواره را بسبب قحطی و کم
تی بدید آید و آنچه بخورد و بپزد و رنگ زرد و به ن لاغر شود گاه در آب سطر طارخ را که اکثر بر چاه می رود بپساید شیر کشت و در دهنه باشد آن شیر را
با دانه الی بچه خرد و ناگه بپس که چون سرمه سائیده باشد و مزج ساخته ناس و دهنه قبل از طلوع آفتاب کام فرو شده بالا رود و بچه روز بروز قوت گیرد

فی الدم

یعنی بر آمدن خون از قلب و آن یا از معدیه بود یا از مری و بدانند که خروج خون از دهن گاه قوی بود و گاه بنفث و گاه قوی باشد که خروج او
از اعضای غذا بود و اولاً یا بعد از انفصال او از اعضای دیگر یا به عود سیلان دم از داغ و حال خواب بسوی معده بیاید بجهت از فی خارج میشود
و خروج خون بنفث و قوی باشد که از اعضای تنفس خارج شود و قوی بنفث میگردد و خروج او از اعضای دهن و حلق باشد یا به سبب قوی الیه کشش و
دین رگ یا شکافتن و بستن دست و اکثر این عقب قوی بسیار و سهال سیل حادث و یا القی در دم غیر غریبه و قوی و قاکل و اعضای مذکوره و
یا عاف که سیلان کندی بسوی معده بخوبی شور بدان کند و یا انقباض خون از کید یا طحال یا کلیه یا مرق بسوی معده و خصوصاً خون که سطر رخ او
واجب بود و متبیس گردد و یا عرض قطع عضو که غذای او فاضل ماند و یا عرض ترک ریاضت متداول و یا شرب زود آب و تعلیق او بجهت یا مری
و یا عرض و یا سیر و معده و سبب شکافتن عروق یا از خارج بود یا از داخل آنچه از خارج بود عرض جراحت است یا ضرب و سقط یا آواز قوی یا
جویدن از جانی یا بر دشتن یا گردن یا تاول شمی حادث یا پیچیدن زود و آنچه از داخل بود کثرت خون است و اجتماع او در رگها زیاده اثر
و سبب آنرا یا مضغی حادث بود یا غلط شود که برین اعضا گذرد و قرح کند و سبب کشادن دهن رگ درین اعضا حرکت قوت و دفع است
و سببش یا جردن صفر بود و اختلاط آن با خون و یا ضعف قوت ماسکه رگها و سبب ضعف ماسکه یا رطوبت مرخیه باشد که سر رگها از دم و
سست کند و از ادنی قوت بکشاید و یا کثرت خون و اشتیاقی اختلاط رگها که احتمال آن نکند و بیشتر قوی الدم از صحت قوت باشد پس قوت
را دفع کند و بطرفی که فی الحال دفع آن بسوی اطراف افق بود و لهذا بیشتر قوی کردن در وظل خون مثلاً راحت و منفعت شود و این قوی
باشد که فضول طحال یا کبد بسوی معده بریزد پس قوی کند و گاهی خون متجمیع و معده بخند شود خواه منصف از عضو دیگر یا حاصل در آن انفجار
رگ آن باشد پس هر گاه این خون بنحوی خارج شود مشابه غلبه باشد اگر بخار در آن باعث ال بود و یا سخت تر از آن باشد اگر انجماد شدید تر
از آن بود و بقول محمد زکیا گاهی انسان قطعه لحم قوی کند و سببش لحم زاید و لوی یا با سوری بود که در معده بر دیاس منقطع گردد و از جرم معده بسبب
غذا یا بعضی متاکل طبیعت بسوی فوق آن دفع نماید و هر قی الدم که باقی باشد آن روی بود یا بردالت او بر کمال غلیان و فطر طهارت
و سبب کردن از بدن غذا و داده قوت او بسبب کثرت تحلیل و قلت اعتدال و گاهی در هیات و مری دال بر قوت طبیعت دفع اوده مرض بود

و اگر آن تب یا شایس اکثر روی نبود اما اگر قی الدم از قدر واجب خارج شود و سوز و بیلکت باشد طریقی تشخیص درین مرض آنست که اولاً در یافت نمایند که خون از کدام عضو می آید و بعد از آن اسباب او معلوم کنند و این چنان باشد که از همین حال آفت و تغییر حال عضو را برسانند پس اگر مریض خلل در دماغ بگوید و گاهی خون از دهن به بیخ و از سترین بر آید باید دانست که خون رعنانی است و از دماغ می آید و اگر آفت در مری یا سینه یا جگر یا طحال بیان کند خون از همان عضو آید پس اگر خون سرخ به بود و از جگر باشد و این نوع در اسهال و موی کیدی اکثر افتد و آن در اکثر مملکت است و اگر خون سیاه عکس بر آید و غلیظ و مزه او ترش بود از طحال باشد اگر اندک بر آید و غیرت بسیار باشد از مری بود و اگر دقت مقدار کثیر بر آید و رنگ او مائل تر بسواد باشد از سینه بوده و دلالت بر انفجار عروق بسیار نماید و ممکن است که این از مری باشد که سیبوی سیه سیلان نموده در آن جمع شده باشد و درین وقت احساس بسیلان او در داخل مری دلالت کند و گاه در جمع بین الکنتین شایه آنست بعد از اگر مریض موجب در عضو از اسالیق بیماری بوده باشد و در ابتدا خون اندک آید و بعد از آن کثرت پذیرد و گاهی با ریم و قشور آمیخته بر آید باید دانست که در آن عضو خلل افتاده است و اگر در عضو از اعضای مذکور صرفت حرارت و سوزش بیان نماید و خون که بی بر آید سخت گرم بود و علامات حرارت ظاهر باشد و تقدیم اسباب تشخیص گواهی دهد بدانند که در آن عضو سرگما بسبب حرارت و حرارت خون کشاده است و اگر در آن علامات کثرت خون و استلای اخلاط دیگر ظاهر گردد و خون بسیار بر آید و مریض عقب ثقل خفت در یابد و خون صیغ غیر حاد کال یا عفون قرحی بر آید و انقطاع استفرغات مقیاد اتفاق افتاده باشد بدانند که سرگما بسبب کثرت خون و بسیاری اخلاط در آن کشاده شده است و اگر خون سخت گرم نباشد و نه بسیار بر آید و مریض پیش از آن تب میرم و طلب و اخذیه و طلب بسیار استمال کرده باشد باید دانست که سرگما بسبب رطوبت و نرمی کشاده است و اگر خون رقیق صیدی بر آید و با غم و کرب بود و پیش از آن مریض آبکیه در آن زلزل بود خورده باشد بسبب زلزل باشد و اگر خون گاه گاه بر آید و از آن مریض انتفاع یابد و رنگ مریض زرد باشد از بواسیر معده بود و بسبب بادی بخروج خون دقت عقب سبب موزی استلال توان کرد و هرگاه سقطه یا ضرب بر سینه رسد و قی الدم پدید آید چه شکافتن عروق مری گواهی دهد علاج تدبیرش مثل نفث الدم نمایند و اول فصد یا سلیق مناسب است اگر غلبه خون ظاهر بود خون بسیار یکبار بر آید و ایضا در امتلا فصد بعد فصد نیز ضرورت است زیرا که در نجات هم تعلیل مطلوب است و هم اماله و در فصد از بر آمدن خون اگر مریض راحت یابد بند نکنند و کثیر المقدار بر آید و اگر غلبه خون نباشد خون اندک اندک به نجات بیرون آید که در نتیجه است حرارت اماله مقصود است اما رعایت قوت در هر حال ضرورت است و بستن اطراف از بخل نماید ران تا ناپاشنه محکم و بستن جھتین در زمان و نهیم در زنان جهت اماله قوی الاثر است و ایضا هرگاه احتمال حقنه و وضع محاجم باشد بر ساق نافع است بعد از نظر کنند اگر آفت در معده باشد و او یکبارگی بخورد و بسیار بار یک نمازند و اگر در مری بود اندک اندک بنوشند بلکه قدری از آن دران بگویند و تدبیر بخورند و بستن بر تکیه نموده باشد و ایضا اگر خون از مری و معده آید قرض محل و یا که با سینه باشد و در شربت انجیر یا کشمش یا شیر و خرما و ششخاش و باز رنگ و حب الاس هر یک نباشد و عرق کبوتره و گلاب و عرق بارتنگ هر یک هفت توله شربت حب الاس و توله تخم شترتی و باز رنگ هر یک پنج ماشه بدیند و اگر خون از سینه یا جگر یا طحال آید با لجه همان عضو کوشند و ماده را بجانب مخالفت بفسد مستقر سازند بر اعصاب و قوانین مذکوره و تا امتلا قوی نباشد زنده خون بسیار نباید گرفت بلکه اندک اندک بچند کثرت بر آن تا مفعول بی ضرر حاصل گردد و بیشتر از حد نافع پیچیده و در رنگ بناید که چه فصد بعد از فصد نفع کمتری ندارد و بعد از فصد به سبب حرارت مزاج با اصلاح حال و تقویت عضو و نفوذ در اندامها پیچیده در محل هر یک که مناسب است و در قی الدم که بی و طحالی قرض را و در قرض شش

تسریده افواه عروق صده بنا بر قیاس است و سودیری نوشته که چون عقیق را که رنگ او همچون مارالحم باشد و خالص باشد و حرمت نبود بر صاحبش و در صده
از صده تعلیق کنند با لحاصیت خون یا با زرد از دوزخ مجرب صحیح من است و کذا اسباط الراعی خشک ساید و دو درم در بقیه نیمه برشت آمیخته و در
و کذا اوسیاخوس که آن خون الما است عصاره او نوشیدن و کذا پوست خشک شش خاش بیدرم خوردن و کذا شرب دم الاغون و کذا الالجور و غیره
بیدرم در بقیه نیمه برشت خوردن و کذا شرب عصاره شجره ابی مالک و کذا خسته نمهندی خوردن هر واحد مجرب من است و از حکمای دیگر مثل
الیستوریوس و بیدوریوس و غیره نقل کرده که خطمی و کما باو حیت التیس و عصاره نفع و سراج القطرب و عصاره نام چهارم و زخم و بر روی یکشنبه
روز در شراب ترک و در خشک نموده سوخته و عصاره خرفه و زنا و سبویق و سبویق شحیر و عصاره نفع و عصاره برگ و شاخ زرم و خیم و انطو
و شاخ و عصاره برگ شجره البق و در حبان شراب و تعلیقاً و در بنجار چهارم و پوست بنج انجار یک شقال و فلاح اندو و حشیش شال
و غیره و بیدرم و زردی بقیه نیمه برشت و برگ یا عصاره انزاب الخیل و فلاح پوست انار ترش سوخته و غسل آمیخته بر اسفل لطن و احوالی صده
تعلیق زرم و کذا آهمن در خرقه صوت سرخ بسته و ششاش و سدر و سوز و زرد و اقرع او و بنج با و او و و گلنا و و طراشیت بشیر
تازه و فحلان و خون میش بقدری شب آمیخته باب و شراب قابض خوردن و شرب برگ طرا و امتصاص سفرجل خام یا اکل او و شوی
و جب زرشک مثل اوکل از منی آمیخته و بسد و درم و آب قلاس و غده و عصاره جزا السور و سبز شراب قابض و دوزخ حرق و کاه و غیره
سوخته و کشیر خشک بریان و بزر الینج سفید یا تخم ششاش سفید هر واحد و و اثلوس یا اقرطین و سیاض بقیه نیمه برشت و سبویق
واکل کند و هر واحد قاطع فی الدم است و از رازی نقل کرده که شخصی خون فی کرد و علاج با و ی بسیار کرده شد و صحت نشد تا آنکه
شحیره موسیائی شراب قابض و او و صحت یافت اقوال خدای بعلی سینا می نویسد که اگر قروح احساس کنند علامتش نمایند اگر
رعاف غار محسوس شود منع سبب او کنند و اگر امتلا معلوم شود فصد نمایند چه بسیار باشد که بعد از فقرارغ و و طل خون بسوی فصد
صنیق احتیاج می افتد و چون شدت نماید اطراف را محکم بنهند و فصد صفا و آنچه بسبب خوردن و دای فاد باشد و گاهی در کما سن
بسبب و و شراب مزوج بشیر غلب اندک اندک می نوشانند و بعد آن سبب بر برف سرد کرده می آشانند و اما از دوی مجرب
در منع فی الدم این مرکب مجرب و در منع فی الدم شدیدی است اتفاقاً بزر و و و کل فموم گلنا را فیون بزر الینج صمغ عربی و عصاره بارنگ
یا عصاره محصی الراعی سرشته بسره که در آن آب بسیار آمیخته باشد بخوراند و یا باب بارنگک بدهند اگر تخیل بسوی صده بسیار بود
و شربت آن از نیم شقال تا یک درم است و نوشیدن رطوب قابضه و چون نفع میکند و از آنجمله رب جوز است و مرکبات و قرا با وین
نذکور است و از علاج سهل نیست که بگزیند باز و و گلنا هر واحد یک جز و و و و شقال از آن یک قیرا را فیون همراه آب بارنگک بخورند
سعی گفته باید که علاج کنند اول بقصا یا سلیق و اخراج خون اندک اندک بمرات کثیره بعد از آن قرص که با یا بقیض اقراص
نذکور در باب نفث الدم باب بارنگک یا آب محصی الراعی کل مضموم و کل را منی بخورند و یا این دو را به صمغ عربی یا زرد درم که با و بسد و
طایفه کشیر خشک کل سرخ و ساق و تخم خرفه و گلنا و عصاره لیمه التیس و نشاسته هر واحد و و درم شاخ گوزن سوخته و منسول
آفاقای منسول کل را منی کل مضموم هر واحد صفت درم شب یانی سه درم فیون یک درم کوفته بقیه نیمه برشت و درم باب خرفه و دهند و یا امین بخورند
باز و گلنا هر واحد یک جز و کل سرخ و صمغ و کما و کل را منی هر واحد و و و شربت سه درم یک قیرا را فیون همراه آب بارنگک یا آب خرفه
و قضیب صده و کما بصندل و فوغل و آب به و سیب و آب کاسنی و گلنا کافور و آب محصی الراعی و آب غوره و آب بارنگک کنند و غده اندر
مقشر مطبوخ آب حصیر یا آب ساق سازند و سبیل و پوست گوشت که هرگاه بقی خون بر آید و قوت و فصل سال صفا شود و باقی نباشد اول فصد
کنند بر آنکه به سه نوع را که از مری یا صده یا کما باشد فخر از فصد هیچ نیست لیکن خون مقدار اندک بچند کت بیرون آرند و اگر کما

در این صده

در این صده

و بقول نجیبی و دودم خردل سیفید و صفت درم نفخه از آب که در منافق جمود خورست و انفخه از آب بایب با شامه و شیرامفیه و آب گرم تنه انحرع
 که درون سوخته و در با قوت اسهال و سوزش که برای جمود و دم و لبن حقه و از آب بشرب سرکه که کشته و انفخ و حلیقت با کجیمین و سکنجبین و معطلکی و مارسل
 و زرا و ناولیل بایب گرم و قمر طعم و حله و لیسفانج نافع و قمر طعم مع بودینه سرخ الا شربت و عجب است که اکثر او و دیگر با غایت جاد و سکنجند و جاد آب اند
 و بهین او و بهین طلح جمود و دم یا دره در شانه و غیره کرده میشود و گویند که شیر بز خونی را که در تخم و لیف بسته شود و یکشاید و آب پودینه نیز با شکر نوشید
 و کنایه بر پودینه خشک خورده و شیر بسته و ساعت بکشاید و کنایه که در آب آینه گند از آب صامت شود و پس آب و ظریفی
 و دیگر با شکر و دیگر بار دیگر با شکر کور و دیگر با میز و صاف نماید و چند بار بینی پنج تا هفت مرتبه بچین کند و آن آب بنوشد که از آب شکر
 و شیر و قمر طعم با یک سوخته و شربت است بکشاید و از آب را منجی سازد و مروق انفخ و با و روج و یکمان و محرب بقراط است و مروق انکور
 با کجیمین و حلی جرب را زنی است و صواب و قمر و آب جوشانیده و بهین که خون و شیرینج را یکی از او و بقول صاحب خلاصه التیج که شربت جرب
 خصوصاً با انفخ و مروق و لیس و تریاق که بر مروق است و بقول انطالی سرگین خرگوش با عسل و تخم قمر طعم و درین باب سیفیت عظیم است و انفخ
 از اطباء منقول است که شربت مشک و عصاره برگ آزاد و دخت و قمر طعم و شیرینج و اقوان تخم امرو و و قمل از رقی و خاکستر سلطان انور علی طهارت
 و دودم و خاکستر جرب و انگور سیر که و نکالندانی و تخلیق با قوت سرخ برده و قی کردن بشرب و زیت انفخ مخلوط هر واحد درین باب نافع است
 و دیگر است که گاه در حله و طفل شیرخوار و بسبب فساد و شیر و وضع یا بسبب رسیدن سردی بعد و یا بسبب استحال مجزات شیر مثل انفخ و جموضات
 که متصل شیر واقع شود شربت است که در و و بسبب احداث کیفیت سیمیه اعراض مذکور ظاهر نماید و باشد که بسبب عفونت تب نیز بهرست و علاج او
 به است که در کور شد و شربت سرکه که نه با آب آینه گند و کذا آب خاکستر جرب انجیر که مسطور شد و ریخا بسیار ستوده اند و تا دیر شیرینند
 و اگر از قی و دیگر بهرست فائده نشود و تلبیس طبیعت بمسلمات مناسب نماید که از بعد بیرون شود و بعد از آن تا مدتی از غذا باز دارند و اگر چند روز
 شیرینج یا گاو که تعلیم او از پودینه و شربت و قی و دم و صواب و برگ حاض نموده باشد و بهین بهرست و اگر طفل از شیر وضع باز نتواند انداخت
 را غذای لطیفه و دهنده و از غلظت و جماع و طعام شرب و بهین انچه منف و مخلوط خون و شیر باشد باز دارند و شیر اندک اندک بتدریج دهند
 و شکم سیریز گزیناید و دودگاه گاه بگرایند و شکم او پودینه و دارند و طفل و مرضه را گاه گاه تریاق فاروق یا اریجه دهند و بدانکه نوعی که
 شیر و رمی و طفل منجمد و دهن نیز انچه دوی باید و اعراض مسطوره با این نیز میباشد و علاج این نیز مثل علاج است

فواق

که نفاسی بکشد و بهین می بکشد گویند حرکت اجزای مسه است بفقیر مرکب از شنج انقباضی و تند و انبساطی و آن یا بسبب ازیت فم معده باشد و یا به
 میس و یا بسبب مشارکت اما آنچه از ازیت باشد آن پنج نوع است یکی برویت فم معده و چنانچه فواق که عارض میشود در لرزه و در سبوی بار و در از
 اخلاط بار و از ناولیل او و به و انفخیه بار و آب برف کثیف معده و از مبر و دیگر مستحکم در مزاج فم معده که تفسض و تشنج آن نماید و اکثر این نوع
 اطفال و مشانج و اصحاب امراض متطاو له را و مسافر را در سردی شدیدی عارض میگردد و دودم حرارت چنانچه در جمیات حراره تشنج در فم معده و ازیت
 مستحق است عارض میشود و سوم نوع شل آنکه از خوردن غذای سرد و او و به حرافه مانده خردل و فلفل و شراب کهنه یا از تناول شای شرب یا به جو صفت
 یا انصباب غلظت صدهای عارض گردد و ازین قبیل است طعام فاسد تحمیل بسوی کیفیت لادعه و این صبیان را بیشتر افتد و کنایه که این عارض شود از اینها
 صفر البسوی فم معده چنانچه واقع میشود هنگام حرکت صفر او بجزان بسوی فم معده برای دفع طبیعت او را بقی و انچه از صفای رنگاری و گرانای یا از سوخته
 حادث میشود و چهارم تمیدیر و قی و قی فم معده یا دودم که از حرارت مجر و غیر قوی تحمیل آن متولد گردد و این قسم که در کان مخصوصه و من شربت
 شیرینج یا به عقیقه که اکثر عارض شود و پنجم فصل معده چنانچه از امتلاطی طعام کثیف و غلیظ و بیظم لزج میباشد و اما آنچه از میس باشد آن دو نوع است یکی اگر از

بالجوارح کانت من عجز راو شکیدن فواق باوی تاثیر عظیم است و تخرج آب یک گرم نافع و قشرش گوید که اکثر ریهی میخوش فی الحال فواق واجب میگردد و صفا و صلب طبعی گوید که
 یک درم شونیزه یا یک کوفته یا چهار شقال مسکه سرشته بپسیدن بعد ازانی طعام خوردن برای ترویج فواق مجرب است و اصل السوسین سرشته باشد کوفته نیز بپسیدن
 شش باشد آینه کوفته کنگره یکی صبح و یک دو هر یک شام آب بخورند و اگر باره باره بلغم باشد یا شکر سرشته بدینند که جهت اکثر اقسام فواق معمول است
 و گویند که خود قاری سوخته ساینده در عسل سرشته منته مرتبه یا چهار مرتبه بپسیدن مجرب است و پنج تنه درم فاقه با پوست نوشیدن بپسیدن بپسیدن بپسیدن
 و تنه س که یک درم خوردن فاقه هم چون آن سکن فواق است و قبول اهل هند خاضع میمان خشک یا تر کوفته در نیم آتار آب بپوشانند و فاقه نیم با و آب بماند
 صاف است نموده قدری عسل انداخته نوشند و نه نیکو کافی است و آب بودینه آب انار ترش نیز اکثر اقسام را نافع است و کذا السوسین کوفته با آب درن سکن فواق است
 و همچنین آب انار در بینی استنشاق نمودن و شیم عود الطاس یعنی چکنه و نعام و مرزنجوش در فواق شدید مجرب است و خاکستر طلا و س که شکر است
 هر دو آینه کوفته چهار یا شش آب خوردن نیز مفید و آینه چوئی نازجیل بسوزند و در آب اندازند و بعد صافتی قدری از آب مذکور گرفته برگ قنسلی بنویسند
 اندکی در آن ساینده صاف نموده نوشیدند نافع و برگ قنسلی بقدرد و با شسته مغز بادام چهار عدد ساینده صاف کرده بپوشانند که مجرب است و کذا السوسین
 گس در شیر زنان ساینده دو سه قطره در هر دو جانب بینی بچکانیدن در شکستن فواق مجرب است و دو خان سوزنک در قلیان کشیدن معمول است کذا لاش سببا
 یا سوسین بخورد یا سوسین را بر ریه های تنباکو مفید و همچنین پوست و زشت از آن و برگ انبه خشک و پوست سلطان الاشجار و ریش و نارچیل هر دو احد در
 قلیان کشیدن نافع و قبول صاحب خلاصه التجارب میگویند که آب نم کرم کرده و در چمقه نهاده کشیدن مفید است و از زیره که بر چهار و فاقه
 جوشانیده بنوشند و اصل السوسین و فوین پوست خشکی شش را بپسیدند

علاج فواق از طعام کثیر

بابت و کس که غلبه آبی کنند یا کثرت غذا کنند و سببین با کلاب بخورند و چند روز تغذیل غذا نمایند و در بخورید بهضم کوشند و حرکت در یا سوسین و ادویه بپسند
 مثل تخم کرفس زیره و بودینه و سنبلیله مانند آن که در اقسام باید خواهد آمد و شربت انیسون استعمال نمایند و شربت آنست که یک شانه روز غذا دهند بعد در
 طعام داخل کنند و فاقه بنویسند مثل سلقونات معمول از لجوم که بر توچه مرغ و تیره و نمایند و سبب که گوید که هرگاه فواق عقب طعام غلیظ و شرب شراب
 کثیر از لجام حادث شود و آنگاه در آن زیره و فعلی و فو تخم و اندک کنده چاشنی بپوشند و کنگره معده از خارج کنند و بعد بخواب و ترک غذا نمایند
 بعد از آن در حمام داخل کنند و اغذیه خفیف خلیل المقدار تناول نمایند و در پنج آن امان در داخل کنند و شراب صرف اندک بنوشند و اگر کفایت نکند
 این قرص بخورند که در پنج درم راس خشک تنه درم بودینه خشک برگ سداب یک درم تخم نام سه درم صفت یک نیم درم ناخواه یک نیم درم هر قرص بوزن
 یک مثقال سبزه در یک لایحه زیره بپسند و آب الیاس خجندی میبویسند که اگر از تناول طعام کثیر غلیظ باشد تقویه معده از آن بقوی و تغذیل غذا نمایند
 و این سفوف بخورند زیره گرامی ناخواه انیسون تخم کرفس مساوی کوفته بخریخته و صسته درم تناول نمایند و خاییدن صفت و ناخواه نفع کند

علاج فواق از ریح غلیظ

هر چه در علاج امراض معده ریحی مسطور شد بجل آرند و هر چه سخن رقم معده و کاسه ریح و محلل آن باشد و آرد و در مثل مسطک و زیره و بودینه و زکون
 و ناخواه و مانند آن بخورند و بخایند و ناخواه و صفت و سداب و فو کوفته دو درم بر ناستا خوردن نافع است و ششگی صبر کنند و جوارشات گرم چون
 جوارش مسکونی گوئی کبیر هر یک هفت ماشه خورند و شیر بادبان هفت ماشه شیر صفت شیر و انیسون هر یک پنج ماشه شیر زیره سه همدست ماشه شیر
 الاطی کلان پنج عدد و کلاب شش نو که عرق ناخواه عرق سیل عرق بودینه بکشند هر یک تنه که بنوشند و استعمال سداب یا تخم آن با شرب با بوره
 بصل نافع است و دادن ثلث درم چندید ستر بیکر محل کرده بچیب الا شربت و آتشامیدن شربت انیسون بیکر نیم صفت است و اگر از این تدبیر
 باقی ماند باری تغذیل ریح و نفج هوا و طبخ ریح کرفس پوست پنج بادبان پوست پنج کاسنی انیسون صفت هر یک هفت ماشه با زنجبیل بادبان

و پای استقر و ترس اندوه فواق را ساکن کند و حمام گرم سود دارد و بجهت نرمی درم چند بیدستر با سرکه آمیخته بدینند که فواق بلغمی بکمی اسکاگرداند
و چند بیدستر قسطی طرح هر یک نیم درم قطر اسالیون یکسدم کوفته با طلیخ انیسون بود و بند و صد طکه زیره و مانند آن بدینند سحبه گوید که تطبیق
فضول غلیظه بخورد و چنانچه شرب آب گرم کنند و اگر خلط شدید الغلظ باشد مرصع اندک شراب صوف نهارد و بنوشانند و امر بخاییدن بود و بید و
پس هرگاه فضول تطبیق یابد و مستعد بخروج گردد آب گرم که در آن شربت و نمک جوشانیده باشند بچوبیدن آمیخته فی کثرتند و اگر خلط متشدد در
معدده باشد تنقیه بایارج کنند و بر نهار آبیکه در آن بیره و صحر جوشانیده باشند بنوشانند و ناشتا در حمام داخل کنند و معدده او را آب انیسون
سج نمایند و بجهت نفس امر کنند که بیشتر فواق احتمالی ازین مصلح سیکرد و غذای مرضی بخورد آب بکوبه تربیان و مطبوخ لیسکه سازند قشری و خضر
گویند که علاج فواق حادث از بلغم لرج اول بقی بعد از آن با سوسال نمایند و اولی ایارج فیه قسطی انیسون با طلیخ فو تخ و نمک هندی است و بعد
تنقیه بتجدیل مصلح مشغول شوند و با دوی مختلرات و مقویات فم معدده مثل فلونیا مخلوط سازند و این قرص بدینند و ادویه او بهر آنست که در ابتدای
شیخ مسطور شد الا قسط مطروح است و وزن اسارون یک مثقال و افیون ربع مثقال نوشته که مقدار افیون بحسب وجوب حال نبایده و کم نمایند یا بماند
بزرگ شود تا قرص سازند و مطبوخ انیسون پو است بیرون بسته و فو تخ و پو است ششخاش بدینند پس اگر ماده غلیظه باشد بن مطبوخ سکنجبین داخل کنند
و تاثیر این مطبوخ درین باب عجیب است و پو است ششخاش بصورت غلظه ماده ساقط کنند یا مقدار او کم نمایند یا بر تخلیط او داده و تغذیه از سبزه کبوتر
و چون مرغ و عصفایر همه بزرگ بشن خشک اندک و صد طکه و فلفل و اجینی و زعفران نمایند و تصفیه معدده بروغن بوسن با قسط یار و فلفل گلابستبل
و صد طکه و زعفران کنند و یا خدا و از سنبلی و صد طکه و زعفران بنفشه و سونق آب قنطاری کنند و انطالی گوید که اگر از امتلا باشد اولاتی واجب بود بعد
شراب هر حال چون مطبوخ صغیر زیره و انیسون و ایضا و بلغمی آب پودینه سبز و نام بچوبیدن چند بیدستر آب سکر که شکر و طلیخ شربت بعسل و تصفیه معدده بجلد شود
و مضع خود و انیسون بزرگ بدیل مری مفید بود و اگر فائده نشود عطسه آورند و اگر ازین مصلح نگرد و آن بیت باشد کسبانی سینویس که در بلغمی تنقیه معدده
بقی کنند بعد و صد طکه و با سنبلی مرکب بنوشانند و این قرص محمد بن زکریا سقوی فم معدده و مسخن و ملطف اخلاط و ریح و مخدر حس است بگیرند
سک و سنبلی و اجینی و ناخواه و گلزار و افیون تخم کرفس قرص ساخته بخورند و ایارج فیه قسطی فضول غلیظه کنند و چون امر فواق طول کند باید که روغن کلک کلک
بنوشانند و بر شکر چند بیدستر و روغن قشای الحار یا زیت کنه طلا نمایند و این سفوف را ثابت بن قمر و ستوده تخم کرفس حبلی و سعد و زیره کرمانی مساک
کوفته بجهت ششخاش آب بنامه بخورند و یا سداب خشک و یا جوق الداء و یا شربت بقدر یکیم آب یا عسل بدینند و ششخاش از آن فاق است طبری
و ششخاش که علاج فواق حادث از اجتماع رطوبات کثیره و از اعراضه فاسده و غیره از این است که فطر مزاج عدیل و قوت و سمن عادت او نمایند پس اگر عادت و طبی
سبب تخرج فواق همان باشد آن عادت را از آن قطع کنند بعد از آن استفراغ باین طریق نمایند که شل سبک لایح و ترب و حشمت و پیاز در ابتدای طعام خورند
فی کثرتند و اگر احتمال این نکند با آب مطبوخ ترب آب مطبوخ شربت مع عسل سکنجبین آب گرم نمایند و فی سبقتصا کنند و اگر آنکه سبیل استفراغ برای این
انست که عیض باشد باین بد و چون قوت تحمل باشد و موافق ترین ادویه برای او این حبیبی بحسبالی با هر ست بگیرند تخم خنظل زرد و در یک درم
هنستندین و حی و فلفل درم و نیم و انیسون و فلفل کالی شده درم و عصا و عافیه یک نیم درم و زعفران یک درم و غار قیون یک نیم درم کرفس انیسون هر واحد
یک درم با هر هر حب الغار هر واحد نیم درم صبر قوطری چهار درم قهوه نیای شوی یک درم همه را سائید و بحسب لیسش و ستوده درم و ثلث از آن زن کرد
بصاحب این علت بدینند و یک شربت یار و شربت آن استعمال نمایند و بر معدده او این ضما و نمایند سنبلی و مر و صبر قوطری هر واحد یک درم صد طکه عود بلسا
پو است و هر واحد و ثلث درم تخم کرفس انیسون هر واحد یک درم کوفته بجهت موم روغن بوسن نار وین ساخته این ادویه خوب مخلوط کرده بر بار چوبیت معدده
تراشیده طلا کرده بر معدده گذارند و اگر قوت تحمل استفراغ نباشد و یا زمانه از استعمال این ادویه مانع باشد این حب که معروف است بجهت تصفیه ثبات بن قمر و
ترکیب بدیند ناخواه زیره کرمانی انیسون تخم کرفس هر واحد یک درم بلبل سیاه ستوده درم صد طکه و یک درم صبر قوطری مثل حبیبی و ادویه کافلی یک نیم درم شش

در این باب

در این باب

فواق باور ائیل شد و ایضا افوق اشیا برای این خلط این است که علاج بسنجید و آب گرم کرده شود و گیلانی میبوسید که بقول بعضی افاضل اطباء بالشیعیر گرم مسکن فواق حارست چون هر ساعت جرعه جرعه بنوشند و اگر ساکن نشود و آب گرم و شکر و جبین قی کنند بعد تقدیل فراج بشرب ماء الشعیر سرد کرده بروغن بادام نمایند و بزقطونا بروغن بادام باروغن بنفشه و گلاب بنوشند و آب نار یا آب قمر بنهند یا آب آلو بخارا بسنجیدین یا شانس و سویق بشکم اگر نافع است و کزک نان در آب سرد و آب انار شیرین تر کرده و اگر ساکن نشود و بلیله زرد یک درم با ایارج فیکر یک درم مخمر بدهند و بسقن بختان یا و دست نافع فواق است و غذا کشکبه یا قمر عید و اسفنا خیه و رمانیه و صحر میطریق نزد امحمول چو زه مرغ یا زرده بپزند بسیر که خوش داده بدهند

علاج فواق ازیموست

بهر طبیب هر چه در علاج امراض معدة از سوز فراج یا پس و در علاج تشنج یا پس مسطوره نشد بکار برند و لعابات و شربجات بار و طب بدهند سسنا لعاب بماند و اسپغول هر یک تنه باشد شیره مغز بادام پنخ عدد شیره مغز تخم کدو شیره خیارین هر یک تنه باشد و گلاب و عرق بید مشک و عرق نیلوفر و عرق شیر سوده هر یک پنخ توله شربت نیاه فخر چهار توله داخل کرده بنوشند و یا مار القرق و مار الخیار هر یک توله با گلاب توله و روغن بادام یک توله شربت توله بدهند که خیلی مفید است اگر مقدار یک و دو پیمسکه تازه با مثل آن نبات سفید و تواتر بپسند و تشکین فواق یا پس مجرب است و اگر خواستند بپزند پنخ عدد هم افزایند و مسکه و سفیدی بپزند بر سده طلا کنند و اگر نبات سفید و دو توله سوسا اسپغول نه باشد آب گرم یا آثار آمیزند و دانی بگذرانند که فالو روغن بادام سده و بالا پس پنخ پنخ زرد برای فواق ایسی مجرب است و گویند که کشیر او مانع الحار باشد کی افیون مفید است و ششخاش سفید نبات و کدو لغز تخم خربزه و کدو اخایدان همه بپزند بارده و پنچین شیر گا و بز بنوشند و بر تارک و بدن و تشکین بکدو ظرفی کلان بر کرده در پیش را در آن نشاندین بسیار نافع است و کذا مار اللحم یا شرب محرق فائده عظیم میکند ششخاش را و دویه و اغذیه بیشتر داخل کنند و باقی تداوم پنچین بپزند لازم دارند و غذا از آنش جو یا فرفنی مغز تخم کدو و خیار و شیر بز پنخ و و بزغاله سازند پنخ سیفر باید که اگر سببش میس باشد علاج آن نوشیدن شیره تازه و آب نیلورم بروغن بادام و روغن کدو و دستا پس مار الشعیر و مار القرق و مار الخیار و لعابات بارده و کزک تخم پنخ یا نه از خارج و تخم پنخ سفاحصل و استعمال آبرین و طب و مانند آن صاحب کامل گویند که چون فواق از استقراغ یا از حرارت باشد گلاب ببرد لعاب بز ققطونا و روغن گل یا روغن بنفشه بنوشانند و آب بپزند و آنه و مار الخیار یا مار القرق بشیر و تخم خرفه و قدری بلاب روغن بنفشه بپسند یا روغن مغز تخم کدو یا روغن بادام و مانند آن بدهند و مار الشعیر سرد بروغن بادام و شکر طبرزد یا شانس و ایضا پست و بر برون سرد کرده بروغن بادام دهند و تفصید بعد بقیر و طی محول از آب خیار و آب کدو و آب سی عالم کنند و یا بز ققطونا بپزند که و آرد و پنخ پنخ روغن بنفشه خنک کنند و سیحی گویند که هرگاه فواق ازیموست لاحق فم معد باشد آب گرم بروغن بادام و روغن بنفشه بنوشند و بعد از آن مار الشعیر و مار القرق و مار الخیار بپسند و نوشیدن لعاب بز ققطونا و لعاب بماند باروغن بادام یا روغن مغز تخم کدو نافع است و تفصید بعد بار و خنک است پنخ آب عنب الثعلب روغن بنفشه سرشته باید که در و بسیر حق و اسفناخ و کدو و خیار و بقله یا فنی غذا سازند ایضا او گویند که هرگاه فواق عقب استقراغ باشد باید که مبادرت بتقویت علیل از اغذیه سریع الاثره صام مقوی مثل زرده بپزند نیم برشت و مار اللحم بپزند تا کیمان و ششم رواج خوشبو از اغذیه طبیعیه و استنشاق روغن بنفشه روغن گل و سوسوی متخذه از نشا شده و روغن بادام و شکر و سوسوی شیر بسکری بدهند و ایضا سوسوی نو پسند که اگر ازیموست استقراغ باشد علاجتش در رویت بسوسوی ایضا است و آب انار شیرین بقدری آید و بپزند و روغن بنفشه یا بادام در بینی بچکانند و مژگانی بپسند و گردن بران چرب کنند و از بنفشه و پنخ و موم و روغن بنفشه بر فقرات گردن بگذارند و غذا مار اللحم و زردی بپزند نیم برشت و مار الشعیر غلیظ سازند و سببید گویند که اگر فواق حادث از استقراغ باشد که کمتر بعضی از آن نجات می یابد بدیهه یا روغن بنفشه یا روغن بادام و استعمال لعاب اسپغول بشرب ششخاش و سفید پنخ فراج باید کرد و این الیاس پنخ پنخ می گویند که گاهی فواق عقب استقراغ کشیر از قی یا سهال یا خنخ خون یا جماع کشیر یا حمیات حاد یا سبب یا اینها بدهند

بافت توله نوشانند و یا با شیر کثیر اومد و الاغین هر یک یک باشد که زیاد و باشد و شیر و صندل ساده یک نیم توله آخته با عرق گاوزبان گلاب هر یک یک نیم توله
و یا دانه هیل طباشیر نشاسته کثیر اگر با هر یک یک باشد در نوشانند و یا دانه هیل یک توله سرشته پیچول تخم بجان حرف هر یک یک باشد در گلاب عرق گاوزبان گلاب
هر یک چهار توله یک محض ساینه و شربت ششخاش توله داخل کرده روغن بادام شیرین چهار توله اضافه نموده و یا صندل دانه هیل پوست پیرون بسته خود
صغیر عربی هر یک یک باشد دانه ترش برمانی شربت سیب لایسی خوشخاش هر یک دو توله آخته بلیساند بعد شربت بسته توله در گلاب کیوڑ اسفند حل کرده نیم توله
هفت توله باشد و هندی این اتوی ترست سفوفه حلیه با شیر بادامی آشته الاغی کلان پنج توله و بود و هفت توله عرق گاوزبان ششخاش و مور و هر یک یک نیم توله هندی یا پیچول
و تخم بجان حرف ششک هر یک یک باشد در گلاب کیوڑا هر یک چهار توله عرق کوه پنج توله چوب بید ساده است کرده شربت به وسیله هر یک یک نیم توله آخته نوشانند یا صندل
نه باشد و روغن گاو تخم آتار چوشانند که بنفید آید شربت سیب و توله روغن هفت توله داخل کرده بخورند و یا توله درین نه باشد و روغن گاو و شیرین یک نیم توله
شربت به توله دهند و یا با لنگونه باشد و روغن گاو یک نیم توله و شربت ششخاش توله روغن گل نه باشد به هندی باقی تدبیر و از غذا همه آنچه در سنج گفته آید
بکار برند و چون هیچ تدبیر موقوف نشود باید که شیشه حجامت کرد اگر در معده و زیر قفسه معده نهاده و او دهند فی الفور انقلاب از او رود و در حالت ضعف اما
تدبیر ششخاش و فوکه است که بعد از آن استعمال بچوب شناع و رب غوره و ناشیاتی و امثال آن و آنچه در فصل قی گفته شد هر یک یک نیم توله آخته و یا صندل

کرب و خلق معده

هرگاه عارض شود مرض از آن ممکن بقدر بود و یا انتقال از شکم شکل دیگر محتاج گردد و بسوی تبر و شدید الاشتهایق باشد و شکم باد و ششخاش
بعض اجزای او از بعض خواهرش کند و گاهی او را خفقان لازم بود و یا با وی حالتی عارض گردد که صاحب او به معرفت علت متکبر نباشد و گاه تابع
او سرد و دوار بود و گاهی در آن ننگ تغییر گردد و آن در حقیقت مبدأ غشیان است پس اکثر آن غشیان بود و گاهی بتقلیل غشیان گردد و سبب آن ماده
غشیان مع ضعف معده است و خصوصاً ماده متشرب ای غشیان در جرم قفسه معده پس مادام که آن متشرب باشد کرب حادث کند و چون قفسه
مجموع شود غشیان احداث نماید و در اکثر ماده این مرض عارض شود و توله معده یا سبب بسوی آن از کرب پیدا شد و گاهی ماده بارد بود و لیکن اگر غشیان
روی چون بلوحت و حوضت و بوقیت و عفونت موزی قفسه معده عمدت خلق و اضطراب خالی نباشد و بقول شیخ الرئیس گاهی بقیه روائح احتلا
از او بقیه قفسه کرب آرد و رب به رب غوره و مانند آن او را قطع کند و هر آنچه در معده جوش کند از قوکه و از سبب شیرین کرب پیدا کند
و آب سرد که در غیر وقت آن نوشیده شود بسبب تخمید ضد کرب موجود در معده کرب حادث نماید و بیشتر و حیات سبب زیادتی حسی گردد و او را
که در آب بنوشند مگر آب سرد یا بجملة شخص اسباب این بنحوی باید کرد که در جمیع قی سلو شود علاج و ماده عار بهر تنقیه معده اگر ممکن بود
آب نیگرم و سنجبین کمرقی نمایند و قرص طباشیر همراه شیرین زرشک شربت انار و سنجبین خورند و از پوست گاو و توله صندل و گل سسغ و کافور
در گلاب سائیده بر قفسه معده ضا د نمایند و بعد از نفع از سسمل صفره تنقیه کنند و ایضا بهر تنقیه آن مبروات و دیگر مثل آب خیار شربت سیب
یا به بنوشند و سونق و طباشیر و جلاب بخورند و دیگر ربوب فوکه و اشربه بارد و طب دهند و باقی تدبیر از بعضی قی بحسب حاجت اخذ کنند
و این شربت که بهت کرب معده و غشیان و تخم کرب است و از انخفان جرب انفاکی ست و فادزهر سموم و لسع افهی بود استعمال نمایند
آب زرشک آب سیب هر یک سه صد مثقال آب لیمو یک صد و پنجاه مثقال قند سفید ثلث جمله بدستور قوام شربت سازند و اگر در آن
ترشی ترنج و مر و ار و جملول اضافه کنند قانم مقام ترایق کبیر در اکثر امراض باشد و بدانند که ماده مجتمع در جوف معده بقی است دفع میگردد
و اگر غشیه باشد تطفیه بخیر دات از داخل خارج کنایست که و از قی نباید و اگر تطفیه سودمند بطریق دیگر از منقیات طبقات معده
که در باب قی بیان یافته است و فرغ سازند و اگر ماده از دیگر ریز و بعد از قی و اصلاح جگر نمایند بدستور یک در غشیان مذکور شد و سنجبین
ریوندی نافع بود و اگر ماده بارد باشد از آب نیگرم و نمک کمرقی کنند و بعد از نفع از سسمل بقم تنقیه نمایند بعد از آن جوارشات عار

در غشیان مذکور شد و سنجبین

بناختنجبین عسلی بخورند و روغن بصلطکی بر سعه به مالند و اینها هر تنقید قطعات مثل کنگره بین عسلی در طبع شربت استیخته بنوشند و فی کنند و هر تخم لیل سواد
لطحات چون آب بادیان و شربت فستقین بجار برند و چون کرب سعه با غشایان قوی در اسباب است و مست باقی تدبیر این از انجا بگیرند شیخ میگوید
که اگر گرسنه اندک و یار دو و شراب مخرج باب بالمذاصفه آنرا از اکل کند هرگاه که دوست و غسل و تعذیل و خلط روی نماید و اگر بسیار باشد محتاج باد و بی
غشیان بود و اگر از حرارت ده خلط حار پدید آید آن اکثرید باشد آنرا سرد است و طلبه و اولویه متوجه از آنرا تشکیم نه بد و از انجا ازین تجربه کرده شده ضماو پسند
و برگ خرفه و پیست چوبیسر که آب است بر سعه و جگر بدان ضماو نمایند و چون کثرت پذیرد و چون دل کل سرخ و کا فور و مانند آن ضماو کنند آب شیراز و شراب
مرح جلالت باشد و اندک طباشیر آنرا استوده اند و از آنچه کرب سعه را شفاده سوختن شمشیر و پیش غیر مشغول خصوصاً بانا روانه است و فعلی از انرا دانه
اما ابانیز بر لب سفرجل و اگر غشیان نباشد از شراب پرینه کشند اصلاً آب او مخرج تجمهرندی و شراب سیسب کشته که فضول او تکلیل شود و باید که در حق کل
سرهمندی در شرح خود براسباب و علامات نوشته که دست راستی را بعضی جهال برای تقویت باه مان از ارگه دم و منزه را چاه زده پنجه دادند و شب خوابند
و کرب سعه ای عارض شد و قریب بود که بران غشی افتد چون نزد اور رسید هم چون خفقان او را وادادم فی الحال تشکیم نه

اسلام آباد

و آن حرکتی است شبیه به شفق آن که در سحره عارض شود و پس وقتی که حرکت ندر و نرم سحره دیار جزو اعلا می رسد باشد شفق آن که عشتی نیز بسبب
مشاکت قلب حادث گردد و گاهی بان غشیان و تشنج باشد و گاهی روی لب و آفتاب او بدایع مودی گردد و از آن باینچو لیا حاد و متشنج و بالجمیع
افزیت است که سحره لاحق شود و آن اکثر از خلط بارد و متولد در سحره یا منصف یا عضو دیگر مثل جگر باشد و گاهی بسبب خلط اندام عتیس میان دو طبقه
سحره و تشرب در آن یا از تضاد کرم اسهال سبوی سحره عند انصباب چغفر السبوی اسهال در حالت قبض طبع میباشند و آثار خلط حار و بارد را در تشخیص
امراض سحره ظاهر گردد و در وجود کرم شکم تشنج طبیعت و در اسهال انقباض و در غده سحره و تغلب نفس و سیلان الحباب و دهن و احیاناً خسرو کرم
در تنی دلالت کند بخلط سببی ماده انقباض کرم باشد که گذشت تا قبل آن در در علاج امراض سحره از سحره مزاج نادی و در بحث فی تنقیه نفی و اسهال
و تعدیل هر ماده فیه صیل فکرافته بدان رجوع نمایند و تقویت سحره پروازند و در دیدان بر تلین استحال حشمت لین یا سهل بمثل مطبوخ افیمون
تریدی علوی بخان و بعد از انتفاع طریق قتل و اخراج آن بدانچه در باب دیدان میاید باید کرد و بقول ابو منصور اخراج خلط با یارج یا مطبوخ ملین
یا افیمون کنند و اخذ فی مقوی سحره خوراند و چون این اوید در سالی بمرات بخورند و حضرت از ایشان کم شود این جهت علاج بهم نرسد الا چون تاخیر
در وقت حمام ایشان بسببیا کنند و گاهی این اختلاج بسبب کثرت جماع حادث شود و علاج او اسهال از جماع و اغتسال با آب و خوشبو میباشند
و استعمال حمام معتدل و تناول اغذیه جیده و جوهر خاکیه و مغز بادام و جوز و پیسته و حب السمنه نبات و مالش روغن جوز خیری مساوی بکرم نشا
و تصاحب شفاء الاستقامت که این نوع مقوی سحره و نافع اختلاج آن از اعلا می رسد است و سبب بلبله کاهلی یک شفق آله سحره در همین
در پنج عقربا برگ با در خنوبه کاه و زبان هر واحد یک شفق در آب فیسانیده صبح نصف آن صاف کنند و شکر یک اوقیه داخل نموده اول تخم و یک دم
خورده بنوشند و باقی آن به سحره وقت شام بخورند و در بین سحره نمایند بر روغن سفرجل که در آن به سطلی حل کنند و حکیم شریف خان میگوید سحره
که اگر از خلط بلغمی باشد شفا یافتنی از آب ترب و سبب بلغمی یا غصه و اسهال از یارج و حب قوفا یا بعد تقویت سحره جوهرش عالمیوس نمایند
و اگر از خلط سوداوی باشد از اصول جوهر شده و چون انتفاع ظاهر شود استقران بطبوخ افیمون در حب آن و باء الجبن مع حب و اشتریه مناسب
نمایند و اگر از خلط اندام باشد فی آب سگرم و سبب بلغمی تنقیه سحره و بطبوخ بلبله و فلووس خیار شنبه و ماء الجبن کنند و تقویت بفروحات و معاجین بخان
و بدانکه این مرض شدیدالروا است که از آن خلاص حاصل میشود و اگر آنکه تدریجاً صاف شود و در بعضی قوی باشد و گاهی ماده حار متحرک میان طبقات
سحره و تشربین حوالی آن میباشند و از آن ماده انقباض سبوی اعلا می و در طریق شربین یا سبب سبب و پس شربین گردون حرکت پیدا میسازد و شربین

مشقت صفرا از فم معده است و آب انار ملخی حرارت حادث از صفرا و مقوی فم معده است و باید که تصفیه معده به برگ علیق یا یک سهوه
بازگردد و روغن آس و یا لیمو گرم یا یک سائیده با قدری روغن مذکور و به خیار کنند و ایضا آب آب به آب بارنگ و آب جی العالم بر روغن گل
ضاد نمایند و استعمال چنانکه استغیر و روغن گل و آب خرفه موافق این مرض است سعید نوشتند که اگر حدوش این علت از خلط مراری باشد
علاجش به تنقیه خلط و استفراغ اولی از سنجیدن آب نیگرم کنند و اگر عادت مریض بقی نباشد تحریک طبع او بشربت اجاص یا آب تمبر است
بشربت نیلو فرمایند و بعد قی و تنقیه تقویت معده و بشربت سیب و رب به ساد و آب انار سیخوش و استعمال ترشی ترنج باید کرد و ما و الشحیر
آب انار سیخوش بنوشند و اگر طبیعت قبض باشد جفنه لینه تلیدر کنند و تبرید فم معده با آب جی العالم یا آب بارنگ و گلاب نمایند و از
اغذیه حار و اشتربا حار منع کنند و به زرات منقذ از آبهای قابض بهر مثل آب ساق و آب نار و انه و آب زرشک غذا سازند و چون صلاح
باستعمال بچهره منقذ بمیاه مذکوره توسیع نمایند و اندک اندک در اغذیه و اشربه تدریج کنند و تفقد حال بدن در فصول خارج از اعتدال
و بتقدیل مزاج نمایند و در فصول معتدله با استفراغ صفرا و از غذا تا باین بیز خود و مرض را بماند

علاج وجع الفواد بار و بلغمی برشی

در بلغمی اول دست و پا را بنوازمند و محکم بکنند و محکم بر ساقین میان گفتین بی شرط گذارند تا بهوش آید و الا حقیقه حادثه علوی همان حال را تا بهوش
نمیدهند متعینات بلغم نوشانیده قی کنند و این دواد هندی غار لقون سته باشد و در بلغمی برشی یک عدد بخورند و مصطکی یک قه و نبات سته توله و گلاب سته پاو
بچونمانند که بلغمی آید صاف نموده نیگرم بنوشند و بهما صله سه چار گهری مطبوخ ترید و بشربت دینار و هند ناد و سته نوبت اجاص مطبوخ و سته و الا حسب مقتن
علوی خان بدین دو غذا شوربای مرغ با نان از نذ بخور این سبیل درین باب از مجربانست و صدق هندی سونخته با لخواص صیت نافع این در دست با کله
بعد تنقیه تقویت فم معده نمایند با چهره موافق داده بلغمی باشد چنانچه در علاج امراض معده بلغمی مفصل مکتوب شد و در برنجی انچه جهت دفع غشی سابق
مذکور شد لعل آن را به جهت کسر و اخراج آن نکند سلیمانی چهار باشد بهر شد و دیگر دو پیا آرد و روغن آرنده که در تنقیه معده و کثرت پیشا نوشته شد
بهر شد تا بتخلیل و دوا لا این دواد هندی غار لقون سته باشد مصطکی دو باشد و توله خورده شیر قه طعم یک نیم توله و سته نوبت گلاب یک نیم پا
گفتند چهار توله بشربت دینار سته توله و بعد آن دو سته اسهال غذا شوربای مرغ و کبک بنان دهند و بجای آسب بر عرق بادیان گلاب برابر که گفتند و زنده
و بنابر تنقیه معده ایا ربج ارکا فانیس وقت شب بخورند و صبح سونیز سنفی سته توله پوست پنج بادیان پوست پنج کاسنی و از خروک و فو و انیسون هر یک
هفت باشد انچه زرد پنج عدد و سواد و توله پنجه گفتند شریت دینار هر یک چهار توله کیمش و ترید سفید نه باشد زنجبیل سته باشد ریون خطای چهار باشد
سوده سواد و ساخته بنوشند و غذا وقت شام گوشت مرغ بنان دهند و صبح مصطکی دو باشد و مقل یک باشد در بلغمی برشی یک عدد آسبخته باشد و بادیان
خطای و در وی هر یک چهار باشد سته نوبت باشد زرد سفید سه باشد شریت زوری چهار چهار توله داخل کرده حرف نه باشد گلاب پا و آثار همین سته چهار
روزی که از خود بخور این سبیل دهند و این که مافی الحال در و اساکن کنند مغز یک بهر که از یک جانب پوست آن دور کرده باشند سگ و زرد چوبه و
برابر سائیده بر آن پاشیده بر تابه گرم نموده تکسید کنند صفت همچون این سبیل که جهت وجع الفواد و تقلب نفس از بروست نافع است و بسیار مقوی معده
گل سرخ فلفل زنجبیل و در فلفل زراوند طویل و در چینی اسارون هر یک و خرمصطکی زرد بادیه و دینار انیسون هر یک یک جز و چند بیست و نیم جز و کوفته پنجه
با یک زن سبیل یک زن شیر و گفتند بشریت و در منقار و ایضا جوارشات گرم و کاسر بلج بخورند و دویه آرد و چون کند مصطکی و زیره و
پودینه بنمایند و بعد از آن پنج سبیل بلغم تنقیه کنند و بالمیدن عطر گلاب شدید المنفعت است و بادیان غنبد الشحیر گل با پودنه قطور یون چوشانید و نوشید
نیز سفید در دوا ربی است بادیان سته باشد انیسون نیم گرم و هر واحد سته باشد لایخی خرد و صول السوس و شرب هر یک چهار باشد سونیز سنفی ده دانه چوشانیده
صاف نموده گفتند سترن دو توله داخل کرده نوشیدن نافع وجع الفواد بار دست و کدک ضما و در چینی خود و وج ترکی زرد بادیه مصطکی گلاب سائیده

بچونمانند

که خواهم از اسوزش سینه گویند سببش تخلیط طعام و تناول غذای غلیظ خام چون گوشت گاو میش و عدس نان فطیر و هر چه سبزه و گوشت گاو و غیر آنست یا احتیاج
رطوبت خام در فم معده و با کثرت انقباض بود از انحال بر فم معده و طریقی است که بعضی این بر سبب باید که از مرضی بپرسند که سوزش وقت ابتداء میضم طعام
میشود یا هنگام خور معده اگر سوزش میضم غذا بگوید و هنگام گرسنگی خفت بپرسد پس از حال تقدم تناول غذا سوال کنند اگر پیش از آن طعام غلیظی رطوبت خورده باشد
سببش همان باشد والا از رطوبت خام باشد و کثرت آب را می غلیظی و دیگر علامات بلغم بر آن گواهی دهد و اگر سوزش رطوبت معده و بر زبان بیاید از خوردن
طعام و قهقهه چرب ساکن گردد و سبب انقباض بود و با وجود علاج در غذای تخم تر و آب و دیگر آب جو شانه نیده نوشیده نمی کنند پس در خارج شربت انار بر جای آورده
بجلا آب یا لعاب انجور و تخم مرو با گلاب شکو طرز و یا خرفه برهند و در بار و فرج ترنجبیل مرئی اجرق با دیان صبرین اویند و دهند و جوارشات باضم غراند و با دیان
خامیدن بجز است و غذای ناشسته سر لایق انداختن مثل کلا یا و غوغومات متعده و محووم خفیفه نشسته چون لحم طبر و غیره بخورند و در رطوبتی می مفیدات بلغم بکرات
و مررت کنند و بعد از انفعیل بلغم و ایا رجات که با رتقیه نمایند و بقویات معده بخورید و معده کند و جوارش معده که مرکب و عود و بیدار و یقون قرص معده
و آله مرئی و ترنجبیل و مانند آن و سفوف با دیان و سفوف کپور کچری با نکم سفید بود و کذا خوردن نکم سیلیانی سسته باشد بعد از طعام و با فاصله
سسته گهری معده که دو باشد الا انجی کلان سسته باشد بکافی قوخل بریان نماده و در تمام روز و شب تا وقت خواب تا با نوزه تنفیل نمایند و در صبح سبب
دو باشد و جوارش جالینوس نه باشد سرشته و سرشته تنجول چهار توله و در عرق کادی نه توله حل کرده تخم بادرنجوبه چهار باشد و تخم شربتی پنج باشد
پاشیده و اوان و غذا قور سبب آید و با نان سوخته مدت و بعد تناول غذا تا سه ساعت از خوردن آب منع کردن و برین باب عجب رب اقم است و
سوداوی انقباض سیلی یا سیلیق از دست چسب کنند و لایق مرئی که لایق مرئی اطراف بل و غیره و دیگر مقویات معده بخورند و سبب بزروری غلیظی میشوند
و از رویه مقوی معده نهاده اند تا بشیر وانه نیمیل لاجور و خضول هر یک یک باشد یا لایق مرئی یک عدد سرشته ورق نقره پیچیده بخورند و شیر و تخم خربزه
و زرشک و قرحم هر یک نه باشد و الا انجی کلان پنج عدد و سبب بزروری غلیظی خزان و سبب بزروری معده هر یک نه توله و گلاب نه توله و ترق کپور
بفت توله تخم خربشک بفت باشد یا بشیر بنوشند و قهقهه چرب صراج بخورند و غذا شور با یخچل مرغ بنان و دهند و اشیا می خورد سودا ترک
نمایند و اگر زائل نشود با انجمن دهند و سفوف آله بشیر یک شانه روزی سه بار در سایه خشک ساخته بسم که ترک ده خشک نموده اصل السوسن مقشر
مساهای با نبات سفید از چهار تانه باشد خوردن سفید بود و گویند که گل درخت سیلان خاک طبر و مساهای کوفته بقدر دو درم چند روز غذا و دست
مستون سوزش معده را با لک کل زائل سازد و اگر کینه مقشر را در آب بشیر که رفته قدری نبات داخل کرده بنوشند لشکین و رقت معده و حرک
حادث از احتلاط سوداوی و محترقه و نهاده نماید و اگر بویست بیرون پس تند در و صندل سفید هر یک نه باشد و گویند که سیلیق طباشیر بر او

وسرخ و اندک شیانف مایشاد در آن حل کنند و ساعتی از روز قبل از طعام ضحاً و نایند و ازین ضحاً و کثرت کنند و از غذا برید قحطیات معموله از سینه تیهو
و چون مزه مرغ افقصار کنند و اگر ممکن باشد اندک روغن گل خالص بر آن بچکانند و گاهی صلیح بر نهار آب سرد و بر روغن گل داده شود و تفریق معده او
یکبار بر روغن گل که در آن اندک آتش جوشانیده باشد باید کرد پس هرگاه صلیح و درضم ظاهر گردد و اشتربه و ربو سبب آنرا انفع دهد مثل شربت انار و رب خوره
و رب سیب و رب به سیما اگر در قار و رده او حدت باشد مثل این دلیل که مزاج او حدت پذیرد کثیرا سیما

استخرخامی معروضه و شکر و تحسین

[illegible]

١٠٠

[illegible]

مثل شیر منجمد و جو شمشیر مطبوخ باروغن بنفشه و تغذیه بمطبات و گاهی در رباط معده تشنج استلانی حادث میشود چنانچه در سایر اعضا یافتند
و علامتش آنست که دفعه حادث شود مع علامت استلاد بدن علاج تشنج استلانی است از فصد اگر رای آنرا واجب کند و استفراغ اگر
اگر قوت اطاعت نماید و مانعی نباشد و در بیان معایب و طول بنیکتم که در تشنج کلام طویل گذشت و گاهی معده از خوردن بیش متشنج میشود
و علامتش این است که چون از نجایت بیش سالم باز در معده او چیزی ثابت نماند و فواق شدید آنرا حادث شود و معده او بلامام البته مستعد
نگردد و اکثر صاحبان را عاف حادث گردد و بعضی اوائل از افاضل ذکر کرده اند که چون را از خوردن بیش تشنج معده و عاف آنکس گردد و زبان
بلاک شود و گاهی بندرت سالم ماند بنوشیدن شیر تازه و سرطانات نری و جمع کنند میان این هر دو بهترین شیر را برای او شیر زنان است پس شیر
پس شیر بز و اگر ممکن باشد و غذای او بشیر تازه یا سرطانات نری سازند فقط اوق باشد و استعمال آن زن و تمسج بروغن بنفشه موافق است
و آب و ماهی سید که تریاق در هر روز وزن مسوج بشیر تازه داده شود و بسیار اندک از آن بشیر و خمر سحوط کرده آید و باید دانست که
در اوست بر دوام المسک حلو بهترین علاج کسی است که بیش خورده باشد و گاهی تشنج میشود معده از خوردن لحوم افامی و از تریاق ردی علامتش
علاج بمخورد است و بدل تریاق آنرا آسیا و مشرو و بطوس خورند و گاهی از نوشیدن آب دریایی شود بسیار معده متشنج میگردد و چون آب بشیر
رو کنند زایل میشود و بعضی اوائل ذکر کرده اند که خوردن شجره قنقل سورت تشنج در معده است مگر آن قلیل الیهت سرلی الزوال است و
علاجش ترطیب و تبرید است موقت جامع گوید تشنجی را دیدیم که از خوردن ایارج لوفایای دی اصدت تشنج حادث شد و بعد چند ماه جز
و شخصی دیگر را از تناول آن سرفه و ضیق نفس حادث گردید و علامتش بنوشانیدن لعاب بات و صمغ بار و نه دوم و در چند روز فوکل

حبسات معده و عضلات و ضوع بران

گاه در فم معده یا دیگر اجزای آن از انضیاب خلط غلیظ اسودادی درآورده آن یا دخول او در بزم آن بلا تورم یا از وقوع چیزی بران سختی و ضلالت
شبیه بزم حادث شود و گاه در جانب معده که متصل طحال است هنگام صلابت طحال بواسطه سردی مزاج او حبسات است بسبب برکتش عارض
گردد و گاه در عضلات ثانیه موضوع شکم از انضیاب خلط غلیظ داخل آنرا یا از بقایای ورم حادث بانها سختی پیدا شود و علامت حبسات معده بلع
تبع و رفاق چشم است و کثرت آب دهان بیشتر ظهور حبسات در معده هنگام مس عدم قدرت بیمار بر کوع و الم یا فتن او هنگام سجود و زود بریدن
سیما چون کلان و سخت باشد و گاهی غثیان و سود و بضم و سقوط اشتها و نزال و سوء تنفس با خفقتانیت نیز عارض گردد و عدم تشنگی
و سرفه خشک و کثرت سوء تنفس و سرفه هنگام استلقا و ضلجای مریض و در آخر ظهور ورم بر پشت پاشل استسقای نسبی بود و نیز تشنگی
گشته بهلاک انجامد و فرق در حبسات معده و عضلات بشکل ستدیر صلابت و موضع معده و آفت افعال معده در حبسات معده
و صلابت مستطیل از یک طرف غلیظ و از جانب دیگر دقیق مثل دم موش و صلابت افعال معده در صلابت عضلاتی توان کرد

علاج حبسات معده

باید که بسوی مزاج مریض قاروره او نظر کنند اگر مزاج حار و قاروره رنگین باشد پس اولی تدبیر او آنست که مزاج با اعتدال آید پس فکر کنند
بسیوی عطش او و آب پدید کردن و تشنگی درین اگر این اعراض با حبسات فم معده یافته شود علاج او با ششیای سرد و مرکب بملک بلعین مثل ضادات
معمول از آرد جو و خطمی و بنفشه خشک نمایند و بعضی درین غلبه الشلب با بونه اکلیل الملک صل السوس موم روغن گل روغن بنفشه می افزایند
و مثل قیر و طی روغن بنفشه که تسقیه آن بر آتش آب عصبی الراعی و آب شبنم و آب حی العالم کرده باشند استعمال کنند پس هرگاه لیبیب باشد
و این ساکن گردد و شکم او مسکنند اگر حبسات باقی باشد شیاف مایه و پویش صندل سفید و سنخ هر واحد یک هم با یک سایه بموم روغن
که از روغن خیری ساخته باشند خوب مخلوط ساخته بر پارچه مالیده بر فم معده ضاد کنند و قند احریه آب سیوس گندم سازند و از خوردن لحوم با کل

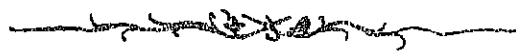
و در وقتید پدید آید و باشد که بسبب شدت در وقت و تنوع عارض شود پس اول فصد با سلیق کنند و بعد از سبب سفت نگارند و آب گرم زوده نمایی کنند و بعد از سبب شامی که در کور شد سبب را در سر که بخت و مغناطی بعد از وی و نام هر یک پنج درم بر اجزای آن افزوده بکار برند و اگر مغناطی بعد از وی بهم نرسد عوض آن دو وزن منقش کنند و غذا تا سه روز بنوشانند و بعد از چهارم شوری بای یکم مرغ بنام آن بنهند و بجای آب عرق کوه نوشانند

خرق حده

عظم او آنست که هر که معده او بشکافد خلاصی نیابد مگر بمررت از خرق اندک که یکین عمر او طول نکند هر آنکه اگر جراحت نافذ از یک سطح تا دیگر باشد موت او لازم است و خصوصاً اگر خرق عظیم باشد و اگر جراحت باین حد نرسد اگر چه موت او را لازم است یکین واکم بلکه در اکثر سببش آنست جراحت اعصابی عصبیه عسر لا تمام است و چون عضو عصبی رقیق الجرم باشد بلا شک جراحت او عسر لا تمام بیشتر باشد و معده باین اولی است هر آنکه غذا که بعد از آن لا بد است خرق آن نماید و در تفرق اتصال افزایش و مع ذلک جراحت را مبطل و پتیرک گرداند و خصوصاً که آن قوی آنست پس تا آنکه او بتفرق شدید باشد و قوت الم جذب مواد و سورم است و آن را محاله محدث یکم بود و این بعد اسباب پانچ از التیام و معسر آنست و از اینجا که امام قمر انکشف که چون در منانه یا در حجاب یا در داغ یا در قلب یا در معده یا در کبد خرق حادث شود قتل کند و تخم نشود و با بجلد عسل جبین بصلح و جافانیت ضایع می باشد و آنکه بعضی امراض معده مثل ضرب خلفه و دور البطن که از انواع اسهال اند و بعضی آنرا در اینجا نوشته اند هر واحد از آن باتباع شیخ الرئیس و در باب امراض اسهال در بحث اسهال مذکور شود و ملاست معده و زلقی آن و ذهاب خلل معده که از اسباب اسهال است نیز در ضمن بحث اسهال مسطور گردد و انشاء الله در باب العالمین به نفع الموفق والمعید آمین

خاتمه الطب

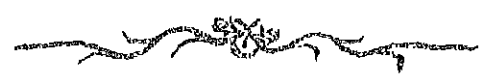
شکر بزرگاک حکیم مطلق که بتأیید بی منتهایش جلد دوم اکسیر عظم از افادات زبده الطبای متقدمین و ستاخرین حکیم محمد عظم خان المناطیب بن ناظم جهان در طبع منشوی او کشور واقع گشته و یا به سمبسته ام شمس فقطه

فهرست کتب کتبخانه کبیریه قاجاریه

صفحه	سطر	عنوان	مصحح	صفحه	سطر	عنوان	مصحح	صفحه	سطر	عنوان	مصحح
۲۱	۸	سوی سر	سوی سر	۱۰	۱۳۴	سوی سر	سوی سر	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۱۰	۱۰	جگر بارتنگ	جگر بارتنگ	۲۴	۱۰۵	جگر بارتنگ	جگر بارتنگ	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲	۲	هریک	هریک	۵	۱۰۵	هریک	هریک	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۸	۸	گل خیره	گل خیره	۵	۱۰۵	گل خیره	گل خیره	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۱۵	۱۵	نشا نشسته	نشا نشسته	۹	۱۰۵	نشا نشسته	نشا نشسته	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۱۹	۱۹	مصطک	مصطک	۲	۱۰۵	مصطک	مصطک	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۶	۲۶	سر آدوده	سر آدوده	۲۵	۱۰۵	سر آدوده	سر آدوده	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۱۹	۱۹	دیده فرنگ	دیده فرنگ	۱۱	۱۰۵	دیده فرنگ	دیده فرنگ	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۴	۲۴	شیطون	شیطون	۲۶	۱۰۵	شیطون	شیطون	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۶	۲۶	باد و لید	باد و لید	۳	۱۰۵	باد و لید	باد و لید	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۹	۲۹	خواست	خواست	۱۶	۱۰۵	خواست	خواست	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۹	۹	استادی	استادی	۶	۱۰۵	استادی	استادی	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۱۵	۱۵	خلیج	خلیج	۹	۱۰۵	خلیج	خلیج	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۱	۲۱	قلون خیا شنبه	قلون خیا شنبه	۱۵	۱۰۵	قلون خیا شنبه	قلون خیا شنبه	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۸	۸	کنیز کنده	کنیز کنده	۱۶	۱۰۵	کنیز کنده	کنیز کنده	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲	۲	بفرجل	بفرجل	۲	۱۰۵	بفرجل	بفرجل	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۵	۵	بقه ی	بقه ی	۱۲	۱۰۵	بقه ی	بقه ی	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۱۳	۱۳	از دهن	از دهن	۱۵	۱۰۵	از دهن	از دهن	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۵	۵	طبیعت	طبیعت	۲۰	۱۰۵	طبیعت	طبیعت	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲	۲	و گنج	و گنج	۲۴	۱۰۵	و گنج	و گنج	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۲	۲۲	کدر قلاع	کدر قلاع	۱	۱۰۵	کدر قلاع	کدر قلاع	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۶	۲۶	ساجین	ساجین	۱۰	۱۰۵	ساجین	ساجین	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۱۹	۱۹	سائیده	سائیده	۱۱	۱۰۵	سائیده	سائیده	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۵	۵	قصب الزیره	قصب الزیره	۱۲	۱۰۵	قصب الزیره	قصب الزیره	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۰	۲۰	ایا جاست	ایا جاست	۱۳	۱۰۵	ایا جاست	ایا جاست	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۱	۲۱	دانشور	دانشور	۵	۱۰۵	دانشور	دانشور	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۲۲	۲۲	کیا	کیا	۱۶	۱۰۵	کیا	کیا	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر
۱۵	۱۵	وزارت	وزارت	۱۰	۱۰۵	وزارت	وزارت	۲۱	۸	سوی سر	سوی سر

صنف	سطر	غلط	صحیح	صنف	سطر	غلط	صحیح	صنف	سطر	غلط	صحیح
۱۶۴	۲۰	سبب	باشه	۲۵۴	۱۵	پنایه	پنایند	۴۳۱	۴	وکیو ترا	وکیو طره
۱۸۰	۱۹	اکل	داکل	۲۵۵	۱۹	وتاقلد	وتا قاسد	۴۳۲	۲۹	ودد یا	دشور یا
۱۸۳	۲۲	دخرفه	خرفه	۲۸۲	۶	نمایند ازین بنفیز اند	نمایند ازین بنفیز اند	۴۳۳	۱۲	بشیریت عوره	بشیریت عوره
۱۸۵	۲	وانذکی	وانذکی	۲۸۳	۱	تخم فرج شک	تخم فرج شک	۴۳۳	۱	انقطار ع	انقطار ع
۱۸۶	۱۰	دقیر و طی از	دقیر و طی	۲۸۴	۵	بنفیز زبیدی	بنفیز زبیدی	۴۳۵	۲۴	نعم و هم	نعم و هم
۱۹۰	۵	سبجینیا	سبجینیا	۲۸۵	۲۲	واغذیه	واغذیه	۴۴۱	۶	رایشان	رایشان
۱۹۲	۱۲	بقاضه	دچون	۲۸۵	۱	تخم کاسنی	تخم کاسنی	۴۴۱	۲۰	کرده	کرده شد
۱۹۳	۱۵	سبج عربی	بقاضه	۲۸۶	۱۸	حمیر و صندل	حمیر و صندل	۴۴۶	۱۰	همه تن باشد	همه تن باشد
۱۹۵	۲۲	دبچه دات نجیب	سبج عربی	۲۹۲	۵	دقتقل	دقتقل	۴۴۶	۱۲	در ذیل	در ذیل
۲۰۵	۱۰	دایضا	دبچه دات نجیب	۲۹۲	۶	وامار نجیب	وامار نجیب	۴۸۵	۲۲	تدابیر	تدابیر
۲۱۱	۲	لحا با ست	دایضا	۲۹۲	۱۹	منخر تخم بند دانه	منخر تخم بند دانه	۴۹۵	۲۹	وسرد	وسرد
۲۱۲	۵	شیره جات	لحا با ست	۲۹۹	۱۰	بشیریت	بشیریت	۴۹۶	۲	وآرد جو در	وآرد جو در
۲۱۳	۱۱	بندانه	شیره جات	۳۰۰	۱۲	مطبخ بنبر بر پختی و قوت	مطبخ بنبر بر پختی و قوت	۴۹۸	۱۲	قصب الزریره	قصب الزریره
۲۱۴	۲۰	جد اشود	بندانه	۳۰۰	۲۱	صطخه خفون	صطخه خفون	۵۰۳	۱۳	بالونه	بالونه
۲۱۸	۱۹	بنفشه	جد اشود	۳۰۰	۲۶	داگر توار سودا	داگر توار سودا	۵۰۳	۱۵	بجکنا اند	بجکنا اند
۲۱۹	۲۵	آب ترص	بنفشه	۳۰۵	۲۸	صب شیار	صب شیار	۵۱۱	۱۳	نفخ صغری	نفخ صغری
۲۲۰	۲۵	دضراتی	آب ترص	۳۰۵	۲۰	دوا و قیه	دوا و قیه	۵۱۹	۱۳	از تنقیه	از تنقیه
۲۲۱	۱۹	تفتع	دضراتی	۳۱۳	۱۵	دازین	دازین	۵۳۶	۱۸	دودا گام	دودا گام
۲۵۱	۱۸	دور اخراج	تفتع	۳۳۵	۱۱	جمودین	جمودین	۵۴۱	۱۹	هر واحد	هر واحد
۲۵۲	۱۸	انذار ندر	دور اخراج	۳۳۸	۲۹	دریاج را	دریاج را	۵۴۴	۱۵	بنج ماشه	بنج ماشه
۲۵۳	۱۸	لیکن دقیق	انذار ندر	۳۴۰	۲۲	نجندی	نجندی	۵۴۹	۵	کم گردد	کم گردد
۲۵۴	۱۸	ارجحانس	لیکن دقیق	۳۴۱	۱۴	جماع کند	جماع کند	۵۵۳	۴	بهر طیب	بهر طیب
۲۵۵	۱۸	یالیسب	ارجحانس	۳۴۱	۱	دسجینیا	دسجینیا	۵۵۵	۲۳	تجاور	تجاور
۲۵۶	۱۸	بغضیات	یالیسب	۳۴۱	۲۴	مطبخیات	مطبخیات	۵۵۵	۲۴	بغضیات	بغضیات
۲۵۷	۱۸	بغضیات	بغضیات	۳۴۱	۲۴	دلفرست	دلفرست	۵۵۵	۲۴	کیو ترا	کیو ترا
۲۵۸	۱۸	بغضیات	بغضیات	۳۴۱	۱۹	پس لذت	پس لذت	۵۵۸	۱۵	خلیطه	خلیطه

صحت نامه چهل و دوم اکسیر غلظ

صفحه	سطر	غلظ	صحیح	صفحه	سطر	غلظ	صحیح	صفحه	سطر	غلظ	صحیح	صفحه	سطر	غلظ	صحیح
۲	۹	برگ بارتنگ	برگ بارتنگ	۱۹	۱۶	مغنه	مغنه	۲۳	۶۳	شش	شش	۸۵	۲۵	گرم	گرم
۳	۱۹	روی	روی	۲۵	۲۵	زهره بلخ	زهره بلخ	۲۶	۶۳	عاس	عاس	۸۸	۱۸	سوا	سوا
۴	۲۱	باقیر و طی	باقیر و طی	۹	۲۱	برفوف	برفوف	۲۷	۶۵	کثیر اگر رطوبت	کثیر اگر رطوبت	۹۰	۲۰	بکا نایند	بکا نایند
۵	۲۰	تغلسی	تغلسی	۱۹	۲۶	در معده	در معده	۲۸	۶۶	دپاشاه	دپاشاه	۹۱	۲۱	بیچاشده	بیچاشده
۶	۱	بباید	بباید	۲۸	۲۸	دوسر رطل	دوسر رطل	۲۹	۶۷	چین	چین	۹۳	۲۲	مخل	مخل
۷	۹	استلانی	استلانی	۱	۳۱	از نوشادر	از نوشادر	۳۰	۶۸	نه ماشه	نه ماشه	۹۴	۲۳	چیده	چیده
۸	۲۰	دودی	دودی	۴	۳۲	اشتر غار	اشتر غار	۳۱	۶۹	وسبب	وسبب	۱۰۰	۱۳۰	گزن	گزن
۹	۲۳	سر زو	سر زو	۱۱	۳۳	پلذ	پلذ	۳۲	۷۰	وخرک	وخرک	۱۰۱	۱۴	شبلیم	شبلیم
۱۰	۴	بباید	بباید	۱	۳۴	غروبت	غروبت	۳۳	۷۱	پرست انار	پرست انار	۱۰۳	۸	لغند	لغند
۱۱	۳	حاده	حاده	۸	۳۵	ده ماشه	ده ماشه	۳۴	۷۲	بروفن گل	بروفن گل	۱۰۴	۲	دخان	دخان
۱۲	۲۷	بوشش	بوشش	۲۸	۳۶	کنار	کنار	۳۵	۷۳	الغشغش	الغشغش	۱۰۵	۱۶	خراجات	خراجات
۱۳	۱۹	غلافون	غلافون	۲۹	۳۷	الغشغش	الغشغش	۳۶	۷۴	مناذ جار	مناذ جار	۱۰۶	۱	مربض	مربض
۱۴	۲۳	تفریح	تفریح	۱۶	۳۸	خند کنند	خند کنند	۳۷	۷۵	طعم	طعم	۱۰۷	۱	میشود	میشود
۱۵	۲۵	نومی	نومی	۲۵	۳۹	شل	شل	۳۸	۷۶	نامند	نامند	۱۰۸	۱۱	شربت نهیدی	شربت نهیدی
۱۶	۴	دبان	دبان	۲۶	۴۰	بکتر	بکتر	۳۹	۷۷	جاست نمایند	جاست نمایند	۱۰۹	۱۲	ترش	ترش
۱۷	۸	کنده باغ	کنده باغ	۵	۴۱	برغذایی	برغذایی	۴۰	۷۸	هرقنه باغ	هرقنه باغ	۱۱۰	۲	سوداوی	سوداوی
۱۸	۲۷	کنول گز	کنول گز	۹	۴۲	خشک	خشک	۴۱	۷۹	تنقط	تنقط	۱۱۱	۲	یا قوتی	یا قوتی
۱۹	۴	لقدی	لقدی	۱۶	۴۳	صنع	صنع	۴۲	۸۰	اکتاف	اکتاف	۱۱۲	۱۱	مقاش	مقاش
۲۰	۸	غوسج	غوسج	۱	۴۴	دزخس	دزخس	۴۳	۸۱	شرب	شرب	۱۱۳	۱۲	کانه	کانه
۲۱	۲۰	دو ازده	دو ازده	۲۱	۴۵	در دندان	در دندان	۴۴	۸۲	بیب	بیب	۱۱۴	۱۴	صخره	صخره
۲۲	۶	اصل السوس	اصل السوس	۲۵	۴۶	واشریه شرب	واشریه شرب	۴۵	۸۳	فانط	فانط	۱۱۵	۲۰	صخره	صخره
۲۳	۱۴	وقلطار	وقلطار	۲	۴۷	بخراب دوفد	بخراب دوفد	۴۶	۸۴	بیخته	بیخته	۱۱۶	۲۱	صخره	صخره
۲۴	۲۳	که در قلع	که در قلع	۱۶	۴۸	سج	سج	۴۷	۸۵	باید	باید	۱۱۷	۲۲	صخره	صخره
۲۵	۱۱	قلطار	قلطار	۲۵	۴۹	تج	تج	۴۸	۸۶	شورات	شورات	۱۱۸	۲۳	صخره	صخره
۲۶	۲۴	زوانده	زوانده	۴	۵۰	دایه	دایه	۴۹	۸۷	مفید	مفید	۱۱۹	۲۴	صخره	صخره

<p>جائیدہ ہر لازم ہر کار ریاست کیونکہ نہ باریگاریائی۔ ترجمہ فیخیر الخوارزم شاہی کلیات معالجات طبائے اعلیٰ ورجی کتاب ہر جزو زبان فارسی میں تصنیف حکیم اسمعیل بن الحسن محمد اکیلی ہندی جرجانی تھی اسکا ترجمہ اردو میں منجانب مطبع حکیم محمد بادی حسین خان آبادی نصف بہت سلیس اردو عام فہم میں فرمایا تین جلد میں ۱۔ جلد اول دودھ و سوسم و چارم کبابی۔ ۲۔ جلد دوم و ششم کبابی۔ ۳۔ جلد ہفتم و ہشتم و نهم و دهم کبابی۔ ضروری المطب اردو آئین تاثیر و خواص سردہ جدول میں لکھے ہیں مولفہ حکیم منجانب ریس سترک۔ مترجمہ اردو شیخ رئیس۔ بوعلی سینا کا جلد اول کلیات فن طب میں ترجمہ مولوی غلام حسین ترشیہ اخیل۔ فن مسالہ کھورون میں مع تصاویر۔ ایضاً مع رنگ۔ فہرست سترک میں۔ گھوڑوں کے علاج میں بہت نایاب کتاب ہر مولفہ سعادت یار خان رئیس دہلوی مجموعہ میزان الطب۔ اردو و رسالہ ہجران وغیرہ مفصلہ نویل۔ ۱۔ میزان الطب اردو ۲۔ رسالہ ہجران اردو ۳۔ طب غزری۔ ۴۔ رسالہ دلائل النبض ۵۔ رسالہ دلائل البول۔ مترجمہ حکیم مولوی صادق علی۔ تراتیح مسموم۔ یہ بڑا نادر رسالہ ہر شناخت اقسام سانچوں میں اور انکی شکلوں کی تصویر</p>	<p>ایشی لاطینا تالیف حکیم مولوی محمد صادق علی۔ محررات اکبری۔ اردو ہر مرض کے نسخے از سوسہ شتر حکیم واحد علی سوانی۔ طب نبوی۔ جب کا ترجمہ مریضوں کے لیے بہ عظم ہر انتخاب احادیث نبوی سے مولفہ حافظ اکرام الدین رموز حکمت۔ ان علامتوں کا بیان جس سے ابتداء سے مرض مال بک یا دوسرے معلوم ہو تا جو اور اسکے وقت کی تدبیر مولفہ حکیم رجب علی۔ معالجات احسانی۔ دلائل تشخیص امراض اور اسکا علاج مولفہ حکیم احسان علی۔ علاج الامراض۔ اردو طب کی مستند کتاب مترجمہ حکیم محمد بادی حسین خان۔ رسالہ قارورہ۔ شناخت رنگ و قوام و رائے بول میں عمدہ رسالہ مولفہ حکیم غلام کبھی۔ محررات احسانی۔ بطور قراہین ہر مرض کی تشخیص بہ ترتیب مرض تھی از حکیم احسان علی۔ اکسیر القلوب۔ ترجمہ اردو و مفرح القلوب جو بی حکیم محمد اکبر ہر ترجمہ حکیم محمد نور کریم۔ علاجہ عجیبی۔ معالجات امراض بائی و سوسہ نبوی حکیم سید ولی۔ کیمیائے عنایہری۔ ترجمہ قراہین قادری مترجمہ حکیم محمد نور کریم۔ تشریح الاجسام۔ علامات اقسام پچھرا چھنی مولفہ میر فضل علی ڈاکٹر۔ مجمع البحرین۔ یہ کتاب طب یونانی اور ڈاکٹری میں ہر طالب ہر اس عنوان کی کتاب ایک تالیف نہیں ہوتی جو جامع کمال ہے حکیم محمد یار خان</p>	<p>علاج الامراض۔ مولفہ حکیم محمد شریف خان مع رسائل ستہ ضروریہ وغیرہ۔ رسالہ ارادہ سوار الطریق اطالہ منہاج تحقیق تحقیقات طب کی بجا و رسالہ ڈاکٹری دیوانی لکھی ہو۔ رسالہ دافع المہیہ و نافع البہرہ فی احکام تغذیہ لاصحاب التیمیہ و المہیہ تحقیقات ترجمہ ہندی سفیدہ کا بیان ہر آسکا علامت ہو۔ کتب طب اردو تشریح الاسباب۔ معروف بہ منظر العلوم مع نقشہ بر روی فلکی منصفہ حکیم قاضی الی بخش۔ رسالہ بیدارہ المفردات۔ و نظم بارق مولفہ حکیم سید علی حسین متخلص بلخ۔ زیچہ الکلمات فی قبول اربعین روزہ پیچون کے استمال کا بیان ہر مولفہ سید حکیم محمد علی رئیس متحرر۔ منہاج الاجسام۔ مع فوائد عجیبہ ہر قسم امراض کے نسخے مولفہ سید فضل علی بیٹو ڈاکٹر۔ علاج الغریب۔ اسکی کوڑیوں کی دوا قیمتی کام کرتی ہر ترجمہ حکیم غلام اہم۔ قانون عشرت۔ عموماً ہر قسم تپ کا علاج و خصوصاً تپ دق و تپ مزمن کا منصفہ حکیم عترت حسین تحفۃ الاطباء۔ اسم ہندی ہر مولفہ حکیم سید مشرف حسین خیر آبادی۔ قراہین شفا فی۔ اردو مترجمہ حکیم محمد بادی حسین خان مراد آبادی۔ قراہین دکانی۔ فارسی منصفہ حکیم ذکار اللہ خان مترجمہ حکیم محمد بادی حسین خان مراد آبادی۔</p>
--	---	--

اور جس میں نثریں پر پیدا ہوتے ہیں اس کا ترجمہ و
ترجمان اور جس میں نثر سے اس کے زیر کا علاج
ازد سے دوا یا منتظر اور افسوں کے جیسا جیسا
چلیے لکھا ہو یہ رسالہ کمال خوبی کے سبب سے
عام پسند ہوا اور مفید نکاتی
اور صحت سنا گرا و قوت پر یہ کتاب ہمہ گیر جامع
نکات و فوائد ہیں جو اور معالجات ہیں حادی
نسخات آزمودہ و محقق ہر فرد بران اس میں افوا
اور کتب بیدک مستند سے مشمل ہیں کتب برتر
ہر قدرتی و غیرہ بیدک کی کتابوں سے
ترجمہ ہوا کہ اپنے اپنے محل و موقع پر ترجمہ
ایک دفعہ عدلیہ بیدک کا کتب فی الحال
انتظار کے لیے ہر شخص مطالعہ زبان بھانگا سے
بعبارت آروغ شایع عام فہم حرف بحرف
کمال خوبی اور فہم و بیدار شہری سے ترجمہ ہوا
کہ کوئی مطلب بیدک کا اور کوئی دقیقہ فرو گذار
نہیں ہوا اور جو کچھ توفیق ضرور ہے کہ و طبیب
یونانی کا پایا اس کا ترجمہ اسی سوانح کی اول
پیشکش زبان اردو میں چھپی بھی پھر بھانگا
بولی میں عبارت درست ہو کر پوری بکرات
و عرات ہزار جلد میں چھپ کر دست بردست
شائقین اور تاجرون نے خریدیں جو کہ علم
ایک دفعہ بیدک مفید عام اور اشاعت علم فیہ
عام کی ہر زبان میں اس سبب ہو سوائے فارسی
نام کے خاص یونانی طبیبوں کے مشورہ سے
ایک دفعہ کی حواشی کی ممکن ہو کر یہ مختصر
کتابت مطالعہ ہر شخص کی ہو

محررین کی کتابی - ترجمہ کیر جو فن طبیبین کی
کیر ایک اعلیٰ درجہ کی کتاب ہے جس کا ترجمہ
عربی زبان میں اسی کا ترجمہ اردو زبان میں کمال
خوبی و حسن سے ہوا جو اس میں تمام امراض اور
ان کے معالجات بہت شرح و بسط سے لکھے گئے ہیں
کہ جس کے دیکھنے سے ہر صحت اور حقیقت تحقیق امر
اور ان کے معالجات کی کما حقہ تحقیق
ہوتی ہے یہ کتاب قابل ملاحظہ و فہان
فن طبیب ہے -
شفاء الاعراض - اردو زبان کی محبت
کی کتاب ہے کہ اس کا ترجمہ عربیہ ہر وقت
نیے بطور سوال و جواب کے مسائل طبیہ کو
اور اس میں ہر باب میں پہلے باب میں
اور تمام علم طب اور امور طبیہ نو فصلوں میں
مرقوم ہو اور دوسرے باب احوال بدن
انسان میں اور تیسرا باب بیان اسباب
سبب ضروریہ میں چوتھا باب بیان علل
و شفاخت نفس و قارورہ و ہر از میں پانچواں
باب فصد میں اور شفاخت رگوں کی چھٹا
باب بیان غذا اور دوا میں سہا تو الہ
باب امراض خاص و محض اعضا از سر تا پا اور
ان کے علاج کے حوالہ باب بیان تپ اور اس کے
اقسام اور معالجات میں از آتہ باب بیان
اور ام اور شور میں اور ان کا علاج و شواہ باب
بیان امراض جلدہ میں اور ان کا علاج کیا
باب بیان امراض بالون میں اور ان کا علاج
از آتہ ان باب امراض ناضج میں اور ان کا علاج

اور تداویہ حیوانی باب بیان اس کی کتابانی
ارجم سے یا بار و تداویہ حیوانی کا علاج جو
باب علاج زہر اور شفاخت زہر خورہ کی اور
اقسام زہر کی تفصیل از آتہ سے حدیث یا شفاخت
یا حیوانی شفاخت کے اور عیون و زہرہ اور
مثل سانسپ اور کچھو کے یہ کتاب اسرار شفاخت
کتب طبیہ سے ہے -
کتب لسانیات مفید ہر شخص
محررین الادب و ہر شخص کے فہم میں کہ ہر شخص
کی مائیت طبیہ و مضار و معالجات ہر وقت
احوال و فہم شرح لکھی ہیں اور اس کے ساتھ
شفاخت امراض و شفاخت امراض و شفاخت
ہر وقت ہر شخص کے فہم میں ہر وقت
ماہر لسانیات میں یہ کتابیں ہر شخص کے
بذل میں نام و در انگریزی فارسی اردو و شفاخت
طبیہ و شفاخت و شفاخت و شفاخت و شفاخت
کتاب میں کہ اس کا ترجمہ عربیہ ہر وقت
رکھنے کے لیے لائق ہے ہر وقت ہر شخص کے
مفید و شفاخت و شفاخت و شفاخت و شفاخت
کہ اس میں ایک کتاب شفاخت یا ہر شخص
مفید الشفاخت و شفاخت و شفاخت و شفاخت
یونانی و بیدک ہر وقت ہر شخص کے
فارسی میں نہ تھا وہ خاص ہر زبان میں
یہ کتاب ہر شخص کے فہم میں ہر وقت
کی شفاخت و شفاخت و شفاخت و شفاخت
قابل ملاحظہ شفاخت ہر

915

This book is due on the date last stamped. An over-due charge of one anna will be charged for each day the book is kept over time.

--	--	--	--	--